

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
14.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
14.

SZERKESZTI:
STOLL BÉLA

1. A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ, BOCSKAY ÉS BÁTHORI GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE
2. PÉCSELI KIRÁLY IMRE, MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS VERSEI
3. SZERELMI ÉS LAKODALMI VERSEK
4. AZ UNITÁRIUSOK KÖLTÉSZETE
5. SZOMBATOS ÉNEKEK
6. SZENCI MOLNÁR ALBERT KÖLTŐI MŰVEI
7. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK
8. BETHLEN GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZETE
9. A KÉT RÁKÓCZI GYÖRGY KORÁNAK KÖLTÉSZETE
10. AZ 1660-AS ÉVEK KÖLTÉSZETE
11. AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK KORÁNAK KÖLTÉSZETE (1672–1686)
12. MADÁCH GÁSPÁR, EGY NÉVTELEN, BENICZKY PÉTER, GRÓF BALASSA BÁLINT, LISTIUS LÁSZLÓ,
ESTERHÁZY PÁL ÉS FRÁTER ISTVÁN VERSEI
13. SZENTPÁLI N. FERENC, FELVINCZI GYÖRGY, PÁPAI PÁRIZ FERENC ÉS TÓTFALUSI KIS MIKLÓS VERSEI

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. SZÁZAD
14.

ÉNEKEK ÉS VERSEK
(1686–1700)

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:
JANKOVICS JÓZSEF

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST
1991

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

Megjelent a „Kulturális történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása” program támogatásával

ISBN 963 05 5874 2

Kiadja az Akadémiai Kiadó, Budapest

Első kiadás 1991

© Jankovics József, 1991

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója

Felelős vezető: Zöld Ferenc

Budapest, 1991

A számítógépes szerkesztést a Scriptum Kft. végezte

Felelős vezető: Dr. Vas Zoltán

A nyomás az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Nyomdájában készült

Felelős vezető: Dr. Orbán György

Felelős szerkesztő: Nagy Tiborné

Műszaki szerkesztő: Nyárádi Tamásné

HU ISSN 0324–2323

Kiadványszám: 2859

Megjelent: 87,58 (A/5) ív + 8 oldal melléklet terjedelemben

Printed in Hungary

1.

[MIKES KELEMEN HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

1. Jai, küs edessegett buval feleitetö,
Iaj, embert szomoru bánattal eltetö
Boldogtalan világh, csalárdul tüntetö,
Miertt vagy iovaiddal oly sokat hitetö?
- 5 2. Keserüsegedett nagy mertekkel méred,
Osztott adományid hamar viszsza kéred,
Keserves faidalom te jutalmas béred,
Kivel embereknek végekett el éred.
- 10 3. Házakott s várakott mikoron epitesz
Nagy remensegh alatt szepen fel keszitesz,
Akkor, mintt Solon ír, csak but öregbitesz,
S bö könyhulatással szivet keseritesz.
- 15 4. Ejieli s nappali nyughatatlansággal,
Testi törödessel es sok faracsaggal
Kap rajtad az ember szorgalmatosságal,
De gyászban borittod igen gjorsasággal.
- 20 5. Te vagy sok bánattal s buval megh tölt mély kút,
Benned küs örömré némelly csak aligh jut,
Ottan hamar szerzed a siralmat es bút,
Minden dicsöségéd mint az füst, ugj el fút.
6. Hires volt, mintt irják, Ionáthás szepseggel,
Sámson gjözedelmes nagj volt erősséggel,
Hector bátor szivü, probalt vitezseggel,
Salamon kirally is femlet bölcseséggel.
- 25 7. De volte tekintett ennyi fő rendekre?
Nem löt szep erkölcsök semmi mencsegekre,
Sok kennak pohára rendel ment ezekre,
Iajt hoz, kit hol talál, halál mindenekre.

- 30 8. Csak mintt tegnapi nap, ugj mulik életünk,
Avagj mint egj pára, ugj szelyed melletünk,
.....
.....
- 35 9.
.....
Miglen az trombitát harsogni füleben
Megh hallya, s követj Báránt menyegzőben.
- 40 10. Lesz ot az szenteknek dicső seregeben,
Megh telik látása Istennek színiben,
Testestől s lelkestől Abrám kebeliben
Megh nyugszik s vigadoz szent, szent eneklesben.
11. O, edes cedrusunk, Mikes háznak napia
Kj voltál szükösök adakozo apia,
El megy hát mi tölünk, s minden aszt ohajtya,
Hogy többbe szinedett földön nem láthattya.
- 45 12. Iaj, ninczen mitt adgjak neked ez utadra,
Mert elő nyelveddel hattad, hogj magadra
Ne agjanak semmitt ez nyugodalmadra,
Az szent Isten vigjen boldogul pálmádra.
- 50 13. Azert, tekintetes ur, immár nyugodgjál
Baj vivásod után csendeszen aludgjál,
Mint egő szövetnek, ugy világoskodgjál
Vég nélkül mennyei jokkal uralkodgjál.
- 55 14. Ezer hat száz után nyolczvan hatban jutván,
Az első holnapnak legh utolso napián
Koporsodban szálván, mindentől megh válván,
Boldogh fel támadást az szentekkel várván.

2.

SZÖKÖM

1. Az ki voltál ártalmamra,
Sokszori boszszantásomra,
Hozzám valo vadságomra,
Már nem lések unalmadra.

31–34 [Legalább 16 versszaknyi elveszett.] 45 ninczen
1 ártamlamra 2 Szokszori

- 5 2. Eszedben jutok még valaha,
Az hol baglyok pusztában huholva
Lésznek, 's. mindenek fel fordulva,
Akkor leszek *idegen* közt vándorolva.
- 10 3. Csendesebben töltöm időmet,
Irigyim nem gunyolják személyemet,
Kik ellen soha nem is vétkeket
Tudom elől számlálni esetemet.
- 15 4. Istenem kormányozza életemet,
Ad mennyégből sok kegyelmet,
Kihez mind végig hívségemet
Meg tartom engedelmemet.
- 20 5. Töllem sokat titkolodtál,
Segidcséget el dugdostál,
Hátam megé meg csufultál,
Irigyimmal úgy tractáltál.
- 25 6. Joért rosszal hozzám voltál,
Minden utokon probáltál,
Másokra is probát biztál,
Még is hibát nem találál.
- 30 7. Ártatlanságomat vádokkal,
Igazságomat hazugsággal,
Jo voltomat csirmorással
Töltötték követőd mocskolással.
- 35 8. Magad tanátsán jártál,
Barátiddal együtt setáltál,
Szavaimnak ellent áltál,
Sokszor ekként meg is kacságtál.
- 40 9. Mi hasznát vetted az illyennek,
Haszontalan fegyveres ellenségemnek,
Még is ismerője vétkeidnek
Nem vagy banoja esetidnek.
- 40 10. Az rosszért még is jot kívánok,
Az átokért áldást nyujtok,
Senkit is meg bántani nem akarok,
Szelek szárnyára mindent bocsátok.

11. Eleitől fogva jó szándékkal
Voltam hozzátok ajándékkal,
Szívbeli ajánlásokkal,
Áldások kívánásokkal.
- 45 12. Mesterséggel személyemet
Meg mocskolták szép nevemet,
Homályban hozni akarták hiremet,
S. fojtogatták én igyemet.
- 50 13. Hazugsággal dolgaimat
Hiresítették szándékomat,
Visgálták munkáimat,
Gyűlölték szép házamat.
- 55 14. Igyekezetekben botlottak,
Kik velletek munkálodtak,
Factiokban gátoltattak,
Ez szerint semmit sem ártottak.
- 60 15. Intésimet meg nevetted,
Azt irigyimmel közlötted,
Indulattal beszélletted,
Hogy nem szeretlek s. féltlek, azt költötted.
16. Féltetni soha sem tudtam,
Emberségére kit kit hagytam,
Maga jó mentiben bocsátottam,
Hogy ha tévelyget, meg mondtam.
- 65 17. Rossz társaságban léptedet
Nem akartam veszélyedet,
Így nyújtottam intésemet,
.....szívemet.
- 70 18. Sokat kergettek, de el nem értek,
Veszélyek háloi tétettek,
Isten kezei védelmeztek,
Szent kegyelmi meg mentettek.
- 75 19. Nem bölcsesség tanácsot adni,
Ki nem tudgya maga követni,
Mást bolondnak neveztetni,
Szokta az jokat meg nevetni.

68 [A sor kezdete áthúzások miatt olvashatatlan.]

- 80 20. Maga viselése is akárkinek
Meg mutattya nemét életének,
Ki prejudical nemzetének,
Ellent ál Isten törvénnének.
21. Cselekedetit embernek az tudosok,
Eletének rendit az apostolok
Meg irták jó rendben philosophusok,
Mellyet kacsagnak bolondul az Momusok.
- 85 22. Kivül az olyan, mint az szép alma,
Piros, de belől az ruttság majma
Belé bujt, férgezik, s. keserű az alma,
Ki nem hiszi, proballya meg az dáma.
- 90 23. Öltezetiben ellenkezik,
Haja hátul fodorittatik,
Szegény ura boszantatik,
Hogy inti, meg nevetetik.
- 95 24. Cseledivel az tanácsol,
Ki néki ad gustum javasol,
Szegény gazda el távozol,
Hogy mindent helyben nem hagyol.
- 100 25. Férjének jó barátit
Gyűlölik hív szolgait,
El kerülik attyokfiai,
Meg vetik jó annyok tanátsit.
26. Haszontalan beszédekre,
Gonosz, hazug rossz hirekre,
Tölled válást kívántak éltetnre,
Magad is amment mondottál ezekre.
- 105 27. Nagy kosárral hires eperjre
El menének bűdös kut före,
Okot nem találtatok ezekre,
Mely gonosz ki hatot mindenekre.
- 110 28. Nagyob gyászban szép házamat
Bé borítani igyekeztek árvámat,
Nem becsülték jó anyámat,
Nevelték bujdosásomat.

87 [A *s keserű az alma* a kihúzott, olvashatatlan sorvég fölé írva.] **104** [A *mondottál* olvashatatlan szóra ráírva.]

- 115 29. Csuda az Isten munkája,
Későre ha halad is haragja,
Igasságának potoloja
Szokott lenni orvosloja.
- 120 30. El menetelem bujdosást
Igy okozott nagy vándorlást
Mely ighen néked próbálást,
Hüségemben jól meg állást.
- 125 31. Én hozzád hivségemet
Meg mutatom jó kedvemet,
Tisztán tartom életemet,
Fenn tartom szerelmemet.
32. Hogy kedvemet távol létemben
Keressed, ·s. vig légyek életemben,
Régi jó nemzetem példáját szivedben
Tarcsad előtted kebeledben.
- 130 33. Kiknek is férjek távol léte
Helyben ülést rendeltete,
Tisztességben helyheztette,
Ki házat ez szerint becsülte.
- 135 34. Mely tiltya az fársánglást,
Alá ·s. fel való sétálást,
Helyből helybe vig mulatást,
Illetlen helyyeken flankirozást.
- 140 35. Jó tanácsom hozzád lészen,
Mely gyökeret nállad verjen,
Szívem lehessen csendesén,
Házam békével élhessen.
36. Egyet értő tiszta szívet
Adgyon Isten jó értelmet,
Hozzám való vigab kedvet,
Isten így nyujta éltedet.
- 145 37. Az jokat mindenben kövessed,
Édes anyámat becsüllyed,
Jó atyámfiat szeressed,
Kezedet az jó munkákra vessed.

[A 133–136. sorok a 129–132. mellé írva.] **137–160** [A versszakok soronként egymás mellé írva.]

- 150 38. Egyebekben csendes elmém,
Az el menetelre kész kedvem,
Készen van is jó kengyelem,
Csak benned nyughassék szívem.
- 155 39. Távol létemben is akaratomat
Tölcsd be dispositiomat,
Gyermekeim iránt parancsolatomat
Ne akadályoztasd hagyásomat.
- 160 40. Mellyet idővel jó doctoram
Meg mond kedves Pataki vram,
Jó anyám is, mint professorom,
Meg tanít, drága Mársharam.
41. Ved jó neven írásomat,
Mert ha szemben jó szavamat
Mondtam volna szándékomat,
Láttad volna haragomat.
- 165 42. Tudom, néked nem tettzenek
Ezek tölled nevettetnek,
Rolla magam nem tehetek,
Itéletet nem szenvedek.
- 170 43. Ezer hat száz nyolcvanhatban
Irtam Kendi Lonai házamban,
Hideg majusnak nyolcsadgyában,
Készülven [?] indulásomban.

3.

A' POENITENTIA Tartó csudálatos Szent Latorról Dismasról, a' halálra váltoknak patronussáru! Szerzett
könyörgés és LITANIA

Poenitentia tartó Sz. Lator,
Dismas kegyes Patronusom,
Te halálom óráján légy Tutor,
Segétsed tusakodásom.

161–170 [A sorok a bal margón folytatólag vízszintesen írva, az utolsó versszak sorai egymás alatt.] **164** Láttam [E szó a kihúzott *Tapasztaltam* fölé írva.] **169** [A *nyolcvanhatban* számokkal írva.] **170** K. Lonai **172** [A sorkezdő szó utolsó szótagja olvashatatlan.]

2 Disma

4.

A' SZÉNT LATORHOZ AJÁNLÁS

Vékony aiétatosságomat
Mellyel téged tisztellek
Vedbe: s' imádságimat
Nyvitsd be à mint becsüllek
5 Dűcsöséges Szent Dismás.
Ha a' halálnak nyilai
Végtére Szorongatnak
S' betegségem nyavályái
Fölötteb nyomorgatnak
10 Te kariaid segitsenek
Bóldog ki mulásomra
Dűcsöséges Sz. Dismás.

5.

VÁRADI ANDRÁS

AZ JÉSZUS NEVÉRÜL

1. Oh, ártatlan Bárány, ki sullyos keresztt fán io irt kötel sebemre,
Jövel, Jéşus Christus, oh, mennyei virtus, lelkem üdvösségére,
Sebes vér patakid, oldali forrásid boldogichanak menybe.
- 5 2. Jesse törsökének, Aáron veszejének édes ezü gyümölcze,
Mennyei mannának, eghi szép harmatnak kovásztalan kenyere,
Légy az én szívemnek, véle bus lelkemnek vidámito ereje.
3. Eöröm hozo szellö, faidalmim enyhitö, keserves kinaimban,
Mellyekben gyakortán, Test, Vilagh és Sátán kisirt imadkozásban,
Legy immáron nékem vezérem, segidem minden némü dolgomban.
- 10 4. Szivemet epiched, szerelmem gerjeszed szentséges malasztoddal,
Erötelen voltom, gyamoltalan igyem, nagy irgalmasságoddal,
Taplall, joban segisd, hütömet erőssisd kegyes áldomásiddal.
- 5 5. Undok vétkeimet, megh gyont büneimet szent vered chepjeivel
Mosogasd és tisztichd lelkemnek nagy szennyét véres veritekiddel,
15 Szivem álnokságát töröld el rutsagat szent sebednek vizével.

6. Szüzeknek mátkáia, igazak paissa, Jesus, édes gyamolom,
Arvak promotora, foglyok párthfoga, Jesus, édes oltalmom,
Rabságim kötelit old fel, hozd el vegit, Jesus, édes valtsagom.

6.

KEGIES ENEK

Mellyet szegény Keczer Gabor uram halalra vitetvén el mondotta németöl

1. Oh, Jesus, éltemnek fénye,
Vigasztalásnak reménye,
Ez földön csak vendég vagiok,
Bűn terhe alatt nyomorgok.
- 5 2. Sulyos út vagon előttem,
Paradicsomnak kertiben
Ott van örök lakó helyem,
Kitt szent érdemed nyert nékem.
- 10 3. Utozashoz bagyat szívem,
Testem is ahoz erőtlén,
De kiált én bennem lelkem,
Fogagy hozzád, Uram, engem.
- 15 4. Erösics szenvedésiddel
Halalomnak idejében,
Szent vered engem éltesse,
Ez életből vezérellyen.
- 20 5. Te ostorid, csapdosásid
Le mossák bönömnek szennit,
Pökdösésid, csufolodassid
Vétkeimet könnyebétik.
6. Keserő italod helyett
Éleszsze lelkemett lelked,
Te kesirves kialtasod
Nyerjen örök boldogságott.
- 25 7. Öt veres sebeid, Uram,
Legienek nekem kösziklam,
És örökke lakó helyem
Haboru ellen oltalmom.

18 bönömnek <terhét> 19 csufolodassit 24 boldgságott

- 30 8. Mikor nyelvemnek szollasa
El al fölemnek hallasa,
Szememnek be hunyolassa,
Akkor jutas boldogsagban.
- 35 9. Ennékem vilagossagom
Te légy utolsó oramon,
Mikor erkezik halalom,
Fejem el niomja az álom.
- 40 10. Sebeid lyukiai altal
Dicsössegedett én lássam,
Mikor örök boldogsagban
Jutacz lelkem menyorszagban.
11. Az te oldalodnak lyukja
Lelkemnek meg nyílt kapuja,
Lako helyemnek oszlopja,
Az holott nem lészen baia.
- 45 12. Itéletnek az eő napian
Ott fel tamadunk minnyajan,
Öltes az Istennek jobbjan,
Örüllyek hiveid sorsan.
- 50 13. Akkor uyulok testemben,
Angialoknak seregében,
Ottan az nagi fenyességben
Dicserlek örokke, Amen!

7.

POMPA FUNEBRIS,

super Generoso Domino Redaj decantata

1. Jaj, gyászszal bé borult napok,
Eletre gyaszt tolyo bajok,
Méreggel itato zajok,
Mint folynak jajok.
- 5 2. Csuda végezésbül vagyon,
Teremtőnk szava ugy állyon
Földön hogy senkit ne hadgyon,
Ki bút ne lásson.

- 10 3. Kin világ sikamlo jege
 Ma dicsősséget eppittse,
 Holnap, jaj, halálnak leve
 Hervasztya tele.
- 15 4. Dicsőségnek piatzára,
 Szekerén friss boldogságra
 Ha kit vont joknak halmára,
 Holnap jut jajra.
- 20 5. Szerencse kiben egeit
 Eppiti boldogság hírét,
 Annak alattomban nevét,
 Keszité berit.
- 25 6. Nékemis hires javait
 Mutatá boldogság kegyit,
 Arra de erős gradusit,
 Nem nyujtya végit.
- 30 7. Mert mikor vigságát adá
 Halál akkor mérgét nyujtá,
 Forrot étkét alám ontá,
 Fejem gyászban hozá.
- 35 8. Ugy vagyon, mert Teremtömnek
 Tetczet tanácsa Istennek,
 Lelkét hozzá hiveinek
 Vegye szentinek.
- 40 9. Bizony mert rajtam könyörült
 Kinokban ki értem hevült,
 Reménségem bennem meg hült,
 De vigságot szült.
- 40 10. Romlott satoromat mihelyt
 Le tészem, várt vendégséget,
 Teremtöm hazánál kedvet
 Nyerek életet.
11. Testemre de bün jutalmat
 Vetette érdemes soldgyát,
 Halál szememre homálytát
 Bocsátá almát.

- 45 12. Nem láthatok többé senkit,
Kiknek láttam nyájasságit,
En velem dajkálkodásit,
Miglen éltem itt.
- 50 13. Hát eléb, mig világ utan
El mennék tüllök el válván,
Lelkem utolso oráján
Aldást így kíván.
- 55 14. Felséges királyom, kinél
Hivségem örök számban él,
Szolgálatom ma véget lél,
Beszédem így kél.
- 60 15. Felséged mivel kedvében
Vegye mint annya ölében
Szerelmesit örizésben,
Tartot ekképpen.
- 65 16. Bennemis fénlő kegyesség,
Felségedhez nagy szivesség,
Véremmel pecsételt készség
Volt végig hűség.
- 70 17. Elét nehéssége noha,
Bennem maradt büdos doha,
Vétséget ha szült valaha,
Ne légyen számba.
- 75 18. Felségeden hű oltalma,
Teremtünk vérrel nyert java,
Maradgyon bekesség árja,
Boldogság napja.
- 80 19. Országlásod esztendőkre
Terjeszszé hosszas idökre,
Ne érje életed szennye
Halálnak mérge.
- 80 20. Tekintetes fű ispánnya,
Szathmar vármegye birája,
Nagysagod hozzám mostoha
Ki nem volt soha.

21. Bokros inkább kegyes volta
Nagyságodnak, bennem árja,
Melly hitre pecsétet hagyta,
Ez kettős java.
- 85 22. Elsőben hozzám hűsége,
Bennem illy dicső jót szüle,
Hiremet hogy szárnyán vinné
Boldogság szele.
- 90 23. Vármegyének egy tagjára
Allita; ottis atyám ma
Nagyságod magát ajánlá,
Jomat kíváná.
- 95 24. Ebben ha szolgálatomat
Nagyságodnak hív voltomat
Nem mutattam, itt bocsánat
Lássa utamat.
- 100 25. De látszik bennem igaz vér,
Nagyságodnak olly kedves bér,
Két testünk hogy egymáshoz fér,
Kit banat nem ér.
26. Ha bennem volt olyan eset,
Melly szeretet ellen eset,
Nagyságodtul vár kegyelmet,
Hozzam jó kedvet.
- 105 27. Bokros bánatnak fellege,
Kiben merüle bé ege
Nagyságodnak, de felhője
Távozzék köde.
- 110 28. Virágzó élet javára
Nagyságod érjen utára,
Eletnek boldog javára
Jusson napjára.
- 115 29. Hozzád mindenben hűségem,
Nemes vármegye, tetczesem,
Mint tetczék lélekhez bennem,
Ugy volt szerelmem.

- 120 30. Nem szántam már halálomat,
Erted fel huzni karomat,
Pogány által vég orámat
Erni napomat.
31. Nem láttam orvosságodat,
Nincsen, ki szánnya károdát,
Keserültem romlásodat,
Nagy bomlásodat.
- 125 32. Hozzád utolsó beszéde
Szavamnak ez léssen vége,
Follyon rád békességére
Isten kegyelme.
- 130 33. Hát tülled, jaj, hogy vállyam el,
Ilosvaj Máriam, kivel
O! csak négy esztendőm tölt el,
Gyönyörűséggel.
- 135 34. El hiszem, éltem reménye,
Hogy szived bánattal tele,
Nem fuj reád virág szele,
En vagyok jele.
- 140 35. Jaj, mert setét felhőjében,
Gyenge virág szalam ködben,
Halál gyász öltözetiben,
Hagya setétben.
36. Ellened eitem folyta
Bánatot ha szült valaha,
Vig kedved jutatta bura,
Terhes panaszra.
- 145 37. Tülled mivel halál mérge,
Teremtöm bölcs végezése
El választ pogány fegyvere,
Légyen el fedve.
- 150 38. Hűségédért mennyej bért
Adgyon Isten, kit maga nyért
Hozzám való szerelmedért,
Boldogság jelét.

- 155 39. Térek már kis Sigmondkámra,
Eltemnek kívánt javára,
Eszkendön nyert vigságomra,
Mellyet itt hagyta.
- 160 40. Neked, szerelmesem, Sigmond,
Teremtöm legyen oltalmod,
Eszkendőkre boldog napod
Terjeszsze utod.
41. Már tüled halál el szakaszt,
De Isten magához választ,
Bűnnek terhe hol nem fáraszt,
Bút rám nem áraszt.
- 165 42. Utolsó beszédem hát kér,
Kiben van hozzam igaz vér,
Mennyégben készítettet bér,
Kiket most bu ér.
- 170 43. Szerelmes egy rajomnak
Gondgyát kívánt iffiúságomnak
Visellyétek, már attyának
Titeket hadlak.

8.

RYTHMI FUNEBRES

in obitu ejusdem Generosj Domini Redaj

1. Oh, siralmat hozó gyászos sárga halál,
Kirül írásiban frissen tractál Szent Pál,
Mérges kaszájával a' kire ez talál,
Nem kedveztén semmit, az földre le kaszál.
- 5 2. Ez szív irtoztató rettenetes dolgon
Kicsoda az, kinek szive ne indullyon?
Es kicsoda, kinek könyve ne csordullyon
Ki az ő szeméből ez siralmas dolgon?
- 10 3. Gyászos és keservés tülletek válásom,
Ilosvai Péter uram, távozásom,
Tibaj Borbála aszszon, bé szállásom
Gyászos koporsóban takarításom.

- 15 4. El hiszem keserves, kedvesim, menésem,
Pogány török által ki végeztetésem,
Iffiu koromban én ki metczetésem,
Eles fegyver miatt innen ki kelésem.
- 20 5. Nem hittem, hogy pogány oncsa ki véretem,
Illy hirtelenséggel vágja le testemet,
Testemtül fejemet, nemesseb részemet
El vegye, s- ki tégye csufságul hiremet.
- 25 6. De az bölcs Istennél így van el végezve,
Hogy minden utolsó végére sietne,
Mivel van egy város az Urtul rendelve,
Hova minden szentek léznek be vitetve.
- 30 7. Szép zugo patakok mely hirtelen folynak,
Csorgadozó forrás vizej el mulnak,
Így friss reménségj földj uraságnak
Egy szem pillantásban semmivé változnak.
- 35 8. Mikor bölcs Salamon mindent meg nézélle
Egh alatt mi volna, eszesen szemléle,
Maradando kincset sohol ő nem lele,
Mellyértis okossan bucsut vőve tülle.
- 40 9. Nem szükség hát engem immár siratnotok,
Kedves, kellemetes urak, jajgatnotok,
El távozásomon ti ne zokogjatok,
Így volt Istenemtől rendelve, tudgyátok.
10. Istennek ajánlak titeket mindenben
Isten bő áldása terjedgyen, kedvében
Jokkal koronázzon világi életben,
Es holtotok után éltesse mennyégben.
- 45 11. Valaha vétséggel hogy ha illettelek,
Vagy mint kellet volna, úgy nem becsültelek
Titeket, mindenről bocsánatot kérek,
Immár végső szommal ajánlak Istennek.
12. Csomaközj Sidmond bátyám uram, buban,
Keserves és gyászos fel forró bánatban
Hagyálak véletlen, s- váratlan nagy kárban,
El válván te tülled iffiú koromban.

- 50 13. Oh, gyászszal bé borult napoknak órája,
Meg sirathatatlan életemnek árja,
Oh, arany üdömnnek hamar el folyása,
Mellyben el enyészék életem csillaga.
- 55 14. Becski Judith anygom aszszony, hát mit mondgyak
Siralmas jaj szoval miként néked szollyak?
Hü dajkaságodért már mivel hálallyak?
En téged Istennek markában ajánlak.
- 60 15. Csomaközj Kata, Laszlo és Sophia,
Csomaközj Péter, nevendek Julia,
Öcseim, hugaim, nemzetem szép ága,
Kivánom, rollatok légyen Isten gondgya.
- 65 16. Öcseim, hugaim, a' kik siránkoztok,
Bátyátok halálán keserven zokogtok,
Sirban bé szállásán erőssen bánkodtok,
El hiszem, hogy nehéz tülem el válástok.
- 70 17. Mert hogy ha el szalaszt ember egy madarkát,
Busul és érette buval gyötrj magát,
Hát ki el szalasztya kedves attyafiát,
Vallyon ohattyae butul ö orczáját?
- 75 18. Ti peniglen mostan el szalasztottatok
Redaj Sidmondot egben bocsattátok,
Ha ti bátyátokért nem siránkoznátok,
Mig lehet, felettéb nem kel busulnotok.
- 80 19. Számos esztendeig ez a' familia
Terjedgyen és nőjjön, mint cedrusnak fája,
Ragyogjon dél színben örömének napja,
Szomoruság köde meg ne szomoritsa.
20. Bátyám uram, értem sok faradságodért,
Kedves anygom aszszony, gondviseléstekért
Nem tudok mit adni illy jo voltotokért,
Istentül vegyetek jutalmat ezekért.
21. Kedves Redaj Pál és Laszlo, Clárával,
Tekintetes nemes Betlen Miklosnéval,
Az Urnak ajánlak siralmas búcsúval,
Hallyátok, öcseim, beszédim egy szoval.

77 [Előbb:] fáradságodat

- 85 22. En környülem valo ti esdeklestekért
Adgyon jot az Isten ti szeretetekért,
Atyafiságtoknak igaz hűségéért,
Menyben bő jutalmat vegyetek ezekért.
- 90 23. Legyen ti tutortok menynek földnek Ura,
Ez széles világnak hatalmas királlya,
Keserves árváknak gondviselő Attya
Légyen élteteknek ő erős istápja.
- 95 24. Már imé veletek többet nem szolhatok,
Mert irigy halálnak tömlöczében vagyok,
Holot én egyebet semmit nem ohajtok,
Csak hogy kedvesimtül már szot nem halhatok.
- 100 25. Kedves sogorságim, kikkel életemben
Hiven örvendeztem vigságos örömben,
Nyájaskodtam gyakran iffiu kedvemben,
Most alternatíot láttok én testemben.
- 105 26. De ne ütközzetek meg én esetemen,
Tületek mennyégben fel menetelemen,
Ilosvaj Ádám Péterem ezeken,
Betlen Miklos sogor uram, menésemen.
- 110 27. Mert meg áll Istennek végezet tanácsa
Ember életérül ki jött ő mondása,
Ki be tellyesedet, ezt minden szem láttya,
Nem lehet, hogy ember ezt által hághassa.
- 115 28. Legyetek csendessen, bátorságos szivel,
Ti ne törödyetek siralmas elmével,
Mert mennyégben vagyok lelkennek férjével,
Christus Jesusommal, idvesség fejével.
- 120 29. Redaj, Vetési, nemes Prosápia,
Ujhelyj, Görgelyj hires familia,
Csomaközj ágnak ki terjedt pálmája,
Terjedgy, Ilosvaj török veszsző szála.
- 120 30. Aldgyon meg az Isten jó dajkaságtokért,
En környülem valo forgolodástokért,
Halálomon valo siránozástokért,
Adgyon jót az Isten tinektek ez jóért.

92 [Az erős szó előbb:] edes 93 [Előbb:] Mert imé 115 [Előbb:] terjede

31. Mind meg bocsássatok, én atyámfiaj,
Közel, távuly valok, a' kiknek esetj,
Most meg szomorítot rokontok romlási,
Már Urnak ajánlak, rokonság ágaj.
- 125 32. Mind meg bocsássatok, öcseim, bátyáim,
Kedves, kellemetes, edes sogorságim,
Néneim, hugaim, kedves rokonságim,
Szomszedim, barátim és jo akaroim.
- 130 33. Már szomat fordítom rád, Szathmár városa,
Melyben nagy erőben Istennek lakása
Meg tapasztaltatik; mert szine látása
Idejében vagy, bővön minden tudgya.
- 135 34. Virágozzál, Isten hü ecclesiája,
Ragyogjon te benned igasság fáklyája,
Evangeliumnak aranyas sugárja
Mind végig tündöklék idvességed napja.
- 140 35. Isten igijenek ragyogo világa
Illatozzék benned, mint olaj fa aga,
Szagoskodgyék benned hitnek kedves fája,
Légyen gondviselőd Isten önnön maga.
36. Oltalmazzon teged minden ellenségtől,
Reád fenekedő pogány nemzetségtől,
Büntől, dög halaltul, éhségtől, fegyvertől,
Isten igijenek vissza élésétől.
- 145 37. Téged szárnya alatt hiven takargasson,
Mint fias tyuk szépen fiait, és lászon
Kegyes erejével s- szemmel oltalmazzon,
Oh, Isten varasa kártulis meg tarcson.
- 150 38. Kiben ez ideig énis nevedtem,
Isten kegyelméből ember kortis értem,
Böséges tejéből énis bö részt vöttem,
Miglen az halálnak torkában bé estem.
- 155 39. Ebben tiszteletes lelkek hü pasztorj,
Az nyomoruság közt törésen álloj,
Isten igéjének jo dispensátorj,
Nyájjára vigyazo serény ör álloj.

- 160 40. Isten igéjéhez valo szeretettel
Titek ékesitcsen ártatlan étellel,
Es felis éppitcsen végig igaz hittel,
Hogy dajkálkodgyatok Isten seregével.
41. Titeketis Isten, város hü biráj,
Mellettetek valo nemes hü tanácsi,
Szoros igyben bajban forgodo polgarj,
Koronázzon hittel, legyetek övej.
- 165 42. Veteményes kertnek hü moderatora,
Szölösj Pál uram, scholánk professora,
Tisztéd tételében az Isten tutora
Légyen és nyelvednek végig directora.
- 170 43. Hogy sok csemetéket, fiakat Istennek
Tiszta tudománnyal ajánlhas, itt ennek
Bö áldása folyyon égbül az Felségnek,
Kivánom, részese légyen kegyelmenek.
- 175 44. Tiszta tudományban nevelkedő iffiak,
Kövér esőjével tiszta tudománynak
Titeket öntözzön, hogy az igasságnak
Legyetek mind vegig szeretőj annak.
- 180 45. Igasságod napja, Christusod dél színben,
Mennyej kedvébül drága kegyelmében
Adgyon részt bőséggel néked bölcseségben,
Hogy járhas előtte örökké szentségben.
46. Isten jót ezekért adgyonis tinéktek,
Enekj zengéssel hogy engem illettek,
Siralmas versekkel engem ékesgettek,
Gyászos koporsomban siromig kisirtek.
- 185 47. Nagyságos s- nemzetes, tekintetes rendi,
Felső s- közép, also várasnak lakosj,
Uri méltoságnak nagy hirü vitézj,
Mindnyájan, kik vadtok ez helynek biroj.
- 190 48. Szolgák, szabadosok, béresek, öregek,
Fő birák, polgárok, minden féle rendek,
Vitézlő barátim, mind hadj seregek,
Már Isten hozzátok és légyen veletek.

- 195 49. En iffiuságomban kikkel társalkodtam,
Eletem folytában a' kiknek szolgáltam,
Ha mi fogyatkozás, hiba dolgaimban
Volt, én szerelmesim, engedgyetek abban.
- 200 50. Mindenféle rendek, urj méltóságok,
Nemes vármegyének tagjaj, nem álsok,
Es vitézlő rendek, kikben szép virtusok
Vadnak, személy szerint, mind meg bocsássatok.
51. Már tijs mindnyájan, hűséges szolgálaim,
Udvaromban lévő udvarj cseledim,
Ti meg engedgyétek én fogyatkozásim,
Mellettem forgodo kellemes istápip.
- 205 52. Tijs, töllem tavuly lévő jo szolgálaim,
Rabotás terhemet viselő jobbágyim,
Kicsinyek, öregek, én jobbágy aszszonyim,
Jót adgyon az Isten néktekis, kedvesim.
- 210 53. Ha mi fogyatkozás lehetet dolgomban,
Mivel éltem szinten éltem virágjában,
Nehézséges dolog ha iffiusagomban
Volt, meg bocsássatok mindnyájan utamban.
- 215 54. Ez nyomoruságnak szörnyü vas igáját
Az egeknek Ura könnyitcse haragját
Rajtatok ne tarcsa sokaig boszszuját,
Söt adgya tinektek szent szabadítását.
- 220 55. Végtére szollásom, siránkozó sereg,
Te reád forditom, szived mert kesereg
Véletlen estemen, de keserü méreg
Szivedet ne fojcsa, mint mardoso féreg.
56. En siralmas példa vagyok előttetek,
Gyászos koporsomban kik engem szemlélték,
En temetésemre kik gyülekeztetek,
Siralmas jaj szoval hogy sirban tegyetek.
- 225 57. Tekintetes, nemes, urj méltóságok,
Ispányok, hadnagyok, vitéz kapitányok,
Felső, közép rendben birák és polgárok,
Szemérmetességgel ékesült aszszonyok.

- 230 58. Már Isten hozzátok, uraim, s- aszszonyim,
Köz terhet és tisztet viselő feleim,
Mind meg bocsássatok nékem ismérőim,
Az kik keservesen szánnyátok esetim.
- 235 59. Nagyok és kicsinyek, en temetésemre
Valakik ez helyre, tisztesség tételre
Fel gyülekeztetek sirom nézésére,
Hálállya tinéktek Isten tisztességre.
- 240 60. Setétes siromban kik esett tetemim
Nyugodni vizitek harcz utan tagaim,
Aldgyon meg az Isten, kik vadatok szánoim,
Ez földj szállásrul jobbra kisirőim.
61. Erőtök helyében több erővel aldgyon
Isten dolgotokban soha el ne hadgyon,
Harczotokat mikor végzitek világon,
Ki mulastok légyen az boldogabb modon.
- 245 62. Végso bucsúm után nincsen semmi hátra,
Hanem mivel Isten lelkem vivé haza,
Testemetis fogván, illendő az sirra
Vigyetek kedvesen rendelt nyugalomba.
- 250 63. Mely tisztédért téged Isten az mennyégben,
Keresztyén szent sereg, örök dicsőségben,
Vég nélkül tündöklő mennyej örömben
Holtod után vigyen, kérem Istent, Amen.

9.

JAKLIN BALÁZS

[DRASKOVICH MIKLÓS HALOTTI BESZÉDÉNEK VERSE]

5 A' kik kétségessek varázslóktúl várnak
Minden történettül kétséggel irtóznak:
De nem a' jövendőlést tartom bizonyosnak,
Hanem a' bizonyos halált hirmondómnak,
Bátornak, félénknek meg-kell egyszer halni.

1 varázslóktúl

10.

PRIVIGYEI MIKLÓS

HYMNI NATALES

1. Az menyei kiraly, ki elüt most udvarl sok szamu seregh angyal,
Hazatok cselédgyét, marhatok seregét latogassa sok jokkal,
Ez szent innepekben szivetek öröndgyen angyali szozatokkal.
- 5 2. Gonosztul megh mentsen, kartul megh ürizen, heletekben nevelylyen,
Hogy szent születesse, testben eljüvesse idveségtekre légyen,
Engedgye megh Isten, hogy véle menyegben kegyelmetek öröndgyen.
3. Nektek, hiveinek, kedves seregenek és valasztot népének,
Ez uy esztendünek kezdetit s közöpet, vigét, minden részét
Nagy kegyessen megh algya.

11.

PRIVIGYEI MIKLÓS

ALIUS

En mint kicsin diakocska,
Szolok mint egy madaracska
Az Christus szent születésrül,
Hozzank testben jüvésérül.
5 Kérlek azért halgassátok,
Gyermekek, nagyok és vénék,
Beszédem megh ne vessétek,
Süt rea jól figyelmeztetek.
Im az mai napon ténéktek
10 Születettet Idvözütötök,
Bethlehem varosaban
Fekszik a szoros jaszolban.
Hidek, sütet istaloban,
Takartatik kis posztoban,
15 Menynek és füldnek nagy ura,
Jertek, mi-is pasztorokkal,
Lelki nagy buzgossaggal

5 idvesétekre 7 népnek [A szótagszám miatt javítva.]

11 Bethlehembben [A 13. sz. vers 10. sora alapján javítva.]

20 Jarullyunk az Christushoz,
Az mi kegyes szoszolonkhoz,
Terdre esvén ű labahoz,
Neki mondgyunk uy eneket,
Hangicsalo szep verseket,
Hogy mi értünk, bűnesekért,
25 És megh romlot edenyekért
Le szala az magas menybül,
És neki légyen dicsüssék,
Most és mint örökken örökké, Amen.

12.

PRIVIGYEI MIKLÓS

ALIUS

5 Menny, föld, tenger csudalkozzal,
Nap, hold, csilak almilkodgyal,
Bűnes ember, ne szomorkodgyal,
De vigadozzal,
Szűsz Mariatül testet vett
Es az igaz emberséget,
Hogy minékunk üdvesseget
Szerezne örök illetett.
10 Születik Szűz Mariatul,
Szeplütelen virágh szaltül,
Igy küldettik Szent Attyatul,
Le szala az magas menybül,
Es első az Abrahámnak
Es amaz szent Adámnak,
15 Isten az mi attyainknak
Régen igertettet.

25 szala magas [A szótagszámhiba a következő vers 12. sora alapján javítva.]

13.

PRIVIGYEI MIKLÓS

ALIUS

Angyali karoknak dicső kirallyanak szuletisse éneppét,
Hogy türhetu képpen az kegyelmes Isten idvösseges idejét
Te kigyelmeteknek megh atta irnetek, áldot irte szent neve,
Illik mi örvéndezzünk, széppen zöngedözünk, ineklü versekkel.
5 Istennek hivei, Christusnak juhái, vigadgyunk tellyes szivel,
Az Urnak kegyelmét, reank arrat szerelmét hirdessük nagy örömmel,
Mert az draga maghot, kirül Isten szolt volt mi első szüleinknek,
Az Paradicsomban, hol örök halalban mindnyajunkat irtenek,
Végre elbocsatvan, menybul le szalitvan, megh ada hiveinek.
10 Bethlehem varosaban, az barmok jaszolaban alazatossan szalla.
Ez szent születésén, Christus érdemében tiis reszessüllyetek,
Sokszor egésségben, viragzo illetben ez szent napot irjitek.
Tellyes buzgossaggal, áitatossaggal miis szentelhessük,
Istentül kivanom, szivembül ohajtom, hogy ti kigyelmeteknek
15 Engedgye ezeket, süt sok esztendüket eörömmel irhednetek,
És hogy jüvenduben az fényes egékben tiis örvöndgyetek, Amen.

14.

PRIVIGYEI MIKLÓS

ALIUS

Ma vigadnak az angyalok
És szengenek az szent karok
Gyenerő szep enekkel.
Ma tapsolnák az csilagok
5 És erülnek minden halmok,
S-ez földén válo allatok.
Mert az angyalok kirallya,
S finyes Balamnak csilagja
Mi érettünk, elkarhoztakért
10 Ma az szent Szüz Mariatul,
Szeplő nélkül válo szüztül
Ez vilagra születettik.
Azért mi vigan erüllyünk,
És erülvén hálat adgyünk
15 Ez ertünk jut Messiasnak.
Ki minket pokol kinyatul,

20

S az ördöknek rabsagatul
Születissivel megh mentett.
Jer, mondgyük kegyes zöngéssel,
S-vigassagos énekléssel
Hangicsalunk megh valtonknak.
Dicsosság, dicséret, aldas,
Birodalom és ohajtas
Légyen néked, mi megh valtonk.
25 Kirünk téged, holtunk után
Minket is ez élet után
Vigy be örök boldogsagban. Amen.

*

30

Adgyon Isten néktek sok esztendüt ényi,
Illyen enepeket bekessegeben latni,
Szent Lelek Istennek ajandékat venni,
Christus születéssel örömmel szentelni.
Ezen felül adgya jüvenduben szent szinyet meg latni.

15.

PRIVIGYEI MIKLÓS

HUNGARICE

Uj hirt s-uj örömet hoz angyal minden embernek,
Kisértven igen sok serek angyal ütet.
Uj vigassagnak jelet adván: Christus Urunknak
Dicsüsséggh légyen, ki születettik, Amen.

16.

PRIVIGYEI MIKLÓS

5

Bikességgh fülden légyen az fuldi lakosnak.
Tetzen az embernek, mi tetzik Isteninek.
Kicsoda, s-ki leszen olly rest köztünk már a' fülden,
Hogy halat allyon megh mondani tiszta szivel
Néked, megh valtonk, ki szültél Szüz Mariatül,
Pokoltul mentvén, kintül és ordögektül,
Ditsüsséggh, aldas légyen ditseret, ohajtas,
Hogy születessednek napjat szüleimnek
Engettél irnedt: atyamnak és az anyamnak,

10

Nyinyém s-hugomnak, mindenik attyafinak.
Annak után nékiek adgy sok esztendüt el irni
Jobb bikésségben, s-latni ilyen enepeket.
Szent Lélek Istennek ajandikia reajok
Szalljon, lathassak ez felül az ő szinet.

17.

BOÉR MÁRTON

HISTORIA,

mellybe az 1687^{dik} esztendőben Szulimán vezérnek parantsolattyából másodszor Török országban menő Erdély három natiobol való követeknek Magyar ország részeiben az Dunaig és azon mellett – Nándor féjervártol fogva Rasciába, Szerviába, Macedoniába, Thraciába egész Konstantzinápolyig, vissza az Noach havasaig, azon innen az Dunaig Alsó és Felső Misziába, az Dunán innen Havas alföldében Erdély országaig való szállásoknak mi voltak; említett Szulimán vezérnek és egyéb fő tiszteknek változtatása, meg ölése, Szultán Mehemet tsászárnak pedig örökös fogságra való ítéltetése,¹ és Szultán Szulimánnak tsászárságra solemnis pompával való inaugurációja, végezetre az fő fő és kiváltképpen való városoknak mi voltak irattatik lé Boér Márton által² 1687 esztendőbe Szent Mihály havának tizen edgyedik napján kezdvén az Duna³ mellett 1688^{id} esztendőben, első havának első napján vegezvén Törtsváratt.

Gentium diversitatis

Omnipotens genitor summis qui regnat in altis
Fecit cuncta, ponens naturae legibus ipsis
Altera sed varios dominandi innata potestas
Affectus generat multis cultoribus orbis
Quid hinc bella gerunt, quum summo discrimine vivunt
Gentes, nonque vitam servant, legesque morales,
Unum sed cunctae
Ex his praemissis sic certo intelligat omnis
Nec numen possit
Unum sed variis pergunt ad aethera Phanis.

Martinus Boér

¹ ítélése ² [Az utolsó három szó utólag beszúrva.] ³ Dunán

ELŐL JÁRO BESZÉD

Igen helyesen mondott Nagy Sándornak fő kapitánya, ki egy magos kösziklat válogotott vitézekkel és seregekkel meg hágott vólt: *experientia fons ingenii est et fundamentum audaciae*. Az elmének köszörü⁴ köve a sok országokban, sok nemzetek között való látás, hallás, és az bátorságnak szerző oka. Kiváltképpen azoknak, kik⁵ nagy renden valók, és ha azok-is olyanok, kiket az Isten és az természet éles és serény elmével ajándekoztak meg, mért mivel az Föld mindenütt csak egy természetű (:trinadimensione:), de az Nap melege külömb külömb minémüségeket szerez ő benne, az mellytől-is vagy az, hogy az mineműt az Föld együtt teremt, másutt olyant nem hozz, mint Mácédoniába az ris-kása, citrom, füge, mellyeknek termések bösséggel vagynak, és mint itt Erdélyben az közenséges gyümöltsek gyümöltseznék, így az emberi nemzet-is *mind*⁶ egy természetű (:physice:), de az nyelveknek külömbsége szerént minden országbéli nemzetek az ő szokásokban (melly a második természet), hábitusokban és törvényekben igen külömböznek, az okos peregrinusnak⁷ pedig az országoknak minémüségekre,⁸ erősségekre és azokban való külömb külömb nemzeteknek hábitusokra, szokásokra és törvényekre igen szükség vigyázni; mellyet amaz minden világi böltséget, igazságot tanító Cartesiusis tselekedett, absolválván az közönséges philosophiát, sok országokban, tartományokban és táborokban mint annyi féle nemzetek közt járt és experiált, azért tanit minket, hogy nem illik az külömb külömb nemzeteknek az ő szokásokat, rend tartásokat cussalni. Mely munkájának olyan tökeletes ki adására ő sem jutott volna, ha az elmejét külömb külömb helyekre⁹ való látással halással¹⁰ nem exornálta volna, mint meg tettik az havasokban levő régi hónak elő hozásából, mellyet például hozz elő az dörgösnek magyarázására. Szepe dolog az országokban való látás, hallás, azoknak kiváltképpen, az kik arany és ezüst szárnyakkal járhattják-meg, mivel pedig nekem reménysegem kívül lött elmenetelem, keszületlen is léven arra, mint az historiának tizen egyedik és tizen kettődik verséből ki tettik, mint lehetett el mentem, és mindeneket Magyar ország nemély részeiben, Rásciában,¹¹ Szérviában, Mácédoniában, Thráciában, Alsó-Felső Misziában valamelyeket láttam 's el nem feledtem, mindeneket fel jegyeztem. Igyekeztem pedig azon, hogy nemely dolgokat alacsonyabul irhassak le, a mint magokban vadnak, cum minus sit in defectu peccare, quam in excessu. Ha pedig valamely dolognak az historiában hitet nem adna, addig ellene ne mondjon, hanem valahol ezeket láttam, azokat mind járja-el, és ha ugy nem találja, mint¹² irtam, azután ugy mondjon ellene. Kegyes olvasó, vedd jó neven ez kis együgyű munkátskám, mellyet menő jövő utamban nem kitsi fáradsággal irtam nagy gyengységben.

Boér Márton

⁴ koszoru ⁵ kik<et> ⁶ mint ⁷ [A -nak utólag beszúrva.] ⁸ minémüsége<et>re <és> ⁹ helyekere ¹⁰ [A szó kezdőbetűje előbb f volt.] ¹¹ Rásciában <Thra> ¹² [A mint t-je d-re ráírva.]

Clioneae regnum tractant hi saracenorum
Versus historiae memorant et candida facta
Urbes daciacas addunt et splendida Phana
His casus duos jungunt, sic hospitiorum
Nomina declarant, plaudunt haec moenia Törtsvár

Autor historiae

ELSŐ RÉSZ

Szertelen rut dolog volt bünel meg rakodni

1. Ez széles világ dolga ha fel vizsgálják,
Szellyel az országokon az így találják,
Hogy ki hol leg hatalmasbb, az ott uralkodik,
Az éretlen pediglen csak nyomorgatják.
- 5 2. Így vagyon mostan dolga Erdély országának,
Mert az török és németh szörnyű adóinak
Nem viselheti súlyát é' nagy igájának,
És külömb külömb fele satzoltatásának.
- 10 3. Az ezer hat száz felett szüntén nyoltzvan hétbe
Im fő vezér Erdélybe egy basáját küldte,
A ki nagy sietéssel mi hazánkba jöve,
És az által Erdélytől értesd meg, hogy mit kére.
- 15 4. Had és élés kelletik nekie, azt mondja,
Az meg szorult és ehezett Eger városába,
Mingyárást azt hogy vigyék, szörnyen parantsolya,
Halgas ide en szómra, és meg több is van hátra.
- 20 5. Ez felett követeket kere az országtól,
Hasonloképen pedig az ország urától,
Az magyarok, székelyek és szász nátioból,
Hogy mennyenek hozzája Erdély országából.
6. Követeket az ország mingyárást választá,
Az nemes és nemzeti ket Sárosiokra
Szállá követség dolga és Josika Gaborra,
Szász natio részről az Markus Drauthra.

Nótajelzés Szerten 20 országból [A szótagszám miatt javítva.]

- 25 7. Urak az dolgot ertvén utra készülének,
Mingyárt betsült lovakért szászokhoz küldének,
Az urak, szolgák, hintok és az tár szekérek
Erös Vas kapu felé utnak eredének.
- 30 8. Nekem pedig elmémben ez reményseg vala,
Hogy az ország szélből én meg térjek vissza,
Mellyel az ur is engem gyakorta biztatta,
De az idő magával, lám, külömbet hozzá.
- 35 9. Mért az ur hogy Zajkánba éstvere be jutott,
Ottan egyik legenyre nagy nyavalyá szállott,
Melyhez képest az uthoz ő is nem bizhatott,
Azért konnyebbbségire itthon is maradott.
- 40 10. Nekem az ur mingyárust akkor parantsollá,
Hogy helyette készültek és indulyok az utra,
Én pedig készületlen, higyyedd, valék arra,
Meg is hogy meg virada, fel ülök az lóra.
11. Mint az tekazló fiu, ugy nem készülhettem,
Harmintz két iszákokkal kéntset sem vihettem,
Könnyn járó pej lóra, higyyedd, hogy nem ültem,
Tsak egy rossz fejer loval az uton bügtettem.
- 45 12. Nekem uti költségem ám tsak harmintz pénz volt,
Senki egy folt mentét is hátomon nem látott,
Szerszamom is ez felett semmire nem jó volt,
Uram ajándékba egy pár tsizmát adott.
- 50 13. mi Zajkánbol jó reggel indulánk,
Vas kapura tsak hamar el juttánk,
Azon nehezen ott ki vontathattánk,
..... sokat is bajlodánk.

MÁSODIK RÉSZ

Magyar országban

- 55 14. Az Marga vize mellé estvére meg szállánk,
Második estve pedig Ugris vizhez juttánk,
Karansébesbe innen az uton indulánk,
Annak az hostatjába egy házba bé szállánk.

28 felé utnak <Erdélynek> 39 higyyett 49, 52 [A másoló valószínűleg szakadás vagy folt miatt nem tudta elolvasni, így helyét üresen hagyta.]

15. Karansebesig mennénk szörnyü nagy erdőben,
És rettenetes nagy ruth
Az eső ejjel nappal mint esett szüntelen,
60 Ugy hogy az öltözetünk voltak talpig vízben.
16. Káransebesbe szálván, ott sokat mulattánk,
Mért igen Lázár vala elől küldött postánk,
Hogy mikor kellett volna, nem érkezzek hozzánk,
Azért onnan idéjen el nem indulhattánk.
- 65 17. Nints olly serény, el higyedd, miként az álláskór,
De reggelenként kedves nálla az égett bor,
Párnás ágyra szállásán rá szagzat mindenkor, [!]
Hajnali alom miatt indul csak viradtkor.
18. Mely gyors az beszédében ő neki az nyelve,
70 Hasonlo mindenkben ahhoz az menése,
Maga is vagyon neki két 'sebbibe,
Gyakran meg dagadt torka, mért nagy az epéje.
19. Nem is siet pediglen, látom, igen haza,
Mért igen bűdös ottan szegénynek az háza,
75 Turósis, higyedd, néki két szára bordozza [?]
Azért az gazdaszszonytol el hagyatik vala.
20. De hogy hozzánk érkezék, onnan el indulánk,
És magunk sorsa felől sokat gondolkozzánk,
Mért szörnyen latroktól és tolvajoktól tarttánk,
80 Az felelmes helyeken csak alig maradánk.
21. Estve egy falu mellé ejtzakára szállánk,
Más nap pedig Boksahoz estve fele juttánk,
Egész nap eso miatt szerfelett el ázánk,
Nagy nyomoruán ottan azon ejjel halánk.
- 85 22. Boksától vagy Varsótnak juttank hatarába,
Veletlenül minekünk szomoru hir jutta,
Hogy ott egy sereg labantz az erdőben volna,
Mindenek elmejekben nagy felelem vala.

57 erdőbe [A rím miatt javítva.] 58 [Helye kihagyva.] 65 miként az <Alastor> 69 beszédében neki [A szótagszám miatt javítva.] 71 [Egy szó helye kihagyva.] [E sor után kihúzva:] Nem is siet pediglen 76 gazdaszszonytol hagyatik [A szótagszám miatt javítva.] 83 izzánk [!]

- 90 23. Az urak-is hintókban ülnie nem mérték,
Hogy jobban szaladjanak, paripákra ültek,
Mint raro az mezőben, mindenfele néztek,
Helyeket alig lelték, olly szörnyen rebegtek.
- 95 24. Az erdőből estvére onnán hogy ki juttánk,
Vársotzhoz tsak nem meszsze egy mezőben szálánk,
A nagy felelem mia ott is nem nyughattánk,
Hanem azon ejtszaká Vársotzba be szálánk.
- 100 25. De hogy ismét az idő más napra viradá,
Mingyárt reggel az uton minden el indulá,
Török 's magyar labantztol szörnyen retteg vala,
Mindenek köntosse ala felelem but vala.
26. Feltünk attol, hogy az basá vélünk el nem jövé,
Karansebesi bég-is ut melle le ülé,
Az ő hadával el mennie nem meré,
..... Varsotzra ujjan vissza téré.
- 105 27. Mi is akkoron mingyarást meg *térünk*,
A palánk mellé killyel mind le telepedénk,
De nagy felelem mia ott hálai nem mérünk,
Hanem bé az palánkba ejtszakára ménnek.
- 110 28. Reggel basá és az beg es mi is el indulánk,
És az Krasso vizéhez egy beregbe juttánk,
De mind rendelt seregbe beregszebe állánk,
Mert szörnyen labantzoktol az beregbe tartánk.
- 115 29. Estvére az palankára minnyájon érkezzénk,
És kül az palank mellett ott le telepedenk,
De labantzok kardjatol el annyira felénk,
Hogy mind azon ejtzaká alunni nem merénk.
- 120 30. Az fő vezér Eszektől taborral el szökék,
És ott az Duna vizen ő le ereszkedék,
Palankai törökök nekünk hirtet tevék,
Az ki követeket kért, onnan el távazzék.
31. Reggel pedig költözzénk a Duna pártjára,
De ott is elég hajó mi nekünk nem vala,
Hogy mind által kelhessünk, nem vólt modunk abba,
Azért tsak ott kellették akkoron hálnia.

100 bus **103** menni [A szótagszám miatt a 89. sor alapián javítva.] **104** tore **105** törünk **108** [A sor a lap jobb oldalára írva, helyén, kihúzva:] De mind rendelt seregbe Beregszebe állánk **112** labantzokbol

- 125 32. Más nap pedig két hajok hogy reggel jövének,
Hintók és társzekerék bele tettetének,
Azokkal az urak-is mind által kellének,
De egynehány legenyek belé nem terének.
- 130 33. Egy rátz házához innen hálnia mentek,
De ott egyett közzüle jol meg,
Mert nyoltz tállert ötölle el,
Üressen lele helyét reggel az penzének.
- 135 34. Harmad napon minnyájon mi is által kélünk,
De mingyárast a szivünk bánatol el tellék,
Mért mi gyámolunk szörnyen ott meg betégedék,
Az nagy nyavalya mia feküdje essék. [?]
- 140 35. Mert az ventriculusnak a nagy forrósága,
És abbol az stercusnak constipátioja
Nagy véletlenül szála fő követ urunkra,
Es erőssen gyötrette oly szörnyü nyavalya.

HARMADIK RÉSZ

Rascia. Szervia

36. Beteg ural Heramba ott mingyárt juttanak,
Es nyavalyája mia egy hetig lakának,
Nagy nyavalyájon szörnyen mindenek bántodtak,
Hogy előbb nem mehettek, azonn is busultak.
- 145 37. Az ur nyavalyájának meg is az ő dolga
Meg fordula az alatt a solutiora,
Mingyárast előbb mennek, mi is más szállásra,
Az egy nagy mező város, neve Posoritza.
- 150 38. Szörnyü nagy bövsége van, higgyed, ott az bórnak,
Hogy a szélességében az boros kádáknak
Jol fel álhattam volna, és azok olly magosok,
Hogy telli voltak, rajtok lajtorákon hágtak.

130, 131 [A sorok vége hiányzik.] **134** bánatot **139** veletlenül **141** [A *Heramba* szónál a másoló megjegyzése: talán Steramba.] **152** telli <hordok>

- 155 39. Reggel onnan indulánk el kezdett utunkra,
És tsak hamar el juttánk az nagy Muravára,
Tár szekerrel ülének Cháron tzimbájába,
Melly majd el merül vala és álig marada.
- 160 40. Ott valami nehezen és által kelénk,
Alig Zendröre ejjel setétbe érkezénk,
Ott szállásokra szelyel mind le telepedénk,
Ismét az ejjel telvén, az utra készülénk.
41. Egy felöl az oldalát Zendrőnek az Duna
Mossa és más felöl az Jázviz foj reája,
Sűrű pediglen körül annak az bástyája,
Ez felett magos neki és erős kö fala.
- 165 42. Zendröböl virad után ismét el indulánk,
És pusztá Izartsikra tsak hamar el juttánk,
Egy hámba ott hálnia mindnyájon meg szállánk,
De az török tabora ott mi rá tálálánk.
- 170 43. Remenysegünk pediglen minnyájon az vala,
Hogy Nándor Fejérvárhoz az török táborra,
Es ha ott nem találjuk, Eszek talyekára
Mennyünk, és onnan vissza Erdély országába.
- 175 44. Dé az idő magával, lám, külömbet hozott,
Mért fő vezér, mint mondám, onnan elobb állott,
Az ki követeket kért, az taboron nem volt,
Tsauz vezér képi tábornak adatott.
- 180 45. Tsáusz ő magából választ nem adhatta,
Más pedig küvüle ott fővebb nem vala,
Ezert kellett mennyünk Konstantinápolyba,
És másnap Isartsikrol tabor el indula.
46. Kevessek voltak ott az jó ruhások,
Tobbire inkább voltak ruth hitvány rongyosok,
Egy szál rosz kopia volt ritkán ő nálok,
A melegbe világot fekete homlokok.
- 185 47. Gyalog sok volt ő köztök, mért lórol szállott,
A holt ló és a teve száma *nelkül vólt* ott,
Hogy mást vegyenek, abba nem találtak modot,
Harom esztendön mondták, hogy nem

158 [Előbb:] Mig Zendröre **162** joj 171 Eszez **185** mért <lovak nélkül> **186** nélkül sok vólt [A szótagszám miatt javítva.]

- 190 48. Vélek együtt indulánk mi-is onnan utra,
Hassan bássá Palánka juttank ejtzakára,
És a szomjuság mia nagy nyomoruságba,
Hálánk mért ott az helybe tsak egy tsesztme vala.
- 195 49. Az pedig telli vala szomju jántsársággal,
Szörnyen kergettek minket az ő hangyáakkal,
Meg ütötték hátunkat nagy nád tsidájokkal,
Gyakran meg is szittanak ök domasz gyávorrall.
- 200 50. Lovaknak vendegsége vala savány szálma,
Az is pedig tsak kevés, negy tállér az árra,
Ajándekon az fát is az hangsi nem adta,
Hanem az mint lehettett, az árrát meg vonta.
51. Reggel ismét az utra mingyárt el indulánk,
És Balitzina mellett tsak el szaguldozánk,
Semmi élest mi abba pénzünken nem kapánk,
Hanem onnan ki jövőn, tsak üressen járánk.
- 205 52. Reggeltől fogva estig tsak mind egyre mennyunk,
Egy ital vizet pedig soholtis nem lélünk,
Az nagy szomjuság mia ugjan el epedünk,
Estvére az Rusnyai patakhöz érkezzünk.
- 210 53. Az patak mellett hálván, ott kárt is valának,
Mivel az lovak közzül meg is zabálottak,
Azon ejjel lovakban kettot el lopának,
Mi meg zaboltattának, meg nyomorodának.
- 215 54. Más napon fel készülvén, ismét előbb mennénk,
..... vize mellé estvére érkezzénk,
..... az viz parton ott meg telepedénk,
..... való helyről ismet fel készülénk.
- 220 55. szinten az idő vala már ejfélkor,
..... vala már akkoron az tábor,
..... hogy nekünk az nap tiz orákor,
..... ott adattek az sor.
56. Mikor pedig immáron el indultunk volna,
Fő vezér és Ali pássá mi mellünk meg szálla,
Mert az tábor az hidon akkor megyen vala,
Hogy által takorodjék, vezér is azt várta.

200 mind 203 Sem [A szótagszám miatt javítva.] 205 mint 207 ujjan 214–220 [A sorok eleje hiányzik.]

- 225 57. Fő vezér után mingyárt mi is által mennyénk,
Aleszina patakhoz estvére érkezzénk,
Ejjel pedig ott hálván, reggel fel készülénk,
Egy erdő mellett estve meg le telepedénk.

NEGYEDIK RÉSZ

Fő törökök halála

- 230 58. Az irt folyo vizéhez juttánk más szállásra,
Onnan Niss várossába be juttánk más napra,
A fő vezér táborra város melle vala,
Tsászártol fő vezérnek akkor petsét jutta.
- 235 59. Akkoran az fő vezért mindgyárt confirmálák,
És sok fő törökeket másnap hozza hívák,
Tagjakat üzről üzre mind szélyyel vagdalak,
Szinten sátora előtt őket fel kontzolak.
- 240 60. Az Bulyuk és az Kutsuk, két fő défterdárok,
Kik voltak az országba fővebb komornyokok,
Az földön hevert nekik kövér, hizott tagjak,
Miként sertés marháknak, lött szörnyü halálok.
61. Fő fő tefkerdsiek, kik az más vezérnek
Tanátsosi valának, *ki omlék* az vérek,
Defter Emini bássát világból ki üztek,
Jantsár aga tihayát akkoron meg öltek.
- 245 62. Jántsár ágát pediglen akkor számba ki vették,
Minden javat ő tölle elsöbben el vették,
Két fő tsor bássiakat akkoron meg ölték,
Reis effendi táborrol idejen el szökték.
- 250 63. Jántsár ágá helyébe mingyárt mást kerestek,
És helyette akkoron egy vén embert töttek,
Szakallának szállai voltak mind fejerek,
Mért a száma ugy hozta az ő idejenek.

230 [Előbb:] Onnan <is> [A város neve a kihúzott szótag fölé írva.] 242 gyomlék 249 helybe [A szótagszám miatt javítva.]

- 255 64. Negyed napot mulattank ott Niss várossába,
És estve felé akkor indulánk az utra,
De estvére meg szállánk Nissnek határába,
Ott azon ejjel hálánk nagy nyomoruságba.
- 260 65. És az keresztenységnek az ki fő tolmátsa,
Vélünk hála és szörnyen meg ijedett vala,
El annyira, hogy semmit nem mért alunnia,
De az Konstantzinápolyt gyakran ohajtatta.
66. Szolgáit is pediglen mind táborba hagyta,
Merre volna az Duna, ejtzaká gondola,
Ruháját más ruhával él is változtatta,
Két társait meg ejjel az utra inditta.
- 265 67. Mi is reggel indulánk mingyarást az utra,
És juttank rettenetes meredek hágokra,
Estve pedig rossz, kopál, füvetlen szállásra,
Muszta bássa Palánknak juttánk ántárába.
- 270 68. Ismet viradra jutván, utunkra indulánk,
Sarköhez közzel estve egy patakhöz szállánk,
Reggelre fel viradván, meg az utunk fogánk,
És az bokros utakon sokat is bajodank.
- 275 69. Az nap az hideg szélbe sokat is szenvedünk,
Estve pedig egy völgybe ismét telepedünk,
Lovak keresni pedig reggel hogy fel kelenk,
Az lovak közzül hetet pedig nem lelenk.
- 280 70. Engem is az többi közt ott gyalog hagyának,
Ha gyalog voltam, engem nemelyek tsufoltak,
De jövődő dolgokrol semmit ők nem tudtak,
Az második ejtzaka ők is szint ugy jártak.
71. Mert hogy az drágumánok határába juttánk,
Ismét az ejtzakára egy hegy melle szállánk,
Az nagy sanyaru szélben annyira el nyugvánk,
Hogy öt lovat ismetlen akkorán el áldánk.
- 285 72. Velem azért az előtt kik musikáladtak,
Abban az helyben ökis mind gyalog maradtak,
Sok törökök éhseggel és hideggel meg holtak,
Mellyeket az föld szinen az többi tsak hagytak.

- 290 73. Az hegy mellől viradkor utunkra indulánk,
Estve fele az napon Sofiába juttánk,
Ott az török tábortól hátra el maradánk,
Mert az táborral jarván hátra élést nem kaphattánk.
- 295 74. Ez felett az szolgákba ott haza készíténk,
Mihelyt az fő vezértől fermant szerezhatténk,
Sofiából szolgákat Erdélybe ereszténk,
Igy kevesebb magunkkal ismét előbb mennénk.
- 300 75. Sofiából öt nap ismét meg indulánk,
Jenihamba estvére hálnia el juttánk,
Az szállásokra szellyel minnyájon meg szállánk,
Bort és szénat penzeken ott eleget kapánk.
76. Ott egy igen jeles ham a piatzon vala,
Huszon öt öl pediglen annak az ő hossza,
Ez felett tizen öt öl szélessége vala,
De mind fejer onbol volt annak héjázatya.
- 305 77. Iktimányba érkezzünk más napon estvére,
Minden embernek vala szállás el rendelve,
De semmit nem adtanak pénz nélkül ételre,
Mindenért meg fizettek, füllörrel füllörre.
- 310 78. Iktimánybol ismétlen reggel előbb mennénk,
Sokat szoros utakon, havas közt tekergénk,
Szörnyü sok kövek mia nagy kinal is mennénk,
Ottan egy bö forásra az havas közt érénk.
- 315 79. Ez nagy forrás, el higgyedd, olyan forró vala,
Hogy mikor egy tyukmányát bele tevének abba,
A tyukmány hamarsággal oly jól meg föld valá,
Hogy a szemünk látara, szellyel hasadozza.
- 320 80. Estvere akkor juttánk szinten köz Dervendre,
Melly bulgárok faluja havashoz epitve,
Tolvajoktól *féltünkbe* hálánk retegezve,
Urak együve gyülvén hálának nagy félve.

313 forrás <eleg> 316 szellyel <el> 318 epitte 319 féltünk be; retegezte

ÖTÖDIK RÉSZ

Macedonia

81. Reggel onnant dolgunkra ismét elébb mennénk,
Szárhámbeli falu mellett mi tsak el lépteténk,
És Tatár Bazártsikra estvére érkezzénk,
Hogy az tábor haladjon, öt napig ott *lévénk*.
- 325 82. Azt az várost előbb az tatárok laktak,
Es Tatár Bogártsiknak mais azért hijjak,
Törökök és görögök 's bolgárok most lakják,
Müvesekkel és boltokkal telli vagynak utzák.
- 330 83. Ott egy igen jeles hám piatz mellett vala,
Harmintz hat öl jo rendin volt annak az hossza,
Tizen öt nagy kö oszlop az hámot tartotta,
És neki mind fejeron az o hégyázattja.
- 335 84. Annak az udvarába volt egy ékes tsesztme,
Márvány köből valuja egészen korüle,
Még pediglen, mint egy kád, kerekre építve,
Ló, teveis ihatott egyszersmind belolle.
- 340 85. Hogy Tatár Bogártsikrol el mennénk az utra,
Olyan bö volt mindenütt szellyel az ris kása,
Nagy kolondgyába 's lában is áll vala,
Mint itt Tortsvárosoknak határin az buza.
86. Ott, az hol kinyomtatták, rakásba találtuk,
Az lovaknak pediglen árpá helyet adtuk,
De az hol meg hájultak az ki ütt is láttuk,
Ki ütt az viz hajtotta és mi meg inditattuk.
- 345 87. Az kilyenek egész kö vala az zápolya,
Miként az vas hamornak kereket tsinálva,
Ki üs házba meg hajált nagy rakás ris kása,
Ugyan jol meg intéztem, de volt nyolzvan véka.
- 350 88. Otöd nap mulva pedig mennénk Philippibe,
Hol nagy Sándor' attya volt régen el temetve,
Melly Fülöp király, az ki nagy Sándort nemzete,
Kiröl Philippi most-is az városnak neve.

324 lövönk [A rím miatt javítva.] 325 <Az továros> 326 [A *Bogártsiknak Bogártsiko*-ból javítva.] 335 mind; kereker 339 kolondggába 340 itt <Kövárosoknak>

- 355 89. Philippiből el mennénk ismétlen dolgunkra,
És ejtzakára juttánk Adoposztya faluba,
Ott vala minnyájunknak szomoru szállása,
De tsak ugy kellett lenni, mint az idő hozta.
- 360 90. Onnan, reggel fel kelvén, mennénk Kájáliba,
Melly rossz, hitván, alacsony, bolgárok faluja,
Házoknak nints pediglen sohult is padlása,
Ez felett, ablak helyén kemény az ablaka.
- 365 91. Másnap onnan fel kelvén, ismét előbb mennénk,
És mi Uzuntsu vára estvéfelé érénk,
A szállásokra szélyyel ott le telepedénk,
Hajnáli idő tájba ismétlen fel kelénk.
- 370 92. Uzuntsó várt pediglen egy jeles hám vala,
Mellyet szultán Szulimán regenten rakadta,
Más fel száz ezer haddal ki Béts várossára,
Hogy meg vegye, az végre régen fel ment vala.
- 375 93. Ismét jó hajnálba az utra készülénk,
Az nap estve *fele be* Hatmanlikba érénk,
És minémüt kaphattánk, szállást-is keresénk,
Reggel onnan dolgunkra mi meg előbb mennénk.
- 380 94. Estve fele érkezzénk egy török városra,
Az mely városnak neve vagyon Muszta pássa,
Ott Merits folyó vizen egy nagy kö hid vala,
Faragót köből állott, es husz az meátusa.
- 380 95. Muszta passárol másnap mennénk Kómáliba,
Egy özvegy bolgárnéhoz az ur is bé szálla,
A nap pediglen vala negy pahar jó borra, [?]
Mellytől estvé sok legény, hidgyedd, meg kajdula.

HATODIK RÉSZ

Thrácia

96. Reggel onnan indulván, juttánk Drinápolyba,
Az város végén mennénk egy igen nagy hidra,
Mellynek fertály mértföld volt jó rendén az hossza,
Mind faragott köből volt az hid ki tsinálva.

- 385 97. Az vára Drinápolynak fekszik ám nagy helybe,
De negy annyi az hostát vagyon körülette,
Mindenfele nép lakik, sok is, higgyed, benne,
Tundsa és Mérits vizek folynak-el melette.
- 390 98. Azt a várat Orestes régén építette,
Mellyet is Orestia volt régén az neve,
Adrianus hostáttal meg öregbitette,
Mellyről vagyon Drinápoly az városnak neve.
- 395 99. Mint Kolosvár egészen, minden hostatival,
Nagyobb helyben fekszik ez ám meg hat annyival,
Semmit nem hadzom ebben, el hidgyed, én szómmal,
Minemü legyen pedig, meg irom pénnámmal.
- 400 100. Az várnak kerítése most házak falai,
Lovö lyukak pediglen házaknak ablaki,
Le romlodoztak neki sok helyen bástyai,
Ez felett vagynak hitvány es keskeny kapui.
101. Szorossak, sürük ennek majd minden uttzai,
Bástyákkal vagynak inkább azok is mind telli,
Magossok is jobbára minden palotai,
Az utzákba sok helyen aranyos tsestmej.
- 405 102. Az piatzon többi közt ott két nagy bólt vala,
Fertály mert föld jó renden vagyon kettő hoszsza,
Emlekezetre Ali bassa azt rakadta,
Minden drága szépséggel azok vannak rakva.
- 410 103. Az egyik boltba vala Noák fél tsismája,
Tsismával fel akasztva egyik fel paputsa,
A tsismában el férne jól ket véka buza,
Paputsába is menné jó rendén egy véka.
- 415 104. Régen bolgároknak vólt az Noak királyá,
Egy nagy havas közt neki vólt az ő lakása,
Noak havassának azt ma-is minden hivja,
Mivel ott vala neki az királyi vára.
- 420 105. Az török tsászár egykor ötet el fogadta,
Egy nagy kerék bástyába rabságba tartotta,
Nap nyugotra az bástya várnak oldalába,
Eleg rabok valának, most-is láttám abba.

395 hidgyen 402 Báttakkal 416 király [A szótagszám miatt javítva.]

106. A tsászárnak egykoran érkezék jo kedve,
És egy nagy vendégségre akkor fel készülle,
Vendégségbe jutta az ő neki eszébe,
Bajnokokat sok felől akkor fel jütette.
- 425 107. Sok bajnokok tsak hamar oda érkezének,
Minden országból széllyel akkor fel gyülének,
Egy tséh vitéznek mássát köztök nem lelének,
Tsászárnak az Noákrol ott emlékezének.
- 430 108. Tsászár akkor Noákat tömlöztből ki hivattá,
Egy nehány napok alatt ötet jól tartottá,
Azután cséh vitéznek meg vini botsattá,
Igéré, ha meg birná, meg ajándékozná.
- 435 109. Mikor Noak már elő menné az viadalra,
Egy kö falnál előtte ott állott egy bika,
Az bikának lábait hamar meg fogadta,
És kö falon mingyarást azt által hajtotta.
- 440 110. Mikor az cséh vitézhéz Noák el érkezzék,
A cséh vitézzel mingyárt erőssen meg küsdék,
Cséh vitéz az Noáktól ugy földhéz verették,
Hogy minden teste neki mingyárt öszve romlék.
111. Az piatzon jártomba mennék egy metsedre,
Hogy minemü templomok, azt meg szemlélnée,
Ott vala Mahumetnek nagy Alkorán könyve,
Mellybe iratott vala minden ő törvénye.
- 445 112. Az könyvnek hosszsúsága harmadfél sing vala,
Két sing pediglen annak az ő széles volta,
Temérdeksége néki, higyed, egy sing vala,
Egészen telli vala véle egy cáthedra.
- 450 113. Onnan azután mennék ismét más templomba,
Az szultán Szelim tsászár ő maga rakadta,
És tsászároknak most az leg fővebb temploma,
Templom ilyen formáju minden képen vala.
- 455 114. Annak az boltajtása mind egészen kettös,
Az allyától mind félig szép tzifra festékös,
Padomentuma marvány és skarlát szünyöllyös, [?]
Az ejtzakára pedig gyertyával is bővös.

423 az neki [A szótagszám miatt javítva.] 424 fel <jegyezte>

- 460 115. Templomnak szörnyu magos nagy bolt hajtásitol
Sűrű lántzok le függnek egészen mind vasbol,
Ugy hogy padimentumrol én fel értem azt jól,
Két vas karikak függnek alá az lántzokrol.
116. Vas karikákon vagynak sűrű apro lántzok,
Az karikák bé fogtak templomat, olly nagyok,
Dé az lántzokon függnek sok üveg palatzkok,
Üveg palatzkok között voltak strutz tojások.
- 465 117. Meg kostolam én egyszer, mi vagyon ő bennék,
És azok fa olájjal voltanak telyesek,
Arra valók, ejtszaká, hogy templomba mennék,
Azokba világokat könyörgéskor tesznék.
- 470 118. Templom középibe van egy igen szép tsesztme,
Tsesztme felett pediglen supeltát építve,
Supeltáton korona formára ki öntve,
Vala ékessen téve szép aranyos tsésze.
- 475 119. Székek tsak tizen haton az templomba voltak,
Kitsinek és tábori formán tsináltattak,
Tizen hat ékes konyvek azokon állanak,
Zöld posztoval az könyvek be takartattanak.
- 480 120. Az templomnak ajtoja tiszta ebum fa,
Ket félen nyiló magos az pediglen vala,
Ékes formára öntve sárga réz az sarka,
Szép zöld materiával az vala bé vonva.
121. Czinterme körös körül egészen tornáztos,
És annak az tornátza tzifra bolt hajtásos,
Marvány kövel czinterme mind padumentumos,
Ha meg látna akárki, rá hagyna, hogy tsinos.
- 485 122. Az tornáztot tizen hat oszlop körül tartja,
Mindenik egész márvány, de négy öl az hossza,
Két öl temérdeksége mindeniknek vala,
Oszlopoknak két végén öntve réz karika.
- 490 123. Dé az czintermének is közepibe tsesztme,
Márvány köből rezésen, tzifrán fel építvé,
Tizen nyóltz ékes tsöje sárga rézből öntve,
Márvány köből tsatorna egészen körüle.

465 vagyon bennék [A szótagszám miatt javítva.] 476 könyvet

- 495 124. Az templom négy szegibe negy mettzett építve,
Török országba mások sohult nem lehetne,
Konstántzinápolyban is nints olyan építve,
Magossabb, mint itt vagyon az torony Megyesbe.
- 500 125. Három *három folyosó* mettzeteken vala,
Mikor törökök menni akarnak templomba,
Tizen két hodgyáknak kell fel hagyni azokba,
Hainalba, délbe 's estve ott horditonnya.
126. Templomnak és tornátnak minden hejázatja
Fejér onbol vala mind epen ki tsinálva,
Tsászár ülő helyének nagy ő magossága,
Az pediglen kiül belől szép aranyos vala.
- 505 127. Olly föld indulás vala akkor Drinápolyba,
Mivel hogy az házoknak az ő hejázatja
Tserepekből állottak, az föld ugy meg inga,
Sok helyen le hulattak, az föld ugy meg inga.
- 510 128. Negy hét felett negy napot Drinápolyba lakám,
Mig az tábor után mi is el balagánk,
Brusza nevü faluba estvére meg szállank,
Azon ejjel ott hálván meg reggel el juttánk.
- 515 129. Reggel ismét dolgunkra onnan is el mennénk,
Baba mező városba estve fele érénk,
Jo hajnálba minnyájon onnan fel készülénk,
És az napon estvére Bulkázra érkezénk.
130. Onnan meg fel készülven, el mennénk dolgunkra,
És ebédre érkezénk mi Kárystiába,
Sötét estvére pedig Karaszin faluba,
520 Ott lovaknak vendégsége vala savány szalma.
131. Karaszinről érkezénk más napon Tsorlára,
Ott az gazdának vala édes tsipös borra,
Borhoz vigyázo pedig vak és süköd vala,
Azért az legenyek is essenek az tsapra.
- 525 132. Ha pénzekért gazdától vagy két kupát ittak,
De négy annyit hordobol ök el kuhintottak,
Bö tzitronybol az borba ezeket fatsartak,
Mind szellyel dölödeztek el, annyira ittak.

497 folyo só 502 mint 507 <Mely> tserepekből [A sor második része helyett a másoló a következő sor végét írta le.] 510 után <nints el>

- 530 133. Onnan ismétlen mennénk az tenger pátyára,
Hol Menelaus lakott szép Ciliciába,
Ott fel nevedett volt az hires Helena,
Es onnan vitte ötöt Páris *el* Trojába.
- 535 134. Miolta azt a török görögtől el vette,
Az oltatul fogva azt ő nem építette,
Romlott falát borostyán szép zöldön fel nőtte,
Kő falai és bástyai vadnak töredezeve.
- 540 135. Az várostol ismétlen reggel előbb mennenk,
És Bujukcsekmedsire estvére érkezzénk,
Bujukcsekmedsin hálván, ismet fel készülénk,
Konstantzinápoly felé onnan meg el mennénk.

HETEDIK RESZ

Konstantzinápoly lé írása

136. Délután két orakor Constantzinápolyba
Bé juttánk az nagy hires tsászári városba,
Meg mondom keves szoval, minémü az vára,
Ha ki pedig nem tudja, halgasson én szómrá.
- 545 137. Ejtzakára és nap nyugotra hármás az kö fala,
Mert onnan semmi vize nints, vagyon száraz árka,
Szántással és vetéssel nehun telli vala,
Sok helyen az árkába vala szép zöld buza.
- 550 138. Délre az Fejér tenger vagyan az tövebe,
Nap kelett felől tenger szakadék mellette,
Más fel mertföld az hossza ejtzakára és délre,
Az tenger felől neki tsak egy kerítése.
- 555 139. Hét hegyet és hét völgyet foglal bé magába,
De három szegeletü tsak annak az vára,
Egyik szeg van délre és a másik ejtzakra,
Harmadik pedig mutat nyári nap nyugotra.
- 560 140. Negyven ezer utzák vagynak ott az várban,
Két két ember ejtzaka örizz az utzában,
Nyoltzvan ezeret téssen az ám kerek számban,
Had viselő ember nints annyi ez országban.

532 Páris Trojába [A szótagszám miatt javítva.] 554 szegelete 555 ejtzaka

141. Egy nagy öntett réz kigyó *áll ott* az piatzon,
Az rez kigyónak pedig három feje vagy on,
Három fejit kigyónak tsinálták olly modon,
Hogy vár három szegire az kigyó mutasson.
- 565 142. Az Theodosiusnak van ott egy oszlopa,
Melle fát lepernyég vagy on kigyohoz tsinálva, [?]
Két részben van az oszlop magosson formálva,
Harmad fel öl föld szinen az fundamentuma.
- 570 143. Ennek fundamentumát sok koböl tsinálták,
De mind márvány kövekből azokat faragták,
Külömb külömb képekkel szépen meg tzifrászták,
Negy szegüen pediglen frissen azt fel rakták.
- 575 144. Fundamentum negy szegin negy darab réz teve,
Az négy darab réz vagy on negy szegüen öntve,
Azokra van az oszlop szépen helyeztetve,
Oszlopnak is formája vagy on szép négy szegbe.
- 580 145. Hat öl oszlopnak, higydd, az ö magossága,
Az egészen egy köböl vagy on ki tsinálva,
Szürke márvány az oszlop, negy oldala tzifra,
Fundamentum allyára ezek vagynak irva.
146. Difficilis quondam dominis parere serenis,
Jussus et extinctis palmam portare tyrannis,
Omnia Theodosio cedunt subolique perenni,
Ter denis sic victus ego domitusque diebus.
- 585 147. A mely piatznak ezek vagynak közepibén,
Semmi épület azon az piatzon nintsen,
Hanem tsak játszadoznak es dsidáznak ezen,
Mért az az piatz vagy on gyönyöru szép térben.
- 590 148. Várnak minden utzai szép pádimentumos,
Akár mely nagy esöbe soha az nem sáros,
Mindenfele az város nagy *lejtös* és hágos,
Sűrű minden utzája, de ketshény és szoros.
- 595 149. És huszon nyoltz kapui Konstántzinápolynak,
Minden áros utzai bé helyezve vagynak,
Az melegen vásárlók ott nem igen járnak,
Mint nagy sokadalomban, minden nap ugy vagynak.

561 állott 573 szegü 587 ez 591 le ütös

150. Az tsászárnak dél felől vagyon külön vára,
Mind márvány köből álló annak az kapuja,
Annak fele iratos és aranyos vala,
Sűrűen kápás jántsár kapu közit állya.
151. Három oroszlány vala ott egy sötét helybe,
Dé vérhennyös és sárga azoknak a szöre,
Nagy vala mindeniknek az négy lába körme,
Mindeniknek temérdek és szélés a szigye.
152. Hátulsó két lábánál vékony az dereka,
Hosszu pedig és sima mindeniknek farka,
Olyan, mint az medvenek, fejek koponyája,
De mindeniknek vagyon nagy kegyetlen szája.
153. Párdutz és leopardutz, hyuz is ott vala,
Onnan mennek az állya Zofiá templomba,
Dé tsudalatos annak tzifra kö rakása,
Belől mind körös körül márvány oszlop rakva.
154. Ket rendbe vagynak benne szép aranyos karok,
Sűrű vas karikákan sok üvég palatzkok,
De környüllette vagynak gyönyörű tornáztok,
Márvány köből állanak egészen mind azok.
155. Tsászár vára mellett nap kelet felére,
Melly igen közzül vagyon tengernek mellette,
Sok agyut rakottattak majd fel mértföldnyire,
Sereg bontok is voltak és daratzkok közötté.
156. Kereszténytől nyért ágyuk köztök sokan voltak,
Erdélybe nyert ágyuk is közöttök tartattak,
Bábilonnak falai kivel meg rontottak,
Azt egy deszka szín alatt tsak egyedül tartnak.
157. Az tenger közepibe van egy bástya délre,
Öt graditsig magosson vagyon fel építve,
Egy kis kö sziklatskára szépen helyeztetve,
De másképen Leány vár annak az ő neve.
158. Tizen egy ágyuk vagynak helyezettve abba,
Hogy az tengert örizzék, építették arra,
Az Fekete tengernek ott van bé folyása,
Más felől Fejér tenger néz az bástyátskára.

603 körmény [!] 604 szige 607 mind 621 köztön 622 tartotta

- 635 159. Az Fekete tengernek olly sebes folyása
Az Leányvárnál, hogy malmot ott jól el hajtana,
Vár szege felől délre nem lázik folyása,
Mért az Fejér tengerbe ott van szakadása.
- 640 160. Az tengeren ott vagynak iszonyú nagy gályák,
De az kik frantziáke, gálionoknak hijják,
Sok agyulyokat abba hártzolnia tartják,
Hegyes azoknak orrak, az kik török gályák.
161. Hatvan négy ágyut láttam frantzia galionba,
De többek is látották nagyobb pedig masba,
Öt contignatiokba voltak tsináltatva,
Templomak és házok voltak keresztény galiakba.
- 645 162. Az Jedikola vagyon az váron kül delre,
És az Fejér tengernek szélibe építve,
Magos palotákból áll az egynéhány része,
Az hejázatja vagyon szépen tserepezve.
- 650 163. Nap keletre építve vagyon az Galata,
Annak magos és erős hegy oldalba vára,
Tenger szakadékon jutt majd minden hostatja
Van Konstantzinápolynak tenger mellett rakva.
- 655 164. Mennyi ember Erdélybe és Havas alföldibe,
Ezekhez bátor légyen Moldova tétetve,
De Konstantzinápolynak vagyon annyi népe
A hostatival együtt; minden ember értse.

NYOLTZADIK RÉSZ

Törökök dolga

- 660 165. Meg mondám kevés szovál az város mivoltát,
Immár elő számlálom az törökök dolgat,
És sok fő törököknek *szertelen* halálat,
Az új tsászárnak végre ékes, szép pompáját.
166. Fő vezér, mely táborról Eszektől el szökék,
Annak leg elsőbben itt az fejt el vevék,
Az tábor eleiben Philippihéz küldék,
De avval szultán Mehemet meg nem menekedék.

640 Helyes **643** [A sorkezdő szó olvasata a többszöri javítás miatt bizonytalan.] **645** Tedikola **659** szerletten **661** [A *szökék é*-je *ö*-re javítva, emiatt a rímhelyzetben mindenütt *ö* található.]

- 665 167. Szultán Mehemet tsászárnak miért lött fogsága,
Meg mondom, de ez kívül nintsen is más oka,
Szörnyű sok vadászattal az időt mulatta,
És kietlen helyeken az nepet rontotta.
- 670 168. Sok agarat és kopokat 's ágyásokat tartott,
Kikre számlálhatatlan kintset is tékozlat,
A szerajokban szélyel tsak otthon mulatott,
Hadak fizetésére viselt kevés gondot.
- 675 169. Hogy ha mi kevés kintset az hadak számará
Az tiszteknek ki adott, nem volt gondja arra,
Járé meg a tisztektől hadaknak ő zsoldja,
Azt is a tiszt magának el kuporitotta.
- 680 170. Spahyák és jántsárok sokat zugolottak,
És hogy zsoldot nem vettek, szigoruak voltak,
Niss városnál sok tiszteket ők is fel kontzoltak,
Szultán Mehemet tsászárra ezért haraguttak.
171. Mivel pedig csauszt ezek váloztották,
Akarattya ellen is tsak reá doblották,
Hogy Konstantzinápolyban bé mennyen, kíványák,
Szultán Mehemetnek tisztit nyakából le vonnyák.
- 685 172. Hogy csausz fő vezér az városba jutta,
Akkor az tsászár vala egy szép szerájába,
Minden fegyveres nélkül magat mulatnia,
De tenger szakadékon a szeráj tul vala.
- 690 173. Fő vezér és Kiprülü hozza jarulának,
És illyen szententziát nekie mondának:
Hogy vége szakadt immár ő birodalmának,
Másnak conferáltatott jussa hatalmának.
- 695 174. Akkoron ötet mindgyárt arrestomba tevek,
És Konstantzinápolyba onnat vissza vivék,
Tizen három graditsnyi tömlöztbe bé vették,
Hogy fogságba élete neki vegezödjék.
- 700 175. Minden ágyásit akkor udvarbol ki hajták,
Sok agarit és kopait városra ki tsapák,
És sok fő paripát szellyel mind el adák,
Világi dityösegtől eképpen meg foszták.

676 kuporitotta 697 ágyásik 700 ditsesögtől

176. Az ő ötsét pediglen akkor elő hozzák,
Mely a szultán Szulimán és tsászárnak választják,
Dé az confirmálásban azt az rendit tartják,
Hogy hadaknak meg fizet, és úgy confirmálják.
- 705 177. Az mely vén jántsár ágát Niss városnal tettek,
Itt azt az ő tisztiből ismet ki vetettek,
Sok erszény pénzt ő rajta erőszakkal vettek,
És helyette egy ifju, jo szál legényt tettek.
- 710 178. Hatvan két fő urakat akkor meg nyakaztak,
Szörnyü kintset ő töllök tár házba hordottak,
Mellyeket az hadaknak szellyel ki osztottak,
Mert az regi kintsekkkel szabadok nem voltak.

KILENCZEDIK RÉSZ

A tsászári pompa

179. Hogy az hadakat pénzzel ök meg elégítették,
Szultan Szulimán tsászárt egy hajóba tevék,
715 Ejub szultánba ötet tengeren fel vivék,
Hogy neki az országon hatalom adassék.
180. Ejub szultán egy hostat, ejszák felől vagyon,
És innen épitetett tenger szakadekon,
Várnak egyik szegihéz igen közzel vagyon,
720 Ugy tsinalták, hogy vízbe lábon sok ház állyon.
181. Ebbe az hostatba van egy templom építve,
Mely görög templomnak volt az előtt is helye,
Arany száju Szent János ott volt el temetve,
Görögöktől-is az hely tartatott szentségbe.
- 725 182. Most-is az templomba van János koporsója,
Három ezüst kapátsal van által foglalva,
Szép fekete festekes az koporso vala,
Padimentumat tették nagy három ászokra.
- 730 183. Templom mellett ejszákrol egy tornázt építve,
Márvány annak pediglen mind egészen köve,
Szép rézes és aranyos tornázt külső fele,
Templomnak és tornátnak fejer ön fedele.

705 tettök [Emiatt a rímhelyzetben mindenütt ő szerepel.] 708 legény 719 közzül

- 735 184. Mikor Konstantinápolyt török nemzet vitta,
Mahomet zászlojának akkori tartoja
Ott esett-el, az tornázt hól építve vala,
Azért a török nemzet szent helyet azt tartja.
- 740 185. Tornázt közepin fekszik egy ékes koporso,
Abba pediglen fekszik az a zászlotartó,
És koporsó felett függ egy nagy ezüst korsó,
Az koporso fedele gyönyörű szép posztó.
186. Vas rostelyba koporso egészen áll vala,
Az rostely pánczellel vólt ritkával bé vonva,
Sok üveg palatzk sűrűn körülé ágotva,
Olajjal mind telyesek, gyertyázni ejtszaka.
- 745 187. Nap nyugott felől való végiben tornáztanak,
Vagyon az koporsoja a zászló tartónak,
Nap nyugotra az feje van az koporsonak,
Az fejénél köttik fel kardgyát a tsászárnak.
- 750 188. Más koporsóba fekszik ismet Közlár ágá,
Nap keletre tornáztba van az koporsoja,
Kit haragjában tsaszár régen meg folytatta,
Márvány köből ki vagyon faragva az kontja.
- 755 189. Templom és tornázt között egy filagoria,
Az alatt egy szép tsestme jó izü viz vala,
Volt az ritka pánczellel egészen boritva,
Husz márvány oszlóp pedig egészen azt tartja.
- 760 190. Mikor vagy az templomba, vagy tornáztba mennék,
Elsöben az tsestmeröl tisztaságot vésznek,
Azután az két helybe menvén könyöregnék,
Ejjel nappal tornáztba szüntelen őriznek.
191. Veres festékkal hajo vala meg tzifrázva,
És annak *hatvan lapát* az két oldalába,
Hatvan bosztandgyak azt akkor vonnyák vala,
Sok hajok egész tengert el lepték utánna.
- 765 192. A tsászárt az tornáztba akkorán bé vivék,
És ott neki az kardot oldalára kötték,
Az Drinápolyi kapun városba bé vivék,
És az tsaszári pompát ekképpen rendelék.

733 [Előbb:] Mikor Konstantinápolyt <Mahomet zászlojának> [A sor második része kihúzva, a helyes szöveg aláírva.]
734 <Akkori tartoja> 762 halvan lapát 763 bosztandgyak

- 770 193. Tsászár vára kapuhoz vala egy mért földre,
Mind fővennyel az utza vala bé terítvé,
És kápás jántsár állott utza két felébe,
Angliai köntösbe voltak mind többnyire.
- 775 194. Egy mért földnyire két rendbe nyultak az jántsárok,
Minden száznak ő köztek volt külön szakatsok,
Szakátsoknak kezében egy egy alabardok,
Tsengetyivel meg füzött nagy hosszu ruhájok.
- 780 195. Szolakokkal utánnak ment az jántsár ága,
Az pediglen ifju és kerék abrazatja,
Vekony, hosszu és szöke neki a bajuszsza,
Rajerék főve aranyos tollos buzogánya.
196. Száz nyolzvan tsorbássiak agá után mentek,
Tollok mind szorü seprü, nagyok és fejerek,
Hátvan nyoltza pediglen gyalog volt ezeknek,
A száz tizen kettője jo lovakan ültek.
- 785 197. És ezeket követték száz hatvan tsauszok,
Simák nekiek az kontjok, miként valyas korsók,
..... valy beléjek fért volna, olly nagyok,
Az oldalakon világott szép aranyos kardjok.
- 790 198. Száz tizenkét kádiok ezek után mentek,
Mind tekervenyos kaláts az kontjak nékiek,
Tsauszok kontjainál ezek sem kissebbek,
Elő és hátra szeget kontjak alatt fejek.
- 795 199. Ezek után fő vezér Kiprili fiával
Mentenek igen ékes aranyos szerszámmal,
Fő vezér pedig termett uri ábrázattal,
Valának az pompába királyi ruhákkal.
- 800 200. Fő vezér után mentek huszon négy emirek,
Mahomet nemzetéből való ezek szentek,
Bal felől által kötve volt kontjok nekiek,
Kontjok kötelje pedig scophium perimek.

773 földnyiek 775 Szakátsnak [A szótagszám miatt javítva.] 781 [E sor előbb:] Száz nyolzvan tsorbássiak <tollok mind szörü seprü> [A sor második része kihúzva, s aláírva a helyes szöveg.] 782 [Előbb:] <Nagyok és fejerek> 787 [A sor eleje hiányzik.]; belőjek 791 kontjainál

201. Hármintz két kengyel futók ezek után mentek,
Süveg töke formára volt magos süvegek,
Azok pedig egészen ezüstből öntettek,
Talpig selyem ruhákba voltanak mind ezek.
- 805 202. És kilentz vezetékek ezek között voltak,
Arannyal zöld virágos tzafragal vilagtak,
Sima fejű és tollos buzogányok voltak,
Draga kötöl és aranytol ugyan rogyaktak.
- 810 203. Szultán Szulimán tsászár ezek után vala,
Hoszszu és *halvány* neki az ő ábrázatja,
Kitsiny vala szakállá, mért azt taroltatja,
Elegyes, mért ő neki az idő ugy hozta.
- 815 204. Tsaszári széles szigyü szürke paripája,
Arannyal zöld virágos szép köves tzapragya,
Két felé szemeivel az utzán néz vala,
Az ő köszönettinek az volt az formája.
- 820 205. Egy szent ember, ki neki kardgyát fel kötette,
Jobb kéz felöl tsászárnak ment szinten melette,
Az Ejub szultáni pap bal felöl késérte,
Mind ketto az fel kezét tzafragjára tette.
206. Jobb kéz és bal kéz felöl az tsászár kontjába
Ket bokor fekete toll medályoson vala,
Jegyzenek nagy két tisztet itt Európába,
Azért viseli tsászár azokat kontjába.
- 825 207. De ez előtt a tsászár három tollot viselt,
Mivel Európába birt ő három tisztet,
Harmadik az tsászárt pedig most nem illet,
Mért budai vezérség ő tölle el *cseppent*.
- 830 208. Tsászár előtt mindenek tsendességbe mentek,
De gyalog az spáhiok utánna zörgettek,
Tsászárt az ő várába eképpen kísértek,
A tsaszári pompába voltak illyen rendek.
- 835 209. Egykór a Szent Lászlói Sárosi Jánossal,
És ez felett pediglen Josika Gáborral
El mennénk Galátába és több déakokkal,
Meg ijjezték urakat, de nem ürös 'zákkal.

805 vezetökek **807** fej **808** rogyaktanak [A szótagszám miatt javítva.] **810** hallavány [A szótagszám miatt javítva.] **821** is **824** viselik **826** tisztel [A rím miatt javítva.] **828** tsepett

- 840 210. Mért ott egy részeg jántsár az utzán jár vala,
Görögtől nyakra valót az jántsár el vonna,
Görög jántsártól kérvén, amaz is kést ránta,
Sárosi János futta bé akkor egy bóltba.
211. Josika Gábor pedig akkorán másutt volt,
Tsak hamar bolt ajtóra ő is oda jutott,
Dé Sárosi azt tudta, hogy jántsár zörgött ott,
És erőssen tartották belől az bolt ajtot.
- 845 212. Az boltbol ő ki jövéen ezképpen beszélnek:
Mennyünk el, mért nints haszna semmi itt létünknek,
Le romlik esterhája mi betsületünknek,
Ha hátunkon jántsárok meg masokat ütnek.
- 850 213. És azután, hogy kardot kötték Szulimánnak,
Fő vezérhez egykoron minket is hívának,
És választ is mi nekünk akkoron adának,
Nyoltz aranyos szép kotsik udvarba valának.
214. Mind az hintoknak vagyon két bakjok Erdélybe,
Az ő kotsiakban is ugy vagyon építve,
855 És az udvarbol mennek veteményes kertbe,
Az pedig illyen formán volt fel ekésítve.
215. Kék, fejer es gömbelyek apró követskekkal
Meg padimentumozva virágoson rendel,
Volt veteményes kerte és igen bövséggel
860 Telyes volt minden fele szép drága füvekkel.
216. Onnan mi haza mennénk az Erdélyi házhoz,
Másnap mingyárt készülénk az nagy hoszszu uthoz,
Láttánk az lovaknak is patkoltatásához,
Akkor lön reménységunk mü édes házánkhoz.

TIZEDIK RÉSZ

Ki-indultunk

- 865 217. Csötörtök nap delután az utra indulánk,
És Halokadsi faluba estve fele juttánk,
Nagy nyomoruságoson az ejjel *ott* hálánk,
Mivel penzen sem kaptánk és a *tüzre sem* volt fánk.

863 lovaknál 867 ejjel hálánk [A szótagszám miatt javítva.] 868 tüzessen [!]

- 870 218. Onnan ismét indulánk más napon az utra,
Intsedz nevü faluba juttánk ejtszakára,
Ejtszaka hogy immáron az ora negy vala,
A szállásrol ismétlen el jövének dolgunkra.
- 875 219. Három mért földnyiek utok padimentomozva
Meg volt, a kiken járták Konstantzinápolyba,
Többire mind ugy vagyon ott Török országba,
És sok helyen találtunk tzifra kö hidakra.
- 880 220. Nem akarom pediglen ezt el halgatnia,
Hogy abba az országba olyan tövis vala,
Bátor merre új gunya akkor légyen abba,
De oda kellett annak mingyárt szakadnia.
221. Mind Konstantzinápolyig Drinápolytól fogva,
Egész addig, hol vagyon az Noach havasa,
Olyan tövissel inkább mind az mező rakva,
Hogy mikor a nyul közte fut, böret le vonnya.
- 885 222. Meg az lovákis közte jární irtoztanak,
Mint az tsipke tövisnek a szállai annak,
A szálai pediglen neki vekonyabbak,
És a szuros szakari sokkal is arobbak.
- 890 223. Intsedzről tiz orakor el juttánk Száráira,
Az tövissek közt gunyánk nagyokat szakadá,
Azon ejjel kellett nekünk ott hálnia,
Más nap fáradt lovakkal nem indulánk utra.
- 895 224. Azért mind az követek egy nap ott naplottak,
Mért az hoszszu ut miá lovak el állottak,
Mivel késen Intsedzről Száráira juttattak,
Harmadik nap pediglen az utra indultak.
- 900 225. Jánin mező városba estvére jutottunk,
Külön külön szállásra minnyájon szállottunk,
Lovainknak s magunknak pénzen élest kaptunk,
Ejjel három orakor az utra indultunk.
226. Az város közt két forrás olly igen bö vala,
Hogy három kövi malmot ott jól el hajt vala,
Az forrásnak fejébe sok hálnak lakása,
Szép, tiszta és jó izü az vizé italra.

881 Konstantzinápolyiig 899 és [A szótagszám miatt javítva.]

- 905 227. Reggel onnan indulánk minnyájon az utra,
És dél tájba el juttánk nagy Viza várára,
Egy magos hegynek az vár teteibe vala,
Ott veszett volt el egyszer magyarok tábora.
- 910 228. Ériklére az napon esztvére érkezzénk,
De szállást az faluba ott nehézén lélénk,
Mivel a spahiaknal későbbén érkezzénk,
Negy orákor ejtszaka meg az utra kelénk.
- 915 229. Onnan Jákiba hálni juttánk ejtszakára,
De nyomoruságosson érkezhetténk oda,
Mért mi kaláuzunknak bőfettek volt ágya, [?]
Nem tudta, hogy merre ván Erdély igaz uttya.
- 920 230. Mert az ország uttyárol mi el tévelyettünk,
Mint urra vesztett darbak egy más közt szerzettünk,
Hegyeket és völgyeket egybe keringettünk,
Az mely *mia* Jákiba szürkületkor értünk.
231. Ott a székely natio egy ketset el lopa,
És az járos lovakra három részre oszta,
Az utra el vinnie sáraglyába dugta,
Hogy a bolgár meg tudta, utánnak indula.
- 925 232. Bolgár ketséért szörnyén uttannok *kiáltott*,
Hogy azt neki meg adják, bennünket szorgatott,
Mellet székely natio tovább nem tarthatott,
Szekér saraglyájából az bokorba hajtott.
- 930 233. Senki azt mi közüllünk kik voltak, nem tudta,
Akkor de száz pénzt az ur az bolgárnak ada,
Mint jámbor ember aztis igen sajnáltatta,
Hogy meg loptak az bolgárt, igen *kiáltotta*.
- 935 234. Bejköre mi Jakibol estvére érkezzénk,
Ott egy bolgár házához meg le telepedénk,
Harom orakor ejjel ismét fel készülénk,
Komaróara az nap estvére érkezzénk.

TIZEN EGYEDIK RÉSZ

Noák havas. Két Miszia

235. Az Noák havassatol Komarva nem meszsze,
Onnan Tselikovára el juttánk estvére,
Melly Noák havassának vagyón közepibe,
940 Leg először az ho is minket ott el lépe.

909 azt 920 mi a 925 ki áltott 932 ki áltotta 935 készülénk

236. Azon ejtszaka abba az faluba hálánk,
De egy marok szénat is sohut nem kaphattánk,
Hanem tsak savany szalmát az lovaknak adánk,
Minden okaert pedig két két pénzt szamlálánk.
- 945 237. Szörnyü sok nyomorusság az uton követte,
Markus bolgár hintoja fennekel fel dőle,
Az *térde* kalátsáis meg sibott nekie,
Zöldet, veresset latott szegénynek a szeme.
- 950 238. Ez felett nehéz uton sok lovunk el állott,
Mért ki lovakat betsült, az igen lázár volt,
Sok országokba látni és hallani nem volt,
Sellegekre és szüzekre itthon viselt gondott.
- 955 239. Ha ki ily meszsze földre lovakat betsülni
Akár, nem kell ám annak tsak tyuk észszel birni,
Sem pedig ajándéktól higg ajánok lenni, [?]
Eképpen az országot 's követet meg tsalni.
- 960 240. Tsélikóvárrol ismét jövénk Dráguly köre,
Az bolgároknak vala ott nagy vendégsége,
Volt lakadalmok nekik uttza középibe,
Török sipos és dobos volt vendégségebbe.
241. Dráguly körül más napon Arnoth köre jövénk,
És az nehéz ut mia sokat is veszedénk,
Ott egy görög házához meg le telepedénk,
Ismétlen negy orakor meg az utra kelénk.
- 965 242. Az nap pedig érkezénk mi Pisziniczére,
Mely az Dunán tul vagy on tsak egy mértföldnyire,
De lovaink aerrel voltak tsak bé fedve,
Azért az hó ejtszaka tsak nem oda lépte.
- 970 243. Onnan más napon jövénk szinten Orosztsikra,
Mellette foly annak el az nagy széles Duna,
Ott minnyájon bé ülénk egynehány hajokba,
Estvere hajokazzánk Fekete Gyergyoba.

TIZEN KETTŐDIK RÉSZ

Havas Alföld

244. Ismét más nap érkezzénk egy kis hidatskára,
Melly Havas alföldinek vala hatarába,
975 Kalogiréstre juttánk azon ejtzakára,
Oláhoknak föld alatt hálánk rosz házokba.
245. Kalogerestről jövőnk másnap Bukurestre,
Ott elést is a vajda minekünk rendele,
980 És az urhoz az vajda kétszer is bé küldé,
Azért el jövetelink halladt más nap délre.
246. Meg felel a Bukurest szépen az nevének,
Mert középiben vagy on szörnyü bokros helynek,
Páltza vágni olahok hamar el mehetnek,
Mikor nekik közzel van az ő ellenségek.
- 985 247. Délután Bukurestről ismét el indulánk,
Egy kortsomára szinte késen estve juttánk,
Minnyájon azon ejjel mint lehetett hálánk,
Reggel onnan az utra ismét el indulánk.
248. Más kortsomára az nap ismétlen érkezzénk,
990 Negy ház vala az helybe, 's ott *le* telepedénk,
Ejjel három orakor ismét fel készülénk,
Öt ora tajba reggel az utnak eredénk.
249. Targovistjára az nap minnyájon érkezzénk,
Egy olahnak házához ismét telepedénk,
995 Az vajda is egy tsauszt adott volt mi mellénk,
Ott halván egy ejtszaka, onnan előbb jövének.
250. Targovistjáról ismét reggel el indulánk,
Egy mezőben hálnia ejtszakára szállánk,
1000 Akkor posta lovakat hozzának mi hozzánk,
Sok el állott lovakat ott el változtattánk.
251. Az mezőből indulánk ismétlen az utra,
És ejtszakára juttánk minnyájon Rukayba,
Azon ejjel ott hálánk az oláh faluba,
Melly szinten az havasnak tul van oldalába.

988 [Az *onnan* utolsó két betűje *ét*-ből javítva.] 990 ott telepedénk [A szótagszám miatt javítva.]

1005 252. Az ezer hat száz felett szinten nyoltzván hetben,
És Szent Mihály havának szinten középiben,
Kezdem az historiát az Duna menteben,
Mindeneket meg irtam, miket láttam, ebben.

1010 253. Nyoltzvan nyoltz esztendőnek az ő kezdetébe,
Az ezer hat száz felett juttánk bé Erdélybe,
Törtsvárára bé szállánk akkorán ebédre,
Azért ez historiát én is hagyom ebbe.

18.

[RÉVAI IMRE HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

Tekintetes és Nagyságos REVAI IMRE Urnak, Nemes Thurócz Vármegye örökös Fő-Ispánnának
hólt Teste felett mondatott versek, Szklabinya várában el-hagyatott szomorú özvegyétől, Tekintetes és
Nagyságos Devék Ujfalui UJFALUSI KATA Aszszonytól, és egyetlen egy Leányától, Tekintetes és
Nagyságos REVAI ERSEBETH Aszszonytól. Anno 1688. Die 15. Januarii.

Siste Viator gradum.

1. MEG-állj úton járó, én hozzám hasonló hadd terjeszszem beszédem,
Kegyes Királyomtól és házam népétől végső búcsúmat vészem,
El-takarításom déterminált napom mert el-jött már énnékem.
- 5 2. En kegyes Királyom a' kit én (meg-vallom) nagy hivséggel szolgáltam,
Míg lélek volt bennem 's kitsiny tehetségem tüled el nem pártoltam
Hóltom sorsa miatt, tüled hogy bútsúmat végyem méltónak látom.
3. Kezdet dólgaiddban szerentsés vóltodban hogy ellenségid ellen
Istenem segítsen 's győzödelmed légyen mindenkori időkben
Ekképen kívánom 's Istennek ajánlom Felségedet szívesen.
- 10 4. Hozzád már kegyesem szerelmes hitesem szemeimet fordítom,
Melly nagy zokogással 's szívem fájdalmával tüled vólt el-válásom
Azt ha mind számlálnám szived meg-bántanám, majd inkább abban hagjom.
- 15 5. De mivel Jésusnak az én meg-Váltómnak tetczett úgy hogy el-mennyek,
Szived nagy fájdalmit 's könyveid folyásit tartóztasd azon kérlek
Mert te ezt el-hiszed hogy én meg-hólt férjed immár vissza nem térek.

1009 az ő <középiben>

6. Ki el-hagyattaknak 's keserves Arváknak leg-nagyobb Pátronusa,
Annak már ajánlak 's óltalmában hagylak Oh! UJFALUSI KATA
Légyen te Sørsodnak mint Naómi Aszszonynak kegyes vigasztalója.
- 20 7. Imé már el-mégyen, végső bútsút vészen Testem föld mélységében,
De bizonynal tudom hogy fel-támadásom leszen nagy ditsősségben
Az hól láthassalak veled vigadhassak adgja azt a' nagy ISTEN.
8. Hozzád jó Leányom végső búcsúzásom keserves szível nyujtom
REVAI ERSEBETH ki mint egy kikelet, vóltál meg-ujjulásom
Atyádnak halálat 's végső bútsúzását hald-meg tüled kívánom:
- 25 9. Dupla Arvaságod és szived fájdalmát többbe ne öregbitsed,
Özvegy Anyád szavát mindenkoron fogadd ezt akarja Istened,
Ki meg-öriz téged 's vigasztallya szived ő légyen reménséged.
- 30 10. Uradat-is vissza ő maga hozhattja Királyunk szárnya alá
Királyunk-is hozzá Grátiáját nyújtya ha Isten akarattya
A' kinek áldása és szent áldomása légyen rajtad mindenha.
11. Istennek ajánlak többé itt nem látlak halálom Sorsa miatt
De a' szent Istennek kegyes Teremtőnek ajánlak ki meg tarthat
Ez árvaságodban siralmas sorsodban téged meg-vigasztalhat.
- 35 12. REVAI Familia, kinek már sok hija beszédem hozzád leszen,
Bátyátok jó hire 's méltó ditsérete szemetek előtt légyen,
A' ki Királynának 's Nemes Országának vólt nagy hive élteben.
13. Te Nemes Vármegye kinek vóltam feje töled valédikálok,
Sok Özvegyet, árvát mint a tyúk a Fiát méltán óltalmazátok,
Hogy már most bútsúzom töled édes Tagom azon ti ne sirjatok.
- 40 14. Tudván azt én kintsem mennyben vagyon mentem ti-is még oda juttok,
Azért tiszteteknek 's erős hiteteknek mivóltát visgallyatok,
Hogy igasság mellől bal vagy jobb kéz felől meszsze ne botollyatok.
- 45 15. Te SZKLABINYA Vára vóltál táplálója éltemnek 's meg-tartója,
Ki nagy Uri rendnek 's Nemes Vármegyének vóltál nagy óltalmára,
Háború időkben 's nagy hoszszú veszélyben szegényeknek hasznára.
16. Meszsze töled szállott, ki-tört falaidat meg-újjította szépen,
Hagyván maga után jó hírt nevet méltán töled illy bútsút vészen,
Isten nézzen reád szemem többé nem-lát, maradgy már szerentsésen.

35 ditséretre 38 mint tyúk Fiát [A szótagszám miatt javítva.] 43 vólrál

- 50 17. Már te szolgál rendem, ki vóltál segédem Istennek óltalmában
Titeket ajánlak bizonynyossan várlak a' nagy Ur udvarában,
En velem ott lésztek ditsőségben éltek mennyeknek országában.
18. Ti-is Majorságim 's én szegény jobbágyim mit busúltok hóltomon,
Tudván hogy az halál, mindenütt tsak kaszál 's azon van minden módon,
Adámnak vétkéért ő nagy ésetiért embert mind ki gyomlállyon.
- 55 19. En testem-is fekszik 's ez esetért nyugszik de fel-támad jól tudom,
El hagylak titeket, Isten benneteket őrizzen meg kívánom
Szállyon ti reátok maradjon rajtatok az Urtól nagy jutalom.
20. Nó már te-is Sereg kérlek ne keseregj halgasd-meg köszöntésem,
Hogy fárattságodat 's keresztény vóltodat most nem szántad én tölem
60 Mostani órámon 's Takarításomon meg-adád betsületem.
21. Isten fizetője 's meg elégítője légyen fárattságtoknak
Tegyétek már testem nyugovó helyemben hól eleim nyugosznak,
Hogy ítélet napján 's fel-támadás után a' szentekkel vigadgyak.

19/I.

[A NÁNÁSI NÓTÁRIUS BÚCSÚZÓ ÉNEKE]

1. Bötsületemet el vesztém,
Io hirem nevem el ejtém,
Hivatalomat meg vetém,
Sárban keverém.
- 5 2. Az Isten nagy állopotra
Emelt föl, hogy lenne iomra,
De azt fordítottam gonoszra,
Gyalázotomra.
- 10 3. Mindennek kedvében voltam,
Hazámnak sokat szolgáltam,
Mert notáriussa voltam,
De meg motskoltam.
- 15 4. Sokaknak tanátsot attam,
Magamnak penig nem tuttam,
Az ki dorgált, azt utáltam,
Nem szível láttam.

Cím [A II alapján.] 1 veszteém

- 20 5. Husz esztendős alig voltam,
Hogy az bünt két kézzel kaptam,
Mellyet soha el nem hattam,
Inkáb iavaltam.
6. De lásd, végre mire hozta,
Vénségemben kezben ada,
Hogy minden rolam tanulna,
Erre ne iutna.
- 25 7. Nem gondolék leányimal,
Hajadon szép hugaimmal,
Edes anyám sirásával,
Deák fiammal.
- 30 8. Oh jai, mert el feletkeztem,
Dehogy köllöt ezt mivelnem,
Edes anyámat ennékem
Keserittenem.
- 35 9. Mi haszna, hogy anyám szüle,
Születésemnek örüle,
Jai szoval meg telik szive,
Sir keseregve.
- 40 10. Imé, mire hozta éltem,
Gyászban burittá én feiem,
Meg rutittám szép venségem,
Nemes nemzetem.
11. Azt tuttam, örömmel lássa,
Halálom hogy ne sirassa,
Fiának illy ki mulása
Ne lenne gyásza.
- 45 12. Nagy bura juta bus szivem,
Ki megh keseredék bennem,
Kivánom vala életem,
Gyászt hozta nékem.
- 50 13. En mindentül bútsut vettem,
Halálra el is készültem,
Nem kívánom tovább éltem,
Tsak légyen végem.

- 55 14. Edes anyám, már el hallak,
Az Urnak téged ajánlak,
Töb buval már nem busítlak,
Az egben vállak.
- 60 15. Hajadon édes leányom,
Kire nem volt semmi gondom,
Az Istent tutorul hagyom,
Tenéked vallom.
- 65 16. Az Isten téged meg álgyon,
Arva gyermekimmal tartson,
Sok iokkal tégedet álgyon,
Meg coronázzon.
- 70 17. Néktek sok bánatot hagyék,
Kiket kopórsoban tevék,
Nagy gyászt fejetekre hozék,
Ezzel fizeték.
- 75 18. Ez atyátok butszúása,
Tületek el távozása,
Kit sirattok nagy zokogva,
És tesztekt sirban.
- 80 19. En édés szép nemzetségim,
Siránkozó szép rokonyim,
Meg botsássotok, szomszédim,
Város feleim.
- 85 20. Mert majdan el fogy életem,
Bünömért vétetik fejem,
Egy szem pillantás életem,
Ezt hozza nékem.
21. Látom már hohér fegyverét,
Reám föl huzot két kezét,
Hogy el vegye életem végét,
Ki ontsa vérét.
22. Nem hittem, hogy szép személyem
Hohér kezeben ereszem,
Nánasi piarczon nékem
Ki folyon vérem.

66 köpórsoban 73 nemzetségem [A rím miatt javítva.]

- 90 23. Az kivel halált szenvedék,
Az halálnak meg fizetek,
Azzal együtt esedezek,
Istent ditserek.
- 95 24. Uram, légy kegyelmes nékem,
Ne nézzed sokságos bűnöm,
Lölködel bátoríts szívem,
Ved hozzád lölköm.
- 100 25. Sies hamar el iönyie,
Térj hozzám az kegyelemre,
Ne hagy esnem az kétségben,
Végy kegyelmedben.
26. Küld el az szent angyalokat,
Hamar lássam Christusomat,
Ditsöült cherubimokat,
Az szent atyákat.
- 105 27. Ez negyven két esztendőmben,
Nem is gyermeki időmben,
Irámb nánasi tömlöczben,
Sirék eképpen.
- 110 28. Ezer hat száz nyolczvan nyolczban,
Szintén kis aszszony hávában,
Annak huszadik napiában
Essém halálban.

19/II.

A NANASI NOTARIUS BUTSUZÓ ÉNEKE

- (1.) 1. Betsületemet elvesztém,
Jó hirem nevem el ejtém,
Hivatalomat meg vetém,
Sárba keverém.
- 5 (2.) 2. Az Isten nagy állapotra
Emelt volt, hogy lenne jómrá,
De jaj, fordula gonoszra,
Gyalázzatomra.

- 10 (3.) 3. Mindennek kedvibe voltam,
Hazámnak sokat szolgáltam,
Mert nótáriussa voltam,
De meg motskosodtam.
- 15 (4.) 4. Sokaknak tanatsot adtam,
Magamnak penig nem tudtam,
Aki dorgált, ázt utáltam,
Rosz szivel fogtam.
- 20 (5.) 5. Husz esztendős alig voltam,
A bünt hogy két kezzel kaptam,
Mellyet soha el nem hagytam,
Söt, gyakorlottam.
- 25 (6.) 6. Meg utáltam Istenemet,
Edes jó feleségemet,
Szerelmes szép gyermekemet,
Nemzetségemet.
- 30 (7.) 7. Nem gondoltam bátyáimmal,
Hajadon szép hugaikkal,
Edes anyám sirásával,
Deák fiammal.
- 35 (8.) 8. Óh jajj, mert elfeletkeztem,
Hogy azt ne kellyen mivelnem,
Edes anyámat meg vetnem,
Keseritenem.
- 40 (9.) 9. Mi haszna, hogy anyám szüle,
Születésemnek örüle,
Jajj szóval most telik füle,
Sir keseregve.
10. Tudom én azt hogj miveltem,
Azzal edjütt el is estem,
Légj irgalmas, Vram, nekem,
Édes Istenem.
- (13.) 11. Im, mindentül butsut vettem,
Halálomra el készültem,
Nem kívánom már életem,
Tsak lenne végem.

- 45 (14.) 12. Édes anyám, már el hagylak,
Az Vrnak téged ajánlak,
Több szóval már nem busitlak,
Az égben várlak.
- 50 (15.) 13. Hajadon edes leányom,
Kire nagy vólt ugyem 's gondom,
Az Istent tutorul adom,
Teneked hagyom.
- 55 14. Édes jámbor feleségem,
Ne légy immár ellenségem,
Meg botsáss nékem, edesseem,
A mit vétettem.
- 60 (22.) 15. Nem hittem, hogy szép szemellyem
Hóher kézre jusson igyem,
Nánási piartzon nékem
Ontassék vérem.
- (21.) 16. Látom már a hóhár kezét,
Ellenem ki vont fegjverét,
Hogj el végye éltem véget,
Tündöklő egét.
- 65 17. Sirjatok rajtam, sárkányok,
Sirjatok, vad oroszlányok,
Sirjatok, fényes tsillagok,
Sirni ha tudtok.
- 70 (28.) 18. *Ezerhatszázhetvennyolcban,*
Szinte Kis aszszony havában,
Annak *huszadik* napjában
Esém hálóban.

19/III.

NÁNASI NOTARIUS VERSEI

- (1.) 1. Betsületemet el-ejtém,
Hivatalomat meg-szegém,
Jó hirem nevem el-vesztém,
Sárban keverém.

52 Neked [A szótagszám miatt az I alapján javítva.] 57 személyen 69, 71 [A dátum számokkal írva.]
2 Hivatalomat

- 5 (2.) 2. Az Isten nagy állapotra
Emelt fel, hogy lenne jómra,
De én fordítám gonoszra;
Gyalázatomra.
- 10 (3.) 3. Mindenek kedvében voltam,
Házamat sokat szolgáltam,
Mert Notáriusa voltam,
De meg-motskoltam.
- 15 (4.) 4. Sokaknak tanácsot adtam,
Magamnak pedig nem tudtam,
Ha ki dorgált, azt utáltam,
Nem szívvél láttam.
- 20 (5.) 5. Hűsz esztendő alig voltam,
Hogy a' bünt két kézzel kaptam,
Mellyet soha el-nem hagytam,
Inkább javaltam.
- 25 (6.) 6. *De lásd* immár mire hozá,
Vensegemben kézbe ada,
Hogy minden rólam tanulna,
Erre ne jutna.
- 30 7. Szülém Aszszony édes Anyám,
Intésedet nem fogadám,
Sok sirásodat nem szánám,
Jaj édes Anyám.
- 35 (7.) 8. Nem gondolék leányimmal,
Hajadon szép hugaimmal,
Édes Anyám sirásával,
Deák fiammal.
9. Édes jámbor feleségem,
Ki voltál nagy ellenségem,
Meg-botsáss édesem nekem,
Ne nézd esetem.
- 40 (22.) 10. Nem hittem volt szép személyem,
Hogy hóhér kezében esem,
Nánási piatzon nekem,
Ki-ontsa vérem.

10 Házamat 11 voltom 21 Delásd; hozta 23 tanulta 37 hitem

- (11.) 11. Azt tudtam más szívvel lássa,
Halálom így ne sirassa,
Fiadnak illy ki-múlása,
Ne lenne gyásza.
- 45 (14.) 12. Édes Anyám már el-hagylak,
Az Urnak téged ajánlak,
Több szóval már nem busitlak,
Tsak égben várlak.
- 50 (13.) 13. Im' mindentül bútsút vettem,
A halálra elkészültem,
A' ki szenvedt én érettem,
Ötet ditsérem.
- (21.) 14. Már látom hóhér fegyverét,
Reám fel-húzó két kezét,
55 Hogy *el*-vegye éltem végét,
Ki-ontsa vérét.
- (28.) 15. Ezer hét száz negyven hatban,
Szintén kis Aszszony havában,
Ama huszadik napjában,
60 Lészen halálom.

20.

PÜSPÖKI PÉTER

HALOTTI RYTHMVSOK, MELLYEK A' TEKINTETES ES NEMZETES BORNEMISZA ANNA
FELET AZ HÁZNÁL ENKELTETTEK

1. Tekintetes uri s· nemzetes személyek,
Halotti pompara kik ide gyűltetek,
Hogy ti élteteket jobban intezzetek,
Világ változását kegyessen ércsétel.
- 5 2. Világi életünk melly igen romlando,
Töredekeny cserep edenyhez hasonlo,
Világh kedvessege melly kevesse tarto,
Mosolygo szerencse melly hertelen mulo.

49 Imm' 50 halálra [A szótagszám miatt javítva.] 55 Hogy vegye [A szótagszám miatt javítva.]

- 10 3. Nincs senki e' földön, ki szomoruságra
Nem jutna valaha, s boldogtalanságra,
Ez csaldar vilagnak csufos játékára,
Avagy a' keserves halál kapujára.
- 15 4. Mert sikamlo helyyen all vilagnak sorsa,
Hirtelen fel fordul, s· el döll minden java,
Mint kéményből jött füst oszol meltosága,
Le esik a földre hatalma s· nagy hada.
- 20 5. Irják, amaz hires persáknak királlya,
Xerxes, hogy seregit nézné, igen sira:
Mondván, sok ezerből allo roppant hada
Száz esztendő mulva mind edgyig el hulna.
- 25 6. Meg isméré akkor világ változását,
Megh-is nagy kevelyen indittá taborát,
Irjak rut szegyenel haza szaladását,
·S· otthon ö fiai meg fojtak ö torkát.
- 30 7. A Saladinus-is, Asia királlya,
Keserves sirással azon ohajtoza,
Hogy ö, ki vilagnak edgy reszenek ura,
Tsak edgy lepedövel kell szalni a' sirba.
- 35 8. Földi birodalom, jaj, illyen változo,
Miért még-is ember erre vagyakozo?
Mert mikor leg jobban fenlik, akkor bomlo,
Nincs hatalmas tisztben örökke valo jo.
9. De az gyarlo ember ezt, jaj, el felejtí,
Hogy ha a' szerencse szekiben ülteti,
Mingjáraát boldognak ö magát íteli,
Balthasar királlyal vendégségét üzi.
- 40 10. Bölcs Solon azt mongya vala dus Croesusnak,
Ki magát mindennél vélé boldogabnak,
Senkit-is előtte az ö halálának
Nem lehet mondani világban boldognak.
11. Ez a' nagy Croesuson melly igen be telék,
Mert Cyrus királytol harczon el fogatek,
Aranyas bekoban sok hazban vetteté,
Holot mind halalig rabsagban tartaték.

19 hada <fulna>

- 45 12. Bajos vége vagyon világ pompájának,
El vesz dicsőssége, ládd, coronájának,
Tehát, kit mondanál világban boldognak?
Talám, ki biroja kincznek ·s· gazdagságnak?
- 50 13. Ne tarcs azt fő jonak, mellytől meg kell válni,
Mert ha eletedtől kezdesz meg fosztatni,
Minden gazdagsagod vilagon kell hadni,
Nem hadgyák életed penzel meg váltani.
- 55 14. Szent Pál azt tanította, hogy pénz szeretete
Minden gonoszoknak ő merges gyökere,
Embert késértetben ejti ·s· lelkét törbe
Ekkeppen taszította a' veszedelembe.
- 60 15. Tsak a' kegyességet Szent Pál commendállya,
Mert egyedül ennek van örök jutalma,
Ebben van az hitnek az ő nemes harcza,
Boldog ember, a' ki így a' Christust várja.
16. Mit kapsz hát, o, ember, földi gazdagságon?
Sok talentum penzen, kincsen es jóságdon,
Aranyon, ezüstön, ez veszendő sáron?
Ne csereld el jodot illy rosz hitvánságon.
- 65 17. Persák kirallyinak hol vadnak kincsei?
Arany szőlő veszsözövel be vont házai?
Annak szep gyöngyökkel csillagzo gerezdi,
Melyben szoktak vala kinyessen alunni.
- 70 18. Sohol ma dusoknak nem laczik nyomdoka,
Mint ha földön soha nem lettenek volna,
El vesztette őket világ haboruja,
Sűrű setetsegeben be takarítottotta.
- 75 19. Talám azt kivanod, hogy nagy gratiaban
Legy a' fejedelmek s· királyok házában;
Ne tarcs boldogságod ez állapotodban,
Mert irigyek követ fuinak alattomban.
- 80 20. Mint jára Sejanus, Romának polgára,
A' kit Tiberius igen meg hitt vala,
Mindenek ő vala tsászár udvarába,
De őt-is szerencse vegre meg trefálta.

69 [Előbb:] Sehol Ma Dusoknak

21. Mert tsászár kedvéből végtére ki esék,
Vitezekről minden java el dulaték,
Es nagy gyalázattal maga meg öleték,
Szép házát le törék ·s· gane dombá tévék.
- 85 22. Semmi kedvességben állandóság nincsen,
Fenlő hirben, névben es nagy dicsőségben;
De talám boldogság vagyon szep termetben,
Ekes öltözetben es gyönyörűségben?
- 90 23. Hamaréb hervado nincsen szep termetnél,
Orcza ékessége nem külömb a' fűnél,
Ki reggel virágzik s· meg fonnyad nap fénynél,
Nincsen természetben hitvánab jo ennél.
- 95 24. Mit hasznalt Absolon ekes termetével?
Vagy Görög Ilona csudás szépségével?
Mit hasznalt Poppaea ö gyenge színevel?
Edgy-is ezek közül javát nem érte el.
- 100 25. Hol vadnak sok nemes es uri aszszonyok,
Kiket ekesgettek gyöngyök es fátyolok,
Kinyessen hordoztak szep üveges hintok,
Porra változtanak, mert voltak halandok.
26. Hol van Aegyptomnak királyné aszszonya,
Amaz szép orczával viragzo Cleopatra?
Bujaság ö neki vallyon mit használa?
Sok gyönyörűsége miá most van jajja.
- 105 27. Mit hasznalt aranyas finom öltözete,
Sok drága etkekből allo vendégsége,
Antonius előtt mutatot jo kedve,
Mert vegre vipera mérgével meg ölte.
- 110 28. Így fut mind e világ az ö romlására,
Mint siet halacska halálos horogra,
Menyivel jobb volna nezni a' fő jora,
Es ama mennyei fenyes boldogságra.
- 115 29. Híjjában valóság nap alatt mindenben
Vagyon; csak ez czellya embernek életében,
Az Vr Istent fellye szentül kegyességben,
Így nem fél világnak habzó tengerében.

120 30. E' dolgot nemzetes Bornemisza Anna
Meg tanulta vala Christus scholájába,
Haszontalanságát vilagnak jól tudta,
Es hogy el veszendő minden adománya.

31. Azert az Vr Istent éltében szolgálta,
Bűn bocsátto kedvet igen ohajtotta,
Tsak lenne ő kincse Christus igassága,
Ez földi javait ganénak tartotta.

125 32. Eltével mindennek mutatott jó példát,
Kereste e' földön örök boldogságát,
Alhatatos hittel futotta pályáját,
Christus-is meg adta örök coronáját.

21.

[BORNEMISZA ANNA HALOTTI KÁRTÁJA]

a)

Az Elet nyavalya,
Az Halál orvosság.

1. Természet méhében el rejtetett dolog
Alhatatlanságnak kereke mint forog,
Kinec, hol, és mikor orrában az horog
Vettetic, boldogul dolga hol foly, s' labbog.
- 5 2. Ezer közzül vagy egy, mondgya-meg kicsoda,
Ki ugyan valoban jutott volna oda
Világi életnek centruma hol volna,
A' mit kell követni s' futni a' mitsoda?
- 10 3. El-nézz mindeneket állandó punctumot
Nem találsz, magadnac semmi nyugodalmot,
Mig ki nem ütheted szemedbül az álmod,
Hogy nem emberek közt keress contentumot.
- 15 4. A' mit e' világnac nagyobh része n.....
Teis azt követvén hidd-meg hogy el.....
Mert szokást előtte fő-képpen..... el.....
A' dolog mit kévan ingyen sem v.....

[Az egérrágás miatt hiányzó részek kipontozva, illetve a biztonsággal rekonstruálható szöveg kurziválva.]

- 20 5. A' gonoszt nagy jonac, jot penig.....
Ekest ékteleennec, igen szépet rutnac,
Múlandót mint állót, állót tántorgónac
Alittyák kic magoc gyalmonac áldoznac.
- 25 6. Okat ha kerdened illy nagy külömbségne,
Ez sorsa változo emberec igyénec,
Ez hasznos gyümölcse ességénec,
Dajkác s' emberek közt nevedezésénec.
- 30 7. Mert senki Annyátul Elemedett korba
Ugy nem születhetic, hogy philosophálna,
Dolgainac rendet egy arant szabhatna,
Természet törvénye után indulhatna.
- 35 8. Az mint minden szagot az uj cserép bé-szített
Magához, tégedet a' test a'képpen hítt,
Nemes Lélec hamar ostromlott és úgy vítt,
Hogy senki kezéből, már ki nem szabadít.
- 40 9. Léleknec a' testtül ily hódoltatasa,
Emberi életnecc lett kára s' romlása,
Dolgoknac arányos mert meg fontolása
El-bomlot, s' rend-nélkül lött kormányozása.
- 45 10. Hogy az nemtelen test elsőséget vadász
Magánac hasznot hajt mint álnoc madarász,
Urat hálojában keriti ez halasz,
Melly miattéleti soc bajokra találasz.
- 50 11. Mert a' test mindenkor lélec azt dictallya,
Hogy csac a' jo s' gonosz mint néked javallya,
Kedves és kedvetlen mint az hasznot hajtja,
Igaz a'vagy hamis, mint másoktól hallja.
12. Ez életben soha nem volna ennyi baj,
Soc változásokon olly háboru s' nagy zaj,
Szerencsétlenségen s' nyavalyán olly soc jaj,
Ha a' test nem hozná mint meg-rakodott raj.
13. Alég talállya-fel ezt pedig a' lélec
A' testben, miképpen nékie mindenec
Nagy akadályára s' kárára legyenec,
Hasznára s' czéllyára kevéssé nézzenec.

14. Ha osztán későre egyszer el-hiheti,
Hogy semmit a' félét maga természeti
55 Nem szenved; s' hogy ő rab azt meg-eszmélheti,
Eszében jut ottan égi Eredeti.
15. Valójában hozzá hogy semmi testiség,
Nem ferhet szerentse vagy szerentsétlenség,
Nyavalya, kár hir, név, a'vagy kedvetlenség,
60 Mert a' lélec s-test közt vagyon nagy különbség.
16. Más lészen így mingyárt a' lélec élete,
Munkáinak lészen rendes edgyessége,
Boldogsága, s-java, Istenre nézése,
El-mult s-jelen valo dolgoc meg-vetése.
- 65 17. Nem halgat olly mohon test sugallásira,
Az indulatoknak titkos utaira,
Jobban gondot visel maga dolgaira,
Vigyáz természetnek fő regulájira.
18. Ez volna világon az igaz boldogság,
70 Ha léleké volna testen az uraság,
Adatnék-meg néki a' kívánt szabadság,
Had kezdődnéc itt el az halhatatlanság.
19. De mivel a' lélec sár házban lakozik,
E' világ meg-busúlt tengerén hánkódic,
75 Ritkán vagy soha-is kedve nem telhetic,
Fel-tett szándékátul gyakran ki-üttetic.
20. Mind addig míg ez ház magában el-romol,
Czifra alkutmánya rutúl omol s-bomol,
Hogy tovább te lélec abban nem lakhatol;
80 Hanem mind a' két rész egymástul el-oszol.
21. Vgy menekedik-meg nyavalyás sorsátul,
Adatic az halál néki orvosságul,
Midön meg válhatic a' test rabságátul;
Lészen szabadsága s-vigsága azontul.
- 85 22. Jollehet a' testnec soc orvosságokat
Adott s-hagyott Isten jobbithatásokat,
A' léleknek pedig nem adott ollyakat;
Mert magának tartya hogy adgyon jobbakat.

- 90 23. Amannak-is dolga függ csak az Istentül,
Emberi elménec nem szerencsésjéértül,
Vagy a' mesterségben bátor kezeitül,
Fánac, fünc, könc, hatás erejétül.
- 95 24. Mert ha meg-gondollyuc a' test gyógyulása,
Sokszor a' léleknek nagyobb akadallja,
Halála peniglen finum orvossága,
Vgy kelletic lenni mint Isten akarja.

DOCTOR KÖLESERI SAMUEL

b)

1. HEllyesen mondottác az hajdani Bölcsek:
..... van kezdet ott kell lenni végnek
.....
.....
- 30 8.
.....
.....
....., porrá-is kell lenned.
- 35 9. Nem néz mi közöttünc halál külömbséget,
Urat, vagy akar melly Fejedelemséget,
Ö meg sem választja az ruttúl a' szépet,
Vagja kaszájával valakit el-érhet.
- 40 10. Nem nézi az halál hogy kinec tartatol,
Soc tartományoktul meg-udvaroltatol,
Szagos virágockal töltött párnán nyugszol,
Fényes palotákban kedvedre lakhatol.
11. Ne hidd-el magadat azért akar ki vagy,
Határozott sorsban mindenkor meg-maradgy,
Senkinek-is okot boszszuságra ne adgy,
Mennyei örömben hogy Istennel vigadgy.
- 45 12. Légyen tanuságúl Scythác követinec
Beszede, Sándorhoz mikor küldettettec,
Ne hidgye-el magát szele szerentsénec
Hogy néki adatott; mert lesz vége ennec.

- 50 13. Avagy nem tudodé ki sokáig nőnec?
Erdőkön az nagy fak, s-mely hamar el-dölnec,
Bolond ki magas fák drága gyümölcsénec
Alatt lévén örül s-vigad szépségénec.
- 55 14. Az Fene oroszlány s-annac az ő kölyke
Madaraknac gyakran lött jo eledele,
Praedával ki magát éltében töltötte,
Maga, s-gyermekinec nem lött jól ki-mente.
- 60 15. Az vasat a' rosda éppen meg-emésztí,
Hasznát s-keménységét tülle mind el-vészi:
Az ember életét ugy bú meg-epesztí,
Es minden idejét unalmassá tészí.
16. Nincsen olyan erőss kinec veszedelme,
Ha erőtlentül-is valaha ne lenne,
Egy baja el-múlván kettős leszsz helyébe,
Hol még nem-is készült, mégyen ütközetre.
- 65 17. Ollyan ez az élet mint az Comoedia,
Mely Comoediánac világ Theatruma,
Soc félé Scenáknac ember az Actora,
Haszontalan tréfák s-larvák productora.
- 70 18. Mint az Comoedia tréfával el-múlic,
Edgy Actor ki-menvén más ottan hozatic,
Edgyikrül más kézre az dolog adatic,
Ember szeme szive oda intéztetic.
- 75 19. Világi életnec illy rendi s-folyása,
Melynec ottan ottan eső változása,
Minden-féle rendnec álhatatlansága,
Meg nem változásnac, Istenben az oka.

Kegyelmes Aszszonyát hólta után így tisztelte-meg
Széki TELEKI LASZLO

c)

1. Isthmusunk két sebes tengernec köziben,
Ezer hat száz hatvan kettődíe időben
Mikoron vettetnéc illyen csuda helyben,
Hogy mind az két partyát fogyatnác mentekben.

58 Hesznát 61 oliyan
3 Mikororon

- 5 2. Mivel így viseli Isthmus két tengerét
Isten s-az természet, hogy az ki mely részét
El-mosta, az másik nevellye épségét,
Hogy a' viz, és száraz, meg-tartsa ő rendét.
- 10 3. Akkor az mit benne edgy tenger el-mosa,
Gyorsan viszont másik Isthmusunkhoz ada
Olly részt melybül káros hazánc gazdagúla,
Illy változó sorsal lön tenger folyása.
- 15 4. mely drága kincset földünkre ki-vete!
.....-is bé-tétete
.....ra betsültete,
..... terjeszte.
- 20 5. APAFFI MIHALLYA,
..... BORNEMISZA ANNA,
.....aga Gazdagsága
.....nk Oszlopa.
- 25 6. at nékünc így nevelé,
.....nket szárnyára repíté,
.....eknél boldogabbá tévé,
.....eben fel-vívé.
- 30 7. sok szélv.....int Sodoma tüze,
.....ők haragjoknak vize
.....ülöttünk, mint AEthnának hegye,
.....össégünk szintén el-fedezze.
- 35 8. ét szárnyát reánc terjesztette,
.....latt fejünk ... ejtette,
.....ckal dolgainc segélte,
.....köztünc fel-emelte.
- 40 9. erlek te elmédben?
.....nád elődben,
.....néd törvényben,
.....ezekben.
- 40 10. csak embernek,
.....nec
.....közepinec,
.....génec.

11. ez hoszszu beszédnec
..... jajos nyögés, fulánkja örömnec,
Síras, keserűség gyenge szépségénec,
El-végző formája közép részeinec.
- 45 12. Így szegék mostan le ditsősség egy szárnya
Kegyelmes Aszszonyunc BORNEMISZA ANNA
Kit már meg-itata halálnac pohára,
Istenem ő testét tsendessen nyugtassa.

Kegyelmes Aszszonyának halálát így ... geté
Széki TELEKI JOSEPH

d)

1. MIt ítélsz koporsot ki gyakorta látod?
Az halotti pompát előtted forgatod,
Dolog vizsgálásban magad mutogatod,
Most mutasd-meg nékem ha van okosságod.
- 5 2. Vallyon az koporso mellyet ki-faragnac,
Ekes metszéseckel frissen meg-czifráznac,
Drága öltözettel gazdagon meg-raknac,
Soc gyászos személlyec sirván környül állnac?
- 10 3. Hijában valóság? vagy haszontalanság?
Az meg-maradtaknac unalmas sáfárság?
Illyen ítélettül távozzék okosság,
Es így gondolkodgyék emberi társaság.
- 15 4. Jeles kegyessegek az Fejedelmeknec,
Hogy meg-tarttyák jussát méltóságos tisztnecc,
Mert ezzel jelentik végét felségeknec,
Vtolsó tisztesség-tételt költsönöznec.
- 20 5. Kit Isten éltében nagyra méltoztatott,
Vri állapotra ő maga jutatott,
Eröss kezeivel meg-is koronázott;
Vallyon halálára becsüt ő nem hagyott?
6. Bizony ki éltében Istennek kedvese
Volt, s-édes Fiának gyűrűzött Jegyese,
Kegyelmességénec érdemes részese,
Ennec tisztességes halála ideje.

- 25 7. Az nagy méltoságnac természet adaja,
De nem csak, sőt Isten maga az pallérja,
Hogy minden illendő tisztességet adgya,
Mert ez, itt az földön az ő hely tartója.
- 30 8. Tartozol adódat neki hát meg-adni,
Földi hajlekában ötet betsüllení,
Ha Isten s-természet törvényét követni
Akarod, s-jutalmát ennek el-is várni.
- 35 9. Vtolsó adódat immár akkor ádad
Kedves tisztviselőd mikor halva látod,
Kevés ideiglen tüle fáradságod,
Sem majd el-hagyando kintsedet nem szánod.
- 40 10. Ö-is tölled többször oly tisztesség tételt
Mely testedben adgyon ez faratságnak helyt
Nem kíván, kit Isten már nagyobra emelt,
Boldogult ohajtott véggel meg-is tisztelt.

Igy mutatta-meg hűségét
Széki TELEKI PÁL

e)

- 5 **B** úval tellyes s-jaj keserves életénec czéllyára,
O h mely bajjal s-fajdalommal juta vég pályájára
R eménségünk, mi örömünk jo BORNEMISZA ANNA,
N em kevéssé el-hitete minket hogy árván hagyja.
E letenek s-jóságánac hadta emlekezetet,
M ert szivünkben s-jobb részünkben irta kegyelmességét
I gasságnac s' jámborságnac tartyuc ugy mint tüköret
Sz árnyon járo, maradando, drága hírét és nevét.
10 **A** zért méltó, bánatos szo, hogy hallasséc közöttünc,
A szszonyunkon jo Dajkánkon egyaránt keseregjünk,
N emzetünkkel és földünkkel hogy tisztességet tégyünk,
NA la lévő virtusról gyakran meg-emlekezzünk.

Igy kísíré jó Fejedelem Aszszonyát
Széki TELEKI SÁNDOR

f)

1. SOk száz esztendeig a' jeles bölcs elmék
Eles szemléléssel hánták és vetették,
Maradando képét magokban vehetnék
A' Fejedelemnek és azt ki-metzhetnék.
- 5 2. Sok száz esztendeig tengeri csigából
Királyi paloták éppülne gyöngyházból,
....pp....etnek-is, de romlandóságból
Ki nem választattak, mert löttének sárból.
- 10 3. Mint Fazakas mester az okos természet
Igyekezic azon hogy oly jeles szivet
Csinállyon a' kiben Fejedelmi tisztet
Helyezzen, s-emellyen vagy Királyi széket.
- 15 4. Sokaknac ad virtus Fejedelemséget,
Sokaknac gonósság Királyi felséget,
Ezeknec pálczájoc erőss okos elet,
Mely szül Országoknac végső veszedelmet.
- 20 5. Igaz titulussal amazok az pálczát
Viselik s-el-érték birodalom jussát
Kiknek-is a' virtus állandó birását
Eörökössé teszi, nálok Ország kólcsát.
- 25 6. A' Nemes természet magassan éppiti
Itt; a' maga székit s-meg-is ékesiti,
Ha hol Fejedelmi lesznek indulati,
Fényes Coronával országát végezi.
- 30 7. Okos természetnek közelb lévő társa
A' publicány madár feszkénec rakása,
Magas élő-fáknak szintén végső ága
Szokott vékony lenni hogy magát meg-tarcsa.
8. Ravasz álnoksággal tellyes ellenséggel
Ellenkezése van, mert kigyo féreggel
Álnoc mesterségét ő-is mesterséggel
Hogy meg-jadzottassa ily cselekedettel.

- 35 9. A' jeles indulat mint Publicány madár
Háza rakásának dicsőség az határ,
Hogy legyen éltének ez védelmező vár,
Ne rontaná ötet véletlen szörnyű kár.
- 40 10. Még-is ő irigye ravaszszabb nállánál,
Mert utánna menvén találván házánál,
Fellyebb nem becsülly el-szórando pornál,
Le-repiti ötet, s-ád szállást alsoknál.
11. Mi leszz már itt jussa Feiedelmi tisztnek?
Súgarit hol adgya napja dicsőségnek?
Hogy az meg-éleszsze árva Nemzetének
Alunni készülő tűzét jó hirének.
- 45 12. Uralkodásának kezdeti ha jóság
Volt avagy kegyelem, Királyi Meltóság
Végéig így ment-el, itt maradandóság
Ally, mellyet nekie hágy az halandóság.

MAJTINI FERENCZ Tanító Mester

g)

BÉREKESZTES

1. BOrnemisza háznak utolsó Törsöke,
Erdélyi Hazának drága reménsége,
Igaz vallásunknak fényes dicsősége,
Tiszta szent életnek ki metczet belyege.
- 5 2. Nagy Teleki Haznak Kegyelmes Aszszonya,
Kicsinynek és nagynak valál edes Annya,
Szemünk előtt valo lobogó Fáklyája.
Javunk s' előmentünk szives Kevánója.
- 10 3. Nyugosson meg az Vr fáradságid után,
Testednek lelkednek nyavalyáji után,
Haza terheinek hordozása után,
Isten nyugosson meg a' Szenteknek sorsán.
- 15 4. Lészünk te utánnad el maradt Rajodnak
Hazánk s' Ecclesiánk ékes Csillagának
Hivei, Istennek s' végső szavaidnak
Meg-felelünk, mondván magunk Szolgainak.

- 20 5. El ebben örökké BORNEMISZA ANNA
Ki illy drága Kéntset ez Országnak ada,
Jámbor, szent erköltsben oktata s-taníta,
Mellyért légyen áldott BORNEMISZA ANNA.
6. A' Teleki Háznak tisztesség-tétele
Ez jó Aszszonyához utolsó beszéde;
De meg marad hozzá örökké hűsége,
Mellynek Jele EMLEKEZET KÖVE.

22/I.

CANTIO DE COLLEGIO SÁROSPATAKIENSI

- 5 1. Sirjatok szemeim, follyatok könyveim,
Keserü bánatim, zengjétek siralmim,
Vég notaim,
Ekes beszédeim,
Változzanak sirásra verseim.
- 10 2. Keserü kenyerem, ez az én életem,
Könyveimmal vizem gyakran elegyitem,
Arva fejem,
Senki nem szán engem,
Gyalázattal gyakran illettetem.
- 15 3. Járok gyász ruhában én az bujdosásba,
Keserűség annya, mert én vagyok Mára,
Fényes napja,
Ragyogo sugára
Örömömnek köddel be van vonva.
- 20 4. Régen voltam fényes, minden előtt hires,
Es nagy becsületes, dicsősséggel ékes,
Nevezetes,
De most vagyok szennyes,
El vettetet, banatokkal tellyes.
- 25 5. Rejteken lappangok, nap fényen nem járok,
Kő sziklák közt rakok fészket, mint a' solymok,
Mert az sasok,
Vad, körmös állatok
Olálkodnak utánam farkasok.

6. Eiletem bánattal el fogy zokogással,
Sűrű könnyhullással mért sebes zaporral,
Ohajtással,
Keserű jaj szoval,
30 Koporsóban bé szállok Jákobbal.
7. Oh szerelmes fiam, vagyóné olly bánat,
Mint az én bánatom, hogy fognam be számat,
S-kinaimat,
Jajos csokjaimat,
35 Hogy kívánod tudni én sorsomat.
8. Tizen hat esztendőök immár folydogálnak,
Hogy kenyerét észem én az bujdosásnak,
Arvaságnak,
Özvegy állapotnak,
40 Társa voltam én sok gonoszoknak.
9. Az hetven harmadik szomorú esztendő,
Midőn folydogálna az siralmas üdö,
Szív epesztő,
Sok gonosz vala bö,
45 Akkor kezdék én lennie meddő.
10. Hideg télj időn én futásom történt,
Oh, minden kerüllye ez illy kemény törvényt,
Mert én nagy ként
Szenvedtem oránként,
50 Rám szállottak bánatim edgyenként.
11. El kellették futnj én edes hazámbul,
Az idegen földre hazám határábul,
Es hunnyombul,
Melly gonoszságábul
55 Sátánnak lött mérges haragjábul.
12. Sas szárnyakat Isten teremte szülénknek,
Hogy sebesen légyen repülése ennek,
Hogy az vizek
El borítani készek,
60 Föld szájátul azok el nyeletnek.
13. Hét tél keservessen folydogált el, hét nyár,
Még kezemben forgott az keserű pohár,
Mert én az kárt
Szenvedtem, mint viz árt,
65 Folytanak meg sütötte nap sugár.

14. Sok bujdosásimban már el adattam volt,
Bokros jajok között oly voltam, mint fel holt,
Senki nem volt,
Ki vigasztalást szolt,
70 Oly voltam, mint kinek kész setét bolt.
15. De egy kis vidulás érkezik szivemben,
Az ezer és hat száz nyolczvan edgyedikben,
Fényességben
Napom derülésben
75 Mert fenleni latczik vala szépen.
16. Régen el hagyatott hazanknak házait
Kezdem vala nézni pusztá kö falait,
Nagy romlásit,
Es annak fiait,
80 Haza jöni szemlélem lakosit.
17. Enis fiaimmal ott le telepedném,
Sirástul szemeim kevésé szuntetném,
Mert szemlélnem,
Es környül nézelném
85 Fiaimat, szivemben örülvén.
18. Fiaim számaj hát meg szaporodtak,
Mint ékes pálma fák, hát környülem álnak,
Virág szálak,
Gyenge pálma agak,
90 Szépségekkel vigságra indulnak.
19. Oh, szegény nyavalyas, én ugy elmélkedém,
Hogy örömem soká tarto légyen vélem,
Hogy szemlélném,
És holtig nézelnem,
95 Nagy áldását hát az Urnak vévén.
20. De jaj, felettéb meg ebben csalattattam,
Ingyen sem ugy esett, a' mint én gondoltam,
Mert jutottam,
Es hamar el multam,
100 Az előttj gyászban be borultam.

70 [Utólagos javítással:] készen van [A szótagszám miatt az eredetit hagytuk meg.] 76 hagyatok

21. Az ezer és hat szaz nyolczvan nyolczadikban,
Hirtelen borula napom nagy homályban,
Siralomban,
Holtig valo gyászban
105 Helyheztetet, jaj, Mintszent havában.
22. Az kitül kell vala jót várnom, ád mérget,
Mindentül meg fosztván, fellettéb keserget,
Üz és kerget,
Mint egy sáska férget,
110 Sok probakkal engemet keserget.
23. Pusztában bujdosom immár, mint stucz madár,
Ehen szomjan türök, mint bujdoso Hágár,
Mikent az sár,
Tapodtatom én már
115 Mindenektül, a' ki fel s-alá jár.
24. Szent Isten, tekincs le magas egeidbül,
Mert te vagy tutorom ennékem egyedül,
Szent székedbül,
Igaz törvényedbül,
120 Itelletet szolgaltas mennyégbül.

22/II.

- (1.) 1. Sirjatok szemeim,
Follyatok könyveim,
Keserves banatim
ZengjeteK siralmim,
5 Vig notaim
Es ekes verseim
Valtozzatok sirasra beszédim.
- (2.) 2. Keserü kenyerem
Es az en eletem,
10 Könyveimmel vizem
Gyakran elegyitem,
Arva fejem,
Senki nem szan engem,
Gyalazattal gyakran illettem.
- (3.) 3. Jarok gyasz ruhaban
15 En a bujdosasbann,
Keserüseg annya

20 Mert en vagyok Mara,
Fenyés napja,
Ragyago csillaga
Örömömnek köddel be van vonva.

25 (4.) 4. Regen voltam fenyés,
Minden előtt hires
Es nagy becsületes,
Dicsőséges, ekes,
Nevezetes,
De most vagyok szennyés,
Elvettetett, banatokkal tellyes.

30 (5.) 5. Rejteken lappangok,
Nap fényen nem járok,
Kő sziklak közt rakok
Feszket, mint a solymok,
Mert a sasok,
Vad körmű állatok
35 Törnek reám az eh oroszlanok.

(23.) 6. Pusztában bujdosok,
Miként a strucc madár,
Ehén szomszár járok,
Mint bujdosó Hagar,
40 Miként a sar
Tapodtatom én már
Minden neptől, a ki fel s-ala jár.

(6.) 7. Eitem banattal,
Sűrű könyvhullással
45 El fogy zokogással,
Mint sebes zaporral,
Ohajtással,
Keserű jaj szoval
Koporsóban be szallok jajokkal.

50 (7.) 8. O! szerelmes fiam,
Vagyok oly banat,
Mint az én banatom,
Miert fognam be számat,
Kináimat,
55 Jajos dolgaimat
Hogy kívánod tudni én sorsomat.

- 60 (8.) 9. Tizen hat esztendök
Immar folydogalnak,
Hogy kenyeret eszem
En a bujdosasnak
Arvasagnak,
Özvegy allopotnak
Tagja voltam nyomorusagoknak.
- 65 (9.) 10. Az hetven edgyedik
Szomoru esztendő,
Midön folydogalna
Eppen őszi idő,
El jövőndő
Volna teli idő,
70 Akkor kezdek en lennie meddő.
- (10.) 11. Hideg teli időnn
En futasom törtent,
De minden kerüllye
Az illy erős törvent,
75 Mert en nagy ként
Szenvedek naponkent,
Ram arattak banatim edgjenkent.
- (11.) 12. El kellett futnom
En edes hazambul,
80 Ez idegen földre
Hazam hatarabul,
Melly alnokul
És gonosz tanacsbul
Törtent rajtam Satan haragjabul.
- 85 13. Amaz veres sarkany,
Ki ember öldöklő,
Azt gondollya vala,
Győződelmeskedő
Hogy legyen ő
90 Mindenek felett fő,
El nyelhesse a mit szül a szülő.
- (12.) 14. De teremtetten Isten
Sas szárnyakat neki,
Pusztában repülven

75 kint [A rím miatt javítva.] 80 földön 82 [Az *alnokul* És a sor fölé beszúrva.] 91 [A sor befejezetlen.]

95 Hogj ne erje senki,
 Viz habjai
 Ne arcsanak neki,
 Meg nyílt szajjal kész volt föld el nyelni.

100 (15.) 15. Ezerhatszaz utan
 Nyolczvan kettödikben
 Kezdetett latzani
 Napom derülesben,
 Fenyessegeben,
105 Homalyos felyhokben
 Be borula nyolczvan hetedikben.

 16. En mehemnek fia,
 Kit kedven tartottam,
 Kettös emlőimnek
 Tejevel taplaltam,
110 Apolgattam
 Es gyengenn tartottam,
 Jaj, mit hasznalt, hogj vele igj bantam.

 17. Az edes tej helyet
 Ime fizet merget,
115 Jo dajkasagomert
 Feletteb keserget,
 Üz es kerget,
 Mint edgj sas verebet,
 Sok probakkal engemet keserget.

120 18. O! el szellesztetted
 Ekes ifjaimat,
 Bujdosasra üztetd
 Kedves ifjaimat,
 Arvaimat
125 Es vnokaimat
 Idegen föld tartya magzatimat.

 19. Tegye szerencsesse
 Forgolodasidat,
 Es tegye kedvesse
130 Az Ur munkaidat,
 Dolgaidat,
 Forgoladasidat,
 Szülly az Urnak sok kegjes ifjakat.

135 20. Be zarom beszedem
 Immaron vegkeppen,
 Veled tehat az Vr,
 Kivanom, el mennyen,
 Vezerelleyen,
140 Mindenben segelleyen,
 Isten hozzad, szerelmesem, Amen.

22/III.

METRUM CUJUSDAM PEREGRINI

(1.) 1. Sirjatok szemeim,
 Folyjatok könnyeim,
 Keserves bánatim
 ZengjeteK siralmim,
5 Víg nótáim
 És ékes verseim,
 Változzatok sirásra szemeim!

(2.) 2. Keserű kenyerem
 És az én életem,
10 Könnyeimmel vizem
 Gyakran elegyítem.
 Árva fejem,
 Senkisem szán engem,
 Gyalázattal gyakran illettem.

(3.) 3. Járok gyászruhában
 Én az bujdosásban,
 Keserűség anyja
 Mert én vagyok Mára.
15 Fényes napja,
20 Ragyogó csillaga
 Örömmnek köddel van bévonva.

(4.) 4. Régen voltam fényes,
 Minden előtt híres
 És nagy-becsűletes,
25 Tisztességes, híres-
 Nevezetes,
 De most vagyok szennyes,
 Elvettetett, bánatokkal teljes.

- 30 (5.) 5. Rejteekben lappangok,
Napfényben nem járok,
Kősziklák közt rakok
Fészket, mint az sólymok,
Mert az sasok,
Vadkőrmű állatok
35 Reám törnek az éh oroszlányok.
- (6.) 6. Életem bánattal
Fogy el zokogással,
Keserű sirással,
Mint sűrű záporral,
40 Óhajtással,
Keserű jajszóval,
Koporsómban beszállok jajokkal.
- (7.) 7. Óh, szerelmes fiam,
Vagyon-é oly bánat,
45 Mint az én bánatom?
Hogy fogod bé számat,
Kínaimat,
Jajos dolgaimat
Hogy kívánod tudni én sorsomat?
- 50 (8.) 8. Tizenhat esztendő
Immár folydogálnak,
Miólta kenyerét
Eszem bujdosásnak.
55 Árvaságnak,
Szomorúságoknak
Tagja voltam nyomorúságoknak.
- 60 9. Ama veres sárkány,
Ki ember-öldöklő,
Azt gondolja vala
Győzedelmeskedő
Hogy lenne ő
Mindenek felett fő,
Hogy elnyelje, a mit szül a szülő.
- 65 10. Óh, háládatlanság,
Óh, kegyetlen vadság!
Vadak természetét

55 Szomorúságnak [A szótagszám az 56. sor alapján javítva.]

Feljűlmúló mordság!

.....,

Óh, állhatatlanság,

Történt rajtam, ímé, mely nagy csúfság!

70

11. Én méhemnek fia,
Kit kedven tartottam,
Kettős emlőimnek
Tejével tápláltam,
Ápolgattam
75 És gyengén tartottam,
Jaj, mit használt, hogy véle így bántam?

75

12. Az édes tej helyett,
Imé, fizet mérget,
Jó dajkaságomért
80 Fölöttébb keserget,
Úz és kerget,
Mint sas egy verebet,
Sok próbákkal engemet sérteget.

80

13. Bézárom beszédem
Immáron végképen,
Véled tehát az Úr,
Kívánom, elmenjen,
Vezéreljen
85 Mindenben kedveljen,
Isten hozzád, szerelmesem! Ámen.

85

90

23.

VÁSÁRHELYI PÉTER

1. *Vigasztald* meg Uram szomorú szívemet,
Tudom, nem kívánod *az én* élvészemet,
Által látad Atyám lelki sebeimet,
Orvosold meg, kérlek, hadd vegyek örömet.

5

2. **Az** mi helt te engem anyámnak méhéből
Ez világra hozál *te nagy jó* kedvedből,
Sok jaj szó ki folya szívemből,
Mint ... kies patak az forró kut föből.

68 [E sor hiányát a kiadó nem jelzi, lehet, hogy az eredetiből is hiányzott!]

[A kéziratban kikopott, illetve kiszakadt szövegrészek itt kipontozva, az értelemszerűen rekonstruálható hiányok kurziválva vannak.]

- 10 3. Számtalan bűneim vadnak Isten nékem,
Kiért gyászban borult mind testem, mind lelkem,
Ha te el hadcz, hova legyek, oh Istenem,
Meny, fold reám szakad, ha nem szánad fejem.
- 15 4. Azért értes engemet lelki kedveddel
Én mennyei Atyám, ne néz rám rut szemmel,
Sött inkább vehessem jo voltod örömmel,
Vony utánnad Isten, had járjak szentiddel.
- 20 5. Reám ne haragudgy te
..... az m... volt ez rossz világért,
Meg térek... am futok kegy.....segél,
Áldat Jesus, had vegy.....rt.
6. Hajol buba epedt szomorú szolgálathoz,
Vezessed szemeim világos fáklyához,
Támaszkodom bizony pásztori botodhoz,
.....lony hát kedved meg téré juhodhoz.
- 25 7. Ennyi buba, kérek, ne hagy már engemet,
Hanem ved *fel* Uram én gyász as igyemet,
Hogy irigyim ne nevéssék ésetemet,
Ne kiáltsák vigan, el hadtál engemet.
- 30 8. Le hajtodtam fejem a' szegény Daviddal,
Kiáltok föl szóval hozzád az szent Jobbál,
Szent Atyám, ne *itas* engemet boroddal,
Hogy ne távozzam el tőled Babilonnal.
- 35 9. I.....
.....
.....kegyelmed.....
.....
- 40 10. I.....sztője,
Az álnak ajkoknak.....
.....kely ki hát te szolgál őrzésére,
Hogy ne jusson.....veszedelemre.
11. Pártot ütötte nek az én lelkem ellen,
Fel támad az nagy had..... bárkád ellen,
Hogy azt el romthassa akaratod ellen,
Igye..... azon ne had oh Ur Isten.

10 kies [!] 11 hadcz <Uram> 24 jöhot hoz 30 szóval <à> 31 istas 32 babilonnal

- 45 12. Ezt látván, előted fejemet le hajtván
Esedezem, Uram, könyveim tsurogván,
Sirok az Illéssel ez világ pusztáján,
Mert Jézabel előtt vagyok el bujdosván.
- 50 13. T.....
.....
.....
.....
- 55 14. En bizom az Ur m.....
..... tsak ő tőle váram,
Ostorát az
.....mert juha között nyugszom.
- 60 15. Rajtam mit örvendesz hát én ellenségem,
.....történt most nekem észésem,
Föl költ Christus én ... jegyesem,
Ne örűj hát rajtam, színes kenyeresem.
16. Ezt éneklem az én sok szenvedesemben,
Novembernek szinten utolsó hetiben,
Istenemhez való hű szeretetemben,
Ezerhat száz nyolctvan nyolczadik időben.

24.

HEGYFALUSI GYÖRGY

[ÜDVÖZLŐVERS ZABANIUS JÁNOSHOZ]

- 5 1. AZ Musák táborán,
Szükség minden órán,
Elmével vitézkedni:
Mert egyedül annak
Az ki nyér, s-nem másnak,
Zöldülnek Laurussi.
- 10 2. Ugy Teis, ki mostan,
Hartzólsz nagy okossan,
Világh böltességében;
Győzödelmes lehess,
Borostyánt-is nyerhess,
Kivánom nagy szivessen.

45 [A látván latam-ból javítva.] 57 mit <mint>; ellenségen 59 én <jegyesem> 60 színes <kegy> 64 nyolctvan

25.

SZELI IZSÁK

[LAKODALMI ÜDVÖZLŐVERS]

1. Egy fris állat sétál Brassóban két lábon,
Kinek fejiben ver, s-farkában viz vagyon.
Nem tanult ez, nemis kap az déakságon.
De Déakul beszél bár akar hol járgyon.

- 5 2. Ennek Nemetek köszt vagyon csak két lába
Az fejit Sz. Iobis regenten utalta,
Brassoban sem kedves; gyapjas az utollya
Egye meg bár sütve, az ki el talállya.

26.

.....
Nem nyér az Istentoll másként gratiat.

- 5 2. Melly szép bekesegben valla szegeny hazánk,
Amikor ezekről nem is gondollkozzánk,
Hogj meg erre jusson az mi szegeny ...,
Nyoltzvan nyotzadik mi következőek reánk.

- 10 3. De jaj, mellj hirtellen ez mireánk mertteli,
Tűz idején hazunkban ki szallunk,
Keseredet szivvell egj mastoll meg vallunk,
Idestova szelljell egj mastoll hanyinyatunk.

- 15 4. Nem vitetik mesze az idegen földre,
Hanem orszagunknak majt tsak a szelljire,
Tekintheunk egjmas nemzetire,
Megis sokan estek pogan fegjvereben.

- 20 5. Kedvez, uram Isten, mi szegeny fejünknek,
Legj meg örizője ami nemzetünknek,
Uram, legj szerzője aszep bekeseknek,
Tegedet az hivvek had ditserhessennek.

6. Ronts meg, uram Isten, apoganynyok fejet,
Ne botsad közunkbe meg düjhüt fegjveret,
Akik szonnyahozzak keresztenyek veret.

6 gondollgozzánk 7 [A másoló lefelejtette a sor végét.] 10 szallunk 14 orszagunknak 19 szerzője 20 Tedgedet 22 No
23 [Egy sor hiányzik.]

EPITAPHIUM PRODROMISSAE PRINCIPIS APAFI

1. Valaki itt elmégy,
Én róllam példát végy
Változó életeredről.
- 5 2. Nints itt maradásod,
Föld gyomra szállásod,
Régen végeztek erről.
3. Azért tsak készen álly
Minden órán strásály,
Meny, ha a szér rád kerül.
- 10 4. Légy szép bár, mint Ráchel,
De tsak féreg rág el,
Porod szelekre ószlik.
- 5 5. Légy bölts, mint Rébéka,
De meg emészt béka,
Kaponyád fel rugatík.
6. Légy vén, akár ifju,
Meg emészt itt a szu,
Tsak kérdik, itt ki fekszik.
- 20 7. Vóltam én is, multam,
Már ide szorultam,
Ha kérdezed nevemet:
8. Torna Borbála vólt,
Amig életem főlyt,
Otven ött esztendőtt tett.
- 25 9. Harmincz hatát férjem
Hogy élye én vellem,
Jó Istenemnek teczett.

Cím II Erdélyben a bábolnai templomban TT Kapossy Sámuel uram által irattatott Epitaphium 7 I [Előbb:] hályy **10–15** II [A versszakok sorrendje felcserélődött, s ezen kívül meg a 4., 5., 6. versszakok utolsó sora is helyet cserélt.] **13** II Koponyád felvágatík **15** II Tsak kerdik, itt ki fekszik? **18** II Porod szelekre oszlik **19** II Voltam, de kimultam **22** II Torna **23** II S mig életem folyt [Szótagszámhiba!] **24** I [Előbb:] negyven hat II Ötvenkét esztendő lett **25** I [Előbb:] Harminczát en vellem II Harminchatot **26** II Hogy éljen énvelem

- 30 10. Mérges halál nyila
Engem Fogarasba
Ben a várban találá.
11. Az ezer hat százon
Nyólczvan nyólcz vólt számon,
Böjtölö tized napja.
- 35 12. Az óra kilenczről
Mikor tizre kerül,
Reggel valék meg halva.
13. Nem hagyott Jákóbm,
Hü bujdosó társom,
Isméretlen föld hátán.
- 40 14. Mint Abrahám Sárát,
Nem temetet társát
Idegen föld határán.
15. Hanem nagy kegyessen,
Négy fiammal szépen,
45 Ide el kísért sirván.
16. Lött nagy nyereségem,
Mert ott fekszik testem,
Hol szivem ohajtotta.
- 50 17. Isten Béthelében,
Kit Jákobbal ketten
Raktunk Isten számára.
18. En vagyok itt első,
Ez ujj hazban fekvő,
Istennek meg áldozva.
- 55 19. Itt várom Jesusom,
El jö, én azt tudom,
Hogy engemet fel költsön.
20. Ditsöült szenteknek
S. már idvezülteknek
60 Táborokban bé vigyen.

31–33 II Tul ezerhatszázon / Nyolcvannyolc volt számon, / Böjtölö tized napján 39 II Idegen föld határán 42 II
Esméretlen föld hátán 46 II Söt, nagy 47 II itt 50 II Jákobbal ketten [Szótagszámhiba!] 51 II Raktuk 55–60 II [Hiányzik.]

AZ SZIKSZAI TEMPLOMON GYAKORLOTT ISTENNEK ITILETI;

az melyet Isten az ő bölcs itiletibül az gonosz embernek fel gyujtani meg engedett, és az benne lévő sok Jossággal és Tizenkilencz emberrel együtt az Tüz által meg emésztetett. Melyet Verseken szedett edgy az bujdosok közzül.

1. O Nagy gyászos ido a' Kire jutottunk,
Meg szokot bününkért- im vagyon siralmunk,
Isten ellen valo partért kár vallásunk,
A' melyeket soha mi le-nem irhatunk.
- 5 2. Eztt szülte Atyaink számtalan sok vétke,
Gyakorlott bünökbül főzött kedves étke,
Hogy mi fijak jünénk valaha eszünkre,
Lelkünket forditnánk csak a' jó Istenre.
- 10 3. Hamisság, irigység, mordság, hitetlenség,
Gonosz szó, és szándék látás kegyetlenség,
Szitok, átok, harag, és békételenség,
Eztt szülé ez helynek az Istentelenség.
- 15 4. Hát ha meg gondollyuk fijak mi utankat,
Meg láttuk bizonynyal az mi romlásunkat,
Igy eszünkben vesszük mi kárvallasunkat,
Mellyért pusztította Isten várasunkat.
- 20 5. Innen vagyon Isten kit szeret meg veri,
Mert az jó Atya-is ugyan ezt miveli,
Az melly fiát jobban s'-kedvesben szereti,
Öt egyebek felet gyakran fenyegeti.
6. De nem azért veri hogy ötöt gyülné,
Igy ő haragjanak terhét rea vetné,
De hogy akaratyát nekie mivelné,
Teremtojét Attyát ekképpen tisztelné.
- 25 7. Nézd meg Uram mostan az mi esetünket,
Mert nem tagadhattyuk az mi vétkeinket,
Mellyekért oh Isten verten versz bennünket,
Es meg szomoritod az mi sziveinket.

- 30 8. Nem laddé Templomunk mint amaz nagy Aron,
Olyan volt minekunk mint eros Halcion,
Az melly gyönyörködik mint az erős Sion,
Mert állá Isteni ez hatalmas karon.
- 35 9. Hatalmasb ostora nincsen az Istennek,
Az tüznél gyakorta, mellyel az embernek,
Kincse és jóságá Földrül töröltetnek,
Melly-is oldalára im állá ez helynek.
- 40 10. Mert ha meg tekintyük az mi Templomunkat,
Es a' körül valo szép Parochiánkat,
A'-hoz közel valo drága Oskolankat,
Meg égette nem kerülté határokat.
11. Siralmas jajgatas jaj-szó nagy ohajtás,
Siralmás kiáltás szivbeli haborgás,
Istennek hatalmas ostorán csak sivás,
Hallaték szüntelen ez napon jay mondás.
- 45 12. Mert némelley leányát némelley ismét Annyát,
Némelley sok jóságát, némelley hazastársát,
Némelley sok arannyát némelley szép ruháját,
Sirattyá jaj-gattyá ilyen nagy romlását.
- 50 13. Ez napon veze el szikszonak Tárháza,
Az mellybül gyakorta sok szegényt taplálá,
Sok kegyetleneknek mellybül sáfárkoda,
Hogy szegény fejének maradást találna.
- 55 14. Itt vesze el kintse itt minden szépsége,
Itt soknak élete itt soknak öröme,
Itt öltözék feje gyászban és vig kedve,
Itt marada soknak szerelmes cselédgye.
- 60 15. Imé most-is raytunk haragja Istennek,
Rendelési ellen mert éltünk nevének,
Es ellene jartunk ő szent szerzesinek,
Ezzel adunk okot minden büntetésnek.
16. Eszt szerzék minekünk Atyaink sok bünök,
Minden napon ellened valo sok vétkek,
Az mellyeket mi-is bünösök követünk,
Jaj jaj már minekünk mert igen vétkeztünk.

- 65 17. Most-is szolgáltunk mi az kik mi szolgaink,
Voltanak mivel az mi álnokságaink,
Meg sokasodtanak gyakorlott bűneink,
El *sem* hadtak sőt nevelték gonosságink.
- 70 18. Az mi hozzánk küldött Isten Prophetait,
Meg utálván meg vetettük ő szolgálait,
Semminek tartottuk az Urnak hagyását,
Labunk alá nyomtuk ő Parancsolatit.
- 75 19. Ez az oka hogy immáron ő is minket,
Nem nezáván nem tuga mi veszedelmünket,
Be dugya szent fület hogy üvöltésünket,
Ne hallana es nem szanna meg bennünket.
- 80 20. Mienk oh Ur Isten az ortza pirulás,
Meg-is érdemellyük hogy amaz nagy romlás,
Reánk jöjjön ellenségtől szidalmazás,
Ez szikszay nep közt légyen nagy káromlás.
21. De kérünk tégedet *tödd lé* fegyveredet,
Szánd meg hivedet és adgy csendességet,
Az mi sziveinkben önts tellyes örömet,
Fordicsd el mi rólunk az veszedelmeket.
- 85 22. Mind ezeket Isten azért cselekedte,
Hogy szent tekintet minden ember féllye,
Ő Szent Tanácsának légyen köztünk helye,
Es így rettegtessek tőlünk nagy ereje.
- 90 23. Farjul ki tétettünk minden embereknek,
Az kik körülöttünk laknak ellenségek,
Es az kik utzáin el mennek ez helynek,
Feljeket csóvalvan minket süvöltőnek.
- 95 24. Ez nagy kárvallásban mi nem csüggegyünk el,
Sőt inkább örvengyünk Istennek vig szivel,
Jussanak eszünkben ezek nagy örömmel,
Hogy az nagy Ur Istent szolgallyuk éltünkkel.
- 100 25. Jollehet most minket kárral-láttogatott,
De tudom végképpen ő el nem taszított,
Mint ő öröksegét magának választott,
Szolgallyuk vig szivel kiket még meg tartott.

66 álnokságink 68 testem 80 nap 81 többé

26. Ne csudálkozzál hát ki ezeket hallod,
Hogy minket Istenünk ezzel látogatott,
Ne mond azt felölünk hogy immar el hagyott,
Hiszem országából vigasztalást nyuitott.
- 105 27. Békeség istápja kegyesség pálczája,
Vigasság olayja nagy örömnnek árja,
Igasságnak Attya Joságnak ő habja,
Hit allandosága mi helyünk meg szállja.
- 110 28. Az ezer hatszazban es nyoltzvan kilentzben,
Az szent György havának utolsó hetiben,
Ez romlasunk esett nekünk keservesen,
Olvashad ez irott együgyü versekben.

29.

RYTHMI IN FUNERE SUPREMI COMITIS ILLUSTRATISSIMI DOMINI LADISLAI KÁROLYJ,
SZATTHMARINI DECANTATI

1. Halando emberek, halálra nézzetek,
Halandoságtokrul meg emlekezzetek,
Méltóságos nagy ur példa előttetek,
Romlandoságtokat el ne felejcsétek.
- 5 2. Ne hidgyetek világ csalárd hivságának,
Sem az ő tündéres álnok tanácsának,
Olyan az ő mérge, mint az madarásznak
El rejtetet törj, hogy vessen halálnak.
- 10 3. Ezt ma bizonyittya méltóságos urnak
Szemmel látot sorsa Karolyj Lászlónak,
Szathmár vár megyének nagy fő ispánnának,
Felséges romaj császár tanácsának.
- 15 4. Kinek bucsuzása ma lesz előttetek,
Tekintetes rendek, mindenfele tisztetek,
Kik Karolyj Lászlót, tudom, ismertétek,
Eő végső szavait ma, kérlek, vegyétek.

111 kesett
3, 13 előttetek

- 20 5. Noha tekintetes, dicsősséges vérből
En származtam vala nagy urj nemzetből,
De mégis madarász halálnak kezéből
Ki nem vergődhettem el vetet töriből.
6. Azért, mivel tudom, csak ez az én sorsom,
Hogy nem lesz ez után itten maradásom,
Földiekkel valo nyájas mulatásom,
Légyen mindenektől ma vég bucsuzásom.
- 25 7. Elsőbenis hozzád, fényes monarchámhoz,
Magyar ország fel kent, igaz királlyához
Fordítom szavamat, Leopold császárhoz,
Magam-s-maradékim édes gyamolához.
- 30 8. Isten felségedet aldgya meg mindenben,
Tegye szerencséssé ebben az életben,
Minden ellenségét foglallya el éppen,
Hogy az keresztyenség éllyen békességben.
- 35 9. Te vagy bizony, a' ki pogány igájából,
Nemes országunkat török birtokából
Ennyire ki hozád sulyos rabságából,
S-Mahumetet meszsze üzed szép hazánkbul.
- 40 10. Azert felségedet Isten boldogitcsa,
Mennyej áldásit rajtad szaporitcsa,
Eleted ez földön, kérem, hosszabbitcsa,
Monarchaságodat égből gyamolitcsa.
11. Tekintetes, nemes Szattmár vár megyémtől,
Abban lévő minden felső s-also rendtől,
Uri személlyektől, s-edes tiszteimtől
Ma bucsumat vészem, mint szerelmesimtől.
- 45 12. Isten benneteket áldgyon meg sok jokkal,
Hogy jól edgyeztetek ti fő ispantokkal,
Ez életből ki mult Károlyj Lászlóval,
Hazátok s-javatok igaz gyámolával.
- 50 13. Tudgyatok, udvarom, kapum előttetek
Zarva soha nem volt, jöttetek s-mentetek
Szabadossan hozzam, túllem mindenitek,
Akar melly időben volt arra kedvetek.

29 aldgya meg <sok jokkal> 39 Eletem

- 55 14. Mindazáltal mégis, ha kit meg bántottam,
Fő ispánságomban véteni találtam,
Bocsánatot kérek, mert csak ember voltam,
Mint más ember, énis meg tántorodhattam.
- 60 15. El szánt gonoszságbul bizony ártására
Senkinek nem voltam, hogy volna tudtomra,
Azért immár mindent az menybéli Urra
Bizok, s-hagyom oket Isten irgalmára.
- 65 16. Látom már, edgyetlen fiui magzatom,
Jo Károlyj Sándor, hogy varod szozatom,
Hallyad, edes fiam, végső oktatásom,
Az Isten félelmét neked commendálom.
- 70 17. Ennél drágáb kincset bizony nem hagyhatok,
Szerencsesseb dolgot nemis javalhatok,
Sem kedvesseb marhat reád nem bizhatok,
Mely által távozik mindenkor az átok.
- 75 18. Ha az Istent féled, haboruságodban
Lészen vigasztalod, gyámolod sorsodban,
Tisztod, hivatalod járjon jól világban,
Hogy juthass végtére örök boldogságban.
- 80 19. Már szomat forditom édes leányimra,
Elsőbenis te rád, Károlyj Judithra,
Palocsaj István özvegy árvájára,
Adlak magzatiddal Isten oltalmára.
- 85 20. De Vég Ujfalusi Andrasnak özvegye,
Jo Károlyj Eva, az Isten engedgye,
Hogy élhess Istennek, veled cselekedgye,
Atyaj jobb kezét életedre tegye.
21. El nem felejthetlek, Károlyj Christina,
Sem téged, kedvellet Károlyj Susánna,
Ugy tikteket Clára és Kata apácza,
Hajadon leányom, jo árva Tresia.
22. Isten benneteket mindnyájan meg áldgyon,
Szerencsétlenségtül hiven oltalmazzon,
Aldást az egekből bővön osztogasson,
Eő szent országában vegre boldogitcsón.

- 90 23. Hol vagy edes menyem, oh, Mária,
Károlyj Mihálynak maradot arvaja,
Károlyj kis Ersok annya s-fel tartoja,
Neked, ő nékijs Isten jo tutora.
- 95 24. Barkoczi Christina, tégedis el hadlak,
Edes szüleiddel Istennek ajánlak,
Hogy becsültél engem, mostanis én áldlak,
A' boldog örömben látnia kívánlak.
- 100 25. Egy szoval immáron, édes szép magzatim,
Vöim és menyeim, kedves unokáim,
Bucsuzom tülletek, rokonim, barátim,
Valakik itt vadtok, minden isméröim.
26. Fizesse meg Isten mindnyájan tinéktek,
Kik Károlyj Lászlót ez nap becsültétek,
S-hideg teteminek tisztességet tésttek,
Ah, nem szollok immár, csak sirban vigyetek.

30.

SZEP ÉNEK AZ HIRES NEVEZETES, NEMES NEMZETES ÉS VITÉZLÖ TVNNYOGI SAMUEL RÖL

Kegyelmes CSASZAR Urunk ö FELSEGE, hiv Fö Ezeres Kapitánnyáról, miképpen ö az VARADI Bloquadáján, 1689: Esztendőben, Szent Jakab havának 3.dik napján, az Török ellen erős viaskodo hartzban, halálos sebben esvén az ö jó akariótól el bucsuzott, vitézül és boldogúl e' Világból ki-múlt.

Ad Notam: Szentül éneklették.

1. SIon Várán törekedő szivünknek
Oltalmazó paisa vezérünknek,
Szent Jehova légy gyámola éltünknek
Bátorsága reménsége szivünknek.
- 5 2. Allassad fel romladozott bástyáját,
Jaj hazánknak életünknek oráját,
Ne ólts el *mi* rajtunk fęnlő sugárát,
Kegyelmednek rogyogtassad csillagát.

89 [A vezetéknév helye üresen hagyva.]
7 el rajtunk [Szótagszámhiba miatt javítva.]

- 10 3. Mert minékünk életünkben vezérünk,
Csak te vóltál óltalmunk segítségünk,
Kezeiddel igazgassad hogy hitünk
El ne fogyna söt buzogna mi vérünk.
- 15 4. Te szeretted mi lelkünket sok jokkal,
Adván nekünk szent Fiadat bizonnyal,
Te magadnak pecsételtél ujjoddal,
Meg-ujjitasz hiszszük szép áldásoddal.
- 20 5. Te inditád mi lelkünket a' jora,
Hogy viselnénk gondot szegény hazánkra,
Te nevedben köttyük fel oldalunkra,
Fegyverünket hog' mehessünk az hartzra.
6. Itt is penig életünket veszélytül,
Te *tartottad* mindennémü eséstül,
Elöl állasz mi közinkben vezérül,
Benned bizunk meg segitesz egyedül.
- 25 7. Ne hagy hát-el csipke bokor módgyára,
Egö hazánk, ki jutott nagy romlásra,
Söt fordítsad bánatinkat vigságra,
Hadd mehessünk te általad a' jora.
- 30 8. Nám éretted minden napon halálra,
Fegyver által esvén sullyos rabságra
Vitettünk mint a' barány, hogy lábra,
Ne kaphassunk ne hogy jussunk csufságra.
- 35 9. Né légy hát ugy mint ki úton járásra,
Adgya magat bé térvén a' szállásra,
Meg nyugoszik el-indúlt ö czéllára,
Hogy juthasson, megyen ö utaira.
- 40 10. Hanem nyujts-ki job karodat végtére
Igazgassad fegyverünket olly végre,
Hogy Fiadnak eskütt ellenségére,
Bátran mennyünk mi a' győzedelemre.
11. Mellyért néked engedelmességünkkel,
Aldozatot hálá-adást edgy szivel,
Nyujtunk menyben nyomorodott népeddel
Vigadozván kesergő nemzetünkkel.

22 tartottad meg [Szótagszámhiba miatt javítva.] 29 érettedd 31 Vitettünk [Szótagszámhiba.] 32 Nekaphassunk 39
ellenségre [Szótagszámhiba.]

- 45 12. Nám te mostan sok vitézlő rendeknek,
Szép csillagát el óltád hiveidnek,
Kik közöttünk ragyogtak ékességnek,
Ruháiban öltözvén a' szentségnek.
- 50 13. Mert Pogánnyal mihelyt hogy szembe jutánk,
Eletünket és lelkünket ajánlánk,
Szent Fiadnak mi Urunknak kiáltánk,
Jó lelkeddel ottan vigasztaltatánk.
- 55 14. A' Pogányon mert diadalmat vöttünk,
Mind addiglan mig szerelmes jó hírünk,
Terhe miatt sullyos harcznak közöttünk,
Viaskodott mint oroszlán érettünk.
- 60 15. Névvvel fennlő TUNNYOGI SAMUELÜNK,
Vitézséggel szép erköltsel vezérünk,
Köztünk álván biztatá mi életünk,
De el-esvén meg-hanyatlék mi szivünk.
- 65 16. Mert Pogánynak az ő sűrű tábora,
Vitézinket meg-nyomta, nagy ostroma,
TESLA MIHALY édes Hazánk gyámola,
Jonathánát kesergé hogy nem láttya.
- 70 17. Keservesen szemléli szép népének,
Ura mellől hullásit fő Tiszteknek,
Meg-fordította hadait vitézségnek,
Tükörivé lévén minden népeknek.
- 75 18. Mellyért szemét fel-emelé menyégben,
Méltoságu GYÜRKI PAL UR szivében,
Ohajtotta keseredvén sebessen,
Hogy nem láttya színét többször ő testben.
- 80 19. Mert Pogány nem szánván TUNNYOGI testét,
Nagy erővel igyekezik életét,
El-fogyatni mellyen ímé beszédét,
Fel-emeli Istenhez az ő szivét.
- 80 20. En Istenem a' ki vóltal éltemnek,
Örizöje meg-tartója fejemnek,
Visely gondot bánattyárúl szivemnek,
Mert már rabja vagyok az ellenségnek.

21. Jó Vitézim az UR légyen paisa,
Lelketeknek neveteknek Istápja,
Kik mellettem életeket kotzkára,
Vetettétek rohanván Pogánságra.
- 85 22. Vitézséggel fennlő Gyürki Pál Uram,
Isten hozzád én szerelmes edgy fiam,
TESLA MIHALY a' kire szált már házam,
Vitézkedgyél én helyettem én társam.
- 90 23. Tenéked is kedves Kapitány társam,
Vég Szent Jobban Kos Mihály Komám Uram,
Jót kívánok hogy az hartzban én hadam,
Gondot tartál óltalmaztál mint Uram.
- 95 24. Hirrel névvel fennlő Nemes Kapitány,
Vitézlő Bagosi Pal Uram kívány,
Erös lenni éltedben mint kö márvány,
Hogy ne ártson szerentsének a' Pogány.
- 100 25. Ally-meg fiam Thót István most mellettem,
Igaz légy most kérlek el ne hadgy engem,
A' Pogányon vitézkedgyünk szívesen,
Mert ma edgyütt velem léssesz mennyégben.
26. Vitézkedett mint Ráro ellenségén,
Kapitánnya mellett sok gyölölőin,
De lövések hogy esének ő testén,
Az Istent kiálté ötet dicsirvén.
- 105 27. En Istenem te tartottad éltemet,
Te forgattad az hartzban kezeimet,
Igazgattad igyemet fegyveremet,
Ne hadgyad el-fogyni az én erőmet.
- 110 28. Keservesen siró édes Ráchelem,
TOLDI ERSEBET ki vóltál jegyesem,
Isten hozzád már el váltál én töllem,
Pogány vére által mert ki folyt vérem.
- 115 29. Lövés miatt mihelyt testem el-esett,
A' kö hidnál setét boltban tétetett,
Tudom Lelkem menyégben vitettetett,
Igy rendelte ISTEN lenni így kellett.

- 120 30. Az URISTEN több árvákkal tégedet,
Oltalmazzon takargassa éltedet,
Ez életben öregbitse létedet,
Holtod után menyben vigye lelkedet.
31. Ki hűségesen hozzám nagy jó vóltal,
Sok időkig velem edgyütt bujdostál,
Mint gerlitze ő társát vigasztaltál,
Nagy hűséggel mellettem forgolodtál.
- 125 32. Heted-fél esztendőt már hogy mi szépen,
Keservesen a' ki juthat eszedben,
Nyájaskodtunk és éltünk nagy örömben,
De el-választott már tölled az ISTEN.
- 130 33. Hát tenéked mit felellyek jó haza,
Melyben szült vólt engemet kegyes Anya,
ISTEN hozzád immár te felső MERA,
Erős Tornyod legyen ISTEN oltalma.
- 135 34. Hatvan hatan hordattunk edgy halomban,
Bé-rakattunk edgy hegynek oldalában,
De vagyunk mi az Istennek markában,
A Christusnak ő szép tarsaságában.
- 140 35. Fő Hadnagyom vitézlő Thot Istvánom,
Második penig Nadányi Mihályom,
Szepsi Márton édes Kádár Istvánom,
Zaszlo tartó kedves jó Rác Istvánom.
36. Te peniglen hires Thison Andrással,
Bihari Péter Salánki Istvánnál,
Midőn ki-mentetek nagy kiáltással,
Rajta fiam mert majd leszünk az Urral.
- 145 37. Hirrel névvel fennlő sok szép Hadnagyok,
Kik az harczon én velem el-hullátok,
Hazátokat semminek tartottátok,
Ti ezeknek nagy jutalmát Várjátok.
- 150 38. Liskai Nagy János barátom Uram,
Idegen földön a' kivel bujdostam,
Ellenségen nagy sokszor tryumpháltam,
ISTEN hozzád te tülled már meg-váltam.

- 155 39. Fő Hadnagyk Nagy János és Bihari,
Kováts Máthé kik vadtk már Vezéri,
A' meg-hagyott seregnek szép Tisztei,
Isten után legyetek jó Tutori.
- 160 40. Magyar Ország vitézkedő fiai,
Eles fegyverekkel oltalmazoi,
Szabadságnak nagy szépen keresői,
Velem edgyütt kik voltatok örzői.
41. Kiknek ISTEN állatott vólt vezérül,
Fő Kapitányságot viselő Tisztül,
Homályban jár fenyés napom e' kertbül,
Ki metzettem lelkem Istenhez készül.
- 165 42. Az UR légyen Paisotok mindenben,
Oltalmazzon Pogány fegyvere ellen,
Elestőri ne festessék veredben,
A' mint nékem taszittatott testemben.
- 170 43. Oh melly szerentsékkal folynak az idők,
Jokkal gonoszokkal rakva *esztendők*,
Siralmas napjai meg-emésztendők,
Jó tanito mesterek az esztendők.
- 175 44. Az Ezer hat százban nyolczvan kilenczben,
Szent Jakab havának csak kezdetiben,
Jartak szegény Magyarok szerentsétlen,
De meg-hallya még ISTEN kérésekben.

31.

SRÉTER JÁNOS

[VERSES LEVÉL BEZZEGH ÉVÁHOZ]

5 Az minémű jókat magamnak Istentül,
Azokat neked is kívánom szívbül.
Édes szívem, Évám, hogy nem felejtél reám,
De iratocskáddal engem látogattál,
Elhited magaddal, hogy kedvesen vettem,
Ezüstnél, aranynál nagyobbra becsültem.

158 oltalmazoi 160 örzői [Szótagszámhiba.] 170 rakva az [Szótagszámhiba] 175 Magyarok

10

Mikor írásodat szemeimmel láttam,
Elküldött két szívet levélben találtam,
Noha egyszer immár megvan a személyed,
Szívemben kiírva Bezzegh Éva neved,
Akarom, hogy mégis újonnan engemet,
Nagyobb szeretettel hozzád kötölezzed.
Tovább is küvesd el, rólam ne feleicsd el,
Hasonlót én tőlem várhatsz édes szívem.

32.

LANDOVICS ISTVÁN

[A „NOVUS SUCCURSUS” BETÉTVERSEI]

a)

„Azok fitogassák elejeknek füstös czimereit, és el avasodott pöcsétyek viaszit, a' kiknek az egy eredetelnél magokban több jót nem mutathatnak, a' mint Juvenalis Poëta jól vetette szemére egy olyan üres kaponyának, a' mely csak elejet hánta, de maga joságát nem mutathatta.”

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sangvine censer? pictos ostendere vultus
Majorum? et stantes in curribus AEmilianos?
Tota licet veteres exornent undique cerae
Atria, Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Toább.

Juvenalis
Satyr. 8.

Pontice, noluerim sic, ut nihil ipse futurae
Laudis agas, miserum est alienae incumbere famae.
Malo, Pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
AEacidae similis vulcaniaque arma capessas
Ouam te Thersitae similem producat Achilles.

Mellyet magyarul talán így mondhatnánk ki.

1. Mit használ Nemedet rendel mutogatni.
Vagy régi eleid képeit iratni,
Pompás szekereken bálványit vitetni,
Erkölcöddel pedig tölök mesze esni.
- 5 2. Nem a' füstös viasz nemesíti embert,
Hanem a' ki kapja markossan a' fegyvert,
Es a' tág mezőben ellenséget meg vert,
Ez a' ki magának nagy dicséretet nyert.

- 10 3. Ösiddel ne szakazd félben jó nevedet,
 Magad joságával nevellyed hiredet,
 Mert nem támaszthatod azokra éltedet,
 Kik régen meg-holtak; te keresd becsüdet.
- 15 4. Jobb Thersites légyen Atyád szegénységben,
 Csak AEacidáshoz hasonlits erkölcsben,
 Es Vulcanus kardgyát forgassad kezeden,
 Hogy sem Achillestül, juss elvetetségen.

b)

„Minek utánna azért csudálatos, és nem-is reméllett változással nyakára ült a' Keresztyénség a' Pogánnak, fel keltének a' földhöz verettettek, s' nem külömben, mint a' földnek fia Antheus nagyobb erővel fel kelvén, maradékját-is üldözték diadalmassan.

Kik közzül egyik kiváltképpen Nagyságod, mindgyárt ezer lovassal és annyi gyaloggal, bé zárta kapuját Ujvárnak, mind addig körös körül vigyáztván, és eledelét el fogván, míg a' sok ágyuk menydörgő lövésiel meg-alázott bástyái fölött ki nem ugratná a' meg-általkodott Törököket, vagy lábíg le nem vágná, úgy hogy a' mint a' Poëta irt, egy meg-botlott, de serényebben fel költ vitéz képe alá, azt irhassam Nagyságod vitéz forgolódása alá.

Si non errâsset, fecerat ille minùs.

Nagyobbat ugrott, minek utánna meg-botlott.

S' bizony nagyot-is ugrott, mert Buda alá annyi oroszlányival a' mennyi vitézivel érkezvén, nem csak nyelvet fogott Nagyságod, hanem a' következett győzedelmeknek nagy okát, személlye szerint a' Séráskiért, el ejtette, és minden rendit és számát a' Pogány tábornak, a' nála talált levelekben bé hozta a' Keresztyén táborba, a' Felséges Lotharingus és Bavarus Herczegek álmélkodására, örömére, magának pedig dicsősségére.”

33.

NOSCE TE IPSVM

- 5 1. AZ ki mást csúfolsz, ide jár!
 Meg-tanit téged ez madár.
 Orrával orrat szorittya,
 Mi hiával vólna, láttya.
 Felebarátod ne csúfoly,
 Tsak a' mi igaz aztat szóly.

10 Egész világot meg-tekints,
 Az kit minden szeretne, nints.
 Attyámfia, akar ki vagy!
 Te barátodnak békét hagy.

15 2. Végy példájul ez madarat,
 Es bösületed meg-marad.
 Hogy ha néked ez Tanuság
 Nem jó, össön-meg a' Kórság!
 Holtat, és a' ki nincs jelen,
 Ne csúfoly, mert az szemtelen.
 Valaki ollyat szereti
 Mivelni fölét eleiti.
20 Ha okos vagy ezt meg-tekints:
 Minden dolgot jóra fordits.

34.

BÖLCSKEI JÁNOS

[ÜDVÖZLŐVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

A' Ki gyönyörködik a' Szent Irásokban,
s' Gyakorollya magát kegyes olvasásban
Tekintsen bé ebben a' szent munkátskában,
s' Épületet vészen a' szent tudományban.

35.

DÖMSÖDI SÁMUEL

[ÜDVÖZLŐVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

IGen szép ajándék testi bölcseséget,
Ha valaki nyerhet s' visgál természetet;
De böcsösb kegyelem, belső kegyességet,
Ki talál s' Istennel ily formán beszélget.

36.

NÁNÁSI N. ISTVÁN

[ÜDVÖZLÖVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

AZ Istennek titkát tudni örök élet,
Mert minden bölcsesség ezen helyheztetett
Mellyre a' természet sohais nem lépett
De ez munka (forgasd) téged reá vezet.

37.

KECSKEMÉTI K. ISTVÁN

[ÜDVÖZLÖVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

HOGY AGOSTON DOCTORT illy móddal újjítod,
Az URNAK szölejét velle munkálódod,
A' meg sebhét lelket szépen vigasztalod,
Ama' régi kigyót ezzel ostorozod.

38.

SZALACSI SÁMUEL

[ÜDVÖZLÖVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

1. KEt szeretet által mondgya Szent AGOSTON
Két Vár éppittetik e' széles világon,
ISTENI szeretet által a' Szent SION
Világi szeretet által a' BABYLON.

- 5 2. Oh Jerusalemet ki szivből szereted
Szent szeretet által a' SIONT éppited
Kinek az ISTENNEL van beszélgetésed,
Adgyon SIONABAN nyugodalmat néked.

39.

ZELIZI P. JÁNOS

[ÜDVÖZLŐVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

A' Kik igaz hittel biznak az ISTENBEN,
Azokat nevelvén az UR félelmében,
E' kis munka által az Istennel szemben,
Viszed; és juttatod szép beszélgetésben.

40.

GYÜRKI KRISTÓF

[ÜDVÖZLŐVERS ERDŐDI JÁNOSHOZ]

A' Ki e' könyvetskét gyakorta forgattya,
El hidgye bizonnyal magát vigasztallya,
Keserves bánattyát azzal el-fordittya,
Minden jó dolgokban magát gyakorollya.

41.

[ÚJFALUSI KATA NÉVNAPI ÜDVÖZLŐVERSE]

Mikoron Orpheus szemunket föl nita,
S- ádgunkból fel kelvén gerjezd imádságra,
Mikor Thytonia, Memmonnak szép anyja
Éjelnek óráit nyargalvást el hagyja,
5 Akkoron indulánk egy kegyes szép utra,
Hól nyomunk Phoebus mezeire juta,
Fel hágánk Pyndusnak erős bástyájára,
Mink, kisdéd iffiak, Révay familia,
Hozzánk adá magát tanulásunk társa,
10 Szegény Gerhard Györgynek két fiu déaka,
Ki nezpali scholát igen meg ujittya,
S kedves horizontját tanulva sétállya.
Szemléllénk szemünkkel Castalius kuttyát,
Ott Bellerophonsnak találánk szép lovát,
15 Ahoz szép hintóját s kedves két kocsissát,
És több szolga rendnek rendes utozássát.
Többi között érkezzénk tenger Portussára,

4 gyakorollya

20 Az hollot Genius mi reank találá,
Sietvén attyának eö szep hazájában,
Elérkezvén, ötet nagy kedvessen lattya.
Ezt késére vala Parnassus Musája,
Az kiknek neveit imigy describallya,
Deák poetaknak Apollo ki vallja,
Ki minket scholában gerjezd vers írásra:
25 Drias és Naphaea neve az kettőnek,
Pomaenia és Charis követi ezeket,
Eötödik az Dya, ki jó szerencsének
Szép folyását vigze s kegyes verseinknek.
Genius mi hozzánk szólala ekképpen:
30 Katthalin szép napja jusson eszetekben,
Hogy mi, kisdéd iffiak, egy szép értelemben
Gerjezzük szívedet hozzánk verseinkkel.
Dicsüsség adassék Attyának, Fiunak,
Szívünk vigasztaló Szent Lélek Istennek,
35 Menyekben lakozó az Szent Haromsaghnak
Egyedöl örökkön örökké s nem másnak,
Hogy türhető képpen szent Kattalin napját
Érheted s szenteled s- kedveb agy haládást,
Majd mink is mindnyáyan fel nittuk bajunkat,
40 S kívánjuk ekképpen sok szerentsés napjat,
Hogy türhető képpen szent Kattalin napját
Érhesd s számlálhassad mathuzalem éltét,
Sok jó szerentsében békeségben éressed,
Szemeddel láthassad nénének kedves férjit.
45 Aranyat, eözüstet néked nem adhatunk,
Töled mi effélét soha nem kivanyunk,
Edgyedöl szívedet ohajtva szemlellyük,
Hogy nekünk jót kívánj s ély sokaig velünk.
S Az mikor az halál véget tesz éltünkben,
50 Vezereleyen Isten Abram kebelében,
Hogy edgyütt örülljünk az örök életben,
Halgassa megh Isten kérésünket, Amen.

42.

LESSUS FUNEBRIS SUPER OBITUM EVAE N. P. SZENDJ

Anno 1689. die ultimi decembris

1. Bölcs uralkodása hogy Istennek légyen
Ez földön mindenén meg tetszik nagy szépen,
Valakiket az Ur teremtet kezdetben,
Mind azokkal ö bir, regnál nagy erőssen.

- 5 2. Ez az Ur az embert halhatatlansággal
Fel ruházta vala fénlő igassággal,
Hogy örökké élne Teremtő Urával,
Meg ne sértettetnék halál kaszájával.
- 10 3. Illy parancsolatot ada az embernek,
Hogy ő békit hadna fának gyümölcsinek,
Mert ha ennek abban, mindgyarást a' bűnnek
Fogságában esik halálnak, ördögnek.
- 15 4. Nem hivék, evének fának gyümölcsében,
Mellyért az rút halál érkezet közinkben,
Kinek nincs olly ember, az ki életében
Ellene álhasson ő gyarlo testében.
- 20 5. Oh, szomorúsággal említendő ora!
Melyben csalárd ördög rút kívánságára
Eva hajla, s-Adam Evának szavára
Vétkezék, nem nézvén épp állapottyokra.
- 25 6. Szomorunak mondgyuk, bizony szomoruis,
Mind reájok nezve, ha reánk szabjukis,
Keserű gyümölcsöt esetek nékikis
Hozott, ő utánnok maradékoknakis.
- 30 7. Mert vagyon az Urnak egy serény postája,
Kinek keziben van élet vitorlája,
Mikor nagy hirtelen ő azt meg fuvallyá,
Ottan minden vigság változik bánatra.
- 35 8. En vagyok az példa, kit halál el kapa,
Mint lopo, hirtelen világbul el lopa,
Mivel énis itten voltam bűnös Eva,
Mellyért, im láttatok, hogy élnem nem hagyta.
- 40 9. Hoszszu szabadságom kicsiny helyre zárta,
Repülő szárnyaim töbül ki szaggatta,
Ekes örömömtül hirtelen meg foszta,
Keserű pohárral, méreggel itata.
- 40 10. Azért el indulok én az én utamra,
Kinek hideg testem van e' gyászos boltba,
Ezentül bé lépek szomoru síromba,
Mert immár az lélek van testül el válva.

11. De minek előtte világnak utára
El mennék, nyelvemnek hozzátok szollása
Illik hogy érkezzék gyengédeden hangja,
Valakik én tüllem lesztek el maradva.

1. A' familia Ujhelyj unde est orta.

- 45 12. Elsöbenis néked Ujhelyj nemzetnek,
Nemes és nemzetes kedves eleimnek,
Az honnét származtam, mit mondgyak tinektek,
Miképpen terjeszszem rendit beszédimnek?
- 50 13. Az Ur jo voltának gyémánt coronáját,
Uj Jérusálemben nyílt piros rosáját,
Kedves virágokbul füzött koszoruját
Adgya néked az Ur ékes violáját.
- 55 14. Uj helyben, az égben te bé plántáltassál,
Lelki, testi jokkal éltedben áldassál,
Minden ellenségtül meg oltalmaztassál,
Még holtod utánnis menyben virágozzal.
- 60 15. Ellened éltemben hogy ha mit vétettem
Meg bocsáss, ellened ha volt én életem,
Nagy kegyessen mostan fedezd el én vétkem,
Hogy tülled örömmel légyen el menésem.

2. Familia Kis-faludj unde est genita.

16. Kis-faludi nemzet, kibül nemzettetem,
Mint veszsö törsökbül ékessen ki jöttem,
Rád elmémnek élit óh miképpen vessem,
Szavaim járasit mikeppen terjeszszem?
- 65 17. Legyen bekességed ez földön tenéked,
Nagy sok esztendökre terjedgyen életed,
Az Ur Isten legyen az te segítséged,
Bün, Sátán, e' világ ne árcson ellened.
- 70 18. Mivel énis bünben anyámnak méhébul
Jöttem ez világra, mint setét tömlöczbul,
Meg engedgy, ellened ha erőtlenségbul
Valamit vétettem én gyengeségembül.

3. Nobilis Balthasar Kölchsej.

19. Nemes és nemzetes Kölchsei Boldisár,
Szattmárj scholának hiv patronussára,
75 Szegény edgyügyüknek kegyes tutorára
Forditom már szomat, mint atyámfiara.
20. Az csipke bokorban lakozo angyalnak
Aldása szálljon rád az én Christusomnak,
80 Vig lakadalmára az mennyej Urnak
Menyben hivattassál végre az Jésusnak.
21. Tavozzék te tülled minden szomoruság,
Follyon udvarodban szeretet, igasság,
Szegényekhez valo kegyes irgalmasság,
Adassék Istentül békesség, boldogság.
- 85 22. Orczád szomoruság ha miattam érte,
Eletem szivedet meg sebesitette
Valamiben, légyen mostan meg engedve
Minden gyarloságom tülled bé fedezve.

4. Soror ex eodem sanguine et fratres.

23. Nem felejthetlek el testvér atyámfia,
90 Oh, Szendj Ersebet, életem istápja,
A' ki fel nevelél, miként edes anya,
En kicsinységemben nem voltal mostoha.
24. Mit adgyak velem tött sok jó tetelidért,
Hozzám meg mutatot hü dajkaságodért?
95 Az egeknek Ura az te jó voltodért
Ingyen kegyelmébül adgyon bőséges bért.
25. Menyben asztalodis neked meg vettessék,
Pohárod jó borral csordultig töltessek,
Lelked az Christustul meg örvendeztessék,
100 Elet coronája fejedben tétessék.
26. Ezt kívánnya szivbül Christus szerelmében
Testvér atyadfia versei rendiben,
De ha fogyatkoztam, nekemis mindenben,
Kerlek, ez orában engedelem légyen.

5. A' fratribus.

- 105 27. Hát hogy felejcsenek, kedves bátyám uram,
Szendi Sigmond, nékem ki valál kö váram,
Minden gonoszok közt hűséges óltalmam,
Szivem indulattya áldást mond általam.
- 110 28. Mint Lybanus hegyén fel nőtt szép cedrus fa,
Kinek az ég felé nevededik aga,
Nevedegyél te is, s-életed oltalma
Légyen mindenkben királyok királlya.
- 115 29. Így veled egy méhből ki származott rajnak,
Tüllem tavully lévő jó Szendi Mihálynak,
Nállam kellemetes kedves virágomnak
Hogy szoltyak nemzetes hív bátyam uramnak?
- 120 30. Miként folyó viznél nevedeket pálma,
Kinek leveleit az hideg nem bántya,
Terjeszti ágait, noha tereh nyomja,
Az ég felé siet minden ágacskája.
31. Lelki folyó viznél nevedegyék öis,
Jó gyümölcsöt hozzon nyomoruság köztis,
Le ne nyomattassék nagy tereh alattis,
Hogy az Urtul légyen jutalma nekij.
- 125 32. Örömtők napját kívántam látnia
Szivessen, de más volt az Ur akarattya,
Azért mivel tüllem lesztek el maradva,
Bocsánatot kérek, ez az sententia.

6. A' viro, patre viri, cognatisque.

- 130 33. Nem illik ez hozzám, hogy el halgassalak,
Edes hites tarsom, ki valál mint alak
Velem edgyet értő, nemzetes uramnak
Szollásj érkeznek immár ajakimnak.
- 135 34. Ugyanis társoktul még az madarakis
Nem könnyen válnak meg egymástul azokis,
Hanem nagy nyögéssel társát gerliczeis
Felejtí, töltözik zavaros vizzelis.
- 140 35. Hát az Ur Istennek nemesb teremtése,
Adám maradéka, hogy ne keseregne?
Midőn el vitetik hirtelen előle
Az kiben volt néki kedve, vig öröme.

36. Mindazáltal ezen nem illik bánkodnod,
Gödén István uram, igen szomorkodnod,
Mert az ki tenéked volt ideig társod,
Mennyégben vitetett, te ott öt meg látod.
- 145 37. Bocsánatot kerek tülled vétkeimről,
Ha meg bantottalak erőtlenségemből,
Meg engedni kész légy, azt kívánom szivbül,
Ugy az Uris téged meg áld az egekbül.
- 150 38. Gödén Gáspár uram, uram utan atyám,
Az kiis ennekem voltál kegyes dajkám,
Már tülled el mégyek, nincs semmi nyavalyám,
Helyedted az Ur lött nékem édes Atyám.
- 155 39. Hogy ha menyed lévén én meg bántottalak
Valamiben téged meg boszszontottalak,
Ellenem haragid már ne buzogjanak,
Bocsánatot mostan ajakid szollyanak.
- 160 40. Az Jacob Istene házad ekesitcse
Sok jokkal, semmiben ne légyen szüksége,
Minden atyad fiát nagy hoszszu időkre
Juttassa, ne érjen nyomoruság szele.

7. Ab affine.

41. Buknak örvenyében hanyatot sogorom,
Az ki soha nekem nem akartad károm,
Az Seregek Ura nagy erős oltalom,
Te melletted légyen, mondom s-azt kívánom.
- 165 42. Szendi Ersébethnek ki vagy hites férje,
Pais István uram, életednek fenye
Fénlyék, tündököllyék, mint az nap dél színbe,
Tested el ne fogja halál éles merge.
- 170 43. Pais vagy, paisod az nagy Urtul légyen,
Viragid ekessen te kies kertedben
Fel nevedgedyenek csemeteid szépen,
Lybitina merge tüllök távul légyen.
- 175 44. Ellened végtére hogy ha mit vétettem,
Veled sok időkig mikor legeltettem,
Meg engedni kész légy arrulis most nékem,
Mivel tovább veled nem lehet beszédem.

8. Fratres communes.

- 180 45. Közönséges rendben én atyámfiáj,
Valakik hol vadtok az földnek lakosi,
Készek legyetek most ti mind meg engedni,
Békivel engemet elis bocsátani.
46. Ha az földi sátort ti le veténditek,
Nagy sok jajjak után meg üresedgyetek
Minden bánatoktul, menyben vitessetek,
Örök boldogságban légyen mind részetek.

9. A' subditis.

- 185 47. Szavaimnak rendit fordítom hozzátok,
Edes jobbágyimhoz, az kik szolgaltatok
Nékem szükségemben, Isten jutalmatok
Mind azokért légyen ez földön tutortok.
- 190 48. Hogyha ellenetek én kemény voltomban
Vétettem valamit parancsolatimban,
Most meg engedgyetek, siralmas boltomban
Miglen bé tétetném az földnek gyomrában.

10. Ab omnibus benevolis.

- 195 49. Egy szóval valamik én jó akaroim
Voltatok éltemben kedves jó barátim,
Békével el menni hadgyatok, társaim,
Mivel már veletek nem szolnak ajakim.

11. A' congregatione tota.

- 200 50. Ide gyülekezett keresztyen szent sereg,
Kinek most ez helyben az szived kesereg,
Mit adgyak tinéktek, kinek már az méreg
Szivemet el járta, mint rút, undok féreg?
51. Hogy túllem nem szánván faradságítokat,
Hanem félre téven külső dolgotokat,
Most meg tisztelétek hideg tagaimat,
Az Isten meg áldgyon tiktek, uraimat.
- 205 52. Nincs már egyéb hátra, hanem hogy testemet,
Jo reménség alatt hideg tetemimet
Vigyétek az sirban le csüggett fejemet,
Angyalok az Urhoz vitték már lelkemet.

[LÓNYAY ANNA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

UTOLSO ORA,

melyben az immar lelkére nézve meg boldogult ugyan nehaj Lonyai Anna fejedelem aszszony ő nagysága minden kedves atyafiaitul és jo akaroitul siralmasson bucsuzik, Anno 1690. 23. Aprilis

1. Vizi buborekhoz világ dicsösségét
Meltán hasonlittyuk szem csalo szépségét,
Diszességét,
Frisnek tetcző mérgét,
5 Mert változás hamar érj végét.
2. Nincsen ez világon olly állandó dolog,
Melly állandó lenne, söt ideig villog,
Mint szem pillog,
Ballag noha gyalog,
10 De végtére enyeszetre kullog.
3. Világ javaiban edgyis meg nem marad,
Méltoságnak ina hirtelen meg szakad,
Rea akad,
Ha halál meg fakad,
15 Gögös torka dicsösségnek lankad.
4. Az bársonyt gondold meg, mely szép szint mutasson
Ideig, de hamar rothadáshoz lásson,
Illyen sorson
Ál világ, nem másan,
20 Bizonyittyák példák világosson.
5. Jonathas hol vagyon, sidok ekessége?
Hova lött Joabnak hadi erőssége,
Dicsössége,
Abner vitézsége?
25 El mult világ álnok fényessége.
6. Davidnak hol vagyon győzhetetlen karja?
Salamon hol vagyon, bölcsességnek szája,
Találója,
Királyok zászloja,
30 Xerxes hol van, hatalom birója?

20 világossan [A rím miatt javítva.]

35 7. Ezek el multanak, szomoruan halljuk,
Nagy méltóságokkal el fogytak, jól látjuk,
Meg gondoljuk,
Múltán azt mondhattuk,
Jaj, el múlik minden, bátran vallyuk.

40 8. Nem szükség ezt tovább példakkal próbálni,
Ez méltóságos test kész bizonyítani,
Kit láthatni,
Meg keserülhetni,
Setet boltban mert fog bé tetetni.

45 9. De minek előtte föld gyomraban szálna
Fejedelmi aszszony, nagy Lonyai Anna,
Jot kívánna,
Méltó hogy szollana
Az mennyégből, maradt árvaira.

[1.] Ad Filium Spectabilem ac Magnificum Paulum Veselényi.

50 10. Mint anyában, buzgo az szeretet bennem,
Veselényi Pálom, méltóságos verem,
Istent kérem,
Mivel én nem érem,
Hosszszabbitcsa napidat, szerelmem.

55 11. Bajjaid közt melléd Isten álljon elő,
Az ki majd úgy maradsz, mint meg szedett szőlő,
Ne légy dülő,
Erőd halál szellő
Ne fonnyasztja, soká légy zöldellő.

60 12. Te reád töröknek Isten záp fogokat
Törje ki, boncsa el álnok tanácsokat,
Szándékokat,
Atok helyet jokat
Rád terjeszsen, életedben sokat.

65 13. Utolsó órám ontesem ez hozzád,
Hogy menyben adassék drága bíbor reád,
Kedves ruhad,
Hitedet meg tarcs, vád
Reád nem lesz, el nyered koronád.

14. Ezt meg cselekedgyed, hogy én árváimat,
Veselényj István s. Anna rajjaidat,
Magzatidat
Apolgasd, s-utokat
70 Jora vezérd, rád bízam azokat.

2. Ad Stephanum Veselényj, Pauli filium.

15. Szivemnek, szememnek friss gyönyörűsége,
Veselényj Istvan, udvarom szépsége,
Ekessége,
Beszédimnek vége,
75 Im, ekképpen foly bucsuzó ige.

16. Mig az Urnak tetczet, édes anyád voltam,
Anyaj szemekkel te read vigyáztam,
Már ki multam,
Világtul meg váltam,
80 Tarcs meg azért, élvén mit javaltam.

17. Az iffiuság olyan, mint az solyom madár,
Kinek vigassága van, ha szabadon jár,
De követ kár
Szabad utat, nem vár
85 Az meg térés nagy időt, el hid bár.

18. Szép iffiuságodat sok jokkal ékesicsd,
Mely jót el kezdettel követni, ne tagicsd,
Töled háricsd,
Gonoszt meszsze taszicsd,
90 Nagy Ur Isten, rajomat boldogicsd.

3. Ad Annam Veselényj.

19. Nemzetem kertében nevendék virág szál,
Veselényj Anna, vigságom ki valál,
El szakadál
Tüllem meszsze állál,
95 Mert árvaknak táborára szállál.

20. Az árvaknak Attya légyen te tutorod,
Siralom tengerén gyámolitsa károd,
Hogy ostorod
Könnyü légyen, várod,
100 Lesz ez földön bölcs lelki doctorod.

4. Comuniter ad tres praeenumeratos liberos.

21. Mind hárman, említet nemzetem ágaj,
Ezek én nyelvemnek utolsó beszédj,
Bucsuzási,
Hozzátok szavaj,
105 El bocsátni kész légyen hát ki ki.

5. Ad Spectabilem ac Magnificum Stephanum Csáki.

22. Borostyán modgyára zöld méltóságos ház,
Csákiak nemzete, melyre Isten vigyáz,
Jollehet ráz
Bünödért, mely sok száz,
110 Vég bucsumra illyen rendel vigyázz.

23. Groff ur, Csáki Istvan, kénszerit vérségem,
Tüled első rendben hogy bucsumat vegyem,
Azért nékem,
Kegyelmedet kérem,
115 Meg engedni kész légyen vétségem.

24. Bujdosásom földön életemnek fele
Az mig éltem valál, irigységnek szele,
Borzas tele,
Soká el nem nyele,
120 Csendessegem általad helyt lele.

25. Kegyelmednek mivel vagyon terhes gondgya,
Azok között Isten segedelmét adgya,
Elted aldgya,
Légy ország bírāja
125 Hoszszan menyben légyen terhed soldgya.

6. Ad Comitem Sigismundum Csaki.

26. Már kénszerittetem le szálni ez szokra,
Groff Csáki Sigmondot mellyek bocsánatra
Hajcsák jora,
Arantam valora,
130 Ezt kívánnya verseimnek sora.

27. Kedvellye az Isten éltedet sokáig,
Nemzedet terjedgyen meg sakasult számig,
Elsz itt az mig,
Az után az égig
135 Fel emellyen dicső boldogságig.

7. Ad Stephanum Csaki juniorem.

28. Iffiu Csáki Istvan, ezen grofi nemzet,
Kit Csáki udvarral Isten kedven nézet,
Szom rád térhet,
Azért bün mit fizet,
140 Rád ne löjjön méreggel tölt tegzet.
29. Végső bucsuzásom ez lészen te tülled,
Öromem míg éltem, vigságos volt benned,
Immár füled
Szom nem hallya, hidgyed,
145 Mind örökké Isten légyen veled.

8. Ad Dominas Christinam et Barbaram Csáki.

30. Leány agon levő Csáki ház rajjai,
Grof Csaki Cristina s-Borbála leányj,
Mint meg annyj
Nemzetség szárnyaj,
150 Rátok számnak így térnek szavaj.
31. Magának az Isten éltetek kedvellye,
Számát nemzetteknek bennetek nevellye,
Könyv ne tellye
Szemetek, s-ne lellye
155 Benned helyét halálnak metelye.

9. Ad Communem Csáki familiam.

32. Egész meg nevezet Csakiak nemzete,
Nekem mivel rut bün halállal fizete,
Vétség érte
Nemzeted sértette
160 Ha valaha, meg bocsass érette.

10. Ad Magnificos Gaspari Cornis et Mariae Csaki defunctae. etc.

33. Térek rátok, Csaki Maria árvaj,
Meg holt Cornis Gaspar gyönyörüségej,
Uri ágj,
Vég bucsum folyási
165 Ezek, szivbül ekkeppen adom ki.

34. Nemzetem házában diszes virág szálak,
Cornis Sigmond, s-István, szép termetű alak,
Már nem látlak,
S-nem apolgathatlak
170 Tiktek azért Istennek ajánlak.

35. Utolsó orámon felöletek szolna
Nyelvem, méltó, ifjú s-szep Cornis Christina
S-Cornis Anna,
S-Margita, szállana,
175 Kérem, menybül az mennyei manna.

36. Számos esztendőig ez a' familia
Terjedjen és nőjön, mint cedrusnak faja,
Halál karja,
S-meg ölé kaszája
180 Szép virágát ennek le ne vagja.

11. Ad fratres ex familia Lonyai.

37. Méltóságos háznak maradek törsöke,
Szerelmes nemzetem, Lonyaiak fészke,
Szám éneke
Foly, s-nyelvem kereke
185 Rád tér, míg bé fog sirnak feneke.

38. Ki nagyobb ezek közt vagy, Lonyaj László,
Nemzeted közt állasz, mint lobogó zászló,
Légy fen álló,
Aldás nálad szálló
190 Légyen, ne legy nyomoruság gázló.

39. Ez nemzetseg ágán virágzó iffiúság,
Lonyai Gábor és Ferencz atyafiság,
Elted hivatás,
Jó nélkül valóság
195 Ne fonnyasztja, sem jajos árvaság.

40. Az míg itten éltek ez gonosz világgal,
András s-István nemes atyafisággal,
Leány ággal,
Ersők szép virággal,
200 Eletek folyon vigassággal.

41. Az Lonyaj háztul ez bucsu vétele,
Mivel halál miatt életem el kele,
Vetség tele,
Hogyha tüllem szele
205 Rad fú, legyen bocsánat fedele.

12. Ad Generosum Dominum Becski ac ejus liberos.

42. Reád immár bucsu im, ekképpen fordul,
Becski nemes nemzet, kin szived meg indul,
Mert rád todul,
Füleidben zudul
210 Halál hire, mely most én nállam dul.

43. Ez hires nemzetnek még fen állo feje,
Becski György, uri rend, meltság mezeje,
Nagy ereje,
Legeltető teje
215 Kit még éltet, soldgyát lelked érje.

44. Ekes csemetejit meg nevezet urnak,
Becski Gabort és Ersokot Christusnak,
Fautornak
Hagyom, mert ő jonak
220 Sáfárloja örök boldogságnak.

13. Ad Dominam Susannam Becski.

45. Szerelmetes öcsém, már Becski Susánna,
Ur arany vedrében el rejtendő manna,
Hogy ha hadna
Halál, most szollana
225 Nyelvem néked jot ekként kívánna.

46. Az Urnak angyala erős segedelme,
Ki volt az pusztában Izraél védelme,
Hiedelme,
Legyen segedelme
230 Eltednekis, mig jutsz az egekre.

14. Ad Evam Becski.

47. Becski Eva aszszony, végre szom hozzád tér,
Tülled el bucsuzo beszede erre kér,
Mint igaz vér,
Kie menyej bér,
235 Vétkeimet bocsásd meg, az ki sér.

48. Az Urnak kegyelme szerelmes Clárádon
Nyugodgyék Ersebeth kedves leányodon,
Ez világon
Mig élnek, az ágon
240 Zöldellyenek friss borostyán modon.

15. Ad Dominam Juditham Becski.

49. Ezen Becski ágrul terjedet virág szál,
Becski Judith aszszony, ki mint palma, fen áll,
Irigy halál,
Ki mindent le kaszál,
245 Isten ojja élted, mig rád talál.

50. Csomaközi Kata, kedves leanyoddal,
Lelked vidámito Sophi és Lászloddal,
Juliáddal,
Péter és Sigmondal,
250 Lakjék nállad Istened fü joddal.

44.

[LÓNYAY ANNA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

RHYTMI EXEQUIALES,

quibus Celsissimae Principissae Annae Lonyai, jam piè in Christo denatae, supremus honor coronatur.

1. Mit forog ez példa emberek szájában,
Mindennek ezentül kel menni az sirban,
Föld gyomrában,
Halálnak torkában
5 Kel szállani setét koporsóban.
2. Mert világ szépségén nincsen allandoság,
Dicsőség sorsára került mulandoság,
Romlandóság,
Nagy változandoság,
10 Hol ideje merő szarandokság.
3. Nincs oly bölcseseggel fényeskedo Sólon,
Világnak szépséget meg győző Absólon,
Nincs Salamon,
Nincs olly erős Sámson,
15 Ki világban éppen maradhasson.

4. Alázatos sorsu embernek kunyhoja,
Mint világj pompás urak palotája,
Vas ajtaja,
Nincs erős kapuja,
20 Kit meg nem hág halálnak háloja.
5. Mivel mindenkhez halál illy mostoha,
Azért omlott rámis illy kedvetlen doha,
Bűnnek koha,
Vakit undok moha,
25 Noha tudom, fel kelek valaha.
6. De mivel utamban térhetetlen vagyok,
Mert idvezitömhöz kívánságim nagyok,
Oda vagyok,
Világot el hagyok,
30 Bucsuzásra tülletek, ez nagy ok.
7. Szerelmesim, azért végső szom hozzátok,
Kesergő feleim, mindnyajan halljátok,
Visgállyátok,
Mi lehet ebben ok,
35 Egy kevésbé kérlek, ne sirjátok.
8. Szivem kertében nőt szerelmem, te hol vagy?
Veselényj PALOM, kinom laddé, mely nagy?
Nyelvem meg fagy,
Te Istennel maradgy,
40 Kivel élven mind örökre vigadgy.
9. Anyaj huségem hibás ha lehetet,
Elégséget fiam, ha hol nem tehetet,
Panaszt vehet,
Tülled meg köttetet
45 Szerelmesem ne legyen el rejtett.
10. Gyamoltalanságod már nem segithetem,
Szamtalan terhedet tovább nem vihetem,
El folyt éltem,
Istentül ezt kértem,
50 Jó akarot adgyon én helyettem.
11. Bokros bánatid közt élted őrizője,
Szived fájdalomnak Isten kötözője,
Vezetője,
Terhed segítője
55 Légyen lelked meg hivesítője.

12. Koros életemnek hat te egy csillaga,
VESELENYI ISTVAN, szememnek világa,
Vigassága,
Kivánt vidamsága,
60 Látod, rajtam halál nagy mordsága.
13. Kivánatos utam szomorú éretted,
Tülled bucsuzásom sirásra gerjesztetted,
Meg epeztetted,
Szemeim feresztetted,
65 Remenséget mert nyujtott életetted.
14. Hozzad hűségemet ha mikor láttad,
Feddesem mellesleg tudom, tapasztaltad,
Szom fogadtad,
Altal azt nem hágtad,
70 Szívem mi volt, te mind azt akartad.
15. Christusod éltednek legyen örök álloja,
Rajtam keseredet szíved nyugotoja,
Orvosloja,
Lelke tanitoja,
75 Istenedhez lelked oktatoja.
16. Isten értelemnek jelével ruházzon,
Nemes erkölcsökkel lelked virágozzon,
Illatozzon,
Napod sokasullyon,
80 Lelked bére menyben készen álljon.
17. Veseleny Anna, beszédem ha hallod,
Halál hálojában akadtam én, latod,
Allapotod
Boldog legyen sorsod,
85 Ne epezsze orczádat sirásod.
18. Áldás Christusodra fejedre terjedjen,
Lelki áldásokkal élted köveredjen,
Ne engedjen,
Hogy atok rád térjen,
90 Christus érted hű örök állo legyen.
19. Hat ti, CSÁKI háznak zöldellő plantáj,
Szívemnek néha kívánt vigasságj,
Boldogságj,
Kik vadatok szépségj,
95 Jaj, mit szollyak, szívem ekességj?

20. Grof Csáki Sigmondhoz szivem indulattya
Mely nagy légyen, nyelv azt ki nem rajzolhattya,
Nem mondhattya,
Kéz le nem írhattya,
100 Ezért szivem keserven sirattya.
21. Csáki István öcsém, tülledis el váltam,
Mi légyen az halál, immár meg kostoltam,
Meg próbáltam,
Christusomnak hadtam
105 Elteteket Szent Atyámra biztam.
22. Világ dicsőssége javán lakozzatok,
Gyönyörűség helyén ti mulatozzatok,
Vigadgyatok,
Ebben maradgyatok,
110 Isten légyen néktekis Atyatok.
23. Hozzádis szom hald meg, szerelmes Christinam,
Illyen esetenem kesergő Borbálám,
Tekincs reám,
Hallyad, mit beszél szám,
115 Néktek szivem minden jokat kíván.
24. Kornis Sigmond ötsém, szemem ha láthatna,
István! faratt kezem ha apolgathatna,
Kornis Anna!
Margit és Christina,
120 Néktek Christus légyen el tött manna.
25. Erdély országanak kegyes fejedelme,
Istentül hazanknak nyujtott hiedelme,
Segedelme,
Istennek kegyelme
125 Tündököllyék benned okos elme.
26. Isten országlásod maga vezérellye,
Ivét oltalmadra kezében visellye,
Meg kémellye
Lelked meg tisztellye,
130 Magzatodat szekedre nevellye.
27. Meg fogatot nyelvem vajha meg oldatnék,
Szollásra egy kevés idő ha adatnék,
Hogy szolhatnék,
Sok jokat kívánnék,
135 Az urtulis illyen bucsut vennék.

28. TELEKI rendeknek hü igazgatója,
Isten cselédinek jó szállás tartója,
Oktatója,
Kegyelmes dajkaja,
140 Gonoszoktól Isten élted ojjá.
29. Jaj, hogy fizessem meg hozzám hűségedet,
Mert sok jót érdemel, nem csupa beszédet,
Erdemedet,
Kerem Istenedet,
145 Christusodnál készítse bérédet.
30. Szemed jószágodért Isten butul ojjá,
Lelkedet éleszsze Szent Lelked olajja,
Biztatója
Légyen tanítója,
150 Christusodnál végre nyugatója.
31. Házam árvaságot, kérlek, keserüllyed,
Arvaím terheket mint atyók, visellyed,
Meg kéméllyed,
Sorsokat nézéllyed,
155 Jó tanácsal, kérlek, vezérellyed.
32. Elő menetekben ha mikor látsz modot,
Akkor nagy kegyessen visely rájok gondot,
Te magadot
Ne szánnyad dolgodot,
160 Tudom, Isten készít érte soldot.
33. Gondos életednek kegyes egy hű társa,
Vér Judith, szemednek kedves Thabitája,
Vidámsága,
Egész boldogsága,
165 Veled jusson Isten országára.
34. Háza ékességj szépen virágozok,
Magzatid erkölccsel frissen illatozok,
Ingadozok,
Minden jóra hajlok,
170 Nyomdokidra legyenek vigyázok.
35. Lonyaj feleim, tijs szemléllyetek,
Gabor, Ferencz, András, István siessetek,
Késérjétek,
Vég bucsum vegyetek,
175 Ersók ötsém, Istennél legyetek.

36. Hát ti, szerelmimen bánkodo feleim!
Becski György hűséges öcseim,
Szerelmesim,
Judith, én tetemim
180 Meg senyvednek romlando tagaim.
37. Szivemnek hozzátok erős buzgosága
Vagyon Istenemnél áhítatossága,
Kivánsága,
Kegyes ohajtása,
185 Elteteket hogy virágoztassa.
38. Fénylők kertetekben gyönyörű pálmátok,
Legyenek ékesek kedves magzatitok,
Nyajjasságtok,
Mind álhatatossok,
190 Kit kövessen lelki vigasságtok.
39. Kiket gyermekségből kedvessen neveltem,
Hasznokra az kiknek jó dolgot miveltem,
Segitettem,
Férjeknek rendeltet,
195 Csudallyátok, hova lön életem.
40. Kérlek, vétkeimet mostan meg oldgyátok,
Hideg tetemimet földnek meg adgyátok,
Takarjátok,
Kiért vigadgyátok,
200 Christusomnál légyen jutalmotok.
41. Mellettem forgodo hűséges leányim,
Kik nyavalyaimban segítő társaim,
Mulatságim
Voltatok segedim,
205 Körülöttem esdeklő aszszonyim.
42. Jaj, hogy fizessem meg illy hü voltotokat,
Szoval fel nem érem ennyj munkátokat,
Joságtokat,
Erte Isten jokat
210 Tárházából nyujcson állandokat.

177 [A név helye üresen hagyva.] 190 [A margón Nota Bene rövidítése, kihúzva.] 201 hűséges <szolgaim>

- 215 43. Szivem keseríti gyamoltalanságtok,
Szemem meg könyvezi szegény árvaságtok,
Szent Atyátok
Minden vigasságtok
Christus légyen hivesítő fátok.
- 220 44. Terhes gondaimban forgodo szolgaim,
Sokszor erő felett meg terhelt jobbágyim,
En hibaim,
Vétkes sok panaszim
Meg oldgyatok, kérlek, szerelmesim.
- 225 45. Lelki utozoknak bölcs, tudos vezére,
Az szent társaságnak tündöklő czimere,
Vezetője,
Hüségos püspökje,
Follyon reád Christusom szent vére.
- 230 46. Ez szent társaságnak kik vadtok tagjai,
Veteményes kertnek zöldellő ágaj,
Szép fíaj,
Serény tanítój,
Igaz szível javára szolloj.
- 235 47. Mindenek Christusnál áldást talállyatok,
Kik távul vagy mostan környülem állotok,
Már fogjatok,
Földben takarjatok,
Christus el jő, tijs vigyázzatok.
- 240 48. Aldás fejetekre Christustul terjedgyen
Lelki áldásokkal és meg keveredgyen,
Ne engedgyen,
Rátok hogy bé térjen,
Eletetek viragozo légyen.

235 vigyázzatok. <Amen.> 240 [E sor alatt áll kihúзва még egy versszak, amelyet *N. B.* jellel jelölt a másoló:] Kiket gyermekségből kedvessen neveltem, / Leányzok, az kikkel jo dolgot miveltem, / Segitettem, / Férjeknek rendeltem, / Csudálllyatok, hova lőtt életem.

[SZÖRÖS ERZSÉBET HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

HISTÓRIA. AZ KEGYES ÉLETNEK FÖLDI JUTALMA,

az az

a' nemes és nemzetes Szörös Ersébeth Aszszonynak, nemes és nemzetes Sebesi
Béniámin uram néhai kedves házos társának utolsó órájának meg tisztelése.

Ha lehet utolsó órája az kegyes¹ atyáknak Istenfélő maradékinak, az Khristus szükségéről szorgalmataskadó Mártáknak, és az ő tanító szájától szüntelenül függő Máriáknak, annak az léleknek, a' ki az örök életet, amaz egy igaz Istent, és a' kit el bocsátott, az Jéhus Khristust, igazán meg ismerte. Kinek mint ez mastaha föld el költözését, ugy az meny ország hozzá juttat alig várta. Mellyet mint kegyes Pátrónájának és hűséges Dajkájának készített az Kolosvári Unitária Skólának együgyü társasága, midőn ez szintén életével együtt fogyó XVIIIdik sékulumban, Kis aszszony havának Xdik napján, sok és fájdalmas betegeskedésivel gyakoroltatott lelkétől teste meg fosztatott, születésének földében Abrud Bányán, az ő édes eleinek tetemekhez takarították, életének negyven nyolczadik, Kristus Urunk születésének penig 1690dik esztendejében, Szent György havának 25dik napján.²

1. Régi terhes kérdés volt ez a bölcseknél,
Mi légyén utolsó 's' leg nagyob jo, kinél
Soha senki jobbat nem lelhetet, sem lél,
Ám bátor keresse szép déli nap fénynél.
- 5 2. Az melyről sokkepen sokan itiltének,
Alig voltak ketten, kik meg egyeztenek,
Csuda egy dologban mind külömbeztenek,
Mert az utolsó jó egy, kit kerestének.
- 10 3. Némellyek az szemet vévén fel mesterül,
Azt monták, nincs nagy jó az czifraság kívül,
Másak, kik örömet mulattak bor körül,
Ugy vélték, az nagy jó csak az pohárban ül.
- 15 4. Kévántákis ezér gólyák hoszszu nyakát,
Gyomros gödenyeknek nagy iható torkát,
Hogy böven 's' izesen Bakkhus áldazattyát
Költhetnék 's' tölthetnék sok teli kupáját.

¹ kegyes <ke> ² [A cím után:] mpria. 5 I sokkep [A szótagszámhiba a II alapján javítva.]; II sokat

- 20 5. Kik penig birtanak trásói fülekkel,
Magakat mulatván Gnátó beszédével,
Az jót mérséklenék nagy hirrel és nével,
Mások felett való színes becsüllettel.
6. Nem találván ebben mások elégséget,
S' lelkeknek keresvén tisztáb békességet,
Monták nagyob jónak az tiszta életet,
És abból származó lelki tsendességet.
- 25 7. Mellyet el annyéra sokan betsüllettek,
Hogy kenzást és halált inkább el szenvedtek,
Tüzes réz bikákban olvadtak és sülték,
Mégis fel tett czéllyok mellől el nem mentek.
- 30 8. Sókrátes szájában Chrytiásnak mérgét
Ez tötte édessé halálos sellegét,
Meg itta szüvének mint egy élesztőjét,
Noha közzél látta életének végét.
- 35 9. Inkáb választotta az bölts szép halálát,
Méreg által látni Phlégyétonnak tavát,
Hogy nem vásárlani lelkével gratiát,
Testi szabadsággal lelkének rabságát.
- 40 10. Mind az által sem ez, annál inkább mások,
Elötte 's' utánna kik voltak számasak
Eszszel 's' értelemmel gyorsok és munkások,
Nem érték 's' érhatték fel tétetett czéllyok.
11. Nem tudták, mi az jó, 's' mindenek felett jó,
Csüggettek csak azonn, mi ehez hasanló,
Vagy másoknak erre vezér 's' ut mutató,
De ami vezér 's' ut, nem maga az a' jó.
- 45 12. Nemis csuda, mert azt emberi elmétől
Tsufas dolog várni akár mely nagy bölcstől,
Mi isteni, 's' szállhat csak a magas menyből,
Es az igasságnak dücső mesterétől.
- 50 13. Ö nyugutt mint fiu Attya kebelében,
Bölcsesség tanulni ö ment fel az menyben,
Ö jött ez földreis Mesterül közinkben,
Ö mondta: nincs több jó, hanem az egy Isten.

18 II mulatnák 51 I közinben [A II alapján javítva.]

- 55 14. Ö mennyei, 's' menyben vezérlő bölcsesség,
 Kihez képest minden igasság csak kécség,
 És minden emberi értelem sötétség
 Jova 's' keserűség halál nem nyereség.
- 60 15. Mi te hozzád képest Delphisnek Fébussa?
 Vagy tölgy fái által szolló Dodonea?
 Jupiter házával híres Ammonia,
 Hová Sándor ment volt vég bútsú járnia.
- 65 16. Minden oráklumak isteni szozattyak
 Voltak az papoknak álnok csalárdságok,
 Bövebben 's' hamaréb hogy tölthetnék sákjok,
 Maradván gyengécsken dologtól áz márkok.
- 70 17. Nem tudták ez nagy jót, nemis taníthatták
 Sem papok, sem bölcsek, sem gyimnósófsták,
 Kik Nilus mellyékét és Persiát lakják,
 Vagy az híres görög Tróját gyakorlatták.
- 75 18. Ugyanis az jóság nem csalárd fukorság,
 Hosszas névből álló rut kortsomároosság,
 Sem piacon magát kellető kufárság,
 Vagy kölcsön váró jót barattság, házasság.
- 80 19. Mert valóságos jó egyedül az lehet,
 Ki mástól jót soha nem vött, vészen, 's' vehet,
 Azért valakihez kölcsönözés térhet,
 Ahoz a nagy jói titulus nem férhet.
- 85 20. Sokak jók másokhoz, mert ökis jót vettek
 Vagy vésznek leg aláb, bizony reménlenek,
 Ez három kereke az jó téteménynek:
 Vettem, vészem 's' várom hasznát még én ennek.
21. Mi penig ez egyéb, ha nem sokadalom,
 Ez helyben hajdán vólt igen jó vásárom,
 Mostis talám lészen, azért ki rakadom,
 Ezért senkit jónak nem mondasz, gondolom.
22. Bé vette AEneást szállására Didó,
 Azt mongyák érette mindenek, igen jó,
 De ha meg fontolod, vólt költsön meg adó,
 Mellyet kért vólt öis, mikor volt bujdasó.

- 90 23. AEneás Ankhise, meg vénhedett attyát
Vállain hordozza, látván égni Tróját,
De még sem érhetette jószág valóságát,
Mert várhatta ennek Julussától mássát.
- 95 24. Dávid és Jónathán barátságok hires,
Hüségek egymáshoz jó és ditsiretes,
De nyerekedéstől egyikis nem üres,
Melyről mindeniknek adat huti kezes.
- 100 25. Balgatagság tehát bizni fejedelmekben,
Mert maradandóság nincsen életekben,
Hertelen az honnan jöttek, térnek földben,
Csalnak, csalatkoznak sok reménségekben.
26. Sött életekben is álhatatlan kedvek,
Igen nyúl háton jár minden igiretek,
Egy harag, Dáviddal halálra üldöznek,
Egy vádra Hámánnal fára függesztenek.
- 105 27. Ollyan világ kedve, mint Sodom olma,ja,
Nézése kedveseb, hogy nem kostólása,
Kivül kellemetes, belől mérges doha,
Szines méze közzött rejtezik fulakja.
- 110 28. Fénlik világ kedve, mint nap fény Sándorban,
Azt tudnád, hogy immár nincs emberi sorsban,
De majd veti 's' fedi koronáját porban,
Fényes dücsösségét sötét koporsóban.
- 115 29. Romai világnak két fényes csillagi,
Lönek szertelenül szerentse tsufjai:
Czaesar és Pompéus, ezt tenger halai,
Amazt barátinak fegyvere sepheti.
- 120 30. Tudod amaz gazdag pompás gögösségét,
Ételben, italban válagató inyét,
De mely szomorú éjj követe estvéjét,
Mellyen Gyehennában emelé fel szemét.
31. Nem illyen az nagy jó, hanem mint egy kútfő,
Kinek vize buzog, forr 's' örökké feljö,
Körülle ki terjett mezött zöldeltető,
Fát, füvet és nyájjat ingyen legeltető.

- 125 32. Az ő tágas kuttya tellyes forrásával,
Kiis minden felé foly bő csatornával,
Nem epeszt senkitis száraz apadással,
Sem penig tikkasztó, zavaros árjával.
- 130 33. Sött, jósága felett csudás folyamattya,
Minden állatokhoz melységét mint szabja,
Az csekély báránka bátran lábbalhattya,
Holott az teveis félelemmel uszsa.
- 135 34. Ily nagy jó több nincsen, hanem az egy Isten,
Ki teremtett mindent, valami van ott fen,
Itt alatt az Földön, az széles tengeren,
Egy szóval, ami van 's' volt vagyoni néven.
- 140 35. Ö parantsolta 's' lött vagyon az nintsenből,
Gyönyörű szép napfény az nagy sötéttségből,
Ki ki helyére ment az elegyességből,
Lött rendes diszesség az disztelenségből.
36. Fel emelkedtenek föld felett az egek,
Kit az csillagoknak ékesit seregek,
Ezek között járnak két nagy szövöttek,
Nap és Hold, mind annyi hadnagyok vezérek.
- 145 37. Ezek felett látnád szentek palotáját,
Bóldagult lelkeknek örökkös hazáját,
Serafim 's' Kerubin angyaloknak karját,
Kik szüntelen nézik az Isten orczáját.
- 150 38. Ott zeng szüntelenül az szent alleluja,
Szent, szent az seregek dücsöült királlya,
Méltó dücsösségre az Isten báránnya,
Ki lött büneinknek örökkös váltsága.
- 155 39. Huszan négy véneknek ott van szép serege,
Amaz négy lelkeknek hatalmas ereje,
Ezek között nyugszik Istennek szent lelke,
Honnan szüntelenül vigyáz hiveire.
- 160 40. Ö tötte lábának sámaljul az földet,
Az levegő égnek kit alájja vetett,
Az széles tengerrel mint egy meg övedzet,
Hogy az embereknek adna lakó helyet.

41. Meg külembezettette az tereket völgyel,
Az hegyek tetejét zöldellő erdőekkel,
Erdőknek ligetit vaddal 's' repesőkkel,
Kik teremptőjüket ditsérik zengessel.
- 165 42. Ö hegyek oldalit 's' alatt az térséget
Bölszen ékesgeti az szép mezőséget,
Széna 's' gabonával az szántó földeket,
Baromnak 's' embernek hogy adgyon kölcséget.
- 170 43. Oh, véghetetlen jó 's' mindenek felet jó,
Nincsen 's' ki lehetne te hozzád hasanló,
Ki vagy ennyi 's' ennél töb joval ki folyó,
Semmit penig viszsza mind ezért nem váro.
- 175 44. Mit adott, az nincsen hogy lenne vagyonná,
Avagy az sötéttség szép világossággá,
Az teremtet állatt és miét adhatná
Mint költsönt, az Isten hogy azt meg halalna.
- 180 45. Nem vólt, nincs, nemis lesz szüksége Istennek,
Ugy mint ki kutfeje minden elégségnek,
Kezdeti, közepi, ő vége mindennek,
Az ő jóságán kül nincs oka semminek.
46. Hányad hát előtte, Farisé, szentséged,
Böjtös igasságod, dézmai hűséged,
Az Publikánussal bizony jobban térszed,
Büneid meg valva ha mellyedet vered.
- 185 47. Nabukudonozor, hányad uraságod,
Babillont építő kéntséd, gazdagságod,
Kölcsenek mind ezek, jobb lesz, ha meg vallod
Teis Ábrahámval por és hamu voltad.
- 190 48. Mert az nagy jó előtt gyűlöletesb nintsen,
Ingyen vett javával mint ki él kevélyen,
És el feletkeztén arról, ki van ott fen,
Itt alatt az földön úgy él, mint egy Isten.
- 195 49. Ellenbe gyönyörű 's' kedves ő előtte,
Hűtit, reménségét ki benne vetette,
Elégtelenségét magának ismérte,
Elegséges vóltát Istennek el hitte.

166 II Szépen ékesgeti 168 II Baromnak embernek 176 I Istent 192 II ez földön

- 200 50. Ugyanis teremő és teremőés közzött
Az külembesztetés ebben helyheztetött:
Amaz örökké volt, ez a nincsenből jött,
Mindenik okához igen hasanló lött.
51. Bóldog azért, kinek az ő üdvessége
Ez az igen nagy jó, az Jákób Istene,
Kinek soha nem lesz életének vége,
Nem vólt, nincs, nem lészen soha is szüksége.
- 205 52. Az jó tétéményben ő nem néz személyre,
Hanem kinek kinek az ő szükségére,
Mind egyaránt osztja árvára 's' özvegyre,
És a kik szorultak tömlöcz fenekére.
- 210 53. Sött, kinek kostollyak azok is jó voltát,
Ingyen az mennyékből le szálló irgalmát,
Az kik ez vilagnak 's' ördögnek rabszíjját
Viselték, 's' érzették kemény szolgálattját.
54. Ki terjesztet karra minden nap onszollya,
Mint tyúk az fiait szarnya alá hívja,
215 Még, oh, tsuda dolog, hüttelis fogadgya,
Hogy az meg térőnek vesztét nem akarja.
55. Jöjjetek én hozzám, kik meg fáradtatok,
Es en meg nyugatlak, könnyitem igátok,
Alázatosságot töllem tanulgyatok,
220 Lelki nyugadalmat így nállam találtok.
56. Az én terhem 's' igám könnyü és gyönyörü,
Melytől meg vidámúl akár mely badgyat szü,
Es noha szokatlan kezdeti keserü,
Vége édes lészen, bö jutalammal jü.
- 225 57. Terjetek meg azért penitentziára,
Mig ma vagy on nyitva üdvesség ajtaja,
Terj meg, terj meg, kiált Istennek szent szája,
Es miért vesznél el, oh, Izraél háza.
- 230 58. Oh, dücsösséges jó és ditsirendő jó,
Ki felett más nincsen, sem hozzá hasanló,
Te vagy mindenekre panas without folyó,
Semmit penig érte kölcsön bé nem váró.

207 II árvára özvegyre 220 II itt nállam 221 II terhem igám

- 235 59. Semmiert semmiből te vagyant teremthetz,
Piros karmasinból fehér hó szint festhecz,
Ingyen irgalmadból sok vétket el vehecz,
Bűnben meg holtakat meg elevenithecz.
- 240 60. Nincsen semmi hozzád meszsze, minden közzél,
Előtted az titok mint fel nyitott fedél,
Temérdek sötéttség világosb nap fénynél,
Valami hól vagyon, böltességed fel lél.
- 245 61. Hallad hiveidnek tömlöcz fenekéből
Fohászkodásokat sötét mélységéből,
Meg mented, ki hozod minden inségekből,
Mint Sidrák Misákot az hév kemenczéből.
- 250 62. Ha szintén érzikis néha kezeidet,
Hogy el ne veszszenek, atyai vesszződét,
Nem perlesz örökké, nem vered népedet,
Tágulást adcz nekik, láttatad kedvedet.
- 255 63. Ez felettéb nagy jön tés Szörös Ersébet,
Mivel mint kö sziklán fundáltad hűtedet,
El nem veszthed 's' tölle várhad életedet,
Mert senkiis benne meg nem szégyenedet.
- 260 64. Valóságasan volt ersébethi neved,
Meg tartottad holtig hűtöd, kegyességed,
Azért mint az Isten meg eskütt te néked,
Meg adgya, hogy velle légyen örökséged.
- 265 65. Régi eleidnek jeles czimerével
Kérkedhettél volna teis kintseivel,
Inkább választattad lelked szentségével
Ditsiretet nyerni kegyes életeddel.
- 265 66. Ugyan sem kérkedcség szekeres lovai
Atyáknak 's' anyáknak jól viselt dolgai,
Hanem az fiaknak gyakorló skolai,
Hasanló dolgakra onszoló példái.
- 265 67. Bizony, valakinek ditséreti csak ős,
Olyan, mint az vászonn, az ijesztő köntös,
Mint déli nap fénynek az estvéje felhős,
Vagy tiszta kútfőnek az folyoma bűdös.

- 270 68. Virtust, nemességet Szörös Élizábett
Mint két ráró szárnyat, öszve férkeztetett,
Kiktől segítettvén el oda érkezett,
Az nemesi virtus valameddig mehet.
- 275 69. Meg haladta sorsát aszszonyi állatnak,
Szépség, jóság benne egyre harczoltanak,
Hajnal hasadását familliajának
Szintén délre vitte az szép Szörös ágnak.
- 280 70. Ött arany hozó föld szülte 's' hazájához
Hasanló erkölcsel birt az szép aranyhoz,
Minden jó dicsíret fér Abrugbányához,
Kihez hasanló jót egy bányais nem hoz.
71. Bö arany erekkal sok ország ékesül,
Kintsel, gazdagsággal mellyekből is épül,
De mint Abrugbánya, egyik sem hiresül
Jó finum arannyal, mely itt terem 's' készül.
- 285 72. Nap kelet 's' nyugatra ki terjett Indiát,
Perutt és Gvinéát, Javát 's' Japóniát
Járd el, és próbáld meg mindenik arannyát,
Hidd el, nem találod Abrudbánya mássát.
- 290 73. Nemes Magyarország egész Európában
Arany király lehet minden bányaiban,
De ha dűcsekedni kíván koronában,
Keszíteni kell azt szép Abrugbányában.
- 295 74. Mert ő arannyának könnyü az hajlása,
Nagyságához képest meg vagyon az sullya,
Fénlő citrom szinnél szépségét ajánlya,
Tűzben 's' proba köven jóságot meg tartya.
- 300 75. Abrug bányának volt Szörös famillia,
Ez mellett az Fodor, királyné aszszonya,
Szörös ágból Péter volt Ersébeth attya,
Fodor György peniglen kedves házos társa.
76. Amattol vött 's' ezzel el töltött ideje
Telik mint egy huszan és hét esztendőre,
Sebesi Béniamin az után löl férje,
Kiis halo szemét bé fogád könyvezve.

283 II mind 287 II [A meg hiányzik.] 289 I Európában 296 II Tűzben proba köven

- 305 77. Egész élete tött negyven nyolcz esztendőtt,
Mikor az halálnak öis prédája lött,
Az irigy természet ily rövid határt tött
Ennyi virtusoknak, mellyekkel tündöklött.
- 310 78. Életének szintén kellős közepiben
Üte rá az halál 's' ejté sellyéjében,
Bokros nyavalyákkal először testében
Igen sanyargatván tellyes életében.
- 315 79. Álhatatlan világ embereknek sorsa,
Kit senki nem hozhat 's' hoz állandóságra,
Mihelyt valami készül romlására,
Mint az fel vett kö, földre le szállásra.
- 320 80. Alhatatlansága de bár ám maradna,
Állandóságával tsak ne csalagatna,
Reménség 's' félelem közt ne vetne 's' hánna,
Juthatnánk csendesen ki kötő partunkra.
81. Mostan életünknek álhatatlansága,
Mint tenger habjával veszekedő sajka,
Neha üressége 's' néha rakodcsága,
Szélvészben mind kettő veszéllyének oka.
- 325 82. Vitorláját félve vonnya fel, hogy indul,
S' nem tsuda, mert veszély forog elől hátul,
Neha tolvajokra talál váratlanúl,
Néha szélvész miá örvény 's' habok közt fül.
- 330 83. Meg győzted, Ersébeth, ez tenger tolvait,
Bölcsen el kerülted titkas kö szikláit,
Csendesen az partról már nézed árjait,
Egy mással küsködő tsattagó hajjait.
- 335 84. Ugy jár evezésre az ki bölcsességgel
Indul, 's' hajóban száll amaz jó mesterrel,
Ki tenger vizeit birja beszédével,
Néha szaroz lábbal járja, 's' nem merül el.
- 340 85. Hütöd volt kormányod, reménség vitorlád,
Almisna 's' imádság evező lapoczkád,
Békességes türes erős oldal deszkád,
Kikkel sok szél vészek ostromit ki allád.

314 I Kit 315 I, II [Szótagszámhiba.]; II készür 320 II paltyunkra [!] 338 II Alamisna [Így szótagszámhibás!]

86. Isten szent beszédét fel vötted kompásul,
Örök igiretit tündöklő Farusul,
Ezek voltak néked szüntelen klauzul,
Üdvesség partyára mig jutál bóldagul.
- 345 87. Oh, mely sok Hárpiák, tengernek tsudái
Vitták lelked házát álnok Syrénái,
Sirtes és Kharibdis szoros kösziklái,
Hol sok tört hajoknak libegnek táblái.
- 350 88. Neptunus, AEólus ellened harczoltak,
Veszélyedre ugyan tanátsot tartottak,
Szélveszt, árvizeket torkokból okádtak,
Erös vólt kormányod, semmit nem arthattak.
- 355 89. De még az éltető égis rád támadatt,
Záporral terhesült fellebben borított,
Néha villámással menykövet hullatott,
Ezzelis te hütöd frissült és nem romlott.
- 360 90. Ennyi veszély között mind hatul, mind előll,
Mellyek ostromlattel tavulol 's' közzélről,
Nyugadni nem hadtak, sem kívül, sem belül,
Csendességre mentél világ inségiből.
91. El mentél, el érted immar portusodat,
El mentél, el mentél, Ersebeth, 's' nyomodat
Vallyan 's' ki követi jeles jó példádat,
Terhes probák között fénlő virtusodat.
- 365 92. Kit hacz magad helyett énnékem dajkaul,
Édes ekklesiád kérdi, és gyámalúl,
Mert hozzád hasanló Tábitát én sohúl
Nem látok, sem innét, sem az tengeren túl.
- 370 93. Teged ohajtanak skolák és templomok,
Ezekben forgódó tanulok 's' tanítok,
Keresik és nincsen hüséges dajkájok,
Ingyen kinél gyakran tölt üres táskájok.

341 II lámpásul [!] 342 I, II Forusul 343 II kalauzul 346 II lelked várát 358 II ostromlattel mind <hátul> tavul ·s·
közelről 362 I [Az ·s· utólag beszorítva.]; II Ersebeth nyomodat 369 II skolák ·s· templomok [Így szótagszámhibás!]

94. De légyen az Urnak kedves akarattya,
Vigasztalásoknak Istene ö 's' Attya,
375 Szívemnek örömet *ő még* meg adhattya
Mikoron te néked mássodat támasztja.
95. Ö jó, bölts, hatalmas, minden jót mutathat,
Kevés kenyerekkel sok ezért taplálhat,
380 Éhségben eledelt hollók által adhat,
Fürjet, mannát égből esöül szállithat.
96. Meny el, tehát meny el, koronádat ved fel,
Mely meg nem hervadhat, sött, örökké zöldel,
Mely drága, nem arany, gyöngyös ékességel,
Hanem az ártatlan Báranynak vérével.
- 385 97. Vedd el ez koronát, légy ott, hol az Isten,
Ött holtig kerested, légy velle mar szemben,
Szemléld színről színre, kit eddig tükörben
Lattál, es ditsérjed szentek seregében.
98. Ez nagy jó szenteknek örök ditsössége,
390 Életedben ki volt lelked ékessége,
Halálodban penig szüved békessége,
Legyen versednekis azon nagy jó VÉGE.

Eddig az Kolosvari Unitaria Skolának egjügjü tagjai & Uxor Generosa ad maritum Generosum

99. Beth: második betü sidó abeczeben,
Ersébeth: volt nevem tellyes életemben,
395 Szerelmes férjemnek rendes neveiben
Beth fel taláztatik elöll 's' közepiben.
100. Évát Isten vette Ádám oldalából,
Fel ékesítette oldala csontyából,
400 Igy első 's' ötödik betüim társamból
Ki vétettetenek 's' nevem szép azokból.
101. Sin: első betüje nemzetes nevemnek,
Sin: első betüje nékem nemzetemnek.
Beth: nevedben kettő szerelmes férjemnek,
Innét neveztetem Szörös Ersébethnek.

375 I örömet meg adhattya II ö még meg adhatta 385 II Vedd el koronádot 400 II 's' nem [!] szép azokból

405 102. Sebesi Bénéámin, édes hütös társom,
Halálom óráján, im, kezemet nyujtom,
Nevem szép nevedről koporsomban zárom,
Nevedet nevemhez sirban hozzám várom.

46.

[ÜDVÖZLŐVERS BÁNDI P. SÁMUELHEZ]

Menyit nyomjon, jo Aszszonnyá lenni az Ecclesiában, szemléld, s. kövesd ezekben.

1. Ember tekincs két felé edgy kevéssé
Isten midőn az Aszszonyt teremtené
s. Erdemét nevében bölcsőn rellytené
s. Anyánkká tenné
- 5 2. Halálunkkat nevéből ki rekeszté
Eletünköt nevében bé rekeszté
s. Meg valtonkat véréből ki rekeszté
s. Annyánká tévé.
- 10 3. Mégis kéllek ennyi Aszszonyok között
Tegy igazatt légy bár férfiak kózt
Nem láczé ma, sok jót Aszszonyok között
a hivek kózt
- 15 4. Terjezd ki tsak elmédet Eva után
Mais meg látz sokakot az ô uttyán
Né Samariából a Jákób kútyán
Aszszony disponál.
- 20 5. Bizony az Ecclesiá Aszszon nélkül
Mint a Familia jo anya nélkül,
Olyan, mint a hala/ Sirato nélkül
vagy szem köynélkül,
6. Ezértis ök kőnnyük a Siralomra
Tudva készek vetni fejeket kinra
Tsak hozhassanak embert e világra
Christus számára

Ajánlás Ecelesiában 19 halat

- 25 7. Ma te azért két fele Europaba
Tekincs. és légy szemes a szent írásba
Aszszonyoknak joságát sok példákba
lásd sok hazákba.
- 30 8. Débora Júdanak tündöklő disze
Kevély Syserát tapodgya ereje
Gyászos Jzraelnek változik ege
szép vidám fénye
- 35 9. Cyrus tőrökéből nőt Monarchia
Asia Ura, Persák koronája
Hol fogoly Jérusálemet kénossa
és mészárollya
- 40 10. Ki lön erős ezköz Isten kezébe
Meljel Susába győzedelmet vőve
Az Syon? ki vala Sidok reménye?
és szemek fénye
- 45 11. Esther Aszszony Persáknak Lilioma
Igaz elő hit, s. vallásnak Czillaga
Arván hagyatot Judának dajkája
s. Vigasztaloja
- 50 12. Miként bátorittá szívét Juditha
Aszszony, miként Aszszónyi gyenge, karja
A kegyétlen Holofernest taszittya
Sötétes sirba
- 55 13. Christusnak népét ez gyenge kar menté
Meg az Haláltól: a fenyés nap nézné
Holot ez fegyvert; meg gyulada tüze
tisztula ege.
- 60 14. Lássuk továbbá miként Isten nèpe
Aszszonyok által jutot kies réhre
Miként igaz hit általok dél színbe
Fènlik diszibe
- 60 15. Minekutánna Nagy Babyllonia.
El mulék, Sürü hamvából Persia.
Tamada Persiát Macèdonia
szallittá porba

16. Macedoniät az hatalmas Róma
Hogy hamuvá tèvè a mennyek Ura.
Christus ur Jèsus jòve ez világra
testi Sàtorba
- 65 17. Isten beszédének napja derüle
Világ bölcsessége meg szégyenüle
A Satan nagy Romät készitté veerre
gonosz fegyverre
- 70 18. Mingyàràst Nèrò kardgyät fertézteté
Keresztèny veerrel: Asiät égeté
A keresztènyi nevet öltözteté
gyázba s téteté
- 75 19. Sevèrus éles törött részegitti
Asia s. AEgyptus veerével önti
A szentek veerétt kicsoda enyhitti
és ki szünteti.
- 80 20. Mammaea Annya fordül Siralomra
Fiának kegyetlen kárdgyát lágyittya
Keresztènyiség hajóját tsendes partra
elki szálittya
21. Hät mikór a sok Romai Tirannus
Fel fegyverkezik: Diocletiànus
Mellette az veer szopo Maximus
és Licinius,
- 85 22. Kikkel edgyütt voltanak Galerius
Es fene természetü Maxentius
Miként rongyolva bulydosik a Christus
Népe millyen bus.
- 90 23. A keresztény veer mint vize tengernek
Arad s. foly széles színein e földnek
Sátán érzi hatàrat idejének
dühösséginek
- 95 24. Hèlèna aszszony Constantinus Annya
Bulydoso Christusnak Galliat nyittya
Mint kegyes dájka ôrömest házába
ötöt fogadgya.

69 fertézte [Szótagszámbiány.]

- 100 25. Hèlèna Aszszony ô Fiát neveli
Amaz Nagy Constantinus kereszteny
Tejjel, Sátánnak ellenne készitti
és érösitti
26. Nagy Constantinus a Sátán erejét
Meg szegyenitté s. el hányá fegyverét
Többe ne emelhetne hogy fel fejét
es gonosz kezét.
- 105 27. Hèlèna Aszszony áttál Isten imé
Házát szabadittá s. életlenitte
Világ hatalmát, dűcsösségessé
igy magát tèvę
- 110 28. Isten háza mint Pálma fa tenyészék
Agai ez földnek színét be lepék
Bársonba s. biborba majdon ôltôzék
hogy uralkodnék.
- 115 29. Ekképen az elsô sôtettség mulék
Egeszlen ez világról el enyeszék
Hol más sôtettség földre következék
s, el hatalmazék
- 120 30. Az Romai sôtettség be borittá
Sűrű homallyával bé földet voná
Ez kábult világnak szemét huntatá
es meg vakittá.
31. Látvàn az kegyes Johanna Albretta^b
Navarrusoknak dűcsô királnéja
Ez sôtettség miá Christus fákjája
hogy el van oltva.
- 125 32. Galliában e fákját meg gyulytattyá
Eüropát uly halynallal vidámittya
Az igaz hitnek (mely a Reformàta)
David házába
- 130 33. Szàrvát fel emeli: bocsát világra
Fényes napot melly által Britànnia
Világoskodék Belgiom, Scotia
és Hibernia

^b Volt 4dik Henricus Galliai király Annya, Navarrai kirallyne: e vôtte bé elsôben a vallást Galliában

- 135 34. E szent munkában volt hűséges társa
Királyi veer Claudia Vallésia^d
A Franciaí Ferencz király huga
virágzo ága
- 140 35. Ez második Ester volt Európába
Migh élt s. virágzot. Az vallis Fellina
Altala tért igaz hitre Rhaetia
és Ferraria
36. Csudálkozván nap s. hold el álmélkodik
E két Aszszony által miként tündöklök
Az Evangeliom miként virágzik
és nevedik
- 145 37. Ez tündöklő napot Isten házába
Melly, fénlik (holott Johanna Albretta
El alut, és Claudia Vallésia
ki múlt az Urba.)
- 150 38. Az hatalmas Sponyol ház, és korona
(Az nagy Philippusok)^q gyászas homájbá
Bé fedni akárja, és Belgyiomba
szinten aluttya
- 155 39. Sponyol Ház fegyverét Eûropa féli
Az igaz Hit s. vallás ugyan rettégi
Egy Aszszony imé mint meg szégyenitti,
és el rémitti.
- 160 40. Elizàbeth^o kit tisztelt Britannia
Jésus Népének erős Debôràja
Ez Sponyol Háznak kevelységét rontyá
s. ugyan tapodgya
41. Tenger tsudálkozik Aszszony erején
Ekes Hadait hordozza tsendesen
Bus habjain, igaz Hit gyözedelmén
örvendez igen

^d Volt Johanna Albretta ötcse, a Ferrariai Hertzeg Házas társa: e tartotta Calvinust, és Martyrt számkivettetesekben. ^q 2. 3. 4. phülöp nevű sponyol királyok: ezek hadakoztak a Belgák ellen. ^o Volt Angliai királyné: e meg szabadítván Belgiomot a Hyspanustól, a Reformata vallást Európában talpra állította. [Jegyzetben:] alíttá

140 Ferravia 142 minként

- 165 42. Elizàbeth Aszszony allittà Làbra
A tiszta vallást széles Eûropaba
Gyôzedelmével Semiràmis mássa
éltében vala
- 170 43. Tizen hetedik Saeculom folyásit
Tekincsûk, ez jelen lévô reszeit
Az Ur Libánussán fel nôtt Cedrusit
Nézzûl el fáit
- 175 44. A Borboniai Háznak hatalma^f
Tizen negyedik Nagy Lajosnak karja
Midôn Christus népet szinten le nyomja
és él pusztittyá
- 180 45. Az Egekbôl le szál árváknak Annya
Királyi virág Mària Stuarta^k
(A Franciai Syonnak siralma
hogy Egbe hata)
46. Midôn nagy Lajos ûldôzô fegyverit
Tengeren s. Fôldôn follytattya seregit
Es sokasittya keresztenység tûzit
s. sullyos veszelyit
- 185 47. Isten kezében Stuàrta Mària
Lôn eszkôz; ki által szép Britànnia
Szabadùla, ki általis Gallia
ôrômét várja
- 190 48. Hol vagyon az AEmilià Charlotta
Hidég Eszáknak kegyelmes Aszszonya
Számkivettetet Iésusnak Dalykája
és ruházoja
- 195 49. Lajos^p haragját hol senki nem olttya
A Szentek Bárkája van bulydosásba
Charlotta Aszszony szállást Daniabà
nyult, ô házába
- 200 50. Hol második Sàra Aszszony Sofia
Az Brandeburgumi^m Ház pálma fája
Midôn Lajosnak szôrnyü haragjába
ég Jésus akla

^f a Galliai király familiája. ^k mostani Felsèges Angliai királyné neve ^p mostani Gallia király neve ^m Elector Hàzas tàrsa [A jegyzetek sorrendje:] m., k., p.

51. Hivek romlásira kônyves szemei
Néznek ökönt mint hiv orvos enyhitti
Keseredet sziveket bé kötôzi
és ugy éleszti.
- 205 52. Magyar Hazábanis illyen elô fa
Vala virtusoknak ritka példája
Arvâknak Annya, Bornemisza Anna
más régi Anna.
- 210 53. Az Istennek illy bôlcs utait láto
Kegyes lélek s. ezekrôl gondolkozo
Sziv mondgyad velem minden uton járo,
ès hiv olváso
- 215 54. Nyugodgyék Boldog Johanna Albretta
Az Urban, és Claudia Vallèsia
Elizabètha, Bornemisza Anna,
koporsojokba.
- 220 55. Ellyen Felsèges Stuarta Mària
Ellyen a Charlotta kegyes Sofia
Késôn mennyenek be, a koporsoba
ès menyörszágba
56. Mint phoenix hamvából Magyar hazába
Tamodgyon ismét Bornemisza Anna
Hazánkat békesség borostyán fája
végye árnyékba.

47.

SIRALMAS SZOZAT,

mellyel az immár lelkere nézve meg boldogult nehaj N. Ujhelyj Maria aszszony kedves férjétül, attyafiaitul
és minden jó akaroitul bucsuzik. Anno 1690.

1. Gyöngy szavaj között bölcsen mondgya Szent Pál,
Hogy erdemes soldgya az bünnek az halál,
Mert kinél hál,
Kész szállast ha talál,
5 Kaszájával véletlen le kaszál.

202 min 213 Albretha

2. Ezért világ javán nincsen állandóság,
Dicsőség sorsára került mulandóság,
Romlandóság,
Nagy változandóság,
10 Mert ideje merő szarándokság.
3. Alázatos sorsu embernek kunyhoja
Csak olyan, mint urak pompás palotája,
Vas ajtaja,
Nincs eros kapuja,
15 Kit meg nem hág halálnak haloja.
4. Mivel mindenkhez halál oly mostoha,
Azert omlott rámis illy kedvetlen doha,
Bünnök koha,
Meg öl undok moha,
20 Noha tudom, fel kelek valaha.
5. De mivel utamban térhetetlen vagyok,
Mert idvezítőmhöz kívánságim nagyok,
Oda vagyok,
Világot el hagyok,
25 Bucsuzásra töltek ez nagy ok.
6. Szerelmesim, azért végső szom hozzátok,
Kesergő feleim, mindnyajan halljátok,
Visgállyatok,
Mi lehet ebben ok,
30 Egy kevéssé kérlek, ne sirjátok.

1. Ad Generosum Dominum Johannem Rajki maritum.

7. Szivemnek keserű törődése miatt,
Hogy halál véletlen lőtt rám mérges nyilat,
Szám nem szolhat,
Nyelvem nem foroghat,
35 Megis néked kívánok illj jokat.
8. Szememnek öröme, Rajki János uram,
Világ gonoszszej ellen voltál váram,
Hogy nagy káram
El fordulna rollam,
40 Hűségedet ebben hiven láttam.

17 moha [A 44. sz. vers 22. sora alapján javítva.]

9. Már számos esztendők folydogaltanak el,
Az mellyekben hozzám kegyes erkölcsöddel,
Ki igen kell,
Mint Jacobhoz Rachel,
45 Voltál, nála kit Isten irjon fel.
10. Bántottalak gyakran, mivel gyarlosággal
Birtam romlottsággal, mert nem voltam angyal,
Szivem ollyal,
Kérlek mind az által,
50 Légy felölök nekem bocsánattal.
11. Isten kedvellye itt éltedet sokáig,
Follyon rad kegyelme meg sokasult számig,
Elsz itt az mig,
Az utan az égig
55 Fel emellyen dicső boldogságig.
12. Sok törödesedet nem szánád érettem,
Fuvo szél ellenis állottál mellettem,
Istent kertem,
Mig fen tarta éltem,
60 Közölhessem veled hogy jó tettem.
13. Ezért kivánt utam szomoru eretted,
Tüllem bucsuzásod sirasra gerjesztet,
Meg epesztet,
Szemeim feresztet,
65 Reménséget mert nyujtott életed.
14. Törüllyed meg szemed, ne hullassad könyved,
Mert az Isten veled lészen, özvegységed,
Arva fejed
Nem hadgya tenéked,
70 El hadlak már, Isten légyen veled.

2. Ad uxorem Francisci Ujhelyj et liberos.

15. Ujhelyj Ferencznek meg maradt özvedgye,
Köny hullasod Isten tömlőjében szedgye,
Ne engedgye
Isten hogy le tégye,
75 Eletednek söt légyen segede.

16. Kegyelmes szemeit Pogány Borbálara
Isten emellye fel karjait javadra,
Szép Evadra,
Ujhelyj Sándorra,
80 Ferenczre, mint kerted virágira.

17. Christus élteteknek légyen ör álloja,
Keserves szivetek hiven nyugotoja,
Orvosloja,
Ki bánattul ojjá
85 Lelketeket, mig magához hijja.

3. Ad Generosum Dominum Johannem Ujhelyj.

18. Jaj, Ujhelyi János, kedves bátyám uram,
Miképpen teritcsem rád utolso szavam?
Mar el multam,
Tülled el indultam
90 Istenemhez, szeretni kit tudtam.

19. Az Urnak angyala erős segedelme,
Ki volt az pusztában Izraël védelme,
Hiedelme,
Legyen segedelme
95 Eltednekis, mig jutsz az egekben.

4. Ad Generosam Dominam Barbaram Ujhelyj.

20. Kedves nénem aszszony, Ujhelyj Borbala,
Kire szomoruság én miattam szalla,
Mert bé álla
Hozzam halál nyila,
100 Mely még eddig tüllem távuly vala.

21. Rövid életemben mig zöldellő voltam,
Ellened ha mikor szemellyemben szoltam,
Már meg holtam,
Meg bocsass, el váltam
105 Tülled, kivel sokat társalkodtam.

5. Ad Generosum Dominum Michaellem Marothi affinem.

22. Kedves sogor uram, már Marothi Mihály,
Mint lobogo zászlo nemzeted közt fen állly,
Gonoszt utály,
Istentül el ne vály,
110 Hogy Christusnak quartéllyában bé szály.

23. Ezért szívem szerint ez dolgot kívánom,
Mivel bántottalak vétkeimmal, bánom,
Nyilván tudom,
Meg bocsáss, el várom,
115 Eletedet Istennek ajánlom.
24. Elet után mivel különböző az út,
Mind kettőre ugyan különböző nép fűt,
Keres kaput,
Keserű s-édes kút
120 Leszsz, kiből bért vészen, ha végre jut.
25. Azért világ javán okossan kel jární,
Lelt arany almáját ennek nem kel szanni,
El kel hanni,
Semminek tartani,
125 Idvességet csak lehessen nyerni.
26. Mert világ szerelme ha kiben tött tüzet,
Az halál szívére bűt bokrossan fűzet,
Ha hűséget
Lat benned, nem üzet,
130 Meg maradó bért Isten sőt fizet.

6. Ad universam Ujhelyj familiam.

27. Ujhelyj töröknek virágzó nemzete,
Nekem mivel rút bűn halállal fizete,
Vetség érte,
Kedvedet sertette
135 Ha valaha, meg bocsass érette.

7. Ad conjugem Generosi Domini Czegledj.

28. Szerelmes öcsém, szemem kedvessége,
Czegledj Mosesnek egy gyönyörűsége,
Fenyessége,
Eltenek tüköre,
140 Jaj! hogy kellyen tuled el mennie.
29. Teis Istenednek élni igyekezzél,
Urad törvényérül el ne feletkezzél,
Mert így ezzel
Használj Istenednél,
145 Ki lelkednek job leszzen mindennél.

130 [A sor után kihúzza: Ad Dominum Hollo.]

30. Ellened és ötséd ellen lött vétkemet
Engedgyetek, kiért kérem Istenemet,
Hogy kegyelmet,
Öis engedelmet
150 Nyujcson menybül, el vévén felelmet.

8. Ad Spectabilem ac Generosum Dominum, Sigismundum Hollo.

31. Reád bucsom fordul, uram, Hollo Sigmond,
Ez hazában kire bizattatot nagy gond,
Nyelvem mit mond,
Rá vigyáz, meg ne vond
155 Hüségedet, kiben lehet meg mond.

32. Sokak felett Isten hogy fel magasztala,
Tanacsos urak közt életednek fala
Még meg álla,
Hired meg sem hala,
160 Mert kegyelmes jo Istened vala.

33. Ne kapj ez világon, mert sziv agodalma,
Nem lehet lelkeknek ebben nyugodalma,
Bűnnek halma,
Halálnak hatalma,
165 Mi pallyánkban változtato alma.

34. Vilagnak mulando javain ne örüly,
Mérges ételehez szerencsének ne üly,
Sok jokat szüly,
Kegyelemben merüly,
170 Minden gonoszt ekkeppen el kerüly.

35. Ez meg terheltetet hazának javára,
Keserves nyögési után vigságára
Elted tarcsa,
Hogy mennyej jora
175 Velem edgyütt érhes boldogságra.

9. Ad Generosam Dominam, Claram Paksi.

36. Gondos életemnek kegyes egy hü társa,
Kinek hüségében nincsen hozzád mássa,
Hogy meg lassa
Isten mint nyugossa
180 Elteteket joval látogassa.

37. Siralombban burult nenem, Paksi Clara,
Ki vagy halálomon keseredet Mára,
Mert el jára
Halálnak savára
185 Eiletem, kit bizonyít ez ora.
38. Bokros vétségimnek kegyessen meg engedgy,
Christusnak verében tisztulásra feredgy,
Jokban terjedgy,
Lelkedben kövéredgy,
190 Istenednél hogy mennyégben örvendgy.
39. Mert hideg testemnek készült keserves sir,
Kin Ujhelyj háznak minden fő rende sir,
Szomoru hir
Lehet, mint mérges ir,
195 Hogy velemis halál karja így bir.
40. El megyek világnak csaldard pusztájául,
El válok sok gondos, terhes munkájául,
Fulánkjául,
Halál kaszájául,
200 Nem félek már kinos igájául.
41. Sirással magadat érettem ne badgyászd,
Könyhullásod bőven szemeidbül árazd,
Magad fárazd,
Orczádat se szárazd,
205 Csak Istennek akarattyat válaszd.

10. Ad Generosum Dominum Georgium Becski.

42. Keseredet szivem végtére meg indul,
Végső bucsuzásom Becski Györgyre fordul,
Mert ram todul,
Ar viz modra zudul
210 Halál mérge, mely most én nállam dul.
43. Nagy dicső urakra, groffokra reá szál,
Mint révész kunyhokban, úgy palotakban hál,
De meg sem ál,
Mig rendre nem kaszál,
215 Koronástul veremben bé kapál.

44. Boldogok, kik világ javában nem biznak,
Test gyönyörüsége ételen nem hiznak,
Virágoznak,
Mint plántak villognak,
220 Ur kertében kedven illatoznak.
45. Ez világ javának illy sikamlo ege,
Fenyés napja után jár setét fellege,
Mert üvege
225 Romol, ha melege
Világnak süt, fel olvad járt jege.
46. Nekemis nem lehet világban életem,
Bár ha keseregszis szomoruan értem,
Mert felettem
Van Isten, kit kértem,
230 Hogy jó tévőt adgyon én érettem.
47. Igyekezem lenni oly, ki tud szolgálni,
Mindenben hűséggel javadra szollani,
Ha hibázni
Találtam véteni,
235 Légy ennékem kész meg bocsatani.
48. Terjeszsze szerelmet Isten eletedre,
Kertedben nőt planták, Gábor s- Ersebethre,
Kiknek végre
Légy elő mentekre,
240 Isten legyen nagy dicsőöségtekre.

11. Ad Generosum Dominum, Samuelem Korodj.

49. Korodj Samuel, Isten vigyázzon rád,
Legyenek fulej kegyelmesek hozzád,
Lelki ruhád
Reád adassék, vád
245 Rád ne légyen, nyerjed el koronád.
50. Az iffiúság olyan, mint az solyom madár,
Kinek vigassága van, ha szabadon jár,
De kövét kár
Szabad utat, nem vár
250 Az meg térés sok időt, el hid bár.

51. Szép iffiúságodat sok jokkal ekesicsd,
Melly jót kezdettél volt követni, ne tagicsd,
Tüled háricsd,
Gonoszt meszsze taszicsd,
255 Nagy Ur Isten, ez iffiat boldogicsd.

12. Ad Generosam Dominam, Elizabetham Korodj.

52. Bucsumat forditom Korodi Ersokra,
Meltotasson Isten az mennyej jokra,
Jajos szokra
Ne juttasson sokra,
260 Vegre menyben juss boldogulasra.

13. Ad Generosum Dominum, Johannem Megyerj.

53. Sárgito kezeit halál bocsátá rám,
Oh! Megyeri János, kedves bátyám uram,
El jött orám,
Istenemet várám
265 Hozzám, miglen időmet el járám.

54. Isten te melletted légyen mindenkoron,
Miként Izraëlnek előtte járt Aáron,
Semmi káron,
Dögletes sáron,
270 Kivánom, hogy ne forogj immaron.

14. Ad totam Kálnási familiam.

55. Kálnási nemzethez siralmasson már szol,
Ennek szép plantait szemeim néznék hol,
Az ki sohol
Nem marad, le omol,
275 Mert öröme életemnek oszol.

56. Végső bucsuzásom ez leszen te tülled,
Nemes familia, mert örömem benned
Volt már, fészked
Szom nem hallya, hidgyed,
280 El hadlak már, Isten légyen veled.

15. Ad famulos et subditos.

57. Hüséggel mellettem forgodo szolgaim,
Sokszor erő felett meg terhelt jobbágyim,
En szavaim,
Terhes sok panaszim
285 Meg oldgyatok, kívánnyak beszédim.

16. Ad universam pompam funebrem.

58. Fejenkent az kiknek ismérők valék,
Ez sok buval tellyes világban mig élék,
Vetség telék
Tüllem, mint bö szelek,
290 Meg engedni kiki méltóztassék.

59. Hideg tetemimet tijs kik vizzitek,
Szomoru siromban majdan bé tézzitek,
Nem nézzitek,
Söt erre érkeztek,
295 Istentektül jutalmát veszitek.

18. [!] Clausula. Ad notam: Becsulletemet etc.

60. Méltóságos uri rendek,
Felső, közep s- also népek,
Gyászos boltyát fel vegyéték,
S- el kisíjjétek.

300 61. Földnek szomoru gyomrában,
Testét kíváno sírjában
Tegyétek, hol nyugovásban
Legyen áldásban.

305 62. Itelet napjan egy szora,
Ha el jö *ama* nagy ora,
Fel támadgyon teste jora,
Boldogulásra.

310 63. Hogy Paradicsomi kertben,
Arany fás, kies berekben,
Csérgedező szép ereken
Örvendgyen, Amen.

SZATHMÁRNÉMETHI SÁMUEL

[ÜDVÖZLÖVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

Ez hasznos Munkának, Tiszteletes Tudós authorának, etc. érdemlett becsületire.

1. REgi igaz Mondás: Sokan sokat tudnak;
Magát penig senki nem isméri annak
Kicsoda, maga felől többet
Alitván, avvagy kevesebbet.
- 5 2. Melynek része foly az Elme dagállýából,
Része annak csekély alacsonságából,
Mindenik a' jó ítéllettel
Ellenkezik, s-az Okos Eszszel.
- 10 3. Melynek Törvényre ez: Ismérd-meg magadat,
Egyenes mértékben vegyed dolgaidat,
Esméretes lévén másoknál,
Hogy ne légy idegen magadnál:
- 15 4. Melly a' mint Embernek fübb gondgya éltében,
Ugy kevesb munkája nem látszik mint ebben,
Elégnek tartván, más dolgokkal
Hogy ha élhet kívül valókkal.
- 20 5. Innét van, sokaknak Nemesebb részekre,
Igen kevés gondgyok, vagy semi, Lelkekre;
De azoknál e' nem nagy csuda;
Nem tudván, a' Lélek micsoda.
6. Nagyobb csuda talám, hogy minden a' Testet
Tudgya, s-isméri e' földi épületet,
Még-is sokan annak hasznára,
Nem vigyáznak, avvagy kárára.
- 25 7. A' melly, bizony dolog, elég balgatagság,
's-Az emberi rendhez nem illő bolondság;
De mint hogy a' Lélek à Testet
Felyül mullyá, mint Eg a' Földet.

- 30 8. Szükség hogy főképpen Lelkednek javára
Vigyázz, Testednek-is ne légy rontására,
Igy bődögul juthatz a' célhoz,
Kit a' jó élet magával hoz.
- 35 9. Becsüld azért, a' Ki Lelked békességét,
Munkálkodgya, s-azzal Tested egészségét,
Hogy ne legyen fogyatkozásod,
Ha mi jóra vagyon vágyásod.
- 40 10. Ritka dolog, Lélek és Test orvoslását
Edgyütt fel-találni; de itt leled mássát,
Mert im edgy Orvosnál, Lelkednek,
Orvosságot találsz s-Testednek.
11. A' Kit inkább becsülly, hogy mit más titokban
Tart, jódra ki-adta nagy világosságban.
Kivánván hasznos munkájáért,
Vegyen mennyei jutalmat, s-bért.

49.

MISKOLCZI GÁSPÁR

[AZ „EGY JELES VAD-KERT” VERSBETÉTEI]

a)

[Intés a mértékletes életre:] Ide valók ama' régi szép Magyar Versek:

Ne igyál a' mikor nem kell,
Senkire ne köszönd mértékkal,
Végy példát a' te ökrödrül,
Ki nem iszik kelletlenül. [A7]

b)

[Az elefántról:] Az Elefántok tellyességgel nem úszhatnak, mindazáltal a' hajókat felette igen szeretik. A' mellyre nézve Erasmus ilyen jeles hasonlatosságot formál. Miképen hogy az Elefántok testeknek nagy és nehéz volta miatt az úzásra tellyességgel alkalmatlanok ugyan, de még-is a' hajókban igen-igen gyönyörködnek, és azok körül járkálni felette igen szeretik: Azonképen sok kegyes emberek, noha magok még tsak írást sem tudnak olvasni, mindazáltal a' tudós és bölts emberekkel örömet társalkodnak. A' mellyel-is intetünk, hogy a' mi bennünk levő tudatlanság

miatt, a' jó és szükséges dolgokra való igyekezetet meg-ne vessük 's ne utáljuk, hanem azt másokban látván-is szeressük, és tsudálni tanuljuk, ne mondassék mi felölünk ez:

A' Tudományt senki, tsak a' ki tudatlan utálja. [32]

c)

[Az elefántról:] Mert a' Deáki nemes Tudománynak tanulása merő azon kos, melly által még a' vad paraszt emberek szilajsága-is szépen megszelídül, ama' köz mondás szerint:

A' Tudománynak tanulása, az erköltsöknek lágyulása. [35]

d)

[Az oroszlánról:] Ellenben pedig, Miképenhogy az Oroszlán kedvezni mondatik az előtte meghunnyáskodóknak, a' mint ím e' köz mondás-is tartja:

Parcere subjectis scit nobilis ira Leonis. az-az:
A' le-borúlttaknak kedvezni tud az Oroszlán. [59]

e)

[Az oroszlánról:] Miképenhogy az Oroszlán, valaholott az álom reá érkezik, ott menten el-aluszik: Azonképen az igaz ember akarholott mind a' jó, 's mind a' gonosz szerentsének el-viselésére örömet kész. Ugy hogy méltán és helyesen mondatik ím e' Deák versben:

Omne solum forti patria est, ceu piscibus aequor.
Kész haza minden föld jámbornak, (mint) tenger a' halnak. [61]

f)

[A rókáról:] Akkor fogattathatik pedig könnyebben meg a' Róka míg tsak fiók és kitsinded, az-az: Jó idején kell a' gonosz gondolatoknak eleit venni, minekelötte tselekedetté és szokássá nem válik. Ama' mondás szerint:

Ellene most állhatsz, míg füst gyúladásra nem indul. [162]

g)

[A rókáról:] A' Tudósok a' Róka-fiakon sok helyeken értik az Eretnekeket, a' kik az Istennek szölejét az Anyaszentegyházat kegyetlenül szokták pusztítani. A' minthogy itt e' helyen-is nem említettnek az Oroszlánok, Párdutzok, Medvék; hanem tsak a' Róka-fiak, ezokáért: Mert az Isten Anyaszentegyházának nyilván való ártalmas ellenségi soha annyit önéki nem ártottak, (: a' minémüek a' vérszopó Tyrannusok, kik által sok ezernyi ezer Hiveknek vérek ki-ontatott:) mint az alattomban való színes mézes beszédü, de azonban mérges tudományú eretnek Tanítók, ím e' mondás szerint:

Véren fundáltatott Istennek Egyháza,
Vérrel építettett szent Ekklesiája,
Vérrel festetett-meg tündöklő zászlója,
Vérrel leszsz-is vége azt minden meg-látja. [163]

h)

[A mezei öreg nyúlról:] A' minthogy minden Négylábú állatok húsa felett, az elsőséget Martialis a' Nyúl húsnak tulajdonította:

Inter Quadrupedes gloria prima Lepus. az-az,
Más Vadak húsa között jobbnak ditsértetik a' Nyúl. [173]

i)

[A juhokról:] Gyakorta téli időn az ő aklán kívül-is elballag, azonban a' hó oda veri, 's útát bé-lepi, melly miatt nem-is tud vissza menni, hanem ha maga a' pásztor keresi-fel, és úgy hajtja haza, másként oda veszne. Innét szoktuk mondani:

Rarò una errat Ovis, raròque revertitur una. az-az:
El-bolyog a' Juh maga, de ritkán tér maga vissza. [203]

j)

[A juhokról:] Elsőben-is a Juhok igen gyenge fejüek, fő fájók, hamar megrühedzök, 's meg-is mételyesednek: Es ritkán vagyon, hogy tsak egy vagy kettő veszne-meg közzülök, hanem ha egy megtalál rühesedni vagy mételyesedni, ama' Vers szerint.

Morbida facta Pecus totum corrumpit ovile. az-az:
Egy ha rühes Juh lejénd, egész nyájt meg-rühesíti. [204]

k)

[A kecskéről:] Az ő rágása az elő-fáknak, fiataloknak, tsemetéeknek igen nagy ártalmokra vagyon, mellynek némellyek ilyen okát adják, mivel a' Ketske igen hideglelős állat, 's ritkán vagyon a' nélkül, melly miatt szájából iszonyú hévség gözölög ki, melly a' fiatal fákat megégeti. Sőt inkább ezért ártalmas, mert a' fiatal fáknak kérgeket körös-körül le-hántja, melly miatt elmúlhatatlanul ki kell száradniok. A' melly ábrázoló képe lehet a' gonosz Rágalmazóknak, a' kik másoknak gyalázatjokkal munkálódják magok betsületeket. Nem-is rágódhatnak pedig, 's annál inkább jó izüen akárki asztalánál-is nem lakhatnak, ha mások híret nevét nem potsékolják. Holott mindenkor szájokban kellene forgani e' mondásnak:

Quisquis amat dictis absentum rodere famam,
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.
Az-az:
Valaki más hírét nyelvvel szereted potsékolni,
Asztalom étkeihez nints közi: Mennyen elébb. [216]

l)

[A majomról:] Azon sorsa lön Aratusnak-is, kinek az udvariak lassan fogyató mérget adván-bé innya, midőn már halálához való közel létét érzéné, fel-kiált, 's azt mondja:

Ez ám jutalma a' Király kedvében való lételnek.
Azért akárki légy, az udvart távol kerüljed! [231]

m)

[Az öreg saskeselyűről:] Közönségesen pedig a' Saskeselyük mire valók legyenek, alkalmasint kitetszik tsak ebből-is, hogy a bölts Seneca azok ellen feddözvén irásában, a' kik mások halálát lesik, és testámentom tételek felől jó reménségek vagyon, a' többi között így szól felölök:

Ha Saskeselyü vagy, lessed a' dögöt. [293]

n)

[Az öreg saskeselyűről:] Miképenhogy a' Saskeselyük tsak merő döggel élnek: Azonképen sokan vannak, kik semmit nem munkálódnak, se nem kereskednek; hanem tsak mások halála által reménlik azoknak sok szép javoknak reájok szállását. Catónak ama' mondása ellen:

In morte alterius spem tu tibi ponere noli. Az-az:
Senki halálába jó reménséged te ne vessed. [293]

o)

[A páváról:] A' régiek a' Páva felől azt szokták mondani, hogy három disztelenség vagyon ő benne, úgymint az ő ördögi sikóltása, mellyel sokszor az egész szomszédságot meg-bántja; rút kigyó forma feje, és pajkos módú sömörögös lábai. Innét költ im e' Mese:

Angelus in pennis, pede latro, voce gehenna.
Tollaiban Angyal, lába pajkos, torka gyehenna. [313]

p)

[A darvakról:] Miképenhogy a' Darvak bizonyos rendet tartnak magok között a' vigyázásban, aluvásban, elől-járásban: Azonkép: bóldog Republica az, a' mellyben semmi személy válogatás nem uralkodik, hanem az egyenlők között mindenek egyenlőképen folynak. Mert (: a' mint szoktak szólni:)

A' kik egyet értnek, senkit meg-nem sértnek. [323]

r)

[A hattyúról:] Minden madarakkal békeségesen él, tsak szintén a' Saskeselyüvel vagyon természeti ellenkezése; noha maga a' Hattyú a' Saskeselyüt soha sem

boszsزúságra nem ingerli, sem soha elsöben véle hartzolni nem kezd; mindazáltal ha a' Sas kezd övéle garázdálkodni, és utánna intselkedni, olyankor sem erejére, sem szive bátorságára nézve néki semmit nem enged. A' küszködésben azért olly igen erős, hogy sokszor a Saskeselyüt-is meg-gyözi. Ugyhogy együtt itt vagyon helye ama' Köz-mondásnak:

Patientia saepius laesa fit furor. az-az:
Sokszor meg-bántott szelídség, végre dühösség. [326]

s)

[A gólyáról:] Ez a' Madár az, a' mellyről egy tréfás Poéta régen így versificált volt:

Glottorat immenso de turre Ciconia rostro. az-az:
Kelepel a' tornyon piros orrú Gólya tavaszszal. [330]

t)

[A lúdról:] MEláncthon Filep nevü istenes Sz: Irás Magyarázó Doktor, egykor feles számú Poétákat maga asztalánál vendégelvén, a' több étkek között a' sült Lúdat-is fel-vívén, a' vendégek a' gazdával együtt ezen egyezének-meg magok között, hogy a' Lúdnak felbontására közölök az volna méltó, a' ki minden gondolkodás nélkül közölök a' sült Lúdról egy jeles új verset mondana. Minekokáért egy Stigelius nevü közölök azonnal így szólala-meg:

Vertitur assando nigrâ rubigine Ganza. az-az:
Sülve forog rosdás nyárson számunkra kövér Lúd. [345]

u)

[A lúdról:] És midön a' több Poéta társai tsudálkozással hallanák, hogy a' Lúdat Ganzának mondaná; erre ismét minden gondolkozás nélkül ilyen verssel felele-meg:

Miraris Ganzam? Plinius Author habet. az-az:
Gánza nevét ne tsudáld, Plinius így nevezi. [345]

v)

[A tyúkról:] A' ketretzbe rekesztetett Tyúkok abból kimenni; a' szabadon járók pedig, a' ketretzben lévő eleségért örömet bémenni kívánnak. Innen mondják a' Deákok:

Optat ephippia Bos, sed optat arare Caballus. az-az:
Nyerget Ökör, Paripák jármot ma viselni kívánnak. [365]

z)

[A fogoly-madárrol:] Valaminthogy azért a' Fogoly-madár meg nem maraszthatja azokat az ő tsirkéit, melyeket mások tojásából költött; és minekelőtte azok derekason megnevekednének, el-futnak tőle: Azonkép: a' kik hamis úton módon sok gazdagságot gyűjtnek, nem sokáig örülhetnek annak. A' mint mondják:

De male quaesitis non gaudet tertius haeres. az-az:
A' gonoszúl gyűlt jó nem száll harmad örököse. [369]

a')

[A fogoly-madárrol:] Avagy hogy még annak az istentelennek életében azok a' sok gyűjtött jók, vagy tűz, vagy árvíz, vagy lopók miatt tőle elvesznek; és így ama' régi mondás bételik rajtok:

Irus & est subitò, qui modò Croesus erat. az-az:
A' ki ma Krésus vólt, még hólnap a' lehet Irus. [370]

b')

[A varjúrol:] Mikor a' Varjak a' fövényen sétálnak, (:mert ők nem futkosnak, nem-is ugrándoznak:) ollyankor következő esőt szoktak jelenteni Virgilius-ként:

Dum sola in siccâ secum spatiatur arena. az-az:
Varjú mikor fövényen maga sétál, eső vizet várj. [393]

c')

[A szajkórol:] Ez pedig jeles ki-ábrázolója azoknak, a' kik minden meg-külömböztetés nélkül szántszándékkal szerkeztetik magokat azoknak barátságaikba, a' kikkel végre nagy gorombául azon egy veszedelemben is keveredni kényszerítettnek, ama' közmondás szerint:

Nulli te facias nimis sodalem;
Gaudebis minus; & minus dolebis. az-az:
Senkivel mód nélkül te ne barátkozzál,
Hogy véle ne neved, viszont ne bánkodjál. [394]

d')

[A galambról:] A' régi Böltsek pedig, ennek a' madárnak kiváltképen való tulajdonságait, ím ez egynéhány Versekbe foglalták-bé:

Felle Columba caret, rostro non laedit & ungves
Possidet innocuos, puraque grana quaerit.
Gaudet aquis, quaeritque greges, celerique volatu
Tuta petit, foetus educat alterius.
Masculus ipse fovet foetus atque incubat ovis,
Conjugii servant foedera sancta simul.

Az-az:

A' jó Galamb epe nélkül-is szép, sem orra gonosz nints,
Körmeivel sem sért, búza szemet szedeget.
Tiszta vizekre siet, maga társaságának örülvén,
Tsendes helybe lakik, féltve fiát neveli.
Nösténjével a' hím meg-ülés nevelésbe meg-egyez,
Együtt mind hóltig tisztaságot követők. [399]

e')

[A porfirioról:] A' Porfirio minek előtte a' porban megheverkeznek, és abból ki-is mosódnék, annakelőtte jól ki sétálja magát: Azonkép: a' nagy Uraknak derék gondos dolgait néha néha tisztességes tréfákkal-is illik egyelíteni. Nem illetlen dolog tehát, hogy ha a' Fejedelem néha vagy vadászattal, vagy pedig Lovainak jártatásával könnyíti gondját, mert az ő sok terhes gondjai azt kívánják, ama' közmondás szerint:

Quod caret alternâ requie, durable non est. az-az:
Nyugta minek néha nints, nem soká lesz maradandó. [420]

f')

[A fecskéről:] A' hiteles Historikusok írják, hogy a' Volaterranumi Cecinna nevű Hertzeg, egykor egynéhány Fetskéket fogatván, azokat magával együtt a' táborba el-vitte, és a' győzelem után azon Fetskékre leveletskéket kötöztvén elbocsátgatta; kik haza menvén elébbeni fészkekre, az ő Gazdáiknak a' győzelemről való örömdetes hirt postán meg-vitték. Mellyel arra taníttatunk, hogy az Anyaszentegyházbeli társaságot megútlálásképen nem kell elmúlatnunk; ama régi Közmondás szerint:

Non Deus illi Pater, cui non Ecclesia Mater. az-az:
Nints Annya földön, kinek Attya mennyben nem Isten. [457]

g')

[A húros madárról:] A HUROS-MADÁR avagy Húros Rigó felől, elsőben-is illik meg-jegyezünk Martialinak ím ez egy pár verseit; mellyekben ezt a' Madarat a' Fő rendek asztalára való alkalmas voltáról commendálja: A' mint hogy a nyalakodók és nagy bor ihatók-is egyébűtt soha nem, hanem csak a' bor ivók között, és csak az ő nagy bor ivásokról, és abban való fáradhatatlan vóltokról ditsértetnek.

Inter Aves Turdus, si quis me iudice certet;
Inter Quadrupedes gloria prima Lepus. az-az:
A Húros-Madár leg-kedvesb a' Madarak közt;
De a' Vadak húsa között, jobbnak ditsértetik a' Nyúl. [459]

h')

[Bé-rekesztés:]

Áldott legyen az UR, kezdéshez hogy segedelmet
Végihez-is nyújtott, vegye jó kedvel, Ámen. [713]

50.

[NYIRESI BÁLINT EPITÁFIUMA]

1. E sírben nyugosznak Nyiresi Balintnak
Tetemi, kinek szent elete sokaknak
Nyilván volt; itt mar tizenketten vagynak,
Kik minnyájan boldog feltamadást várnak.
- 5 2. Kilentzven egy, s ezer hatszáz esztendőben
Vegezett el hetven esztendőt épen
Szombat nyugadalma, kiknek negyvenében
Nagy hűséggel szolgált szentek seregében.

51.

PETRŐCZY ISTVÁN

ENEK

Ad notam: Bizonnyal ismérem rajtam nagy haragod.

1. **P**anaszim árjával szívem már alig bí**R**,
Bujdosó életem azon kenyéren sír,
Búm kedvemtül foszt s nyír,
Kiért elhervadtam, mint kinek kész a sír.
- 5 2. **É**lek-é, nem tudom, véghsorst kívánjak-**É**?
Labirintus rejtek helyén lappangjak-é?
Szárnyamra keljek-é?
Reményem ebben is mind tött kétségessé.
- 10 3. **T**ermészetet fojt az, az ki az ellen ví**V**,
Mert két élű törrel sértik akkor az szív,
Mint oroslán, úgy vív,
Búsulván hű társán, kit sebhettett kézív.

2 elete<t>

1 E elégh 3 E nyér 6 E helyen 12 E szép társán

- 15 4. Reméntelen vagyok és búlátott árva**A**,
Zarándok bujdosás kenyeremnek java.
Lakásom is pusztá,
Idegen éltémnek nincs segítő társa.
- 20 5. Oszlásával télnek tavasz fogh újuln**I**,
Es sok derek után Hermon harmatozni.
Minden fogh vidulni,
Fák kezdenek zöldelni, mezők illatozni.
- 25 6. Csak hozzám kegyetlen, látom, a szerencs**E**,
Noha méznél édesb tétetű beszéde,
Kedvesebb színlése,
Méregnél keserűbb de titkos szerelme.
- 30 7. Zengése szívemnek egekbe mikor é**R**,
Elhadgyott társamhoz árva fejem ha ér,
Vigasztalást ki nyer?
Te tudod, Istenem, szívem tőled mit kér.
- 35 8. Illy búban mert éltém föllette siralma**S**,
Az kies térséghe is előttem unalmas,
Szívem is fájdalmas,
Látván, mennésemnek ösvénye mely szoros.
- 40 9. Ighen szomorúan kiért nyugszom estv**E**,
Keserves szemekkel nézek *kerevetre*,
Noha megh van vetve,
De nincs nyoszolyámon, kit szívem kedvelne.
- 45 10. Semmi irigy szemnél mert nem lehet mérges**B**,
Tengeri örvénynél álnoksághe mélylyebb,
Ez az halálos seb,
Az ki én szívemen mindennél nehezebb.
11. Természettül hogyha volna megengedv**E**,
Ember tündér módra ha szárnyra kelhetne,
Elmennék sietve,
Hol szívem csendesen nyugodva lehetne.
12. Verrattig mert elmém nem találhat nyugvás**T**,
Csak sóhajtja fejem beszélgető társát,
Nem lát vigasztalást,
Bokros gondjaimnak az ki adna szállást.

14 E sova 21 E az 22 E tétetű 24 K kereserűbb E keserves 25 E Zengési 34 K kinevetve E kerevetre 36 E nyoszolyámban

- 50 13. Agyombul is búra szívem reghgel serkeN,
Régi multságim ha jutnak eszemben,
Csak busongh én szívem,
Édes társom mert nem sétál én ellőttem.
- 55 14. Noe bárkájából kis galamb repülvE
Elsiete, s vissza nagy örömmel méne,
Bárkához meghtére,
Csak én galambomat nem látom jönnie.
- 60 15. **K**alauza Isten de te légy éltémneK,
Üdövel vezérelj társához szívemnek,
Légy paisom, kérlek,
De nyisd föl napjait számkivetésemnek.
- 65 16. **G**yönyörű tavasznak mikor minden örül,
Gyászos liget ékes pásitszinbe borul,
Föld virághal vidul,
Akkor én szívemre sűrű bánat fordul.
- 70 17. **J**lly búmban sétálván Morva víz mentében,
Nézhén szakadását Duna örvényében,
Böjtmás huszonegyben
Az ezer és hatszázkilencvenkettőben.
18. **E**neklé egy árva, küldi ő társának,
Isten adgya, lássa személyét társának,
Én is én társomnak,
Versfők végek, kinek küldem, megmutatják.

52.

IGAZ MEG-IRATATÁSA EGY CSUDA-TERMETNEK,

mellyet ebben az 1692. esztendőben, Boldog Aszszony havának harmadik napján Bol-Schveiszteritz névű faluban Schweinitztól fél mér földnyire egy Juh ellet; ez mit jelentsen, csak Isten tudgya, a' mint bővebben meg-érthetni ez Enekből, mellynek notája: Kommt her zu mir spricht Gottes Sohn. Avagy: Szolit minket Christus Urunk etc.

1. JEr Férfiak és Aszszonyok,
Nagy Csuda dolgot hallyatok,
Melly történt bizonyosan:

57 E Isten te légy éltémnek 62 E leget, pásit színben 64 E tódul 70 E személyit 72 E küldém
Cím II iratása; 1691. esztendőben

- 5 Ez esztendő follyásában,
Boldog Aszszonynak havában,
Meg lött nyilvánságossan.
2. Az Bol Schweiszteritz faluban,
Melly van Slesia országban,
Közel Schweinitz Városához:
10 Egy Juh nagy csudálatossán,
Ellet egy Bárányt buglyássan,
Mellyet ez írás ki hoz.
3. A' Báránynak fejer gyapja,
Szokás szerint ábrázattya,
15 Vólt néki köllemetes;
De feje csudálatossan,
Vala formálva buglyássan
Föl állot s' volt egyenes.
4. A' két fül közöt elsöben,
20 Volt három uynyi szélessen,
Fölyül gömbölü vala:
Fekete s' - halaván színü,
Páva farkával egyezü,
Egyenessen áll vala.
- 25 5. Sok fő s' alattson emberek,
Csudálván néztek személyek,
E' dolgot ö szemekkel:
Mivel emberek tudtára,
Illy csudatermet láttára,
30 Nem hallatott fülekkel.
6. Két egész nap éle ugyan,
De az után igen gyorsan,
Nem vévén juh magához
De magátol el taszítván,
35 Semmi képpen nem szoptatvan,
Juta ö halálához.
7. Oh czifra ember nézd ittem!
Oktalan állattal Isten,
Mutattya te pompádat,
40 A' mellyel a' te lelkedet,
Pokolra ejted testedet,
Örök kinra magadat.

9 III Városhoz 15 III néznýi köllemetes 26 III nézték 34 II ö magátol 37 III itten

- 45 8. Istén föl-fuvalkodságért,
A' Lucifert pompaságért,
Taszitotta pokolra:
Te-is el-merültél abba,
A' nagy gonosz czifraságba,
Nem mehetz menyorszagra.
- 50 9. A' szép JESUS szegénységben,
Jöve meztelenségben,
Élt és meg is holt abban,
Ő alázatosságával,
És keserves halálával,
Nyerte ne juss pokolba.
- 55 10. De mostan minden föl fordult,
Az egész világ meg bodult,
A' czifraságot üzi;
De a' czifraság valaha,
Hoz kinokat kiknek soha,
60 Meg nem szünik negy büzi.
- 65 11. Czifraság által bé csusznak,
Nagy es sok vétkek bé-másznak,
Kiváltképpen bujasság,
Jaj ki által botránkozás,
Jön ez nyilván igazmondás,
65 Annak lesz örök jajság.
- 70 12. Most már meg nem választhatnyi,
Nagyot, kitsinyt nem tudhatnyi,
Nints közöttök különbség?
Ki ma faluról Városba,
Jöt mindgyárt vagyon buglyája,
Mind egyarant Nemesség.
- 75 13. Soknak igen fodor haja,
Van, de kenyér nélkül foga,
Edgy garas sints házában,
Mindenét a' mie' vagyon,
Minden napon azt csak nagyon,
Önti czifraságában.
- 80 14. Azèrt oh Aszszonyi Rendek!
Magdolnát ti kövessétek,
Térjetek a' Christushoz:

Hagyátok el az nagy pompát,
Csokollyátok Christus lábát,
Fordulván Jesustokhoz.

- 85 15. Ha nékem el nem hiszitek,
A' mit most jelentek néktek,
Azt mondván hogy nem igaz:
Hitessétek magatokkal,
Hogy Bécsbe hozták bizonynal,
Ott meglátni, hogy igaz.

53.

PRÓNAI GYÖRGY

[KÖSZÖNTŐVERS MAKRANCZI LAKATOS JÁNOS ÉS TÓTH ÉVA KÉZFOGÓJA ALKALMÁBÓL]

1. Ez egész vilagon semmi nints magátúl,
Hanem az Istennek szent decretomátúl
Fuggenek mindenek, mint örökös Úrtúl,
Semmi nem eshetik sohultis *azon túl*.
- 5 2. Ugjanis mindenek az Istenben vadnak,
Egyedül ő benne élnek és mozognak,
Miktül el távozik, mindenek el múlnak,
De a' kikkel marad, epegeben maradnak.
- 10 3. Csak Istentül vagy on embernek lépése,
Minden gondolattya, szándéka, vegzése,
Lete, lehellese, fekvése, kelese,
Csak egy hajszálnak is förül le esése.
- 15 4. En kedves baratom, jo Makranczi János!
Es Thot Eva aszszony! kik csak mint magános
Eddiglen voltatok, de mar vattok páros,
Ez dolog Istentül van, ki nem hijános.
- 20 5. Isten az, a' ki ez dolgot el kezdette,
Emberek mint eszköz által eddig vitte,
Elmétekben, szívetekben bé öntötte,
Szandektokat nektek öszve vezerlette.

1 magtúl 4 azontul 13 baratom (uram) [A szótagszám miatt javítva.] 16 [Az *Ez dolog* nincs kihúzva, más kézzel a sor elé írva:] *Dolgotok*

6. Az Úr Istent kérem, e' dólgot szeresse,
Továbbis bennetek szentül éleszgesse,
Semmi közitekben mérgét ne önthesse,
Dólgotok szép végét bóldogul érhesse.
- 25 7. Istennek áldása szálljon személytekre,
Czélozatok kegyes, szentséges életre,
Ellyetek Istennek dicsoitesére,
Lelki üdvességnek fő keresésére.
- 30 8. Ne légyen ez néktek szomorusagtokra,
Ne adja az Isten meg atkozástokra,
Ellenben mindenben áldattatástokra,
Egymás birásával vigasztalástokra.

54.

SIRALMAS CRONICA

Melyben amaz boldog emlékezetű, Hazájának és Nemzetének hiven Szolgáló, igaz haza Fiának Nemzetes és Vitezlő Csaszari Tesla Mihaly Vrnak, Kegyelmes Koronás Kiralyunk ö Felsége fen álló mezei Magyar hadainak edgyik érdemes Fő Kapitányának; szomoru és véletlen erőszakos halálát így keserge edgy hiv Keresztyén.

Ad notam: Mit bizik e' világ. etc.

1. Vigassagnak pályya világ kívánsága,
Vilagi jó hir név Urak méltosága,
Uraknak életek örömmel van rakva,
De hirtelenséggel jut nagy változásra.
- 5 2. Gyönyörködik ember hirében nevében,
Veti remenségét gyakran erejében,
Mig életben vagyon jó egészségében,
De jaj meg-fosztaték ezektül hirtelen.
- 10 3. E' világ dolgai vagy nem így folynaké?
Szomoru oráj but nem így hoznaké?
A' szerencse Sebes szárnyan nem járnaké?
Oh szomoru napra vagy nem véradnaké?
- 15 4. Hector a' Trojának Fejedelme vala,
Edes nemzeteért meg-halni nem szána,
Egész Troja érte csak meg nem hal vala,
Mert szép testét Achilles marczongya vala.

- 20 5. Nem így vané dolga ma a' Magyaroknak,
Ebben nevedő Fő Kapitányoknak,
Nevénis meg mondom jó TESLA MIHALYNAK,
Kegyelmes Királyunk Fő Kapitányának.
6. Hallottadé hírét s' tudodé életét?
Minden dolgaiban kegyes szelédségét,
Mennyei dolgokban Istenes erkölcsét,
Emberek közt való Uri becsületét.
- 25 7. Erős karjaival Magyar nemzet mellett,
Míg az Ur engedte híven vitézkedett,
Jó hív vitézivel a' Pogány nemzetet
Ugy üzte mint ráro gyakor ellenséget.
- 30 8. De edgy ejfél tájban mikor vólt tiz óra,
Híven munkalkodnék első erős Sánczba,
Pogány veszi észre e' dolgot azomba,
Agyuját ellene hirtelen fordította.
- 35 9. Véletlen szerencse Viteznek mit hozza,
Az ágyuban lévén köveknek soksága,
Vitéz Kapitánnak lövetek szárába,
Leesvén keserves szoval így kiálta:
- 40 10. Hol vagy Győri János jobb karom ereje?
Edes nemzetemnek második védelme,
Fogyad badgyat testem ne hag' e' veszélybe
Mert közel van érzem életemnek vége.
11. Mindentül butszom mind meg-botsástatok
Felső also Rendek valakik itt vattok,
Ez életben rátok már nem vigyázhatok,
Hanem a' nagy Urtul szállyon áldás rátok.
- 45 12. Senki ő magának semmit ne ígérjen,
Allándóság nincsen jó szerencséjében,
Meg-csalatik gyakran szép reménségében
Az hol nem-is vélne el-esik hirtelen.
- 50 13. Az Imperiomnak Felsőges Csaszára,
Orszaglászod alatt lévőknek Tutora,
Kegyelmes LEOPOLD hűséges Dajkaja,
A' Magyar házanak állandó csillaga.

- 55 14. Nekem-is Felséged vala gond viselőm,
Mig fegyvert hordozni engede Istenem,
Méltóságos Tisztben állatott vólt engem,
Lenne a' Poganynak rontoja fegyverem.
- 60 15. De mikor éltemnek jobb korában valék,
Erőm hirem nevem szépen virágoznék,
Akkor Pogány miat éltemtül meg valék,
Azért Felségedtül bocsánatot kérek.
16. E' Felséges Urnak Fő Generalissa,
Nagyságos Heisler Ur Első Commendánsa,
Also Mágyar Ország hü Gubernatora,
Kérlek figyelmezzel végső jajos szomra.
- 65 17. Nagyságodnak szive hozzám volt ugy kötve
Tudom titka tülem nem vólt igen rejtve,
Sok esztendők alatt voltunk egy mezőbe,
Hogy mi szabadulást hoznánk e' nemzetre.
- 70 18. De el volt tanácsa rendelve felölem
A' Felséges Urnak hogy mostan életem,
Végeződgyék sirban szomorun tétetem,
Azért Nagyságodat meg-bocsásson kérem.
- 75 19. Oh Mágyar Hazának edgyik szemefénye,
Horvat János Uram Nagyságod ereje,
Fénlik mint ragyogo napnak déli fénye,
El ne fogyon soha jajos gyasznak szénnye.
- 80 20. Eleteemben vala Nagyságod mindenben,
Tarsam jó akarom éltünk békeségben,
Azért holtom után noha lészek menyben,
Lesz Nagyságod nállam jó emlekezetben.
21. Vitézlő Mágyarok hires Kapitánnya,
Nemes Déak Ferencz Urak hü baráttya,
Szivemnek lelkemnek egy vigasztaloja,
Eletednek légyen az Ur vas sisakja.
- 85 22. Nemes nemzetedbül fel nőtt szép arany szál,
Nevezetes hires vitéz Badori Pál,
Jonatháni Öcsém illy szomoru halál,
Ne fogja kívánom életed mig fen áll.

- 90 23. Szerencsésse tegye az Ur ez hazának,
Hervadozo Sorsát szegény Magyaroknak,
Hogy jól légyen dolgod az Ur utainak,
Légy meg-örizője mig tagaid birnak.
- 95 24. Vitéz Csányi Mihály Isten életedet,
Kivánom meg-áldgya igyekezetidet,
Siralom völgyében bujdoso fejedet,
Aldgya s' koronázza jokkal életedet.
- 100 25. Eltemben ennékem édes kenyeresem,
Vitéz Györi János ki voltál segédem,
Masodik Seregben fő Hadnagyom nékem,
Pogány ellenségtől mentsen Isten kérem.
26. Kedves Gödény Pálom a' ki voltál nékem,
Sokszor a' Pogányon szerencsésen velem,
Mint ráro job karom mellett segetségem,
Maradgyon nállad-is jó emlekezetem.
- 105 27. Jó Levai István igaz haza Fia,
Edes hadaimnak edgyik hü Hadnagya,
Meg-bocsás ellened ha véttem valaha,
Szállyon te reád-is az Urnak áldása.
- 110 28. Szabó János nékem kedves kenyeresem,
Az én életemben mindenben reményem,
Minden harczaidban szerentsés légy hivem,
Pogány fegyverére ne jus én szerelmem.
- 115 29. Eltemnek virága gyönyörű csillaga,
Vitéz hirrel fennlő Heveri György ki ma,
A' Magyar nemzet köszt szövetnek modgyára,
Ragyogsz mint nap égen s'-csillagnak sugára.
- 120 30. Igyemet bajomat hordozo Báratom,
Légyen Isten hozzád édes Nagy Istvánom,
Bokros banatomban vigasztáló társom,
Az Urnak ajánlak jó vitéz Hadnagyom.
31. Oh sárga halálnak szörnyű dühössége,
Oh halál nyilának rettenetessége,
Kit meg nem gyöz senki okos bölcsesége,
Sem kincse s'-joszága s'-okos mestersége.

- 125 32. Oh menyí Uraknak szívét szomorítod,
Márvány kö várakat erőssen meg-vivod,
Bársony ruhajokat gyaszszal bé-burítod,
Fényes biborokat korommal bé-vonod.
- 130 33. Nem kedvesz Atyaknak sem édes Anyaknak,
Sem az Uraságra menendő ifjaknak,
Sem az öregeknek sem piros orczáknak,
Sem szép virtusokkal tündöklő fiaknak.
- 135 34. Nem így vané dolga ma Magyar országnak,
Ebben nevedő jó Tesla Mihálynak,
Mássa volt éltében Hectornak Joabnak,
Mert oltalma vala édes hazájának.
- 140 35. Hól vagyon Jonathan Sidok ékessége?
Hól erős Joábnak hadi erőssége?
Hól van erős Abner táboroknak fénye?
Meg-csalá világnak álnok mestersége.
- 145 36. Hól van Salomonnak tudos okossága?
Xerxes véghetetlen nagy hatalmassága,
De kérdem hól Tesla Mihály erős karia?
Ellenség vérében van festve zászlója.
- 150 37. Mint vízi buborék ezek el multanak,
Mint mezei virágok el hervadtanak,
Mint kemenczeből jött füst el-oszlattanak,
Mert nincsen állandó marhája világnak.
- 155 38. Mit mondgyak mar néked keserűségemben,
Szerelmes jó Bátyám illy távoly létemben,
Tesla János mert már veled életemben,
Nem szolhatok többet siralom völgyében.
- 160 39. Mert már a' mennyei karok között sorsom,
Ki van osztva részem s'-oda számlaltatom,
Eletedet azért az Urnak ajánlom,
Enged meg ellened sok fogyatkozásom.
- 160 40. Hajcs te füleidet végső szavaimra,
Szerelmes Jonathán Ötsém vég bútsumra
Tesla István vigyaz szívem állására,
Tégedet-is bizlak egyedül az Urra.

41. Mert már halál mérge testem által járta,
A' mennyei Sereg immár hozzám juta,
Elted légyen bátor az Ur oltalmába,
Jövendőben várlak mennyei hazába.
- 165 42. Kedves jó Tabitám én Anyám helyébe
Való édes Anyám Köteles Gergelyné,
Meg becsüllő Dajkám sokszor sebeimbe,
Takargattad testem hogy szálna e' sirbe.
- 170 43. El-végeztem immár minden futasimat,
E' világon való szarándokságomat,
Meg-tartottam Hitem s'-igaz Vallásomat,
Jovel Jesus Christus add-meg Koronámat.
- 175 44. Oh kilenczven kettő Siralmas esztendő!
Ki ember életét vagy csak el-végező,
Szomorusagokkal s'-gyászszal bé-fedező,
Setét koporsomat vóltál vérrel festő.

55.

SZENCZI JÁNOS

[ÜDVÖZLŐVERS DEBRECZENI KALOCSA JÁNOSHOZ]

E' dicsiretes és hasznos munkának Authorának Tiszteletes Tudos K. DEBRECZENI JANOS Uramnak,
érdemlett becsületire, emlekezetire.

1. A' Deák könyveknek, ha számát fontolod,
Azoknak meg-tudgyad végét nem találod;
De oh! Magyar Nemzet siralmas te sorsod,
Nyelveden könyveknek hasznát hogy nem látod.
- 5 2. Midön azt jól látná DEBRECZENI JANOS,
Magyarúl írott könyv hogy nem volna számos:
Gondolá mi volna Nemzetének hasznos
Abban ü-is lenne holtig foglalatlos.
- 10 3. ENEKEK ENEKET, így magyarázatra
Fel-vévé, s' le-irá Nemzete hasznára:
Nemzetének-is van nagy vigasságára,
Hogy illy tudos munka született világra.

- 15 4. Ember a' ki akarsz Szent Irást tanulni
Mélységes dolgokat egészszen meg-látni,
Ne sajnáld szaporán ez könyvet olvasni,
Meg ládd Szent Irásban kezdesz gyarapodni.
- 20 5. Csudáld velem kérlek, e tudos elméjét
Melly nehéz érteni ENEKEK ENEKET:
Terhes dolog venni bizonyos értelmét,
De nehéz dolgoknak itt lásd-meg fejtését.
- 25 6. Néked a' ki irtad fejed koronája
E' könyvetske lészen vénseged istápja,
Valaki e' könyvet olvasnia fogja,
Délre jö az előtt tudományod napja.
7. Hogy ha közzüllünk-is az halál ki-ragad;
De emlekezeted örökké fenn marad.
Munkádnak virága soha el nem hervad,
Aldást mond nemzeted reád bár el-várjad.

56.

VECSEI GYÖRGY

[ÜDVÖZLŐVERS DEBRECZENI KALOCSA JÁNOSHOZ]

Tiszteletes, értelmes, és tudos Férfiúnak DEBRECZENI K. JANOS Uramnak, a' Debreczeni szent TRACTUSNAK Erdemes és vigyázó Seniorának tisztességére, és Istenes munkájának meg-ékesítésére, és dicsiretíre íram e' néhány Rhythmicakat:

1. SI do Doctoroknak írásit olvasod,
E' Rhythmusi könyvről valaki s' vizsgálod,
Gyakran hogy nem iffiút illet fel-találod;
De ért s' hallott embert, miért? által látod.
- 5 2. Mert a' Bölcs Salamon Lelki Salamonnak
Bölcsessége szerént, Vö-Legény Christusnak,
E' könyvben ki-adgya Anyaszentegyháznak
Menyegzői sorsát, mint szép Meny-aszszonnak.
- 10 3. Melly lelki edgyesség hogy illy aenigmákkal,
Földi szokásoktól vött sententiákkal
Iratik-le; azért test és vér azokkal
Földhöz ragaszkodik (próbáld bár:) ázonnal.

- 15 4. Azért Tiszteletes meg-ért Pátriárka,
E' hasznos munkának érdemes Authora,
Rabbinusok, s' Szentek munkádat példája
Jovallya; bár másis ezen utat nyomja.

57.

[KEMÉNY SIMONNÉ PERÉNYI KATA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

1. A nap sugaritól veszik világokat
Az égi csilagok, s fényes orczájokat,
És így mutogattyák fénlő sugárokat,
Kikkel vidámittyák a földön lakókat.
- 5 2. A te házad népe minden ékességét
Tölled Príni Kata vette s fényességét,
Isteni félelmét s buzgó szeretetét,
Tökéletességét s jóban elémentét.
- 10 3. Tehát ki tagadgya? nap voltál házadban,
Nap voltál Keménynyel szép vécsi várában,
Fenmarad szép fényed rejték kamarában.
Kiben fényeskettél Istenes sok jókban.
- 15 4. Hét esztendő alatt Salomon építé
Az Isten templomát, kivel kedvét lelé,
Bővséges áldását reá folyni érzé;
Mennyei sok jókkal az Isten megtölté.
- 20 5. Gyulafejérvári templom ékessége,
És a kolosvári ezüst s arany kincse,
Fényes öltözeti, ruhái s edénye
Mondgyák Isten előtt: Prínyi Kata kincse.
6. Ha azért Salomon csak az egy templomért
Kedvet nyert Istennél, hogy nere az többért.
Kiket ékesítél s drága kincseidért
Áldást nyersz Istentől arany s ezüstödért.
- 25 7. Noha fényes kívül a gyönyház, mint láttzik,
De szép tiszta belől; szép gyöny benne lakik.
Hanem ha erővel tölle el nem vállik,
Mint kedves házában vígan mulatozik.

- 30 8. Az Isten lelke is az emberben lakik,
Noha romló a test, tőle nem irtózik;
Mert sokféle jókkal lélek gyümölcsözik,
Kiben Isten lelke kedvére lakozik.
- 35 9. Noha a te tested rothadandó vala,
De a lelked benne tiszta, sebes vala,
Kiben mint házában, Szent Léleknek vala
Szállása, kit sok jó ékesített vala.
- 40 10. Két oszlopot Simon állita annyának,
Életét végezvén, sírnál s az attyának,
Kiben fenmaradna jó hírek azoknak
S emlékezetekben élnének másoknak.
11. Im mi is állitunk néked két oszlopot,
Kiket jó erkölcsöd éltedben faragott:
Jó emlékezeted fenmaradgyon, hogy ott
Holtod után éllyen jó híred s neved ott.
- 45 12. Im e kösziklában két szemek fénylenek,
Ki a Krisztus Jézus s benne tündöklének.
Sem éjjel, sem nappal soha meg nem szűnnek,
Hanem, mint a gyémánt, világosson égnek.
- 50 13. A te két szemed is e köszálhoz vala
Ragaszkodva, míg itt e földön élsz vala.
Ha azért e köszált Krisztus meg nem foszsa
Senki világától; s szemeid sem foszsa.
- 55 14. Hét pecsétes könyvét senki meg nem nyitja,
Hanem csak a bárány, a ki megalázá
Magát, felnyitásnak ő módgyát találá
Alázatossággal; s pecsétit felbontá.
- 60 15. A mennyei házat senki meg nem nyitja,
Hanem hogy ha magát szívből megalázza:
Ezt a Prínyi Kata valósággal tudta,
Magát megalázzván, azt is felnyitotta.
16. Sok gabonát gyűjtött a bőv esztendőkből
Farao, a népet s magát a szükségben
A kivel táplálta, s a szörnyű éhségben:
Se maga, se népe nem esék veszélyben.

38 annyának 51 Krisztust

- 65 17. Gabonát gyűjtöttél az örök hazádban,
Midőn szegényeket be vettél házádban,
Bőv alamizsnákat nyújtottál markokban
És eledelt adtál koldus táskájában.
- 70 18. Hét tiszta patakon az Izrael népe
Nagy örömmel jutta ígéret földére,
Istentől ő néki ígirt örökségre,
Kiben megnyugodott a szíve kedvére.
- 75 19. Te is e világnak háborgó tengerén
Sok szélvészek között éltedben evezvén,
A tisztaság által menyben által menvén,
Már csak Istent nézed, véle edgyütt élvén.
- 80 20. A szelid s együgyű bárány békességnek
Jele Ábrahámnak vala, s egyességnek:
Ez által köttetett szíve mind kettőnek
Együve s baráti egymásnak levének.
21. A te szelidséged az emberek szívét
Magadhoz hajtotta, s az Istennek szemét
Te hozzád levonta, s azzal lelted kedvét,
Azért már nem kétlem, szemléled a színét.
- 85 22. Urunk két kenyérrel s hallal a sereget
Megelégítette, mértékletességet
Azzal jelentvén, és a józan életet,
Hogy mennyegben nyerjen kiki édességet.
- 90 23. Mértékletesség volt élted e világon,
Kin hogy minden ember méltó csudálkozzon,
Az ég pedig rajta örvendgyen s vigadgyon
És megeléگیtsen s minden jókat adgyon.
- 95 24. Csendes tűrő bárányt Isten áldozatban
Kivánt ő népétől ó Testamentomban:
Békességes tűrő Isten országában
Részes lészen s fénylő örök boldogságban.
- 100 25. Kedves áldozat volt a te szenvedésed
Isten előtt, sok bú s bánat közt életed:
Kiért ez életben volt oly reménséged,
Hogy menyben elnyered örök békességed.

26. Hét csillagot tartott Krisztus a kezében,
Kik ötet dicsérték zengő énekekben,
Magasztalták ötet szivek örömében,
Végig megmaradván a Kristus kezében.
- 105 27. Buzgó dicsérettel az Istent dicsérjed,
Életed napjait földön úgy töltötted,
Az Isten kezei lejöttek már érted,
Hogy azokban ragyogj s ott légyen életed.
- 110 28. Hét oszlopon szokott bölcsesség építeni
Házát, hetet szokott bölcs asszony is tenni
Oszlopot, kin házát szokta erősíteni.
Te is hétre szoktad házaidat rakni.
- 115 29. Te első oszlopod az alázatosság,
Másik adakozás, harmadik tisztaság,
Negyedik kegyesség, ötödik józanság,
Hatodik türelem, heted áhitatosság.
- 120 30. Noha e négy első házad már leomlott,
De ötödik menyben néked fenn maradott.
Kit hét erőss oszlop néked fel állított:
Azért abban immár lelked megnyugodott.
31. E házad sem halál mérge meg nem rontya,
Sem szélvész ereje soha meg nem bántya,
Mert fundamentoma van menybe állítva,
Hol semmi gonosznak az ajtó nincs nyitva.

58.

[A KEMÉNY SIMONNÉ PERÉNYI KATA FELETT MONDOTT
GYÁSZBESZÉD MAGYAR VERSEI]

A' FELLYÜL LE-KÉPZETT
Példáknak Magyarázattya.

a)

Az I. jelenti világi nemességét a' meg-hólt Aszszonynak.

Az harmadik lelkes-állatnak ábrázottya vala mint az embernek.

Apocal. 4. v 7.

NEgy Fejedelmeknek édes maradékját,
Magyar, s-Erdély ország kedves unokáját,
Mútattya ez írás: de az arczúlattyát
Cherubim jelenti, s-genealogiáját.

b)

II. Példázza, melly takarékosan élt-légyen az idővel.

A' mig időnk vagyon, jót cselekedgyünk. ad Galat. 4. v 10.

Kétséges az hólnap, ma jót cselekedgyél,
Méheket követvén; jóra törekedgyél.
Most, s-ma ély idővel azon igyekezzél,
Hogy életed után menybe bé-férkezzél.

c)

III. A' leg-főebb jószágos cselekedetekben-való foglalatosságának gyümölcsét jegyezi.

A' miket az ember vetend, ugyan-azokat arattya-is. ad Gal. 6. v 7.

Nincs tele, s-tavasza à te jó-tétednek:
Van nyara mindenkor Istenes éltednek:
Gyümölcsét télben-is jó-téteményednek
Vészed, s-aratását illy veteményednek.

d)

IV. Az el-nyúgott Aszszonynak az imádságban-való foglalatosságát képzi.

Mint à tündöklő tűz, és à tűzben égő temjén. Eccli. 50. v 9.

Illatozó temjén az áetatosság,
Istenünkhöz nyújtott szív-béli imádság:
Ezért száll mennyekből le az irgalmasság;
S-adatik a' bódog örökké-valóság.

e)

V. A' böjteinek gyakor vóltát adgya előnkbe.

Mint à rósa plántállása Jérikóban, Eccli. 24. v 18. az illatnak gyönyörűségét eresztettem. Ibid. v 23.

Jó-illatú rósát ha sokat öntözted,
Szépségét, s-illattyát ennek el-vesztetted.
Böjtöléssel tartod rothadástól tested,
Ott épülsz, lelkedért hol magad epeszted.

f)

A' VI. példázza, miképpen Istenétől, és felebaráttjától meg-nem-vonta-légyen adakozó kezét.

Ugy világoskodgyék a' ti világosságtok. Matt. 5. ¶ 16.

Két gyertya, két fillér Isten tisztességét
Fele-barátihoz írja kegyességét.
Igy, így meg-mútatta Istenhez hívségét:
Meg-nyerte ezekért menynek dücsösségét.

g)

Az VII. mutatya, mi végre nevelte, és fogadta-légyen-fel az árvákat.

Igy bövséggel szolgáltatik néktek a mi Urunk, és üdvözöttö JESUS Christusunk örök országába-való
menetel. 2. Petri 1. ¶ 11.

Arra igyekezzél, hogy Istent szeressed:
Jó példáddal ide cselédid vezessed.
Innét példát vehetsz ezt hogy el-kövessed,
Többekkel az Istent miképpen keressed.

h)

A' VIII. ábrázollya, miképpen lött-légyen hogy a sok inségek-közt annyiüdeig meg-nem-törődött.

A' lelket meg-nem-ölhetik. Matt. 10. ¶ 28.

Sok nyavalyák között meg-romlott testének
Szakadozott képe, sok betegségének:
Csak testét illették, nem ártván lelkének,
Mert rajta áll vala neve Istenének.

i)

A' IX. jelenti, szerelmes Urától, rokonitól, és magzatitól az halál által való meg-fosztatását.

A' hegyekenn mint a' völgyeknek galambi. Ezech. 7. ¶ 16. Nahum 2. ¶ 7.

Más madarak vigann fiaikkal élnek
Fészkekben, s-énekekkel egymással beszélnek:
Semmi háborútól nem tartnak, s-nem félnek:
Ehez a gerliczék csak velem nem férnek.

j)

X. Azt ábrázollya-le, miképpen a' maga keserüségit Christus Urunk keresztyével édesítette.

A' fától meg-édesedett a keserű víz. Eccli. 38. ¶ 5.

Keserőség nélkül élni ez életben
Nem lehet; de Isten orvosságot ebben
Adott szent Fiának titkos keresztyében,
Mellyel édesített keserűségünkben.

k)

XI. jegyzi, hogy Boldogságos Szűznek minden ünnepeinn az Oltári szentségbe részesült.

Lött mint à kereskedő hajója, meszsiről hozván az ő kenyerét. Prov. 31. ¶ 14.

Eleven kenyérnek ez vala hajója,
MARIA csillaga lévén el-hozója;
Haláli útamra költségem adója:
En bűnös lelkemnek lesz már hordozója.

l)

XII. Képzi à jóban-való álhatatosságát à ki-múlt Aszszonynak.

Bízzál Istenben, és maradgy helyeden. Eccli. 11. ¶ 22.

Szélvész, s-tenger habja ezt nem indíthatta,
Noha minden-felől váltig ostromlotta;
Hitegető világ eléggé kénálta:
Mert Isten ereje holtig óltalmazta.

m)

XIII. A' más-világot kívánó fohászkodásit nyilatkoztattya-ki.

A' mint kívánczik à szarvas à vizek kút-fejeihez; úgy kívánczik à lelkem te hozzád. Psal. 41. ¶ 2.

Edes Leányimnak, s-kis unokáimnak
Ki-múlások után, mint sebes Dánoknak;
En-is azt kívántam, hogy társok azoknak
Lehessek, s-kóstollyam forrását JESUSnak.

n)

XIV. Azt tanéttya, hogy mindenkor kész-volt à halálra.

Kész az én szívem, kész az én szívem. Psal. 56. ¶ 8.

Mit horgászs utánnam lesekedő halál?
Látlak à tükörben à holott képed áll:
Fenyegető kezed engem készszen talál:
Mindenkor elmémbe bizonyos-is valál.

o)

XV. Adgya értésünkre, miért hogy éj-fél után hétfőre térölt egy óra előtt szállított-légyen-ki.

A' munkákhoz való eszközök
Meg-nyúgosznak egy-kevessé à terhektől. Oseae 8. ¶ 10.

Mivel istenéért sokat munkálkodott,
S-most eggyel, s-most mással szorgalmatoskodott
Ugy, hogy már végtére éppen elfáradott;
Örök ünneplésre azért el-nyúgodott.

p)

XVI. Teste csendes el-takarásának helyére vezet.

Es meg-nyúgovék à bárka Örmény országának hegyeinn. Gen. 8. ¶ 4.

Mint Nôé Bárkája, hegyekre jutottam;
S-Vécsi havasok-közt itten meg-nyúgodtam:
Pállya fűtásomat czéllyáig futottam,
Meg-hólt kedvesimhez imé számláltattam.

r)

XVII-ből tanólljuk, mit jelent à Húsvét, és Pünkösöd között lött ki-múlása.

En ölok és elevenétek. Deuter. 32. ¶ 39.
A' Lélek az, à ki meg-elevenít. Joan. 6. ¶ 64.

Húsvét, s-Pünkösöd között hogy lött ki-múlása
Ne csudáld; lesz bízzál, jó-fel-támadása.
Az Elet Christussal, s-Szent Lélek áldása
Ezt fel-költi; s-menyben lészen maradása.

s)

A' KEGYES OLVASÓHOZ:

Bé-fejezése az egész írásunknak.

Itt Prínyi Katának lásd élte folyását,
Nemzetét, s-testétől lelke el-válását,
Minden testnek úttját, világ el-múlását:
S-jól élly, hogy hóltodnak vedd jobbra válását.

59.

23. AUGUSTI, ANNO 1693.

1. Sok Semeit küldtél ellenem, Ur Isten,
Az kik szidalmazták meg vénhedet fejem,
Atokkal kisirnek számkivetisemben,
Káromkodva forog szájbánis nevem.

- 5 2. Te lácztól, Isten, tisztán minden titkot,

60.

4. APRILI, 1694.

1. Oh, erős Istennek fel gerjett haragja,
 Bűn ellen lobogó tűznek nagy lángja,
 Ki bűnös fejemre már régen ki omla,
 S csontaim veleitt szinten el szarasztya.
- 5 2. Mikor szűnik már meg engemet fogjatni,
 Vallyan edes atyám akaré meg szanni,
 Tekintnéké reám menyből szent szemei,
 Vagy örökke el űz, mint Kaint bujdosni?

61.

DÁNYÁDI JÁNOS

SIRALMAS VERSEK

Mellyek, Magyar-Ország egy darab részének, kiváltképpen Debreczen vidékének, Berettyó környékének, és Sár-rête mellyékének, a' Pogány Tatárok miatt esett romlását, és el-pusztulását keservessen zokogják, és az Istennek ennek utanna való kegyelmes óltalmát óhajtva kívánnák. Öszve szedettetvén DANYADI JANOS által, E' következő csekély Rythmusokban

Ad notam: Jaj szó siralom közt kétséges világnak.

1. MEg-gyászolhatatlan siralmas állapot
 Jaj hogy érok s' látók e' szomorú napot,
 Illy órákot,
 Szem-pillantásokat,
5 Mire láták szemünk ez hólnapot.
2. Menynek, földnek Ura, hatalmas Teremtőnk,
 Ki lakozol Menyben, te vagy gondviselőnk,
 Jó éltetőnk,
 Eröss védelmezőnk,
10 Ellenségtől meg-tartónk s' őrizőnk.

6–8 [Hiányzik.]

3. Uram mi erőnknek, te vagy ékessége,
Te tülled származik az áldás e' földre,
Népeidre,
Tekints seregedre,
15 Soha ne hadd esni Pogány kézre.
4. Jaj szó, siralom közt el-bádgycatt sorsunknak,
Véres fegyver miatt romlott tagainknak,
Panaszinknak,
Sűrű siralminknak,
20 Summája ez sopánkodásinknak.
5. Az edgyik siralmunk alig múlhaték-el,
Pogány Tatár által, más következék-fel,
Kik fegyverrel,
Szörnyü dühösséggel,
25 Sákmánt tönek nemzetünkben széllyel.
6. Vég-Gyulához jöven sok számú Tatárság,
Egyben adván magát két fele pogányság,
Jaj nagy dúlság,
Közöttünk lön bontság,
30 Ezek által szörnyü nyomorúság.
7. Alattomban járván, mint estvéli Farkas,
Berettyó-víz felé ösvények lön tágas,
Nagy hatalmas,
Semmiben irgalmas,
35 Hozzánk nem lön szivek nyugodalmas.
8. Mert által költözcén Berettyó folyásán,
Nagy rablást tévének Vj-falu határán,
Söt e' táján,
Minden helyek pusztán,
40 Maradának miattok rabolván.
9. Kik meg-futamodtak az útbán el érvén,
Kegyetlen Tatárok, utánnok eredvén,
Vesztegetvén,
El-pusztiták szintén,
45 Szegényeket a' földre le-vervén.
10. Bizonyságom erre Debreczen határa,
Ki sok hólt testeket keblében fogada,
Kiket Galga
Szultán le-vágata,
50 Kegyetlenül, a' Tatár Chám fia.

11. Sok futott szekerek, széllyel oszlatának,
Ezeknek terhei prédára jutának,
Hurczoltatnak,
Öszve rontatának,
55 Alá valók, szélnek hányatának.
12. Nem lön irgalmasság, keményült szivekben,
De nagy kegyetlenség, kit vivének végben,
Mindeneken,
Gyengen élt szüzeken,
60 Ferteztetést mivelvén ezeken.
13. Téjjel, mézzel folyó, Faluink, s' Várasink,
Gyenge szép iffiakkal, rakodott helyeink,
Szép úczáink,
Minden gazdagságink,
65 El-pusztíták, Templomink s' házaink.
14. De a' mi siralmasb, keserves rabságra,
Gyermekink s' Véneink, gyászos állapotra,
Sűrű jajra,
Bokros ohajtásra,
70 El-hajtották, s' vitték hazájokba.
15. Sirhat méltán ezen Debreczen vidéke,
Gyászban öltözzék bár, Berettyó környéke,
Mellynek népe,
Tündöklő serege,
75 Pogány kézben, sir most keseregve.
16. Ally-meg hát földünkben; hosszas úton-járó,
E' szomorú sorson, méltán légy zokogó,
Siránkozó,
Menyben fohászkodó,
80 Meg-siratnod e' nagy romlást méltó.
17. Istenhez panaszod, mi velünk bocsásd-fel,
Mondván: Oh JEHOVA, mire felejtél-el!
Hogy rejtéd-el?
Magad kegyelmeddel,
85 Hogy vallatál szégyent seregeddél.
18. Felette kevésre becsülléd népedet,
Es csak igen olcsón, el-árulád őket,
El-veszteket,
Nem szánád testeket,
90 Az úczákon ontatád véreket.

19. Azt cselekvéd velünk, hogy a' kik meg-hallyák,
A' mi romlásunkon fejeket csovályák,
Meg-gyalázzák,
Rútúl szidalmazták,
95 Mi tiszteletünket káromlyák.
20. Ne hadgy sok ideig e' nagy gyalázatban,
Ne pirúllyon orcánk a' szégyen vallásban,
Jó-vóltodban,
Adgy részt Országodban,
100 Ama' dicső lelki Canahánban.
21. Mi tisztelünk Uram, téged igaz hitbül,
Róllad vallást teszünk, egy szájjal egy szivbül,
Idegentül,
Semmi bálvány képtül,
105 Segedelmet, nem várván embertül.
22. Mire felejtesz hát-el, minket örökké,
Te örökségedet, hová hadnád többé?
Veszendővé,
El-pusztuló félbe,
110 Hiszem mi közöttünk vagy Uram te.
23. Mire lennél olyan mint meg-fáradt férfi?
Ki úttjárul bé-tér nyúgalmat keresni,
Meg-tartani,
Segedelmet adni,
115 Mint hatalmas nem tud óltalmazni.
24. Ne vesd-meg szent Isten a' te haragodban,
Júdát és a' Sion, lobbant búsúltodban,
Ne légy olyan,
Miként az Oroszlán,
120 Ne útállyon Lelked meg valóban.
25. Ne töröld-el Uram még a' Jácób házát,
Ne pusztíts-el minket miképpen Sodomát,
Tarts-meg Júdát,
Mint Lóth Pátriarchát,
125 Engedgy immár látnunk vidámulást.
26. Hozd haza még egyszer a' Pogány kezébül,
El-hordatott népünk rabságnak földébül,
Kegyetlentül,
Szabad utat ettül,
130 Mutass nekik hatalmas erődbül.

27. Oh Seregek Ura te formálál minket,
Te teremted Uram az halló füleket,
Kérésünket,
Hoszasz nyögésünket,
135 Keserüllyed esedezésünket.
28. Mert a' Sion fala egyedül téged vár,
Készülly óltalmunkra, lévén erős kö-vár,
Neved immár,
Ne hadd gyalázni, kár,
140 Oltalmunkra, Uram légy jelen már.
29. Siró Anyaszentegyházadnak kérését,
Te Gerlicze galambocskádnak nyögését,
Epedését,
Siralmas beszédét,
145 Keserüllyed ennyi sok inségét.
30. Oh menybéli nagy Ur, mig hadsz-el bennünket,
Pogány rab szíjjára, mig adod népedet,
Seregedet,
Frigyes Szenteidet,
150 Szánd-meg immár téged tisztelőket.
31. Vártunk békességet, és imé félelem,
Minket környül fogott, nincsen segedelem,
Engedelem,
Az Urtúl kegyelem,
155 Mert haragszik a' nagy Fejedelem.
32. Elégedgyél-meg már illy gyalázatunkal,
Pogány által rajtunk mivelte romlásunkal,
Rabságunkal,
Köny-hullatásinkal,
160 Ne szomorits többé pusztúlással.
33. Kegyelmezz-meg Uram mert nincs becsületünk,
Mindenektül immár szörnyen nevettetünk,
Itéltetünk,
Hogy mi gonosz vétkünk
165 Ejté mostan e' romlást közöttünk.
34. Lám meg-kegyelmezél a' nagy Ninivének,
Irgalmasságodbúl, jól szállál ezeknek,
Csecsemőknek,
Artatlan lelkeknek,
170 Erdemekért kedvezél ez helynek.

35. Itéltetvén tülled Sodoma s' Gomorrha,
Ebben meg-tartaték a' Lóth Pátriárcha,
Mert útadra,
Parancsolatidra,
175 Gondott tartott szent hagyományidra.
36. Nem merünk úntatni Uram már magunkért,
Mert sok gonosságunk a' felyhökig fel-ért,
Te magadért,
Szent választottidért,
180 Kegyelmezz-meg a' sok csecsemökért.
37. Ne engedgyed hánni azokat fegyverre,
A' mi bűneinkért ne add meg-ölésre,
Pogány kézre,
Hogy szám-kivetésre,
185 Vitessenek rabságnak földébe.
38. E' Magyar Nemzetnek még örömét hozd-el,
Ne emészszeék fényes világa délben el,
Nagy vig szivel,
Lelki készségével,
190 Hogy dicsérjen minden szent, örömmel.
39. Másként hogy hogy telnék-bé, ama' mondásod,
Abrahám szolgáládnak ígért fogadásod,
A' te magod,
Kevés maradékod,
195 Szaporitom, sokakra magzatod.
40. E' szent ígéletben, bizik a' mi lelkünk,
Most vagyon ideje, segedelmed nekünk,
Oh Istenünk!
Kegyelmes vezérünk,
200 Mutassad-meg világ előtt kérünk.
41. Talám vadnak Uram még ötvén igazak,
E' bűnös nemzetség közzül választottak,
Mint fiaknak,
Kedvezz hát azoknak,
205 Ne engedgyed őket Pogányoknak.
42. Ötvenen nem lévén, ha harminczan vadnak,
A' kik Daniellel a' törésen álnak,
Ohajtanak
Hozzád fohászkodnak,
210 Azokért hát kedvezz ez hazának.

43. De ha az harmincznak még-is leszen hujja,
Ha ki telhetnének tizre avagy húszra,
E' kis számra,
Tekincs mint fiadra,
215 Ne-hadd jutni végső pusztulásra.
44. Emlékezzél Uram velünk tött frigyedre,
Az halandó ember erőd el ne végye,
Kegyelemre,
Térj hozzánk végtére,
220 Dicsőségünk építs fel dél színbe.
45. Ez hatalmasságod látván a' pogányok,
Nyilván meg isméri hogy csak te vagy Urok,
Nagy Királyok,
Itélő Birájok,
225 Népeidnek erőss kalauzzok.
46. Legeltessed ottan népedet veszsöddel,
Sötét barlangokban ne lappangjon széllyel,
Félelemmel,
Sok rettegésekkel
230 Tekincs sorsát könnyező szemekkel.
47. Legeltesd nyájjadat a' Básán mezején,
Kövérséggel fénlő Gileádnak földén,
Siros fűvén
Szép harmatos völgyén,
235 Hogy szolgállyon néped néked élvén.
48. Meg-maradt népedre soha ilyen romlást,
Ne bocsáss Ur Isten meg-emésztő rablást,
Inkább áldást,
Szivbéli vidúlást,
240 Hogy ne vallyon szent neved káromlást.
49. Ezer hat száz után kilenczven háromban,
A' mind szent havának közepi tájában,
Siralomban,
Hóltig való gyászban,
245 Magyar esék Tatár rab szíjában.
50. Ez rövid eneket ki szerzé versekben,
Nemzete romlását kesergé szívében,
Tatár kézben,
Melly esék véletlen.
250 Szent Jehova szabadics-meg Amen.

62.

[TATÁROK HAJDÚHADHÁZÁN]

1. A tatáros tatár midőn látta immár
Tsászár eő felsége lajtmánynya itten jár,
Több parantsolatot a házára nem vár,
Hanem el tódula, a mely benne nagy kár.
- 5 2. Tsak azt sem várhatta, a kenyér ki sülljön,
Szalatt a kert felé, hogy a lóra ülljön,
Hatház várossához, hogy a lelke fülljön,
Arról mindeneknek a lelke meg hülljön.
- 10 3. Bökömbe szaladott, a tsárdán lappongott,
Néha ugyan ivott, de kivált aggodott,
Sok bort, ugyan el hidd, bizony nem hordatott,
Tsak két petákot is az borért nem adott.

63.

[ÚJFALUSI KATA NÉVNAPI ÜDVÖZLŐVERSE]

1. Clio, Caliope az nagy Apollóval,
Az töb közönséges szép Parnassusival,
Thália, Melpomene kedves Dianával,
Harmoniát kezdvén zengő Musikával
- 5 2. Az Neczpali Schóla nagy s-kisded déakit,
Révay nemzetnek négy egyenlő szévét
Im égy föl biztaták tanuló eszeit,
Ne felejssék most el szent Kattalin nevét.
- 10 3. Am ugy legyen tehat, kedves Attyánkfia,
Ujfalui haznak édes maradékia,
Igen tisztelendü Ujfalussi Kata,
Foroghván eszinkben születéssed napja.
- 15 4. Ama szent Kattának neve fönt ditsérve
Legyen, mi általunk jó emlekezetbe,
VOLTAKÉPPEN hogy van te általad érve
Szép születésednek ditséretes newe,
Igy együt kíványa néked igaz vere.

- 20 5. Vivat fönt kialcsunk mindnyájan egy hével,
Imádsaggal s-harfa hallo szép zengéssel,
Vgy mutassuk mi megh, hogy vagyunk egy nével,
Az divéki hazhoz nagy kötölesseghel,
Tehat mongyuk együt: am ugy légyen. Amen.

64.

EPICEDIA DECLAMATA SUPER OBITU SPECTABILIS AC GENEROSAE DOMINAE BORBALAE
RAKOCZI, GENEROSJ DOMINI PAULI OROSZ DE TSITSER CONJUGIS DILECTISSIMAE

- 5 1. Fö, köz 's alsó rendbül allo gyülekezet,
Kit ez helyre hozot a' szent igyekezet,
Kérlek, kedvet hozzam ne mutas nehezet,
Beszélgetésemben mig léssen végezet.
- 10 2. Amaz erköltsöknek jeles praeceptora,
Phylosophusok közt nagy nevü Seneca
Töb bölt szavai közt egykoron azt mongya:
Tsak pont, még annal is kisseb eltünk napja.
- 15 3. A pontnál kissebet mondhate valaki
Tsak egy reszecskét is nem lel ebben senki,
Sok gonosznak megis e' kitsiny pont széki,
Mellybül foly életünk kerekiségére ki.
- 20 4. Eltünk kerületit Isten cirkalomra
Hogy veté, osztotta azt ött darabokra,
Szep, gyermek, iffü, férfi és vén korra,
Mellyekre az inségh menten ugjan fuva.
5. Mihelyt születesünk ez árnyék világra
Ajtót nyit, jaj szoval köszönünk be arra,
Tsupa meztelen, erőtlen vóltunkra,
Sok ellenseginkkel kell menni az harcra.
6. Sok regieknek volt e' dolog tsudája,
Panoszolkodásra nagy materijaja,
Másnak a' természet hogy édes dajkája,
A szegény embernek de tsak mostohaja.

- 25 7. Nézd el az oktalan fene allatokat,
Mindgyárt hogy születnek, látod ruhájokat,
Ször, bőr, talu, gyapjú bé fedí azokat,
De ember vilagra hoz czudar tagokat.
- 30 8. Némely állatoknak mindgyárt a' természet,
Mihelyen születnek, fegyvert rendel készet,
Az embernek penigh tsak hogy adot eszet,
De maskeppen igen erőtlen s-meg veszet.
- 35 9. Migh tsetsemö, teste tsak gyenge alkotmány,
Szaja van, de nem szól véle, mint egy balvány,
Nyelve van, nem tudja, mi edes, mi *sovány*,
Nintsen keze által valami *talalmány*.
- 40 10. *Lábai* mitsadák, tantorgo oszlopok,
Szemei tsak ritkán száraz köny források,
Orra, füle rutsag folyamtato árkok,
Többire tagjai mind alkalmatlanok.
- 45 11. Illyen, szegény ember, a' te születésed,
Nem lehet am ezzel semmi kerkedésed,
Gyakran e' világra való nem jövésed
Job volna, vagy hamar a' földbe terésed.
- 50 12. De maradgyon oda az apró esztendő,
Lassuk meg, mivel job a' gyermeki idő,
Ezis roszzsal tellyes, jotul üres, meddő,
Azért semmikeppen nem ditsirhetendő.
- 55 13. Merö gorombaságh gyermek allapatunk,
Mit csinalunk itten, fetsegünk, kiáltunk,
Dioval, márvánnyal, pergettyüvel jadzunk,
Vagy füzfa paripan szellyel nyargalodzunk.
- 60 14. Jer eléb, mitsoda, lassuk, az iffiuságh,
Ugy teczik virágh szál, de gjakran aszszu ág,
Nem találtatik itt majdan semmi joság,
Hanem lélek vesztő hijjaban valóság.
- 60 15. It a' test tagjai bünnek fegyverei,
Ki folynak a' szibül gonosság erei,
A szemek bujaságh alnok vezérei,
Szajak a' hivságos szónak mesterei.

34–36 [A hiányzó, s a kiegészített részek kikopva; a 35. sor a 128. sor alapján javítva.] 37 tangorgo 37–38 [A sorkezdet és a sorvégek kikopva.] 39 rutsak 59 szemnek

16. Hat ti, zabolátlan delczeg indullatok,
Eretlen élméletül koholt gondolatok,
Mit nem tselekesztek, mint egy vadallatok,
A szegény iffiakat széllyel hurczollyatok.
- 65 17. Némelyt a' vakmerő batorkodas arra
Izgat, hogy erejét magasztallya nagyra,
Oroszlánt vagy tigris híjjon ki a' bajra,
Hanyat homlok mennyen az halalos jajra.
- 70 18. Sokaknak a' harag szivét haborgattya,
Melly miat mi légyen az igaz, nem láttya,
Ez a' Xerxes királyt úgy meg bolondittya,
Hogy buvában a' nagy tengert lanczoltattya.
- 75 19. Némellyet ugj fel fu a' kevelység szele,
Mint ha övé volna e' vilagnak féle,
Phaëtonnal edgyüt a' Nap szekérébe
Hogy ha engedtetnék, kívánna ülni be.
- 80 20. Még a' rettenetes tengeren is néki
Akarna hogy lenne uralkodó széki,
Mint Cauntus király felül ezt valaki,
Az hystoriákban olvasni tette ki.
21. Ez szekit tetette a tenger partjára,
Ra parancsolt annak hankodo habjára,
Hogy vizet önteni rea mint vrára
Ne merne, mert jutna palczája határa.
- 85 22. De nosza, tovább is az oculart vegyük,
Szemünk eleiben a férfi kort tegyük,
Hogy ha valami jó van ebben, szemléllyük,
De azt úgy aránzom, it azt fel nem lellyük.
- 90 23. Oly számosak ennek nyomorusagai,
Melly sokak a' fényes Napnak csillagai,
Ez széles föld hatán termet fak agai,
Vagy tavasszal zedült mezzőnek virági.
- 95 24. E bajos állapot ellen orvosságot
Hogy lellyen valaki, keres hazasságot,
De talál ebben is töb híjjánosságot,
Hogy nem sziv gyógyító kedves vigasságot.

79–81, 84, 88, 96 [Kikopva.]

- 100 25. Mert mikor kívánna tarsul Penelopét,
Nyer talam nyavalas, darabos Xantippét,
Mikor jó erkultsü, tiszta Eurydicet
Keres, talál talam tisztatalan Phycet.
26. De bátor ne legyen ebben szerencsétlen,
Talám hazassága sovány, terméketlen,
Nem kis fogyatkozás, sött olyan illetlen,
Mint a' nagy elő fa mikor leveletlen.
- 105 27. Ne legyen ebben is ám semmi hibája,
Bövelkedgyék számos gyermekkel szobája,
Megis öromeben eshetik csorbája,
N... nevedkedhetik keserves probája.
- 110 28. Nem születetni fiak kozzul soknak
Jobb volna, mint lenni partos Absolonnak,
Testvér öcse verét ki onto Cainnak,
Vagy huga szemermét fel fedő Amonnak.
- 115 29. Vaj ki kevés számok a' jó magzatoknak,
Hol találkoznak már társa Eneasnak,
Ki hátára veté testet vén attyanak,
Ki vötte lángozo tüzébül Trojának.
30. Cleobis es Biton magokat szekérben
Fogtak bé, hogy vinnék vén attyokat ebben,
A szüz Minervanak szenteltet helyben,
120 Ki követne őket ma e' kegyességben?
31. Azt is meg engedem, jó fiakkal hires
Hogy legyen valaki, mégis butul üres
Nem lehet, mert talám szegénységgel terhes,
Minden napi ételt veritekkal keres.
- 125 32. Vajha csak a' slejtes, alaton elméknek
Kellene viselni terhét a szükségnek,
De bizony, azok is, a' kik jeleseknek
Tartatnak, kostollyák sovány izét *ennek*.
- 130 33. Lactantius nevü regi nagy tanito,
Ekesen szollasban felette hatható,
Gyakran olyan kemény szükségét volt láto,
Hogy egy fillért nem volt vagy batkat adható.

126 Kelleni 128 annak [A rím miatt javítva.]

- 135 34. Mit szollyak ama nagy Dionysiusrul,
Quintius romai jeles dictatorrul,
Mind kettő a' magos meltóság polczárul
Le esvén, keserves szegenysegre szorul.
- 140 35. No, nincsen semmiben még eddig nyereség,
Lassuk, ha a' kincsben igaz gyönyörűség
Lehete banattul és bútul üresség?
De bizony, itten is megh tsal a' reménség.
36. Hogy lehet a' boldog, a ki fél szüntelen?
Nyughatatlanságnak miatta szintelen,
Miként a' koporsó szája telhetetlen,
Arany szomjusága megh enyhíttetlen.
- 145 37. Szamár fülü Midás a' mellyet kívána,
Sok ma oly szerencsét adatni akarna,
Hogy valamit illet, mind arannyá *válna*,
Vagy Marcus Crassussal hig aranyat inna.
- 150 38. Im, eddig életünk tsak szerencsetlenség,
Hatra volna még a teperedet vénség,
De azt tudgya minden, hogy tsak merő inség,
Azért keresnie jot benne nem szükség.
- 155 39. Mivel hát életünk illy sok gonoszban all,
Allandó örömet semmiben nem talál,
Boldogab, a' ki jol e' világtul meg vál,
Mert sok gonosziban véget vét a' halál.
- 160 40. Ugyan is mi tsoda kegyessen meg halni?
Pallya futas után a czelban be álni,
Hanykodo tengerrül tsendes partra szalni,
Rabságh köteliben többbe nem szolgálni.
41. Világbul ki mulni vallyon mitsoda égh?
Ez bujdosasunkban Istentül vetet vég,
Ez által hazánkban, melly a' szentséges ég,
Költözzünk, hol lészen nyugodalmunk elég.
- 165 42. Az ötödik Károly csaszár hogy országát
Le tevén, vitetne hazájában magát,
Hogy hajóbul ki szál, örökös jóságat
Meg lattyá, így kezdi bö köszöntő szavát:

133 Dionysiusrol [A rím miatt javítva.] 142 Nyughatatlanságnak 146 szerencsés 147 lenne [A rím miatt javítva.]

- 170 43. Edes hazam, Spanyór ország, egességgel,
Anyamnak méhébül mezeitelenséggel
Jöttem ki, úgy viszont beléd ürességgel
Terek meg, hogy ellyek immár tsendességgel.
- 175 44. Méltan, ki az élet hajójából ki hag,
Mondhad: egességgel, szep hazam, Meny ország,
Fogad bé lelkemet, kit ez gonosz világ
Tsak hánya és vete, mint madarat az ág.
- 180 45. Job hat a' szep halál, mint a bajós élet,
Mert megh szünik ebben a bokros itilet,
Nem szenyved a' lélektül sanyaru telet,
Mert paraditsomban lesz örök kikelet.
46. Mivel penig majdan el telik az ora,
Ez lesz beszedemnek már utolsó sora,
Mihelyt intezem ezt im ez koporsóra,
Nemzetes Rakóczi Borbála aszszonyra.
- 185 47. Hat te Vrban ki mult lélek, ha szolhatnál,
Feleletet im ez kérdésre adhatnál:
Jobbé e világi élet az halalnál,
El hiszem, jobnak azt mondanád amannal.
- 190 48. Mert jollehet élted volt tsak kevés idő,
Egy summaban kötve huszon nyolcz esztendő,
Még is minden felöl, mint a sűrő erdő,
A banat és a bu rád vala eredő.
- 195 49. Mit használt teneked nemzeted czimere,
Egesz értekednek bővelkedő ere,
Avagy jó erköltsü szépséged tüköre,
Egyik sem lelete remenyed gyükere.
- 200 50. De midön halálod hozza jöve közel,
Az által ez hitván foldrül el költözel,
Amaz te menyei hazadban költözöl,
Lelki aldasoknak kincsevel töltözöl.
51. Leszesz már Istentül öröke aldatot,
Minden szorongatás alól fel oldatot,
Jó hired és neved, a mely fen maradot,
Nem leszen mi nálunk soha meg rothadot.

205 52. Im azért tisztünket most is cselekeszük,
Gyaszos koporsojat testednek fel vészük,
Az élő Istennek templomában viszzük,
Mint szep kincsét annak rejtekeben teszszük.

65.

VALEDICTORIA CUM PRAEFAMINE

1. Felső, közép s. also rendü keresztyének,
Kik ide gyűltetek nagyok es kitsinyek,
Tisztességet hogy ez halotnak tegyetek,
Kérlek, figyelmesek minnyajan legjeteek.
- 5 2. Mig e' szentül ki mult Istennek leánya
A' Felső Salemben, mely minnyajunk annya,
Költöznek e' földrül, tületek kívánnya,
Kiki közzületek szavait megh hallya.
- 10 3. Végh butsut most vészen edes feléitül,
Közeleb, tavólyab való vereitül,
Világon véle élt jó isméröitül,
Ercséterek mondandó beszéde rendibül.

Meltoságos Aspermontne aszszonytul, Rakoczi Juliatol, hugátul

4. Meltoságos aszszony, kegyelmes aszszonyom,
Rakoczi Julia, nagyságod el hagyom,
15 Vég butsum hogy vegyed, elmem azon hányom,
Mert majdan a' sirnak földe engem el nyom.
5. Tartottam éltemben azt vigasságomnak,
Hogy ismérted magad atyafisagunknak,
Örömet akartal hivatni hugomnak,
20 Algyon meg Istene én igasságomnak.
6. Meltosaggal fenlő ferjed, groff Aspermont,
Ellyen veled vigan, mint Isten az Hermont
Zöldellövé teszi, hogy rá harmatot ont,
Ugy szallyon reatok jó, -s távozzon, mi ront.
- 25 7. Volt tülem ellened ha valami vétsegh,
Kit nem kívánt volna köztunk valo vérség,
Arrul botsanatot adgyon a' kegyesség,
Mivel engem arra vit az erőtlenség.

22 Hermon 28 [Az arra utólag beszúrva.]

- 30 8. Valameddig teczik az egek vrának,
Légy addig szerentsés lakosa világnak,
Orája mikoron el jő halálodnak,
Örököse amaz boldog Meny orszagnak.

Meltoságos Rakoczi Ferencz kis fejedelemtül, ötsétül

- 35 9. Rakoczi nagy fának egy férfi gyümöltse,
Világi éltünknek szerelmetaes öcse,
Nagyságos Rakoczi Ferencz, read öntse
Aldásit az Isten, szived véle töltse.
- 40 10. Isten szerencsésen igazgassa élted,
Legyen hirrel fénlő e' világon élted,
Ditsiretes 's viselt dolgaidd, jó téted
Ekesitse régi czimeres nemzeted.
11. Lassad az Ur Isten aldasinak sokát,
Kövesd régi vitéz atyaid nyomdokat,
Pogány fegyverének mind elit, mind fokát
Ronts öszve nemzeted veszedelme okát.
- 45 12. Epüllyön általad a' nagy Rakoczi ház,
Valaki te read szép hirt nevet ruház,
Aldassék Istentül, a' ki penigh gyaláz,
Porigh aláztassék, mivel téged aláz.
- 50 13. Világi éltednek légyen bekessége,
Lelkednek testednek kívánt egressége,
Mikor el érkezik napjaidnak vége,
Az örök Istennek tied legyen ége.

Rakoczi Ersébettől, gróff Erdödi György uram házas társatul, nényétül

- 55 14. Nagyságos aszszonyom, Rakoczi Ersébet,
Mivel rajtam ejtet az halál mély sebet,
Nem szolhatok veled e földön már többet,
Aldast kérek read fövenynél felesbet.
- 60 15. Follyon read Isten aldasának árja,
Kegyelmes ajtaját tüled bé ne zárja,
Ezen jót magára élted igaz párja,
A' méltoságos groff Erdödi Györgg varja.

29 Valameddik 30 addik 36 Aldásid 37 [A sor kiszakadva, az első két szó az őrszóból ismeretes.] 60 vajja

16. Ellyetek sokaigh egymás szerelmében,
Legyetek gazdagok Isten kegyelmében,
Nevellyetek magot annak félelmében,
A mely jeles legyen erőben, elmében.

65 17. Isten igazgasson benneteket jora,
Hogy mikoron el jö az utolsó *ora*,
Legyen Christus vere lelketeknek ára,
A fényes Meny ország bé fogado vára.

Nemzetes Kende Clára kis asszonytul, nennyetül

70 18. Nemzetes kis aszszony, néném Kende Clára,
Imé, szegény ötsed juta halálara,
Nem lehete éltét nyujtani sokára,
Mert ez volt Istentül el rendelt határa.

75 19. Reád, édes néném, lelkem aldast kíván,
Légyen az egekben neved bé iratván,
Kövessed a
Alhatatossagt meg tartván.

80 20. Tarcson fen e' fol..... hired és neved,
Kíván ha Istentül valami jot szived,
Ö szent kezeibül bö mértékben el ved,
Szandekidban ekent hogy telhessék kedved.

21. Ha néked valaha szerzettem banatott,
Kerlek arrul mostan hogy adgy botsanatot,
Holtod utan osztán velem együtt legj ott,
Az hová sok szentek lelke ma be jutott.

Tekintetes Nagymihalyi Laszlone aszszonytul, Soos Susannatul, nennyétül

85 22. Tekintetes nemes nenem, Soos Susanna,
Mig a' szörnyü halál velem így nem bána,
Egy valál, ki kegyes szemeket ram hanna,
Kedvetlen sorsomban szive szerint bána.

90 23. En majdan testemnek satorát le tészem,
Isten által epült hajlékban lesz részem,
Az élet fajának gyümoltseben észem,
Vég butsumat tüled azért ekent vészem.

95 24. Isten, edes neném, atyafiságodért
Algyon meg én velem közlöt joságodért,
Adgyon hozzam való tiszta szerelmedért
Christusnak vérével kereset lelki bért.

100 25. Vri férjed veled Nagymihályi László
Ellyen, ratok senki ne legyen panaszló,
Istenem felöknek adatott zászló,
Ne legyen sohais hazatokban gyászló.

26. Eltetekkel osztán ha megh elégettek,
Már égh szerelmétül ugyan melegesztek,
Tudom, Isten által velem edgyüt léztek,
El fonyathatatlan koronát is vésztek.

Nemzetes Kende Márton, Sigmond és Ferencz batyáimtül s feléségektül

105 27. Hires Kende nembül való jó uraim,
Kende Marton, Ferencz, Sigmond, vigjazoim,
Butsuzok tületek, hallyatok beszédim,
Migh sirban tétettnek el hervatt tagaim.

110 28. Világi éltemnek szerelmes bátyjai,
Légyen gond Istentül reatok attyai,
Vannak sziveteknek ha mi banattyai,
Mullyonak el, mivel hogy joknak gátyai.

115 29. Ellyetek boldogul hites tarsitokkal,
Mind két
Epüllyön ha
Miglen mi

Atyai s- anyai agon való atyafiaitul

120 30. Minnyaján, kik vadtok mégh atyafiai,
Atyai s- anyai ágon viragai,
Ratok ezen szivem jo kivansagai,
Legyetek öröke Isten aldottai.

31. Ellenetek tülem hogy ha eset vétek,
Meg engedgye nekem azt kegyes szivetek,
Végre edgyütt velem menyégben legyetek,
Hol amaz el rejtet mannabul egyetek.

95 [A sor utolsó két betűje kikopva.] 99 adatott [A szótagszám miatt javítva.] 107 Butsuzik 114–116 [Kiszakadva.] [A 114. sor kezdő szavai az őrszóból ismereteseek.] 117 [E sor s az előtte levő alcím vége is kiszakadva.] 122 az

Nemzetes Tsitseri Orosz Pal ferjétül

125 32. Nemzetes Orosz Pál, kedves edes férjem,
Idvezitöm után edgjik titkos fejem,
Nem véltem illy hamar hogj ez időt érjem,
Melyben szivem tüled végső butsum vegjem.

130 33. Mert ime tsak most van még nolczadik tele,
Hogy veled edgje tön hazasságh kötele,
Mikoron gondolnam, talam e lesz fele
Együtt lakasunknak eppen vege kele.

135 34. El hiszem, erettem szived hogy keseregh,
Bú banat miattam rád todul mint seregh,
Látván, hogy testemet az halálos méreg
El fogta, majdan meg emeszi a' fereg.

140 35. De kérlek, enyhüllyön bú bánatos szived,
Köny *hullatas* árja ne asztassa szemed,
Job, ha gondaidat az Istenre veted,
Gondgya lesz ő néki mindenkor éretted.

36. Istenem, te tudod hozzám nagy hűségét,
Igaz szerelmének forró melegségét,
Ne lássa hát, kérlek, javaid szükségét,
Erezze atyai kedved édességét.

145 37. Oltalom paisa légy arva fejének,
Minden veszedelmek rula el térjenek,
Ellyen örömökre kedves feléinek,
Velem edgyütt plantált szép tsemeteinek.

150 38. Talám, szerelmesem, ellened vétettem,
Engemet szerető szived meg sértettem,
El hiszem, kedvedet nem mindenben tettem,
Erötlenségh alá mivel rekesztettem.

155 39. Kérlek, felejcsed el fogyatkozásimat,
Emlics megh gyakorta édes Borbáladat,
.....
.....

133 [Az *erettem* *m*-je *d*-ből javítva.] 138 *hullatasok* [A szótagszám miatt javítva.] 150 [A sor utolsó két betűje kikopva.]
155–156 [Kiszakadva, miként az utána következő alcím is.]

Sogoraitul, Nemzetes Orosz Sigmondtul és Györgytül, azoknak feleségeiktül

160 40. Nemes Orosz Sigmond es György sogoraim,
Ime, el érkeztek utolsó oráim,
Tületek vég bútsút vészek, jo vrain,
Megh a' koporsobul fel kelnek poraim.

41. Szerelmes férjemnek jó atyafiai,
Viragozzatok, mint paraditsom fái,
Azoknak, a kik éltetek társai,
Kivánom, hasonló legyenek sorsai.

165 42. Mivel volt bennetek atyafi szeretet,
A mellyel szivetek hozzam viseltetett,
Szamotokra Christus vérén kerestetett
Drága kints menyégben legyen el tétetett.

Neveletlen gyermekitül, ött esztendő fiatskájátul, Palkotül és két esztendő leánykájátul, Pannatul

170 43. Jaj, hogy hagyálak el, szerelmes magzatim,
Orosz Palko, Pandó, gyönyörű rajzatim,
El fogtak szivemet ertetek banatim,
Hogy ratok intezen butszó szozatim.

175 44. Oh! melly kevés időt élheték véletek,
Azt tudtam, tovább is dajkátok lehetek,
En nevelhetlek fel, sziveim, bennetek
Ember korotokban örömet érhetek.

180 45. De más volt felölem tanacsa Istennek,
Hogy értem el rendelt hatarat éltemnek,
Ki alhat ellene az isteni kéznek,
Alája botsátom magamat én ennek.

46. Szerelmes arvaím, a' mennyei Urnak
Ajánlak bennetek, mint erős tutornak,
Tartsátok öt felső 's első atyatoknak,
Eö lesz párt fogója minden bajotoknak.

185 47. Kérlek erre, edes, te se légy mostoha,
Szerelmed hozzájok ne hüllyon meg soha,
Nevellyed úgy őket, hogy legyen valaha
Istenes emberek előtt drága marha.

164 Kivánom <legy> 168 [A sor utáni alcímben:] Nevetlen 169, 170, 178, 184 [A sorvégek kiszakadva.]

- 190 48. Nevedgyenek fel az Ur félelmében,
Vegyenek epülést a' jó böltéségben,
Amaz mindeneknek hasznos kegyességben,
Hogy jussanak hozzam örök ditsőségben.
49.
Tudom meg
195 Jaj, hogy en hazamhoz halál bé lepe,
Meg fojta szivemet mereggel tölt epe.
50. Algyon megh az Isten, hüséges szolgaim,
Kedvemet kereső jambor szolgáloim,
Szelidseggel nékem engedő jobbágyim,
200 El fedve tületek legyenek hibáim.

A temetésre gyűlt sokasagtúl

51. En tisztességemre ide gyűlt fő s köz rend,
Kinek tudom szive holtomon nem örvend,
Mivel tikteketis az halál el törend,
Legyetek áldottak, migh Christus el jövend.
- 205 52. Mivel benneteket viselt illy kegyesség,
Hogy megh holt testemnek tületek tisztességh
Tetetnék, adassék néktek is bekeségh,
Es holtotok után menyei ditsőség.
- 210 53. Egy dologh van hátra, hogy tselekedgjetek,
Meg hült tetemimet innet fel vegyetk,
Nyugalmára rendelt sirban be tegyétek,
Mellyért az Istennek aldásat nyerjétek.

Be rekesztés

- 215 54. Térj megh már én lelkem a te nyugalmadban,
Rejtezzél bé Isten szárnya arnyékában,
Köttessel a' menyben elők tsomójában,
Migh el vált társoddal edgyeszülsz ujjokban.
55. Te penigh, foldbül lett testem, térj a' földben,
Nyugodgyál tsendesen annak kebelében,
Tudom, hogy nem maracz mind öroke ebben,
220 Fel öltözlek teged ismet ditsőségben.

193–195 [Kiszakadva.] 209–211 [A sorvégek kiszakadva.] 210 tetemivet

66.

[A „VIA JACOBAEA” BETÉTVERSEI]

a)

[IX. regula:] Ne kérj Istentől felettéb való gazdagságot és nyereséget útdban. Jákob Istentől tsak azt kíváná, hogy az Isten légyen ő néki Istene, ételt, italt, ruházatot adgyon, és békével hordozza útában. Elégedgyél-meg kérlek te-is ezzel, és ottan ottan így énekelly útdban:

Sit noster Dominus, sit tutor, det modo victum,
Det vestes, satis est: caetera mundin habe. [12]

Az az:

Tsak az Isten légyen Urónk,
Utainkban mi Tutorónk,
Ételt, italt, ruhát adónk,
Egyebeket másnak hagyónk. [13]

b)

[XII. regula:] Bóldogtalan sorsodnak idéjén, az Istennek néhai régi, másokkal, s' veled közlött irgalmasságiról meg-emlekezzél, és azokkal emlegessed el-tsüggedt szivedet [...] Így imádkozik vala ama' vénségére jutot keresztyén Uton-járó-is:

Qui me servasti puerum, juvenemque virumque,
Nunc serva miserum me quoque Christe senem. [15]

Christus, ki meg-tartál engem;
Gyermek iffiú s' emberségben;
Most-is tarts-meg inşégemben,
S' ne hagy-el én vénségemben! [16]

c)

Ez vén Uton-járó a' mit vénségéről énekel vala: te így énekellyed keresztyén Uton-járó akar-ki légy, gyermek, iffiú, &c.

Uram Jesus tarts-meg engem.
S' útaimban légy vezérem:
Ki meg-tartottál sok izben,
Most-is ne hadgy e' veszelyben. [17]

ZEMLÉNYI R. FERENC

[ÜDVÖZLŐVERS ÓNADI JÁNOSHOZ]

Ez' hasznos Munkátskának (itileti szerint) Tiszteletes Authorának, és ez mi Scholánknak hasznos Igazgatójának, s' Tanítójának, érdemlett tisztességére.

1. AZ elmének igen Nemes Találmánya,
Meszsze ki-terjedő s' titkos tudománya
Ha nem Annya, bizony leg első leánya
Philosophiának, az Arithmetica.
- 5 2. Nem lehet ez nélkül az Astrologia,
Semmire sem mehet az Geometria,
Segittetik ezzel külső Historia,
Hasznát vészi sokszor az Theologia.
- 10 3. Erre kell szert tenni az Kereskedőknek,
Eszt kel meg-tanulni a' Tisztviselőknek
Az hadakozásban fizető Tiszteknek,
Minden rendben lévő jo Gondviselőknek.
- 15 4. Ez nélkül az ember igen bóldogtalan,
Adásban, vevésben, e' csalárd világban,
Nyomorult Gazda az, a' maga házában,
Az ki semmit sem tud Arithmeticában.
- 20 5. Ez kicsiny könyvetske, e' szép Mesterségre,
Kivált a gyengéknek lészen jo Vezére,
Melyben szép Regulák vadnak el intézve,
Szent Irási példák szép rendel fel téve.
6. E' kis Könyvetskének azért Authorát,
Böcsüld meg ha látod használatosságát,
Ki ennyit sem töttél, ne gunjold munkáját,
Mert köz jóért tötte elme fáradságát.

IDŐSEBB VENTER MÁTYÁS

[VENTER SÁMUEL HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

1. Edes kedves atyám, ki vagy Venter Mátyás,
Ki engem tartottál házadnál fél, nem más,
Fogjatkozásimról kérlek, hogj meg bocsás,
Az nagy Ur Istentől szállyon reád áldás.
- 5 2. Áldás, mondom, szállyon jo tetemenyidert,
Körülöttem való dajkálkódasodert,
Mert atyai keppen, valamint hozzád fért,
Óltálmaztál, kiért az Urtól végj nagy bért.
- 10 3. Ólly utra indultam, mellyről többé soha
Vissza ném térhetek ez földi hazába,
De utánnam várlak nem sok idő múlva,
Az örökké való fénjes meny országba.
- 15 4. Kissebb Venter Matyás, tenéked mit mongjak?
Gonoszt nem mondhatok, mint hü atyafinak,
Gyümölcsét gjakorta láttam jó vóltodnak,
Hozzám való kegjes atyafiságodnak.
- 20 5. Mint gjarlóság alá vettetet embér,
Vétettem ellened gjakor hetvénhétszer,
De még bocsás-mert im rám érkezet az szer
Az haláltól, az ki mindeneket léver.
- 25 6. Kedvés édes öcsém, vegjed végső szómot,
Keservésen tölled el búcsuzásomot,
Istennék ajánlak teged mint tagomot,
Az egek urától végj kedves jutalmot.
- 30 7. Ventér György, ki nekem vagy kissebbik öcsem,
Kiváltképen való nagj gjönyörüsegem,
Ki az többi között vagj tagom és vérem,
Visellye gondodot, az Ur Istent kerem.
8. Az felseges Isten tápláljon mint atyád,
Es az jó igasság vezérelyen mint anyad,
Kiket ha éltedben követsz, neked megád
Minden jokot s leszen kegjelmes te hozzád.

26 Ki váltképen 32 [A sor második tagja, amit a szerző kihúzott, eredetileg:] kikkel te magadot tápláld

- 35 9. Környülöttem álló kegyes keresztyének,
Ferjfiak s aszszonyok, ifiak es vénék,
Az kik tisztességet nékem hogj tegjeteK,
Illyén szép sereggel, tudom, ugj jötteteK.
- 40 10. Szolgálatom néktek én nem ajálhátom,
Mert im el végesztem, látyátok, futásom,
Kis fáradságtokot nem szányátok, tudom,
Mellyért az Ur Isten algjon meg, kívánom.
11. Nyugodni akaró ember nyugodalmat
Keres ő magának csendes agjas házat,
Az hol meg pihenést tanál, s végre onnat
Fel kél meg ujjulva, mint jól meg nyugodot.
- 45 12. Hozzatok elő hat én agjas hazamot,
Mellybe be zárjátok hideg tagjaimot,
TegjeteK az földben es had nyugogjam ott,
Illyen modon várom az utolso napot.

69.

[TELEKI LÁSZLÓ ÉS VAY ÉVA LAKODALMÁRA ÍRT ÜDVÖZLŐVERSEK]

a)

MESE:

Születésem előtt engem szem nem látott,
Utat életemre Anyám holta nyitott,
Az Anyám testével éltem tápláltatott,
Miglen magam által eletem el-fogyott

b)

MESE:

1. Olly Királynét látok, imhol jö előmben,
Kinek nagy serege nálam ismételten,
Sereg hajtojával vagy on szövetségben,
Jobb keze felöl ült a' második rendben,

43 [Az utolsó négy eredeti szótag áthúзва:] tagjainak

- 5 2. E' Királynét minden szemével nézheti,
 Völegény Uramis tudom jól isméri,
 Mert ő szép seregét mindenekkel közli,
 Nem lesz nálla nélkül senkinekis veszti.
- 10 3. Valaki öt láttya annak nints halála,
 Sokaknak penig van örök halálára,
 Ezt kiáltya minden mihelt jö világra,
 Ally elő barátom, s' tedd magyarázatban.

c)

MESE:

1. Egy meredek hegy van egy nagy kösziklában,
 Sok források vannak ennek oldalában;
 Belől penig a' viz földögel magában:
 Mert a' nagy tűz miatt nem lehet nyugvásban.
- 5 2. Mikor erre futhatsz nints szomorúságod,
 Örömmel telik-bé minden jajgatásod,
 Vig vagy, és magadban érzed bóldogságod.
 Jer elő te jobbik, Hallyuk minek mondod.

70.

[BENEI GYÖRGY ÉS HUSZÁR MIHÁLY ISPOTÁLYMESTEREKET DICSŐÍTŐ VERS]

1. Isten tárhazának io gondviselőj,
 Annak chorbánnyának nyitói, s, zároj,
 Christus szegényinek hü komornyikiaj,
 Kik vadtok ez helyben serény tisztartoj.
- 5 2. Mint hogy tisztetekről meg emlekeztetek,
 Jo tselekedetet az hüthöz tettetek,
 Es hivataloknak iol meg feleltetek,
 Ezért nagy iutalmat Istentől vegyetek.
- 10 3. Mert a' mit ez előtt majd husz esztendőkkal
 Istennek Szent Lelke közlöt szegényekkel,
 Ezt az irigy szívek töllök vötték vólt el,
 Most tü meg nyertétek kegyes serénységgel.

- 15 4. Ez volt ez városon édgý ieles isputály,
Szent Léleki névvel: noha most pusztán áll,
Nagy betsüben volt ez a' szent királyoknál,
Mert sok buza dézmát általok ott láttál.
- 20 5. Kit telhetetlenek nagy erőszakoson
El huztak vontak volt tsalardul, s, ravaszon,
Már ez után az lesz számokra rakáson,
Nem volt eddig a' ki illy hibát meg lászon.
- 25 6. De mint hogy ez dolgot az Urnak szent lelke
Mind ez ideiglen igen neheztelte,
Kegyes sziveteket im fel ingerlette,
S, csak tü általatok ez iót most meg lelte.
- 30 7. Ugy van: mert elsőnek Benej György neve,
Melly déák, s, görögből magyarra ha menne,
Jol menny szánto vető, éppen tsak azt tenne,
S, szegényekhez ennek szive hogy ne fülne?
- 35 8. Másitoknak neve Huszár, s, ez is vitéz,
Mihály penig, ki mint Isten, maid arra néz,
Lelki képpen ennél mind szü erőss, mind kéz,
Tisztbéli társával iora mindenik kész.
- 40 9. Mert édgý társaságban a' mit miveltetek,
Isteni buzgoság szerzette köztetek,
Ez utánnis ioban mind elébb mennyetek,
Hogy a' szent Istennek kedvében legyetek.
10. Nem volt ez, ugy hiszem, kevés fáratsággal,
Mert illy io helyben áll nagy ügygyel, s, nagy baijal,
De hogy ezt tettétek itt ez isputállyal,
Ezt tselekedtétek az Isten Fiával.
11. Jutalmot munkátok Istennel talállyon,
Emberek közöttis io hiretek follyon,
Kedves aldozatul Isten előtt állyon,
Menyben coronátok fényesen foroglyon.

CSIKI ORSZAG PUSZTULASAROL

1. Bar gjaszban *öltözzél* immar *Erdély ország*,
Mért nyommorusagod mint tenger, olljan melly,
Ismerd meg magadot, ne legy tova**b** kevelly,
Mert igen környüll vet az utollso vészéll.
- 5 2. *Egyszer is*, madszoris *kertednek virágját*
Ell hagjak, pusztittyak sok szép gjen**g**e agjat,
Kitanollták immar minden fellől uttyát,
Egetik, rabolljják szelljell tartomanynyát.
- 10 3. Kit *mastan* bizonyynyit Fell tsik szik orszaga,
Mert esék velletlen tatar prédajara,
Midön nem is velte, küs tsendesseg valla,
Nagj ke**g**jetlenseggell az tatar letsappa.
- 15 4. Sebes egö langall foga ell hazokot,
Kötözte, vagdallta maggokkot s f**i**jokot,
Kedves ferfiakot, gjen**g**e aszonynyokot
Hajta ell az tatar sok szüz leanyynyokot.
- 20 5. Kardra hant kit ell vit sok artatlannokot,
Szagata mint farkas kis barannyotskakot,
Kin az annyok szive tsak nem meg hassadott,
Keserves sirallmok hegjekre halatott.
6. Ne teremtsen Isten ollj embé**r**t villagra,
Ki ne inditassék most szommorusagra,
Söt ha meg szemmeit vetné orszagunkra,
Ne szanná errete jutni az halla**l**ra.
- 25 7. Szünnyön Apollo fön zengedö**z**ö szava,
Szünnyön Orfeusnak ekes szep *hárfája*,
Füllemüllenekis mézell fojo szava,
Méreggé valltozik hajnali notaja.
- 30 8. Poétak, holl vattok, tallam mind alusztok,
Orszagunk nagj karan hogj nem sirankoztok,
Fell tsik szek orszagat miért nem szanynyatok,
A fölldre borullvan ugj immatkoz**z**atok.

1 oltözöl; érdő ország 3 leg 5 Erdő téres madszoris kirkidnek vitajatt [!] 9 massall 10 Menynyetek 11 veltem 19 hassada 20 hallottak 24 hallara 25 zengedözö 26 Szünnön; Örfeusnak; kar faja 28 Mereggel 30 Oszagunk; karata [Szótagszámhiba is.] 32 A <lollunk>

- 35 9. Illjen jo vollna most allomboll fell kellni,
Orszagunk romlassat pappirosra teni,
Szélljell az orszagon ki kell terjeztetni,
Mindenek tuttara s ertesekre adni.
- 40 10. Menynyi szamu nepet az tatar ell rabla,
Sok szep ifiakall fajtalanull halla,
Apro tsetsemöket az hoban nyommoda,
Kiknek az anyokot rab szijuban raka.
11. Jaj, mint onta reank az ellenseg merget,
Szep színü Fell tsiknak ell horda szep neppet,
Ketszer erte imar illjen veszedellem,
Sirathassuk melltan *szomoru* esetet.
- 45 12. Jaj, sirallmas eset, velletlen nagj veszellj,
Tellben, szombat napon eset ez az futas,
Istenem, igj tellik be ammaz szent iras,
Hogj ne jussunk ere, mellto az immadtság.
- 50 13. Első nap azt tudok, meg ellegszik azall,
A pogany ellenség ell vit prédajavall,
De harmad nap ismét nagj ob indulattall
Ell jöve, pusztitta szörnyeb *rablásával*
- 55 14. Immar ezzer hat szaz es kilentzven nyelgiben,
Böjtölö havanak nyegjedik heteben
Ránk üte a tatar, rut felle üdöben
Az mell nem hallatot ez *előtt Erdélyben*.
- 60 15. Hat ezer s hat szazat két napon ell rabla,
De sokat az utban le vagtak, ell hantak,
Kik pedig hartzolltak, kezeken meg holltak,
Oh jaj, keserves jaj, kik igj romlotanak.
16. Fellsages Ur Isten, tekintsd meg dollgunkot,
Mi is szent Davidall siratyuk magunkot,
Hajts le fülleidet s hallgasd panaszinkot,
Lasd meg es tekentsd meg mi nagy romlasunkot.
- 65 17. Jo hirünk nevünkben naproll napra fogjunk,
Sok nyomorusagnak bösegeken uszunk,
Mint le szedet virrag, hirvaton hirvadunk,
Jobbullast dollgunkboll naponkent nem latunk.

44 szommu 48 jussak 49 ellegszik ö azall [Szótagszámhiba.] 52 rablasara 53 ez; kilentven 55 Reank [Szótagszámhiba.]
56 llöt edeben 58 sokat <az utban> az 61 tekintst; dollgukban 62 siratyunk magungot 63 hagasd 64 tekint; nag 66
onyomorusagnak 68 dollgukboll napenkent

- 70 18. Irjad az orszagnak lelki paztoranak,
Hogj az hitroll mostan igen tanitsanak,
Az kezes nep kozzot most ne hankodgjanak,
Mivell az orszagban farkassok *benn vannak*.
- 75 19. Most *rakjanak mirrhát a tömjénezőben*,
Most legyenek buzgok az szep könyörgesben,
Hogj meg maradhassunk az jo bekesegben,
Az egeknek urat dítserhessük, amen.

72.

VIZAKNAI BRICCIUS GYÖRGY

[A „NAPLÓ” VERSES BETÉTE]

A ki a föld színén kenyeret kereshet,
Bolond, ha föld alá és azért mély vermet:
Igy ki a szárazon céljára elmehet,
Kétséges tengerre nem tudom, mért siet.

73.

MÁGA SIRÁLMAS SORSAT KESERGŐ MAGYAR THALIA

Ad notam: Jaj melly siralmas ez világ.

1. Hallyatok meg zokogását,
Magyar Thalia siralmat,
Mikent kesergi romlását,
Szomoru sorsát.
- 5 2. Há szivem tablája nyilnék,
Mély álmom tulem távoznék,
Fejem Forrása változnék,
Hogy konyvezhetnék.
- 10 3. Mert az Ur reám haragját,
Fel gerjezte sebes lángját,
Ellenem fordítá átkát,
Boszszu álását.

71 nem 72 lennyommok 73 ragjanak marhat attöjonomzzöben 74 legenek 75 maradhadsunk
Nótajelzés siralmat es 6 tuled 10 sebet

- 15 4. Meg sokasítá az csapást,
Határimban az Jajgatást,
El változtata az áldást,
Es eöröm mondast.
- 20 5. Ki valék tündöklő haza,
Vagyok idegenek váza,
El hullott szépségem máza,
Szemem meg áza.
- 25 6. Büneim sertő fullánkja,
Mivélte hogy csapás habja,
Reám borujjon melly árja,
Isten haragja.
- 30 7. Koronám földhöz veretett,
Rab háj rajta nevelkedet,
Mellyet szivem el epedet,
Eröm el vészet.
- 35 8. Idegenre eörökségim,
Szallotak ékes házaim,
Nevelik ezek jaiaim,
Sűrű siralmim.
- 40 9. Kenyeremben alig eszem,
Vizemét nagy árron vészem,
Szomszédimtul neveltetem,
Hátra vettetem.
10. Idegen kezét nyujtotta,
Javaimat el praedálta,
Nemzetemet meg rontotta,
Földre tapotta.
11. Meg vidalmúlt hogy bir velem,
Fél émélkedet ellenem.
Ha velem nem lesz Istenem,
El fogy seregem.
- 45 12. Valakik itt által mennek,
En rajtam mind süvöltenek,
Lettem csufsága mindennek,
Azért nevetnek.

- 50 13. Haboruságot szenyvedek,
Nyugodalmat nem lelhetek,
Még pihenést sem vehetek,
Jót nem nézhetek.
- 55 14. Könyvéim orczámon folynak,
Mert határim pusztíttatnak,
Lakosim szellyel bujdosnak,
Sirnak s' ohajtnak.
- 60 15. Meg szüne eöröme szivemnek,
Nincs vig eneke nyelvemnek,
Mert mindön felöl sértenek,
Káral illetnek.
16. Szomoruán fohászkodom,
Mert nincsen földi gyámolom,
Igyefogyot allapatom.
Siralmas sorsom.
- 65 17. Uram előtted szivemet,
Ki töltöm miként az vizet,
Fel emelem kezeimet,
Lássad igyemet.
- 70 18. Mivel jo voltod az egig
Fel *hat*, ne büntesd sokáig,
Csapásod ne tarcs mindéltig,
Elegéld eddig.
- 75 19. Hol vadnak régi szerelmim,
Indullynak meg béleim,
Keserülly meg mert népeim,
Nyögnek frigyesim.
- 80 20. Légyen békeség földemben,
Ujics meg bagyat lelkemben,
Hogy téged vig éneklésben,
Algyalak Amen.

70 Fel fuat ne bünted [Sh.] 75 Csekerülly [Sh.?)

74.

VERES GYÖRGY

[ÜDVÖZLŐVERS JOHANNES NICOLAUS WAGNERHEZ]

5

AZ ki é világnak bölcs ismertetiben
Ejel nappal magát gyakorlya szüntelen
E reménségében meg nem szegyenülhet
Mert az olyan munkást jószerencse követ
Im hol jó Barátom ez úton éredtél
Azért szerencsédhez közeleb is léptél
Melly hogy maid tenéked úgy gyömölczözhessen
A mint érdemletted, kívánom szüvessen.

75.

MATUSEK ANDRÁS

[A SZÉCHÉNYI GYÖRGY FELETT MONDOTT HALOTTI BESZÉD VERSBETÉTE]

Ollyan hatalma lön már az halálnak; hogy aequo pede pulsat Regum turres, pauperumque tabernas. Minden személy válogatás nélkül, egyaránt rontya a' Királyi tornyokat, mint a' pásztori gunyókat: zúrja, zavarja, sáros lábbal tapodgya a' fenyves Palotákat, mint a' füstös polgár házakat: Néminémü feneketlen örvényes mélység; melyben Császári titulusok, Királyi Koronák, Herczegi pálczák, Püspöki süvegek, Papi öltözetek, Praelatusi botok, Cárinalisi vörös gallérok, de még a Kristus székiben ülő Monárchák-is minden szánakodás nélkül merittetnek, sillyesztetnek, és hanyattatnak, kit a' Poëta, emez verseivel jelentett valaha:

Est Comune mori, mors nulli parcit honori,
Debilis et fortis, veniunt ad funera mortis.

Mindenekkel köz az halál,
Semmi tisztnek nem kedvez már,
Erőtlen, vagy nagy erejü,
El nem futnak halál előtt.

2 gyakorlya 7 gzymölczözshessen

B. ALMÁSI PÉTER

BÁNATBAN ESETT MAGYAR NÉPNEK KESERVES VERSEI,

az mellyek íratattanak amaz néhai Sáros Pataki ez ideig Gönczre bé szállott Collegiumnak kiűzöttetésének
alkalmatosságakor, ugyan azon fellyebb meg nevezett néhai anya oskolának edjik méltatlan és legkissebbik
tagja által MDCXCV. esztendőben

1. **Bánat s keserűség emészti lelkemet,**
Gond, bú, sok fárattság aggasztja elmémet,
Tsak egyedül tőled várok segedelmet,
Jövel, Uram Jesus, segíts meg engemet.
- 5 2. **Aldassál, óh Isten, örökké mennyégben,**
Kinek ez munkához kezdettem nevében,
Kérem, erőssítsen meg engem lelkemben,
Segítség meg mostan meg romlott elmémben.
- 10 3. **Lásson ő igazat imé e nemzetben,**
A kit vetett mostan ellenség kezében,
'S meg haboríttatni engedett lelkében,
'S juttatott keserves üldöztetésekben.
- 15 4. **Maradj meg mivelünk, ha tettzik tenéked,**
És te szent színedet tőlünk el ne rejtse,
Sőt, minden helyeken ate segedelmed
Legyen, ne vehessen erőt ellenséged.
- 20 5. **Az Isten immáron imé e nemzetet**
Jaj, mire juttatta, kit tőle elvetett,
Leg közelebb amaz veteményes kertet
Üldözni engedte az keresztyénséget.
6. **Sok nyomorúságnak töriben ejtette,**
Üldöztetéseknek alája vetette,
Jaj, nintsen immáron ennek segedelme
Több, aki felkelne mellette, hanem te.
- 25 7. **Isten, ne engedjed tovább ate néped**
Szintén elpusztúlni te keresztyénséged,
Ne kellyen is ellen dühös ellenséged
Fel, 's ne fogyassa már választott sereged.

- 30 8. **Plutónak serege imé mi ellenünk**
Felkele, 's nintsen már maradandó helyünk,
Sokkal alább való helyben sem lehetünk,
Mert mindjárt történik üldöztetetésünk.
- 35 9. **Eretnekségeknek neveznek ők minket,**
Mindenütt fogyatták az mi életünket,
Jó szabadságtúl is megfosztják lelkünket.
Jaj! minden helyekből ki űznek bennünket.
- 40 10. **Tarts meg Uram nekünk ami lelkeinket,**
'S meg ne háborítsad éles elméinket,
Verd a földig dühös ellenségeinket,
Ejtsd törben immár ki kergetőinket.
11. **Egész keresztyénség, kesereghetz immár,**
Szemeidet bizony ki sírhatod te már,
Oda van, oda van veteményes kert már,
Göntzi collegium melly bizonyára kár.
- 45 12. **Rendes collegium jaj mint elpusztúla,**
Kinek áll immáron tsak tsupa kőfala,
Melly ez előtt szép és igen ékes vala,
Jaj! Isten, melly hamar imé ez megromla.
- 50 13. **Méltó, hogy sírjanak mindenek szemei,**
'S szemekből folyonak sűrűn ki könnyvei,
Meg szomorodjanak mindenek szívei
Ezen, 's érkezzenek nagy keserűségi.
- 55 14. **Oh Isten, ez előtt vagy nyóltz esztendővel**
Jöttünk ki Patakrúl nagy keserűséggel,
És így edjeztünk meg mi a göntziekkel,
Hogy lennénk közöttök veteményes kertel.
- 60 15. **De imé az időnk melly hamar ki telék,**
Mert mihelyt városunk ő kezekhöz esék,
Mindjárt templomunkat mi tőlünk el vették,
És ott lakásunkat nekünk nem engedék.
16. **Ennek penig oka igaz szolgáltatás,**
Hogy míg benn lakhattunk, köztünk volt vigyazás,
Egykor, midőn történt mi közöttünk lopás,
Meg fogván a tolvajt, meg tsipe a darás.

- 65 17. Itíld meg igazán ate néped között
Hogy mi történt legyen, im minket ki űzött
Mérges Antichristus mi rajtunk erőt vött,
Jaj, az Domitius pallossal üldözött.
- 70 18. Ne botsássad tovább mi üldözőinket,
Isten, tsillapítsad le kergetőinket,
Ez hazában levő rút gyűlölőinket
Ne terjeszszed reánk fenekedőinket.
- 75 19. Oh, Ur Isten, nekünk adj már győzedelmet,
Hogy mi győzhessük meg a nagy ellenséget,
Amelly mi ellenünk fel fegyverkeztetett,
'S tudomány helyérül imé ki kergetett.
- 80 20. Igazán szollott vólt egyszer egy poeta,
Aki e két verset ilyen formán írta,
Ezt bezzeg igazán 's mindenekre szabta,
Mert senki e törvényt által meg nem hagta:
Nulli fata locum certa stationem dederunt
Cogimur in varios ire redire locos.
- 85 21. Mászszor is illy formán szollott egy vers szerző,
Hogy a kegyes lélek mindenkor veszendő,
Mert ő ellensége soha meg nem szűnő,
Bátor ő legyen is halállal küszködő:
Nunquam bella piis nunquam certamina desunt
Sed quocum certet mens pia semper habet.
- 90 22. Már az ékes virág imé el hervada,
A Napnak fennyétül igen meg fonnyada,
S keserűség napja imé fel virada,
Mert az Antichristus világ fel támada.
- 95 23. Azért méltó mostan hogy mi el bútsúzzunk,
Mindeneknek, kiknek illik, valét mondjunk,
Im ez mái napon mindnyájan meg hóltunk,
De hiszünk Istenben hogy még fel támadunk.
- 100 24. Légyen Isten hozzád immár, Tsétsi János,
Aki mi közöttünk valál igen hasznos,
Semmi dolgaidban nem valál hijános,
Jóllehet hogy vóltál egyedül s magános.

67 vett [A rím miatt javítva.]

25. Isten házas társod tartsa meg s anyádat,
Nevellye leányod s kedves egy fiadat,
Tartson meg sokáig, kívánom, magadat,
Sokakkal közölhesd szép tudományodat.
- 105 26. Kívánom, hogy Isten ugyanezen helyben
Alittson bé téged elebbeni tisztben,
Lehess mindeneknél jó emlékezetben,
Felső s alá való rendnél betsülletben.
- 110 27. Hű prédikátorunk, jó Németi Gergely,
Imé hol a levél, azért te is nyergelly,
Majdan ki kísérünk téged szép sereggel,
Vegyed ezt végtére mi tőlünk jó névvel.
- 115 28. Aldjon meg, kívánom, tégedet az Isten,
S minden dolgaiddban gyámolítód légyen,
Számos esztendőig tégedet éltsessen,
A hol helyed lészen, fogjanak szívesen.
- 120 29. Édes seniorunk, Szederkényi István,
Istennek áldása légyen reád szálván,
És az ő jóvólta rajtad virágozván,
Hasznos edény lehess Istened szolgálván.
30. Isten, praeceptorok, légyen ti hozzátok,
A kik jó dolgokra minket oktattatok,
Szép tudományokból nekünk részt adtatok,
Az Isten visellye tinéktek gondotok.
- 125 31. Isten légyen hozzád immár anya schola,
Ki valál ez előtt olyan, mint pálmafa,
A melly még levelét ősszel el hüllatta,
De már vagy szint olyan, mint télben diófa.
- 130 32. Ha Magyar országon vólt vagy egy pálmafa,
Ez volt bizonyára tudom a másikja,
De im ágaitúl ez már megfosztata,
Mellyért ennek tagját keserűség bántya.
- 135 33. Göntz felett egy tsillag melly igen ragyogot,
De imé homallyal már bé boríttatott
Es a föld színére im szinte le szállott,
Göntzi collegium, jaj! már szellyel oszlott.

140 34. Isten légyen veled immár Göntz várasa,
A ki míg itt laktunk, ennek ő tutora
Vóltál, én kívánom, lelketek láthassa
Mennyeeknek országát, Istenét áldhassa.

35. Irtam hamarjában ezt nagy bánatomban
Az elmúlt siralmas idő folyásában,
A kilencven ötben és ezerhatszázban,
Martius havának huszonhat napjában.

145 36. Ez néhány verseket aki olvashattya,
A versek fejében nevét találhattya,
Ki írta, s miről írt, azt minden tudhattya,
Jaj! mint lőn a göntzi schola állapattya.

77.

[HASKÓ JAKAB CÍMERÉNEK MAGYARÁZATA]

Magyarázattya az Istenben el nyugodott Praelatus CZIMERENEK, mellyen NAP, HOLD, HABOS
TENGER, VASMÁCSKARA TEKEREDETT KIGYO, 's HAROMSZEGLETÜ FORMABA helyezettett
ARANYAS KORONAK vannak írva:

1. Ezt az URI CZIMERT ha jól meg vizsgálom,
'S-magyarázattyában elmémet próbálom,
HASKO JAKAB éltét benne fel találom.
- 5 2. A' melly FORMA vagyon HARMAS SZEGLETEKBEN,
Jelenti az ISTENT HAROM SZEMELYEKBEN:
Fundáltatott HITI HASKONAK Ezekben.
3. Ezeknek mindenkor szolgált serénységgel,
Áítatossággal, töredelmességgel,
Buzgó szeretettel, 's engedelmességgel.
- 10 4. A' KIGYON értetik Lelkünk Meg-Váltója,
Ki fel-emeltetett, mint Mójses KIGYOJA,
Hogy bününk mérgének lenne Orvoslója.
- 15 5. Reménségét HASKO ebben helyezettette;
'S azért vagyon írva VAS-MACSKA mellette,
Melly a' Reménséget mindenkor jedzette.

6. Az HABOZO TENGER jedzi a' Világot,
Es a' Lélek vesztő tündéres Hivságot;
Mellyet a' ki meg gyöz, nyér nagy Uraságot.
- 20 7. Meg gyözte ezt HASKO, (csudáld erősségét!)
El hagyván Nitrai gazdag Püspökségét,
'S-Fő Ispánságának pompás Fényességét.
8. A' Czimeren lévő NAPNAK ragyogása,
'S mellé irott HOLDNAK világoskodása,
Fénlő Hirnek Névnek lé-ábrázolása.
- 25 9. Meg érdemlette ezt nagy bölcseségével,
Alázatos, szelid, józan erkölcsével,
'S-Angyali szentségü tiszta életével.
- 30 10. AzARANY KORONA jedzi Koronáját,
Mellyel Isten ötet, mint Ió, 's-HIV SZOLGAJAT
Meg ajándékozta, fizetvén munkáját.
11. Méltó-is vólt erre az ö fáratsága,
'S-Templomokra költött sok szép gazdagsága,
Mellyért lészen menyben örök bódogsága.

78.

TELEKI SÁNDOR

KARACSON NAPIJARA VALO EGJNEHANJ VERSEK

1. Ollj nagy az Istennek tökeletessege,
Hogj nincs magan kívül semmire szüksége,
Vagjon eö magaban telljes dicsössege,
Mellj soha el nem fogj, mint tenger melljsege.
- 5 2. Tetczet meg is neki, hogj legjen ollj munka
Magan kívül, az mellj ötet mutogassa,
Legjen josaganak tanubizonjsaga,
Es dicsössegenek vilagos peldaja.
- 10 3. De mindenek felett embert valasztotta,
Kiben josaganak sok jeleit hadta,
Draga kegjelmenek hogj lenne piaczcza,
Azert teremttette ötet igassagba.

- 15 4. De az njuhatatlan embernek elmeje
Hijaba valora magat fuggesztette,
Emberi sors felett vagjott Istensegre,
Azert dicsössegből magat ki ejtette.
- 20 5. De hogj telljesseggel ne esnek kecscségben
Az ember hogj latna magat nagj vesélljben,
Akkoris josagat mutata az Isten,
Mert igeretet tön Paradicsom kertben.
- 25 6. Hogj meg jövendőben olljan magot adna,
Mellj az bünös embert allitna jo karba,
Kitöl meg rontatnek ördögnek hatalma,
Ki az első embert bünre tasitotta.
- 30 7. Ez az Isten szava tovabbis terjedett,
Naponkent lathatobb keppen nevededett,
Rendre prophetaknak is meg jegjeztetet,
Hogj vegre be telnek, az mit Isten rendelt.
- 35 8. Elsöben Abramnak tön illjen fogadast
Az Isten, hogj az eö kevés szamu magvát
Ugj meg sokasitna, mint az eg csillagat,
S ö benne az nepek latnak meg aldatást.
9. Mojzessis ez dolgot vilagosan tudta,
Melljet sido nepnek meg jelentet vala,
Hogj koztok tamadna egj olljan Propheta,
Ki egesz vilagnak lenne valcsagara.
- 40 10. De David kiralljnak nem csak meg igerete,
Söt eszküvesevel meg erősítette,
Hogj kiralljá mehe draga gjümölcsebe
Fel emel, s örökke tart kirallyi szeke.
11. Esaias csak nem ujjaival mutatta,
Jesse gjökerenek ekes vessző szala
Fel nő s meg viragzik, kinek jo illattja
Az Istennek lelkét magan meg njugettja.
- 45 12. Gabriel angjalis Josepnek meg monta,
Szüz Mariat mikor el hadni akarta,
El ne hadgjad otet, mert leszen ollj Fia,
Büneböl Izraelt ki meg szabadittja.

45 Gabriel angjalis <eszt szepen>

- 50 13. Mindenek be tölték, ez nap bizonjsaga,
Abramhoz Istennek tött illj fogadása,
Szencseges magvaban nepek aldatasa,
Merges bün vadgjanak oda lött fulakja.
- 55 14. Ma jött az vilagra amaz nagy Propheta,
Világ nepeinek diadalmas Ura,
Messias, Davidnak kirallyi szent magva,
Ki az eö szekiben Uralkodo lett ma.
- 60 15. Ez az a vessző szal, mellj ma hozzank jutot,
Jessenek gjökere, ime, meg virágzot,
Kiben Isten lelke szepen meg njugodot,
S abban az bünöshöz jo kedvet mutatot.
- 65 16. Josephen is be tölt az angjal mondasa,
Az meg igert magzat mert szemünk lattara
Ma jött le az egbol az diadalomra,
Vilag buneinek meg bocsatasara.
- 70 17. Jertek hat minyajan, ez erös Prophetat,
Davidnak szekiben ültettetet királljt,
Jesse gjökereröl fel nőtt liliom szált
Dicsirni, attjanak edgjetlen egj fiat.
- 75 18. Nincs hova folljamljunk, ha ehez *nem* megjünk,
De ha abban bizunk, lessz örök életünk,
Az ördög markaból meg szabadul igjünk,
Életnek vizevel itat vegre bennünk.
- 80 19. Özvegjek 's arvaknak ez ki kötő partja,
Igjekben meg fogjott szegenjek orvosa,
Sok artatlanoknak kegjes partfogoja,
Gonosz praktikaktol meg oltalmazoja.
20. Edes asszonj anjam, ez az Isten Fia
Legjen te melletted, s alljon te partodra,
Minden dolgaidat bölcsen kormanjozza,
Ne arcsón hazadnak irigjid fulakja.
21. Öregbülljön hazad, mint czedrus fa aga,
Hozzon jo gjümölcset, mint köver olaj fa,
Ragjogjanak szepen, mint napnak sugara,
Ekesen ültetet plantaid hazadba.

- 85 22. Szomoru gjaszt soha ez ne erezhessen,
Butol es banattol Isten vedelmezzen,
Udvarod mind vegig fennjessegeben legjen,
Irigjid lattara meg maradgjon eppen.
- 90 23. S ez mostan fel tettczet karacsonnak napját,
Mellj szepen mutattja rank derült sugarat,
Töltheshd egessegeben ennek el folljasat,
S töbzsöris lathassad vissza fordulasat.
- 95 24. Eleted hatara messze ki terjedgjen,
Addig faradcsagod s bajod kissebbedgjen,
De Isten aldasa rajtad nevedegjen,
Mig vitetel földről Istenhez az menjben.

79.

ENYEDI ISTVÁN

[ÜDVÖZLÖVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

E' Könyv AUTHORÁHOZ, betsületre méltó jó Collegájához való szeretetének jeléül

1. AZ Emberi Testnek ezer nyavalyái,
Porrá válásának sok kínos módgyai,
E' világ felfordultságának jelei,
Földre bünért mondott átok czégerei.
- 5 2. Átkozott az Ember, 's érette Föld, Tüz, Viz;
Méreg az eledel; epévé lött a' méz;
Mint ellenségére, minden állat úgy néz
Emberre, 's Istenért boszszút állani kész.
- 10 3. A' Föld az ő hátán kéntelen hordozza,
Bünösnek szolgálni jó kedvvé nem tarttya;
Azért legkedvesebb falattyát ha nyújttya,
Az Átkot 's az halált azzal együtt adgya.
- 15 4. Isten Átok után még-is Áldást monda,
Romlott Világ helyre-állásáról szóla,
Kegyes munkáinak időt 's rendet szaba;
Hasznos erőt Köben, Füben, Fában hagyta.

- 20 5. És így, Természetnek mind jobb 's mind bal kezét
Megraká, egyikbe Nyavalyák sok nemét;
Másikba kötötte orvosló seregét,
Tűznek, Víznek, Földnek, 's az Égnek erejét.
- 25 6. Innen van, hogy noha nem az Halál ellen,
De hogy sok kínlódást szenvedned ne kellyen,
Megtérésedre-is időd bővebb légyen;
Találsz orvosságot Patikában 's kertben.
- 30 7. Az Orvoslás Isten áldásának neme,
A' Christuson fundáltt kegyelem gyümöltse,
Bűnöst megtérésre hívó 's váró kedve;
Tsak magad meg-ne vesd, 's vissza ne élly véle.
- 35 8. Imé! Te a' bűnért mérget eszel 's iszol,
Minden átok reád Földből árad 's omol;
Vizsont azon Földnek gyümöltstétől oszol,
Kőnek, Fűnek, Fának ereje orvosol.
- 40 9. Nem kitsíny oka van pedig, hogy azokkal
Orvosol az Isten, nem tsak erős szóval:
Azt mutattya véle, hogy kegyelem által
Tellyes békességünk lesz még e' Világgal.
- 45 10. Elvész ártalomnak 's nyavalyáknak híre,
Lészen az egész Föld Paraditsom kerte,
Velünk és az Éggel kaptsolódik öszve,
Élet és öröm lesz fák 's füvek gyümöltse.
- 50 11. Mind Erős 's mind Beteg adgy hálát Istennek,
Ki zálagát hagyta ebben kegyelmének:
Ne vessz-el hirtelen; jóvára lelkednek
Vigyázz, 's orvosságot nyújt romlott testednek.
12. Ismérd-meg Ahoz-is kötelességedet,
Ki illy szépen nyittya homályos szemedet,
Hogy magad megismérd, 's mutattya, testedet
Mint tartsd épen, vagy mint építsd, ha megveszett.
13. Nagy jót közöl veled 'e Könyvnek Authora,
Ki a' mint született 's készült köz haszonra,
Más 's ez munkában-is igyekezik arra,
Ékesgesse, 's vigye Nemzetét sok jóra.

- 55 14. Nem irta e' Könyvet Orvos Doctoroknak,
(Más nyelven és formán kész szólni azoknak:)
Kivánt itt használni ügye-fogyottaknak:
Mondgy jót azért hasznos, jó Haza-Fiának.

80.

CSEPREGI TURKOVICS MIHÁLY

[ÜDVÖZLÖVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

E' szükséges Könyvnek Tiszteletes és Tudós AUTHORÁNAK érdemlett tisztességére

1. AZ Égről a' Nap Földre nem szállhat:
A' Föld az Égbe soha nem hághat:
A' Tüzzel a' Viz meg-nem maradhat:
Lélektől a' Test illy meszsze maradt.
- 5 2. Léleknek vagyon nagy szabadsága,
Értelemmel bölts az akaratba,
Eget és Földet mind össze-járja:
Ugy tetszik, hogy ő világnak Ura.
- 10 3. Ismér magában szép tehetséget,
Minden dolgokról hoz itéletet,
Számban kiszedi a' Tenger vizét,
A' Tsillagokkal a' Pornak nevét.
- 15 4. A' maga létét tudgya keresni,
Nem elsőségét böltsen isméri,
Semmiségét-is nem rejtegeti,
Örökké-való Urát tiszteli.
- 20 5. Noha a' Test-is semmiből-való;
De nemessége mindenben alsó,
Változván gyakran, hirtelen romlô,
'S magától még-tsak meg-sem mozdúlô.
6. Mindazáltal e' kettő közt tsuda,
'S az örök Urnak titkos tanátsa;
Hogy e' két dolgot egybe-plántállya,
Férjül a' Testnek a' Lelket adgya.

- 25 7. Testnek a' Lelken semmi ereje,
Lélektől a' Test függjön mindenbe:
A' Lélek nézzzen maga tisztire;
A' Test vigyázzon bölts Vezérére.
- 30 8. Minden akadályt jól elkerüllyön,
Az ő várára Tábor ne üssön;
E' két szeretet hogy meg-ne hüllyön,
A' fris épület és le-ne düllyön.
- 35 9. Ha a' viz miá kezd hanyatlani,
Más-felől tüztől széllyel oszlatni;
Ellenek tudgyon böltsen állani,
Egyenes fontba mind kettőt tenni.
- 40 10. Tsudáld hát Lélek természetedet,
Tsudálhadd a' te eredetedet,
Tsudálhadd méltán böltseségedet,
'S magad Testeden szabad erödet.
11. De tsudálhatod mind ezek felett,
Hogy egy Lélek más Lelket segíthet,
Az egész, 's romlott Testtel jól-tehet,
Maga kül másnak orvosa lehet.
- 45 12. Mind a' két dolgot e' bölts Elmében,
Renddel talállyuk irtt Könyveiben;
Tested és Lelked békességében,
Mert fárad, véle hogy juthass Mennyben.

81.

IDŐSEBB CSÉCSI JÁNOS

[VAY ÁDÁMNÉ FEKETE ERZSÉBET HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

A' versek mondó szavai a' temetségre fel-gyültekhez

1. Közép, alsó-, kitsiny 's nagy rendbül elégyült,
E' jóssággal fénlett 's tetemiben meg-hült
Isten leányának e' sir-halmára gyült
Szent hivek, a' kikért Isten meg testesült!
- 5 2. Első atyánk, Ádám, vétkével kereste
Halál erejével lön ennek is este,
E' setét bóltjában ezért szorult teste,
Mellyet élet-nelkül sárga szinnel feste.

- 10 3. De JESUS vérének ferdejében mártott
Lelkének sem Világ, sem Halál nem ártott,
Noha igyekeztek, nem tehettek kárt ott,
Mert Istene ellen nem ütött ő pártot.
- 15 4. Szeméremmel ékes 's kegyes életet élt,
Isten ígében egy ki-vetöt sem vélt,
Háza-népe között arrul gyakran beszélt,
Pállyáját úgy futta, hogy el-érne a' tzélt.
- 20 5. Sok inségi közt-is, mikor volna végen,
Lelke ket szemeit hordozta az égen,
Holt vólt fundáltatva isteni hűségen
Több java, 's számára ott el-téve régen.
6. Mint hogy pedig ő is a' gyarló természet
Gyenge edénye volt, kedvet nem egészet
Tehetett mindennek, néha nem is készet,
E' miatt napjában eshetett enyészet.
- 25 7. Ehez képest elebb-mint szemeink előll
Ez ötöt váró sir keble fogná belöll,
Ma vég-botsánatot kér mindenek felöll,
Nem is mégyen áldás-nelkül senki mellöll.
- 30 8. Kik töttetek rajta szives szánakozást,
Ne légyen még nehez kitsiny várakozást
Tennetek, tsak a' mig téssen vég butszúzást,
'S kíván rátok menyből bö ajándékozást.

Az idevezült aszszony halálára válván Istenét ditsöiti és kér fájdalomban kis tágulást.

- 35 9. Engemet semmiből teremő Istenem,
Nintsen akaratom felöllem ellenem,
Te tölled van testem, lelkem és mindenem,
JESUS erdemében előtted jelenem!
- 40 10. Velem közlött jodért, melly ezer és nem négy,
Ditsöült lelkemtől örökke áldott légy,
Mert nem erdemlettem, hogy kegyelmedben végy,
'S országod örökös lakosi közze tégy.
11. En is tiszteltelek tégedet egyedül,
Bűnöm fedezgető tettetes szín nélkül,
Te előtted jártam tisztán szünetlenül
Akarván tétzenem teneked hon 's kívül.

45 12. Mint éltem, en lelkem nem szégyenli most azt,
Azon sem bánkodom, hogy többbe nem maraszt
Jó-voltod e' földön, mert inség sem hervaszt,
'S te nállad találtam drága kintset, nem gazt.

50 13. Tágítsd kezed rajtam, engedj kis pihenést,
Mig lelki-tsokokkal rakott ölelgetést
Tészek csak azokon, a' kik nehezedést
Szereznek ennekiem, 's utamnak késődést.

Butsúzik

I. Tekintetes VAJI ADÁM uramtól, kedves férjéül.

55 14. Min és kiken kezdjem végső szavaimat,
'S kikre terjeszszem ki eleb áldásimat?
Alig tudom: ez nagy ok en bánatimat
Többiti, 's gerjeszti bús indulatimat.

60 15. Nehezen válik-el gyarló testül a' test,
(:A' ki-költözésre a' lélek nem olly rest:),
A' kikkel egy tsont 's vér, azokhoz örömet
Tsatlódik, nem tartván szorossabb szerelmest.

16. Kezdem hát azokon, kik velem egy test 's vér,
Ez utan közelbb és távolabb valokra-tér
Beszédem, azokra Istentül áldást kér,
Testem földbe, 's lelkem az egekben úgy ér.

65 17. Uram, VAJI ADÁM, engem kedveltető,
Hüségesen 's tisztán személyem szerető,
Erőtlenségimet hiteddel türhető
Édes férjem, buval soha nem illető!

70 18. Nyoltz holnapok felett tizen hatod tél ez,
Miólta magához hüséged kötelez,
Éltünk tengerében bánattal süllyedez,
Sokszor örömmel is, tsekély hajónk, evez.

75 19. Elmém ugyan bódúl, emlekezem mihelyt
Sok változásidról, mellyeket én terhelt
Lelkem veled együtt keservesen viselt,
Kikkel hazánk gyászos-volta minket frisselt.

80 20. Artatlan nagy vasad 's minden kár-tételed
Nelkül rajtad esett rabságban lételed,
Együtt hatá szivem ohajtással veled
Valék hevségidben hivesítő szeled.

21. Neha ügyem veled bujdosásra kele,
Ez állapotunkban, oh, mennyi kár lele,
Keresett javunkal az irigység tele,
Alig maradt testünk alkalmas fedele.
- 85 22. De ez türhető volt, mert a' prédára költ
Javunk helyett Isten ismet sok jokkal tölt,
Keserves rabságbul szabadságunkba ölt,
Mutatván ezzel is, hogy minket nem gyűlölt.
- 90 23. Midőn mondanám már: Mivel hogy mindenütt
Társad valék, koros időt veled együtt
Érek; szinten akkor testemnek meg eskütt
Ellensége, Halál, véletlenül rám üt.
- 95 24. Szeretettel egyé lött szívet ket-fele
Eles kaszájával illy hirtelen szelé,
Kévánt szándékomban nem meheték elé,
Mert ÚR decretoma elebb néze belé.
- 100 25. Szives bánatidra így löttem en nagy ok,
Míám törődésid mondhatatlan nagyok,
Ma minden gondokat tsak magadra hagyok,
Azoktól egészen meg-üresült vagyok.
26. Kedves férjem, hozzám szivbül lött hűséged
Tsinállyon kedvessé az Istennél téged:
Sok bánatid után érjed tsendességed,
Mint az igazaké, légyen ollyan véged.
- 105 27. Ne ásztasd ortzádat érettem könyveddel,
Meg-indult voltodat mértékeld hiteddel,
.....
Lelked erősségét más probákra tedd-el.
- 110 28. Ha mit életemben ellened vétettem,
Vagy erőtlenségbül kedvedet sertettem,
Tedd e sirba velem, melybe most tétetem,
Nálad holtig légyen fenn emlekezetem!

106 [Az utolsó szótag kiszakadva.] 107 [E sort feltehetőleg a másoló felejtette ki.]

II. Hat szép gyermektől, azok között

I. Vaji Ersebet első-szültő leányától.

- 115 29. Értetek fájdalmát látott méhem raji,
Hat szép 's kíváncsú gyermekim, a' Vaji
Nagy fának ki-terjedt 's nevédek ágai,
Ti vagytok szívemnek bánat hozó jaji.
- 120 30. Vitettem hozzátok olly szeretettel en,
Hogy edgyetek kívül a' magam emlején
Tartanálak inkább, mint idegen tején,
Erkölsömet öntvén beletek idején.
- 125 31. Édes leanyom, Vaji Ersebet, első kint
Ki miatt vallottam; Mondom vala: tekint
Istenem rám menybül ez áldásával hint,
Meg látom örömed, kíváncsúgom szerint.
32. Anyám, Aszalai Ersebetnek képét
Nyomta Isten reád, és viseled nevét,
Kövesd, kerlek, nemes és szelid erkölcsét,
Szegényekkel közlött sok jó-téteményét.
- 130 33. Erejében nálad maradjon meg az hit,
Mellyet édes anyád éltében vallott itt,
Nézz tsak Istenedre, világiért senkit
Ne kedvelly, sokakat mert ez veszélyre vitt.
- 135 34. Légy minden dolgodban szemérmetes és bölts,
Magad viselését feddhetetlen erkölts
Ékesitse: ennel nints hasznosabb gyümölts,
Éltedben holtodig egyebre ne is kölcs.

II. Vaji Anna leányától.

- 140 35. Anna, bujdosásom földén kit világra
Szültem, vigyen Isten kívánt boldogságra,
Fordítsa siralmas napod vigasságra,
Ne juttasson többé sulyos árvaságra.
36. Boldog Vaji Peter nehai társának,
Isten-felső, buzgó 's jó Zóltán Annának,
Édes atyád gondos 's hűséges anyyának,
Mint hogy viselője vagy ábrázatjának.

132 [Az utolsó szó nem olvasható ki világosan.]

- 145 37. Abráztatja mellett Istenhez hűsége,
Háza-népe között jeles serénysége
Oltassék te-beled, 's okos szelidsége,
Légyen neked is olly, mint neki volt vége.

III. Vaji Kata leányátul.

- 150 38. Bánatim ujjító oh ti neveletlen
Arváim, ki hitte, hogy a' kémelletlen
És szivetlen halál által így véletlen
Gyengeségtek napja légyen örömetlen.
- 155 39. Képemet jelessen ábrázoló Kata,
Neveltetésedre időm nem juthata,
Arra hagylak téged, ki erre juttata,
Bűnömtől tisztítván engem meg nyugtata.
- 160 40. Tégy engem mindenben magadnak tükörül,
Az Istent, az Istent tiszteljed, a' körül
Forgodjál, mert csak ő te rajtad könyörül,
Ellenséged lelked nagy kárán nem örül.

IV. Vaji Jutka leánykájátul.

41. Gyönyörű leánykám, Vaji Jutka, Isten
Légyen gond viselőd, reggel, délben, esten,
A' ki reád vigyáz, serényen, nem resten,
Légyen nyomos, áldást véven menybol 's itten.
- 165 42. Isten felelmeben hiven neveltessél,
Szent 's nemes erkölcsel meg ékesítettél,
Sanyargató keze, kívánom, ne essél,
Földről holtod után egben emeltéssél.

V. Vaji Adám egyetlen egy fiatskájátul.

- 170 43. Vaji Adám, kedves 's szerelmes fiatskám,
Méhemből egyedül ki szállott rajotskám,
Vagyon miád lelki háboruságotskám,
Te valál éltemben féltőbb jóságotskám.
- 175 44. Oh, melly sokszor Isten eleiben menék,
Kivánván zokogva: bár csak addig élnék,
Mig attya nevére egy fiat hagyhatnék,
Kiben a' Vaji ház hire fenn tartatnék.

180 45. Siralmas kérésem meg hallá, 's így valál
Istentül nyert fiam: a' mint vigasztalál
Világra jötöddel, oly hirtelen talál
Lelki bánat, mivel rám üte az Halál.

46. Nem lehetek tovább, fiam, gondviselőd,
Eleg nekem ez, hogy lehettem te szülőd,
Élted eredetit hogy en méhemből vöd,
Ohajtásim szerént kívánságimat tőd.

185 47. Nevellyen tegedet az Isten félelme,
Lehess allyasodott nemzeted védelme,
Távozzon éltednek rontó veszedelme,
Ne ártson ellened sok fortélyos elme.

190 48. Legyen a Kristusrol igaz 's álhatatos
Vallásod, erkölcsöd tiszta 's tsudálatos,
Szolgálatod kedves, hü és használatos,
Holtod Isten előtt drága 's kívánatos.

VI. Kristina leg-kissebbik kedves leánykájától.

195 49. Kristinátskám, téged, ket nappal ez előtt
Magam tején nevelt 's terdeimen ülöt,
Külön választalak, mindjárt sebesen lött
Halál belem, így tön holtá engem, élöt.

200 50. Nezzenek az Isten szemei te feled,
Öntsön jó erkölcsöt 's félelmet te beled,
Valaki tégedet hiven veszélytül véd,
Légyen áldott, 's a' meny örökségül tied.

51. Szerelmes magzatim, így titek el-hagylak,
Mint édes anyátok, már nem apolgotlak,
A' ki árvákká tött, ugyan arra bizlak,
Engedje, valaha örömmel lássalak!

205 52. Szivem, uram, légyen föbb gondod lelkekre,
Nyitva ket szemeid az után testekre,
Ne botsásd egészszen mostoha kezekre,
Tekints ottan-ottan gyenge életekre.

III. Maga minden közel való atyja-fiaitól, ezek között:

I. A' Motsári meszsze ki-ágazott familiától. Abban
I. Motsári Ferentzne Földvári Borbála aszszonyomtul.

- 210 53. Kiket a' természet hozzám közelbekke
Tött, legyenek Isten előtt kedvesbökké,
Hitekben kisertet ellen erősbökké,
Meg-kevessült számmal sokaknál többökké.
- 215 54. Motsári, szélesen ki-terjedett ágú
Familia, Isten végetlen jóságú
Kedvében maradjon, legyen nagy jószágú,
Lelkében 's halálban kívánt vigasságu.
- 220 55. Motsári Ferentznek nehai özvegye,
Földvári Borbála, ángyom aszszony, vegye
Végső szóm személyed, és szívére tegye,
Légyen hozzád való szerelmem nagy jegye.
- 225 56. Hogy árvaságomra szülő anyám meg-hólt,
Te szárnyaid alatt en tsendességem vólt,
Engem vigasztaló szokot te szájad szólt,
Veled lakásomra volt azon ház és bólt.
- 230 57. Kezeid aloll lött az en tisztességes
Férjnek adatásom, hogy az en ketséges
Sorsom Isten előtt lenne szent 's mentséges,
Keserűségim közt éltem ditsösséges.
- 235 58. Semmi bántódásom nem volt te miattad,
Hüségeseb jó-voltod hozzám meg-mutattad,
Halálra vált testem hogy meg látogattad,
Arvaságra maradt gyermekim sirattad.
- 240 59. Nem anyjai, hanem anyai hozzám lött
Jó-voltodért, mellyet szived velem közlött,
Legy Istennel kedves, 's szentek számokra tött
Jutalomra juthass, kit már lelkem el-vött.
60. Legyenek gyermekid utánad nyomosok,
Az igaz vallásban fundamentumosok,
Testi ellenségek ellen hatalmasok,
Lehetet vétségim nálad unalmasok.

II. N. Motsári Balás uramtól, kedves bátyától.

61. Kedves bátyám vram, jó Motsári Balás,
Szükséges jókkal tölt és várt napokat lás,
Szomorúságidban lelki vigasztalás
Érjen, 's holtod után egbe magasztalás.
- 245 62. Szép házad-népének lelkem sok jót kíván,
Ne találtassék ott kivető vagy hitván,
Hittel 's szeretettel tellyenek meg nyilván
Igirt ditsösségek vegyék menybe jutván.

III. N. Bossányi Kristina Szemere Györgyne aszszonyomtól.

- 250 63. Bossányi Kristina, mint ha egy vér és tsont
Voltál volna velem, lelkem ugy hozzád vont,
Most is nintsen rajtam fekvő terhesebb font,
Mint hogy Halál köztünk szeretetet el-bont.
- 255 64. Veled közlem szivem örömét 's bánatját,
Neked jelentém meg titkos gondolatját,
Látván erkölcsödnek szép 's egyenes voltát,
Istenhez lött vidám 's buzgó indulatját.
- 260 65. Miglen azért szivem áldásokat rád mér,
Többet ennél tölled semmit nem kíván 's kér:
Mint édes anyámtul anyádra volt gond 's bér,
Árvaim dajkája légy, mig illy sors nem ér.
66. Isten oltalmában élted már maradjon,
Reád mindenfele jód böven áradjon,
Sok kisertetidben magadnak ne hagyjon,
E' sár házad helyett ertz palotát adjon.
- 265 67. Szemere György, sorsod kívánatos párja,
Éltében ne légyen rettenetes kárja
Lelkednek, mig élők földét veled járja,
Isten áldásának folyon reá árja.
- 270 68. Nevedjenek fel fiatskád 's leányid,
Azoknak éltekben tellyenek örömid,
Szolgállyanak hiven hazánk és feleid
Hasznokra, mikepen tzimeres eleid.

IV. Ura nemzetségétül, a' Vaji familiától. Abban

I. N. Vaji Abrahám vramtol és fiától, Vaji Lászlótul.

69. Férjem nemzetsége, fen-álló Vaji ház,
Kit Isten még ma is szép hirrel koronáz,
275 Irigyd közt téged ki ok nélkül gyaláz,
Szándéka ellened légyen ijesztő váz!
70. Tekintetes Vaji Abrám uram, első
Ki vagy még az házban, kívánom, a' felső
Sionbol szálljon rád áldás mint bő eső,
280 Bóldogúl érd orád, ha mikor lesz végső.
71. Bujdostomban hozzám lött jó-kedvetekért,
Abbul rám áradott jó-téteménytekért,
Amaz igaz Biró adjon jutalmas bért,
Kit bizodalommal sokszor szivetek kért.
- 285 72. Hiretek szelesben terjeszthető egy ág,
Vaji László, éllyen e' kis javú ország
Hü szolgálatjára: mikor inség rá hág,
Szabadulására légyen út kész és tág.

II. N. Vaji Ersebet aszszonyomtul és férjétül, N. Várad István uramtól és azoknak gyermekeiktől.

- 290 73. Jó aszszonyom, Vaji Ersébet, méltatlan
Személyem kedves volt előtted, 's hallatlan
Szereteted hozzám; de az irgalmatlan
Halál azt el-bontá, nem lön szakadatlan.
- 295 74. Áldásábúl Isten ád neked ót és új:
Ha néha bal-keze keserüséggel sújt,
Más felől job-keze gyógyító irtet nyújt,
Élted éjtszakáján világosb fáklyát gyújt.
- 300 75. Várad István, hü társod 's jámbor férjed
Éltére az ÚR bő ajándéka terjed,
Ellyen egészségben, kívánom, ne érjed,
Hogy testét hasonló sirjában késérjed.
76. Ékes gyermekitek, kiket meg-hagyott még
Isten, kedvetekre éllyenek, és az ég
Tellyék véllek; István fiatskátok van még,
Ne legyen Várad házban e' miatt vég.

305 77. Edes, nevetlen 's árvaságra maradt,
Sok köny hullatással 's sohajtással fáradt
Gyermeim legyenek ti gondotok alatt:
Tudom, leszen szemek könyvöktül meg száradt.

310 78. E' jóért Istentül szálljon rátok sok jó,
És magzatitokra másoktul hasonló,
Tietek és övék velem, e' sikamló
Élet után, légyen az örökke való.

V. Távolý való minden atyafiaitul, jóakaróitul.

315 79. Végső butszúásim azokra is térnek,
Nemzetséggel a' kik engem távolýb érnek,
Indulatim áldást menyböl nekik kérnek,
Elebb, mint e' sirban hólt tetemim férnek.

320 80. Valaki ennekem éltemben jót kévánt,
Vagy nyavalyáimonn örvendezet, nem szánt,
Hintsen arra bőven Isten soha nem bánt
Jókat, nehezségem nints nekem az iránt.

81. Kedves 's jó aszszonyim, a' kikkel nyájasan
Sokszor társalkodtam, ma bizodalmasan
Kérlek, botsássatok engem szabadosan,
Nézzen Isten szeme rátok irgalmasan.

VI. Tseledeitul, jobbágyitól.

325 82. Jámborúl magatok-viselő szolgálaim,
Környülem serényen forgott szolgálóim,
Munkátok hűséggel dolgozó jobbágyim,
Titek' sem felejtnek utólsó szavaim.

330 83. Nektek aszszonyotok en tsak nevel vóltam,
Rút szitkokkal személyteket nem motskoltam,
Soha ellenetek vádot nem gondoltam,
Sokszor halgatással káromat pótoltam.

335 84. Visellyen reátok gondot, a' ki mindent
Tart, és kész erővel fel ruház erőtlent,
Fedjétek vétségim, a' miként minden szent,
Ki innen előttem a' meny országba ment.

VII. A' szegényektől, özvegyektől, árváktól, kiket házában tartott.

85. Udvaromban élő árvák és özvegyek,
Kikkel sok jó-tétim valának elegyek,
Alig gondolható reá esett ügyek,
340 Hogy illy véletlenül utánna eregyek.
86. Soha nem vólt házam szegény, özvegy 's árva
Nélkül, adakozó kezem tőlök zárva:
Ki nem botsátottam üressen azt tudva,
A' ki eledelét kereste koldúlva.
- 345 87. A' vakoknak valék en szemek világok,
A' sántáknak botlás nélkül való lábok,
A' betegeseknek gyógyító dajkájok,
A' szükölködőknek kegyes Tabithájok.
88. Nem lehetek többbe jóval hozzátok már,
350 Elég, hogy a' jókból, kiken voltam sáfár,
Adakoztam, kiknek szívek ollyakat vár,
Azoknak, nem esvén ÚR tárházában kár.
89. Támaszszon az Isten ez után is embert
Nektek, ki táplállya szeny 's hamuban kevert
355 Testetek, nállamnál jobban tiz ezer szert,
Ditsösségtek légyen menyben, kit Kristus nyert.

VIII. A' halotti pompára fel-gyültektül 's kísérektül.

90. Szives indulattal hozzám viseltetett
Szent hivek! töttetek ma nagy tiszteletet
Nekem, mellyet szívem alig remélhetett,
360 Vitt erre titeket atyafi-szeretet.
91. Hogy rothadásra vált testem e' sirjáig
Kisértetik, hogy itt fel-támadásáig
Nyugodjék, és jusson nagy bódogságáig
Társának, 's így légyen azzal örökke vig.
- 365 92. E' jó-voltotokat Isten fizesse meg,
Azzal, a' mit inkább kívántok, áldjon meg,
Mikoron testetek lelketektől vál meg,
Illyen tisztességgel tiszteltessetek meg.
93. Addig pedig légyen ti békeségtek oly
370 Bőséges, mint a' viz, melly erejében foly,
Isten erős keze alattatok sámany,
Lelketek kintseit ne emeszse sok moly.

IX. Lelkét Istenének, testét a' földnek ajánlya, az ígért ditsőség reménsége alatt.

- 375 94. Ditső Szent Háromság! hogy kezéd tágitád
Rajtam kéresemre, örök hálákat ád
Neked lelkem, kinek mentséget szólla szád,
Ne fogna ellene előtted semmi vád.
- 380 95. JESUS, büneimért ki szenyvedél halált,
Im hol mégyek, hogy tégy engemet a' talált
Életben részesbe és jutass en kivált
Jómra, kedved itt tsak sengejével táplált.
- 385 96. Lábam egyenesen te ösvényeden járt,
Lelkem idvességet egyedül töled várt,
Hitem meg-tartottam, nem találsz ebben kárt,
Benned fundálódott, halál ennek nem árt.
- 390 97. Meny-be nyugalmidba, oh, en sok bánattal
Terhelt lelkem, mentel már azokon által,
Ott vagyon számodra terített kész asztal,
Melyre téged Kristus érdeme magasztal.
- 395 98. Te is fájdalmidtól meg-üressült műhely,
Édes testem, szálly-be e' mély sirba, a mely
Lészen tsendességben téged nyugotó hely,
Hogy ebből a' nagy ÚR vég szavára fel-kely.
99. Tzimeres eleim testekkel itt nyúgszol,
Sűrű siralmidtól meg-szünve aluszol,
Töled vált lelkeddel osztán társalkodol,
Kristussal örökké menyben uralkodol.

82.

RÉVAY ERZSÉBET

[VERSES LEVÉL PETRŐCZY ISTVÁNHOZ]

Ad notam: Má Duše se nepústej, nikdy Boha svého.

1. Régenten is pusztákon
Bujdostak a Szentek,
Kik nyavalyás voltokon
Nem is keserettek.

386 Terhelt<etett>

- 5 Ezt te is bujdosó
 Gondold megh édes Uram,
 Ki kedves vagy én nálam,
Mint halnál az fris t**Ő**.
- 10 2. Élő Istennek szavát
 Kécséghben ne vegyők,
Ki hogy mi utainkat
 Igazgattya hidgyők.
Ha nehéz ez az terh,
 Kit kimért az Úr Isten,
15 Mi viselyők azt héven,
Meg könyöböl az ter**H**.
- 20 3. Veszedelmes életed
 Mely keserves nálam,
És te keserőséged
 Mely sulyos én rajtam.
Nyelvem nem mondhatya,
 Szívem is szüntelenül
 Kinlódik véletlenül,
Mert leőt az bánaty**A**.
- 25 4. Az szent Jehova Isten
 Az mi sérelminket
Gyógyétja mindenképen
 Mi gyötrelmeinket.
Minden eő hívei
30 Biznak egyedől benne,
 Pusztán is jók eő véle
Lakónak járás**I**.
- 35 5. Itten alapodgyunk megh
 S vessők szavainkat,
Méért túrjuk tudgyuk megh
 Szarándokságinkat.
Ha Isten égéért
 Boldoghok vagyunk hidgyük,
 Eő megszabadít, bészönk,
40 Magha szent nevée**rT**.
6. Ezt így lenni ha látyuk,
 Semmi kereszteket
Ne fussunk, ez sarkantyők
 Sőt eőzzenek minket.

- 45 Isten országában
Kibe így minden hévek,
Vég örömmel sietnek
Kévánják ohajtv**A**.
7. Reménségünket vessük
50 Azért csak Istenben,
Kécségönket elvessük
Van mindenönk benne.
Minden keseredés,
Kit tészén eő Szolghája,
55 Fordul jóézü borra,
Mint fényre felhőzé**S**.
8. Siralmidat siratom,
Nem tehetek róla,
Valamere fordétom
60 Elmémet csak búra.
Már ha nyugszom is, ha
Kelyek vagy ha járok is
Lelkem is, az testem is
Gyötrődik, hervad i**S**.
- 65 9. Ez ily sok siralmimban
Nincs hathatóbb orvos,
Kitül séró szívemben
Lágyuljon kemény sors.
Mint Isten oltalma,
70 Kinek szárnai nékem
Tartanak téged lelkem,
Megh is tart irgalm**A**.
10. Bézom már nem sokára
Fordul nyárra az tél,
75 És felhőknek utánna
Szép fényes nap felkélly.
Isten békeségghel
Az földi lakosokat
S megháldgya buidosókat
80 Megh tölti örömm**L**.
11. Ebben részesét az Úr
Téged is, engem is
És megh vidámét az Úr
Ha most búsulunk is.

- 85 Akkor eő oltalmát
 Dicsőíteni fogjuk,
 Nagy hatalmát csudályuk
 S valyuk teőt irgalmáT.
12. Téged hogy én nem látlak,
90 Szévemben hordozlak,
 Istenemnek aianlak,
 Igy végigh meghtartlak.
 Kinek nagy szerelme
 Viselte gondaidat
95 Enyhété banatidat
 Megh tarcson kegyelmE.
13. Viragyon már is egyszer,
 Ó Jehova Isten
 Az a nap, kín éles teőr,
100 Mint száлка eltörten.
 Faidalmas nyilakkal
 Ki sarkalya szévetem,
 És epeszi elmémet
 Gyötörvén kénzássaL.
- 105 14. Jaj elviselhetetlen
 Ez széves fájdalom,
 Bizonyal mértékletlen
 Ez az viadalom.
 Mert testem kék szényel
110 Tagaim bánkodással,
 Orczám is pirulással
 Fogy szív komor kedvveL.
15. Gyönyörőségem tőlem
 Messze eltávozot,
115 Az is penigh mint értem
 Miattam fonyadot
 És mint bús oroslány,
 Kinek társát az tiz év
 Sebhette, ugyan ugy rév,
120 Esetem ó mely nagY.
16. Árvának önnön maghát
 Kiáltya, nyoszolyát
 Üresnek és az pusztát
 Lakásnak! Illy sorsát

- 125 Ki ne keseregje?
 Ki velem ne sirassa
 És eőt ne vigasztalya?
Isten légy őrzői**E.**
- 130 17. Szévem szakad ezeken
 S nem tehetek róla,
 Ha menék is mezőken
 Eő hozzá, csak búja
 Volna ó! bajjévás
 Mely sulyos' mely nehéz vagy
135 Hosszu és rettenetes nagy
 Ó lelki bajjévás**S.**
- 140 18. Timporáljuk ez búnkot,
 Édesem végh szóval,
 És ez bánkódásunkat
 Teöb szomorusághal
140 Ne terhelyők, mert bú
 Az széveket emésztí,
 Pokolhoz közölteti,
 Légy nossza jó kedvű.
- 145 19. Ábrahám Patriarcha
 Az Gerar füldében,
 Midőn Sára eő Társa
 Volt nagy késértedben,
150 Sirt tudom nem egykor,
 De vigasztalást is vet,
 Mert Istenért szenyvedet,
 Így vagyunk kevésko**R.**
- 155 20. Légyen szent akaratya,
 Szabad Jehovának,
 Lám így volt bujdosása
 Istenes Dávidnak.
 Végre álapotya
 Az sok buidosás után
 Isten ösvényén járván
160 Emeltetett nagyr**A.**
21. Jehova, fuldnek Ura,
 Mert eő bér mindennel,
 Minden jóra fordétya
 Voltunkat ezennel.

165 Leopoldnak sz  v  t
Egy  t laknunk engedvén
Hozzánk megh engesztelyi,
Mint AbimelechkeT.

22. Amen,   gy légyen, kérem,
170 Szerető Aty  mot,
Lelkével egyetemben
Fiát, meghv  lt  mat.
E   megh suitogatv  n
Cs  ssen – is it benünket,
175 Az utan vegyen minket
Menyben mint Szent Istvánt!

83.

ISTEN ALD  S  NAK HAZ  RUL, AZ AZ: EGY BIZONY  S TEMPLOMNAK F  LL-  PITTES  R  L
VALO KEGYES ENEK

Not  ja: Jövel szent Lélek Ur Isten, töltsd-b   &c.

1. Isten   ld  s  nak Háza,
E' mi-Imádságunk Háza :/:
Mellyet az Ur   piten  nk,
Seg  llt szépen veghez vinn  nk.
5 Immár ebben az mi szívünk
Istent imad az mi lelkünk,
  s    mi nyelvünk azt vallya,
Hogy e' mi Imádságunk Háza,
Isten   ld  s  nak Háza.
- 10 2. Isten   ld  s  nak Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/:
Mert az    szent   ld  sabul
  pített  k j  volt  bul.
Tovább-is minden áldását
15 Ebben kérjük, nagy jó voltát
Rem  nly  k-is azt nagy bizvást,
Azért ez Imadságunk Háza,
Isten   ld  s  nak Háza.
- 20 3. Isten   ld  s  nak Háza,
E' mi Imadsagunk Háza :/:
Mert    mondtta:    melly helylyen
Parancsolom nevem légyen,

25 Emlékezetben nálatok,
Oda mégyek ti hozzátok,
És meg áldalak titeket;
Oh; e' mi Imadságunk Haza,
Isten áldásának Háza.

30 4. Isten áldásának Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/
Ebben zöng ö szent igéje,
Ki-szolgáltatik szentsége.
Ebben szivünkbul könyörgünk,
Buzgosagossan éneklünk.
35 Töle még-is halgatatunk;
Azért, ez Imádságunk Háza,
Isten áldásának Háza.

40 5. Isten áldásának Haza,
E' mi Imádságunk Háza :/
Mert ebben Praedicaltatik,
Bün botsánat hirdetetik.
Atya Istennek kerelme,
Jesus Christusnak kegyelme,
Szent Léleknek segedelme;
45 Azert ez Imádságunk Háza,
Isten áldásának háza.

50 6. Isten áldásának Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/
Méltán mondhattyuk Jácobbal:
Itt vagyon az Ur bizonyal:
Ez hely az Istennek Háza,
Ez à mennyeknek kapuja;
Kegyessen járjunk ki és bé;
Mert e' mi Imádságunk Háza,
Isten áldásának Háza.

55 7. Isten áldásának Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/
Azért kérünk, Jesus tártsd meg
Kegyelmessen oltalmazd meg,
Tüztül vitzül ellénségtül,
60 Kárhozatos tévölgéstül.
Adgyad hogy mind végig légyen
Ez mi Imadságunk Háza,
Isten áldásának Háza.

65 8. Isten áldásának Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/:
Azért kérünk Salamonnal,
Hogy halgasd meg irgalmaddal,
Valakik néked ez Házban
Imádkoznak buzgoságban.
70 Mi-is néked hálát adunk,
Hogy ez mi Imádságunk Háza
Isten áldásának Háza.

75 9. Isten áldásának Háza,
E' mi Imádságunk Háza :/:
Alld-meg tehát mind azokat,
Valakik fáradságokat
Ez épületben nem szánták,
Költségeket bőven adták,
Mondván ök-is alleluját,
80 Hogy ez mi Imádságunk Háza,
Isten áldásának Háza.

84.

AZON TEMPLOMNAK TSAK HAMAR AZ UTÁN EL ÉGÉSÉRÜL VALO PANASZOLKODO ENEK

Notája: Hogy Jerusalemnnek drága Templomát &c.

1. OH te mindenható Fölséges Isten,
À te haragodnál más nagyobb nintsen,
Te Uralkodol egyedül mindennen,
Sok sereged van mind földön s' mind mennyen:
- 5 2. A' mellynek Parancsolsz mindgyárt elő-áll,
S' bűnös embereken kemény boszut áll,
Ném kedvez akárhol kit elől talál,
Kár tétel nélkül attul ő el nem val.
- 10 3. Illyen kész sereged néked à szél-is,
S' azzal egyetemben à *szörnyü tűz is*,
Sokszor sok helyben nagy romlást tész eö-is,
Mellybe most hozot és eytett minket-is.

Cím II Az györj lutheránus templomnak el égésérül panaszolkodo enek **4** II van mind mennyen, mind földön **7** II akarkit hol elő **10** I a szörny ü tür-is [!] II [L. a főszövegben!]

- 15 4. Mert titkos de igaz ítéletedbül,
Parancsolatodból s' engedelmedbül,
Az által minket mostan kegyétlenül,
Meg ostorozzá te nagy hirtelenül.
- 20 5. Jáy! oda van Imadságunknak Háza,
Ki vala Isten áldásának Háza,
Szabad ég alatt fejünk is meg áza,
eső miat már
Az Ur benünket igen meg-aláza.
6. Oda van sokaknak ő édes Házok,
Oda van magzatjok ő Házastársok,
Oda marhájok, oda partékájok,
Oda mindenek, oda szép jóságok.
- 25 7. O nagy igazságu Örök Ur Isten,
Valóban bününkért verél meg igen;
De keserüllyed illy kárunkat ingyen,
S' vigasztally minket ne essünk kétségben.
- 30 8. Söt mi mi magunkat jól meg alázván,
Erős kezed alatt s' tegedet aldván,
Csöndesz türesben, lelkeinket bírván,
Többet érdemlénk, gondollyuk meg nyilván.
- 35 9. Te nagy haragodnak közepette is,
Uram emlékezzél irgalmadról-is,
Ne fizess nekünk örök nagy tüzzel-is
Tudod hogy vagyunk erőtleneke úgy is.
- 40 10. Söt ennek utánna oltalmaz minket,
Illyetén veszélytől, s' nagyobb keresztet
Ne botsáss reánk, de nyuytsd kegyelmedet,
Hogy mi vig szívvel ditsérjünk tégedet.
11. Csudálatosképpen viseld gondgyokat
Azoknak a kik most szörnyű károkat
Vallottak néked könnyű mind azokat
Helyre állatnyi s adnyi dupla jókat.
- 45 12. Ur Isten te tehetsz gazdagból szegényt,
Viszont gazdagságra émelhetsz szegényt,
Othon lakozot buydoso jövevényt,
Férfiat Asszonyt Iffiat és Oreg Vént.

17 II Jai, oda imádságunknak háza [Szótagszámhiba!] 19 II Esső miát is már fejünk meg áza 27 II kárunkat igen 47 II bujdosot, iövevént 48 II Férfiat, iffiat, aszszont és öreg vént

- 50 13. A' Sionnak Uram pusztá falait
Építsd föll s' tamaszd föll romlott oszlopit,
Hogy à te néped ajaki tulkait,
Áldozza abban néked áldozatit.
- 55 14. Add az kárvallottak Jóbbal nevedet,
Áldgyák s' magasztallyak szent Fölségedet,
Fökeppen penig kik è veszedelmet
Most nem kostoltak è karos sérelmet.
- 60 15. Halld-meg è keserves panaszkoddast,
Bocsásd *füleidben* e' fohászzkodást,
Fordítsd örömrè à szomoru Sirást,
Hogy Christus által, mondgyunk néked áldást.

85.

BEREGSZÁSZI PÁL

KESERVES ZOKOGO SIRASSAL TELLYES HISTORIA

Az mellyet gyakorlott Isten egyen az Aronnal háza népe közzül, az pogányok által; az melly el ragattatván,
és ki-vonattatván, az Istennek Oltára mellöl lelkének gyötrelmével, gyötrelmit versekben szedte Berekszászi
Pal, Istennek Szolgája

Ad notam: Haborusaga Dávid királynak.

1. Boldog ember vólt, ki pogány kézben éltében nem esett,
Mert az ő teste rend kívül való kinzást nem szenyvedet,
Szive és lelke az Ur Istentül meg örvendeztetett.
- 5 2. El-kerülhetette az Isten ellen való zúgolódást,
Az ő szájával ő nem monthatott semmi kapolodást;
Mert minden napon vett az Istentül lelki testi áldást.
3. Mikoron reggel fel-költ ágyábul Istenét imádta,
Lelki és testi ajándékáért mint Urát szolgálta,
Annak utánna ő tisztí szerint dolgát mozdította.

53 II iobban nevedet 58 I Bocsásd hidbe [!] II [L. főszövegben!]; fohászko<ka>dást 59 II Fordits örömrè e keserü sirást

Cím II Keserves siralmas zokogo histori [!] Mellyet gyakorlot Isten az Aronnak háza népe közül edgen, a ki az
pogányoktól el ragattatván es ki vonattatván az Istennek oltára mellöl, lelkének gyötrelmével sok szenvedésit versekben szedte 2
II Mert annak 5 II semmi átkozódást, 8 II ajandekirt

- 10 4. En-is mikoron vólnék Istennek szent szolgálattyában,
Juhai között lelki praemenda osztogatásában,
Edgy péntek napon fejem öltözött holtig való gyászban.
- 15 5. Edgy dühött Tatár kezében esem nagyobbik fiammal,
Kissebbik fiam más Tatár kézben ő édes Annyával,
Ekképpen kellet egymástul válnunk keserves sirással.
6. Az dühött Tatár nyakamra köté edgy nagy ször istrangot,
És a' ló mellet Tatár táborra korbácsával hajtott,
A' lóvon ülvén ölében vette Samuel fiamot.
- 20 7. Tatár táborra mikoron jutánk helyet rendelének,
Töb Rabok közé édes fiammal el le ültetének,
Pogány Tatárok valami döghúst én előmben tönek.
8. Ötöd napiglan ott csavargának Szilágy Országában,
De leg elősször Goroszlón vertek-bé a' kalodában,
Annak utánnak minden étszaka háltam nagy kinzásban.
- 25 9. Eötöd nap múlván el ki-indulánk Szilágy Országábúl,
Bánkodik vala bágyadott szivem távozván házamtúl,
Kesereg lelkem hogy ki-vonattam Istennek házábúl.
- 30 10. Az Beniamin kis fiatskámát irgalmatlan annya,
Szilágy határán el hajította féltében dajkája,
Vadak madarak eledele lött ártatlannak tagja.
11. A' Körös mellé mikoron jutánk, Váradnál meg-szállánk,
Szörnyü éhséget harmad napiglan fiammal ott látánk,
Eledelünkre immáron mi ott semmit nem kaphatánk.
- 35 12. Edgyszer kis Fiam keserves sirva szóllya ilyenképpen:
Oh édes Atyám, adgy ennem immár, mert ehetném szörnyen!
Ez szavát halván kis fiatskámnak sirék keservessen.
13. Ott el indulék hogy valaholot eledelt kaphatnék,
Azonban végre földön meg-sárgult Dinnyét ott találék,
Azt meg-hámozám édes fiamnak odadám hogy ennék.

11 II Ö juhái közt 12 II öltözök 13 II Egy pogány tatár 14 I már II más 15 II kelle 16 II Az pogán tatár 17 II Tatár táborra lo mellet engem 18 II Ö az lon ülven ölében fogta en edes kis fiamat 20 II engem fiammal ök be ültetének 21 II mi elonkben 22 II mü ot csavargánk 23 I Poroszlón II Goroszlón vettek engem kalodaban 25 I országbúl, [Szótagszámhiány.] II országábúl 27 II Lelkem kesereg 29 I hajtotta [Sh.] II hajította 32 II éhséget edes fiammal harmad napig látánk 33 II Eledelünkre mert pogányok közt mü semmit nem kapánk 34 II keservesen sirva 37 II hogy en valahol 38 II Azonban földön meg sárgult dinnyét en ottan találék 39 II Es azt meg hantám

- 40 14. Az szegény Rabok estve nagy későn mind el-aluvának,
Dühött Tatárok az ajtón belől ágyat csinálának,
És le-feküvén mint agyon vertek úgy el-aluvának.
15. Edgyszer ki-menék lassan az ajton senki meg *nem érze*,
Ismét bé-menek által hagdosván édes fiam mellé,
45 Gondolom vala ha már ki-mégyek nem jövök többször bé.
16. Ott el indulék erőssen mégyek az szölő hegy felé,
Hegyet el-hagyván erőssen megyek az réz bértzek felé,
Együtt le-ülék Berettyo vize kerületi mellé.
17. Reám támada az én lelkemnek igaz isméreti,
50 És mindenképpen az én szivemben azt kezde dictálni,
Hogy nem kell vala édes fiamat ott nékem el-hadgyni.
18. Az nagy Istennek rólam végezett csuda bölcs tanátsa,
Derekas-képpen az én útamban ott meg-tartoztata,
Édes fiamhoz Tatár táborra vissza igazita.
- 55 19. Későn ejfélkor Tatár táborra meg vissza indulék,
Édes fiamhoz hogy mint juthatnék, Istennek könyörgék,
Valami-képpen más Tatár kézben hogy már ne akadnék.
20. Ismét bé-menék nagy lassusággal viszontag az házban,
Senki nem érzi pogányok s' rabok vadnak nagy alvásban,
60 Én-is bé-fekvém kis fiam mellé viszontag az ágyban.
21. Hogy látam még is senki nem érzi szóllék ilyen képpen;
Oh édes fiam, ha nem szánnalak itt az Tatár kézben!
Most el-mehetnék nem gyötrettetném az Tatár kezében.
22. Reggelre kelvén dühött Tatárok mind el-indulának,
65 Édes fiammal fel ültetének határa vad lónak,
Nyerget nem adván sebesült teste fiamnak, magamnak.
23. A' négy esztendő kis fiacskámat igen oltalmazom,
Magam testének sebesedését csak semminek tartom,
Csak hogy fiamat meg-örizhessem arra van nagy gondom.

41 II pogány Tatárok 42 II mind el aluvának 43 I meg az érze II meg nem érze 44 I bé-mennek II be menek; senki meg nem érze [Téves ismétlés.] 45 II nem megyek 51 II pogány kezben hadni 56 II hogy en juthatnék 57 II hogy en ne 60 I bé-feküvém [Szótagszámtöbblet.] II be fekvem 61 II azt megis senki meg nem erzi [Szótagszámtöbblet.] 63 II az pogány kezében 64 II pogány tatárok mind el indultanak 65 I ütetének [Sh.] II ültetnek 68 II testemnek 69 II De hogy fiamot oltalmazhassam

- 70 24. Mikor sok Atyák keserves Annyák el-hántak fiukat,
Maros vizének habzo árjára hántak magzattyokat,
Akkor karjaim meg-szorítottak ölemben, fiamat.
25. A' dühöt Tatár kis fiatskámát ölembül ki-venni,
Hirtelenséggel a' kis ártatlant vizben kezde vetni,
75 Hól az ártatlan nagy fuldoklással meg-akara halni.
26. Ottan hirtelen torkomig való vizben bé-ugordám,
Maros vizébül édes fiamat nehezen ki-hozám,
A' mint szólhatta azt mondgya vala: Ne-hadgy édes Atyám.
27. Kegyes Atyai indulatombul biztatom fiamat.
80 Ne fély szép fiam bizony nem szánom érted halálomat,
Nem hadlak addig mig el nem vágja pogány a' nyakamat.
28. Hogy láta pogány hogy fiatskamat ki hoztam a' vizbül,
Ottan hirtelen a' földre vonta dühösködésébül,
Kargyát ki-ránta hogy fejem vegye dühödöt mérgébül.
- 85 29. A' Maros mellől ismét indulánk Gyula Vára felé,
Edgyütt meg-szállánk edgy szép sik mezön égy foly-viz mellé,
Én-is le-ülék édes fiammal a' táborok közé.
30. Nagy sereg Török az holott valánk el oda jött vala,
Holott a' Rabok miként a' barmok árultatnak vala,
90 Három fő Török az holott valánk el oda jöt vala.
31. Edgyik közzülök akképpen köszszönt: Isten szabaditson,
Mit keresz te itt Isten embere a' Tatár táboron,
Annak utánna szép Magyar nyelven szólla ilyen módon:
32. Ha Török téged végben meg venne jobban lenne dolgod,
95 Mert olly országra visznek tégedet, bizony meg-siratod,
Születésednek napját, oráját ottan meg-átkozod.
33. Olly szél fuj ott Pap hogy a' pogácsa meg nem penyészedik,
Csak a' soban főt vizes kása-is jó izüven esik,
A' miglen ott lesz Crim országában dolgod meg nem szünik.

72 II kis fiamat [Szótagszámtöbblet.] 73 II Az pogány tatár 74 II Az kis artatlant hirtelenséggel vizbe kezde vetni, 76 II Ottan torkamig valo mély vizben hertelen be ugram 79 II Atyai kegyes 82 II meg látá 83 II Ottan tsak hamar az földre vere 86 II meg szállunk 87 II ő táborok 88 II az hol mü valánk, oda el 90 II oda el 91 II köszön 94 II itten meg venne 96 II oráját sokszor 98 II Csak az vizben főt sovany kásais oly jo izün esik 99 II Valamig ott lesz

- 100 34. Ez szavát halván ott a' Töröknek igen meg-rémülék,
Elötte álván és kérvén, sirván néki, így könyörgék:
Hogy szegin fejem dühött Tatártul tüle meg-vétetnék.
35. Eleget kéré szegin fejemet dühödöt Tatártul,
De csak azt mondgya, hogy nem bocsát ki addig a' markábul,
105 Miglen nagy summát bé nem hozatok néki országombul.
36. A' pogány Török kis fiatskámat meg-véve az helyben,
Hogy látá fiam tülem válását szóllá ilyen képpen:
Ne adgy-el engem szerelmes Atyám, mert meg-vér az Isten.
- 110 37. E' szavát halván kis fiacskámnak csak el csudálkozám,
Okos beszédén édes fiamnak igen almlékdám,
Sirásom miatt a' mint szólhaték nékie ezt mondám:
38. Nem én adlak-el szerelmes fiam, örizzen az Isten,
Hanem a' Tatár ad el tégedet a' Török kezében,
Meny-el szép fiam, nem vehetlek már többé az ölömben.
- 115 39. En voltam eddig szerelmes fiam Atyád és örizöd,
Annak utánna a' menyben lészen néked védelmezöd,
Tartson-meg az Ur szerelmes fiam légyen Idvezitöd.
40. Ez szót el-hagyván a' pogány Török fiamat el-vivé,
Kíért ő magát siralmas fejem bánatnak ereszté,
120 Ott le-borulék keserves sirva arczal a' föld felé.
41. Nagy keservessen siratom vala édes magzatomat,
Két kezem közül ki-ragattatott édes szép fiamat,
Nagy ohajtással kérem Istentül az en halálomat.
- 125 42. Hogy látá pogány hogy fiatskámat keservén siratnám,
Szörnyü kinzással Tatár korbáccsal töle kinzattattam,
Mind addig vere mig sirásomat kintelen el-hagyám.
43. Vég Gyula felől bé-csavarodánk Modva országában,
Mikoron mennénk a' Duna mellet egy hosszú szorosban,
Sok édes Atyák ő magzattyokat hántak a' Dunában.

101 I álván kérvén [Szótagszámhiány.] II álván es sirva kerven nekie könyörgék 102 II tatartol ottan 104 II mondá hogy ki nem bocsát 105 II országabol 106 II Ottan az török 108 II engemet en edes atyam [Szótagszámtöbblet.] 111 II az mit 112 II en edes fiam 116 II Ennek 118 II mingyarást török 122 II Kezem; endes [!] fiamat 123 I ezen II az en 124 II Meg lata; en igen siratom 125 II igen kenoztatom 127 II mü bé érkezénk Moldva

- 130 44. Ott hálát addék az Ur Istennek, hogy édes fiamat
Testi haláltul meg őrizhettem édes magzatomat,
Nem vetettem-el, mutattam hozzá atyai vóltomat.
45. Dühödött Tatár lóra sem hagyta a' Modvában ülnöm,
Sebes ügetvést kezében fogta hohér az üstököm;
135 Sirván ugy kellett a' nagy árkokat a' ló mellett szöknöm.
46. Ocsmán dög husnak étele miatt sok Rabok meg hóltak,
De az Istennek erős karjai engem meg tartottak,
Semmi csemellő szokatlan étkek nékem nem ártottak.
47. Crim országának első részére mikoron jutottunk,
140 Nyomorúlt Rabok igen ohajtunk hogy kenyért nem kapunk,
Harmad napig-is edgy kis kasácskát csak alig kaphatunk.
48. A' mezön látánk hogy az ekéknél vadnak Magyar Rabok,
Kérdezzük őket miképpen élnek itt a' Magyar Rabok?
Felele nékem: Ugy élünk ugy mond mint szintén a' barmok.
49. Itt nyugodalma vagy Vasárnapja nincs a' szegény Rabnak,
145 Hanem mindennap mint szintén barmot dologra hajtanak,
Annak felette harmad napig-is kenyeret nem adnak.
50. Eszemben jutta ott a' Töröknek nékem mondott szava,
Kit vég Gyulánál Tatár táboron nékem mondott vala,
150 Crim országának siralmas voltát elő hozta vala.
51. Egy vasárnapon dühödött Tatár Czellájában jutánk,
Szent András hava el-fogyásakor el haza habozánk,
Olly éhek valánk de meg-is hamar kenyért nem kaphatánk.
52. Igen örülnek dühöt Tatárok hogy meg jöt rokonok,
155 És vigadoznak hogy vagyon nekik már Magyar Pap rabjok,
Nagy vendégséget tön örömében haza jüt barátyok.
53. Nagy betegséggel le-nyomattattam Tatárnak házánál,
Három holnapig ágyamban fekvem Tatár czellájánál,
Ott nyugodalmat meg-romlott testem sohonnan nem talál.

131 II kedves magzatomat 133 II Az pogany tatar lora nem hagyá Molduvaban ülnöm 135 II az arokókaot 136 II sokan meg holtanak 137 II erős kezei 139 II mű juttunk 140 II kenyeret [Szótagszámtöbblet.] 141 I lig [Sh.] II egy karely kinyeret nem kaphatunk 142 II látok I ekénél II ekéknél 143 II Kerdözök őket miként [Szótagszámhiány.] 144 II Kik felélének; mikeppen 145 II nyugodalma sem 148 II török [Szótagszámhiány.] 151 II dühött tatárnak I Czillájában [Sh.] II cellájában 152 II Szent András honak el fojásakor el hozá haburát 153 II Oly ebek valának de no egyis semmi kenyeret nem kapank 154 II pogany tatárok hogy meg jot raboknak 155 II immar magyar rabjok 156 II ő hozzá jött bátyok 158 II fekvén

- 160 54. A' pogány Tatár beteg ágyambul pálczával fel-veré,
Övemig való szörnyü nagy hóban az erdőre üze,
Hogy fát keszicsek más nap azonban menyek-el érette.
55. Eröm nem lévén csak félre dülék a' szörnyü nagy hóban,
Dühöt Tatárnak otthon meg-mondák hogy fekszem az hóban,
165 Oda ki jüvén szörnyen meg kinza nagy beteg ágyamban.
56. Beteg ágyambúl ismét az Isten szépen fel gyógyita,
Mikoron el-jüt szintén tavasznak gyönyörü szép napja,
Mikor zengedöz a' madaraknak erdőben szép szava.
- 170 57. Ott leg először szép zöld erdőben bujdosni indulék,
Vizi kozákok ki-jöttek vala rájuk nem akadék,
Fekete tenger alá mentében szélllyel ott bolyongék.
58. Két hét el-múlván a' dühöt Tatár utamban akada,
És a' ló mellet istrángra kötvén házahoz vit vala,
Szörnyü kinzással dühödöt Tatár engem meg-kinoza.
- 175 59. Mikoron el-jüt a' kaszálásnak derekas ideje,
A' pogány Tatár előtte hajtván engemet, a rendbe
Vágjad eb, úgy mond, mert ha el érlek leváglak a' földre.
60. A' kaszálásban mivel siettem sokszor el ájúltam,
Dühöt Tatártúl én azon közben szörnyen kinoztattam,
180 Nem gyözöm irni kinomnak számát kiket meg kostoltam.
61. Egy házas fia dühöt Tatárnak látván sok kinomat,
Egyszer engemet hozzá szóllitá s' egy Magyar társomat,
Az előt monda a' Tatár fia *nekem* ilyen szókat.
- 185 62. Ha az én Atyám veled el-mégyen edgyszer az erdőre,
Semmit te ne féll a' szekerczével verd-le ott a' földre,
Bizony nem szólllok *edgyet-is érte, öld-meg az erdőbe*.
63. Ez szavát halván Tatár fiának ott meg-bátorodám,
Az Ur Istennek azon könyörgék hogy lenne olly orám,
Hogy Tatár velem erdőre jünne s' kezemmel birhatnám.

162 II más nap ismétlen 163 II félen 164 II Pogány tatárnak; fekszik 165 II en beteg 166 II az Isten engem 169 II az nagy erdőben 170 II nem találek 172 II az pogány tatár en ream találá 174 II kenzással tatár korbáttal engem 177 I bágjad [Sh.] II Vagjad; le foglak az földre 179 II Pogány tatartol en azon közben szörnyen 180 II en kostoltam 181 II látván en kenomot 183 II Akkoron monda I fia illyen [Szótagszámhiány.] II fia nekem illyen 184 II apám I erdőbe II erdőre 186 I öld-meg az erdön edgyet-is érette II egyetis erte öld meg az erdőbe 188 II könyörgék lenne [Szótagszámhiány.] 189 II erdőre el jöne [Szótagszámtöbblet.] s én ött meg birhatnám

- 190 64. Mikoron szintén esztendeje lőtt hogy nála nyomorgék,
Hogy három ezer tizen ött kinzást hohértül fel-vennék,
Edgy vasárnapon siralmas fejem erdőre küldeték.
65. Meg-parancsolá hogy jó veszszöket keszicsek akoknak,
Annak felette meszsze le-mennyekek négy száz szálat vágjak,
195 Nagy lehetetlen dolgot parancsol folyásán egy napnak.
66. En ott el-menek de nem vágthaték többet három száznál,
Még a' Tatár is többet nem vágthat ott harmad-fél száznál,
Mivel az erdön közzel illy veszszöt senki-is nem talál.
- 200 67. Reggelre kelvén a' dühöt Tatár erdőre ki-jöve,
Ottan mihelyen veszszöhöz ére korbácsolni kezde,
Azt mondta vala, miért jöttél eb szintén illyen meszsze.
68. Ott meg-búsulék az én szivemben hogy veré testemet,
Én-is hirtelen az övem mellől rántám szekerczemet,
Mellyel hajtsam engem mardoso dühödöt ebemet.
- 205 69. Közelebb menék hogy agyon verjem a' rút dühöt pogányt,
Ottan hirtelen meg-láték hozzám csak közel két Tatárt,
El futamodám igen szemléllem a' rút dühös Tatárt.
70. Erdőben menvén két hamis pribék hamar meg ragadá
Két karjaimat, egy ször istrángal hátra köttek vala
210 Mind kezem lábam a' szekerekhez meg kötözték vala.
71. Erdőben menvén engem el-hadgyván az hamis Pribékek,
Somot mogyorot egyéb gyümölcsöt hogy ők ott ennének,
Hogy Rabot fogtak hamis pribékek igen örülének.
- 215 72. En-is Istennek az én szivemben ohajtván könyörgék,
Hogy kötés alól nyomorúlt fejem felszabadittatnék,
Valahol immár vadon erdőben csendessen nyugodnék.
73. Ott meg halgatá a' nagy Ur Isten én könyörgésemben,
Mert karjaimat meg-ránczikalván *karomrul hirtelen*
Ott el-szakada a' nagy ször istráng, *el-szaladék éppen.*

190 II szinte esztendeje lön **193** II veszszöt [Szótagszámhiány.] **194** II ne mennek **197** II Meg az tatáris nem Hiszen [!] többet hogy vaghatna annál **198** II senki is közel jó veszszöt nem talál **199** II az pogány tatár **201** II Aszt mongya vala miért eb illyen igen meszsze. [!] **202** II veri **204** I hajtam II Kivel hajtsam I dühödöt [Sh.] II dühödöt **206** II Ottan meg láték hirtelen hozzám hát közel két tabor tatár [!] **207** II dühöt pogánt **208** II Erdőben léven; engem meg ragada **209** I karjamat [Sh.] II karjaimat egy ször istaranggal **210** II ő szekerekhez **211** II Erdőben hagyván kötve engemet az hamis **213** II Hogy rabok fogták **215** II fel szabadulhatnék **216** II Valahol immár ot az nagy erdön testem meg nyughatnék **218** I el-szaladék éppen II karomrol hirtelen **219** I karomtul hirtelen [A 218–219. sor vége tévesen felcserélve.] II el szaladék szepen

- 220 74. Fekete tenger mellet fel-nyulo Bercs felé indulék,
De én estvére arra *a* Bercsre soha nem juthatnék,
Fekete Tenger magas partyára az nap közelíték.
75. Ott le-feküvén és el-aluván ilyen álmod láték,
Hát edgy ős ember job kezem felől én mellém állapék,
225 Kitül énnékem nagy lassúsággal ilyen szó adaték.
76. Mit keresz te itt meny tovább innét nem jó helyre juttál,
Semmit ne mulas, szállj le a' körül, mert te meg éheznél,
Ha innét le-mégy eledel lészen, egyél, mert ehetnél.
77. Ott fel-serkenék szemlélem vala, de én nem láthatam,
230 Azon a' dolgon én szon szivemben igen csudálkozám,
Mind azon által ember intését én el nem halgatam.
78. Onnét le-menek a' Tenger mellé fák köziben fekvém,
Arra a' köre az én szememet viszontag fel-vetém,
Az holot valék két embereknek személyét szemlélélem.
- 235 79. Mondék magamban: Edes Istenem sok álmok igazak,
Imé az ember nékem meg-mondta, hogy ott ne múllassak,
Hiszem jól járék hogy az emberek a' kövön nem kaptak.
80. Viszontag ismét hól ülök vala fára fel-tekinték,
240 Hát edgy *igen* szép meg-ért és lagyúlt som fa alatt ülék,
Mivel eh valék az én szivemben ugyan meg-vidulék.
81. Tizen négy napja már el-jött vala hogy kenyért nem öttem,
Csak Mogyoroval, Sommal, kökénnyel magamat tengettem,
El fogyott vala már tellyességgel az erő én bennem.
82. Fel-kelék onnét hálákat adék a' nagy Ur Istennek,
245 Ottan hirtelen valamit láték színén az Tengernek,
Hogy a' viz hajtya nagy sebességgel szelire a' viznek.
83. Közeleb menék ottan meg-látam, edgy gömbölyeg kenyér,
Kicsinyég ázott az also része csak mint edgy kis tanyér,
Kezemben vévém ottan meg-látam mint az hó olly fejér.

221 I arra Bercsre II arra berczre [Szótagszámhiány.] II soha fel nem juték 222 II közelgeték 223 II Ott le fekvem el alvan s ilyen 224 I álladék [Sh.] II allapek 225 II Attol I laasasággal [Sh.] II lassusággal 226 II jöttél 227 II meg eheztél 229 II Hogy fel serkenék 230 II elmélkodám 236 II azt mondá 237 II ot az kön 239 I Hát edgy szép meg-ért szépen lagyúlt [Szótagszámhiány.] II Hát egy igen szép meg ert es lagyult 241 II kenyeret 245 II szintén 247 II s töllem lattaték I kenyért II kenyer 248 II Kevessé vala az első felé azont egy tenger [!]

- 250 84. Ott hálát adék az Menynek földnek Teremtő Urának,
Ki az hab által ételt szolgáltat szegény szolgájának,
Tenger habjával eledelt adott nyomorúlt rabjának.
85. Onnat ismétlen én el-indulék Görögök Földére,
Az hol nem vélném csak rá-bökkenék két iffiu Görögre,
255 Kik meg-kérdezek ki Rabja vagyok s' hová mégyek erre.
86. Nékik meg-mondám hogy edgy kegyetlen Tatár Rabja vagyok,
De őtt el-hadtam mert sokat kinzott, bujdosván lapangok,
Én erre jöttem mivel jól tudtam keresztyének vadtok.
87. Szép emberséggel az két Görögök ő házokhoz vittek,
260 Jó eledellel kilentzed napig ök legeltetének,
Hogy Lelki Pásztor voltam Hazámban szannia kezdének.
88. Két hét el-mulván az dühött Tatár útamban akada,
De többé engem az ő házához haza nem vitt vala,
Edgy nagy kegyetlen rút Tatár Papnak engemet el-ada.
- 265 89. Edgyik kegyetlen fene Oroszlán szájából ki-vete,
Más meg-éhezett fene Oroszlán viszontag bé-nyele,
Edgy csepyére-is rabságom terhe meg nem könnyebbüle.
90. Hét esztendeje az dühött Papnál hogy immár nyomorgok,
270 Heted magával dühödött pogánt két kezemmel tartok,
Szörnyü éhséget iszszonyu kinzást minden napon látok.
91. Az Ur Christusnak meg-maradt Nyáját immár meg-találtam,
Az Fő-Rendeket édes Hazámban sokat supplikáltam,
Még ez ideig könyörgésemnek válaszsát nem láttam.
- 275 92. El-vész az Igaz az Irás mondgya nincs emlekezetben,
Talám engem-is el-felejtettek ennyi ideiglen,
Ha úgy vagyon-is nem esem Uram te benned kétségben.
93. Az kikhez azért bizodalmomnak sinorját nyujtottam,
Édes Istenem engedgyed érjem válaszsát el-fogjam,
Rövid nap mulván szabadulásom szememmel meg-lássam.

250 I Uramnak II urának 252 II Tenger vizeből I adált [Sh.] II adot 253 II Ott [Szótagszámhiány.] 254 II ra talalok 257 II kenozot [Szótagszámtöbblet.] 258 II juték mivel hogy tuttam 259 II az hazokhoz 262 II el telven az pogan tatár en ream talála 266 II ismétlen 268 II az tatár papnál 271 I meg-marad [Sh.] II meg marat 277 II bizadalmok 278 II érnem 279 II Szabadulasom rövid nap mulva szemmel

- 280 94. Isten Oltára körül forgodo kis Lelki Pásztorok,
Kérem az Istent hogy illy Rabságra soha ne jussatok,
Az minémüben hét esztendőül fogván én nyomorgok.
95. Christusnak Nyája meg-maradt Juha légy te csendességben,
Soha az Isten téged ne hagyjon az pogány kezében,
285 Kérlek ne felejts engemet-is el te könyörgésedben.
96. Az kik el mondgyák avagy halgattyák végig ez verseket,
Soha az Isten rájok ne vigyen semmi ellenséget,
Engedgyen nekik szép Hazajókban csendes békeséget.

86.

[ESTERHÁZY ANTALNÉ ERDŐDY JULIANNA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJÁNAK VERSBETÉTEI]

a)

Nil juvat externo componere membra nitore.
Lux naturalis Sydera nobilitat.

Nem használ embernek régi nemessége,
Uri méltósága, és külső szépsége:
Ha nem fényeskedik belső szépségével;
Mint az égi Csillag maga szép fényével.

b)

Valamint hogy a' csillagok, mellyek nap-keletről indulnak, akár aprók, akár öregek legyenek, együl egyig nap-nyúgatra sietnek, és egynehány orácskáig tartó világoskodás után el-enyésznek: úgy minnyáján az emberek, kik a' születés által világra jönnek, ebben az életben kevés ideig tündöklének; mert a' sietve járó halál mindenütt nyomokban vagyon, és enyészetre kergeti őket, mindenekkel irgalmatlanul bánván, és senkinek nem kedvezvén. Ide láttatott czélozni amaz elmés Poëta, ki a' Halálnak Kaszájára egy felől ilyen bötüket metczetett, Nulli parco; más felől ilyen szokat íratott: Omnia falco; mely bötüknek, és szóknak értelmét egy Magyar Poëta ilyen versekbe foglalta:

Senkinek nem kedvez a' kegyetlen halál;
Koporsóban ejti, valakire talál.
Nem gondol embernek sem méltóságával,
Sem Nemességével, sem gazdagságával.

282 II esztendőktől 284 II adgyon 285 II el könyörgésedben [Szótagszámhiány.] 286 II vagy tsak; az 288 II ö hazatokban

5 Nem néz a' Gróffoknak nuszto subájára,
 Sem a' Királyoknak arany pálczájára.
A' Tornyot és kunnyót egy iránt meg-hágja;
 A' Császárt és küldüst egy halomba vágja.

87.

CANTIO ALIA DE PORCIONE

1. Oh, szegény magyarság, mit gondolsz magadban,
 Azt tudod, iol nyugszol te nemes agyodban,
 Avagi vigan tánczolsz szabot curiádban,
 Sipoltatod magad kárpitos házodban.
- 5 2. Nyájosságod után mensz az vadászásra,
 Io akaroiddal még más mulatsághra,
 Természeted szerent az io társoságra,
 Gondolod, majd iuthacz előbbi vighságra.
- 10 3. Ne higgy, mert igen meg tréfal az reminség,
 Más notát fuj néked idegeny nemzetségh,
 Nézd el tsak, mint regnál rajtad az németség,
 Már az te országod, életed is kétségh.
- 15 4. Az accziza után az réparticio,
 Bé szálla te hozza az contribucio,
 Melly is te népednek nagy conturbacio,
 Kit nem orvosolhat rectificacio.
- 20 5. Megh kérték s meg kérik tüled az porciot,
 Vármegyekre osztják számtolan sok adot,
 Meg nézik házodnál te kintses ládát,
 El vonják alulad paplanyos ágyodat.
- 25 6. Szabadságod ellen házodban is be száll,
 Uri modon bizvást énekölve sétál,
 Te nemes feiedre tüle sok huncz fut száll,
 Azt mondgya, házodtul más hová távozzáll.
7. Rettentő hatalmát kölletik kerülnöd,
 Magad cseledestül más szállásra menned,
 Az hol nem adatik az te tsöndeszséged,
 Hanem köll szenvedned igen nagy inséged.

Cím pocione

- 30 8. Aitodat kanottal eö el pötsétölte,
Muskotérokka azt környül keritette,
Estrásáját penig mellé hejhezette,
Igaz hüségedet ekképpen fizette.
- 35 9. Agyodban nem fekkecz, mert el ordinálta,
Asztalod nem tied, mert rajta az kártya,
Töb német urakat kártyázásra várja,
Ez Magyar országnak egyik nagy igája.
- 40 10. Az kártyát el unván, kezd az koczkázáshoz,
Koczkázása után az dohányozáshoz,
Ezzel sem elégszik, alkalmatlansághoz
Másra lépik, mely nints országunk iavához.
11. Abrakot és szénát kér az lovainak,
Szép fehér lágy czipot hordat éh gyomrának,
Gyöngé levest, tyuk hust parantsol szájának,
Edés láng izü bort hordat eö torkának.
- 45 12. Emellet förspontot kinszerit meg lennyi,
Az hová kivannya, sörényen el mennyi,
Egy pár czitromért is meszi el küldenyi,
Kedvének, kényyének eleget köll tennyi.
- 50 13. Ha ellene támocz, neved tsak rebellis,
Ellened föll támod házodban nyolczszorris,
Szabadságod ellen ki kerget tiszteris,
Egy órában téged fenyeget huszorris.
- 55 14. Azonban pálczáiát emeli feiedre,
Kéméletlenül vér, esel ott az földre,
Nem is mersz szollanyi magad mentségére,
Fejet köll hajtánod ö engedelmére.
- 60 15. Ha quártélybul ki megy, semmidet sem hadgya,
Minden iavaidat magának takargya,
Idegeny országra szekerekkel horgya,
Házod el pusztullyon, szintén azt akargya.
16. Gondolod ollyankor, hol magyar szabadságh,
Hol van Mátyás király, kinel volt igasságh,
Földben temettetet véle az uraságh,
És az szép nemességh lön keserves rabságh.

- 65 17. Hol van országodnak öröme s vigsága?
Hol szép regulája, privilégioma?
Hol tündöklő napia, ragyogo csillaga?
El tüntenek, vagyunk idegenyek rabia.
- 70 18. Föl támottál egyszer, de nem vala haszna,
Io hired és neved azzal meg csorbula,
Mert erőtt vet vala, téged meg tromfola,
Te feiedről másra esék az corona.
- 75 19. Kihez haitod feied, nyomorult magyar nép,
Ki olly erőtlen vagy, mint sárbul formált kép,
Annyi szabadságod bizony immár nem ép,
Ki annak ellötte voltál szép kényes nép.
- 80 20. Ki más országoknak régen parantsoltál,
Te vitézségeddel sok népet meg haitál,
Idegeny nemzetet vitézül le vágtaal,
Sok vigtoriákkal triumfust tartottál.
21. Mast nem parantsolhacz, mert nagy te rabságod,
Miként fuják néked, tsak ugy köl tánczolnod,
Idegeny nemzetre szállot szép országod,
Tüled el vétetet arany szabadságod.
- 85 22. Ez egy nyihány versek Magyar ország dolgát
Mutattyák, és írják nagy nyomoruságát,
Mert ő el vesztette réghi igasságát,
Io Mátyás királynak drága szabadsagát.
- 90 23. Kérjed Istenedet, meg vigasztal téged,
Tsak nagy tisztölettel mindenkor bötsülled,
Szivedet, lölködet hozzá föl emellyed,
Előbbi coronád meg adgya tenéked.
- 95 24. Az ezer hat százban és kilenczven hétben,
Az pünkösd hávának második hetiben,
Iram ez verseket szomoru szivemben,
Az Magyar országban valo nagy inegben.
- 100 25. Ditsértessél menyben, fölséges Ur Isten,
Az te szent fiaddal fénlö ditsösségben,
Szent Lélekkal együt szány meg kérésünkben,
Az Magyar országot tarts megh békességben.

88.

IFJABB KECZER SÁNDOR

NÉHAI TEKÉNTETES, NEMZETES ÉS VITÉZLEŐ IFFIABBIK KECZCZER SÁNDOR URAM
HALALARUL VALO VERSEK

a)

1. Nézd kiss zaszlocskáiátt az árva legénynek,
Kitt iffiabb Keczer Sándornak neveztek,
Ki fia vóltt Lipoczy Keczer Menyhartnek,
Legh kissebb szolgáláia az magyar nemzetnek.
- 5 2. Születésse után máss fél esztendüvell,
Nevelkedett meszsi édes szüleivell,
Erdély országában testvér vérségévell,
Battyai mind ketten esvén el fegjverrel.
- 10 3. Harmadik az arva, ki itt temettetett,
Idegen nemzet közt ki sokat szenvedett,
Már tiz esztendeie múltt, hogy fegjvert viselt,
Es végtire dragonyok közt lieutnantságra ment.
- 15 4. Az gonosz szerencse eztett érédlette,
Eö zászlotartójatt elene ültette,
Hogy magjar lieutinantya gonosz néven vedte,
Vitézi mód szerént ki mentek fegjverre.
- 20 5. Mindenható Isten esztet ugj rendelte,
Keserves éltinek hogy ez légjen véghe,
Már tovább idegen, s-báttya se üldezzze,
Ki jószágatt birván, sokat kesergette.
6. Ez vólt edgyik oka megh ületésének,
Mivel pörölkedvén, jelen nem lehetett
Compagniaianáll, honnéd az eredet,
Vitézüll hogj ketten baira kimentenek.
- 25 7. Harcznak mint lesz véghe? csak az Isten tudgja,
Verseknek írója ezt megh nem irhattya,
Mivel maga kiszüll kimenni bajnokra,
Ki maghat Istennek kezibe aianlya.

3 I [A *Menyhartnek* második e-je *a*-ból javítva.] II ki fia volt néhai 8 I [Előbb:] fegjverivel 12 II végre 24 II Bátor két
iffiu baira kimentenek 26 II megh nem mondhatja 27 II Mivel maga írta, ki készül bajnokra

- 30 8. De akár mint essék, kész az viadalra,
Mivel az vitéznek vitézséghe próbája,
Ez bai viadásnak nem eö szerzu oka,
De hivatallyának megh felelt, mint tudta.
- 35 9. Ha mind kettü meghal, te ne karhoztassad,
Ha ez nem virtussal gyüzetet, tudhassad,
Mert jobball ez elütt ez szembe ment, s-alott,
Isten akarattyá, most hogj hozott vakott.
- 40 10. Isten gazdaghságra eötett nem rendelte,
Mivel szép jószágát tüle elvitette,
Parasznak kapára nemis teremtetete,
Nemesnek születvén, fegyverre vezette.
11. Ne étéld megh tehat, zászlóiát ki látod,
Ne karhoztasd szegenyt, ha okatt nem tudod,
Az vitézek között másképp nem lakhatot,
Jószagot pedighlen tud, mért nem birhatott.
- 45 12. Kodólni szégyen vólt, virtus nem engedte,
Mit tudot hát tenni? elmed jól megh ércse,
Az Isten kegyelme lelkinék engedte
Menyországot bérni, s-testit el temette.
- 50 13. Baira kimentenek Veszprim vármedgjeben,
Végh-hely Pápán innen, egj szép züld helyiben,
Feküttek jóllehet kvartélyban ez télben,
Kiss Kemenyes alat, az Vass varmegjeben.
- 55 14. Az ezer hat százban hatvan kilenczesben,
Pünkezdnap születvén Sáross varmedgyében,
Az ezer hat szazban kilenczven hetesben,
Megh lüvellék Pünkezd elütt csötörteken.
- 60 15. Itt fekszik egy árva, it el temettetet,
Ki idegen földén sokat jártt s-szenvedet,
Ez regveli órán már megh menekedet,
Istenhez nagj bátrán menyben föl eredet.
16. Ez jó téteménért fizetüsek légjen
Tenéktek mindnyaian, az Jehova Isten
Békességet nektek e' földén szerezzen,
Az utan penighlen résztke menyben légjen.

31 II És bajviadásnak 43 II másként 47 II Isten kegyelméből 50 II Véghely Pápa mellett egy szép kies helyen 52 II Az Kemenyes 53 II hatvankilenczedben 55 II kilenczvenhetedben

b)

VALEDICTIO FUNEBRALIS

1. Ez bevett szokása az érégy halálnak,
Hogy eö ez világon lévő alatoknak,
Kik okos s-oktalan nevezettel birnak,
Nem kedvez, de inkább lest hány eö uttyanak.
- 5 2. Lest hány, mondom, nekik szüntelen utannok,
Azért, hogj iszszonyú torkaban iutnanok,
Az holot nincs helye semmi vigazsagnak,
Vagyon de keserves szomorúságanak.
- 10 3. Innéd mesterség hét sok részekre osztja,
Mert nem csak edgyben áll elgondolt fortéllyá,
A mellyel az embert birtokban haitya,
S-kedves illettyitüll viletlen megh fosztja.
- 15 4. Nem ád olyan módon való szabadságott
Mindennek, mint Joseff [redacted] adot vólt,
A ki fiaitúl s-vilaghtúl bucsuzott,
Adgyában fekvén, szép csendessen megh hott.
- 20 5. Mert gyilkosság általl szakaszt ki sokakat,
Mint Abellt és Abnert, Mérnek az eö fiat,
Egjebekre pedigh küldi az hadakatt,
Kiknek fegyverekkel ületi azokat.

89.

[KOLOZSVÁR HARMADIK ÉGÉSÉRŐL]

1. Márvány kö falai Priamus várának,
Xanthus vize mellett hires Ilionnak,
Troján hogy eröt vön tüze Vulcanusnak,
Phrygiában pusztán és tsonkán állanak.
- 5 2. Világ hét tsudái között Joniumban
Épült szép machina görög tartományban,
Diána temploma a' nagy Asiában,
Meg ége egy lator miatt Ephesusban.

14 [Egy szó helye üresen hagyva.]
5 két

- 10 3. Aeneas azt látván: hazája várossát
Antenorral együtt siratták nagy Tróját,
Siratták görögök templomok romlását,
Siratta Asia szörnyü kár vallását.
- 15 4. Én is bus szivemen mostan nyitottam zárt,
Hogy hazám várossát sirassam, Kolosvárt,
Kiben nem Vulcanus sebes langja tett kárt,
Hanem Isten tüze, kit jó lélek nem várt.
- 20 5. Olvassuk amaz szent evangeliumban,
Corázinrol mit irt Idvezitönk abban,
Szintén olly jaj hallott akkor Kolosvárban,
Mikor romlása lön szép pünköst havában.
- 25 6. Kilentzven hetedik ezer hat száz felett,
És hatodik majus hogy dél színben fénylett,
Gyönyörű kis Szamos vize partja mellett,
Egy néhány órák közt Kolosvár elégett.
- 30 7. O! Dél színben fénylő napunk, szép plánétánk,
Be ártalmas időt fordítottál mi reánk,
Kiért utzáinkon hármassaj kiált szánk,
S két szemeink sirnak, s gyászban borult hazánk.
- 35 8. Melly siralom és gyász minden oka bennünk,
Isten ellen sokszor tselekedett bűnünk,
Térésünket várta, de hogy meg nem tértünk,
Vakmerőségünkért látyuk, mint bánt vélünk.
- 40 9. Lám, irgalmát hozzánk mindenkor mutatta,
S két arany vödriből lelkünket itatta,
Prophétái által azt praedicáltatta,
Hogy térjünk, s ne vesszünk, szája kiáltatta.
10. De hogy Isten látá vad természetünket,
Gyemantnál s aczélnál keményebb szivünket,
Miként Aegyptomra hozá veszélyeket,
Ugy reánkis küldé emésztő tüzeket.
11. Melly tűz erejétől Kolosvár várossa,
Magyar Izraélben kinek nem volt mássa,
A' kiben zeng vala Musáknak chorussa,
Jaj, el romlék hazánk szép metropolissa!

37 természetünköt [A rím miatt javítva.]

- 45 12. Együtt piatza két templomok s toronnyal,
Abban öt harangok és egy nagy orával,
Kik is szép pirámis formájú vóttokkal,
Hammuban hevernek fa alkotmányokkal.
- 50 13. Melly nagy kárt és romlást, ha melly szem fény látna,
Nints olyan keresztény, ki azon ne sirna,
Hanem ha az pogány vagy Phalaris volna,
Vagy Néró szívével és lelkével birna.
- 55 14. Vajha Sigmond tsászár, kinek idejében
Épült nagyobb templom tornyostol elsőben,
Ezer négy száz tizen kilentz esztendőben,
Ha mondom, életre jöhetne ez helyben.
- 60 15. És magával együtt Isabella fiát,
János királyt, kissebb templom pátronussát
Sirból ez világra hozná, s ketten kárát
Néznék nemzetünknek s ez helynek romlását,
- 65 16. Bizony kívánnának inkább vissza menni,
És a koporsóban örökké nyugodni,
Mint sem ők szemekkel ilyen romlást nézni,
Mellyeket bününkért szoktunk mi szenvedni.
- 65 17. Hát te, ditső hirrel fénylő magyar Átlás,
Vitéz magyarok közt győzhetetlen nagy Márs,
Jó Hunyadi János, ki vóltál bölts Pallás,
Itt te s mit mondanál, hol ott van illy romlás?
- 70 18. Főképpen ha látnád néhai hazádnak,
Ott lévő scholának s más két templomának,
És rendel ott épült utzáknak, soroknak,
Hammuvá vállását az egész Ó várnak.
- 75 19. Holott régen lakol vala nagy haszonnal,
Óvár közepében gazdával egy szászszal,
Mikor nemzetedért véres triumphussal
Szembe hartzolsz vala dühött pogányokkal.
- 80 20. El romlott az Ó vár, kiben akkor éltél,
S jó Pannoniában gubernator löttél,
Kiből Szent Imréhez Metset békre mentél,
S Hercules módjára velle kopját törtél.

21. El pusztult, a' kiben laktál jó társaddal,
Szilágyi Mihálynak testvér szép hugával,
Az hol Isten téged két jeles fiakkal
Megáldott vólt régen Lászlóval s Mátyással.
- 85 22. Kiknek születések földje az Óvár lön,
S Kolosvárt születék Mátyás, ki király lön,
Emberi ellenség az kin erőt nem vön,
De mindenek ellen ő diadalmas lön.
- 90 23. Ennek idejében Kolosvárral egyben
Pannonia örült a' szép békességben,
S fénylett a' jó arany időben sok részben,
De azok el mulván, s mentenek mind füstben.
- 95 24. Im, láttyuk, Kolosvár piattza áll pusztán,
Hol az hamis biro meg fult volt három fán,
Sattzoltatóknak is nints most kezek tsonkán,
Azért huznak s vonnak sokat nem igazán.
- 100 25. Mivel el hunt szeme jó Mátyás királynak,
S számok szaporodott köztünk Achánoknak,
Mint vér szipó nadály és éh szunyogoknak,
Ugy meg többült számok a' sok Cainoknak.
26. Nállunk a' virtusnak marat tsak galléra,
Kiért kün s ben rajtunk az Isten ostora,
Minden rend meg vészett, s nintsen olyan óra,
Hogy bünre ne futna, mint az juh a' sóra.
- 105 27. Melly bünnek nagy mérge Isten eleiben
Fel hatván, boszszuját állá rajtunk Isten,
S két hetekig lön nagy szárazság aerben,
Tűz gyulás indula rettenetes szélben.
- 110 28. Eredeti ennek lön Magyar uttzában,
Egy szabó házánál, tüzetlen szobában,
A' fenn meg említett hoszszas szárazságban,
Mellynek nagy erejét terjeszté szél abban.
- 115 29. Ollyan nagy erővel, kit semmi mesterség
Vizzel nem ólthatott emberi segítség,
Ellent nem álhatott, mivel kéntelenség
Városból a népet ki üzte a' hévség.

- 120 30. Ott azon siralmas nép együtt kösséggel,
Hegyekre szaladott, mint a' juh, sereggel,
S romlását városunk siralmas szemekkel
Néztük tüzes langját, mint ment az égig fel.
31. Melly tűzben meg sülték tizen öt emberek,
Monostor, Hid, Szappan uttzák el égtenek,
S a' nagy templom körül lévő bóltok, szerek
Fedelei edgyig hammuvá löttenek.
- 125 32. És a' Plebánia sor is ott egeszlen,
Ujj collegiummal edgyütt azon rendben,
Lábos ház és Piatz sorok mentek füstben,
Kis Mester uttzával s Hid kapuval egyben.
- 130 33. Söt Magyar és Közép uttzákis szomszédban,
Nem maradtak éppen az emésztő langban,
Nagy károk esének rész szerént azokban,
Mert meg tsonkulának rendekkel sorokban.
- 135 34. Két magyar bástyákis itten el égének,
S tüztől fedelei meg emésztetének,
Isten tudná számát le irni ezeknek,
Mennyi kára lön ott kolosvári népnek.
- 140 35. Mert a' tűz egy felől mit meg nem emésztöt,
S tűz elől szegénység ott miket félre tött,
Az idegen nemzet valamit lelt, el vött,
Meg bötsülhetetlen nagy romlás és kár lött.
36. Mert meg emésztetett templomok, scholájok,
S hammuban hevernek uttzánként szép házok,
Sir a' szegény kösség, sirnak a' lakósok,
S károkat siratván vadnak kiáltások.
- 145 37. A kiknek jovokot tűz meg emésztette,
S házaknak falait meg feketitette,
És sokaknak kezét s lábát meg pergelte,
Sött éhel halóvá s nyomorultá tette.
- 150 38. De evel sem szünnén hatalma a' szélnek,
Maiorokra vivé erejét a' tűznek,
Kitől sok majorok s azomban szép kertek,
Egész Szamos partig rendel el égének.

- 155 39. Igy midőn siralmas nép Isten haragját
Ez szerént szenvedné emésztő ostorát,
És a tűznek látná mondhatatlan sullyát,
Ujjollag valóban érzé nagy hatalmát.
- 160 40. Egész két hetekig szörnyü rémulések
Lönek villámások és nagy meny dörgések,
Menykövek hullási s azoknak ütések,
Ott az égés után el következének.
- 165 41. Kiknek rettentések miat az emberek,
Kivált képpen az ott lakó aszszony népek,
Mint szarvasok, sokan idétlent szültenek,
S némellyek majd csak nem kéttségben estenek.
- 170 42. Az Farkas uttzai templom héazattyát
És börtjával egygyütt város egy bátyáját
Meg ütvén, emberek szeleknek zugását
Hallák két hetekig tartó ostromlását.
- 175 43. Egéstől meg maradt falok s épületek,
Fedél nélkül való nagy magos kémények,
Sok helyyen szél miatt házakra dölének,
Kiknek börtozattyok öszve töretének.
- 180 44. Mondhatatlan romlást azon helyly szenvedé,
Mit ki sem gondolhat az emberi elme,
S mivel Istentől vólt olyan érdeme,
Hogy akkor szenvedgyen: de jö segedelme.
- 185 45. Mikor az fertelmes szokot bünt el haggya,
Istenis hozzája nagy kegyelmét nyujtya,
Romlásából viszont ismét meg ujjitya,
És ilyen ostorral, ha meg tér, nem bántja.
46. Sies kegyelemre, azért, jó Istenünk,
S ostorodot ne küld hazánkra, ellenünk,
Mert te benned vagyon hitünk s reménségünk,
Paisunk csak te vagy s minden segedelmünk.
47. S száraz polyva ellen tüzedet ne gerjezd,
Méltó haragodot mi reánk ne erezd,
Söt hazánkot minden romlástól védelmezd,
S böldog állapotra rendit s sorsát szerezd.

- 190 48. Hogy jó rendben s sorsban lévő kereszténység
Tégedet imádgyon, mert te vagy nagy felség,
Menyben uralkodó egy igaz Istenség,
Amen! Amen! légyen siralmomban már vég.

90.

GÖRGEI MIHÁLY

[COCCEJUST TÁMADÓ PASZKVILLUS]

1. Gyászos koporsomig, léptemig az ora,
Melyben az gonosság lelkemnek dandárja,
Christus vitézkedő jegyessét pusztította,
Jaj (jövel, Ur Jesus), mert majd el is oltya.
- 5 2. Fus el, nap szárnyában fel öltözöt anya,
Szülésed mert közel, fus el az pusztában,
Ihol az bélyeges sárkának haragja,
Halál hozó mérgét okádgya nyomodban.
- 10 3. Látodé markában két elü szablyáját,
Mellyel oltalmazza ő tyrannusságát,
Más éli kardgyanak az haeresiarchát
Üzi haborgatni Christusnak galambját.
- 15 4. Szomoru lelkemet mind kettő sebheti,
Tyrannismus köztünk, de nem szabad szolni,
Ezer az haeresis, kinek sok fortélyi
Jesus mátkájának csak nem vérét vészi.
- 20 5. Istennek szent könyve nállunk nem építhet,
Kinek becsületi előttünk majd szemet,
Miattunk az földnek gyomrában heverhet,
Igassága mellet kevés, ki fel kelhet.
6. Ha ki valamit tud, semmi, ha nem ujjit,
Elméje folyása szerint ha nem tanít,
Ha ki tölle tanul, magára igazít,
Ezzel el szakadást szívében bé szorit.
- 25 7. Ha hitnek dolgában kel controversia,
Mint arbiter summus, maga decidallya,
Szent íráson kívül authentizállya,
Ha ki szakad, hibáz ihol αγιωγραφα.

- 30 8. Példa nem régen költ Coccejus fekéllye,
Kit Arius ördög döggel meg füstöle,
Melly által álmából hogy már fel serkenne,
De esze utánna jobban még el vesze.
- 35 9. Teczék néki, mintha semmi nap nem volna,
Religio dolga hogy nem reformata,
Szent irás nem volna, mely erudiálna
Hitnek dolgaiban, ergò reformálna.
- 40 10. Más vak vezéris volt, kinek neve Chartes,
Ha látnád oda fel, vajmi sok kárt töt ez,
Sokan properáltak mint Istenhez, ehez,
Most is mint egy ördög, előfele evez.
11. Ezek ketten nével az Isten tanácsát,
Noha nem in totum tamen ejuráltak,
Az mint nekik teczet, úgy profiteáltak,
Nyelvek s pennájokkal holtig oltalmazták.
- 45 12. Magyar vérből nemzet némely tanitoink
Halgatták ezeket tudos professorink,
De tudományokban (noha nem mindenik),
Mint az kit innen vit, decrescalt meg annyit.
- 50 13. Mert az dögöt szerző Coccejus fekélye
Mint maga cseledit, azzal bélyegezte,
Mirül mint sentiált, egy csomoban füzte,
Post humum opusban ezeknek engedte.
- 55 14. Ezek nemzeteknek mivel kötelesek
Voltanak szolgálni, mihelyt haza léptek,
Tudományok szerint eveniált tiszték,
De felölek ollyat meg nem reménlettek.
- 60 15. Tisztékben Coccejust noha csak occultè
Kövelték, némellyet szültek majd pribékké,
Ezek kik legyenek, nolo nominare,
Ezért teis engem kárhoytatni cave.
16. Noha nem illenék, hogy illy tudosoknak
Enis, mint közölök egy, irással szollyak,
De mivel inamrul le ütni akartak,
Nem illik, hogy nekik tãcens reponállyak.

47 [A második zárójel hiányzik.]

- 65 17. Ez minekutánna erössen fel forrot,
Ki jelentésére maga adot okot,
Mert publicè köztök utrumban hozatot,
Volte atyáinknak evangeliomok.
- 70 18. Ez iránt volnának sokak az thesesek,
Mellyeket ki nyilni mások nem engedtek,
Enis másoknál job ebben nem lehetek,
Tisztességekértis könnyen el fülelek.
- 75 19. Pih, propudiosa thesis, utrum, Deus
Detur? An patribus contigerit salus,
Ethnicis impressum mentibus est prius,
Quaerere haeresin alet posterius.
- 80 20. Ez noha el alelt, de nemes vérünknek
Bestelenségére keresztyenségünknek
Volt, mellyet országunk felsőb rendeinek
Manifestaltak, hogy le csendésicsenek.
21. Illy vérünkben forgo veszedelmünkbenis,
Fejek csóválással elő vették ezt is,
Hogy hevenyében meg oltanák, kiértis
Kincset jövődöben nekik adnánakis.
- 85 22. Kit is, az mint értem, eppen vindicáltak
Közöttünk kik voltak coccejista varjak,
Szarnyok szegve mégis haza bocsátattak,
Tudom, már meg láttyák sugárit az napnak.
- 90 23. Kikre kellene itt böven fulminálnom,
De az írásomban spontè el halgatom,
Ha mászszor fényre jö, pennám vastagítom,
Más poenátis luál érette, ugy tudom.
- 95 24. De ha Istenedhez inter essentia
Vagyon vétkeidről löt poenitentia,
Ne fély, Christusodnál van el tött coronád,
Maragy meg tisztetben, kit Isten s ország ád.
- 100 25. Oltalmazd jegyessét, mellyet hágy az Christus,
Maga személyében philololuscinus,
Scriebat ubique praesens anonymus,
Nudis coccejistis invidus intimus.

ALPESTESI BALOGH LÁSZLÓ

[GÖRGEI MIHÁLY PASZKVILLUSA ELLEN ÍRT PASZKVILLUS]

1. Tegnap történetből, midőn pihenésben,
Írás és olvasás közt idő töltésben,
Külső dolgaimnak el rendelésében
Volnék foglalatoss, dolgom jut véletlen.
- 5 2. Fiam, thecam mellet az Rudimentáját
Keresvén, talállya más el hánt chartáját,
Rongyos papirossan ki töt rut írását,
Mellyel mutogattya maga geniusát.
- 10 3. Mocskos titulust ád mocskos verseinek
Az author lampást ki tenni nevének
Nem akar, jele ez ő hitván ügyének,
Veszett indulatu, dölyfös elméjének.
- 15 4. Görgei Mihálynak hiják kalauzzát,
Fejérvárat ötte ez az praebendáját,
Ez, hogy ha akarná, nevezhetné társát,
Hol furta, faragta Coccejus marását.
- 20 5. Ugy hiszem, pietást, illyet, Fejérvárat
Nem tanítanak, azért másunнан hozhatot,
Teli volt az begye, melyet ki okádott,
Az Tiszán jött által, még is meg nem mosdot.
6. Hidd el, te Phymata formájú rossz ember,
Hogy ha ki tudhatlak, meg éhül az venter,
Meg sárgul az orcza, noha te látenter
Ugacz, jutalmad lesz bőven és patenter.
- 25 7. Tudod, hogy aetasunknak hires doctora,
Kinek apostolok után szent írásra
Bizony, Europa az maga javára
Többet ollyat nem szült, ván nállam nagy jomra.
- 30 8. Azért ingerlettél s provocáltál engem,
El hánt verseidet hogy énis szemléllyem,
Hidd el, ha kezemben juttattad már nékem,
Mind syllabustokkal edgyüt meg mellyesztem.

- 35 9. Azt tudnád hirtelen, Péter maradványa,
Mint sapito száját dolgain folytattya,
Magát s ecclesiát csak nem meg sirattya,
Pusztában bujdosni leg ottan indittya.
- 40 10. Koránt sincs szívében, az hol jár az szája,
Ugy vélem bizonynal, crocodil fajzattya,
Az mitt sirat majdan rész szerint fel fallya,
Maga sem érti jól, mit töt ki pennája.
11. Grammaticája rossz, hogy retrográdállya,
Az clarissimusnak tisztí s hivatallya,
Az publica classist miért frequentállya
Az ilyen tudatlan, coetus gyalázoja.
- 45 12. Bizony, nem hogy vindex veritatis esset,
Es Coccejus ellen szolni suffecisset,
De csizmája törlő non dignus fuisset,
Hogy Coccejus ellen szolhas, tanuly többet.
- 50 13. Az bocskort fel kösse, az ki Coccejussal
Szemben szál, de még csak jó tanítványával
Sem játék küszködni, demonstratioval
Elnek ezek, potens s győző scripturával.
- 55 14. Mivel provocáltál el hánt verseiddel,
S Coccejushoz nyultál rut, mosdatlan kézzel,
Mocskos szavaidat illetem már rendel,
Az mint helyheztetted goromba eszeddel.
- 60 15. Elsőben is küldöd pusztában bujdosni
Az ecclesiát, mert ideje jött szülni,
Azért méltó néki sárkány előtt futni,
Hogy szülendő fiát ne talállya nyelni.
16. Láddé, hogy nem érted, mitt keztél beszélni,
Az regen lött dolgot akarod ujítani,
Hiszem az pusztában akkor ment ki lakni
Az ecclesia, hogy sidóságbul jött ki.
- 65 17. Az puszta volt penig az sűrű pogányság,
Az hol készítetet volt néki az lakság,
Ez már meg lett dolgot ujitni bolondság,
Az Christust sem öli többször az sidóság.

- 70 18. Sárkány fegyverének edgyik élit lenni
Mondod az haeresist, láttatol állatni,
Hogy Coccejus kezdet ezzel vitézkedni.
Illy nagy hazugságot hogy mértél ki tenni?
- 75 19. Mert az haeresisek számos fegyvereknek,
Senki mint Coccejus nem törte éleknek
Erejét, s nem fogta meg úgy ő nyelveknek,
S- torkokat bé dugta az éhült medvéknek.
- 80 20. Erös az ő karja Christus erejével,
Lelkek vidamito Szent Lélek irével,
Taplállya az lelket mennyei étellel,
Lelke s teste vidul, ki jár ez sereggel.
21. Hogy az szent irásis az cocceistáknál
Szemet gyanánt légyen, s nem épít azoknál,
Nagyubbat ennélis talám nem hazudtál,
Mert ez sereg mindent írásbul demonstrál.
- 85 22. Ollyan vagy te, mint az tormában nőt féreg,
Kinek eledele noha merő méreg,
Más jó eledelén, mint az szarka, csereg,
S- mint az eb, ok nélkül az jámborra hereg.
- 90 23. Nyisd ki Coccejusnak számos szép írásit,
Locusokon fundált minden állatásit,
Olvasd locusokkal tellyes nagy indexit,
Meg lád ottan az szent írás becsületit.
- 95 24. Ujjitonak mondod továbbá Coccejust,
Rosz véggel adsz néki bestelen titulust,
Szent íráson térszed mint arbiter summust,
Hamissan faragtd magadnak ez roszt just.
- 100 25. Ez az exceptiod ördög koholása,
Tölle származot az ujság ocsárlása,
Hogy ha jó az ujság, miért van bántása,
Uj Testamentumnak új az tanítása.
26. Szent Pál nőni tanít az szent s új életre,
Romabélieket inti szépen erre,
Szent Jánosnál nohat új törvény rendire,
Maga Christus Urunk böven tanít erre.

- 105 27. Uj az báránnakis kellemes éneke,
Mellyel ékesedik ő felséges széke,
Uj az citheraknak gyönyörű éneke,
Az mellyet énekel meg térteknek lelke.
- 110 28. David uj éneket enekelni javal,
Azért az az ujság, mely fundámentummal
Meg edgyez szent irás tiszta világával,
Edgyez Coccejusnakis tanításával.
- 115 29. Ha így tudtad volna Coccejus ujságát,
Bizony, nem ugatnád tiszta tudományát,
Uj életre intő kegyes indulattyát,
Tudatlan éltünknek tudos tanitoját.
- 120 30. Aztis rea fogod nagy istentelenül,
Mint arbiter summus hogy chatédrában ül,
Es summus arbiter, szent íráson fellyül,
Ennek csak hallásánis az lelkem meg hül.
- 125 31. Per aránzom irtad ez testificálást,
Írásit forgassad, ott bizony találsz mást,
Kérlek, hogy ne hazudgy ilyen szemlatomást,
Nem használ itt semmit tökéletlen palást.
- 130 32. Pennára ha tötted tudatlan elmédet,
Az itilet másé, az te mencieségedet
Nem hallya meg minden, meg itil tégedet,
Küldgyed Tiszán által ez szemtelenseget.
- 135 33. Ha teged nem vádol az conscientia,
Es benned lakozik vana scientia,
Non considerasti sic praecedentia,
Metue vel sáltem Dei judicia.
- 140 34. Miért nem nevezed, mikor szakadot ki
Féltében Coccejus, és volté valaki,
Ki előtt hibázot, kérlek, titkon ad ki,
Avagy ha hazudtál ebbenis, vallyad ki.
- 140 35. Nadgyát most emlitem eb ugatásodnak,
Coccejust állatod fekélyes allatnak,
Talam phantasias vagy, az doctoroknak
Adgy pénzt, bolondságbul hogy ki gyógyicsanak.

36. Talám az Tiszán tul ihlettél volt fekélyt,
Hogy olyan regulta te orrodban henyélt
Az bűdösség, bankais talám ott fészkelte,
Fraterek, üzzétek ez ilyen bűdös bélt.
- 145 37. Ha dögnek engedem penig bono sensu
Lenni az Coccejust, id jam venit usu,
Cadáver et Christus in humili statu
Dicitur aquilas, jungens odoratu.
- 150 38. Ez ha az Christusnak nincs gyalázattyára,
Coccejusnak sincsen feje fájására,
Az indulat benned gonosz mert hajára
Rohansz az jámbornak lelke fájdalmára.
- 155 39. Hallatlan terminust továbbá pennáddal
Firkáltál, Coccejust haeresiarchával
Kötöd czimboraban gonosz Ariussal,
Ily istentelenül hogy bánsz ártatlannal.
- 160 40. Ariusrul irod, hogy ördög dögével
Füstölte Coccejust, illyen serkentovel,
Almából költötte, de ez füstölövel
Illetetvén, esze fogydogalt veszéllyel.
41. Hol tanultal illyen undok szozatokat,
Mert mind fel forgattam theologusinkat,
De sohult nem láttam olly terminusokat,
Ördög scholájában tanultad azokat.
- 165 42. Schola officina s mater pietatis,
Certè non praescribit verba vanitatis,
Discors Diabolus rector tui cordis,
Indignus es pane qvi haecce loqveris.
- 170 43. Örög scholájából ki hozot füsteddel
Irod, illetetvén Coccejus, setettel
Borult el, mert immár ettül ugy bámult el,
Napot ne ismérne fenlenie széllyel.
- 175 44. Confusum chaosra tértünk, azt álmodád,
Coccejusunk által, s versedben állatád,
Religiot tölle bantatnia mondád,
Mert hit dolgaiban irás rendet nem ád.

- 180 45. Coccejust állatod hit kalauzzának,
Vallasunk ujjito nagy reformátornak,
Az pápa vagy Moses szekeit bironak,
Meltosaggal vallást ott igazgatonak.
46. Igazatis mondasz, többet hazucz ittis,
Mert Uj Testamentum nem ismér senkitis
Illyen igazgatot lelkeken sohultis,
S- lelkiekben lenni töb urat edgyetis.
- 185 47. Csak az Kiraly Christus itt Ur lelkiekben,
Szent Lelek Ur Isten eszköz mindenekben,
Nincsen ez időben már mondatot Isten,
Hanem ki örökös Ur mennyen és földön.
- 190 48. Vallást igazgatnak prophéták irási,
Az evangelisták vilagositoi,
Ez joban az embert Szent Lélek vezérli,
Hittel szokot Isten ebben dispensálni.
- 195 49. Coccejus vallasban semmit sem ujitot,
Világositot csak sok homályos dolgot,
Es nap fényre hozot sok nem értet szokot,
Illy ujitot adna nekünk Isten sokat.
- 200 50. Mivel szaporitot hitnek ágazatit,
Mellyek változtatnák hitünk rendtartásit,
In essentiali cum patribus sentit,
In modo qvam plura clarius docuit.
51. Kö annak az szive, az ki szép írásit
Olvassa, s nem örvend, miként világosit,
De velleitassal huc non penetrabit,
S- praejudiciummal in vanum arabit.
- 205 52. Coccejussal Cartest egy járomban fogtad,
Mind kettőnek szemét alnokul ki szurtad,
Ez két tudos embert, kérlek, hogy bánthattad,
Meg alut az lelked, hogy vakon hagyhattad.
- 210 53. Most vészem eszemben, hogy philisthaeus vagy,
Kinek vakításra indulattya for s nagy,
Sámsonokat sértesz, fizet ezért az agy,
Mikor tested körül az véredis meg fagy.

- 215 54. Sámsonokban vakonis nagy erő vagyon,
Házadnak oszlopit meg renditik nagyon,
Magad házad téged bizonynyal vér agyon,
Fizetésed néked régen keszen vagyon.
- 220 55. Cartesis mi kárt tett, mond meg, Belgiumban,
S- kik tisztelték ötet isteni imádásban,
Gyalázat nem ferhet illy nemes virtusban,
Bizony sokat talált philosophiában.
- 225 56. Ezért ő nem ördög, hogy sana ratiot
Világosit, s tanít philosophiat, jot,
Ki tőt kivülette illy demonstratiot,
Bár csak tisztességből adnál néki adot.
- 225 57. Hogy mered mondani, hogy Isten tanácsát
Cartes Coccejussal, ketten ejuráltak?
Bizony, semmi scholák Istennek tanácsát
Jobban nem őrizik és szent decretumat.
- 230 58. Azt mondod, hogy az kik Belgiumban mentek
Mi magyarink közzül, s tanusagot vettek
Ez két professortul, azok alá nőttek,
Mint az ökör farka, s bolondokká löttek.
- 235 59. Okát ennek adod Coccejus fekélyét,
S- az ő utálatos és dohos belyegét,
Experientia nem mutat affélét,
Sőt, in contrarium, koczka szerencsét vét.
- 240 60. Becsület itt számot szollani nem hadgya,
Pennam az szemérmet regen observállya,
Jutalmadat azért jól nem szolgáltatya,
Az mit el mulat itt, másut ki potollya.
61. Theologizálás itt sem illik szádban,
Hogy már lakol teis valahol scholában,
Azt mondod, Coccejus hogy tanításában
Pribékeket nemzet profiteálásban.
- 245 62. Ezen pribékeket non vis nominare,
Sajditom bizonynyal, non audes quare,
Illy illetlen szokat fratrekrül fare
Hogy mersz, mert notaris per haec tu garrire.

- 250 63. Magad itiled meg itt tennen magadat,
Hogy tudósok ellen tatottad az szádat,
Farkas inad vagy, hogy ütvén inadat,
Eszre nem hozhatták ostobaságodat.
- 255 64. Alhatatlanságod itt nagyot érdemel,
Hogy inad ütésre csak az eszed ment el,
Azért szolsz vakmerőn bujdosot eszeddel,
Hogy evangelium nem volt paterekkel.
- 260 65. Ha eddig nem tudtad, tanuld meg én tüllem,
Evangeliumrul nállunk az értelem
Illyen, hogy azt néha szélesebben ércsem,
Neha határozva, szorosabban végyem.
66. Széles értelemmel evangeliumot
Ha vészsűk, táplallya az ő Testámentumot,
Ez szerzet atyáknak sokszor vigasságot,
Örvendetes jó hirt akkor is ez mondott.
- 265 67. Szorossab értelem pedig azt taníttya,
Evangeliumot melly ujjal mutáttya,
Az meg válto Jesust csak ez idő hallya,
Melly is ő szemével aztat meg látháttya.
- 270 68. Ez utolsó moddal sidok Besoranak
Evangeliumot tulajdonul hinak,
Az elsőbbet pedig Bisternek mondanak,
Evangeliumnak ez distinctiojak.
- 275 69. Propudiosának mondád azt az thesist,
Az melly dubitanter téssen illyen kérdést,
An non detur Deus? bizony ezt az dosist
Mint nállad aránza az meg rosdált, rossz sist.
- 280 70. Nem úgy érti tudós Cartes philosophus,
Hanem minden kérdés de qua dubitemus,
Habet in se quiddám, quod dilucidemus,
Et quod dubium est id clarificemus.
71. Atyák idvességét ki tötte kérdésben?
Coccejus írásit olvasd meg, ládd bőven,
Csudalkozom rajtad, hogy mérsz illy mérészen
Hazudni apertè, véred s tagod ellen.

- 285 72. Nem tudodè errül írásban az példát?
Az ki másnak készít magas akasztófát,
Azon maga végzi gonosz méltóságát,
Ne felecsd el Hámán nagy akasztófáját.
- 290 73. Illyen jutalmotis adot ki az Isten
Írásban, valaki ha baráttya ellen,
Az mellyel gyalázni kezdte személyében,
Munkálodot, az az munka vissza térjen.
- 295 74. Ha fejedre fordul it minden gyalázatt,
Mellyet gonosz pennád réánk igazított,
Barlangban sem leled te maradásodatt,
Szánnyon meg az Isten, lágyicsa inadatt.
- 300 75. Varjaknakis mondod az coccejistákat,
Illy emberség tudot holot és ki látot,
In vanum hol és ki illy rut szája tátot,
Nem kel ebben bizony, kedves vajas rátot.
- 305 76. Te szándékod kívül, hogy ha valami jot
Mindazáltal lelek réánk szabni valot
Az varjakban, vetek arra egy kevés sot,
Okossága vagyon meg törni az diot.
- 310 77. Magassan fel viszi asztat az aerben,
Le bocsáttya köre, s ugy törí meg szépen,
Az bélit dionak fel vészi kedvessen
Eddegeli, néked bizony nem ád ebben.
- 315 78. Ez okosságon kül, társaikhoz hivek,
Es micsodás te vagy, nem olyan irigyek,
Társaságot ezek, nem mint te, szeretnek,
Hollok seregébül azért teged hiszlek.
- 320 79. Hollok társaságtul igen idegenek,
Csoportban ők soha és sokan nem gyűlnek,
Azt akarnád teis, hogy mind el vesznének
Az jo coccejisták sohult ne lennenek.
- 320 80. Bezzeg akkor te bos inter vaccas abbas
Lennél, mert nem volna illyen tudos aetas,
Ad conscientiam kedves demonstrálás,
Hogy bokor alattis coccejistákat lás.

81. Hollo nemzetedrül itt sokat irhatnék,
(El ne hidd magadat), mer mellyekben látek
Egy kevés virtuskát, azok nem apádék,
El hűlsz, nemzecséged honnan szaporodék.
- 325 82. Meg vallom, sajnálom illy antiquitasra
Hogy szép origodat az első aetásra,
Csak nem az ördögök atyafiságára
Viszem; nem tehetek, kel vinnem truncusra.
- 330 83. Első truncusod volt az Noe holloja,
Vizözönkor melly volt Noenak postája,
Hogy ha illy serényen szolgál unokája,
Senki nem kívánnya, hogy légyen szolgálja.
- 335 84. El méne postára üked, de urára
Semmit nem figyelmez authoritására,
Kevés társaitis bizza csak bárkára,
Sorsa forog néki csak kalandozora.
- 340 85. Symboluma bizony lön az ördögöknek,
Kik jó társaságtul magokban kelének,
Ha így van, rokona vagy az ördögöknek,
Másrais meg tanit tette te ösödnek.
86. Symboluma lehet az apostatáknak,
Kik ecclesiátul s hittül el szakadnak,
Többé az hol voltak, térni nem akarnak,
Ez lön geniussa hollo nagy apádnak.
- 345 87. Hogy illy tisztességes genealogiát
Irék, így becsülnek régi familiát,
Ki csak régiséggel támagattya magát,
Coccejusnak hadgya életnek ujságát.
- 350 88. Szárnyunk szegve járunk hogy mi ez életben,
Ne csudáld, örömünk van mennyieikben,
Mostohánk az világ, hiddel, mindenekben,
Te dicsekedhetel minden régiségben.
- 355 89. Ujjak, szarándokok, jövevények vagyunk
Mi, noha világhoz vagyon igaz jussunk,
Fiakká Istentül és el fogadtattunk,
Fris életet másut mi élni akarunk.

- 360 90. Radnoti censurat írásidban tetted,
Es bestelenségbül, el hiszem, emlited,
Cocceista ember intéseknek enged,
Ebbülis az Isten jótt hozot ki, hidgyed.
91. Mert mint Huss Jánosnak meg égetésérül
Olvastam, nolentes publicarunt errül
Veritatem így lön Dési uramékrül
Valo censurais, inquiraltak errül.
- 365 92. Es így szaporodtak veritas szeretők,
Az kik tapasztalták, hogy ártatlanok ök,
Ezekben Radnoton énis mind benne lök,
S- ezeknek igyekekről historiat le tök.
- 370 93. Az ki ezt látnia szemével kívánnya,
Pestesi *thécámban* mindenkor talállya,
Mind az eredetet, vádat meg láthattya,
Censurat, mentséget corpusban talállya.
- 375 94. Errül nem szükség, hogy én sokat beszéllyek,
Mert napnak sugári az olta szélesbek,
Noha jámborokon censurák kemények
Voltak, teczése de más volt az Istennek.
- 380 95. Cocceistatul én mégis átkozodást
Nem hallottam, csendes csak felelet adást,
Censortul hallottam kemény átkozodást,
Kin az urak s püspök tönek pirongatást.
96. Fulminálásodra, azt tudod, ittis bús
Valaki, s hogy futunk, mikor kiáltod, fuss,
Parturiunt montes, natus est parvus mus,
Az te fulmenedre csak köttessék rosz gus.
- 385 97. Vastag pennáddalis fenyegecz bennünket,
Mahumetistáknál rég olvastam edgyet,
Öt száz esztendeig ha mind mennél, véget
Alig érnél ebben, ez meg győzhet minket.
- 390 98. De bizony, kezedben sem foghatod te ezt,
Hol kalamárisod, melly illyen pennát fest,
Tisza s Duna vize sem ásztattya meg ezt,
Erdély s Magyar Ország bort annyit rá nem veszt.

- 395 99. De ha Erdély borát s Magyar Országét
Kalamárisodban kaphatnád, te válét
Hadnál írásodnak, bizony, galicz kövét
Festeni ténában nem tennél s gallesét.
- 400 100. Az torkod vesztenéd inkább ennyi borral,
Jobban folyna dolgod, mint sem az pennával,
Mert ez nem járható kívánt effectummal,
Fordula fejedre csak nagy gyalázattal.
101. Neved ki nem teszed, mert vagy anonymus,
Talam cognomine hic scriptor est fimus,
Anti cocceistak közt te vagy ultimus,
Quia totus quantus invidiae Mimus.
- 405 102. Becsületett többet túllem érdemlenél,
Rokonságot többet geniusod ennél
Nyerhetne, holot illy nagy okádást töttél,
Nagy két tudos ellen rut mérget öntöttél.
- 410 103. Meg cselekedhetném: directorral téged
Evocáltatnanak, s ki vonnák az nyelved,
Tábla meg itilné, mert azt meg érdemled,
De hátra van néked még az fizetésed.
- 415 104. Meg cselekedhetném: romai censorra
Hogy biználak téged, Lycaonicusra,
Tudna ez fizetni, bizony, az pennára,
De itiletedet bizom Szentírásra.
- 420 105. Hogy Isten szolgait nyelveddel mocskoltad,
Isten szolgainak voxait halljad.
Moses indicsa meg, mi tenéked soldod,
Titok láto János koronázza dolgod.

Gen. 49: 5. 6. 7.

106. Alnokság fegyvere vagy ti nállatok,
Kik ez szerződésben gonosz társak vadtok,
Az én lelkemtől el távoztot tanácstok,
Az én dicsőségem nem lakik nállatok.
- 425 107. Atkozot tinéktek vakmerő haragtok,
Az ti busulástok, rossz indulatotok,
Kegyetlen tinéktek az ábrázatotok,
Kit én nem akartam, miért hogy bántjátok.

Exod. 23: 1.

- 430 108. Hamis es hazug hirt atyádfia ellen
Ne kölcs, ne írj, ne szoly, kivált atyád ellen,
Minden te beszéded szentül erről legyen,
Külömben az átok van az te fejedén.

Num. 12: 8.10.

- 435 109. Hogy nem féltél szolni az én szolgám ellen,
Az én felhöm addig fejedén nem lészen,
Miglen heted napig poklosság testeden
Fejérlik, azontul térj gyülekezetben.

Deut. 5:16.

- 440 110. Tisztellyed atyadat, meg van parancsolva,
Mert élted fonalát haragom el vágja,
Ha nem tisztelened, szerencséd kormányra
Változik, áldásom tölled meg lesz vonva.

Jos. 10: 12.13.

111. Az nap Gibeonban állyon meg mind addig,
Az hold Ajálonban vesztegellyen fogytig,
Mig ellenségemen boszszut állok végig,
Izraelt vedelmezem mind nap enyészetiig.

Jud. 12 [5–6.]

- 445 112. Int: Te efraimita vagyé, vagy gádita?
Fel: Nem efraimita vagyok, de gádita.
Mondgyad Schibboletet, hogy ha vagy gádita.
Szibbolet; Ah bizony vagy efraimita.

- 450 113. Üssétek el fejét, miért hogy hazuda,
Ellensegink közzül bizony most szalada,
Házadhoz mehetnél, bizony nem mégy oda,
Jordán révén vámban fejed adgyad oda.

1 Sam. 2.

- 455 114. Az engem tisztelöt enis meg tisztelem,
Engem nem becsüllöt meg bestelenitem,
El jö az az idő, hogy karod el metszem,
Az atyád házátis érted semmisitem.

2 Sam. 16: 5. 6. 7. 8.

115. Sémei Davidot rutul szidalmazza,
Es istentelennek szájjal rágalmazza,
Kö haigálással kezét gyakran rázza,
460 Gratiát de még kér, ne járjon mint Uzza.

1 Reg. 18.

116. Illyes, Izraelnek te háborítója,
És békeségének te vagy el bontoja.
Fel: De inkább te, Acháb, vagy törvény rontoja,
Azért Izraelnek vagy háborítója.

2 Reg. 2. [23–24.]

465 117. Apro gyermekektől mivel te tanultál,
Eliseus ellen csuff szokot szollottál,
Az Urnak nevében ezért átkoztattál,
Az medvék gyomrában koporsot találtál.

1 Chro. 20. [1–2.]

470 118. Rabba városának, látom, te vagy fia,
Es David házának nem jot kívánoja,
Rabba városának ekes coronája
Mindazáltal David dicső fejét nyomja.

Esr. 4.

475 119. En Simsai, király, neked ezt irhatom
Társaimmal edgyüt, és tuttodra adom,
Hogy Zorobabelnek ne legyen hatalom
Templom építésre, mert azt igen bánom.

480 120. Hogy ha végben viszi ő fel tött szándékát,
Hiddel, áldozásnak csonkittyá ravását,
Es Artaxerxesnek ujgittyá bánattyát,
Ha hatalmat vehet, meg lád pártolását.

Artaxerxes felel.

121. Zorobabelt edgyüt társaival incs meg,
Az Salem romlását csak abban hadgyák meg,
Erövelis őket szándékokban tilcs meg,
Ennekemis kedvem így tehk inkább meg.

Simsai társával.

485 122. Penig hogy hatalmat királytul nyerheték,
Zorobábel, postán azért hozzád jövék,
Templomot ne épics, töllem el metszeték
Ez az te szándékod, ugyan meg ujjulék.

490 123. Örülj te is, Rehum, Simsai társoddal,
Szívünk indulattya kívánt effectummal
Hogy járhatta, tromfot ütünk sidesággal,
Szárnyok szegék nekik mostan ez egy uttal.

Neh. 2.

495 124. Simsai öröme nem sokáig tartta,
Nehemiás király elméjét meg birta,
Mert az menyországot ő szíve meg járta,
Templom építésre új levelet váltta.

Esth. 6.

500 125. Kevély Hámán büszkén az királyhoz mégyen,
Hogh hü Mardocheust fájára köttessen,
Gondolat királynál ellenkezik ebben,
Sidot az Hamánnal becsülteti fennyen.

126. Nem elég soldgya ez az büszke Hámánnak,
De akasztó fáját, mely Mardocheusnak
Készítetet, soldul vegye ő magának,
Ez méltó jutalma gyilkos indulatnak.

Job. 1.

505 127. Jóbokra bocsátta az Sátán munkáját
Gyakorta az Isten sok színű csapását,
De mind ezekben az ő lelkek javát
Munkálodgya, ebben forgasd Job példáját.

Psal. 23. [5.]

510 128. Öriző pasztora Isten az hívőknek,
Ellenség ellenis asztalt ad ezeknek,
Olajjalis fejét keni seregének,
Pohárokat tölti bőven ilyeneknek.

Prov. 3. 34.

129. Az csufolo kevészt utallya az Isten,
Az illyennek maga csufoloja menyben,
515 Az edgyügyü szelid van az ő kedvében,
Ennek szelidsege vagyon kedvességben.

Eccl. 7. 16.

130. Ne légy te felettéb igaz embereknél,
S- ne légy felettéb bölcs ugyan ezeneknél,
520 Igasságod hol van, azt keresd Istennél,
Az nagy bölcsességis csak lakozik ennél.

Cant. 1. 6.

131. Ne csudály engemet, hogy fekete vagyok,
S- anyámnak léányi ram haraguttanak,
Az napnak sugári rajtam igen nagyak,
Azért más szölöknek én pasztora vagyok.

Esa. 7.

525 132. Gonosz tanács tartok farasztyák az Judát,
Ollyá tartyák ötöt, mint kiki falattyát,
De hogy ha meg kérdgyük Istennek tanácsát,
Ez tanacsnak ottan bizony láttuk mássát.

Jer. 15: 17.

530 133. En az csufoloknak gyülekezeteket
Nem szeretem szibül semmi beszédeket,
Nem ülök közettek, gyülölöm ezeket,
Attyokfiainak kik várnak veszteket.

Ezech. 21.

535 134. Fohaszkodgyál és nyögj te embernek fia,
Mint ha derekadnak volna nagy fájdalma,
S- keserűség szived már tartaná fogva,
Ez dolgot mivellyed mások szeme látva.

Dan. 6.

540 135. Gonosz vad ereje Danielt meg hattya,
Oroszlánok verme ezért öt fogadgya,
Istentül zárlatik oroszlánok szája,
Vadlokknak rontatik de ezektül csontya.

520 [A sor utáni utalásban:] 7.

Hos. 13.

136. Pecsét alatt vagyon Efraimnak büne,
Csak az sententia halladot ellene,
Oroszlány idővel én leszek ellene,
Hogy ha esze volna, orvost ő keresne.

Joel. 3.

- 545 137. Az Ur az Sionbul ha szozatot téssen,
Es Jerusalembül beszél felségesen,
Meg rémülnek akkor mind mennyen és földön,
Hivek ellenségi beszélnek csendesen.

Amos. [2, 12–13.]

- 550 138. Bort adtatok innya naziraeusoknak,
Prophétak fiait szolni meg tiltyátok,
Azért készen vagyon az ti meg nyomástok,
Akkoron nem használ semmit ti futástok.

Obad. [1, 3–4.]

- 555 139. Szived kevélysége hogy meg csalt tegedet,
Saskeselyü modra égben te helyyedet
Ha csinálod ottis az te fris fészkedet
Le veti haragom, s azzal te testedet.

Jon. 2. [9.]

- 560 140. Kik hijában valo embereknek után
Indulnak, és járnak hazugságok után,
Ez rosز munkájokat magok kárvallásán
Tapasztallyák, bánnyák, de késő az után.

Mich. [1, 11–13.]

141. Sápíhí városának gyalázatos fia,
Mezitelenségét kinek minden láttya,
Kinek szekerében Lachisnek lakoja,
Az ő gyors lovait egy szekérben fogja.
- 565 142. Bűnnek mivel hogy te elkezdője voltál,
Sion léányára gyalázatot hoztál,
Te büntetésednek magad oka voltál,
Azért az gyalázat te fejedén regnál.

Neh. 3. [19.]

570 143. Az te romlásodnak sebe bé nem gyógyul,
Sebed gyógyítója nem lesz soha sohul,
Es az ki híredet halhattya valahul,
Nyomorusagodon szája csak meg némul.

Hab. 2. [4.]

575 144. Az kevély maga hitt szol, beszél kevélyen,
Nem nyughatik soha ő azon egy helyben,
Halálhoz hasonló ez bizony mindenben,
Szája mint koporso táva minden ellen.

Soph. 1. [9.]

580 145. Valaki más ember házának küszöbén
Tombol, veszedelem léssen annak fején,
Gyalázat követi azt az öröm helyén,
Illy koszoru fekszik más gyalázok fején.

Hag. 1.

146. Sokat vársz csüredben, de keveset aratsz,
Csak gonosságodnak jutalmával maracz,
Nyughatatlansággal ottan ottan száracz,
Szived jutalmául ilyeneket várhacz.

Zach. 11. [1–2.]

585 147. Nyisd meg kapuidat, Lybánusnak hegye,
Hogy az cedrusokat tüzemnek ereje
Meg emészsze, ordics teis most, jegenye,
Fáidat mert vágja fejszémnek ereje.

Malach. 2. [10.]

590 148. Minnyájunknak bizony egy Istenünk vagyon,
Az ki uralkodik mennyen s földön nagyon,
Edgyik mégis azon munkás, mást meg csallyon,
Minden uton módon meg alacsonicson.

Máth. 5. [44.]

595 149. Ne szeressed csak te felabarátodat,
Hanem ki gyakorlya az te romlásodat,
Es ellenségesnek tarttya te házadot,
Ezzel munkálodod meg maradásodat.

Marc. 11 [25–26.]

600 150. Mikor imátkozni akartok fel szoval,
Bocsássátok vétkétek, ki ellen haraggal
Voltatok, kérétek úgy tér meg áldással,
Ki átkoz titeket, áldgyátok áldással.

Luc. 6. [26.]

151. Az kinek mindenek csak sok jot mondanak,
Boldogsága bizony nincs állandó annak,
Czimerék ez bizony hamis prophétáknak,
Job, hogy mi füleink censurát hallanak.

Joh. 9.

605 152. Ha vakok volnátok, nem volna bűnetek,
De az kik jól látnak, azoknak több bűnek,
Pharisaeusoknak mindenkor több vétkek,
Gerendát szemekben ezek nem érznek.

Act. 13.

610 153. Az láto Elymást Szent Pál vakká teszi,
(.Ez jutalma, ki igazságot ellenzi,
Aztat ocsárollyá és rut szemmel nézi.)
Az vakot ő mászszor jól látova teszi.

Rom. 8.

615 154. Mindenek azoknak javokra szolgálnak,
Kik Istent szeretnek, s ő utában járnak,
Ezeknek Istentől nem csak hivatalok
Vagyon, sőt állandó örök választások.

1 Cor. 12.

620 155. Ki amaz nagy főnek valóságos tagja,
Azon testnek ha ki másut részét bántja,
Az ő bántásának isméri és vallya,
Ezzel hogy Christusnak tagja, bizonyította.

2 Cor. 11.

156. Faradságban része miként volt Szent Pálnak,
Nyomorusága sok ezen apostolnak,
Azon pohárok van Isten fiainak,
Az kik ez életben csak csufságban vannak.

Gal. 5.

625 157. Bűnös testnek edgyik virága gyűlölség,
Gyilkosság és egyéb sok hitván vesztség,
De az kiknél vagyon az lelki békesség,
Ot lakozik bizony az mennyei felség.

Eph. 2.

630 158. Az Jesusnak vére sidot görögökkal
Egyben békéltet, s lelke erejével
Ellenkezeseket el törölt kezével,
Ellyünk hát egy más közt kívánt bekességgel.

Phil. 1.

635 159. Hiveknek hirdetet kedves evangéljom
Meg mutattya, érte miként viaskodgjam,
Es az igasságért kengyelemet nyomjam,
Hogy jutalmot végyen én viaskodásom.

Col. 2.

640 160. Orizd meg magadat, hogy sákmányt ne vessen
Az Sátán te benned, és így el vessessen,
Emberi bölcsességben ne öltöztessen,
Az mennyieiktől hogy így külön végyen.

1 Thess. 4.

161. Nem rendelt az Isten bennünket haragra,
(Ez illyen indulat bizatot Cainra),
De jozan életre s hiv atyafiságra,
Irigy indulatot csak bizzunk másokra.

2 Thess. 3.

645 162. Gonosz emberektől hogy meg mentsen Isten,
Alkalmatlanoktól meg őrizzen hiven,
Isten előtt ezért bőven könyörgésben
Jelennyetek, kérlek, minden időtökben.

1 Tim. 5.

650 163. Kezedet hirtelen másokra ne vessed,
Atyádfia ellen ne emellyed nyelved,
Tarcs meg mindenekben az te csendességed,
Isten s emberek közt így lesz becsületed.

2 Tim. 2.

- 655 164. Tudgya az Ur Isten, kicsodák övéi,
Es kik Felségének választot hivei,
Valakik lelkekben Jesus Christuséi,
Azoknak életek többire mennyei.

Tit. 2.

- 660 165. Mindenestül fogva magadat példájul
Az joban másoknak, kérlek, tegyed tárgyul,
Tiszta ígét tanics, mely senkitül mástul
Meg ne czáfoltassék, ezt tarcs regulájul.

Heb. 6.

166. Hitnek követői legyetek Istenben,
Békesség szeretók, örökösök menyben
Igy lesztek bizonynyal Abrahám keblében,
Mindnyájunkat Isten hova vigyen, Amen.

Jac. 4.

- 665 167. Tisztics meg kezedet büntül, bünös ember,
Kettös az te szived ne légyen, s mint tenger,
Gondolatod csalárd, s ne légyen sok ezer,
Szájadban s szivedben ne heverjen sok per.

1 Pet. 2. [25.]

- 670 168. Ollyanok valátok, mint tévelygő juhok,
Az kiknek mellettek nem vala pásztorok,
Már hogy az Ur Jésus az ti pásztorotok,
Minden indulatban tölle halgassatok.

2 Pet. 3. [18.]

- 675 169. Már nevedgedyetek az Ur kegyelmében,
Es az Ur Christusnak szent isméletiben,
Az Sátánt bukálni az ti szivetekben
Ne hadgyátok, kerlek, így mentek fel mennyben.

1 Joh. 2. [9.]

- 680 170. Ki vilagosságban mongya magát lenni,
De ő attyafiát nem szünik gyűlölni,
Az birotul hogy ha ő fog itiltetni,
Sötétségben fogja lelteni és küldeni.

Jud. **v.** 12.

171. Kérlek, ne legyetek kétszer meg holt testek,
Es víz nélkül való, üres, rossz fellegek,
Szeplőt ne szenvedgyen az ti ép testetek,
Homályos csillagok ne legyetek, kérlek.

Apoc. 3. [4–5.]

- 685 172. Az győzedelmesnek fehér ruhát adok,
Hogy részese legyen ártatlanságomnak,
Eletnek könyvében nevének helyt adok,
Vallást tészek arról, hogy tagja zászlomnak.

I.

- 690 173. Ez illy győzedelmes nem áll versengőkből,
Felebarátságokat s majdan el nyelőköl,
Kik az gerendákat nem vetik szemekből,
S- azt tartyák, másoké szálkátul setitül.

- 695 174. Philomelismádat tanics több moresre,
Fejervári déák! but jó mesteridre
Ne hozz és meszsül jöt fraterok fejére,
Nem mindenek készek, mint te, versengésre.

- 700 175. Bizony, Simeonnal hogy ha szolni kezdek,
Legyenek mocskaid ámbátor ezerek,
De cocceistákon azok nem hevernek,
Réád s hasonlokra, hozzád azok térnek.

176. Ha te nem szereted Coccejus írásit,
Szivedben tudomány nem lötte nyilait,
Hadd az tudósokra, kik periodussit
Nem szaggattyák, lopják annak darabjait.

- 705 177. Kain indulatod fraterokról ted le,
Légy már az Istennek inkább hű Abele,
Bánnyad, szánnyad vetked, szeretet kötele
Collegiuminkat kösse egyben **vélle**
sale
vale.

CANTIO TOKAI

1. Jai, végső romlásra jutott Magyar Ország,
Kiben épség nintsen, *hanem* nyomoruság.
2. Veszedelmünk oka az nagy kegyetlenség,
Egy más ellen valo méltatlan irigység.
- 5 3. Kegyetlenek vagyunk, mert egymást nem szányuk,
Kisdéd tsöcs szopokat fegyvere hányatunk.
4. Az fene vadakis nem érnek mivelünk,
Oroszlányoknális kegyetleneb szivünk.
- 10 5. Sirván az Tokajban, jajgatnak Patakban,
Sok jai szo hallatik minden utczáiban.
6. Jaj szo inditatik kívül az kapuban,
Nagy vér ontás esék szellel az városban.
7. Jajgatás, ohajtás, szörnyü nagy vér ontás,
Altal méne rajtunk keserves kár vallás.
- 15 8. Mint Jerusálemet, úgy el pusztítának,
Mindenestül fogva fegyverre hányának.
9. Kiált Tokai vára, jaigat Patak vára,
Kinek most hallatik retenetes jaja.
- 20 10. Sok szép lakosinak sűrű köny hulása,
Apro gyermekinek keserves sirása.
11. Ki sirattya urát, ki jajgatya társátt,
Ki apját, ki anyát, szánya szép magzatyátt.
12. Kedves lako helünk szörnyu pusztaságát,
Tokai városának utolso vigságátt.
- 25 13. Nem volt tekinteti ekes személyunknek,
Nem volt foganattja reménkedésunknek.
14. Könyörgő szép szavunk minket meg nem tártott,
Grátiát fejünkre senki nem találunk.

2 hanem tsak [A szótagszám miatt javítva.] 8 kegyetlenek

- 30 15. Sok aszoni állat gyermeket föl vette,
Véle szép magzatyát az Tiszában ölte.
16. Csöts szopo gyermekik halak ebédgyévé,
Kiket meg emészte Tiszának mélsége.
17. Sok vér ki tsurdula Rákoci házában,
Nagy vér ontos esék Tokai városában.
- 35 18. Az sok káramkodok atka azt hozta ránk,
Babiloniához mert hasomlok valank.
19. Vérrel tajtekozék az Tiszának habja,
Rakva volt holt testel az város utczája.
- 40 20. Siralmos orára ez nap értünk vala,
Személy válágotás mert köztünk nem vala.
21. Egy fertál oráig nem volt kesedelmünk,
Egy szem pillamtaség el fogya életünk.
22. *Miként* Zodomanak ken köves essövel,
Ugy volt veszedelmünk nagy hirtelensegel.
- 45 23. Jusson eszetekben vérünk ki ontása,
Apro gyermekinknek nagy mártiromsága.
24. Gyászbán öltözzenek már szomszed városok,
Tanullyanak rolunk ártatlan magzatok.
- 50 25. Tisza-Bodrog koze méltán átkozhattya,
Egész hegy allya mind el kárhoztatthattya.
26. Pataki és Kövér Ferencz hamisságát,
Bakos és Tokai gyalog kapitányát.
27. Protestál az igaz és az ártatlan vér,
Kegyelmes grátiát az Ur Istentül kér.
- 55 28. Angyali corona fejünkben tétessék,
Nagy hálá adással Isten ditsértessék.

29 állt 33 házábul 34 [A sor után:] <Siralmas orára egy nap értünk vala, / Szemely válogatas mert köztünk nem vala.> 43
Minket zodomalnan [!] 46 gyermekinknek <verük ki ontása> 47 Gászbán 49 torok 50 Az egész [A szótagszám miatt javítva.] 54
crátiát

29. Ha menni *rovó* van az egész világon,
Mind edgyet értene ezen az egy dolgon.
- 60 30. Szörnyü veszedelmünk ki nem tudnak írnya,
Anak sok romlásit elő számlálnia.
31. Szerte szellel hullot tetemink hol vadnak,
Minden föld hátárán benned nyugodgyanak.
32. Meg marat árváknak kegyelmes gyámala,
Mig ez földön élnek, legy irgalmas atya.
- 65 33. Az eszer hatszázban és kilenczven hétben,
Szent Iván havának hármadik hetiben,
34. Eger vize mellet irám ez éneket,
Jajgato beszedd meg siratám ökett.

92/II.

CANTIO FLEBILLIS DE PERICULLO TOKAJENSI

- (1.) 1. Jaj, végső romlásra jutot Magyar ország,
Kiben épség nintsen, hanem tsak pusztaság.
- (2.) 2. Veszedelmünk oka az nagy kegyetlenség,
Egy mas elen valo méltatlan irigység.
- 5 (3.) 3. *Kegyetlenek vagyunk, mert egymást nem szányuk,*
Kisdéd csöcs szopokat fegyverre hányatunk.
- (4.) 4. *Az fene vadakis nem érnek mi velünk,*
Oroszlánoknális kegyetlennyeb szívünk.
- 10 (5.) 5. *Sirván az Tokajban, jajgatnak Patakban,*
Sok jaj szó hallatik minden uczaiban.
- (6.) 6. Jai szo indittatik kívül az kapuban,
Nagy vér ontás essék szellyel az varosban.
- (17.) 7. Sok vér ki tsurdula Rákóczi házaban,
Sok szem bé fogatik Tokaj városában.

57 rolok 59 veszedemünk

[A hosszában kettészakított lapok hiányzó szövegrészeit – ahol lehetett – az I alapján pótoltuk.] 1 römlásra

- 15 (7.) 8. Jajgatás, ohajtás, szörnyü nagy vér ontás,
Által méne rajtunk keserves kár vallás.
- (8.) 9. Mint Jerusalemet, úgy el pusztittának,
Mindenestül fogva fegyverre hányának.
- 20 10. Igy bánik az Isten mastis mind azokkal,
Az kik vermet ásnak másoknak károokra.
11. Magok nyaka szakad, fizetnek halállál,
Az mint megis történt gyakorta sokakon.
- (20.) 12. Siralmas napot és orát ertünk vala,
Személy válogatás mert köztünk nem vala.
- 25 13. Nints másokban oka, hanem tsak magunkban,
Mert föl találhottjuk ektelen szitkunkban.
14. Negyven ejjel napal szivessen büjtöltünk,
Hogy az pápistákon boszunkat tölthössük.
- 30 15. Bertalan templomat magunkévá tegyük,
És mi papiainkat abban szentölhessük.
16. De hejában vala ez az büjtölésünk,
Nappali ejeli nehéz könyörgésünk.
17. Sok könyhullatassal soltár éneklésünk,
Edes Jehovántul nem lön segítségünk.
- 35 18. Pironkodhatunk már io Panoniánkban,
Nem lesz maradásunk az egész országban.
19. Nem bizhatunk immár Tökölly urunkban,
Országunk hervaszto pünkösdi királyban.
- 40 20. Jai azért mi nekünk, az kik az papokra
Dühösköttünk vala csuklyas barátokra.
21. Artotlan életü Ignáczi fiaira,
Rimai egyháznak az ő szolgaira.
22. Megh gyözöt már minket pápisták oltári,
Aranyos, ezüstös sok szentölt bálványi.

25 magunban 26 egtelen 31 büjtölésünk <Éjjeli> appali 33 könyhullatassal

- 45 23. Törödelmes, buzgo sok butsu íarási,
Istenhez nyujtando gyakor óhajtási.
24. Keservessen sirhatz, árva ecclésia,
Kálvinus és Luther Isten keves nyája.
- 50 25. Döbröczöny és Losonc, Miskolcz, Kassa tájja,
Veszprim, Vásony, Pápa, györj ecclésia.
- (9.) 26. Kiált Tokaj vára, jajgat Patak vára,
Kinek mast hallatik veszedelmes kára.
- (10.) 27. Sok szép lakosinak erős jaigatások,
Ártotlan csöcs szopok keserves sirások.
- 55 (11.) 28. Ki sirattya urát, ki jaigattya fiát,
Sziveszerént szánnyo szerelmes magzattyát.
- (12.) 29. Kedves loko helyunk szörnyü pusztasága,
Tokaj városának utolso romlása.
- 60 30. Oltalma nem vala
Szerentsénk nem vala
31. Töb emberek közöt.....
Nem is találkozot soh.....
- (14.) 32. Könyörgö szép szavunk *minket meg nem tartott*,
Gráciát fejünkre né..... *nem találunk*.
- 65 33. Apro és kis dede.....
.....ránt romlának kö.....
34. Vigasagra föl n.....
Fegyverre hányott.....
- (15.) 35. Sok aszszonyi *állat gyermekét föl vette*,
Magát magzattyával *az Tiszában ölte*.
- 70 (16.) 36. Csöts szopo *gyermek halak ebédjévé*,
Kiket meg emészte az Tisza mélysége.
- (19.) 37. Vérrel tajtékozék *az Tiszának habja*,
Rakva sok holt testel az város utcája.

- 75 38. Ektelen buj.....,
 Veszté városun.....
- (18.) 39. *Az sok káromkodók átka azt hozta ránk,
 Babilloniához mert hasonlók valánk.*
- 80 (21.) 40. Egy fertály óráig nem volt késedelmünk,
 Egy szem pillantásig elfogya életünk.
- (22.) 41. Miként Sodomának kénköves esövel,
 Ugy volt veszedelmünk nagy hirtelenséggel.
42. Sirassatok minket, kik távol halljátok,
 , kik közel vattok.
- 85 (24.) 43. ket már szomszed városok,
 Tanuljanak rólunk ártatlan magzatok.
- (23.) 44. *Jusson eszetekben vmink ki ontása,
 Apró gyermekinknek nagy mártiromsága.*
45. átokbul hallassék,
90 kbül éssék.
46. meg siratnyi,
 Ki.....zzel égnyi.
47. z hamisságok,
 ontások.
- 95 48. t átkoza,
 Az.....káromhattya.
- (25.) 49. *Tisza-Bodrog köze méltán átkozhattya,
 szidhattya.*
- (29.) 50. *Ha mennyi rovó van az széles világon,
100 anyi dolgon.*
- (30.) 51. *Szörnyü veszedelmünk nem tudná le írnya,
 gondolnya.*
- (27.) 52. *Protestál az igaz és az ártatlan vér,
 Kegyelmes grátiát az Ur Istentül kér.*

105 53 istus markában,
 országban.

54. Tölts.....,

93.

TALLIÁN PÉTER

[A „TITKOS ÉRTELMŰ LILIOM” VERSBETÉTE]

[Szűz Mária] Liliom, mely nem ama Poéták munkálkodo elméjétül ki-gondolt Juno Isten Aszszony tejétül vészi születését, nevedékenségét; hanem az igazán való Istentül vonsa nemét, és születését ama mondás szerént: (c) Ego ex ore altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam; én a' felségesnek szájából származtam, első szülött vagyok minden teremtet állat előtt; Jesus Sirák Fia könyvének 24. részében. Ide láttatott czélozni egy elmés Magyar Versista, Szűz Mariának égből való származását bizonyítván illy versekkel:

5 Ma születik Egek fenyessége,
 Föld kerektség egyik ékessége,
 Szent Szüzeknek első dicsőssége,
 Fel derült napnak gyönyörűsége.
 Örvendgyetek kiseded Mariának,
 Fejér liliom szál bimbójának.
 Egből származó virágocskának,
 Ma született világ Aszszonyának.

94.

CZIGÁNYOK GENEALOGIÁJA

1. Az mi ösünk hajdon volt szép Canahán földe,
 Amorraeusok voltunk vasas szekerük de;
 Bujdosásra bennünket az sideság küldé,
 Ezért ad csak szállást ma keresztyének földe.
- 5 2. Ha illy nemes hazájuk, szegényekké löttünk
 Es mi nemes földünkből másoktul üzettünk,
 Példáiva másoknak sorsunkban tétettünk,
 Másis még egy hajoban evezhet mi velünk.

c Eccl. 24.

ZILAHÍ JÁNOS

PHAËTON TÜZE, MELLY MAGYAR ORSZÁGNAK MOSTANI SORSÁT KÜLÖNBÖZŐ RENDŰ
ÉNEKBEN BÉFOGLALJA

PROTASIS

1. Jajos esetünket el-ne halgassátok,
Ékes szavu Musák, sorsunkat szánjátok,
Le-irjátok,
Mert ti jól tudjátok
5 Romlásunkat zokogva mondjátok.
2. Oh, vajha Phaëton vakmerőségében
Szaguldni nem kívántt volna az egekben,
Elmájében
Bizván erejében,
10 Nem ültt-vólna attya' szekerében!
3. Hogyha tudta-vólna következő kárát,
El-kerülte-vólna azt a' gonosz órát,
Mint Gomorát,
Veszélyünk' hámorát,
15 Mi sem innók annak seprös borát.
4. A' meredek utnak hirtelen indula,
Lovak el-ragadák, gyeplőjök rándula,
Meg-tágula,
Szekér is fordula,
20 Jártt ut kívül fel- 's- alá bódula.
5. Nem tudja az utat, sem nevét lovaknak,
Kik már mindenfelé sebessen nyargalnak,
E' világnak
Oszlopi lobognak,
25 Nagj tűz miatt erőssen ropognak.
6. Nagy melegben vagynak a' hideg Scythák is,
Nap miatt meg hevültt Göntzöl' szekere is,
Boótes is,
Északi kigyó is,
30 Ama' külső fagyos ég' sarka is.

7. E füstben Phaëton' szeme setétüle,
Mélység és magasság között el-rémüle,
Meg-szédüle,
Füle is tsendüle,
35 A' szekérbül tsak nem el-ki-düle.
8. Sójajtassal mondja: hogyha engedtettnék,
Nap-keletre, avagj enyészetre érnék,
Ha még élnék,
Illy dolgot nem kérnék,
40 Eröm felett valót nem próbálnék.
9. Zablátlan lovakat nem igazgathatja,
Sok vadak' formája égen irtóztatja,
Napnak utja
Hol van, nem tudhatja,
45 Félig meg-hóltt, sárgultt ábrázatja.
10. Irtóztató fene sok vadak közt hogy mentt,
Egy mérges állatra, scorpiora bökkentt,
Mellyet mihent
Meg-láta, meg-rezzentt,
50 A' gyeplőt is el-ejté, mint rettentt.
11. Lehet, hogy meg-ijedtt scorpió' mérgétül,
De sokkal is inkább a' sas-keselyütül,
Mert él vérbül,
Titius' szivébül,
55 Antinomos' agja' velejébül.
12. Azért Nap' lovai már könnyen szaguldnak,
A' tsillagos égen néha nyargalódnak,
Meg le-szállnak,
Az Hóld alatt járnak,
60 Égen 's földön nagy tüzeket gyujtnak.
13. Hirtelen a' felhők kezdének gyuladni,
Az hideg havasok keményen izzadni,
Hasadozni
És meg-nyilatkozni,
65 A' föld kezde felette száradni.
14. Igen nagy tűz rontja a' sűrű erdőket,
Mind meg-emésztette széljel a' mezőket,
A' szölöket,
Szép lakó helyeket
70 Hamuvá tött, 's-meg-öltt sok népeket.

15. Régi nagy városok 's-várak le omlának
Egy szempillantásban népestül romlának,
El-bomlának,
Károkat vallának,
75 Sokan kinos halálra szállának.
16. Égne a' nagy hegyek, Athos és Olympus,
Taurus, Oëta, Pindus, Helicon, Parnassus,
A' Caucasus
'S-felhős Apenninus,
80 A' Rodope, Atlás, Ossa, Cynthus.
17. Csudálja Phaëton melly nagy tűz gerjedett,
Mint egy kementzébül nagy füst tekeredett,
El-ijedett
Lelke el-epedett,
85 A' nagy büzben el-ájulni kezdett.
18. Tüzes már szekere, nem maradhat benne,
Meg-busultt lovaknak nem állhat ellene,
Ha ki lenne,
A' ki segitene,
90 E' világot óltani kellene.
19. Ohajtnak mindenek, kik e' földön laknak,
Mert szörnyü nagy kinban a' tűz miatt vagynak,
Essöt várnak,
De felhök nem adnak,
95 A' nagy vizek fenekig száradnak.
20. Rekkenő hévségben a' föld el-epedett,
A' szeretseneknek bőrök feketedett,
Tűz gerjedett
Mindenütt széllyedett,
100 Tisza 's-Duna füstölgeni kezdett.
21. Scythák' nagy vize is, Tanais és Oxus,
Görögök közt Mélás, Eurotas, Alphaeus,
Erydanus,
Cephysus, Evenus
105 El-száradtak Apsus és Peneus.
22. Cayster vizében Lydia' földében
Hangos szavu hattyuk vagynak melegségben,
Neanderben
Mint egy hév fürdőben,
110 Darvak szint' úgy a' Strimon' vizében.

23. **Hermus és Pactolus vizei buzognak,**
Aranyas fövényi benne meg-olvadnak,
A' Tágusnak
Es az Aranyasnak
115 Arany-termő vizei forranak.
24. **Olaszok a' Tybrist, Athesist és Pádust,**
Németek keresik Mósát és a' Rhénust,
Albist, Moenust,
Vártát és Viadrust,
120 A' frantziák Lygerist, Rhodanust.
25. **Lengyelek Vislában vizet nem találnak,**
Tatárok a' Nester 's-Néper után járnak,
Indiának
Vizet nem adhatnak
125 Ganges, Indus, mert el-száradtanak.
26. **Aegyiptomi Nylus titkos kut-fejében**
Viszsza-mentt, Niger bujtt föld' alsó-részában,
Eufratesben,
Hebrusban, Tigrisben
130 Nem ihatni Iberus' vizében.
27. **Tróásban a' Xanthust ismét tűz gerjeszti,**
Jordánt és Orontest mint hajdan süllyeszti,
Meg-emészti
Muszkákat epeszti,
135 Mert a' Volgát 's-Dojnat tűz éleszti.
28. **Híjjultt a' Nagy Tenger, sokak meg-hóltanak,**
A' föld' hasadéki mélységig nyiltanak,
A' pokolnak
Kapui láttzanak,
140 Nagy por van ott, hol vizek vóltanak.
29. **Átlás, ki az eget tartja, igen szédül,**
Mert vállán az egnek tengelye tüzesül,
Az ég rendül,
Mert mind két sark hevül,
145 Ha nem óltják, Átlás eggel el-dül.
30. **Lybia' földje van most nagyobb hévségben,**
Norvégusok bujtak kösziklás völgyekben,
Nagy melegben
Vagynak szigetekben,
150 Tenger bé-folytt maga köldökében.

31. Yslandia' hegye Hecla, forrásában
A' tüzes köveket hánja magassabban,
Aethna jobban
Ég Siciliában,
155 Vésuvius a' Campániában.
32. Attya helytt Phaëton regnálni így készült,
Phoebus' szekerében igen bolondul ült,
Mert meg-szédült,
Teste már meg-hevült,
160 Meny-kő miatt a' szekérből ki-dült.
33. Így kezdé-el rosszszul-kivántt birodalmát,
Gondolá, hogj érje szive' nyugodalmát,
De fájdalmát
Szenvedé siralmát,
165 Mert tsak hamar el-veszté hatalmát.

APODOSIS

34. E' költött dologgal öszve-szött beszédet
A' magyarrul értsed, melly meg-keseredett
Nemzetedet
Sirassad, véredet,
170 Mellyben minap sebes tűz gerjedett.
35. Nagy kárral Phaëton világot gyujtotta,
Prometheus égből a' tüzet le-lopta,
Földre hozta,
Embereknek adta,
175 Nyavalyánkat az is tóditotta.
36. Sok inségünk minden felől öregbitik,
Tüzzel és fegyverrel földünket epesztik,
Majd el-vesztik,
Szintén él-széllesztik,
180 Romlásunkat mindenek terjesztik.
37. Irtóztató nagy tűz lakó-helyeinket
Égeti 's-pusztítja termő földeinket,
Szöleinket,
Minden mezeinket,
185 Altal-járta éles tör lelkünket.

180 mindenek <felle>

38. Sűrű setétes füst egünket bé-fogta,
Halálos félelem szivünket szoritja,
Szomorítja
Lelkünk' haborítja,
190 Tisza- 's-Hernád' közü bizonyítja.
39. Iffjak meg-halának sokan a' vénékért,
A' köz nép lakosa felső fő rendekért
Ontának vért
Számos bűneinkért,
195 Közönséges sok gonoszáginkért.
40. Tisztátalanságért földünket sujtolja
Amaz igaz Biró, mert vétkünk utálja,
A ki hallja,
Fejét csak tsóválja,
200 Tűz' helyévé hogy lön Hegyek allya.
41. Acheron' leánya, Alecto Tokajban
Érkezik Ujhelyben 's- egyszers-mind Patakban,
Hamarjában
Munkás dolgaiban,
205 Fő szerző ok lesz a' pártolásban.
42. Lopva mérget forral szivekben sokaknak,
Öldöklő fegyverhez hogy bátran nyuljanak,
Forraljanak
Boszszut kívánjanak,
210 Másokat is az hartzra vonjanak.
43. Agyából haj helyett nőtt zomok kigyóit
Le-tépi, hogy rontsa hazánkknak iffjait,
Föld' nepeit,
Erdők' lakosait,
215 Bodrok 's-Hernád' mind két mellyékeit.
44. Mérges kigyók mennek emberek' keblekben,
Boszszut és haragot öntnek sok szivekben,
Hogy fegyverben
Gyűljenek seregben,
220 Vigyék véghez mi van elméjekben.

45. Egy éjjel Alectó végre el-repüle,
Utánna tsak hamar föld' népe zendüle,
Egyben gyüle,
Kin sok fül tsendüle,
225 Meszsze föld is ettül meg-rendüle.
46. Nyughatatlan elmék ugy fel-gerjedének,
Galambok a' sassal küszködni mérének,
Nem félének,
Hogy sas' körmeinek
230 Prédájáva 's-foglyává lennének.
47. Tüz' erejét sasos Jupiter hogy látá,
Miként Phaëtonra menykövét botsátá,
Le-szállitá,
Más tüzzel toditá,
235 Két nagy tüzzel földünket pusztitá.
48. Ártásunkra küldé fene Hárpiákat,
Kik a' Hegyek alatt minden városokat
És falukat,
Házakat, barmokat
240 Prédálnának drága jószágokat.
49. Barlangokban bujtunk, de ottan is féltünk,
Ha valami zördültt, mindjártt meg-rettentünk,
El-epedtünk
És erőtlenedtünk,
245 Házunk' felé menni nem is mertünk.
50. Anyák a' fiokat, fiok az annyokat
Busongva keresi egyik a' másikat,
Kösziklákat,
Erdöket, pusztákat
250 Járnak, hogyha lelnék nyugalmakat.
51. Titkos rejtek-helyben kintsünk' fel-találták,
Szemünknek láttára jószágunk' prédálták,
Sákmánlották,
Vadat fellyül-multák
255 A' prédálók templomunkat dulták.
52. Utzánkon hallaték panasz és siralom,
Szomoruságra hiv ama' böltsi halom,
Óh, fájdalom!
Mint egy meg-töltt gyalom,
260 Már valaha lesz-e nyugodalom!

53. **R**omlott edes hazám! ki leszen Atlásod?
Lángoló Trójából ki lesz Aeneasod?
Vagj Davidod?
Mert van Goliátod:
265 Filiszteus ellen nints Sámsonod.
54. **H**ydra sok fejből származott gonosztul
Ki szabadithat-meg sok fene vadaktul?
Oroszlántul,
Vigyázó sárkántul,
270 Hegyeidet pusztító vad kantul.
55. **U**lyseest hol találasz? a' ki barátidat
Polyphemustul meg-tartsa társaidat,
Fijaidat,
Sok takarmányidat
275 Cacus rontja 's-hordja barmaidat.
56. **N**ints Curtiusod, ki romlásod gyógyítsa,
Nints Herculesed, ki monstrumid' hódítsa,
Meg-fordítsa,
Békodeat tágítsa,
280 Békességed' nints ki fel-állítsa.
57. **G**yűlölök szájokat miként egy Cerberus
Reád fel-tátották, fegyvert fen Vulcánus,
Hol van Toxus?
Vitéz Hunyodinus
285 Nem segíthet Matthias Corvinus!
58. **A**rtalmas kö essők rontják hegyeidet,
Pallagodni hagyta Bacchus szöleidet,
Kerteidet
Céres vetésidet,
290 Pán nem örzi főttal göblyeidet.
59. **R**ajtad a' sok inség, nintsen tanácsosod,
Mély vizeken eveszsz, nintsen kormányosod,
Jó hajósod,
Hiv Palinurusod,
295 Mikor végzed sűrű sóhajtásod!
60. **I**me' Jónásidat tzethal majd el-nyeli,
Sárkány az habokat az égig neveli,
Fel-emeli,
Földed nem kiméli,
300 Tested, lelked fájdalmakkal teli.

61. A Silumrul ISTEN jövel és segitsed!
Szárnyaddal népedet 's-házadat fedezzed,
Te jobb kezed'
Nyujtsd-ki, védelmezzed
305 Örökséged, óh, melly pusztá, nézzed!

62. Mikor három hijján ezer és hét százban
Irtak, nagy kár esék a' magyar hazában,
Vóltam abban,
Nevem Rhythmusomban,
310 Uram, jobbat adj más seculumban.

CONCLUSIO

63. Ama' kösziklábul folyó viz tüzedet
Oltsa, 's-rontsa ISTEN sok ellenségedet,
Büneidet
Tisztítsa népedet,
315 Tüz 's-viz között tartson-meg tégedet.

96.

KISKOMÁROMI ISTVÁN

[ÜDVÖZLŐVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

E' ritka jóságú Könyvnek, Tiszteletes és Tudós Authorának, illendő tisztességére:

1. Istenem! melly meddő ez idő, 's még-is szül,
Senkinek nem kellő, 's imé mihez készül,
Azt tudja e' világ, hogy a' szeretet hül,
'S már szive a' jóra senkinek nem-is fül.
- 5 2. Rejtek helyeiben, de tart még az Isten,
Illyés lelküeket, a' kiknek szivekben
Gerjed a' buzgóság, forrók szerelemben,
Sion megromlását építők a' hitben.
- 10 3. Ez úton mendegél e' nagy hirü Doktor,
Mellynek mutogatta bizonyosságát jókor,
Hasznos orvosságot a' betegnek mikor
Nyújtott, 's éleszgette a' sebhettét sokszor.

- 15 4. Ugyan-is a' mikor bokros háborúban,
E' megromlott Hazát, négy nyavalyájában
Látná, igyekezi vinni nyugalomban,
Már négy orvosságot adván-ki írásban.
- 20 5. Elsővel gyógyítá Lelkének mételyit,
Másikkal testének keserves sérelmit,
Harmadikkal Udvar szokott kényességit,
Most ezzel Éltének ártalmas gonószit.
- 25 6. Azért, ha ki akarsz Bóldogúl meghalni,
Kivántt tsendességgel koporsódba szállni,
Pokol-tüze lángját ingyen sem kóstolni,
Siess hamar, kérlek, e' Könyvre szert tenni.
- 30 7. Mert ebből megérted, mit tégyen jól élni
Tövises pályádat józanúl megfutni,
Romlandó étedet hasznoson bézárni,
Halálból életre viszont által lépni.
- 35 8. Ne keresd, itt nintsen a' Bálámi élet,
Ki gonoszúl élven, még-is, úgymond, lehet
Igaz halálával meghalni, 's olly véget
Érni, kit az Isten soha nem engedett.
- 40 9. Hanem azt az utat adja te elődben,
Melly Istennek tetsző, 's irva a' szent könyvben,
Bóldogság ösvénye, ha ki ez életben
Akarsz az Istennek tetszeni mindenben.
10. Isten Egy-Házának édes Tábitájája,
Nagy TELEKI Háznak egyik Nemes Ága,
KENDEFI JANOS Ur, meghagyott Árvája,
Ez istenes Könyvnek, kegyes Pátronája,
11. Megtetszik, hogy kívánsz Isteneddel jarni,
Élted, 's halálodban tsak neki szolgálni,
Nemzedet Fő-jovát buzgóvan kívánni,
Maradandó kintset, mulandókkal nyerni.

BÉKÉSI FERENC

[ÜDVÖZLÖVERS PÁPAI PÁRIZ FERENCHEZ]

A' négy leg-hasznosabb Békességnek úgymint, Pax Corporisnak, Pax Aulaenak, Pax Animaenak, Pax Sepulcrinak, az Esztendőnek négy részeire való alkalmaztatása.

1. Tavaszzsal szedjük-bé a' hasznos füveket,
Mellyekkel építjük beteges Testinket,
Pax Corporis erre tanít embereket,
Rendes eszközökkel segéljék élteket.
- 5 2. Mondhatná valaki, e' Lelki jót nem ad?
Elöljáró Beszéd mit mond? megládd, hogy ad
Lelkit ki-nem rekeszt, haszontalan a' vád,
Kétképen az Isten gondot visel reád.
- 10 3. Izzasztó meleget a' Nyár hoz magával
Enyhíteni szokott szellővel 's árnyékkal:
A' gonosz életet jeles mondásokkal
Pax Aulac enyhíti, és szép Régulákkal.
- 15 4. Mikor az Ősz bétsúsz lankadnak mindenek
Szél-posták jelentik, nem meszsze mindennek
Élete terjedhet, Télhez készüljenek:
Pax Animaet tegyed Tanító-Mesternek.
- 20 5. De hogy készüljenek, mint lesz osztán a' Tél
(Vagy a' sárga halál!) megbeszéli 's nem fél
Hasznos Pax Sepulcri: mi légyen a' Pánczél?
Sok kísértet ellen, mellytől a' Lélek fél;
6. Igen böltsen e' Pax azt elő-számlálja
Valami mi jónkra szolgál, el-nem hagyja,
Életre, Halálra vagyon néki gondja,
Halál félelmére Lelked nem botsátja.
- 25 7. Azért ez Esztendőt szerezd meg magadnak,
Melly négy részekből áll 's mondj jót e' Doktornak,
Hogy hasznos munkáit kiadta Világnak
El-sem ásta kintsét, jó Szólga! Urának.

98.

EGY SZEGÉNY MAGYAR,

kit boldog állapotjában sok baráti becsüllöttek, es boldogtalanságra fordult ügyiben minden joakaro
meg utáltanak s vetettenek, így énekel maga sorsáról. Anno 1698. Die ultima novembris Szebenben.

1. Midőn az fényes nap tiszta égen fénlik,
Testednek árnyéka tölled el nem válik,
Ha pedig a szép nap felhőben rejtezik,
Mellölled az árnyék ottan el enyészik.
- 5 2. Így sok barátidnak hozzád van jó kedvek,
Boldog állapotban szeretnek s becsülnek,
De ha változása esik szerentsednek,
Jó barátid ottan idegenné lesznek.

99.

TARCSAFALVI B. JÁNOS

[A „PALIMPSESTUS” VERSFORDÍTÁSAI]

a)

Prandeo, narro, cano, lúdo, lavo, coeno, peroro
Ambulo, scribo, lego, dormio, disco, bibo.

Az az:

Meg mosdom, könyörgök, eneklec, ebedlec, aluszom
Olvasok, tanolok, jadzom, iszom, setalok, irok.

b)

Corporis gestus

Haec hominum poterunt tristes condire labores
Conjux et vinum, musica, colloquium.

Ezek az ember vig kedvet,
Meg vidamittyak elméjét;
Bor, Musika, Nyájaskodás,
Szép, Istent felő Hazas Társ.

c)

Tres medicus facies habent, unam quando rogatur
Angelicam: mox est cum juvat ipse Deus,
Post ubi curato, poscit sua praemia morbo,
Creditur horrendus, terribisque Sathan.

az az:

Harom ábrázattya vagyon a' Doctornak,
Mikor orvosolni híjják, mint Angyalnak,
Ha holot jól tehet, mint Istent, úgy tartnak,
Midőn fizetést kér, nevezik Satannak.

d)

Alea, Bacchus, amor mulierum reddit egenum,
Nunquam qui sequitur haec tria diverserit.
Hungarice eodem metro.
Koczká játéka, bor ital, szerelem tegetet szegényítnek,
Ez harmat követők soha meg nem gazdagulhatnak.

100.

TARCSAFALVI B. JÁNOS

HOL MI JELES MESÉK

a)

1. Most jöttem hozzatok im vő legény uram,
Dolgotokat látom, mindenben jóvalom,
Het graditsokokon az egeket járom,
Maga sem két kezem nints, sem fejem, sem labom.

- 5 2. Nállatok maradok, hogyha kivannytok,
Mert életem tür es fel nem fuvalkodik,
Hogyha penig tudni nevem akarjátok,
Legh közlebb Romából meg tanolhattjátok.

Amor.

b)

En küs legény leven, ha kezdek regnalni,
Csak hamar küs dolgot nagygya kezdek tenni,
De ellenben engem ha meg kezdtek vetni,
Nagy dolgot semmive szoktam en csinálni.

Concordia.

c)

1. Nem szeretek többet, tsak edgyet ez haznál,
Az völegeny szava ülljön az asztalnal,
Az eleit utol teven az kalmárnál,
Dragabban veheted az bagaziánál.

- 5 2. Ez szot meg fordítvan jobbagy nem szereti,
Mikor az tisztarto az dologra küldi,
Ved el az eleit, az szent helyet jedzi,
Ved el az utollyat, sok ember kerüli.

Sára.

d)

Nem ember szült engem, hidgjed, ez vilagra,
Jsten sem teremtet uri meltosagra,
Nalam nélkül nem mégy eghben sem pokolba,
Ha jol nem élsz, hidgyed, viszlek hárhozatra.

Halál.

e)

Sidobol, magyarbol, déákbol ál egy szo,
Mellyet fel nem talal minden ros vadászó,
Harma az Jstene, harma lonak valo,
Az harmadik penig vendegnek adható.

Elizabbeta.

f)

1. Láttam egy elő fát, minden ágha nélkül,
Szallani madarat arra szarnya nélkül,
El jöni egy embert láttam laba nélkül,
Meg enni madarat hamar, szaya nélkül.
- 5 2. Követsegre minden napon köztök járok,
Olly lovakon, kiknek sem fülök, sem farkok,
Soha sem volt labok, megis jol szaladtak,
Fejcs meg, ihon, neked egy kupa bort adok.

Terra, nives, sol.

g)

Anyammal egy órán születtem világra,
Apam cseledestől hagot fel hatamra,
Ezer fiaimot repittem szarnyokra,
Az mely nap születtem, el mentem az hadba.

Az tűz.

h)

Mese, mese, ki volt, ki mihelt születet,
Az napon mindgyarast feryhez vitettetet,
Attyával, annyával edgyüt nevedet,
De az mi legh nagyob, egy testből eredet.

Eva.

i)

1. Talam gyenge mesem nem Gordius göcsi,
Hogyha ki keresi, könnyen meg fejtheti,
Csak hogy hirtelenül nem jo neki szökni,
Vö legendy uramot azért ez illeti.

- 5 2. Ritka igaz anyám, halva születtettem,
Szemek eleiben de soha nem estem,
Labam nélkül szeles földet bé kerültem,
Szárny s. egyeb tag nélkül egbenis érkeztem.

Hir.

j)

Eötön bé köszöntünk im még reggel ayton,
Három elsöt láttam s. talaltam udvaron,
Két hatulsot sokszor tudom olah szajon
Forog s.-ha kelletik, szekerral it járjon.

k)

Van ez földön egy templom, kiben egy oszlop van,
Melyen tizen ket város vagjon fundaltatvan,
Mindenik város harmincz gerendakon alvan,
Melyen ket aszszony ember szüntelen futkosvan.

Mundus, annus, mentes, dies, sol et luna.

l)

1. Négy kerekü szekeret tizenket lo vonnya,
De ez dolog mindennel tsuda lehet nyilva,
Hogy az tizenket lonak ötvenkettő laba,
Harom száz és hatvan hat patko szeggel rakva.

- 5 2. Az kocsis es fellajter ezeket vált üzik,
Egy ember az szekerből hol izzad s-hol fazik,
Más uton, de oda tart, az honnán el veszik,
Ez melben talald el, mikent mi ertetik.

101.

TARCSAFALVI B. JÁNOS

SEQUUNTUR AENIGMATA LYRICO CARMINE REDDITA

a)

Az madarak közt nints feketeb nalamnál,
Nevem öt bötüböl áll az deakoknál,
De ha az utolso bötüt te el hadnál,
Egymast szeretöknek orczajan találal.

Solutio ez szo: Csok-a.

b)

Egy küs ajto nélkül valo hazban lakom,
Lopastol nem felek, s. lopasommal hiszom,
Harom bötüböl ál nevem, ha akarom,
Ha ezt ki találod, ne – garas vagj három.

Solutio. Mus.

c)

Anyám tejen nöttem, s a' fejemen laktam,
Sok proban es harczon gjakorta forgottam,
Vegtere meszaros kezeben akadtam,
Meg ölt, megis elöt sokat el fogjattam.

Solutio. Füsü.

d)

Soha áts nem voltam, de házat csinaltam,
En mesterseggemmel atset feljül multam,
Fabol, köböl, földből hazat nem tsinaltam,
Mégis mindenkoron palotakban laktam.

Solutio. Pok.

e)

Mig lovamon ülök, semmit nem haladok,
Lovamrol le szalvan, lovatis ki futok,
Utamban peniglen soha meg nem szálllok,
Az hova indulok, mig oda nem jutok.

Solutio. Goljobis.

f)

Mentől többet eszem, annal inkább fogjok,
Ha soha nem eszem, soha el nem fogjok,
Nemesnek, parasztnak egjarant szolgállok,
Fejts meg, s. ihon, neked egj kupa bort adok.

Solutio. Az egö gjertja.

g)

Eltében mint arva, tsak feketében jár,
Szoros boltban lakik, rut, ondok, mint a' sár,
Holta után penig piros, mint a' tatar,
Ha akarod látni, vigjaz rea ámbár.

Solutio. A' főt rák.

h)

A' mig iffiu vagjok, senkinek nem kellek,
Piros gjenge szinem, mégis tsak meg vetnek,
De ha meg venülek, mindenek kedvelnek,
Fekete szinemben szüzekis szeretnek.

Solutio. A' meg ért szilva.

i)

Ismét. Az pokrol.

Van egy jeles mester, de neve nem Lukáts,
Jeles szövö fono, de bizony nem takáts,
Nem viseli vasznat sem szabo, sem kováts,
Nem szunnyodozik ő, mint tüznél a' szakáts.

Solutio. Ezis. A pok.

h) Én ifjúságomban engem nem szeretnek,
De ha meg vénülök, mindenek kedvelnek,
Leányok, menjecskék ölkben ültetnek
Szép piros voltomért énnkem örülnek.

i) Vagyon egy fő mester, de neve nem Lukács,
Feles szövö fonjo, de bizony nem takács,
Az tüznél, mikor fonj, nem szunnjad, mint szakács,
Nem viseli vásznát se szabó, se kovács.

HARSÁNYI FERENC

[NAGYKUNSÁGNAK ROMLÁSA]

Hajdani emlekezetes nemes Nagy Kunsagnak vitézek annyának es taplalojanak mostani nagy romlása, es Azon örülő es csufolódó embereknek megfeddettetések. Es minden rendeknek es helyeknek ez példával meg-térésre való intettetések. Végezetre Istenhez való indulatos foházkodások. Anno 1698. Esztend.

Nota: Mikor Senakerib a' Jerusálemet...

1. **H**ervadozott s' fonnyat árva te nag' Kunság,
Régtül fogván való kietlen pusztaság,
Kár *hogy* szomszédidnak most immár vagy csufság,
A' kiknek ellenek vala az szabadság.
- 5 2. **H**itetlen irigység mert igen örüli.
A' más veszedelmét s kedvesen szemléli,
Elömentét pedig nagyon neheztelli,
Rágalmazás nélkül még csak nem-is nyeli.
- 10 3. Az magad példája szomorun mutattya,
Meg-romlott nagy Kunság irigyidnek csufja,
Nevetséggel soknak telik-meg a' szája,
Keserves éneked a' ki dudolgattya.
- 15 4. A' Tatárok miatt hogy lön nagy romlásod,
Mert hijában vala erős biztatásod,
Fiaid' Leányid' Tatár kézben látod, Bir. 20. 7. 14
Vélek edgyütt vagyon Rabi állapotod.
- 20 5. Reád fel-gerjede haragja az Urnak,
Es titeket ada az ragadozónak,
Kegyetlenül a' kik, el-ragadozának,
Síralmat hagyának Kartzag-Ujszállásnak.
6. Reád hozá hiszem azt a' rút Nemzetet,
Az mellyel az Isten téged fenyegetett,
Esaiás által meg-jövendőltetett,
Te rajtad-is mostan ám bé-tellyesedett.

[A kurzivált betűk a nyomtatvány csonkasága miatt hiányoznak.]

- 25 7. Sűrű Pogányok közt zászlóját emelé,
Kik távol lakoznak a' nagy tenger felé,
Sok Nemzetsegeknek süvöltéssel inte,
Kik lakoznak messze az földnek szélire.
- 30 8. Sietve hogy ezek hamar el-jöjjenek,
Sebes ráro modra mint ha repülnének,
Mindgyárt hamarsággal nagy könnyen el-jönek,
Mindenféle szélllyel sok károkat téznek.
- 35 9. Arrúl a' Nemzetről azt mongya a' látó,
Nem leszen közzülök edgyis el-fáradó,
Sem fáradtság miatt pediglen tántorgó,
Ez nép felől vala Bizony igaz mondó.
- 40 10. Az ő Derekának nem oldik-meg öve,
Avagy el nem szakad saruja kötele,
Sem szunnyad, sem alszik *vígyázó* rút szeme,
Szegény Rabjainak olly *serény* örzöje.
- 45 11. Nyilai élesek mint a' sasnak körme,
Es minden kézivek erőssen fel-vetve,
Mint a' kova erős Lovaiknak körme,
Mint sebes forgo szél szekerek kereke.
- 50 12. Nagy ő ordítások mint az Oroszlánnak,
Mint Oroszlány kölykök nagyon orditanak,
Dühösködnék Prédát nagy bőséggel kapnak,
Ki veszi el-tőlök békességgel járnak.
- 55 13. Jaj mint dühösködnék ellened zugással,
Erösben habozo tenger habjainál,
Nézzed bár az földet a' nyomoruságnál,
Egyebet nem láthatz sötétes homálynál.
- 60 14. Jaj melly homályos lön napod-is az Egen,
Mint ha el-enyésznek még széntén dél színben,
Bizony az napon lön oljan le mentében
Mint a' piros festék öltözvén vir színben.
- 60 15. Így mondék én akkor boszszú álló Isten,
Ellenünk gerjedett haragod nagy büven,
Ránk ontád ez napon olyan nagy mértékben
Hogy még szép napunkis gyászol le-mentében.
- Esa. 5. v. 26.
- Propheta vagy Nézô.
- 1 Sam. 9. v. 9, 27. 29, 30.
- 28.
- 29.
- 30.

16. Edes napunk bezzeg szomorun ennyisz-el,
Szabadulásunkra vallyon mikor jôsz-fel,
Az Tatárok birnak bádgyadott testünkkel,
Tégy jól mi Istenünk szomoru lelkünkkel.
- 65 17. Világos szép napunk töllünk el-enyiszek,
Nagy setét étzaka szomorun érkezék,
Erössen a' Rabok meg-kötöztetének,
Sok szép Szüzek rutúl meg-ferteztetének. Deut. 34. v. 10.
- 70 18. Felséges Istennek meg-ismért szolgája,
Kit *több* szolgainál fellyebb magasztala,
Ez rut Nemzet felöl beszédit így szóllya,
Rut szentelen nép ez, a' *ki* látta tudgya.
- 75 19. Fertelmes Nemzet ez és olly rettenetes,
Az vén ember ennél *hogy* nem tiszteletes,
Nints nálla gyermekhez semmi jó kedvezés,
El-fogy ezek között minden kényéskedés. Deut. 28. v. 50.
- 80 20. Ezt nagy keservesen népe nagy Kunságnak,
Meg-kostolván izit Tatár fogságának,
Meg-probálta vala minden hihet annak,
Melly nagy kegyetlenül ök hurtzoltattanak.
21. Eszes okos vének nem becsültetének,
A' szép gyenge szüzek meg-ferteztetének,
Annyira rontattak némellyek ezeknek,
Az a' csuda vége nem lött életeknek. Jer. Sir. 5. v. 2.
- 85 22. Romlott testek bőre mint cserép el-száratt,
Fekete mint korom a' nagy éhség miatt,
Meg-száradott nyelvek az inyekhez ragadt,
Erzik vala szintén az halálnak kinnyát. Psal. 22. v. 16.
- 90 23. Reménkednek vala az nagy UR Istennek,
Kit nagy siralommal fohászkodva kérnek,
Lenne segítöje keserves népének,
De semmi segítség nem jü szegényeknek.
- 95 24. Ezért mert miképpen *hogy* Isten kiáltott
Nekiek de túllök meg nem halgatattott,
Azonképpen az nép Istenhez kiáltott
De semmi jo valaszt nekiek nem adott. Zach. 7. v. 13.

- 100 25. El széleszte hanem, mint egy forgo szellel
Öket minden Pogány népek közze szellyel.
Kiket nem ismertek soha szülejekkel,
Meg csak, nemis látták az előtt szemekkel.
26. Nyilván mert az Istent a' kik hátra hadgyák
Ö magoknak azzal semmit nem használnak,
Mert miltók ök arra mindenek meg tudgyák
Hogy Istentül ökis hátra hagyassanak.
- 105 27. Nevek szerint a' kik meg számláltattanak
Négy száz hatvan nyoltzan még rabságban vadnak
Nagy sok Országiban e' sziles világnak
Jaj meszsze szegények el szorattatanak.
- 110 28. Csuda nagy romlásod nem sokkal az előtt
Csak nyolczadik napon Isten jelentgetött
Egbeli jel által szovatis hirdetött
Töbszôris ekképpen mondatott jövendôt.
- 115 29. Csalárd Babilonnak amaz nagy Várasát
Hogy el rontá Isten hirdeti Romlását
Hasonlo jelenest fen az Egen mutat
Prophetája által megis Prophetáltat.
- 120 30. Zengedező szavát az Ur Prophetája
Minden hallására nepeknek így szollya
Ime jü az Urnak rettenetes napja
Busulással gerjet kegyetlen haragja.
31. Zokogo sirásra Anyákat juttassa
Hogy szörnyü képpen az Földet el pusztítsa
Es annak bünösit el veszesse rontsa
Meg az helyeketis az szellel futassa.
- 125 32. Bokros csilagoknak mert világok nintsen
Hogy tündöklenének az Egen finyessen
Az fel támadot nap Világos nem lészen
Holdnakis világa szép fényes nem lészen.
- 130 33. Bizony ilyen napok járának ez tájban
Mikor esel kunság ilyen nagy romlásban
Sok keserves Anyak holtig való gyázban
Ebbül tanittattál utolszor Templomban.
- ¶. 14.
2. Cron. 24. ¶. 20.
Esa. 13. ¶. 9.
¶. 10.

- 135 34. Ugyan kerdem tülled ha találatnake
Te rajtad kesergők, szivessen szánnake
Romlásodon inkább vagy nem örülneke.
Izetlen ajakak és nem atkoznake.
- 140 35. Ugy látom némelleyek romlásodon sirnak
Eresztvén magokat eretted bánatnak
De szomoru sorsod akik most sirattyák
Talám dolgaidat titkossan Csufollyák.
36. Igy vagyon mert dolgod kunság bizonyára Psal. 44. v. 14.
Vettettel Istentül nagy szidalmasságra
A te szomszididnak és meg csokolásra
Környüled valoknak nagy fű csoválasra.
- 145 37. Jaj pelda beszidet szolnak most te rollad v. 15. Psal. 38. v. 17.
Kiki nagy nevetve csufságot üz rajtad
Mert igen, meg botlott s meg esett az lábad
Mint maszoris szoktak gajdolnak te rollad.
- 150 38. De légyen bár az ugy csúfolóknak dallya Prov. 3. v. 34. v. 33.
Rájok száll Istentül kemény sententia
Mert a' csúfolókat Isten meg csufollya
Retenetes átkát házokra szállittya.
- 155 39. Dolgod roszra fordúlt árja nagy sirásnak
Rad szállott lakossa karczag ujszállásnak
De ha romlásodon valakik vigadnak
Mondatnak azokis Esau Bátyáknak.
- 160 40. Örülly es vigadoz Edomnak Leánya Jer. sir. 4. v. 21.
Az Felséges Isten neked is azt mondgya
Meg te rajtad-is az veszedelem árja
Altal megyen Isten keserü Pohára.
41. Okádol mint részeg, de minek utánna v. 22.
A te álnokságod Sionnak Leánnya
Meg emésztettetik, nepedet nem hadgya
Az szam kivetésben; Söt hozzá fogadgya.
- 165 42. Söt inkább azt mondom, hogy vegyék mindenek Lucae. 13. v. 2.
Christus tanítását, hogy elne vesszenek
Nagyob volté bünök Karczag belieknek
Hogy ekképpen romla mint egyéb népeknek.

- 170 43. Söt inkább bűnökből hogy ha meg nem térnek
Hasonlatosképpen el vesznek mindenek
Adgyák hát magokat az jo meg terisnek
Szörnyü nagy romlással hogy így ne vesszenek. Psal. 34. v. 16.
- 175 44. Oh hatalmas Kiraly menybeli nagy Isten
Vigyázó szemeid legyenek nepeden
Kit vesződdel vertél meg illy keservessen
Emeld fel pàltzádat erette mint (AEgiptamban) régen. Esa. 10. v. 24.
- 180 45. Ocsmány büneinkert egy kis búsúltodban
Minket el vettettél miltó haragodban
Öröke valo nagy irgalmasságodban
De könyörülly rajtunk te nagy jovoltodban. Esa. 60. v. 10.
46. Többe ne hallassék földünkön pusztétás
Sem amaz kegyetlen véres ragadozás
Az mi hatarinkon ne légyen, már rontás
Legyen mi kö falunk az szép szabadulás. v. 18.
- 185 47. Térj mi hozzánk Urunk magvát népeidnek
Hozd meg Nap keletről egyben gyűlytessenek
Még nap nyugotrulis, es mond eszt a' Délnek
Ne tartsd meg nepemet had gyülekezenek. Esa. 43. v. 5.
- 190 48. Azt mond az Eszaknak ad meg fiaimat
Hozd meg nagy messzünen gyenge Leányimat
Szabadits meg Uram nyomorult fogjokat
Vigasztald meg immár az siralmasokat. v. 6.
Esa. 6. v. 1. v. 2.
- 195 49. Az kik keservessen az sionban sirnak
Vigasztalásodat nyujcsad már azoknak
Legy fel épétője pusztá Várasinknak
Es meg épétője régi pusztaságnak. v. 3.
v. 4.
- 200 50. Nekünk Idegenek legyenek Pásztorink
Az kik legeltessék mezönkön Barmaink
Idegen fiakbol szántoink vetőink
Legyenek mezönkön Buza takaroink. v. 5.
51. Nagy gyalázatunkért két annyi jutalmat
Urunk végyünk túlled; de az nagy szidalmat
Vedd el immár rollunk, söt örömmek napját
Szidalom helyében derits fel világát. v. 7.

- 205 52. Immár kegyelmez meg Urunk nepeidnek Joel. 2. v. 17.
Minden határiban az Magyar Nemzetnek
Vedd ki igájokból idegen Népeknek
Többe szidalomban immár ne legyenek.
- 210 53. Ime meg hadtál meg valami keveset
Ne fogyasd el Uram ez maradék népet Deut. 28. v. 37.
Rabságra, s' Csufságra ne küldgy mar többeket
Zabolázd meg kérünk az kegyetleneket.
- 215 54. Terits meg te hozzád az nép maradékát Jer. sir. 5. v. 21.
Es meg ternek, Urunk gyászos napjainkat
Ujécs meg minékünk, adgy régi napokat.
Es terjeszsz mi reánk nagy szép aldásokat.
- 220 55. Terits Ostorodat a' Nagy Babyllonra, Psal. 127. v. 28.
Sok gonosságoknak vétkezô Annyára;
Légyen por-hamuvá s' tellyék-meg pohára,
Ne légyen Népednek illy kegyetlen Ura.
56. Oráját és napját szörnyü romlásának v. 9.
Közelítsed Urunk Néped rablójának
Ölibül gyermeki ki-ragadtassanak
Kö-szálhoz veretvén öszve rontassanak.
- 225 57. Ohajtással téged oh Kegyelmes Isten.
A' kik kiáltanak fele ... kegyelmessen
Rajtunk ígéretid 's igassága légyen
Hogy mi vég ôrômmel ezt mondhassuk Amen.

219 tellyék-me 223 ölibül 224 vontassanak

ITELET NAPJAROL VALO ENEK

Nota: Mikor Senakherib

1. Serkeny fel, kereszteny, az te mélly almadbol,
Mert ideje immár ki térni az bunból,
És ki fejtezödni minden álnoksághbol,
Es gondot viselni itélet napjáról.
- 5 2. Lám, eszedben sem jut, hogy *meg* kel halnatok,
És itélet napján számot kell adnatok,
Ez tsalárd világghoz ugyan ragaszkottak,
Mint ha mind örökké itt volna lakástok.
- 10 3. Maga nem tsak ettzer, tudom, hallottátok,
Kik Isten igéjét gyakran hallottátok,
Adám esetiért hogy *meg* kell halnatok,
Nem lészen örökös itt *meg* maradastok.
- 15 4. De már fel emellyük az bünből fejünket,
Itélet napjara készittsuk magunkat,
Ejjel nappal várjuk az mi Kristusunkat,
Itéletre jöni az mi *meg* valtonkat.
- 20 5. Mert bizony nem meszsze itéletnek napja,
Jegyei *meg* löttek, mellyeket *meg* monda
Az mi vrunk Kristus elönkbe számlála,
Az szent írásbol is *meg* magyaráztata.
- 25 6. Egen valo tsudak mert sokak voltanak,
Napban, csillagokban sok jegyek voltanak,
Ez Földön peniglen sok háboruk voltak,
Nagy föld indulások, szakadások voltak.
- 30 7. Mert tsak azt nem tudgyuk, az melly napon lészen
Itéletnek napja melly oraban lészen,
Azért légyen mostan minden ember készen
Itélet napjára hogy elő mehessen.
8. Mert minden embernek elő kell állani,
Joknak, gonoszoknak *meg* kell ott jelenni,
Ki ki ő bünéről számot is kell adni,
Erdemének minden jutalmát kell venni.

5 I hogy kel [A szótagszámhiba a II alapján javítva.] 12 II örökké

- 35 9. Mikor el jö Kristus ítélet napjára,
Fenlik ditsösséggel akkor ő ortzája,
Mint szinten az Napnak ő fényes villága,
Sött, még az Napnak is fényét fellyül mullya.
- 40 10. Nagy sok ropogással az egek el mulnak,
Tűz miá mindenek ·s· hegyek el olvadnak,
Ujj egek, ujj földek az után származnak,
Az sok tsudák után mindenek ujjulnak.
11. Rettenetes tsudák ·s· jegyek következnek,
Miglen az ítélet napjai el jönnek,
Ki miatt emberek ugyan el epednek,
Azoknak látásán ugyan el rémulnek.
- 45 12. Mert az szép termő fák mind vérrel tsepegnek,
Mezei szép fuvek vérrel verejteznek,
Az vadak erdőkről falukra ki mennek
Es az emberekre nagy orditást téznek.
- 50 13. Az Nap is kezd akkor vérben ölteznie,
Tsillagok az égből kezdnék le esnie,
Az Hold is világát kezdi meg vonnia,
Tengernek zugása kezd hallattatnia.
- 55 14. Az után az Királly el jö ditsösséggel,
Az Istennek fia mennyei erővel,
Meg gondolhatatlan mennyei sereggel,
Regi szent atyáknak ő nemzettségével.
- 60 15. Székit helyhezteti északi szél felől,
Eleiben gyűlnek akkor minden felől
Mind jok ·s· mind gonoszok Josafát völgyéről,
Számot ad akkoron kiki ő bünéről.
16. Senki ő előtte el nem rejtezhetik,
Tenger fenekébe ha szintén bé buvik,
Tüzes kigyok által onnan ki marotik,
Es az ítéletre elő vonattatik.
- 65 17. Kö szál üregében ha szintén be buvik,
Mérges darásaktól onnan ki marotik,
Ha ki fel hághatna magass égh allyaig,
De az ítéletre elő vonnattatik.

- 70 18. Ajakát szollásra mikor meg mozdította,
Meny, Föld ijjedtében helyét sem találta,
Es száját szollásra *mikoron meg nyitotta*,
Onnan ki származik tűz, langalo szikra.
- 75 19. Sirnak, szomorkodnak az fényes tsillagok,
Bánkodnak az egek es az szent angyalok,
Az Nap es Hold akkor meg homályasadnak,
Az hűtetleneknek hogy nints igasságok.
- 80 20. Az hűtetlenekis akkor azt kiálltyák,
Kik az Jesus Kristust ez Földön gyalázták,
Mint egy éles törrel ött által szurdolták,
Az ő két kezeket fejekre kaptsollyák.
21. Hol vattok kö sziklák és tü magass hegyek,
Hogy az Kristus elől minket el rejtsetek,
Földnek hasadéki, mostan bé nyelleyetek,
Hogy az ítéletre elő ne mehetnék.
- 85 22. Bátor ez világra se születünk volna,
Világi javunkat ne látthattuk volna,
Egyik bünt másakra ne rakhattuk volna,
Ez nagy Királly ellen ne vétkeztünk volna.
- 90 23. Mert az igazak is, ime, mint rettegek,
Az vr Kristus előtt miképpen reszketnek,
Noha kevés bünnel napokat töltöttek,
Mégis ő előtte alig üdvezülnek.
- 95 24. Akkor az hiveknek Kristus azt feleli,
Jövetek én velem, atyámnak áldotti,
Véremmel meg váltott drága szep juhái,
Kik tisztességemnek voltatok őrzői.
- 100 25. Nékem éhségemben mert ennem adtatok,
Es szomjúságomban italt nyujtottatok,
Mezitelen voltam és megh ruháztatok,
Vtan járo voltam es bé fogadtatok.
26. Kor betegségemben meg látogattatok,
Es én fogságomba meg vigasztaltatok,
Kiért méltó immár, hogy vigadazzatok,
Ennyi jo tételnek jutalmát várjátok.

71 I mikor meg mozdította [A II alapján javítva.] 78 I Jesust 79 II [Az *ött* a sor fölé beszúrva, a *szurdolták* helyén előbb *ökleldezték* állt.]

- 105 27. Akkoron az hivek néki így felelnek:
Vram, mikor töttük ez jokat te veled?
Ételt, italt mikor adtunk mi te néked?
Kor betegségemben mikor láttunk téged?
- 110 28. Akkoron az Kristus ezt feleli nékik:
Bizony, bizony, mondom hiveim tünéktek,
Az én szegényimmal valamit töttetek,
Velem miveltétek, bátor el hidgyétek.
- 115 29. Az hűtötlénekhez szava ilyen lészen:
Attyámnak átkozti, mennyetek el innen,
Mélto, hogy égjete az Pokol tüzében,
Mert Földön tölletek nem volt betsültem.
- 120 30. Ehségemben nékem ennem nem adtatok,
Es szomjuságomban italt nem adtatok,
Mezitelen voltam, meg nem ruháztatok,
Vtan járo voltam ·s· bé nem fogadtatok.
- 125 31. Kor betegsegeben fekvén tü köztetek,
Senki akkor meg nem láta közzületek,
Fogolly valék ·s· akkor hozzám nem jövétek,
Hütötlönségteket ezzel jelentétek.
- 130 32. Bizony, bizony mondom néktek, hütötlének,
Ez jokat én velem akkor nem töttétek,
Az én szegényimet mikor gyüöltétek,
Azokkal ez jokat nem tselekedtétek.
- 135 33. Meg sententziázván ott az hütötlének,
Örök kárhozatnak tüzére vettetnek,
Az hivek peniglen ditsösségre mennek,
Angyali sereggel szépen kísértetnek.
- 140 34. Minden ember azért ezt jól meg gondollya,
Ez Földön élteben igen jól meg lássa,
Az nyomorultakat hogy meg ne utállya,
Azokat táplállya, Kristus parantsollya.
- 140 35. Keresztények azért ezt meg halgassátok,
Minden gonoszságot hamar el hadgyatok,
Isten igéjében hogy gyarapodgyatok,
Hogy az ítéletre elé alhassatok.

114 I [Az átkozti előbb:] áldotti

36. Az Föld az ő száját akkoron meg nyittya,
Az hűtetleneknek bűneket kiállytya,
Az Nap es az Hold lesz annak bizonyása,
Az hűtetleneknek hogy nints igassága.
- 145 37. Söt, mind az Nap ·s· az Hold ott meg gyaláztatnak,
Az szép tsillagokkal meg homályasadnak,
Hogy az bűneseknek Földre szolgáltnak,
Söt, nem találtnak akkor igazaknak.
- 150 38. Az vr Jesus Kristust meg ne gyalázzátok,
Es az ő szent nevét meg ne káromlyátok,
Igaz Kristustoknak ·s· Királynak vallyátok,
Hogy ő velle edgyütt uralkodhassatok.
- 155 39. Mert nem szokott Kristus ő ellenségivel
Egy hajlékban lakni az hűtötlenekek,
De sött vigadazni az ő hiveivel,
Menyben örvendezni régi sok szentekkel.
- 160 40. Ez éneket szerzék Erdély országában,
Az ezer hat százban es kilentzven nyoltzban,
Az Maros mentiben egy pusztá hajlékban,
Kiből ditsértessék az Vr Mennyországban.

KÁROLYI SÁNDOR

[LELEPLEZŐ VERS AZ ÁL-KÁROLYI ISTVÁN RÓL]

1. Változó világon embernek élete,
Fordúl nagy hirtelen sokszor szerencsére,
Alacsony helyről is emeli nagy székre,
Mindazáltal fordul szerencsétlenségre.
- 5 2. Úgy jártam bezzeg én, ki sokat próbáltam:
Három esztendőig disznópásztor voltam,
Azután magamot az hadakban adtam,
Rosz erkölcsöm mégis sohol el nem hattam.
3.
4. Éltem nagy kedvemre katona koromban,
Szatmár városában hadakban laktomban,
Hol szabad életet tölthettem korcsmában,
20 Gyönyörködtem vígan üveg pálinkában.

(Leiratik Nagy Geczi henye, tobzódó, tékozló élete, szüleihez engedetlenséggel s valami csínyjáért Prínyi Pál ugozsai főispán »erős tömlöczébe« való vettetése, majd e rabságából szegény szülei által – bár érdemetlenül – kiváltása. De a »minden rosszra virgoncz szándékú« fiú ezután sem nyughatott apja-anyja házában; tisztes szülei gyakor feddéseit hallani nem akarva, otthagyja őket, Tokajba megy, és ott egy császári ezredbe katonának beáll. Német tisztjei által Olaszországba vitetik, s »friss, ép természetért« őrmesterré lesz. Azonban örökös részegeskedése, dőzsölései miatt az ezredtől nemsokára elcsapják. Ekkor bujdosni indul, s nem lévén mit tennie, egy gazdag olaszhoz áll szolgálatába. De rossz természete itt is csakhamar kiüt belőle; szabadosan részegeskedik és szeretkezik:)

Kínálás nélkül is fogtam az italhoz,
Adtam gyakran magam az olasz dámákhoz.

(Gazdája végre, mint javíthatatlan, lator gonosztevőt, gályára adja őt rabul. Itt hosszasan leiratnak a tengeren a súlyos gályavonásban eltöltött szenvedései, melyek közti kétségbeesésében nem egyszer készült magát a tengerbe ölni:)

Te tudod, Istenem, mikre nem fakadtam,
Tengerben nehányszor alig nem ugrottam,
Haltúl elnyeletni akarva akartam.

(Majd, hogy valamiként megszabadulhasson: roppant restnek és zúgolódónak tette magát. Mire, gályás uraira, »rútul agyarkodván,« s restségének sem szitok, sem korbácsverés nem használván, az olasz hajós őt egy török gályára adta, ahol aztán még kegyetlenebbül bántanak vele. Itt látszólag megadja magát sorsának, de ravaszságból új uránál

Nevét megtagadá, az pogánt megcsalá,

s kéri vala török gazdáját – miután őt már sok időig a tenger habjain hordozván, látná, »hogyan nem kapott keze munkáján« – bocsátaná el őt: »ne kapjon ilyen bolond rabján.« Majd így folytatja, áttérve immár az ál-Károlyiaskodás kezdetére:)

Végre, sok üdöre, szenvedésim után
Tenger habjai közt hányattató gályán
Smirna szigetjéhez Ázsiában jutván,
Fáradt oldalamon csendesen aluván:

Láttaték énnekem szép, kedves álmomban
Egy ember mellettem, csendessen nyugtomban;
Ki is kérde tőlem: mikor ez rabságban
Estél te Nagy Geczi ily nyomorúságban?

(A kérdező ugyanis megismeri őt, hogy egykor vele Szatmár várában együtt katonáskodott, egy században szolgált, a holott is a szatmári hadak közt:)

50 Károlyi [?] István vala ezer előtt
S az midőn Budának nagy ostromlása lőtt,
Egész ezerével maga is odajött, –
Kit az keresztyénség dicsérettel megvött.

200

51. Azzal megnevezett híres kapitányod,
Zászlójával járó megirtt jó hadnagyod
Az ezere előtt üttetvén az dobot,
Tiszteknél előtte rendesen lovaglott.

- 205 52. Esett megszállása Szeged végvárának,
Jött híre táborra sok pogánságoknak,
És igyekezete töröknek, tatárnak –
Mint succurráljanak benn levő hadaknak?
- 210 53. Kinek eleiben vitéz Generális
Veterányi szálla, Barkóczy Ferencz is
Expediáltatott sok szép vitézség is –
Hogy meggátoltassék ellenkezők közt is.
- 215 54. Mellyek is az midőn sintai mezőben
Akadnának öszve törökkel fegyverben:
Az te kapitányod első ütközetben
Örömmel harczolván, vitézkedik frissen.
- 220 55. Találván újobban támadt sok tatárra,
Kelletett arra is fokadnia harczra,
Ott Károlyi Istvánt átvervén az csida –
Elesék császárnak vitéz kapitánya.
56. Kinek megholt testét keresték az tisztek,
Mezőben, bokorban hajházták vitézek:
De mivel az tűztől megperzseltettenek,
Semmiképen reá nem ismérhettenek.

.....

105.

[AZ ÁL-KÁROLYI ISTVÁN – NAGY GERGELY – HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

1. Ideje már egyszer ha lelkem fajdalmát
Ki fakasztam, látván testemnek sir halmát,
Igazán meg nyerem fáradság jutalmát,
Meg nem számlálhatom szívemnek fajdalmát.
- 5 2. Sirhatz te is rajtam, esméretlen hazám,
Meg vallom, idegen s mostoha lön hozzám,
Csak héjában benned én olly igen bizám,
Rabságból magamat im rabságban hozzám.

214 Akadnánk [Szótagszámhiba.]

6 és [A szótagszám miatt javítva.]

- 10 3. Hét bölcsek világot s' az embert le írják,
Ezeknek mivoltát minyájon fontollyák,
Külömféle módon nevezik és híják,
Mindkettőt okosson, szépen le rajzollyák.
- 15 4. A bölcs Pithagoras egyike ezeknek,
Játék nézésére epítettett helynek
Álittya világot, s' számát embereknek
Mind tulajdonitya jáczó személlyeknek.
- 20 5. Többbit én el hagyván, a bölcs Socrateshez
Állok, s hasonlitom világot tengerhez,
És az embert teszem hajó menéséhez,
Mellynek minden uttya hasonló semmihez.
- 25 6. Tengerek némelykor békességesseknek
Látzanak, de hamar szél vészek felkelnek,
Véletlen haboktul gályák elmerülnek,
Fenekére éppen hajokkal vettettnek.
- 30 7. Ezt Károlyi Istvány sorsa bizonittya,
Kinek a hol magát világ mutogattya,
Hinnéd, jó szerencse kerekét forgattya,
Ott néki a koczkát, lám, vakra fordéttya.
- 35 8. Második Abel lön vére ontásában,
Részessé lön amaz szomoru pohárban,
Meg nem maradhattott maga sajáttýában,
Véletlen szenvedé artatlanságában.
- 40 9. Ez történet légyen mindennek példája,
Attyáink vétkeztvén, bu s' bánatnak árja,
Ránk szálla, s' erőt von rajtunk halál karja,
Halhatatlanságunknak el veszze ruhája.
10. Hát még is világhoz menyen ragaszkodnak,
Vélik: nagyobb kincset mint Föld Saturnusnak
Nyuit, s tűz Vulkanusnak, s' viz ád Neptunusnak,
Nyernek, s' mint levegő ég is ád Junonak.
11. Ád világ jutalmat, de tellyes méreggel,
Nem lések én soha hozzá reménységgel,
El bucsuzom tőle minden tehetséggel,
Bizom más világon élek békességgel.

14 nézésre [A szótagszám miatt javítva.] 18 es [A szótagszám miatt javítva.] 38 mind

Ad spectabilem ac magnificum dominum Alexandrum Károlyi, fratrem uterinum

45 12. Egy testvér öcsémhez, Károlyi Sándorhoz
Keserüségemben fáradt elmem czéloz,
Türed el, édes bátyád mint fog bucsuzáshoz,
Mert szám nagy bánnattal tellyes verseket hoz.

50 13. Világ pok háloja bé fogá szemedet,
Meg nem esmérhetéd te édes véredet,
Károlyi törsökön az Isten tégedet
Csak egyedül hagyja, terjesze nevedet.

Ad spectabilem ac magnificum dominum Stephanum Sennyei

55 14. Kedves bátyám uram, jó Sennyei István,
Én is közöttetek még jó karban álván
Fénlem vala minap, de már szánhatz méltán,
Hertelen halálom nagy károddal halván.

Ad dominos Josephum & Carolum Koncz

60 15. Koncz Josef és Gábor, tekéntetes iffiak, [!]
Üdötökben lévén mint zöldülő ágak,
Mind ketten éllyetek, szép két czedrus szálak,
Bucsuzván töletek, hamar el hagyalak.

Ad conjugem suam Juditham Josika

65 16. Nagyobb fajdalmomra ki most engem inditt
Bucsuzásom közben, az Josika Judith,
Soha már engemet többször nem vidamitt,
Tölem megvállása söt inkább szomoritt.

17. Élével látogat Isten csapással,
Bizzál, meg vigasztal ő szent malasztyával,
Várom vala éltem, bár csak kis árváddal
Jót tehetek vala Csáky Máriával.

Ad sorores

70 18. Édes néneimet szollitom fogytára,
Károlyi Susánna s Károlyi Barbara,
Mind ketten apácák, hol vadtok? Mert bura
Fakadtak szemeim sűrű köny hullásra.

56 halálomat [A szótagszám miatt javítva.] 59 szálak [A rím miatt javítva.] 61 kimost 62 Bucsásom 70 és [A szótagszám miatt javítva.] 71 Mint

75 19. Éllyetek Istennek Prényi Jánosnéval
Fejenként, kívánom, és Prényi Pálnéval,
Egy szoval Károlyi jó Theresiával,
Vér szerént én vélem mint egy ángyaimmal.

80 20. Jutalmaztassa meg az Isten tinéktek,
Kik Károlyi Istvant élven ismertétek,
Tisztesége napját meg is betsültétek,
Néki meg bocsátván, már sirban vigyétek.

106.

VALEDICTIO DOMINI SPECTABILIS CLEMENTIS BÉLDI DE UZON

1. Szemfényvesztő hír és világ dicsősége,
Mint füst és az pára, múlik ékessége,
Csak úgy kössön frigyét itt minden ő véle,
Hogy hamar elválík az ember ő tőle.

5 2.
.....
.....
.....

11. Ez előttünk fekvő kisdéd urfiacska,
Ide plantáltatott szép Béldi ágacska,
.....
.....

45 12. Neki örvendeznek a menygyei kertben
Minden szentek s szűzek az ő szép sergekben,
Hogy nem fertőztetett személye vétekben,
Hanem hozzájok ment ártatlan létében.

50 13. Diszes sok sergei azért angyaloknak
Eleibe mennek rendszerint uroknak,
Áldják, magasztalják, hálákot is adnak,
Szent, Szent! zengedezik a bárány Krisztusnak.

55 14. De mivel az idő soká nem szenvedí,
Halaszsa búcsuját, azért, a mint rendí,
És ő néma nyelve ezt neki engedí,
A mint következik, ime, ő elkezdí:

5–40, 43–44 [E sorokat a közlő kihagyta.]

15. Érttem gyászra jutott édes atyám uram,
Kinek szívét sűrű bánattal megraktam,
Béldi Kelemen úr, ki vigszágod voltam,
60 Jaj, mely véletlenül horogra akadtam.
16. Szíved, édes atyám, megvonjad a bútól,
Ne hervaszd orczádat keseru bánattól,
Isten, kérem, ovjon több eféle sorstól,
Érttem más áldással áldassál az úrtól.
- 65 17. Jaj, aszszonyom anyám, szemeid sirásban
Ne usztasd szivedet ily szörnyű bánatban,
Mértéket szabj, kérlek, ily busulásodban,
Hogy ne talán Istent megbántsad azokban.
- 70 18. Én is Béldi-ágnak egyik plántácskája
Voltam méheteknek kedves rajocskája,
Ez háznak röpdöső kis galambocskája,
Jó illatot adó majorránnácskája.
19. De az Isten, a ki bíró az egekben,
És minden plántákat megvizsgál a földben,
75 Sok rothadást talál azok gyümölcsében,
Mint hatalma látszik én rajtam is ebben.
20. Nem akará azért, hogy így gyümölcsözzem,
Sok undok vétkekkel földön terheltessem,
Hanem, hogy halálnak mérgétől el essem,
80 És így a menyneyei kertbe ültettessem.
21. Tapsolással azért most oda indultam,
Angyali trombitát mert vigan hallottam,
Azért ha gyermeki vétséggel én voltam,
Bocsánatot várok, mert nagy s hosszú útam.
- 85 22. Kálnoki Sámuel méltóságos úrtól,
Grófi titulussal felséges udvartól
Ajándékoztattál meg, ki a császártól,
Bucsuzom el tőled, jó bátyám uramtól.
- 90 23. Ha a mű felséges császárunk grófságot
Adott egyszersmind cancelláriusságot,
Ezek helyett Isten nagyobb méltóságot
Holtod után adjon örök boldogságot.

- 95 24. Mig pedig mulatozsz e gyarló életben
Lázár Erzsébettel élj Isten kedvében,
Az édes ángyommal, kívánom szívemben,
Ez után pediglen a szentek sergiben.
- 100 25. Uri szép czimerrel fénylő atyámfia,
Kedves bátyám uram, ki szómat nem hallja,
Keresztesi Sámuel, kis öcsöce kívánja,
Hogy aszszony ángyommal menyországot járja.
26. Méltóságos aszszonyt, Kálnoki Zsuzsánnát
Mint kedves nénémet, nyavalyám szánóját
Szólitom, és kérem, érettem bánatját
Letegye, hogy végyen menyben szép koronát.
- 105 27. Sok búnak tengerén evező főaszszony,
Méltóságos Béldi Zsuzsánna; ám bizony
Rád van, néném, vonva hoszszas gyászos bársony,
Sok sirástól ázott, sűrű vastag vászon.
- 110 28. Wesselényi István én bátyám urammal,
És Bethlen Lászlóné vigasztalásokkal,
Mind pediglen együtt kedves sógorommal,
Bőv áldást kívánok egész házatokkal.
- 115 29. Az méltóságos gróf Mikes Mihály urtól,
Nemes-Háromszéknek fő kapitányától,
Nemzetünknek egyik erős oszlopától
Búcsuzom, mint kedves jó bátyám uramtól.
- 120 30. Isten kegyelmedre bocsássa áldását,
Kérem, ne szenvedje megszomorodását,
Fiak s leányokkal megszaporodását
Engedje, s az után menynyekben lakását.
31. Hogy a Béldi házat azért igazgassa,
És atyafiságát mindenben mutassa,
Háborgatók mérge azt meg ne fojthassa,
Tanácsával, kérem, mindenkor oktassa.
- 125 32. Mikes Mihály urnak kedves házastársa,
Bethlen Drusiánna, s két méhe-rajzása,
Kiknek fénylik földön grófi titulusa,
Isten sok öröme, kívánom, juttassa.

- 130 33. Belléni Zsigmond uram házastársától,
Vitéz Anna kedves jó néném asszonytól
Bocsánatot várok – és egész házából,
Bőv áldást kívánok az egek urától.
- 135 34. Csáky familia megmaradt ágának,
Gróf Csáky István ur mint bátyám uramnak,
Boldogúl terjedést kívánok házában,
Hogy lakója legyen Isten országának.
- 140 35. Kálnoki nagy nemnek egyik csemetéje,
Gróf Kálnoky Ádám, kívánom, elméje
A bölcsesség tárgyát e földön elérje,
Homályban ne menjen csillagának fénye.
36. Tekintetes Kálnoki Farkas uramnak,
Menyei áldomást mint sógor uramnak,
És Kálnoki Józsefnek, kedves bátyámnak
Kívánok, s Éva édes néném asszonyoknak.
- 145 37. Édes titulussal fénylő urfiakat,
Danjel Mihály s Ferencz bátyám uraimat,
Danjel Judit s Klára és Zsuzsánna asszonyt,
Istennek ajánlom s asszonyom ángyomot.
- 150 38. Kedves bátyám uram, Nemes Tamás, hol vagy?
Mind ángyom asszonyonnyal most tisztességet adj,
Mert szeretetetök hozzám volt igen nagy,
Kedves magzatiddal itt áldásban maradj.
- 155 39. Szilvási Jánosnak, hű bátyám uramnak,
Boldogfalvi János kedves sógoromnak,
És Kálnoki Zsófia néném asszonyoknak,
Örvendetes napot kívánok házoknak.
- 160 40. Lugosi Ferencz és kedves házastársa,
Tekintetes nemzetes Kálnoki Anna,
Gróf Kálnoki Borbára, Agnes s Zsuzsánna,
Kis atyátokfia áldást vár utánna.
41. Tekintetes Danjel Péter s István uram,
S velek Vitéz András, kedves bátyám uram,
Látjátok, az halál hálóján akadtam,
Isten már hozzátok, tőletek megváltam.

- 165 42. Jaj, hol vagy, nem látlak, kedves atyámfia,
Lázár Ferencz, velem egy anya magzatja,
Kornis Margit aszszony tündöklő gyémántja,
Kis öcséd hozzátok szavát most így nyújtja:
- 170 43. Istennek áldása rajtatok megtessék,
Házatok, udvartok megékesíttessék,
Kiknek sok ideig életök tartassék,
Hogy árvák nem vagytok, akkor ismertessék.
- 175 44. Hát néktek mit mondjak, két kicsiny bátyáim,
Béldi Pál és János, édes vértagjaim,
Borbála nénémme engem kedvellőim,
Terhes nyavalyámban mindenkor szánóim.
- 180 45. Kedves szülőimnek Isten örömére,
Nemzetünk ágának kiterjedésére
Éltessen, s híreket öröm mezejére
Terjeszsze, és végre vigyen az egekre.
46. Nagyhirű Bethlen-ház minden nemzetitől,
Férfiu, aszszonyi s leányi renditől
Bucsuzom egy szóval nagytól és kicsinytől,
Mert megváltam én már e földi élettől.
- 185 47. Toldalagi János bátyám Koronkáról,
Kereszturi Mihály és István Sámsondról
Valakik származtok, soha házatokról
El ne feledkezzék az úr udvartokról.
- 190 48. Kereszturi János elhagyott árvái,
Horváth Ferencz s Miklós, mind ketten széplaki,
Kis Béldi Kelemen kedves jó bátyjai,
Nektek megnyiljanak az egek kapui.
- 195 49. Bágyadt nyelvem, szólj már itt körül állóknak,
Ez tartományunkból ide fáradtaknak,
Nemes-, nemtelennek és szabadosoknak,
Kik én testecsémnek tisztességet adnak.
- 200 50. Érettem fáradni a kik nem szántatok,
És hogy magatokat így megaláztátok,
Tündöklő sereggel itten jelen vagytok,
Azért menyországra, kívánom, jussatok.

170 Magzatok (?) [A közlő bizonytalan olvasata a 187–188. sor alapján javítva.]

51. Atyai házunknak minden hű szolgálí,
Jobbágyi s egyszersmind annak szolgálói,
Parancsolatinak, kérlek, megtartói
Legyetek, azután Isten áldottjai.
- 205 52. Indulj, gyenge testem, mert anyám készen vár,
Jóllehet a lélek menynevei karban jár,
De ama szép hegyen mély verem tátva már,
Ki a rothadásra most mindjárást bezár.
- 210 53. Fejem felett pedig ilyen irás legyen:
Itt rothadott testben kis Béli Kelemen,
Hogy az ítéletre vigan felkelhessen,
Erre minden lélek mondja aztat Amen!

107.

TELEKI LÁSZLÓ

[CZEGEI VASS GYÖRGY NÉVNAPI KÖSZÖNTŐJE]

1. Szent Györgyöt az világ ez hírrel becsülli,
Hogy egy sárkányt megölt, s ezt nyelvén viseli,
Egekig nagy hírét bizonynal emeli,
Ezen ezt az napot nékie szenteli.
- 5 2. Valamennyi ordók ma világon vadnak,
Szent Györgyöt üdvezlik nagy pátrónusoknak,
Példa méltósága az arany báránynak,
S Anglia térdkötőt választott magának.
- 10 3. Méltó is, mert Szent György ily vitézségeért
Nagy laurust érdemel nagy mérészségeért,
Lásd meg Szent Jánost is, az sárkányról mit ért,
Nagy bajnok bizony ez, s halál ha kihez fért.
- 15 4. Nó hát, nagy Szent Györgynek ha ki seregében
Keresztvíz által mégy, eztet vedd eszedben,
Harczolni kell ez vitézi rendben,
Mert csak név nem csinál valót az emberben.
- 20 5. Te is, kedves bátyám, hogy György nevet vettél,
Dolgaidhoz illik, melyeket viseltél,
Hazádban felnevelt sárkányokkal költél
Fegyverben, s mint arany, próbára tétettél.

6. Két erős sárkányra kell néked vigyáznod,
Mindkettőt hogy meggyőzd, arról gondolkodnod;
Egyik ellen élted szükség megtartanod,
Másikot, ne ártson házadnak, rontanod.
- 25 7. Azért bajolsz ma is, s itt inneped illed
Ez idegen földön gonddal üdőd éled,
Azért kedvesidnek seregit nem nézed,
Mint bujdosó úgy élsz, s sóhajtásod tészed.
- 30 8. De tövis közül kell szép rózsát kiszedni,
Gond nélkül nem szokott semmi jó eredni,
Sokak nyugalmaért kell egynek szenvedni,
Néked is hazáért szükség epekedni.
- 35 9. Adjon Isten erőt, hogy fáradságodnak
Viselhessed terhit bajos dolgaidnak,
Hamar üdön vihess laurust hazádnak,
S tündököljék mint nap, sükere munkádnak.
- 40 10. Kinek is jóvára élted hosszabbuljon,
Érdemlett szerencséd nőjjön s ne avuljon,
Mint mezei harmat, áldás rád tóduljon,
S búval csak egy nap is egedről ne muljon.
11. Azért ez kis lánczczal im elpecsétellek,
Igaz atyádfia s szolgád, felszentellek,
S Szent György seregiben vitéznek béteszlek,
Szolgád vagyok, voltam, s leszek, az míg élek.

108.

[VAY ÁBRAHÁM HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

1. Meltoságos úri, köz, s also rendű nép,
Ver, értek s elmével érdemek kiknek szép,
Lelketeken fenlik Jesus véren nyert kép,
Ide gjüllestekben hozzam szivetek ép.
- 5 2. Igaz, hogj az élet mindennél tsak költsön,
Hat hogj örök időt valakinél töltsön,
Nem lehet, söt ujjabb változást fel öltsön,
Lete bizontalan, gorombán és böltsön.

- 10 3. Az halál peniglen ránk östül hagjatott,
Vetünk érdemére mikent sold adatott,
Szemely válasz nélkül egj arant osztatott,
Öreg s ifju ettül el nem zarattatott.
- 15 4. Ama minden napon bútsút vészen túlünk,
Ettül a mint lehet, minnyájan kerülünk,
Amannak szivesen mikoron örülünk,
Ennek örvenyiben hirtelen merülünk.
- 20 5. Vala ez a költsön nálam is le téve,
Mig el nem érkezett az halálnak réve,
De mikor éz el jött, hajójában véve,
Vagjok már, lattzatok, mint tsürbe zárt kéve.
6. Birtam feles számmal én ennek folyását,
Láttam alhatatlan sorsa változását,
Rettentését néha, s neha biztatását,
Mostan penig tülem végső butszuzását.
- 25 7. Mint nem sajátomat, észt már le is tettem,
Melly tanuja annak, hogj ideig vettem,
Itt van vége, mivel tovább nem vihettem,
Ram vont nyila mergét el sem kerülhettem.
- 30 8. Jo Istenem megis im ezen kerlelem,
Velem tött kegyelmét ez egygyel késlelem,
Legyen szolgájához addig engedelem,
Mig utólso szomat hozzátok emelem.
- 35 9. Edes Jesus, azért valtsagomra lött bér,
Töredelmességgel lelkem az égre kér,
Nyújtsd kegyelmed, miglen dolgom végére ér,
Osztán ditsöitve hozzád, urahoz tér.

Butszuzik nemes Szabolts varmegyétel

- 40 10. Jaj, jaj, banatimnak sötétes fellyége,
Elmém keservének színig tölt sellege,
Mint legyen szavamnak már mostan elege,
Szivemet a miatt fogta bú melege.
11. Bútsúm leg elősször ki szivet illese?
Nyelvem lassu hangját ki liberére vesse?
Engedelmet kérő tisztit mint kövesse,
Buslakodik szörnyen, eszt hogj hogj tehesse.

15 mikoron 30 egggyel 37 sötétes

- 45 12. Baggjadozva megis a mire érkezik,
Rendbe vétén magát, tisztan igjekezik,
Aldás kívánással szívem esedezik,
Ugj készült sirjában testem is ferkezik.
- 50 13. Hozzad, nemes Szabólts varmégye, légi elől,
Szívem ohajtással indítatik belől,
Emlekeztén hozzám való kedved felől,
S most miként maracz el tekintetem mellől.
- 55 14. Benned mint osimtül lakatott földemben
Vettem eredetett világra letemben
Nem tsak, hanem egész neveltetésemben,
Benned lett vég határ ismét életemben.
- 60 15. Eléimnek e vólt hajdani szállása,
Eltem folyásának eddig lett lakasa,
Ma leszsz ismet itten tüled el válása
Testemnek sirjában való nyugovása.
- 65 16. Insegeid read tudom mint sietnek,
Mellyektül labaid tsak alig mehetnek,
Elébbi munkaim, jaj, mert nem lehetnek
Jodra, mint az előtt 's nem epitgethetnek.
- 65 17. El multam, de mégis kivanom, terhedet
Könnyebbittse az ur, szamos inseedet
Vegye rólad, nála írja fel nevedet,
Holott erd el kívánt fő bekességedet.

II. Butsuzik nemes Krutsai Márton és Varatkai Istvan uramtul, nemes Szabólts varmegye vice ispánnnyátul

- 70 18. Ezen vármegyenek jo vice ispannya,
Hü Krutsai Marton, elmém igen szánnya
Tüled el válását, 's gondolatit hannya,
Elő meneteled szivesen kívánnya.
- 75 19. Eltemben nékem tött sok szolgálatodat,
Jo kedvel véghez vitt fáradozasodat
Mikor meg gondolom sok bajos dolgodat,
El badgyadok most is, látván banatodat.

48 készült [!] 56 [Előbb:] határt

20. Tisztelted meg ebben nem tsak életemet,
Hanem erejétül meg hült tetemémet
Boltba tetelekor szemlelted, s engemet
80 Látván, sohajtottad tüled el estemet.

21. Mind ezekért az Ur, kívánom, oltalmad
Legyen, s vegye rólad szívbeli fájdalmad,
Vigsággal ujjítsa földi nyugodalmad,
Holtod után *éred* el mennyei jutalmad.

85 22. Váratkai István, ki társod ezekben,
Ejjeli, nappali sok törődésekben,
Legyen társod veled egigyűtt az egekben,
Ülvén Jesus előtt mind ketten szekekben.

III. A méltóságos Teleki háztúl in communi, in particulari meltosságos Vér Judit aszszonytúl

90 23. Vri meltoságu Széki – Teleki ház,
Kire az Ur szeme szüntelenül vigyáz,
Sok féle javakkal mint harmattal ruház,
Ne légy, aszt kívánom, soha tsufra tett váz.

95 24. Éllyen ebben ama jeles Vér Judita,
Meltóságban a kit Isten bé allita,
Holtom hallásának hire szomorita,
Szomoru felleget szivere borita.

100 25. Neve legyen irva Istennek könyveben
Mig él, miként édes attyának kedveben,
Ki mulása utann vigye örömében,
Örök javokat ert szentek seregeben.

IV. A Kemény familiatúl

26. Régi hirrel fenlő Kemény háznak aga,
Kinek velem vala nagj atyafisága,
Epüllyön mindenik, 's nyöjjön boldogsága,
Mint meszsze ki terült árviznek soksága.

105 27. Ditsiretes nevek a mikent hogj Kemény,
Erköltsök josága ugj szinte nagy remény,
Hiret tudja minden, hogj nem uj lelemény,
Hanem Isten keze által nyert tetemény.

84 éred el [A szótagszám miatt javítva.] 87 ekekben 98 [Az *attyának* *tt*-je *nn*-ből javítva.] 101 Kemény <Familia>

- 110 28. Birja az Ur dolgat ez haznak sok jóra,
Viradjon minden nap rá szerentsés óra,
Ne jusson szép ügye veszélyes hállóra,
Kintse igyekezzék örökke tartóra.

V. T: Vay Ersebet aszszonytul, test 's vér hugatúl T: Varadi István uram hazas társátúl, fiaitul 's leanyitúl

- 115 29. Testvér-atyámfiát, Vaji Ersebetet,
Kinek szive rajtam, nem ketlem, sebhett,
Szemeibül könyve sürünn eresztetett,
El hagyom, boltyában mert testem tetetett.
- 120 30. Tudod, melly gyakorta latni kívántalak,
Mert szeretettedben nem vólt semmi salak,
Beteg agjamban is úgj ohajtottalak,
Mint szivemet, jaj, már szintén el hagjtalak.
31. Kivánom, hogj éllyen örömedre férjed,
Magzatid elteket, mint ohajtod, erjed,
Ezekért szüntelen Istenedet kérjed,
Öt edes atyádnak mindenben ismérjed.

VI. T: Vai Mihály uramtúl, feleségetül, 's egj leanyátul

- 125 32. Fordúl szavam rád is, ötsém, Vaji Mihály,
Kivánom, az Urtúl soha felre ne állj,
Szived tisztasága szerint néki szolgally,
Hazádnak eröddel, miként lehet, használly.
- 130 33. Társa életednek éllyen egjgyütt veled,
Békességes legyen mind nyarad 's mind teled,
Isten beszédeben fundallyad hiteled,
Üdvességed uttyát a melyben fel leled.
- 135 34. Egjes tsemetéje kívánt örömödnek,
Vigasztalására bajos életednek,
Lásson sok napokat, 's bánattyát szivednek
Enyhítsd vele, hálát adván Istenednek.

118 szeretettedben 128 lehet <szolgally> 136 [A sor utáni alcímbe:] Anna Anna aszszonytul

VII. T: Vai Adam uramtúl, feleségétül, Zai Anna aszszonytúl és Adam 's Sámuel fiaitúl

140 35. Minden jokkal az Ur Vai Adám fejét
Harmatozza, mikent Hermon hegy tetejét,
Ne rontsa irigye semmiben erejét,
Lakja tsendességben élete idejét.

36. Biztam sokszor, tudod, read dolgaimat,
Ajánlottam néked ugyes bajjaimat,
Tettem vállaidre tsüggett karjaimat,
Lelvén munkád által gyarapodasimat.

145 37. Zai Anna aszszony, eletednek párja,
Mig elők földének szövevennyét járja,
Minden bú s bánatit szivébül ki zárja,
Mennyei áldásnak folyon rea árja.

150 38. Ersébet és Anna s Kata leanyidra,
Judita, Cristina friss vigasságidra,
Terjeszsze szárnyait Isten 's aldásidra
Juttassa éltetvén kívánságaidra.

155 39. Adám és Samuél fiaid mindenben
Aldottak legyenek, 's bizzanak Istenben,
Ne essenek semmi veszelyés szegyenben,
Mennyenek e földrül mennyei erdemben.

VIII. T: Szemére Pál, László és György uramektúl N: Vai Kata aszszonytúl, test 's ver huga fiaitul

160 40. Meg holt Vaji Kata hugom fiaira,
A Szemére háznak elő agaira
Vigyazzon az Isten, mikent sajátira,
Meltóztatván oket bőves áldásira.

41. Ezekben leg első legyen Szemere Pál,
Kitül noha testem majd ezentül meg vál,
De hiszem, mennyégben lelke reám talál,
Velem egigjütt szentül a baranynak szolgál.

165 42. Szemere Lászlóra Isten javát töltse,
Legyen minden előtt hires szép erköltse,
Háza népe közzül aszt ki ki fel öltse,
Örök ditsösségre Christusa fel költse.

141 [Előbb:] gondaimat 149–152 [A versszak utólag készült.]

- 170 43. Szemere György mellé az Ur maga állyon,
Mindenféle áldás réa böven szállyon,
Semmi ügyben tüle védként el ne állyon,
Hólta után lelke örök jót talállyon.

IX. Ibrányi László uramtúl és feleségétül, Bellevári Eva aszszonytúl

- 175 44. Jó Ibrányi László, erdemes sogorom,
Látod, hozza vette lelkemet pasztorom,
Ne véld, hogj e vólna ennékem ostrom,
Mert Christus ebben ram vigjáz mint tutorom.
- 180 45. El hagj lak, mivel fűjt rám az halál szele,
El jött eiletemnek el hervaszto tele,
Folyása világi időmnek el kele,
Ur akarattyanak lévén ez a jele.
46. Bellevári Eva, öröme szivednek,
Egészsz vidamsága 's segéde eltednek,
Lásson sok jót, meddig teczczik Istenednek,
Léven örizője mindenütt hirednek.

X. T: Várad István uramtul, sogorátul

- 185 47. Kedvem szerint való Várad Istvánom,
Tüled el menésem, higyed, igen banom,
Hozzám meg hitségét hűségednek szánom,
Veled letelemet meg mostis kivanom.
- 190 48. De ebben Istenem velem nem egygyezett,
Sőt, maga számára engem el jegyezett,
Halál is ellenem im fel fegyverkezett,
El ejtvén nyilával e boltban szegezett.
- 195 49. Ajanlak az Urnak gondviselesében,
Híveire terjedt szent örizésében,
Holtod után lelked Abraham kebleben
Vitesse boldogúlt szentek seregében.
- 200 50. Mariási Pálnak társát szeretettel
Hü Várad Annát eggyütt Ersebetel
Várad Istvant is hoszszas jo élettel
Lássa Isten, aldván hirrel 's nevezettel.

173 [A Jó a kihúzott Uram fölé írva.] 180 Uram [A szótagszám miatt javítva.] 197–200 [A versszak utólag készült.]

XI. Grof Betlem Mihálytól, Kemeny Simontól és Teleki Pál uramtól

51. Grof Betlem Mihálynak szerentsés időket
Adjon Isten jokkal tellyes esztendőket,
Magzatiból tegyen jól igyekezőket,
Isten 's embereknek mindenben tecczőket.
- 205 52. Az Urnak jó kedve ur Kemény Simonra
Szállyon bőven, miként regen Salamonra,
Hon s kinn maradása forduljon haszonra,
Ne érkezzen sorsa soha alacsonyra.
- 210 53. Ezen áldás alatt Teleki Pál nyöjjön,
Ellenkező nyilat ra senki ne löjjön,
Ne ártson irigye, bár méreggel főjjön,
Utánna mennyégben holta után jöjjön.

XII. Zoltány Farkas, Peter és Josa uramtól

54. Zoltány Farkas, túled im indultam meszsze,
Kristusom karjait, kívánom, terjeszsze
215 Réad, 's szerelmére szivedet gerjeszsze,
Tsüggedezesidben lelkével eleszsze.
55. Az Urnak angyali Zoltány Péter körül
Allyonak, masoknak hogy legyen tükörül,
Mondván: így jár, kinek az Ur Isten orúl,
220 Szemeiről sűrű könyveket le törül.
56. Ugy szájam minden jót kér Zoltány Josanak,
Hogy míg tart ideje élte folyásának,
Erezze oltalmát Isten jobb karjának,
Osztan örökévé tegye országának.

XIII. Tusai Márton uramtól és Tussai Anna Bors Jánosné asszonyomtól

- 225 57. Mint felyhöknek vízzel terhesült zapor,
Izrael nepenek pusztán járt tabora,
Tussai Mártonnak legyen olly szapor
Aldása, 's szám nélkül, miként földnek pora.
- 230 58. Veled egyetemben Bors János özvegye
Javainak részét mint sajattyát vegye,
Isten gond viselő kezeit ra tegye,
Etelet, valamig él, bú nélkül egye.

XIV. Kökényesdi Ferencz uramtúl és feleségetül

- 235 59. Kökényesdi Ferencz atyámfiat sokra
Moltoztassa Isten bőves áldásokra,
Mig el, ne akadyon szomorú károkra,
Holta után jusson mennyei karokra.
- 240 60. Társára éltenek jajt senki ne hozzon,
Söt, menybűl Christusért az Ur harmatozzon
Sok jokat, 's békével e' földön lakozzon,
Nem lévén ellene a ki hadakozzon.

XV. Közonségesen mindenfele sok jo akaroitul

- 245 61. Egj szoval, *valakik* hozzám vérrel felek,
Meg holt edes attyam 's anyamrul közelek,
Rokoni s szomszedi karban van tetelek,
Hozzátok boltombúl im igyen felelek.
- 250 62. Jó-akaratotok legyen Istentül, szent
Lelkével titeket a' ki papokká kent,
Boldogúlástokat érjete el ott fent,
Hol Jesusom előtt lelkem már meg jelent.
- 250 63. Ha kiknek terhére közzületek voltam,
Avagy valakinek kedve ellen szoltam,
Igyekezetiben ha kit meg gátoltam,
Már botsássátok meg, mivel hogy meg holtam.

XVI. Kedves feleségetül, Ibrányi Anna aszszonytul, kivel 40 esztendeig és egj holnapig elt

- 255 64. Jaj, vagyon még hátra, ki szivem badyasztja,
Habzó gondaimnak szelével farasztja,
Orczáján le folyó könyveit árasztja,
Rám borúlva magát ugyan el száraztja.
- 260 65. Ibrányi Anna ez, éltemnek kedvese,
Szivem titkainak leg belsőb reszese,
Kitül halál miatt hogy éltem el ese,
Meg halást magának kívánva keresse.
66. Négy száz nyolcvan eczczer ujjúlt rajtunk az Hold,
Miolta adatik éltünknek egygyütt sold,
Im, az utolsoban halál egymástul óld,
El multak számához tsak egy napot sem tóld.

- 265 67. E számra szép időt éltük Istenünknek,
Lattuk tisztaságát hü szeretetünknek,
Noha, noha ritkán, örömet szívunknek
Erezvén gyakrabban sullyát életünknek.
- 270 68. Ennek nagyobb része mert ugyan is bajjal
Múlt el, s aszt követő szív fonnyasztó jajjal,
Tornyos hab modyára ránk todulo zajjal
Öregbült gonoszunk, mint tűz az olajjal.
- 275 69. Bokrosan káraink fejünkre todúltak,
Szivünkre bánatos félelmek borúltak,
Mellyek fájdalmitul annyira szorultak,
Hogy sokságok miatt tsak nem el ajúltak.
- 280 70. Ezek terhe megis inkább szenyvedhető
Vólt, mivel hogy Isten, ki mindent tehető,
Gonoszszaink utan lett jokkal illető,
Keserüseginket vigsággal fizető.
71. De a' mi nehezebb, szivünk fájdalmára,
Bajos életünknek több több ártalmára,
Ez az, hogy magzatink szemeink láttára
Költenek gyakorta halál birtokára.
- 285 72. Kikben reménségünk már mikoron épült,
Magok viselések friss erköltsel szepült,
Jaj, ugyan akkoron azonoktul meg hült,
Eltek az halálba mert hirtelen merült.
- 290 73. Mind ezekben velem egygyütt terheltettél,
Isten szine előtt sirva panaszt tettél,
Bánatos orczával réam tekintettél,
Enyhülvén valamit, meg könnyebbitettél.
- 295 74. De mivel el váltam túled, hova leszesz?
Vigasztalásodra irtet kitül veszesz?
Terhes gondaidból vallyon kire tésszesz?
Holott találtatik segededre kész esz?
- 300 75. Így, noha te túled el válom, de ne féllý,
Jesus erdemébe eröss hittel remelly,
Ennek kívánsága 's tanattsa szerint elly,
Szent beszédeirül ejjel nappal beszelly.

271 mondyára 272 gonoszünk

76. Vagyon ennek gondya reád 's szükségedre,
Gondot visel 's závort térszen inségedre,
Nem botsát végső jajt mostani ügyedre,
Fel vészen ez után várt ditsősségedre.

XVIII.[!] Egyetlen egy fiátul, Vai Lászlótul és feleségétul, Széki Teleki Borbálátul, Abrahám és Eva
unokaitul

- 305 77. Egygyetlen egy fiam, Vai László, szived,
Tudom, halálomon meg hült, mivel hived
El hűnt szemed elől, kiben egész mived
Tündöklött, 's rontatott ellenkező ived.
- 310 78. Edes atyád tüled nagy meszsze repüle,
Reményednek napja benne setétüle,
Melly miatt értelmed tsak nem el szedüle,
Tested labaidrúl alig hogy nem dülle.
- 315 79. De kérlek, magadat banattul enyhítsed,
Törődésid árjat többel ne bővítsed,
Nevem holtom után szep hirrel említettéd,
Magad minden jobban szentül ekesítettéd.
- 320 80. Teleki Borbálád, élted mellé vett pár,
Legyen, mint bátyakkal meg erősödött vár,
Kire irigyeknek haragja törjön bár,
Ne artson, de legyen romolhatatlan zár.
81. Nevemet viselő Abrahamod feje
Aldásokkal fűzött Engadi szeleje
Legyen, 's tessék benne czimeres eleje,
Isten keze által epülvén ereje.
- 325 82. Erköltben jozanban 's szentben neveltessék
Eva kis leányod mindeneknél tessék,
Reméntelen veszély reája ne essek,
Rendihez illendő karban helyheztessék.

XIX. Vai Anna leányátul, Teleki Laszlonétul

- 330 83. Kedvem tellyesítő Vaji Anna lyányom,
Miként hadyalak el, elmém azon hanyom,
Im, latod, be omlott testi alkotmányom,
Nem evezhet immár tovabrá kormányom.

301 szűsségedre 314 Törődésit 330 elmén 332 [E sor szerzői variánsa a versszak után:] Nem tarthatván ebben ellent
takarványom

335 84. Tudod, *nem* örökre tart ember élete,
Bizonytalan, mikor történik esetie,
Réam is az halál ez uton sietie,
E setétes gyászszal bóltomba fedete.

340 85. Bútsú szavaimat leg utólszor hallyad,
Ertem sérült szived ezzel vigasztallyad,
Istenedet, mig élsz, hiven magasztallyad,
Szent s tiszta életben magadat foglallyad.

XX. Igen kedves vejétül, grof Teleki Laszlo uramtul, kit mint fiát, ugy szeretett

86. Élte szerentséjét ennek jeles ferje,
Grof Teleki Laszló, kívánom, el érje,
Aldásit bőséggel rea Isten mérje,
Maga sajáttjának 's fianak ismerje.

345 87. Szeretetem hozzád, édes vöm, tiszta vólt,
Szájam mindenkoron mint fijamhoz, ugy szólt,
Hozzám hűségdben nem laczczott semmi főlt,
Vagyon hát terhedre, hogy az halál el ólt.

350 88. Nálam próbáltatott késségednek titka,
Gyakor szolgálatod ügyemben nem ritka,
Fusson azért tüled irigyidnek szitka,
Bánom, hogy előled el zár e kalitka.

355 89. De hogy ez így legyen, az Ur akarattya,
El kerülhetetlen törvénynek szozattya,
Jómat tselekiszi, mint fiának attya,
Lelkemet testemből magához hivattya.

360 90. Bizom életedet Isten jobb kezére,
Mindenekre terjett gond viselésére,
Tartson meg házadnak hasznos örömére,
Hóltod után vigyen be ditsösségére.

XXI. Árva hajadon leányátul, Vai Borbálátul

91. Te néked mit szollyak hát, Vaji Borbála,
Hajadon leányom, a kit meg próbála
Rajtam lött szomorú eset, s rád találá
Az inség, s testem is szemedtül el vála.

333 mem 337 [Az *utólszor* a kihúzott *előszöször* fölé írva.] 360 Hóltod <ugyan> 361 [Előbb:] Hat néked mit szollyak, szüz Vaji Borbála

365 92. Élméden bánatott hagytam halálommal,
Sziveden keserves jajt el válásommal,
De Isten tanáttsa jött rám hatalommal,
S úgy lett ki mulásom ez hosszas álommal.

370 93. Ohajtottam látnom örömed szivembül,
Mellyért is gyakorta könyv áratt szemembül,
Hogy botsáthatnálak szárnyadra kezembül,
De lelkiem Istenhez viteték testembül.

375 94. Noha azért löttél tülem el vált árva,
Keserged el mentem, mind ülve, mind járva,
Nem leszez Istennek kedvébül ki zárva,
Tsak bizzál nevében, mindent tüle várva.

380 95. E mint edes atyád, gondodat viseli,
Fejedet fejeres gyászbúl fel emeli,
Bánatid helyében örömed neveli,
Levén lelki testi aldásokkal teli.

XXII. Tseleditül, kik mind élteben, 's mind betegségében körülötte hiven szolgáltak

96. Hűséggel dolgaim valakik tettétek,
Szott hallo tseledim, 's ram fuggesztetétek
Szemeteknek fénnjét, szavaim vegyétek,
S emlékezet képen nalatok tegyétek.

385 97. Éltemben, de kivalt beteges vóltomban,
Szinte mig tetetném e sötét boltomban,
Szolgáltatok hiven, 's parantsolatomban
Nem zugolodtatok, bagygyadozasomban.

390 98. Mind ezekért Isten kezét tegye rátok,
Ne fojtsa lelketek amaz első átok,
Magatokat igaz hitben allítsátok,
Lészen az egekben Cristussal hazátok.

XXIII. Jobbagyitül, kiket ha úgy nem oltalmazhatott, mint kívántatott vólna, botsanatot kér

395 99. Tületek is immár vég bútsúmat vészem,
Kedves 's hü jobbágyim, rólatok le tészem
Gondomat, mivel hogy van mennyégben részem,
Melyben halált hozó jajt soha nem érzem.

386 [Előbb:] tetetnék e sötétes boltban

100. Hogy ha ez nyomorúlt időben veletek
Ugy nem dajkalottam, miképen ügyetek
Kivánta, azokrúl botsátást tegyetek,
Ezek iránt ream ne nehéztellyetek.

101. Lész ez elet utan olyan tsendességtek,
Hol semmi nyavalya s bu miatt nem égetek,
Tsak Istenre legyen bizva üdvességtek,
El nem vész általa készült öröksegetek.

XXIV. A temettsegre fel gyült sokasagtul

102. Felső, közep 's alsó rendbül ide gyültek,
Ferfiu 's aszszonyi nembül elegyültek,
Kiknek szivek hozzám szintén meg nem hültek,
Söt, kész indulattal szépen fel készültek.

103. Erejeben meg hült testemnek adtatok
Ennyi jót, 's eddiglen értem fáradtatok,
Ezekért Istennél legyen jutalmatok,
Örök hazátokban kész nyugodalmatok.

Be rékesztés

104. Jésum, váltságomra Istentül szerzett kints,
Rajtad kívül másban remenyem sohol nints,
Kérlek, erdemedbül ram javaidat hints,
Irgalmassagodbul mint fiadra tekints.

105. Lekem vereddel nyert jokban reszeszittsed,
Földön rea ragatt terhtül üressittsed,
Igirt coronáddal fejem ekesittsed,
Vegetlen örömmel menybe elégittsed.

106. Terj be azért lelkem, Urad hajlekaban,
Öröktül szamodra készült országában,
Boldogult szenteknek erj társaságában,
E testi ház helyet mennyei hazában.

107. Te is, gyarlo testem, e sirba már be szálly,
Itten rajtad esett fájdalmitúl meg válly,
Az utólso napon Ur szavára fel állly,
Lelkeddel eggyülvén, boldogulást tallállly.

402 [Az utolsó szótág lemaradt.] **403** [Az *üdvességtek* a kihúzott *tsendességtek* alá írva.] **414** [Két betű folt miatt olvashatatlan.] **417** vedreddel **422** Örögtül **424** hazába [A teljes rím miatt javítva.] **425** sirba <bár>

[RÉVAI IMRÉNÉ ÚJFALUSI KATA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

Szívbeli keserves könyhullatasoknak ARJA. Melly NEHAI TEKINTETES és NAGYSAGOS DEVEK VJFALVI VJFALUSI KATA Aszszony ö Nagysága, NEHAI TEKINTETES és NAGYSAGOS REVAI IMRE Uram Ö Nagysága, Nemes Thúrócz Vármegye örökös Fő-Ispánnya etc. meg-hagyatott Özvegye bódog emlekezetü Teste felett, Egyetlen egy szívbeli siralmas LEANYATUL TEKINTETES és NAGYSAGOS REVAI ERSEBETH ASZSZONYTUL, Ö NAGYSAGATUL, Nagy keserves szive fájdalmában Uri Atyafiságnak; és a' több szomorú sokaságnak Szklabinya Várának belső piaczn (gyámoltalan és nagy szerencsétlen sorsa elő hozásával) siralmassan ki-öntetett.
Anno 1701. Die 8. Maii.

In Nomine Jesu.

1. JAj én szerentsétlen honnét sirásimat
Vallyon honnét kezdgyem könyves szavaimat?
En szomorú lélek szives bánatimat
Mint terjeszszem elő nyomorúságimat.
- 5 2. Fogy már az én lelkem sok kínlódásimban,
El-hervada szívem nagy busulásimban
Szemem fénye-is fogy könyhullatásimban,
Orczám színe-is vész siránkozásimban.
- 10 3. Hol vagy Heraclitus szüntelenül sirván,
E' tsalárd világnak álhatatlanságán
Veled kívánczozom szomorú vóltomban
Elnem 's meg-is halnom könyhullatásokban.
- 15 4. Soha sirásimnak en határt nem vetek,
Zokogásimban-is pihenest nem veszek,
Szüntelen sirásban éltemben kesergek
Keserűségemnek véget nem vethetek.
- 20 5. Szánd-meg oh UR ISTEN! szánd-meg ezt mennyégből!
Hogy Iffüú koromban mingyárt véletlenül,
Szörnyü bánatoknak mérges sepreiből
Nagy mértékkal ittam keserűségiből.
6. Mihelyett én még tsak öszve adattattam
En édes Urammal, már kénytelen voltam
Más földre bujdosni, 's házamat el-hattam
Edes szüleimtől meszsze távoztattam.

- 25 7. Vólt dolgom nem egyéb hanem szomorkodni
Nagy zokogásokkal éjjel nappal sirni,
En édes szüléim után kesergeni,
Az idegen földön rab módgyára járni.
- 30 8. Elő sem hozom most a' több gondgyaimat
Bajos félelmimet sok változásimat,
Hideget, hévséget, beteges vóltomat
Mellyek kesergették az én napjaimat.
- 35 9. Itten Istenemtől már pihenést vártam
Szélvész esső után nap fényét kívántam
De jaj kegyetlen sors! jaj mire jutottam,
Minden kintsek felett kintstül meg-fosztattam.
- 40 10. Mert akkor halálnak kegyetlen kaszája,
Edes kedves Atyám Uramra találá
Jaj nékem! Jaj nékem! azt le-is kaszálta
Uj baj, bú siralom, szivemben árada.
- 45 11. A' Nemes Vármegye maga Fő-Ispánnýát
Uri Atyafiság igaz Attyafiát,
Nemesség szomszédság, kedves Pátronussát,
Szivessen siratta Parasztság jó urát.
- 50 12. En-is nagy siralmas árvaságom miatt,
Mint a' virág lettem, melly nyárban meg-fonnyad,
Könyvek folyásában orcám-is el-olvad,
Halálos bánatim nyelvem ki sem mondhat.
- 55 13. De nem vólt még abban elég szerentsének
Nem tudván mitsoda kint tégyen szivemnek,
Szivemtől el-szakatt édes Gyerme kimnek
El-mettzé élteket, bút hozza fejemnek.
- 60 14. Hol vagy Fiaidon siránkozó Ráchel,
Vigasztalhatatlan siralmat kezdgyünk-el,
Im jaj Gyermekeink nintsenek múltak-el,
Sirassuk, jajgassuk keseredett szivel.
- 60 15. Szerentsének képe szárnyassan iratik,
Kerengő keréken forogni mondatik,
Természeti ellen tehát tselekeszik,
Hogy olly régtől fogvást nálam mulatozik.

16. Vallyon úgy kell-é már mind hóltig kinlódnom?
Nem kell-é valaha valami jót látnom?
Illy kegyetlen sorsban így kell-é maradnom?
Szány-meg oh Ur Isten kegyes szabadítóm.
- 65 17. Az én ékességes Pellikán Madaram
Meszsze Földön repül én szerelmes Uram,
Kinek távúl lete bánatot hoz reám,
Ujjittya Siralmim bajos minden órá.
- 70 18. Már múlt Seculumnak bé fejezésében,
Vigasztalást vártam bizván Istenemben,
Aszszonyom Anyámnak jó egészségében,
Lesz gyönyörködésem 's Uram itt létében.
- 75 19. De jaj! oh te tsalárd kegyetlen reménség,
Aspis fulánkjához hasonló mérgesség!
Oh nagy kegyetlen sors! ô szerentsetlenség!
Oh Siralmas óra! ô mérges dühösség.
- 80 20. Merüllyön könyvekben ámbár az én nyelvem,
Sirjanak szemeim szakadgyon-el szivem,
Siralmas beszédem most immár el-kezdem,
Halálos bánatim ha lehet ki fejtem.
21. Midön múlt Seculum vég Esztendejének
Negyed napja fénye ki költ Decembernek
Az nap ki nyílt feje szerentsétlenségnek
'S rám tódúlt erőssen az árja könyveknek.
- 85 22. Az ki gyámoltalan siralmas vóltomban
En Istenem után szomorúságimban
Vólt egy vigasztalóm segítöm gondokban
Oh nagy siralmas szó! Im fekszik ez sirban!
- 90 23. Drágalátos kedves gyöngyötském el-veszett
Ki mint Carbunculus éjjel nappal fénlett
Olly iszonyú kárban kitsoda segíthet?
Eltemet utálom hogy tölem el-esett.
- 95 24. Ollyan drága kintsbül mert mostan ki fogytam
Kiben vidámulást mindenkor kaphattam
Kinek óltalmában meszsze tágíthattam
Nyomorúságimat bátran-is álhattam.

- 100 25. Szép erős oszlopa le-dült vigasságnak
Le-esett fő Feje Szklabinya Várának
Ki lehet olly kemény hírét illy nagy kárnak
Halván hogy ne sirna kö szive van annak.
26. Ambár ha egészszen merő nyelv lehetnék,
'S szemem-is ha ugyan könyvé változhatnék
Még úgy-is nagy sorsom ki nem terjeszhetnék
Ajakim fájdalmim ki nem beszélhetnék.
- 105 27. Mert már el-vesztettem én édes Atyámat,
Szives Gyermekimet nem látom Uramat,
Jaj nékem! vesztettem Aszszonyom Anyámat,
Utolsó edgyetlen egy vigasságomat.
- 110 28. Már Anya nem vagyok mert Gyermekem nintsen
Leány nem, Sem özvegy, Urat adott Isten;
Feleség nem vagyok mert az itten nintsen
Mi vagyok, bár találly, Atyám, 's Anyám nintsen!
- 115 29. Arva vagyok, Arva, Arváknak Arvája
Kit sujtol keményen Istennek szent karja,
Kinek ez világon nintsen-is gyámola
Kit talám meg-is öl nagy bánatnak Arja.
- 120 30. Szépen illatazó Rosa leveleit
Hullatván mutattya hegyes tövisseit,
El-veszti illattyát gyönyörű színeit
Senkinek nem kell már Ember rá sem tekint.
31. Kertbéli Liliom Gyönyörű szép virág,
Ha le-hull Levele, *mi* marad tsak rút ág,
Olyan vagyok én-is oda minden jószág
Ugyan irtozik-is tölem már az világ.
- 125 32. Miként a' Gerlitze az Társát el-vesztvén
Száráz ágakra száll keservesen nyögvén,
Szomjúságát zavart vizekkel enyhítvén,
Szüntelen nyög társán igen keseregvén.
- 130 33. Ugy kell énnékem-is siralmas napokat,
Szives nyögésekben töltenem órákat,
Szomorú sorsomban siratom magamat,
Nem-is halgathatok vigasságos szókat.

- 135 34. Hasonlatos vagyok el-veszett tsirkéhez
'S én siralmim annak pisegetéséhez
Az sem tudgya mint én, hová mennyen 's kihez,
Nagy kinokat szenved míglen oda nem lesz.
- 140 35. Oh! Szerelmes Anyám! hová készülsz menni?
Kinek hát Arvátat itt akarod hadni?
Nints semmi gyámolom azt kell tekinteni,
Uram meszsze lakik nints ki vigasztalni.
36. Im feletted sirok keserves sirással,
Szóllally meg még egyszer gyenge szózatoddal,
Anyám vagy szány hát meg nagy indulatoddal
Mért nem maratz velem te egy magzatoddal.
- 145 37. Oh! te Ujfalusi Sas keselyü madár,
Aranynál ezüstnél drágább Gyémántoknál
Hová repülsz kérlek ne siess ne! meg állj,
Ha el-repülsz bizony testem-is sirba száll.
- 150 38. Zöld Pálma ágatskát szádbúl hová tészed
Kinek kérlek kinek 's hová te azt viszed?
Edgyetlen egy vagyok én az te Gyermekeid,
Add nékem nálamnál nints közelebb véred.
- 155 39. Térj vissza térj kérlek oh én édes Anyám,
Ha nem térsz ez lészen, én utolsó orám
Az te el menésed nagy kinokat hoz rám,
Segíts engem magad én Istenem Atyám.
- 160 40. De jaj! most már látom, nem használ sirásom
Edes kedves Anyám vissza nem tér tudom,
Nints Lelke testében van miért jajgatnom,
Gyámoltalan Arva maradtam most látom.
41. Sirasd keservesen tehát Atyafiság,
Nagy zokogásokkal sirj te-is Uraság
Sirasd, nyögj, keseregi keserves sokaság,
Sirjatok edgyenként vének és Ifjúság.
- 165 42. Sirj te-is REVAI Nemes Familia
Meg-hala im! igaz hiv Atyátok fia,
Mindenitekhez vólt kegyes indulattya
Kit mint segíthetett segített ő karja.

- 170 43. Régi Nemes jó vér sirasd Máriássi,
Sirasd valaki vagy Dévék Ujfalusi
Follyanak nagy bőven könyvetek forrasi,
Mert im! Catharina fekszik Ujfalusi.
- 175 44. Te-is meszsze földről Pellikán Madaram,
Jöjj közelebb 's sirasd én szerelmes Uram,
Jo Anyád meg-hala sirasd minden órán,
Sirasd más földön-is, míglen nem térsz hozzám.
- 180 45. Ti-is oh Nemesek mindnyájan sirjatok,
Mert im! oda vagyon Clenodiomotok,
Ennek udvarában az ti fiaitok,
Mint egy Oskolában löttének hasznosok.
46. Ti Városbéliek ti-is ô Parasztság,
Sirassad 's jajgassad te szegény jobbágyság,
Edes Anyátok vólt ez Aszszony valóság
Ti javaitokat óltalmazó jóság.
- 185 47. Sirj nyögy keservesen te Szklabinya Vára,
Sirjatok szolgák-is, sirj egész udvara,
Szakadgyon szivetek, gonosz ez az óra,
Mert jó Aszszonyotok szállott koporsóra.
- 190 48. Ally elő szegénység fel-szóval sirassad,
Mert im segítséged jó Anyád 's óltalmad
Meg-hala, ki a' te nyomorúságidat
Gyorsan enyhítette az midön kivántad.
- 195 49. Sirjatok betegek szivessen sirjatok,
Meg-hala bölts hasznos Patikáriustok,
Kinél költség nélkül ingyen kaphattatok
Jó orvosságokat, nagy az ti károtok.
- 200 50. Sirasd utóllýára keserves sokaság,
Sirjatok egyszer 's mind vének 's mind ifjútság,
Sirasd Atyafiság Nemesség 's Uraság,
Mindnyájaknak vólt hasznos, ez valóság.
51. De semmit nem használ már annyit siratni
Vigasztalhatatlan könyveket hullatni,
Isten mindent rendel, azt kell nekünk tudni
Szent akarattyára sorsunkat kell hadni.

205 52. Azért én Istenem hozzád folyamodom,
Siralmas vóltomat kezeden ajánlom,
Enyhíts bánatimat kegyes vigasztalóm,
Tudod melly keserves légyen az én sorsom.

210 53. En jó szivel türöm te sullyos veszsödöt,
Tsak adgyon Felséged töredelmességet
Mert tudom úgy szoktad az te hivedet
Próbálni 's úgy adni az örök életet.

215 54. Seregeknek Ura, Szent Jehova Isten,
Légy kegyelmes hozzám Uram mindenekben
Adgyad lakhassam még Urammal földemben
'S holtig ditsirhessem szent nevedet Amen.

Anyai vigasztalás.

220 55. NE sirj oh egyetlen egy szives Gyermeke,
Hogy lészen ez órán töled el-menésem,
Nagy keserüséged vagyon észre vettem,
De bizzál Istenben vigasztalód lészen.

56. Szives Gyermekidet ne sirassad tovább
Örülünk mennyégben, azok, én és Atyád
Kimondhatatlan nagy örömben lészünk hát
Látván Christus Urunk szép fényes ortzáját.

225 57. Halhatatlan ez az öröm 's láthatatlan
Mellyben lészünk akkor fényes Meny-Országban,
Bóldog az nem-is más, ki lakhatik abban
Ne sirj hát mert lészünk mind örökké abban.

230 58. Te azért rossz világ az te jóságoddal
Vessz el tsalárdságos udvariságoddal,
Nem kellesz énnékem az te aranyoddal
Mert velem Jésumom meg-elégszem azzal.

235 59. Vallyon az bújdoso sok járási után
Midön tér házában nem vigad-é osztán?
Vigad evező-is tengernek az partyán,
Hogy ne örülnék hát ez hazában jutván.

240 60. Mert im! eddig lakván siralom völgyében
Már Mennyben szállottam az örök életben,
Holott fogyatkozás nem lehet semmiben,
Hol Christus Urunkat láttuk szemtül szemben.

61. Hol soha keleti napnak 's nyugta nintsen
Idő sem változik homályosság nintsen
Hol semmi nyavalya hol betegség nintsen,
Hol nintsen ellenség, ellenkezés sintsen.
- 245 62. Az hol az Angyalok ezerni-ezerek
Ekes új éneket szépen énekelnek,
Szent szent, Szent Jehova Ura seregeknek
Ditsőség adassék az te szent nevednek.
- 250 63. Már nagy bátorságban 's víg örömben vagyok
Ördögtől világtól haláltól sem tartok,
Világ öröme már semmit nem hajtok,
Mennyei Istennek hajlékában vagyok.
- 255 64. Jó hartzot hartzoltam Istennek szolgáltam
Végeztem futásom hitet meg-tartottam,
Az örök életnek koronáját kaptam
Kiért ditsértessék Mennyei jó Uram.
- 260 65. Im azt bizonyította az én Czimerem-is
Sas, Csillag, hóld medve, és zöldellő Fa-is,
Valaki jelen vagy figyelmezz arra-is
Halhatz többi között egy szép dolgot itt-is.
- 265 66. Miként saskeselyű a' maga Fiait
Oktattya hogy nézzék fényes nap sugárit,
Ugy oktattam én-is a' Christus érdemit,
Nézni, 's úgy keresni Lelkünk idvességét.
- 270 67. Zöld Pálma ágatska jelent győzödelmet,
Meg-győztem világot 's én ellenségimet,
Immár velem látom én Idvezítőmet,
Ki gondolhat ennél már nagyobb örömet.
- 275 68. Mindenkor zöldellő Fának szép zöld színe,
Mutattya hogy voltam Christus kegyes híve,
Eltem e' világon töredelmességben,
Örökké zöld lések már örök életben.
- 275 69. Méznek édességét kedvelli a' Medve,
Annyira hogy magos fákra hág érette.
Az én édességem Jézus Christus neve,
Nints ennél édesebb édességnek neme.

280 70. Anya-szentegyháznak, sok sanyarúságit,
Jelengeti az hóld változó sorsait,
Az ki bizonyossan felölem bizonyít,
Hogy sokat szenvedtem Christus szent nevéért.

71. Csillag az én Lelkem az ki az Mennyégben
Örökkön örökké Christus érdemében,
Meg-tartya ragyagó fényét nagy örömben,
'S Örökkön örökké vigadni fog Amen.

285 72. Immár oh egyetlen egy szives Magzatom
Isten légyen veled szivemből kívánom,
Vóltál te mindenkor engedelmes Leányom,
Isten fizesse-meg szivessen kívánom.

290 73. Meg-álly Atyafiság egy szóm hozzád lészen,
Halgasd-meg, Kívánom légy jó egészségben
El-jött már az óra tétetem az földben,
'S ott lészek míg el-jö Christus ditsősségben.

295 74. Jövel Uram Jésum tekínts kegyelmessen
Bünös fiaidra siralom völgyében,
Hogy maradhassanak hóltig igaz hitben,
'S Az után mennyenek veled az mennyégben.

110.

MÁS

Keserves és siralmas sorsárul való Istenes panasza Tekintetes és Nagyságos REVAI ERSEBETH
Aszszonynak ki az édes kedves Annya Aszszonynak halálának alkalmatosságával el-mondatott.

1. Jaj az én Sorsomnak! Jaj én életemnek!
Jaj állapotomnak 's keserves szivemnek!
Jaj az én dolgomnak 's magános létemnek!
Jaj rossz szerentsémnek rút meg esésemnek!

Cím II Keserves szive fajdalmával ez Arnyék vilaghból való búcsuzása Néháy Nemzetes és Nagyságos Dévék Ujfálui Ujfalússy Káttá Aszszonynak, Néháy Tekintetes és Nagyságos Revay Imre Vram eő kegyelme megh hágjott Eözvegyinek, édes és szerelmes egjetlen egj Leányátul Tekintetes és Nagyságos Reváy Eörsebeth aszontúl, Tekintetes és Nagyságos most meszi földben bujdossó Petrőczj István Vram eő kegyelme szerelmes házás Társátul, nem külemben Tekintetes és Nagyságos, Nemzetes és Vitézljő Vri Fő- és Nemessi rendből álló Attjáfiáitúl, és mind két renden levő jámbor szolgálaitul és szolgálóitúl. [Az alcím REVAI szavából kiesett az E betű.]

- 5 2. Ha születésemtől fogva napjaimat,
Elő számlálom-is Leányi koromat,
Férjhez mentem után lött állapotomat,
Egyben vetem, látok többire siralmat.
- 10 3. Gyermeki koromat töltöttem vigságban
Gyönyörű életben éltem vidámságban,
Edes Atyám, Anyám kedves látásában
Kik fel-neveltenek Isten országában.
- 15 4. Ki esvén ez korból nagy terh reám szálla
Mert házas tarsammal bujdosásom vala
Ki néha bújdosott egyedül az tudgya
Melly nagy kereszt légyen bújdosó nyavalya.
- 20 5. Ki tudná akkori nyomorúságimat
Ki tudná számlálni, vagy irni bajomat.
De még-is enyhitem szenvedett sorsomat,
Az míg élni láttam Atyámat 's Anyámat.
- 25 6. Atyárúl Anyárúl való emlékezet,
Búban forgó Finak élesztő nevezet
Olly jó mint valaki adna hideg vizet,
Szomjúhozó szivnek, vagy éhnek kenyeret.
- 30 7. Uram-is kit adott az Isten igyemet,
Velem lételével 's keserűségemet,
Könnyebiti vala sulyos terheimet,
Segíti-is vala nyögő keresztimet.
- 35 8. El-szakasztott osztán engemet szerentse,
Uramtúl 's ez vala keserű gyümöltse,
Mi házasságunknak, Az gonosz szerentse
Kinek vagyon forgó, 's változó erköltse.
- 40 9. Semmit helyén nem hágy, semmivel nem gondol,
Majd ide, majd oda széllyel el-vándorol,
Ha el-akar szökni nem bútsúzik nem szól,
Szállást ő magának hoszszat nem vér sohol.
- 40 10. De ez sérelmet-is kedves Atyám Anyám,
Kik még éltek voltak, támasztó kö-sziklám,
Friss vigasztalással látogatván hozzám
Enyhiték de immár nagyobb én nyavalyám.

11. Mert már mind a' kettő mind Atyám 's mind Anyám
Erős két kö-falam kikre támaszkodnám
Le-düle, nints immár, nintsen semmi bástyám,
Ellenem támad már rokon, szomszéd talám.
- 45 12. Uramhoz nem bizom, mert ő tavúl vagyon,
Nints-is szabadsága, hogy ide járullyon,
Az irigy szerentse hatta ott maradgyon,
Egyedül én itten, ő ott búslakodgyon.
- 50 13. Vólt-é ezen Földön? vólt-é ez világon?
Lész-é az föld színén ki úgy ne zokogjon
Mint fán kis Gerlitze, vagy Veréb a' házon,
Vagy mint magán lakó Pellikán pusztákon?
- 55 14. Láttzik sem Házas Társ sem Özvegy nem vagyok
Sem Leány, sem Arva, fájdalmim melly nagyok
Noha törvény szerint Felesége vagyok,
Ki hosszszas és meszsze bújdosásban forog.
- 60 15. Hogy mondattathatom házass társa annak
Velem nem lakható PETRÓTZI ISTVANNAK
Özvegye vagyok hát bújdosó társomnak
Mert ha meszsze vann-is én tartom Uramnak.
16. Arva hogy lehessenek? ha feleség vagyok
Annál-is igazabb hogy leány nem vagyok,
Hát özvegy feleség, Arva leány vagyok,
Oh Jehova Isten tovább mire jutok!
- 65 17. Példáknak példája vagyok én nyomorúlt
Kinek szerentséje fövel alá fordúlt,
Szerentsétlenség-is kiben úgy bé-szorúlt,
Hogy minden ő napja homályban bé-borúlt.
- 70 18. Jádzó szerentsének laptája én vagyok,
Ennyi szerentse közt imitt amott bolygok,
Most vizben, most sárban vagyok és nyomorgok
Hová vét végtére felette búsulok.
- 75 19. Mért tettzett Istennek e' világra adni,
Ennyi fájdalmaakra engemet juttatni
De ugyan tsak benne kell énnékem bizni,
Nem szolhatok immár siéss hozzám jöni.

20. A' te kezeidben ajánlom egyedül,
Magamat egészen lelkestől 's testestől,
Ha mi vólna-is több mind ezeken fellyül,
80 Mind jobb lesz tsak ne menny-el én sorsom mellől.

21. Nem veheti Ember szoros elméjében,
Kinek mit mért Isten ö böltseségében,
Hogy merjek hát én-is Aszszonyi szivemben,
Bé-menni Mennyei titkok mélységében.

85 22. Isten: mondom inkább: légyen akaratod
Mert ha nem mondom-is léssen akaratod,
Mi tetik kedvednek tselekszi hatalmod,
Avagy meg-fogyott-é valaha tanátsod.

90 23. Ha kedvet találtam előtted szent Atyám,
Kérlek hogy enyhítsed az én nagy nyavalyám
Szivem fájdalmiban meg-is hálnék talám
Ha vigasztalásom te töled nem várnám.

95 24. Rendelly jó akarót tégedet ki féllyen,
Ki árvaságomban engemet segéllyen,
Szomorú sorsomban én velem jól tégyen,
Hogy Lelkem örökké téged ditsirhessen.

Anyai vigasztaló Felelet.

25. Ne sirj én edgyetlen édes egy leányom,
Ne sirj ne keseregj én édes Magzatom,
Ne sirj ne keseregj, hogy vagyon most hóltom
100 Mert ki született vitetik ez nyomon.

26. Tudom mért kínlódol szomorúságodban
Keserü 's keserves nagy búsulásodban,
Ortzádat fonnyasztó te bánkodásodban
Homállyban bé-borúlt felleget napodban.

105 27. Békételen szóktúl ódd magad ha sirsz-is
Türhetetlenséget kerüld, ha jajgatz-is
Nyughatatlan se légy, ha szinte tsüggetz-is
El-hagyatott vagyok! Jajjal ha mondod-is.

110 28. REVAI ERSEBETH kedves ERSEBETHEM
Légy szolgáló leány Istennek helyettem
Ne feletkezzél-el róla, mert mellettem
Szoktad vólt ditsirni szent nevét szülöttem.

- 115 29. Ez téged el-nem hágy magános vóltodban,
El sem vét el-hidgyed el-hagyott sorsodban,
Midön bánkodol-is sok bú bánatokban,
Bizony meg-vigasztal siralmas korodban.
- 120 30. Sem meg nem rövidült sem meg nem változott
Sem feledékeny ő, sem el nem távozott
Valamint régenten Naómival-is vólt,
Ugy most-is bizonynyal te veled maradott.
31. Am ANNA szent Aszszony nyóltzvan öt Esztendöt
Özvegyi vóltával töltött hoszszú időt
Ha sanyarú vólt-is még-is azt az időt,
Istennek szentelte azon sok Esztendöt.
- 125 32. Ha néked-is Isten enged sok napokat
Ez nyavalya után ha küld nyavalyákat
Ha sanyarúságod tetézi azokat,
De meg változtattya ezen rosz dolgokat.
- 130 33. Az nap sem mindenkor Fellegekben fekszik,
Hideggel kötődött fa-is virágozik
Az szörnyü haboktól tenger-is meg-nyugszik,
Ki ma sirt hólnap az vigan örvendezik.
- 135 34. De nem tehetz róla ha kedve tölt abban
Mennyei Atyádnak hogy most légy ez búban
Sőt hogy mindenkoron bánkodgyál gyászodban,
Szent akarattyára hadd magad azokban.
- 140 35. Istenes Jákóbbal ölben kapj ő véle
Könyörgő beszéded ne mennyen mellöle
Ne keress segítőt egyebet kivüle,
Végét keresztednek úgy vészed ő töle.
36. Am magad mondottad hogy el-felejtselek
Engem te biztattál, hogy jó szível légyek
Rólad, ha el-kell-is válnom, ne rémullyek
Vólna rád magának gondgya az Istennek.
- 145 37. Akkor biztatásod én kívánságimat
Enyhité 's édessé tötte halálomat,
Noha e' nélkül-is Pállya fűtásomat,
Igazgattam 's vártam utólsó órámat.

- 150 38. Ne háborgasd azért már meg-hólt testemet,
Koporsóban fekvő hideg tetememet,
Haszontalan immár inditni szememet
Könyvre, és nyújtásra el-hervadt kezemet.
- 155 39. Egyedül az Isten fedező paisod,
Mérge nyilak ellen leszen oltalmazód,
A' pörök ellen-is kík majd adnak okot,
De kiket el-széleszt őriző Angyalod.
- 160 40. Téged kí ok-nélkül háborgat meg-láttya
Az minden láto szem hogy meg ne sújtollja,
Ki a' gonoszoknak vétkét látogattja,
A' bünt büntetetlen soha nem hadgyhattja.
41. Engem többé ne várj; hanem én meg-várlak,
Mikor JEHOVANAK tetszik ott meg-látlak,
Az hol társaságok vagyon Angyaloknak,
Es kiken könyörült az UR mind azoknak.

111.

[ÚJFALUSI KATA LEÁNYÁTÓL, RÉVAI ERZSÉBETTŐL BÚCSÚZIK]

Keserves szive fájdalmával ez árnyék világból való bútsúzása Nehai Tekintetes és Nagyságos Dévék Ujfalui UJFALUSI KATA Aszszonynak, (tit:) Edes és szerelmes egyetlen egy Leányátul, Tekintetes és Nagyságos REVAI ERSEBET Aszszonytúl, nem külömben Tekintetes és Nagyságos, Nemzetes és Vitézlő URI FŐ, és Nemes rendből álló Attyafiaitúl, és mind-ket renden lévő jámbor szolgaitúl 's szolgálóitúl.

1. ESzemben forogván az halálnak sorsa,
Es betegségemnek nagy nyavalyás vólta,
Tündöklő világnak álhatatlansága,
Emberre ki-adott Isten décrétuma.
- 5 2. Jóllehet kívántam tovább-is éltemet,
Hogy láthattam vólna az én kedves vömet,
Ö néki ajánlván édes gyermekemet
Szivemtől el-szakatt REVAI ERSEBETET.

- 10 3. Kinek árvaságát a' ki meg-fontollya,
'S Ura meszsze létét töle meg-gondollya,
Nem kitsiny árvának ötet számlálhattya,
Melly keserves légyen tölem való váltá.
- 15 4. Az halálnak sorsát mikor meg-próbáltam,
Istenessen töled tsendessen el-váltam
Szives beszédekkel akkor el-bútsúztam
Az mennynek Urátúl reád jót kívántam.
- 20 5. A' kinek úgy tetzett hogy immár meg-hallyak
Töled jó leányom immáron meg-vállyak,
Ellent nem álhattam ő akarattyának
Már töriben esvén keserves halálnak.
- 25 6. Isten légyen hozzád szerelmes leányom,
Arvaságra jutott én édes magzatom,
Eltemben ki valál segítő oszlopom,
En nyavalyáimban kedves vigasztalom.
- 30 7. Isten fizesse meg 's áldgyon minden jóval
Hogy annyi jót töttel szerelmes Anyáddal
Mikor viaskodtam szörnyü fájdalmakkal
Hogy tápláltál akkor sok orvosságokkal.
- 35 8. Kik az halál ellen noha nem használtak
De nyavalyáimon sokszor tágitottak,
Eltem mivóltában gyakrabban biztattak
De reménségemben már igen meg tsaltak.
- 40 9. Mivel édes Urad töled meszsze esett,
Az én halálomkor jelen nem lehetett,
Ha az UR Istennek e' dolog úgy tetzett,
Szenvedgyed békével mit ISTEN így rendeltt.
10. Hiszem hogy Istenem viseli gondodat,
'S hamar meg tekénti siralmas Sorsodat,
Ellenségid ellen a' szent Angyalokat,
Melléd helyhezteti mind erős hadakat.

12 II Melly keserves vála tülem való váltá 13 II Az Hálálnák kényát mivel megh próbáltam 15–16 II Az szenth gyónás után hámar el-búcsúztám / Tüled, én szerelmes egyetlen egj Rósám. 17–18 II De mivel Istennek teczet hogy megh hallyák / S-tüled édes leányom imár el-búcsúzák 24 II És nyávállýáimban pátikáriussom 27 II az szörnyü hálállál 28 II Táplálván olljáncor 30 II De nyávállýáimot 34 II Es én hálálomkor 35 II igj 36 II Szenvegje békivel keseredet szived 37 II Hiszem Istennemet 38–39 II S-tüled el nem rejti Attyái jó vóltat / Hanem ürüzüül az szenth Angjalokat

11. REVAI ágon lévő jó Atyám fiaim,
Ujfalui nemből való csemetéim,
Töletek bútsúzván könyveznek szemeim
Istennek ajánlak én kedves Véreim.
- 45 12. Más ágakon levő kedves Atyafiság,
Nemes Vármegyénkben lakozó Uraság,
Ennél kisebb rendű Nemesi Szabadság,
Töletek el-szakaszt most a' halandóság.
- 50 13. Isten vigasztallja a' ti sziveteket,
Erjeteid idővel jeles esztendőket,
Isten ki szállítván valamellyiteket,
Szivetek vigadgyon látván Teremtőnket.
- 55 14. Isten őrizzen meg kedves lakó helyem,
Pállya futásomat kiben el-végeztem
Tégedet-is gyászos keserves tselédem,
Az Isten áldgyon meg hogy szolgáltál nékem.
- 60 15. Meg-hervadott testem már csak ezt kívánnya,
Hogyjő Ura mellé tétessék a'sirba,
Onnan fel-serkenvén az utolsó napra,
Mehessünk Christussal fényes menny-országba.

Édes és szerelmes Anyja végső bútsúzására Tekintetes és Nagyságos felyebb említett REVAI ERSEBETH
Aszszonynak keserves feleleti.

16. EN édes szerelmes néhai jó Anyám,
Nemzetes Nagyságos Uj-FALUSI KATAM,
Ezen bútsúzásod a' mikoron hallám,
Keserűségemben én így gondolkodám.
- 65 17. Melly keserves szível vala el-válásom,
Töled én Istápom azt ki nem mondhatom,
Már nyavalyáimat nem-is gyógyíthatom,
Tovább való éltem nem-is kívánhatom.

42 II S-Ujfalui nemből kedves csemettiém [!] 48 II Mághám példájára mind csak hállándoságh 51 II S-há Isten ki szollet
53–56 II Te-is Isten hozzád kedves lakó helyem, / Kiben el-vighezém pályá futó czéllyem, / Nem külemben gjaszos s-keserves
cselégjém / Főghágy Isten, nekem hogj szolgálháltál hevén. 57–60 Nem kíván egjebet megh fonjadot testem, / Édes Vram mellé
tetessék az földben / Onnán föl serkenvén almunkbúl mind ketten / Együvé gjuhessünk az mennyekben. Amen. **Alcím** II Édes és
szerelmes Anyá véghső búcsúzására Tekintetes és Nagysághos felül emlétet Révaj Eörsebeth Aszonjnak való keserves feleleti. 64
II Kesserűségemben csak nem el ájtám 67 II nyávvályáimot nem is gjoggitátom

- 70 18. Mint Gerlitze madár árvául hagyattam,
Uram meszsze létén sokszor siránkoztam,
Eltemben sirásom még-is tágítottam
Mert Istenem után csak te benned bízam.
- 75 19. De mivel az halál töled el-választott
Keserves szivemre nagy bánatot hozott,
Hogy töled engemet éppen el-választott,
Ezen szivem csak nem ket-felé szakadott.
- 80 20. Mind éltem 's mind holtom Istenemre bízam,
Ö Atyai vóltát mivel tapasztaltam,
Hogy illy véletlenül árvául maradtam,
Viseli gondomat mint én édes Uram.
21. Ez verseket immár mikor el-végezte,
Egy Atyád fiának keseredett szive
Karátson havában ötödik nap-fénye
Mikor fel-jött Ezer hét-száz esztendőben.
- 85 22. Keserves sirással nyúlt ezen munkához,
Midön Szklabinárul érkezett házához,
Hasonló vólt majd el-hervadó virághoz,
Oranként készülvén ő-is az halálhoz.

112.

Néhai Tekintetes és Nagyságos REVAI IMRE Uram, (tit:) keserves özvegyének bódog emlekezetü Nehai
Tekintetes es Nagyságos Dévék Uj Falui UJ FALUSI KATA Aszszonynak végső keserves bútsúzása.

Midön

Sullyos betegeskedése után a' szomorú halállal szemben szállott volna, és szép tsendessen el aluván Lelkét
Teremtőjének ajánlotta volna. Ezer hét száz esztendőben, Karátson havának negyedik napján.

E' tsalárd Világtúl.

1. TSalárd Világ mivel Teremtőmhöz mégyek
Te töled el-válok hogy mennyekben légyek.
Meg nem tartóztatnak itt semmi szépségek,
Sem vissza nem vonnak semmi ékességek.

69 II árvájul máradtam 74 II S-keserves szivemre 75–76 II Hogj tülem keserves légjen el-válássod / Olljkor szivem csak
nem két felé szakádot 77 II Mind holtom s-mind éltem 80 II edes Attjám 81 II mikor immár 82 II Egy attjadfiadnak keseredet keze
83–84 II Akkor esset ezer hétszáz esztendübe / December havának ötödik diesbe 87 II Hasonló vúlt majd nem el-hervad virághoz

25 7. VALtozik az idő minket-is változtat,
A' kedves napoktól véletlen meg fosztat,
Kedvetlen órákra, bús gondokra juttat,
Végtére azokhoz halált-is ragasztat.

30 8. A' mint a' nap fénlik fel-derülván reggel,
Kél azonban szél-vész háborodott éggel,
Követvén rút zápor mezőt rontó jéggel,
Reggeli jó kedve leszsz szomorú véggel.

35 9. A' tavaszi ég-is ujjúl vig szellőkkel,
Ekesül az mező szép gyenge füvekkel,
Rút meg avulást ér viszontag ezekkel,
Mihelyt az ősz süti fonnyasztó derekkel.

40 10. Az emberi élet hasonlatosképen
Az idők folytával változik sokképen,
Mint a' ki nyílt Rósa ideig tart szépen,
Meg avúl az után kóróvá lesz épen.

11. A' melly óra adgya világra létünket,
A' kezdi rendelni mindgyárt életünket,
Ugy láttatik ugyan hogy nevel bennünket,
De az mind közelebb mozdittya végünket.
- 45 12. A' melly idő el-fogy egyszer, a' meg nem tér,
Halálunkhoz penig a' mind közelebb vér,
Attúl szabadulást hid-el senki nem nyer,
Vagy elébb vagy utólb oda minden el-ér.
- 50 13. Múlnak az esztendők múlnak az dolgok-is,
Kik most sirban vadnak éltenek azok-is
Igy el-múlunk mi-is el-múlnak mások-is
A' mint a' szegények úgy a' Gazdagok-is.
- 55 14. En Esztendeim-is imé most el-múlnak,
Engemet a setét koporsóban húznak,
Világi Uraság, szabadság változnak,
Minden ditsőségim tölem el távoznak.
- 60 15. El-jött hát ideje bútsú vételeknek,
Majd keserüséget szereznek sziveknek,
Mivel hogy az halál lest hány embereknek,
Ugyan tsak végének kell lenni ezeknek.
16. Edes szép Magzatom REVAI ERSEBETHEM,
Soha jószágodat el-nem felejthetem,
Szivemnek fájdalmát nem-is enyhithetem,
Hü hivatalodat ki sem beszélhetem.
- 65 17. Betegségeimnek mindenkor használtál,
Sok orvosságokkal éltemben tápláltál,
Sem fáradságodat költséget sem szántál,
Tölem mert mindenkor segittségül vóltál.
- 70 18. A' keserves halál mindenütt tsak kaszál,
Eles kaszájával valakit hol talál,
Imé én velem-is most bátran szemben száll,
Edes Gyermekektől testem-is majd el-vál.
- 75 19. Utban vagyok mégyek, itt többbe nem látlak,
REVAI ERSEBETHEM szivem szerint szánlak,
Isten vigasztallyon annak-is ajánlak,
Idővel téged-is magam után várlak.

80 20. Szíveimtől el-szakatt szerelmes Magzatom,
A' mennyei Urnak Lelkem már ajánlom,
De tőled bútsúmat én meg nem vonhatom,
Ur Jézus áldgyon-meg méltán kívánhatom.

21. Az Arvák Istene adgyon segítséget,
Dolgaidban-is láss kívánt békességet,
Eltedben mind végig friss jó egészséget,
Bóldog ki-múlással adgyon tsendességet.

85 22. Mértékellyed azért keserüségedet,
Erettem bánattal ne epeszd szivedet,
Hidgy reménlly könyörögj kérjed Istenedet,
Meg-tart meg-vigasztal el sem hágy tégedet.

90 23. Mint kit a' tengeren forgat hosszú veszély,
Ohajtott partyához hozván végre a' szél,
El-felejt minden bút kedves öröme kél,
El-múlt veszélyekről örvendezve beszél.

95 24. Így jutottam én-is utolsó tzelomhoz,
Mikoron az Ur vett engem ő magához,
Hoztak az Angyalok kívánt portusomhoz,
Az hol az én Lelkem örökké vigadoz.

Tekintetes és Nagyságos PETROTZI ISTVÁN Uramtól mostanság bújdósásban lévő kedves vejétől
bútsúzik.

100 25. HOzzád-is fordítom gyenge beszédemet,
Ha szinte halál meg-győzi-is testemet,
Nem kívánom többé sanyarú éltemet,
Mert az mennyben visznek Angyalok engemet.

26. Vöm PETRÓCZI ISTVAN miért olly későn jár?
REVAI ERSEBETH téged ohajtva vár,
Felséges Tsászáruk meg-grátiáz immár
Téged hűségére bé fogad hidd-el bár.

105 27. Hűségedet tarts-meg Római Tsászárnak
Hóltig meg-kegyelmez bizonnyal higgy annak
Hasznát lám nem látod sok bújdosásidnak
Keserves vagy azzal kedves leányomnak.

- 110 28. Szánd-meg édesedet mert ohajt tégedet
Napról napra várja el-jövedeted,
Bár láthatná most-is kedves személyedet,
Jaj! búsúl, kesereg ohajtván tégedet.
- 115 29. Magánossan vagyon verébnék módgyára
Mint a' bús Pellikán kinek nintsen árra
Társát hogy nem láttya rettenetes kára,
Jöjj-el hát ne késsél mit szóllok nézz arra.
- 120 30. Gazdagság és érték vagyon az Atyáktúl
De az jó Feleség Istentül magátúl
Bóldognak mondatik Salamon szájátúl,
A' kinek jó Aszszony adatik sajátúl.
31. Istenüktül néked vagyon részed ebben
Te gyönyörködhetel jó Feleségedben
A' kit hogy meg betsülly egész életedben,
Az Istenért kérlek tarts szereteteden.
- 125 32. Hogy ha láthattalak volna még éltemben
Nagy gyönyörűségem lett volna szivemben
De mivel tégedet nem látlak éltemben,
Kivánom hogy Isten tartson békességben.
- 130 33. Bújdosásidban-is légy jó egészséggel
De édes hazádba jöjj-el sietséggel,
Edeseddel edgyütt éllyetek örömmel
En pedig töletek tsendessen válok el.
- 135 34. Istennek áldása már légyen rajtatok
Bóldog Esztendöket ti-is számlállyatok
Igaz szeretetet egy-máshoz tartsatok
Ur Jésust mindenkor hiven imádgýátok.

Kedves Attyafiaítúl Nagy Jó Uraitúl, és igaz jó Akaróitúl.

- 140 35. ZEng itt az Halálnak hangas Trombitája
Szólnak a' Dobok-is kereng lobogója,
Harsognak a' Lármák kézben áll kaszája,
Gazdag, szegény, Iffiú, Vén, mégyen alája.
36. Tsak meg kell ütköznöm keserves halállal.
Ha le-vágattatom éles kászájával,
Kell töletek válnom végső bútsúzással.
A' mennyégben szállok Angyali táborral.

- 145 37. Im láttya két szemem Christusnak Zászlóját,
Hallom az Angyalok hangos musikáját,
Vigadnak Örülnek a' Mennyeknek Urát,
Ditsérik örökké, mint kegyelmes Atyát.
- 150 38. Töletek már leszen végső bútsúzásom,
En édes véreim, vólt vigasztalásom,
Bennetek éltemben, most már el-válásom,
Majd mennyégben leszen magasztaltatásom.
- 155 39. Isten hozzád kedves édes rokonságom,
Mind két részrül való én Atyafiságom,
Múlik most világi egész szabadságom,
Drága Idvözitöm minden vigasságom.
- 160 40. Nagy jó Uraimat sem hagyhatom abban,
Segéllye UR Isten, őket minden jóban,
Nem vólt fogyatkozás jó akaróimban,
Hóltok után légyen helyek Mennyországban.
41. Ellyenek sokáig kik vóltak igazak,
Térjenek Istenhez kik nem vóltak azok,
Láttyák szent áldását ha lesznek igazak,
Szép magzattyaikkal vigadni fog házok.
- 165 42. Gyarlóságból kinek éltemben vétettem,
Nagy alázatossan mostan meg-követem,
Egész büneimnek botsánattyát vettem
Istentül: már bátran ...mat követem.

Kedves hü szolgálaitúl és szolgálóitúl szegény jobbágyitúl és Szklabinya várátúl kedves lakó helyétül
bútsúzik.

- 170 43. MEg-álly és ne siess még keserves halál,
Látod melly szép rendben hü szolga rendem áll,
Nagy keserüséggel szívem tölök el-vál,
Mert engem előlök hamar ki-szakasztál.
- 175 44. Hiven szolgáltatok míg veletek éltem,
Kiért ha éltemben jól nem fizethettem,
Meg fizet az Isten néktek én érettem,
Jó uratok néktek marad én helyettem.

168 [A szó első tagja kiszakadva.]

- 180 45. Hiven szolgállyátok jó leányomat-is,
Melly hűséggel nékem vóltatok néki-is,
Legyetek hozzája jók ti leányok-is,
Ugy kedvessek léstek meg-áld az Isten-is.
46. En-is hogy Istennek szolgáltam éltemben,
Jó hartzot hartzoltam én igaz hitemben,
Immáron örvendek az örök életben,
Ditsérem örökké Ur Jésust mennyégben.
- 185 47. Ne sirj ne keseregj mert el-jött az óra.
Kedves szolga rendem él az szolgálak Ura,
Segítséggel légyen néktek minden jóra,
A' Jehova Isten Seregeknek Ura.
- 190 48. Légy óltalmazója szegény jobbágyimnak,
Segítettek ezek én öreg vóltomnak,
Véget vetettem már én Uraságomnak,
Öket-is ajánlom Felséges Uramnak.
- 195 49. Te szklabinya Vára kedves lakó helyem,
Isten légyen veled el-jött már én végem,
Ez léssen te hozzád utólsó beszédem,
Hogy veszélyid ellen őrizzen Istenem.

113.

JAJSZÓ, MELYBEN ÉDES HAZÁNK ROMLÁSÁT SIRATJA EGY POETA

Ad notam: Jaj néked Istennek

1. Zokogó sirással sírhatsz, magyar nemzet,
Mert szemed bekötte idegen nép vezet,
Jóakaratedért, ládd, gonosszal fizet,
Hogy elpusztíttassál, bizony arra siet.
- 5 2. Te napod fényében minap hold öltözött,
Minden javaiddal torkáig töltözött,
Fiaidban sokat rabszíjára fűzött,
Végre palotáid lángjával fűtözött.

4 I, III, IV elpusztíttassál II el pusztithasson 6 II–IV javaiddal; töltözött I javaival; költözött 7 II, III szíjára I szíjra IV szíjjakra 8 I lángjával II–IV lángjánál

- 10 3. Ez jaj alig múlt el, meg más jaj követi,
De az sem múlik el, harmad jaj ott éri,
Az bánatnak árját siralmad neveli,
Az sok gonosz rajtad ugyan egymást űzi.
- 15 4. Az napnyugati sas körme közé kapta
Te gyenge testedet erősen marcongja,
Hogy erőd ne légyen, szárnyadat szaggatja,
Szép piros véreddel fiait hizlalja.
- 20 5. Nincs titkos végezés belső palotádban,
Nincs ezüst vagy arany titkos tárházadban,
Nincs oly jövedelmed akárhol laktodban,
Melyet írván nem látsz ausztriai házbán.
- 25 6. Ez oka, praktikát hogy forralt ellened,
Míg rabjává nem tön nemzetestül téged,
Ma is nagy víg kedvvel éli keresményed,
Hogy bűdös köntösét viseltesse veled.
- 30 7. Ládd, az porciónak neve rád mit hozza!
Minden javaidból kipusztítja, ráza,
Elérkezék hozzád az nagy summás dica,
Mely, amid megmaradt, egészen kiszíjja.
- 35 8. De ezek földiek és mind elmulandók,
Nap s Hold alatt valók, azért változandók,
Nem is oly zokogó sírásra indítók,
Mint az mely gonoszok reánk tódulandók.
9. Ó bánatban borult szegény magyar haza!
Kemény kő szív volna, ki téged nem szánná.
Ó elpusztított gyászos Pannónia!
Ki volna, sorsodon ki méltán nem sírna?

10 I, II az III, IV ez II–IV ott éri I követi [Téves szóismétlés.] **11** II–IV neveli I követi [Téves szóismétlés.] **12** I, III, IV gonosz II jajszó I űzi II–IV éri **13** II–IV kapta I kapja **17** IV belső II belől III titkos I–III palotádban IV templomodban **18** I–III titkos IV a’ te **19** I jövedelmed II–IV jövedelem **21** I, III, IV forralt II forral **22** I, III, IV tön II tesz **23–24** I, IV [Felcserélve.] **23** II–IV éli I vevék **24** I–III viseltesse IV részeltesse **25** I, IV porcionak II, III praktikáknak **26** I, IV javaidból II, III jószágodból **28** III Mely az mid meg maradt I Mely a’ mind meg marad II Mely miát szemeid IV Mi ez előtt maradt III egészen ki szíjja I egészen rabollya II ki sira s apada IV azt mostan ki szójja **29** I, IV földiek II [Kihagyva.] III jok derek I, II, IV és III csak **30** II, III valók I, IV vadnak **33** II–IV szegény I édes **35** I, III, IV gyászos II jaj szó **36** I, II, IV sírna III szanna

10. Mert az kútból kijött, füstből lett sáskáknak,
Kik híven szolgálnak ördög Abadonnak,
Hatalom adatott, hogy neked ártsanak,
40 Míg amaz két tanuk ismét lábra állnak.
11. Az ördög most egyszer láncról elszabadult,
Ki Ádámtól fogva az hívekre dúlt-fült,
Mérges haragja még ellenünk el nem múlt,
Hogy rabjává tégyen, most is azért indult.
- 45 12. Sirathatd magadat, híres Mátyus földe,
Zokoghatsz sorsodon, két Csalló víz köze,
Gyászban öltözhetsz, Balaton melléke,
Mert lettél sokaknak köz példabeszéde.
- 50 13. Erről bizonyoságot tehetsz, Pannon hegye,
Hogy gyászban öltözött Veszprém, Győr vármegye,
Mind ezekkel együtt Duna két melléke,
És Tisza vizének napnyugati része.
14. Siralommal juthat Csehország eszedben,
Sok szomszéd országok, részetek van ebben,
55 Addig praktikála barátság színében,
Míg lelkedet ejté pápa bilincseiben.
15. Hopmesterét küldé hozzánk is elsőben,
Hogy eklézsiánkat írná bé levélben:
Hány vallású ember lakik helységünkben?
60 Mi jövedelem van parochus kezében?
16. Azután mint farkas juhok köntösében,
Vagy mint fene párduc bárányok képében,
Hogy prédát vehessen Jesus seregében,
Eljőve a Sátán hirtelen közénkben.
- 65 17. Hol ennekelőtte az Isten igéje
Kiesen folydogált úr Jesus beszéde,
Ott most a bestia megbílegzett népe
Dagon bálvány előtt áll mindennap térdre.

37 II–IV füstből lett I földből nyött 38 II–IV híven I sirván 40 I, III, IV két II hét I–III lábra IV lábón 43 I, III, IV ellenünk II ellenek I–III el nem múlt IV elnémult 44 II–IV tégyen most is I tégye ma is I, II azért III azon IV arra 45 I–III híres IV szegény 46 I–III sorsodon IV magadon 52 II, III része I széle 56 II–IV lelkedet I ö lölkött II, III ejté I ejthet IV ejtse 57 I–III hozzánk is IV hozzátok 58 II–IV írná bé levélben I írjuk levelében 59 I–III lakik IV vagyon 63 I, III, IV vehessen II vethessen 64 I, II, IV El jőve III El jövőn 66 I–III úr IV a 67 I, III most a bestia II most bestianak IV mostan bestia 68 I–III áll mindennap IV minden nap áll

- 70 18. Siralmas példa vagy Táp, Szentmiklós ebben,
Mezőörs, Pér, Pázmánd, Nyalka szintén ilyen,
Lázi, Kisbér, Aszar győri mezőségben,
Veresberény, Kajár, Kenesével egyben.
- 75 19. Mert mikor nem vélnéd, nagy hirtelenséggel
Jesaviták mennek rád német sereggel,
Templom kulcsát kérik fenyegetésekkel,
Kit sírván hallgatnak lehajtott fejekkel.
- 80 20. Elszedék egyenként tőlök templomokat,
Mindenütt üldözik lelkipásztorokat,
Prédálják azoknak minden jószágokat,
Pilátustól kérnek őrző katonákat.
21. Tápon visszavevék ismét a templomot,
Melyért jesaviták vőnek rák dúlókat,
Sokszáz tallért vontak rajtok bírságokat,
Templomban kergetik nagy büntetés alatt.
- 85 22. Negyven lovas német siet Szentmiklóstra
A jesavitákkal, szegény polgárookra,
Hogy ha nem engednek, hányják őket kardra,
Prédikátort, mestert elvigyék rabságra.
- 90 23. Az több helyekkel is ezen képpen bántak,
Sok számú németet rájuk szállítottak,
Ezek erejével szegény néppel bírtak,
Melyért az Istennek sírván panaszkodtak.
- 95 24. Sirassatok minket, kik távol halljátok,
Jajgassatok minket, kik közel látjátok,
Gyászban öltözzetek, szomszéd nagy városok,
Bánkodjatok rajtunk, keresztény országok.

73 II–IV Mert mikor I Mikoron 74 I jesaviták II, III Jésum unták I, III mennek II mentek 76 I halgatnak II halgatunk III halgattak IV halgattok 77 I, II, IV tőlök templomokat II tülünk templominkat 78 I, III pásztorokat II pásztorinkat 81 I, II vevek ismét a templomot III veszik ismét templomokat 82 I jesavitak vőnek II, III Jésum unták vittek I, III rák II ra 86 I A' jesavitákal II, III Az Jésum untákkal 88 I, III elvigyék II vigyék az 89 I, II, IV helyekkel III hejekben I, III, IV ezen II ilyen 90 I–III Sok számú németet IV Számtalan sok népet 91 II–IV Ezek I Ezzel 92 II–IV Melyért I Melyen 95 I, III szomszéd nagy városok II más szomszéd városok IV keresztény országok 96 I–III keresztény országok IV nagy-gombu városok

25. Ó ártalmas lelkek, vajjon a Krisztusnak
Volt-e darabontjok az apostoloknak?
Isten beszédével azok hódoltattak,
100 Ti sok pénzt fizettek német zsoldosoknak.
26. Nem vagytok Krisztusnak bizony tanítványi,
Sem apostoloknak igaz követői,
Hanem Heródesnek vérontó seregi,
Vagy pénzért hazudó Pilátus szolgálai.
- 105 27. Az ördög jól látja, elpusztult országa,
Ha készítve nem lesz az véres praktika,
Az Antikrisztusnak szomorú országa
Mert naponként romlik a zsinagógája.
- 110 28. Az ezerhétszázban mikoron írnának,
Békesség dolgáról királyok traktálnak,
De pápa zsoldosi azon praktikálnak,
Jesus seregének miképpen ártsanak.
- 115 29. Véren fundáltatott az Istennek háza,
Ma is vérben mosdik a Krisztus mátkája,
Elfolyta szép testét Jesus vére árja,
Ebben dicsekedik a hív eklézsia.
30. Ó keresztény világ, magad vedd eszedben,
Mert az Antikrisztus hálót vont elődben,
Lelkeddel testedet hogy ejtse töriben,
120 Azon praktikál ő ez gonosz időben.
31. Most készít Istvánnak megölő köveket,
Az Esaiásnak sok fa fűrészeket,
János apostolnak Pathmos szigeteket,
De megtartja Isten igaz hitben őket.
- 125 32. Siet gyilkos Kain Abel halálára,
És a kevély Hámon zsidók romlására,
Táncol Heródiás János halálára,
De őket az Isten viszi boldogságra.

97 I, III, IV Oh II No II–IV lelkek I lélek 99 III, IV hódoltattak I hodultanak II tanittanak 100 II–IV Ti I A' I német II, III némely IV hamis 101 I–III Krisztusnak bizony IV bizonytal Kristus 102 I, III, IV Sem II Szent 103 I–III vérontó seregi IV rut gyilkos szolgálai 104 II–IV pénzért; szolgálai I penig; vitezi 105 I–III elpusztult IV el pusztul 106 I–III készítve nem lesz IV készen nem lesz 107 I–III országa IV ortzája 108 I, II, IV sinagógája III sanyargatoja 109 II–IV írnának I irának 112 I–III miképpen IV hogy miként 114 I–III Ma is vérben mosdik IV És vérben mosodik 115 II–IV Jésum I Christus 116 II–IV hív I kis 119 I, III Lelkeddel testedet II Lölködöt testedet IV Testedet lelkeddel 120 I, III, IV Azon praktikál ő II Ö azon practikál II, III ez I, IV az 122 I Az II–IV És

- 130 33. Kiálthat hát Illés keserves jajszókkal,
Hogy egyedül maradt a szent igazsággal,
Mert kevés van, ki már gondol szent írással,
Löttenek mindenk társ az hamissággal.
- 135 34. Isten prófétáit tápláló Abdiás,
Kérlek, ne légy pénzért áruló, mint Júdas,
Sirassad a gonoszt, mint az Jeremiás,
Hogy te koronádat ne vehesse el más.
- 140 35. Hagyott Izraelben Isten hét ezeret,
Kik még nem hajtottak az rút Bálnak térdet,
Amaz fene vadtól sem vettek billeget,
Egy Jesust tiszteltek, nem fát vagy egyebet.
- 145 36. Azért akiben van igaz keresztény vér,
Melly-vasát, paizsát kösse föl, mint Abner,
Fusson mindhalálíg, mert bizony, ha eltér,
Megesküdt az Isten, lészen jutalom s bér.
- 150 37. Uram Jesus, mennyből jól látod ezeket,
Vajjon nem szánod-é kesergő népedet,
Mely az nagy bánatban sírván elepedett?
Jövel, uram Jesus, segéld híveidet.
- 155 38. Pecsételd bé immár az mélységes kutat,
Néped romlására hogy ne nyisson utat,
Bágyadt sereged közt emeld föl zászlódat,
Szomorú sereged hadd hallhassa szódat.
- 155 39. Vond ki kebeledből elrejtett kezedet,
Vaspálcáddal törd meg te ellenségedet,
Tanácsokban, uram, szégyenítsd meg őket,
Öld meg az áruló Achitofeleket.

129 I–III hát IV az 131 II, III Mert kevés van ki már I Mert kevés a’ ki már IV Igen kevés van már ki [Szótagszámtöbblet.] II–IV szent I az 132 IV Levének mind társak csak az hamisságnak 134 II–IV ne légy pénzért I pinzért ne légy 138 I, III, IV az rút; térdet II amaz; fejet 139 I, III, IV vadtól II vadrul 140 I, II tiszteltek III, IV tisztelnek I vagy egyebett II sem egyebet III nem egyebet IV avagy képet 143 I–III eltér IV czélt ér 147 I, III, IV Mely II Mert I sírván II, III ugyan IV szintén 150 I, II nyisson utat III jusson utad IV adjon utat 151 I–III sereged közt IV néped között 152 II–IV hallhassa I halgassa 154 I, II, IV pálcáddal III vessződdel 155 I, II Tanácsokban III Tanuságban IV Szándékokban

- 160 40. Nincsen kiben bízunk, csak reád maradtunk,
Édes Jesus, érted romlunk s gyaláztatunk,
Ládd, mely sok gonosz közt idestova bolygunk,
Nincs kinek ölében fejünket hajtanunk.
41. Kedves liliomod tövisek sebhetik,
Drága termő szőlőd vad kanok emésztik,
Ékes ültetésid kiszaggatják, tépik,
Végső pusztulásra jutni kényszerítik.
- 165 42. Jövel hát, lelkeknek édes vőlegénye,
Keserves népednek egyedül reménye,
Szenvedő háznak lásd siralmát végre,
Légy bágyadt népednek biztató vezére.
- 170 43. Tarts meg mindvégiglen minket igaz hitben,
Erősíts, bátoríts harcunk közepiben,
Készítsd koronánkat a fényes egekben,
Jövel, uram Jesus, jövel hamar, amen.

157 I, II, IV bízunk III biztonk II–IV csak reád I egyedül **158** I, IV gyaláztatunk II, III gyászoltatunk **159** I–III Ládd, mely sok gonosz közt IV Mert sok gonosz között **164** II–IV Végső I Végre **165** I, III lelkeknek II, IV lelkünknek **170** I, II, IV bátoríts III gyamolics **171** I, III, IV Készíts II Ékesíts [Szótagszámtöbblet.]

[WÉBER PÉTER SZÜLETÉSNAPI KÖSZÖNTŐJE]

GENETHLIACON, Mctris Hungaricis Conscriptum in Natalem Ampl. Prudentissimi ac Circumspecti, Dni.
DN. PETRI WEBER, Sedis, Urbis Metropolitanae Cibiniensis, Judicis AEquissimi, Meritissimi, etc. Quod
Sub Regimine MICHAELIS N. Solymosi Praec. Cib. Declamavit Classis Grammaticaria Scholae H.

a)

Cantio Eggregiae, Notae:

1. POéták serege kelj fel immár,
Illy sokat kérlek ne alugy mert kár
A Phoebus tisztiben el jár,
Titeket ajtó előtt vár,
- 5 2. Liliom 's rósa ma virágozik,
Minden féle fü mezőn zöldellik,
Mert PETER napja érkezik,
Mellyen szívünk vigadozik,
- 10 3. Ugyan is vagyon olly Pátronusunk,
Kinek e' napon kell Déclámálnunk,
Mennyből rá sok jót Kivánnunk,
Mert szárnya alatt tanulunk.
- 15 4. Nemzetes VEBER PETER jó Atyánk,
Ki hűséges vólt mindenkor hozzánk,
Affectusát öntvén reánk,
Ennek éltén örül Schólánk.
- 20 5. Eltesse Isten szívünk kívánja,
Jövendőbéli nagy jó haszonra,
Városunknak oltalmára,
'S az egész Nemzet javára.

6. Sok PETER napját érje békével
Bö eztendeit töltse örömmel,
Minden ő szerelmesivel,
Kiványa Scholank jó szíwel Amen.

Cecinit Gerh. Th. Murgaschius,
et Mart. Leo.

- 25 7. Máí nap mint láttjuk, mindenek örülnek,
Némellyek lantokkal; 's hegedűkkel jönnek,
Némellyek trombitán néked énekelnek,
Aldanak sokképen, 's mint tudják tisztelnek.
- 30 8. Mi ezeket látván igen meg indúltunk
Mert mind azok felett, minékünk több jussunk,
Vagyon Kegyelmedhez kedves jó Tutorunk,
Mert szárnyaid alatt igen jól tanulunk.
- 35 9. A' mi penig inkább, ebben nézz én réám,
Jómra igyekező, 's vagy oktató Átyám,
Hasznos Tudományban nevelő hü Dajkám,
Hites Társod penig nekem nagy jó Anjam.
- 40 10. Azért én leg inkább örülek teneked,
Sok számos időkig terjedjen életed!
Sok PETER napjait, Isten adja érned,
Hóltod után penig Menny-Országba menned.

Laetus dixit Joh. Gasner.

11. EN is e' szép voxon szívem meg nyugtatom,
Hogy hosszú időkig élj én is akarom,
Sok gyönyörű jókban részesülj kívánom,
Ne környékezzzen meg betegség s' fájdalom.
- 45 12. Naponként mind fellyebb az Ur magasztaljon,
Lelki 's Testi jókkal mint kívánod áldjon,
Gyülölőid ellen, néked erőt adjon,
Az után nagy szépen mennyben koronázzon.

Steph. Simonius.

- 50 13. Jól mondád Barátom éljen a' jó Urunk,
A' ki mindenekben nekünk Fautorunk,
Mert engedelmebül van tanuló házunk,
'S általa is, vagyon Magyar Praeceptorunk.

- 55 14. Tudom hogy ezt néki meg nem fizethetjük,
Mind az által hírét mindennek hirdetjük
Jó emlékezetét, előttünk viseljük,
'S születése napját miis meg szenteljük.

Paulus Gindesch.

- 60 15. MEltó is! mert ez Ur nem tsak nekünk használ!
Hanem Országnak is sok dolgokban szolgál,
Szeben-Szék *causáit* bírja igazsággal,
Es senkit nem terhel semmi hamissággal.

16. A' mit reá bízot, Isten azt miveli,
Arvák 's özvegyeknek dolgokat segéli.
Istenét igazán, mint keresztyény féli,
Ezért a Mennységben hely adatik néki.

Stephanus Valdhitter

- 65 17. IGen szépen szólál! azért én is szólok,
Az hizelkedésnek el hid békét hagyok,
Jót ha lehet én is majdan Declamalok,
Mert e' nagy Oszlopnak virtusai nagyok.

- 70 18. Jó természetének híre van sok helyen
Mert magát ki adja szegényekhez szépen,
Aljon elő bátor az egész Nagy Szeben,
Es mondja szemembe! ha hazudok ebben.

- 75 19. Ezért bizony méltó hogy sokáig éljen,
Nyóltzvan eztendökre élete terjedjen,
Sok PETER napjait érje egészségben,
Fáradtsági után nyugodjék Mennyekben.

Johann Georg. Vett.

- 80 20. MEg vallom hogy beszélsz Barátom igazan.
Azért én is erre így felelek bátran,
Hasznos hogy sokáig éljen Városunkban,
Nationk általa had fénylyék ez után.

21. Születése napját szemlélje sokáig,
Városunk dolgait igazgassa hóltig
Publicum javait, procurállya fogytig,
Azután vittessék Isten szent Székéig.

Georgius Lutsch.

85 22. UGy legyen kívánom,
 Jó tanuló Társom,
 Ez Urnak az ő dolga
Hogy sokáig éljen,
 Kedves egészségben,
90 Mint Városunk oszlopa.

 23. Országnak szolgáljon,
 Scholánknak használjon,
 Tanítónk Patronusa,
Istennünk hogy áldja,
95 'S jókkal látogassa,
 Mindenikünk akarja,

 24. Elte mint most vagyon,
 Így végig ragyogjon,
 Praeceptorunk kívánja.
100 Egész magyar Schóla,
 Kinek ő Tútora,
 Szívből néki ezt mondja.

Johann. Nézner.

 25. SUMmátim szívemnek indulátja hozzád,
Ez, hogy az Ur Isten legyen nagy jó Atyád,
105 Sok jó akarattal legyen Egből hozzád,
 'S Mennyei ruhákat ott fen adasson Rád,

Steph. Klein

b)

Cantio Hungarica ad notam: Mennyel etc.

 1. LAtom hogy vigadni szükség mai napon,
Azért énekemet kezdem magyar módon,
Kérem ki ki reám szívesen halgasson!
Hallya! nyelvem miként sok jókat kívánjon.

5 2. Tekintetes Uram! szívből mind örülünk,
Hogy az Isten éltet azon örvendezünk,
Mert Isten után vagy gondviselőnk nekünk,
Szárnyad árnyékában naponként rejtezünk.

1 [A sor fölötti nótajelzés *Mennyel* szava utolsó betűjének olvasata bizonytalan.]

- 10 3. Elly sokáig frissen mint szép hal à vizben,
Gyönyörűségekkel ujjtassál bőven,
Miként fülemile vigadoz énekben,
A' ként vigadgy és zengj Istennek szívedben.
- 15 4. Mint hogy Istenedet igazán szolgálod,
Az Isten is meg áld valamint kívánod,
Fiadnak Fiait világban meg látod,
Ha élsz kegyességben jól lészen à dolgod.
- 20 5. Eltessen az Isten minden kedvesiddel,
Számos esztendőig te szerelmesiddel,
Eltessen fiaddal 's kedves Hiteseddél,
Töbször is had jöjjünk hozzád verseinkel. Amen.

Petrus N. Solymosi

- 25 6. HOgy most sokat szóllyak töllem lehetetlen,
Udvaricè szólok igen rövideden,
Ki mondom valami vagyom a szívemben,
Ez Uram: sokáig hogy Isten éltsessen.
- 30 7. Ez Salutatio, már egyebet mondok
Ujj kaput Scholánkban görbe szemmel látok,
Hintó árnyékában én már nem tanúlok,
Héj! szegény kis Inas! nyavalyád igen sok.
- 35 8. Uram! had mennyünk bé mindenkoron haton,
Oda bé tanulni kétszer minden napon,
Ha valami kár lesz irántunk az Hintón,
Bár tízet tsapjanak szegény rút farunkon.
9. Ez mind így lesz tudom, de egyszer ihatnám,
Az Havasalföldi borotskát kóstolnám,
Sok letzkén azutan Fejem nem rontanám,
Nagj Repetition magam nem kinzanám.

Adgyatok innom mert már elmondottam.

Andreas Lesch.

[WÉBER JÁNOS KÜLORSZÁGBA BUJDOSÁSAKOR]

PROPEMPTICON ACADEMICUM In abitum Nobilissimi ac Literatissimi Juvenis D. JOHANNIS
VEBERI Filii unici, unicéque dilecti Amplissimi, Prudentissimi ac Circumsp: Domini D: PETRI VEBERI
Sedis Cib: Judicis AEquiss: etc. Exstructum Opera MICH: N. Solymosi D. C. Declamatum Industria
Discipulorum ejusdem

a)

Exordium

1. NInts jobb kints világon, a' jo bujdosásnál.
Nints soha szebb élet kegyes Tudománynál,
E bizony hasznosabb ezüsthél 's aranyál,
'S Minden szem-fény vesztő földi Uraságnál.
- 5 2. Mennyi híres neves emberről olvasunk,
Kiknek Betsületek vagyon most minálunk,
Sok viseltt dolgokon igen álmélkodunk,
Azért bizony hasznos hoszszas bujdosásunk.
- 10 3. Herkules bujdosván, hírt szerzet magának,
Nagy Sándor lett Ura majd egész világnak,
Mert ki sokat lát 's hal szolgál Hazájának,
'S jó Tanátsot adhat minden barátjának.
- 15 4. Te is hogy bujdosni készülsz, nagy okosság,
Mostani időben bizony nem bolondság,
Mert tsak azt betsülik kinél van tanúság,
'S minden dolgaiban forog az igazság.
- 20 5. Ha az Isten éltet 's engem is felnevel,
Oda hová Te mégy indulok Pénzemmél,
.....
Visszá térek osztán haza eszes fővel.
6. Eredj el békével, én nem tartóztatlak,
Hanem minden féle áldásokkal áldlak,
Hogy tölünk most el válsz felette nem szánlak,
Hanem à nagy Isten kezébe ajánlak. Amen.

Talibus Generosum, Doctissimumque,
Peregrinantem versibus, comitatus
est in Germaniam. Johannes Gasnerus

12 barátjának 19 [A versszakból e sor hiányzik.]

25 7. Ugy hallom! el akarsz innen hazul menni?
Idegen Országgra emberség tanulni:
Bóldog kitől lehet így experiálni,
Mert perfectiora nem ment itthon senki.

30 8. Tóbiás Angyala, Raphaël te veled,
Menjen el 's utadban igazgasson téged,
Mindeneknél légyen néked kedvességed,
'S szerentsés Atyádhoz való jöveteled.

Corde vovet Stephanus Simonius.

35 9. BAr minden Szebeni fiak készülnének,
A' kiktől ki telik bujdosni mennének,
Itthon Annjok mellet ne kenyeskednének,
Igy mi Városunkban lenne kedvességek.

40 10. De kik el mennek is sokan tsak hijjában.
Költik el à sok pénzt Akadémiákban,
Haza jönnek 's kevés vagyon à Caputban,
Mert ki itt nem tanul ott sem ül gradusban.

11. Mind hárman Hazánkban ti jól tanúztatok,
Azért hasznos léssen tudom bujdosástok,
Ha ott is serényen szorgalmatoskodtok,
Szegény Nátiónknak ti is szolgálhattok Amen.

Faxit Deus apprecatur Stephanus
Váldhüt:

45 12. MInt ha Atyafiak vólnátok nagy szépen
MenjeteK, 's az útban ne veszszetek egyben,
Igazak legyetek egymáshoz mindenben,
Ugy áld meg az Isten, 's hordoz békeségben.

50 13. Mikor viszsza jötek, ha mi addig élünk,
Ismét előtekben örvendezve megyünk,
Sok áldást 's örömet előtekben viszünk,
Tsak ti is legyetek jó Barátink nekünk.

Sine fuco apposuit Paulus Gündesch.

55 14. SOk szóval fel tettem unalmat nem szerzek,
Hallom hogy egynéhány Szép Iffiú Legények,
Német Ország felé mostan igyekeznek,
Szüléjekre nézve többire Nemesek.

15. Kivánom hogy Isten maga menjen vélek,
Ne történjék semmi szerentsétlenségek,
A nagy hosszú úton legyen tsendességek,
’S Békeséges hozzánk való jövedelek.

60

Syncerè Fatur Johann Georg Vett.

16. Mind hárman érvék el az Attjaik nyomát,
Szép Lipsia adja nekik tudományát,
Akar melly Schóla is, hol ő lakásokat,
Rendelik: nevelje jó Praefectusokat,

65

17. Nagy Szebentől fogva Medjes ’s Kolosvárig,
Kolosvártól fogva híres Debretzenig,
Minden helytől fogva Prágáig ’s Dresdáig,
Semmi kár ne érje Ekes Lipsiáig.

Laetus declamavit Georg. Lutsch.

18. Ugy legyen barátom magam is akarom,
Isten vezérelje bekével kívánom,
Mind három Scholankban kedves én jól tudom,
Sok jót mond felőlek az én Praeceptorom.

70

19. Mostani útjokat Isten bóldogítsa,
Lelki ’s testi jókkal menyből őket áldja,
Tudományban fellyebb fellyebb extollálja,
Osztan haza hozzánk egészségben hozza. Amen.

75

Johannes Nézner.

20. Ha el mentek, Itt nem lesztek,
Exámenünkön.
Sokat fáztok, Es fáradtok,
Még jut Német kenyérben
Vizet isztok, ’s öszve bútok,
Hideggel szőt lepelben.

80

Iohannes Deiderici.

21. BEkeségben, 's Egeszségben,
Az Ur Isten hordozzon.
85 Tolvaj ellen, Kegyelmesen,
Karjával óltalmazzon.
Idő telvén, Nagy Szebenbe,
Szüleitekhez hozzon.

Samuel Méderus.

b)

Sales honesti. Juxta illud conscripti:
Honestus auribus omnia sunt honesta.

1. Hát el mentek ugyan? no jól meg lássátok!
Keresztül az útnak néki ne fogjatok,
Szebent ilyen meszsze kérlek ne hagyjátok!
Ott bizony nem leszen ilyen jó borotok,
- 5 2. A Kovent és Kaldavt el tsapja a' hasat
Bizony meg ennétek ott a' tejes kását,
Meg sütnétek tüznél a' szép kukuritzát,
Héj! tsak ne hagyja el ember Attja házát.
- 10 3. Nékem a' nagy fejem ha mind arany vólna,
De még sem mennék én Kakasdémiákra,
Jobb ha itt akadok egy leány bergára,
Vagy penig szert teszek, Files Sófiára.
- 15 4. Szebeni káposzta ot bizony nem terem,
Havasalföldi bor borsos, én ugy hiszem,
Búza viaszból főt égetbor nem étkem,
Egy hétig feltsapnám én ott minden pénzem.

Tiis örizkedjetez attol Amen,

Fraterné vos monet, Andreas Lesch,
cavete vobis! ire in Germaniam.

[FRANCK BÁLINT NÉVNAPI KÖSZÖNTŐJE]

OBSEQUIUM Honore, Filialique combinatum amore, Ergà Spect. Gen. Amplis. Prud. à Circumspect. Dominum: D. VALENT. FRANCK, à Franckenstein. Regii Transylv. Gubernii, Consil. Intimum, Nationis Sax. Comitum confirm. nec non Urbis Metrop. Cibi. Judicem Regium, etc. latum in ipsa Diei Valentiniani Celebritate, exhibitum, Michaëlis N. Sólymosi Paed. Cib. Hung. synceritate; Declamatum, Dilectorum ejusdem Discipulorum alacritate.

a)

ODE HUNGARICA,

Ad Notam: Szerentsével a' kinek van frigye, &c.

1. Nagy-Szebenben lévő Magyar schola,
Ne-szunnyadozz siess a' rhythmusra,
Tanítónk jó Attja,
's igaz Pátronusa,
5 Éj! Éj! ma virradot szent Bálint napjára.
2. Erdély Ország Belső Tanács Ura,
A' Natio Feje, 's Kalaúzza,
Nagy-Szeben Oszlopa,
Szegények Gyámola,
10 Élj! Élj! sokat, velünk Tanítónk kívánja.
3. Méltóságos Nagy FRANCK BÁLINT Urunk,
ISTEN után Te vagy jó Tűtorunk,
Betsülünk és áldunk,
Még világban lakunk,
15 Oh! Oh! mert csak Te vagy,
Kegyes Prómótorunk.
4. Kedvesiddel sok BÁLINT napot éj,
Sok eztendőt egészségben szemlélj,
ISTENEDben reménlj,
20 Gonoszoktól ne-félj,
Élj! élj! edes Atyánk, hogy igazat ítélj.

- 25 5. Részesítsen ISTEN békeségben,
Es építsen frissen egészségben,
Sok jókkal szeressen,
Hitben erősítsen,
Osztan holtod után menybe vigyen, amen.

Gerh. Thom. Murg. Mart. Leo,
et Georg. Vacchsmann.

b)

- 5 1. VAjha magyar musa igen rövideden
Szólna, a' dolognak velejéről épen,
Tudom édes Atyánk eshetnék kedvedben,
Paraszt, ki sokat szól, mikor jö elődben.
- 10 2. Vigadunk mindnyájan Uram életeden,
Oh! ha! vólnál régi jó egészségedben,
's sulyos betegséget nem-látnál testedben,
Hazánk, és Nationk, vólna jobb örömben.
- 10 3. Mindazáltal mi-is Isten tetszésében,
Szívünk meg-nyugtatjuk: hatalmas kezében
Vagyon lelkünk, 's testünk: ki álhat ez ellen?
A' ki uralkodik, menny, föld, és tengeren.
- 15 4. Mint tudós férjfiú hát! látogatását
Békével szenyvedjed: várván még irgalmát,
Kegyelmes Atya ö, 's nem sujtolja fiát
Erő felet: látván gyenge állapotját.

Johannes Gasner.

c)

- 5 1. HÁlá a' Nagy Úrnak ki még köztünk éltet,
Tudja Nálád nélkül nehéz az épület,
Városunk, 's Nemzetünk, ritkán talál többet,
Ki illy hűségesen viselje e' tisztet.
- 5 2. Ennél jobb időben több BÁLINT napokat
Érj: 's ne-láss világban terhes bánatokat,
Élj! Szerelmesiddel, hogy szegény hazánkat
Óltalmazhasd: 's e' mi romlot városunkat.

- 10 3. A' mi engemet néz, 's az én feleimet,
Meg-nem-szolgálhatjuk gondviselésedet,
's körülöttünk való Atyai kedvedet,
Istentől, nem tőlünk várd fizetésedet.

Paulus Gündesch.

d)

Vota in summam collecta.

1. MInt phoenix vénsége után,
's a' sas nagy időre jutván,
Ujjúl mondják az írásban,
Igy vidúlj-meg, sok baj után.

Steph. Valdhütter.

- 5 2. Miként szép madár a' tollát,
's szörit húllatja sok állat,
A'ként Te is bánatodat
Vesd-le, 's végy vigasságokat.

Joh. Georg. Vett.

- 10 3. SOk baj után tsendességet,
Sok sírás után örömet,
Nyögés után egészséget,
Had után láss békeséget.

Georg. Lutsch.

- 15 4. ELéggé sujtolt az ISTEN,
Részesültél sok keresztben,
Késerűség, 's betegségben,
Ezért méltó élj tsendesen.

Georg. Klein.

- 20 5. MÉltó! méltó! éljen! éljen!
Éljen! gonosztól ne-féljen,
Éljen! sok jókat szemléljen,
Mert elméjével lát mélyen.

Joh. Nézner.

6. Ugy van, de erőtlensége
Nehéz: kin igen sír szíve,
Hogy tsak ágyból Nemzetére
Vigyáz: 's nem mehet meszsére.

Joh. Deiderici.

- 25 7. Bizony dolog! e' szomorú,
Hogy e' nagy tudós Férjfiú,
Nem jó kedvü, tsak háború:
Mert emészti betegség, 's bú.

Georg. Vágner.

- 30 8. TSuda dolog hogy hogy élhet,
Lélegzetet alig vehet,
Még is annyi bajos terhet
Visel: 's nehéz betegséget.

Johann. Sartoris.

- 35 9. DE minek nehéz kezdete,
Annak könnyü a' közepe,
Gyönyörűséges lesz vége,
Meg-gyógyítja ISTEN keze.

Sebastianus Aurifabri.

- 40 10. VAjki irgalmas az ISTEN,
Nem-keserít vólta-képen,
Ha ostort fog, bal-kezében,
Atyai kints, jobb-kezében.

Valent. Simonius.

- 45 11. ÉN is vigan, vagyok mostan,
örülvén életeden.
BÁLINT napján, itt házadban,
Ezt kívánom szívesen,
Egészségben, 's békeségben,
Hogy élj sokáig! Amen.

Sam. Medérus

- 50 12. GOnoszság, 's ravaszság innen el-áljatok,
Száraság, 's nehézség, ott kin strásáljatok,
Készség, szép egészség, itt udvaroljatok,
's mint erős vitézség, e' háznál lakjatok.

Tob. Stranovius.

13. EGész magyar schola bé-merült örömbé,
Jót kíván Tenéked, kinek kinek szíve,
Én is ezt kívánom, hogy szép zengedezve
Classisunk kiáltsa, Vive! VALENTINE.

Mich. Taisz.

e)

1. SERkenj fel álmodból Poéták serege,
Zengedezz szép frissen Pegasusnak hegye,
Örülj, és vigadozz, Nymphák ékessége
Mi örömünknek is, ma vagyon öröme.
- 5 2. Mert hogy ha Balassa Bálint örömére,
Fel-gyülekezet vólt, Musák egész neme,
Bizony fel-gyülhet ma, FRANCK BÁLINT Nevére,
Helicon, hegyének egész lakó népe.
- 10 3. Fel-gyülhet Nátiónk ma, ide örülni,
Mert a' ki nékie hü gondját viseli,
Az Isten azt, közte, hasznára élteti,
Méltó! bizony méltó szívből örvendezni.
- 15 4. Fel-gyülhet közelebb e' Városnak népe,
Örömré: 's tombolhat, kinek kinek szíve,
Mert él, Nagy-Szebennek bölts Védelmezője,
Kinek szárnya alatt van maradó helye.
- 20 5. Tudományban noha a' mi elménk gyenge,
Még is a' mint lehet, mindenikünk szíve,
Azt kívánja: ISTEN sokáig éltesse,
FRANCK BÁLINT Uramot: osztán mennybe vigye. Amen

Steph. Váldhütter.

[IFJ. FRANCK BÁLINT SZÜLETÉSE NAPJÁRA]

ROSAE In Natalem, Gen. Nobilissimique Pueri, D. VALENTINI FRANCK, I. Filii Unice Dilecti, ad Magnaque Nati, Amplis. Prud. à Circumspecti D. D. GEORGII FRANCK, Urbis Metr. Cib. Senat. et Notarii Meritissimi. II. Nepotis, Spect. Gen. Amplis. Prud. à Circumspecti Domini: D. VALENT. FRANCK, à Franckenstein. Regii Gubernii Transylv. Consil. Intimi, Nationis Sax. Comitibus confirm. nec non Urbis Metrop. Cibin. Judicis Regii etc. oblatae, à Mich. N. Solymsi P. C.

a)

1. ÜM! be fáj a' gégém a' sok kiáltásban,
Jaj! olvasztott ónat töltsetek torkomba,
Inkább hóltam vólna, egy nagy tejes kádba,
Be' véletlen estem, e' rossz nyavalyába,
- 5 2. Héj Uram! jó vólna herba Thé, és nád-méz,
Ugy tetszik, valami amonnan, reám néz,
Mint látom szép sárga, nem velentzei réz,
De gyermekeskedem, mert nékem nem-kell pénz.
Attendite.
- 10 3. Töltsetek bort a' pohárba!
Tizenkét korty kell torkomba,
Hajda! hajda! jobbik szőlő,
Hozz bort a' szebbik kantsóba:
Urad mondja.
- 15 4. Egészséggel száraz torkom!
Fogad nintsen leptes gyomrom,
Ha ma édes bort nem iszom,
Meg-halok bizonytal tudom:
Ha szomjúzom.

Recreatio Andreae Lesch.

- 20 5. MInd el-mondtátok ti, valamit tudtatok,
Azt gondoljátok már, hogy én csak halgatok,
Mint két fülű számár, hogy semmit nem-tudok:
Hiszem én leg első Imperator vagyok!
- 25 6. Mohai oláhból, lettem Monarchává,
Mezei parasztból, változtam Déákká,
Juhászi kunyhókból, jöttem palotákba,
Végére mi leszek? tzigány pap sem tudja.

- 30 7. Igy jár a' szerentse! Jantsi ö Kegyelme,
Oláh Püspök lészen, nagy gubás köntösbe,
Fel-emeli ötet, Rugd-el méntás könyve,
Ki Ura lészek még? 's ki fél jövendőben?

b)

Canamus ad notam: Primissimam.

- 5 1. MEg-szabadultam! én az opintstól.
Tsuklya, 's kutsma, 's szurkos harisznyától,
Sok fejér laptyétól,
Korpás tziberétől,
Héj! héj, ment vagyok már a' négy nagy bójtektől.
- 10 2. Nem félek már, semmit a' hidegben,
Többször véle nem kapunk üstökben,
Ujj aba köntösben,
Fejér bárány bőrben,
Hej! héj, sok petsenyét, együnk egészségben.

Sales honesti Johan Pellionis.

c)

Canticum Conclusivum.

- 5 1. EDdig volt édes Atyánk a' Declamatio,
Meg-botsáss ha vétke volt a' Peroratio,
Studiò, semmi szó, nem eset, ki nem jó,
Másszor Uram! jobban készül, Hozzád a Tanító.
- 5 2. Fedezd-el vétkeinket, 's mutasd, jó kedvedet,
Ne vond-meg Oskolánktól, régi szerelmedet,
Szívedet, 's elmédet, még az Isten éltet,
Publicumra szántad: törvén 's emésztvén testedet.
- 10 3. Ezért vagyon jó Híred, szép Erdély Országban,
TIZENKÉT OSZLOPI közt ezért ragyogsz méltán,
Ezértan vagy mostan, Comes Nationkban,
'S Ezért Uram! Király Bíró vagy, mi Városunkban.
- 15 4. Ezért bízik Te hozzád sok szegénynek szíve,
Ezért ditsér, sok ügye fogynak a' nyelve,
Híredre, Nevedre, szép Betsületedre,
'S Nemzetednek, élted szolgált, nagy Tisztességére:

- 20 5. Soha meg nem hal higgyed Híred Nemzetünkben,
Sok hasznos munkád leszen, jó-emlekezetben,
Mind mennyen, 's mind földöm, nagy jutalmad leszen,
Sok baj után, mennyben bőven vigadozol: Amen.

118.

SIRALMAS BUTSUZTATÓ VERSEK,

Mellyeket Nemzetes SIMONFI MIHALY uram, nemes Erdély Országon Fiscus Causák erdelmes directora
kisdet fiának, N. SIMONFI GYÖRGYnek utolsó tiszteség tételére irt Solymosi N. Mihály, akkori nagy
szebeni magyar praeceptor.

1. Ég alat semmi rend nem bir a' halállal,
Sem Croesus, sem Irus ez elöt meg nem ál,
Sem Samson, sem Plátó it kedvet nem talál,
Mind iffju, mind örög koporsóba bé szál.
- 5 2. Sok példát nem szükség meszsöröl bé hozni,
Mert világi jóhoz nem kel sokat bizni,
Ez kisded SIMONFI György nyilván hirdeti,
Butsúzó szavait ki illy renddel kezdi.

A generoso ac praenobili domino patre

- 10 3. Nemes Erdely ország fiscus directora,
Nemzetes SIMONFI MIHALY, hólnak atya,
Kedves édes fiad hogyha most szólhatna,
Utolsó szavait hozzád így folytatna.
- 15 4. Szerelmes jó atyam, hogy kezdjem, nem tudom,
Mert veletlen történt töled bútsúzasom,
Atyai szivedet én nem szomoritom,
De bizon keserves, el hiszem, halálom.
- 20 5. Mért még éltem, voltam hazad ékesége,
Sok bajjai közöt búdnak enyhítője,
Bokros banatidnak le tsendesítője,
·S voltam, édes atjam, szivednek öröme.
6. De jaj, mely hirtelen a' halál le-metsze,
Sokáig ragyognom nálad nem engede,
Virágzó koromban hirtelen le szede,
Mint egy ékes rósat, kertedből ki tépe.

5 bé <huszn> 10 SIMONFII 14 történd; bútsúzasod

- 25 7. Bé igen kevéssig it gyonyörködhettem,
Kevés eztendökig atyámnál élhettem,
Rövid javaidban, világ, reszesültem,
Mikor nem is várnám, koporsóba léptem.
- 30 8. Édes jó atjammak jó fel tet szándéka
Bezzeg én felölem, tudom, e' nem vala,
Nem hitte, hogy sirban hat esztendos fia
Száljon, mikor ország gyűlésben van atja.
- 35 9. Jaj, tsak e' nehezen eset, édes atjam,
Halálom napján hogy veled nem szolhattam,
Hogy atjam, ortzádat nem tsokolgathattam,
·S mint illet, ugy töled el nem bútsuzhattam.
- 40 10. De Ur tetszésenek végbe kellet menni,
Senki után halál nem tud várakozni,
Sem rajtam, sem rajtad nem tud könyörölni,
Ugy tetszet Istennek, nem kel ezen sirni.
11. Sok szóval, hü atjam, én nem szomoritlak,
Az Ur szárnya ala immáron ajánlak,
Meg botsas, éltemben ha meg bántottalak,
Isten hozza, többbe világba nem látlak.

A generosa domina mater

- 45 12. Én szerelmes anyám, ki világra szültél,
Ejjel nappal rajtam esdektél ·s törödtél,
Mint két szemed fényet, akepen féltettél,
Mi hasznod lett benne, hogy ennyit epettél?
- 50 13. Sokszor szakasztottad értem almaidat,
Sokszor hagytad oda nyugalmas ágyadat,
Mikor beteg voltam, lattam siralmadat,
Meg nem szolgálhatom soha jó vóltodat.
- 55 14. Fizesse meg Isten jó daikaságodat,
Ne felejtse soha forgolodasidat,
Hogy halál óraig örzetted fiadat,
Bár tsak lattad volna mar öröme napját.
- 60 15. De ime, a' mikor virágzanek épen,
Mint a' szép lilium, annyának kertében,
Mikor a' rósáknál volna frissebb színben,
Kegyetlenül halál ki szakasztá innen.

36 mind 58 lilium; kértebe [A rím miatt javítva.]

16. Mindazáltal, kedves édes anyam, kérlek,
Ezen ne törödjel, hogy most bútsut veszek,
·S ne sirasd halálom, hogy véletlen megyek,
Isten hozzád, többé veled nem beszélek.

A sorore majori nata & a' fratribus majoribus nata

- 65 17. Kedves néném aszszony, teged is el hagylak,
Edes ötseimmel Istennek ajánlak,
Ti társaságtokból *angyalokhoz* hinak,
Nem térhetek vissza, utánnam el varlak.

Ab omnibus cognotis

- 70 18. Minden rendben levő jó atjám fiai,
Hozzátok nyelvemnek utolsó szavai
Ezek, mert menyégben szükség nekem menni,
Nem kívánok többet e' világban élni.

Ab amplissime conventu

- 75 19. Környülettem áló ékes jülekezet,
Én rajtam *tanuljon* ma minden eleget,
Ne hiszen világnak, annál mint kel, többet,
Mert méz helyet szokot nyuitani nagy mérget.

- 80 20. Nints már egyéb hátra, testem fel vegyétek,
Földnek mint annjának ölében tegyetek,
Szomoru példámra tiis készüljeteK,
Hogy vigan Istenhez menybe mehessetek.

119.

[A „PRODROMUS COEMEDIAE” PROLOGUSA]

Ad notam: Adj szállást, gazda aszszony

1. Nagy szomorúsága van Magyar Skólának,
Hogy egy inepben is nagy Pátrónusának
Nem örülhet nemes Zabánius urnak,
A ki sokat szolgál hiven publicum javának.

62 butsud 67 anyalokhoz 68 varnak 74 [Csak az első szótag van meg, a többi a tollban maradt.]
Nótajelzés II [Hiányzik.] 4 II szolgált

5 2. Egy komoediával régen várakozunk,
Már reménységünkben szinten hátráb álunk,
Mert tsak monton mondják, ma ·s hólnap jö urunk,
De bezzég sokárra érkezik, kit regen várunk.

10 3. Immár mind jól volna, tsak hogy sok fele bú
Ithon nem létébe történyt és haború,
Sok infestatio ·s molestia be jü,
Ritkán lészen étke ·s itala talám jó kedvü.

15 4. Mindazáltal kérjük, uram, kegyelmedet,
Ha lehet, ne vond meg tölünk jó kedvedet,
Hibás kérésünknek tégy, atyánk, eleget,
·S gyenge actusinkhoz készítsd, uram, személyedet.

20 5. Nem leszünk hosszasok a' peroralásban,
Alkalmatlanságot indítván házadban,
Szivesen örülünk élteden mindnjájan,
Reszesítsen Isten minden féle drága jókban.

120.

[FRANCK GYÖRGY NÉVNAPI KÖSZÖNTŐJE]

EXULTATIO quam in Natali Generosi, Amplissimi, Prudenti ac Circumspecti Domini D. GEORGIUS
FRANCK, Urbis Metropolitanae Cibiniensis Senatori cis gravissimi ac Notarii Provinealis Emeriti
Solertissimi. Concepit Schola Hungarica Cibiniensis Sub Praeceptoratu MICHAEL N. SOLYMOSI Poëd.
Cib: ord. Anno 1697. Sole occupante VI graduum

a)

Cantio ad Notam Solomianam

1. Szép tavasz elő jöt, bé hozván Szent Györgyöt a Bikában mi hozzánk,
Mind ennek ujjulnak, Györgynek vigadoznak, ·s örül ennek mi skólánk,
Mezők zöldellenek, sok virágok jönnek, a föld alól mi hozzánk.

6 II szinte 7 I jo II ma holnap jö 8 II sokára <var> 11 II infestatio, molestia bé 12 I ital [A szótagszámhiba a II alapján javítva.]; II kedvén 13 II kérünk 15 I [Előbb:] kérésünket II kérésünket; atyám <kedvedet> 16 II actusiinkhoz 17 II hossza sok 19 I örülök [A II alapján javítva.]

- 5 2. Minden féle állat a' szép kék ég alatt, mai napon vigadhat,
Minden szomorúság, ·s minden sanyarúság, ma tölünk meszsze álhat,
Mert Szent Gyorgynek napja, ·s ennek fegyér lova ma kezdi nyargalását.
3. Nemes és nemzetes, ·s dolgaiban eszes FRANCK GYORGY uram örülhet,
Születése napja, létének óraja mert ma hozzá érkezet,
Kinek magyar skola verseket tsinála, köszöntven uj vendéget.
- 10 4. Elj sokaig szépen, mint fris hal a' vízben, egész hazad népével,
Bő időre virradj, betsületben maradj, mindenkor, kedvesiddel,
Több Szent Gyorgy napokra, pünkosti havakra, viradj, uram, békével.
- 5 5. Hogy édes atjádnek, FRANCK BALINT uramnak nyomdokat követhessed,
·S hírét, betsületét és nagy tisztességét mindenüt örizhessed,
15 Mutatván, hogy fia vagy, nem mastohája, hiven viselvén tisztet.
6. Ékes tzimeretek, régi nemzetetek általad had terjedjen,
Mit FRANCK BALINT szerzet, melly helyes követ tet, FRANCK GYORGYis azon menjen,
Mire atyád intet, arra hajtod élted, így áld meg a' nagy ISTEN.

Dixit Gerhardus Thomas Murgaschius,
Martinus Leo, Georgius Vakszman

b)

1. Jól lehet miólta tanulunk Szebenbe,
Egyszer ·s mind ennyi sok munka nem jöt rendre,
Mint most, mindazáltal készültünk elődbe,
Hogy György napján skólánk néked örvendezne.
- 5 2. Azért kérünk, uram, ne itelj meg bennünk,
Ha ma kedved szerint nem folyhat mi versünk,
El hidd, tiszta szivvel mint lehet, készültünk,
Hajts hát füleidet egy kevesig nekünk.

Johannes Gasner

- 10 3. Születésed napját sokszor, atjám, érjed,
Sok Szent György idejét egészségben éljed,
Minden dolgaidban ISTEN légyen veled,
Hogy nemzetes atyád nyomát követhessed.

5 mind [A szótagszám miatt javítva.] 10 mind 17 [Előbb:] mellyet 18 éltedet [A szótagszám miatt javítva.]
2 mint 3 mind 4 Görgy 8 Hajds

- 15 4. Koronázzon ISTEN eszes okosággal,
Szives buzgósaggal és szent igazsággal,
Ruházzon fel az Úr ATYAD ruhaival,
Hogy te is sok jót tégy szegény náctiökkkal.

Paulus Gündesch

- 20 5. Minden féle jókban ISTEN részesítsen,
Naponként mind nagyobb nagyobb tisztre vigyen,
A mi jelentetik nemes tziimereden,
Töltse be egészen azt benned az Isten.
6. Légy szeléd, mint galamb, kedves, mint a' galamb,
Ha szurdalis neha tövisnek a' bokra,
Mindazáltal ékes rosáid virága,
Fogytig erejében tündökljék, mint pálma.

Johannes Georgius Vett

- 25 7. Lehetetlen élned, tud meg, bánat nélkül,
Edes atjád helyet egész példad ebből,
Az ártatlanrais sok irigység készül,
Sas körmei kozzül de ugyan ki repül.
- 30 8. Hát mikor történik kedved ellen sorsod,
Ne essél kétségben, bizd Istenre dolgod,
El-hid, homály után fel ju fényes napod,
Ha minden ügyedet Istenre halasztod.

Georgius Lutsch

- 35 9. Miképen György napján mindenek ujjulnak,
Ha szinte pörolllyel vernek is, ki bujnak,
Minden féle füvek zöldelnek ·s ragyognak,
Söt, a' holt fák erdön mint egy fel támadnak.
- 40 10. Így te is e' napon öltözzél öromben,
Vigságokat botsass György napjan szivedben,
Mert keserüsegnek nintsen most ideje,
Ne is legyen soha ennek nálad helye.

Petrus Vagner

16 náctiönnknak [A rím miatt javítva.] 18 mint 20 [Elöbb:] Töltse be az Isten [Az egészen a sor fölé írva, az Isten kihúzza, a tárgyrag is hiányzik.] 21 [A második galamb tollhíba.] 25 bánad 35 füvel 38 napja

11. Mennyi tserép vagy on szebeni házakon,
Mennyi saláta nő az egész vilagon,
·S a mennyi víz le folj városi utzákon,
Annyi tallért néktek Szent György napja hozzon.

Stephanus Váldhütter

- 45 12. Be szép áldást mondál, légyen meg, nem bánom,
Mert enis magamat Szent György nevén tartom,
Mint szebeni tserep, ha annyi tallérom
Vólna, más ruhában járnék, ugy gondolom.

- 50 13. Bár tsak olyan sokat ne kívántál vólna,
Nékünk Szent Györgyöknek a' mi napjainkra,
Mert annyi penz alatt sok ló meg szakadna,
Ki ki érjen azzal, mit ád a' Fortuna.

Georgius Klein

- 55 14. Ugy, de a' Fortuna non omnibus una,
Sokszor tudatlanra szál arany korona,
De ezt ebben hagyom, mert ma Szent György napja,
Eljen FRANK GYÖRGY uram, ki ki meg kialtja.

Michael Taysz

- 60 15. Éltese az Isten számos eztendökre,
Virágzék élete nagy hoszszu időkre,
Sok jokkal tetézz egekből ISTENE,
Derüljön fel napja szép ragyogó fényre.

Johannes Nézner

16. Mennyi szó esik vásáron,
Mennyi pertzegés orákon,
Mennyi tol a' madarakon,
Annyi jót láss eletedben.

Johannes Deidrici

- 65 17. Hü Ballás! oly mellyen ne vagjatok belé,
Ha el érkeztetek épen tenger *felé*,
Kérlek, hogy bolondul ne haljatok belé,
Hanem törjete ki az ész fészke felé.

51 szakadni 55 ekben 57 Éltesen 66 felől

70 18. Más búzájában sarlotok ne járjon,
Ne tegyétek szegyet szegény szappanoson,
Mert nálam az egész jatek helye vagyon,
Senki hát ne járjon az én utotskámon.

75 19. Mert engem Jantsival in auguráltatnak,
Hogy legyünk mesteri ez ily játékoknak,
Azért én a' grádust el nyervén magamnak,
Im, ilyen bő áldást suttogok uramnak.

80 20. Kegyelmed lovai szalmát ne egygyenek
Soha, se ökrei zabba ne nezzenek,
Tehenek járomban soha ne legyenek,
A kakas ülöre ludak ne mennjenek.

21. A' matskák házadnál tsontot ne rágjanak,
A pulykák eltekbe jó bort ne igyanak,
A kutyák nyulakkal ne barátkozzanak,
Söt, meg bárányok is farkastól fussanak.

Andreas Lesch

85 22. Soha, uram, nálunk orosz lány ne háljjon,
Soha a' rút medve lovat ne harapjon,
Soha eb matskával meg ne hazasuljon,
Soha egér lyukat én rajtam ne ragjon.

90 23. E fekete tsizma, ki most van lábomba,
Parantsoltam neki, hogy magát úgy tartsa,
Ketté ne szakadjon sohol is a' talpa,
Mert bizony ebül jár érette a' varga.

95 24. Sok György napját érem én piros tsizmában,
Bársonyos nadrágban, nem vászonj gatjában,
A mikor a' hajam meg nő osztán jobban,
Szó fogadó lészek minden jó dolgokban.

100 25. Soha már ezután a' hustúl nem futok,
Fegyér kenyeret is malajért nem adok,
Soha oláhoknak nem leszek hadnagyok,
Sem sude, sem penig futkosó pólgárok.

72 [A hát h-ja n-ből javítva.] 80 ülöre <a> 89 lábomba<n> 90 tartsa<n>

26. Hanem it uramnal költsar vagy bor hordó,
Szép conceptusokat ·s ritmusokat író,
Arithmetikában nagy fő compútáló,
Sőt, a' mi leg nagyobb, lehetek szám tartó.

Johannes Pellionis

- 105 27. Ne trefáljodjatok, ha ide jottetek,
Hanem uram éltén szivből örvendjeteK,
Szent Gyorgy jövetelén szépen örüljeteK,
És FRANCK GYORGY uramra *menyből* jót kérjeteK.

Sebastianus Aurifabri

c)

Conclusio

1. Isten hozzád, jó atyánk,
Tsak eddig perórál szánk,
·S eddig mondot verseket skólánk,
Ha vétkeztünk, ne neheztelj ránk.
- 5 2. Valamit ma mondottunk,
·S a' mi jókkal áldottunk,
Tellyesitse Isten, jó urunk,
A mi jó éltedre kivantunk.
- 10 3. Terjeszsze Isten elted,
Sok jóval áldja fejed,
Mit töle varsz adja meg néked,
Hogy nagy atyad elhessen benned.
- 15 4. Sok György napjat érj földön
Ennél jobb békesseKben,
Sok eztendöt elj egeszseKben,
Azután meny fel *menyben*, amen.

102 író< t > 104 Sö 107 Gyorgy < i > 108 menből
16 [E szó kimaradt.]

121.

[A „DECLAMATA IN DIEM GEORGII PER NOS DISCIPULI” MAGYAR SZAKASZAI]

1. Te sem sokat mondál, még is mást pirongatsz,
Nem gondoltam, hogy légy ilyen okos malatsz,
Hogy néha Bikaért tsillagokhoz szaladsz.

Joh. Deiderici

- 5 2. Mi lelt benneteket, miért veszekedtek?
Jobb Szent György életén örülnie keztek,
Ujjulása napjan néki orvendeztek,
Nagyobb betsületet úgy gondolom teszték.

- 10 3. Mondjátok hát velem, hogy ez Szent György élljen,
Szép tsendes időket vénségben szemlélljen,
Plantállja a’ magot a szivekben mélljen,
Hogy nagy hivség mia hamar ki ne sülljen.

Georgius Lutsch

122.

AD DOMINUM CONSULEM AD DIEM JOHANNEM DUM FILIUM HABUIT

a)

SEPTIMA CANTIO

1. Egesszeggel, kozöntettel
Tanitónktól, oskolánktól ·s ritmusinktól
Mostan
Ki nem régen egesszsegben
5 Mi közünkben szállál épen,
Vigan.
2. Jöveteled és lételed
Nemzetednél, szüleidnél ·s egyebeknél
Kedves,
10 Ujjulásod ·s viragzásod
Mint rósának s liliomnak,
Betses.

11 és liliomnak [A szótagszám miatt javítva.]

- 15 3. Sok esztendőt, hosszú időt
Egészségben, békességben nagy Szebenben
Élj ·s érij,
Hogy az urnak, hü atjádnek
Jóságába ·s nyomdokába
Be férj.
- 20 4. Regiségtek ·s nemzetetek,
Adja Isten, hogy terjedjen igen szépen
Sokig,
Tisztességtek ·s nagy hiretek
Erejében mint most légyen
Vegig.
- 25 5. Sok irigytől, ellenségtől,
Isten keze, nagy ereje és kegyelme
Örzön,
Kissebségtől ·s kesergéstől
Az úr karja ·s nagy óltalma
30 Mentsen.
- 35 6. Sok bajatok, hü munkátok
Után menyben, nagy örömben egyen egygyen
Menvén,
Vigadjatok, ·s tapsolljatok
Telljes szívvvel a szentekkel,
Amen.

b)

VERSUS

1. Első eset után ÉVA örült igen,
Mikor első fiat adott néki Isten,
Urtul ferfiat nyer, így szól örömében,
Ki vigasztalhattja keserűségében.
- 5 2. Isák születésén mit nem tsinált Sára,
·S nagy hűtű Abrahám, ennek az ő ura,
Jácob származasán vigadot Rebeka,
Három fia létén mint nem örült Lea.

16 atjádnek Bé férj

- 10 3. Jósef születésén ékes Rachel mit tett?
Örömeben szegény helyet alég lelhet,
Jánosnak mint örült jó anyja, Ersébet,
Éppen így örültél fiadnak, ki most let.

Johannes Gaszner Declamavit

- 15 4. Értvén, hogy fiad lett, bizony így szólhattál,
Nagy örvendezésben így fel kiálthattál,
AH, SZE BENI ROSAM, Istentől adattál,
Égészen bum közöt immár meg nyugtattál.
- 20 5. ·S ah, szebeni ROSA, hogy ki nyilatkoztál,
Nékünk, szüleidnek, nagy örömet hoztál,
Első szülöt fiam, hogy mostan származtál,
Egy sereg bánatot tőlünk el hajtottál.
6. Nemzetemnek nálam nőttetek már hárman,
Kik mint szép pálma fák, zöldeltek házamban,
Oh, pünkösdi ROSAM, ZÁBÁNIUS HERMÁN,
Leg nagyobb örömöm születéseden van.

Stephanus Simonius

- 25 7. Mert mint liliomnál és a' viólánál
Tavaszi szép rosa kedvessb pirossaggal,
Kedvessb illatozo gyönyöru szagával,
A' ként kedvesebb vagy nálam leányimnál.
- 30 8. Tavaszi virágok közt liliom ékes,
Söt a' violais embereknel betses,
Mindazáltal egy sins, mint ROSA, oly kedves,
Mely jó szaggal tellyes ·s pirossaggal szénes.
- 35 9. Smaragd és a' rubin gyűrükben fénylenek,
Mégis a' gyemantal soha nem érkeznek,
Hermán ZABANIUS JÁNOS, letelednek
Napja, el hid, olyan drága szüléidnek.

Johannes Georgius Vett

- 40 10. Méltán is nevedben illy szép szók rejtettek,
Pünkösdi után lettel, ·s rosának nevesztek,
Tavasszal ujjúltál, ujnak keresztelték,
Szebenben születél, SZE BENinek tettek.

12 [A sor utáni aláírásban a szó vége hiányzik.] 20 [A *bánatot* második *t*-je *d*-ből javítva.] 30 [Előbb:] embereknel
<kedves> 36 [Előbb:] olyan betses

11. Szent János havában, János napja előtt
E' világra való ki származásod lőt,
Tekintetes atyád neve rad töltödöt,
Épen Erzebéttül János vilagra jöt.

45 12. Illyen nagy szép titkok neved alatt vagynak,
Illy okokra nézve jól neveztek annak
Mint halljuk: ZABANIUS János HERMANNNAK,
E' magyarázatja az anna grammának.

Petrus Vagner

50 13. Első szület fiad hád nőjjen fel nagyra,
Élte tündökölljék mint gyemánt sokára,
Ujjuljon kertedben 's légyen nagy rósáva,
Mellynek zöld levele bimbozék sok ágra.

55 14. Éltesse az Isten nagy jó egészségben,
Miként viragozik rósa szép kertekben,
A ként napról napra szebb szebb szénben nőjjon,
Pirosaggal 's ékes szaggal tellyes legyen.

60 15. Hogy így édes atja annyának sziveket
Örömmel töltse be, keresven kedveket,
Jó viselésével ujjitsa élteket,
Mindenüt terjesztvén nagy betsületeket.

Paulus Gündesch

16. Tekintetes atja nyomdokat kövesse,
Sok Szent János náját véle edjüt érje,
Nemzete ágait ezis fel építse,
Kin nagy nemzetének örüljön a' szive.

65 17. Fel növén minden jó dologban epüljen,
Ékes tudományban részt vegyen nagy bővén,
Mély által szolgáljon öis Nagy Szebenben,
Követvén nagy atját mindenben eszesen.

Georgius Lutsch

70 18. Hány örömet hozot most születésével,
Szaz annyi vigságot jövendő éltével
Hozzon és a' maga jó viselésével,
Egész magyar skóla kíványa jó szívvvel.

Johannes Nézner

47 [Előbb:] halljunk 49 szüled 62 [A Szent rövidített alakja a sor fölé írva.]

- 75 19. Zabánus János Herman elljen sokat,
Érjen egészségben sok János napokat,
Sok pünkösöd heteket ·s szent Ivan havakat,
Tavaszi időkben ·s szedjen új rósákat.

Johannis Deidrici

- 80 20. Elljen ·s jövődőben hazánkknak szolgalljon,
Szegény nációnknak, mint atja, használljon,
Sok atja fiának jó tanatson adjon,
Ekes erköltsével még nagy tisztre hágjon.

Tobiás Stranovius

- 85 21. Élj, édes új gazdám, e' jámbor Gerhardal,
Ki nem vesztet öszve soha husos tállal,
Kaposzta kalatstsal nyúl hus salatával,
Letzkéért nem kapot ustökben Mártonnal.
22. Azt mondják felölem, felette jó vagyok,
Nem kellenek nékem immár a' játékok,
Tsak huszszor napjában mostan tsigát tsapok,
·S egy egy pár tsismátis tiz hét alat rontok.
- 90 23. De mind ezek által elmém élesedik,
Kiváltképen mikor a' nadrágom mérlik,
Meg latja meg minden, Gerhardbúl mi tellik,
Noha mostan szegényt ártatlanúl verik.

Gerhardus Thomas Murgaschius

- 95 24. Tsak szenyvedj barátom, nekemis elég jut,
Mint ha nem kaphatnánk veréséket másut,
Kevés tudományert ember mely sokat fut,
Megis nem ehetik mindenkor kakas húst.
25. Am látod, mit tsinálsz, de én oda hagylak,
Töbször, jó barátom, én már fel nem foglak,
Sem praeceptorodnál már bé nem vadolok,
Isten hozzád, Gerhard, Istennek ajánlak.
- 100

Martinus Leo

84 [A rövidített rag *nak*-ként oldható fel, a rím miatt javítva.] 91 mit 97 tsináltsz 99 [A *praeceptorodnál d*-je után *nak* rövidítésjel kihúzva.]

26. Miként oda hagyta Pál az oláhokat,
Sokan így hagyátok oda oskolánkat,
Nem tudván jövődő bajas káratokat,
Ezért választatok töket és ollókat.

105 27. Eszt baratsagoson mondon, fiam Márton,
Mert bánom, hogy skólánk ily igen pusztuljon,
De ki nem tanulhat, kapát ·s kaptát fogjon,
Skolákban jó időt karral ne morsoljan.

Johannes Pellionis

110 28. Lassan, lassan, uram, nem leszünk mind papok,
Posztó tsinálókis, lám, elég gazdagok,
Eleg aba köntöst szabnak a' jó szabók,
Bezég én sem leszek sokáig társotok.

115 29. A sok tudós ember már el sem tud élni,
Ha tsak mesterseget nem kezd tanúlgatni,
A' ki tud olvasni, írni ·s komputálni,
Nem kel oskolánkban annak többször menni.

Georgius Vagner

120 30. Hát a' poroszlóság mesterségé vagy nem?
Mert a' jó szerentse részt ad abból nékem,
Nem jó, ha letzkétől meg bolondul fegyem,
Azért enis magam skolából ki veszem.

Georgius Konert

31. Bezzég énis, paitás, hegedüsé leszek,
Vagy kádár, vagy bodnár mély helyébe megyek,
Szigyártó vagy penig ökör nyuzó leszek,
Soha többbe nem kel nékem nagy letzkétek.

Georgius Vakszman

125 32. Akar mi legyetek, én velem nem értek,
Mert mint én, nem lesztek oly finum ötvesek,
Aranyból hordónak feneket én metszek,
Engem azért fellyebb, kérlek, betsüljetek.

Sebastianus Aurifabri

109 mint 114 mesterseged 125 mit

- 130 33. Hát a' doctorságot tsak mind el hadjátok,
Jó jo, betegségben mind reám szorúltok.

Valentinus Simonius

34. Kalap festő lések, ha atyám engedi,
Ezzel más ruhátis meg lehet festeni,
E' szép mestersegnek vagyon most keleti,
Valaki fejr bört tud feketíteni.

Johannes Gits

- 135 35. Lassátok baratim! én tanulni megyek,
Kutya petzér ·s kukta, ha lehet, nem leszek,
A jo deakoknak mint vólt betsületek,
Fazakas ·s vargának ritkán süvegeltek.

- 140 36. Bizony dolog, nehéz a' patientia,
De ki a' skolákban ezt jól meg tanulta,
Futúro vitetik tisztos urasságra,
Kinek a' tanulás jól fel fert fogára.

- 145 37. Ha mind el mentekis, tizen még maradunk,
Nálunknál rosszszabat soha nem uralunk,
Varjatok, szöjjetek, de mi tsak tanulunk,
Az után rajtatok, meg hidd, uralkodunk.

- 150 38. Tudós emberekbe tsak egy sem hólt éhel,
A' belsöt a' külsön soha ne tseréld el,
Mert közönséges jó deák mesterséggel
Tartatik, nem kováts szikrázó szénével.

39. De ezt ebben hagyom ·s a' tzélomra térek,
Nagy atjafiaddal sokáig éljetez,
Sok János napokat békével érjetez,
Vegezetre osztán egekben menjetez.

Petrus Solymosi

129 [A tsak a sor fölé beszúrva.]; mint 130 mint 142 vert 151 [Előbb:] tzélomra hagyom

c)

VALEDICTIO

1. Igy tetszet mostan vigadni ·s örvendni,
Fiad létén tapsolni,
Ha most contingal botlani,
Arról kész légy condonólni,
5 Engedni.
2. Sok dolog közöt hirtelen,
Jól készülnünk lehetetlen,
De ha meg tart a' nagy Isten,
Jövünk maszszor ékesebben,
10 És szebben.
3. Éltessen Isten fiaddal,
Éltessen hites társoddal,
És kedves két leányiddal,
Éltessen Isten égész házaddal.
- 15 4. Sok János napját békével,
Eljetekek ·s jó egészséggel,
Sok tavaszi, bö esztendöket
Érj, Uram, szerelmesiddel.

123.

CANCIONES HUNGARICAS ET LATINAS

1. Parnassus hegyén lakó nevedékeny músák,
Egészen előtekben ki jöttünk, jó atyák,
Vigadni ·s örvendni, mint szemetek látják,
Vesztglésben légyen ki ki, sziveink kívánják.
- 5 2. Hogy sokszor fel gyültetek gyenge actusinkra,
Gondotok volt mi reánk ·s kedves tanitónkra,
Sok áldás, vig lakás szálljon házatokra,
Egészségtek böven nyuljjon sok hoszszu napokra.
- 10 3. Eddig lett examenünk ·s actusunk vólt hibás,
Jól tudjuk, természetté válhatik a szokás,
Azértán méltatlan vólt a' rágalmazás,
Mi lehetett, szivből eset, tsináljon jobbat más.

2 tapsolni 16 [Előbb:] egészségben 17 tavasz

5 actusikra 10 válhatik szokás [A ritmus és a szótagszám miatt javítva.]

- 15 4. Mindazonáltal kérünk, szerelmes atjaink,
Ha vétkesen estenek mi cómédiáink,
Főképen ha ebben botlottak nyelveink,
Engedelmet szépen kérnek fiui ajakink.

124.

AD DOMINUM CONSULEM

- 5 1. Skólánk, serkenj fel ismétlen álmodból,
Vigazságot szedj magyar poesisból,
Ne szunnjadosz most, írj uri dolgokról,
Ne félj irigytől, ne félj *irigytől*.
- 10 2. Verd a' tziterát, pengesd a' tzimbalmot,
Zendítsd hegedüd, mozdítsad a' lantod,
Üsd ki fejedből a krapulás álmot,
Majd adnak dolgot, majd *adnak dolgot*.
- 10 3. Szép kilentz músák, három gratziákkal
Gyönyörű hintón mentek musikákkal,
Ország gyűlési alkalmatossággal
Alba tartozzál, Alba *tartozzál*.
- 15 4. Nem lesz hijában ezeknek menések,
Nem tom, mint estek ot a' végezések,
Ezt lattam, hogy e' mosolygó szép züzek
Koszorút kötnek, *koszorút kötnek*.
- 20 5. Hová tzeleznak, ki fejében tészik,
Erről szívében minden gondolkodik,
Titkos tanácsok músák ki jelentik,
Nékik ki tettzik, *nékik ki tettzik*.
6. Mondván: mi nálunk az a' személy betses,
Ki minden féle virtusokkal tellyes,
Tudományával 's nemzetével ékes,
Nálunk a' kedves, *nálunk a' kedves*.
- 25 7. Kiáltás közöt grátziák is mondják,
Ki törvényeket tartja, azt urallják,
A bársony nyergét nem mindenre hannják,
Érdemre adják, *érdemre adják*.

14 ko <cómédiáink>

[A versszakzáró sorok ismétlései &c jellel vannak rövidítve.] 13 téz

- 30 8. Kénszerítettnek, ki ki hogy voxolljon,
Musáknak szivek melly személyhez vonnjon,
A gráziák is meg nyugosznak azon,
·S kérdik, hól vagyon, *·s kérdik, hól vagyon.*
- 35 9. Mond végre Pallas, eszes Calliope,
Küldjünk valakit, mennjen jól végére,
Mit késik, miért nem jö tiszteségére,
Fuss, Melpoméne, *fuss, Melpoméne.*
- 40 10. Fut el fuladva ·s utánna Erató,
Ezt meg előzi Uránia ·s Clio,
Két felől fogják, kiált az Apolló,
Nagy tisztre méltó, *nagy tisztre méltó.*
11. Nevén szollittják, ZÁBÁNIUS uram!
Ez a' végezés, mond Apolló, réam
Ami ebből néz, magasztal az én szám,
Tsak légy hü hozzám, *tsak légy hü hozzám.*
- 45 12. Nagy zendülés lön ·s menten koronazzák,
Fejébe tészik, mely laurust tsinálták,
Magok köziben ültetik ·s kiáltják
Vivat! ·s meg áldják, *vivat! ·s meg áldják.*
- 50 13. Hoszszú időkig édes kedvesivel,
Mi is kívánnjuk, éltesse az Isten,
Holta utan hely adassek az égben,
Amen ·s úgy légyen, *amen ·s úgy légyen.*

125.

APUD DOMINUM CONSULEM IN JOHANNI DIE

1. Zendülljetek tziterák,
Virgyinákkal frissen,
Tapsollyatok most nyimfák,
Nagy örvendezésben,
5 Músák, Pegasus lakosi,
Skólánk keves tanítványa,
Zengjete, zengjete, *zengjete, zengjete.*
Mert jó urunk vs pátronusunk
Születése napját ma el érte
10 Kedvesivel edgyüt egészségben,
Vigadjunk hát, *vigadjunk hát.*

2. Sok Szent János napjait
Békeségben érni,
Azoknak esztendeit
15 Egeszségben élni
Isten engedgye ez urnak,
Ki Promotora Skólánknak
Mindenüt, mindenut, *mindenüt, mindenüt.*
Mert Tanitot maga hozot
20 Magyarok közzül ide minékünk,
Hogy Nagy Szebenben lenne vezérunk,
Vigadjunk hát, *vigadjunk hát.*
3. Mindenikünk akarja,
Hogy sokáig elljen,
25 Praeceptorunk kivannya,
Légyen egeszségben,
Hogy ez nyomorúlt orszagnak
·S a mi kevés natzióknak
Szolgallyon, szolgallyon, *szolgallyon, szolgallyon.*
30 *Városunknak és skólánknak*
Légyen kuráló igaz hü atya,
Az egész *skolánk* szivbül kialtja:
Elljen, elljen, *elljen, elljen.*
4. Sokáig az Ur Isten
35 Eltesse ez urat,
Tartsa jó egeszségben,
Ennek házas társát
Bánatokkal ne terhellje,
Gyermekeket fel nevellye
40 Vénségre, vénsegre, vénségre, *vénségre.*
Hogy nézhessék, szemlélhessék
Fiaik ·s leányik magzattyokat,
Mint vén Jácob, ő unokáikat,
Nagy örömmel, *nagy örömmel.*
- 45 5. Terjessze ki szélessen
Nemzetek ágait,
ZABÁNIUS nemzeten
Láttassa javait
Isten ·s maga védelmezze,
50 Gyülölök ellen örizze
Karjával, karjával, *karjával, karjával.*

18, 22 [Az ismétlés jele hiányzik.] 21 [A Nagy N-je n-ből javítva.] 30 Városnak skolánknak [A szótagszámhiba a következő vers 30. sora alapján javítva.] 32 skolánknak [A rövidített alak szerepel.] 46 ágai

Hogy hazánknak szolgallyanak
·S nagy városnakis használlyanak
Mind belső ·s mind külső társaságnak
55 Elméjekkel, *elméjekkel, elméjekkel, elméjekkel.*

6. Békesseggel ·s bőszeggel
A' mig élnek, áldja
Egészséggel ·s jó észszel
Isten koronázza,
60 Hogy tobbi is attyok után
Járjanak, jarjanak, *járjanak, járjanak.*
Végre osztan ·s meny országban
Fáradsagok után juthassanak,
Szentekkel egygyüt ott vigadgjanak,
Amen, amen, *amen, amen.*

126.

APUD DOMINUM SEDIS JUDICEM PETRI DIE

1. Poéták seregi,
Mit alusztok ennyit,
Skólánk kevés iffiai,
Miért halgattok annyit,
5 E' gyönyörű szép nyáron,
Melyben szükség, viragozon
Az rósa, az rósa.
Liliomok ·s gyöngy viragok
Gyönyörűséges szagot botsátnak,
10 Minden állatok mostan ujulnak.
Ni mus hát.

2. Örüllyünk, mert ma éppen
E' nyárnak eleén
Szent PÉTER napja szépen
15 Fel tettzet ·s kezdetén
Szükség, miis énekellyünk
És sziveinkből örvendgyünk
Mindnyájan, mindnyajan, *mindnyájan, mindnyájan.*
Mert jó urunk ·s Pátronusunk
20 E' naptól születését dukállyá,
Hát hogy vigadgyunk, minden javallya,
Örüllyünk hát.

54 Mint

[A címben a *Dominum* rövidítését jelző *D* beszúrva.]

3. Mindenikünk akarja,
Hogy sokáig éljen,
25 Praeceptorunk kívánnya,
Légyen egészségben,
Hogy ez nyomorúlt országnak
·S a mi kevés nátziónknak
Szolgálljon, szolgálljon, *szolgálljon, szolgálljon.*
30 Városunknak és Skolánknak
Légy kuráló igaz hű attya,
Az egész Skólánk szivbül kivaltya
Elljen, elljen, *elljen, elljen.*
4. Sok Szent PÉTER napjait
35 Érje békességben,
Azoknak esztendeit
Nagy gyönyörűségben,
Ne *terhelte*ssek sok búval,
Ujjittassék vigassággal
40 Szívében, szívében, *szívében, szívében.*
Fáradtsági, sok munkái
Után vitessék az egekben,
Hól ISTEN előtt légyen örömben.
Amen, amen, *amen, amen.*

127.

APUD DOMINUM KÖLESÉRI IN DIEM SAMUELEM CANTIO

a)

Ad notam: Dicite, dicite, vivat, vivat

1. Meg maradot kevés számú magyar skóla kely fel,
Már hosszász halgatás után fejverben öltözzél fel,
Pallásnak sisakjával ·s hadi készületével,
5 Pegasus eleibe, Pegasus hegyre menj fel,
Telljes örömmel.
2. Mivel ezer hat szaz után kilentzven hetedikben,
Mikoron szép Phoebus menne az ékes züz jegyjében,
Nejedik lépésének épen a' kezdetében,
10 Sámuel Pegasuson állá ő véle szemben,
Szép öltözetben.

28 nátziónkis [A rím miatt, az előző vers 28. sora alapján javítva.] **38** terhelt essék
7 [Előbb:] Mikoron szép Phoebus állá ő véle szemben

3. Az erős sás és grif madár két felől öt követik,
Hogy bátorságosan jarjjon, szárnyokkal környül vészik,
Hypocrene kut körül lovával nyargalódzik,
Holot másák serege eleiben érkezik,
15 És így köszöntik.
4. Isten hozot fáradságid után ide közinkben,
Szalj le szárnyás jó lovadról, légy velünk veszteglésben,
Mert már sok munkád után illik, légy tsendeségben,
Sok bú bánatok után részesulj vig öromben,
20 Mi velunk egyben.
5. Lassad földön békességben sok augustus havát,
Érjed többször kedvesiddel tsendes Samuel napját,
E világi éltedben Isten közölje tavát
Veled, reád arasztván lelki ·s testi áldását,
25 ·S atjai vóltát.
6. A' mint eddig dolgaidban áldot meg a' nagy Isten,
Késértedben, probáidban ·s búban vólt veled jelen,
Ugy ennek utánna is felsége védelmezzen,
·S atjai szárnyaival gonosztól meg őrizzen,
30 Amen s úgy legyen.

b)

1. Igéretünk szerint, imé, elő jöttünk,
Hirtelen mint lehet, tsak ugy készülhetunk,
Tudjuk, meg nem vetet gyenge gyermekségünk,
Mikor tiszta szivbül néked örvendezzünk.
- 5 2. Méltan is, mert skólánk két esztendök alatt
Alkalmatoságot találni nem tudhat,
A mellyen tisztelni születésed napját,
Ma immár el érte régen várt óráját.
- 10 3. Jól lehet, egészszen fogadast fogattunk,
Hogy e' fél esztendön semmit nem inditunk,
Actushoz, ritmushoz meg tsak nem is fogunk,
Mert felölünk ítelt balúl sok barátunk.

28 védelmezze 30 és [A szótagszám miatt javítva.]

- 15 4. Mindazáltal, mivel tanítónk atyjáva
Lettél, 's iskolánknak hű pátrónusáva,
Senki affectusát nem tártóztathatá,
Hogy ma igaz szívből it ne declamálna.

Declamavit Johannes Gasner

- 20 5. Ugy vagyon! azért én fogok a' dologhoz,
Isten sok napokat Samuel napjához
Adjon sok eztendőt minden órájához,
Mellyeket augustus ő magában bé hoz.
- 25 6. Miként születésed napja esik nyárban,
Mikor minden féle állat van ujságban,
A' ként virágozzál minden dolgaidban,
Hired 's neved végig ragyjogjon házáinkban.
- 30 7. Augustus alat a' mint neved esik,
Magadis az alatt hogy meg maragy, illik,
Aratas szület közt neved irattatik,
Ne félj hát, szükségtul házad nem bántatik.
8. Tsak kegyes életben maradj meg vegiglen,
Mivel a napod fenylik kegyes szuzben,
A' mint vársz, meg adja kétség kívül Isten,
Melyre kérem, velem minden mondja: Amen.

Paulus Gündesch

- 35 9. Isten adjon magot, ki neved támaszsza,
Ékes tziperedet hiven óltalmazza,
Mi jót jegyeztetik, el érje 's meg fogja,
Léven nagy atjának nem mostoha fia.
- 40 10. Szárnyas Pegasusként nyomdokod kövesse,
Ne essék ez álma a' fájátúl meszsze,
Futva és repülve igygyekezék hegyre,
Arra, a' mely méltán jutot tziperedre.
11. Sas keselyü módon fellyebb fellyeb menjen,
Griff madár körméből drága jürüt nyerjen,
Mellyen az atjának szive örvendezen,
Mindnyájan kivanjuk Amen, Amen, Amen.

Petrus Vagner

19 órához 21 szüetésed 27 Aratast 30 napot 31 kívül <adja> 43 sziven 44 kivanjunk

45 12. Amen és úgy légyen, kívánom szívesen,
Lelki és testi jókkal Isten részesítsen,
Bánat és keserűség nagy megszűsége kerüljön,
Szeretet és békesség veled légyen jelen.

50 13. Hoszszú eztendőkre terjedjen életed,
Viradjal végig maradjon meg hited,
Nagy fő rendek előtt légyen kedveséged,
Nem artván orozva maró ellenséged.

55 14. Mind eddig veled vólt Isten sok bajodban,
Ez után is légyen veled próbáidban,
Öltöztetven lelki fegyverben és paisban,
Térjen meg, ki reád neheztel méltatlan.

Georgius Lutsch

60 15. Erős bástjad és varad légyen a' Jehova,
Oda igazgassa lépésed a' hova
Hasznos, és belőle leszen lelked java,
Tegyen sok szegénynek éltető atyjáva.

16. Az eztendők után, mellyekben búsultál,
Örömmel és jó kedvel Úrtól meg áldassál,
Mit szívesen sokszor Istentől kívántál,
Adj meg egészen, ujjulj ui áldással.

Johannes Georgius Vett

65 17. Kis Aszszony havában kis rythmust tanúltam,
Már aratás után keveset arattam,
Kis szekeretskére sok szénát nem raktam,
A' kurta lepelnél tovább nem nyújtottam.

70 18. Summa rei, atjám, sok Sámuel napján
Aszszonyom anyammal élj szentül és igazán,
Sok eztendőket érj békeség határán,
Teljék kedved és szived buzgó kívánságán.

Samuel Mederus

75 19. Meg vallom igazán, örülok élteden,
Mivel atjám helyet rendelt a' nagy Isten,
Nékem leg szükségesb örülni szívesen,
S mint lehet, köszönni jó tédet verseden.

- 80
20. Kegyes szándékodért, mellyel vagy felölem,
Az árvák Istene áldjon meg, hogy engem
Szárnyod alá vöttél, meg ruhaszvan testem,
·S tanítom fiaddal, ·s táplálóm vagy nékem.
21. Tudom, hogy e' nagy jót meg nem szolgálhatom,
Mindazáltal erőm szerint magasztalom
Nevedet mindenüt, valaholot lakom,
Istenem helyettem áldjon meg, kívánom.

Johannes Megyeri

c)

CONCLUSIO

- 5
1. Utolsó vers mondas
·S végső Rithmisálás,
Mellyet Skólánk ma mondott,
Ez a' Déclámálás
Es szivbéli áldás,
Mely Tanítónktól iratot.
Hogy ha vólt mint hibás,
Jó Atjánk, meg botsás,
Mert egünk turbáltatot.
- 10
2. Ez is hirtelen let,
·S hamar készítettet,
A' mint az idő hozta,
Mint elménktől lehet,
Tsak ugy készülhetet,
15 Kegyelmed is rá hadja,
Irjon más szebbeket,
Nem ir szivesbeket,
Akar ki által látja.
- 20
3. Hoszszás énekléssel
·S bérekesztő versel
Sokaig nem fárasztunk,
Hanem tiszta szivvel
Kedves hiteseddel
25 Nagy Istennek ajánlunk,
Igaz feleiddel,
·S jó isméröiddel
Úr szárnya alá hagyunk.

- 30 4. Ö felsége légyen
Mindenkoron jelen
Veled háboruidban,
Isten védelmezzén
Sok irigyek ellen
Jó ·s hasznos dolgaidban,
35 Sok jókkal szeressen,
·S tisztedben végiglen
Maraszszon országunkban.

128.

CANTIO AD HUNGARICAM COMEDIAM

Ad notam: Mi hir van pokolban

1. Mái komedia illy Personákból ál:
Virtus Gasner János, ki kevésig regnál,
Vitium Klein György mert véle szembe szál,
Plutoval, Leoval szegényre praktikal.
- 5 2. Gündesch Pál e' hadban lészen Justitia,
Vágner Péter penig szép Temperantia,
Fortitudo lészen Simonius fia,
Ugyan ötöt tészünk azután Gazdaggá.
- 10 3. Vet János érdemre lészen Constantia,
Valhütter Voluptas, Pictor Superbia,
Oláh Ébrietas, Lutsch Injustitia,
Kis Deidrici tsak ma lesz Inconstantia.
- 15 4. Sebastián lészen elég Molestia,
A' kis Simonius Impatientia,
Ingratitudo most Homo de Gits Ira
Les Crudelitas Herman Cupido maga.
- 20 5. Ismét Vágner Péter Gazdag felesége,
Vágner Gyurka lészen szegeny Lászar képe,
Taysz halál, Gündesch Abrahám hág menybe,
.....
6. Nézner lesz egygyügyü szép Patientia,
Vakszman véle egygyüt jó Tollerantia,
Tiszen három Ördög morbus lesz tsinálva,
Kérjük, ki ki szemet ·s fület erre hajtja.

2 kevésik 20 [Hiányzik.] 22 Tollerentia

ANTE EXAMEN

	1.	Lassaban, jó János, a' szárad meg ne tsapd,
Félek, még ma tölem, mit nem vársz, el ne kapd,
Okos beszédidben nyelved meg ne harapd,
Simplex seregedet menten jo rendben szabd.	Simonius
5	2.	Noszsza, jó vitézek, álljatok tsuportra,
Még ma, a' mint látom, kiálnak itt botra,
Mit forogsz lab alatt, pulya, fordúlj sutra,
Non ize Domine et ego est Schola.	Solymosi
Latzko
10	3.	Magyar rendben álnak seregim, úgy látom,
Akár merre készek, úgyé, jó barátom.	Solmosi Pe ter
	4.	Zó asa csupunye opints csoretsz gluga,
Bun dom jeszt ahela káre da la szluga.	Iván
	5.	Be nagy tok a' fejed, úgyé bar, jo koma,
Úgy úgy téged desztül jeszte la noj almma.	Sólymosi
Iván
15	6.	Készek a' seregek, hól van a' Constructor?
Itt vagyok, azt tudad, mig nem néki a' sor.	Simonius
Deiderici
	7.	Mit beszélsz, jo Bráder, ki tett Constructorrá,
A' szelid körtvélybül hogy levél vatzkorrá?	Sólymosj
20	8.	Nem lettem, jo uram, de meg ijjettem vólt,
Gondolám, nyakomban szakad ez a' nagy bólt,
Parantsolj most, meg ládd, miben mozog a' holt.	Deidericj
	9.	Látom, Constructor vagy hát e rongyos hadbül,
Válasz Constructiót, de ne paraszt svadbül,
Jobbat lehetnek ott látom, mint magadbül.	Simonius
25	10.	Constructive vadnak, de majd distingválom,
E rosdás komával ha fuled találom,
Simplex, legitime allitsd, parantsolom.	Deiderici
30	11.	Hiszem nagy dolog az, mint disznók, úgy álnak,
Jó, hogy illy pihesen szárnyokra nem szálnak,
Ki találna kedvét a' köszvényes száznak,
Mint nagyságos úrnak, jobb vólnál lovásznak.	Sólymosj

12. Ez a' kettős Nomen méltan első lehet. Deiderici
13. Itt vagyok, ha kellek, tudok mind két karra,
Akár sült malatzra, akár a' pohárra,
35 Kész vagyok fekünni akár mely oldalra,
Akár a' paplanra, akár a' párnára. Gindesch
14. Verbum törpe, 's mégis utánna evezhet. Deidericj
15. Patkón állok én is, gyenge legény lévén,
Hat zászló allyára töled hó pénzt kérvén,
40 Által vágom magam akár mely clisén,
De nem igen kapok mezőben a' kévén. Stranovius
16. Hól hat zászlo alljja, dobosod sins annyi. Deidericj
17. Nomen, úgy irányzom, lészen zászlo tartó,
Ez a' kis Pronomen lehet sereg hajto,
45 Participiumnak nyitassék az ajtó,
Roszszul participált, nints rajta sok posztó.
18. Téged mive tészlek, szemes Adverbista? Stranovius
19. Úgy gondolom, lészek én Calendarista. Bali
- Benè malè fiant tu non curas ista.
- 50 20. Hól a' Coniunctio? Stranovius
21. El szakadt a' lántzom. Lutsch
22. Légy Interjectio, 's ott leg végső rantzom.
Nékem seregemenek gyalazatos sántzom. Stranovius
23. Mind elő számláltad, nints egy tized allya,
55 Kis Latzko dobosnak magát offerállja,
Bali is a' dobot tjukkal hajigállja,
Iván is evésbül a' sárt ma meg állja. Deidericj
24. Rajta, jó vitézek, mit valogat bennünk,
60 Haton egy egeret sokszor meg kergetünk.
Vitéz a' mi nevünk, ha nem *taplós* retkunk. Stranovius

33 mint 40 [A szó eleje olvashatatlan.] 42 zászlo 43 [A *Nomen* utólag a sor elejére írva.] 54 [Előbb:] allya 60 datplós

25. Csit pat, Simplex bájja, egyszer miért nem fordúlsz,
Illy fegyveres lévén kementze megge búsz,
Pártos seregedre kardot miért nem hús. **Deidericj**
- 65 26. Közel ne jojjetek, ki vagyok, ismértek,
Sok mezön szuszogva forgottam veletek,
Meg nyomoritattam sok betűt itt veszte
Tartóz lántzos szomszed, le ülek kösztetek. **Sólymosi**
- 70 27. Ne veszeszd magadat illyen esztelenül,
Hogy hálnál meg, kérlek, nagy jo szemtelenül,
Fegyvered sints, látom, ·s te olly kegyetlenül
Fel tartottad szádat, majd béled is meg hült. **Lutsch**
28. Botra, mit pironogat, hogy nintsen fegyverünk,
Naloknál töb szilvát bottal mi le vertünk. **Sólymosi**
- 75 29. Lóra, Constructio, itt jü a' parasztság,
De ezt mind ki irni vólna kis fáradság,
El kelne, jól tudom, osztán a' barátság,
Ha sokat mondanánk, eddig a' mulatság. **&c Vett**

130.

EPYLOGUS EXAMINIS

1. Examenünk ·s magyar Skólának e vege,
Melynek vólt, vagyon, ·s lesz kevés kedvessége
Nemely előtt vizsont vagy betstellensege,
Avagy valakinek erre irigysége.
- 5 2. Leszen lakásunknak nyilván torma ferge,
De a' jo életnek mit árt ennek merge,
Hogy ha volt mi velünk Isten ö felsege
Vagyon ·s lesz, nem arthat senki dölyfessége.
- 10 3. Ugyanis mindenek a' Christus nem tetzet,
Mellyik otves tetzö petséteket metzet
Mindennek, vagy sütöt mely kúfár peretzet,
Még tsak a' tziganyis edgyarant nem ...dzet.

68 illyen <hirtelenül> 71 szádad 76 [A sor előbb Vett-tel kezdődött.]
2 vagon; dedvessége 12 [A szó eleje bizonytalan olvasatú.]

- 15 4. Mi sem vagyunk jobbak Deákné vásznánál,
Nem igyekezünk mást tudomány hasznánál,
Egy pénzen tsak kevés pésmát patikánál
Adnak, de mégis ez oltsób déak szónal.
- 20 5. Mind az által óltsón mi tölünk vehetet
Minden, ki Istentul jó elmét nyerhetet,
Hól mások tsak edgyet adnak, mi ott hetet,
Ily hamar Cicerót vallyon ki tehetet.
6. Vólt mi volt, 's majd múlt, más több jot tsinállyon,
Elmés halgatoink, menybül áldas szálljon
Ratok, 's botsanatot mi hibank talállyon,
Hej, conter verjen meg, eső alapallyon.
- 25 7. De mit tréfálodunk, ez nagy betsületet
Koszsönnyük, 's eltünkben jo emlékezetet
Teszünk errül, nagy rend ennyire szeretet,
Hogy mi játékunkért nagy dolgot félre tett.

131.

NÉHAI MÉLTÓSÁGOS GRÓFF BETLENI BETLEN SÁMUEL URAM BÚCSÚZTATÓ SZAVAINAK
STRÓFÁI

Praeambulom, melyet a háznál énekeltének el

1. Méltóságos jó úr Gróff Betlen Sámuel,
Hazánk egy oszlopa reméntelen dült el,
Áron háza kiért lehet könyves szemmel,
Végső búcsúzásit ki is így kezdi el.
- 5 2. Sírjatok barátink ez szomorúságon,
Essék meg szívetek e nagy árvaságon,
Mely véletlen történt ez Betleni házon,
Bár gondolkozzatok úri rendek azon.
- 10 3. Aki dicsekedik régi eleivel,
Fejedelmi s úri virtusú hírével,
Kibul sok jó fiak voltak kézzel s ésszel,
Már félő, végtére ne korcsosodják el.

13 név asznál 22 áldast

- 15 4. Mért ékes ágait az Betleni fának,
Tördegeli keze Isten haragjának.
E fa árnyékában kik még nyugodtanak,
Hévség szenvedésre félő ne jussanak.
- 20 5. Uram Isten, többül ne vágasd ki ez fát,
Gyümölcs helyén noha sokszor termett bugács.
Ki nevelte így fel elfelejtven magát
Vagy meg nem hálálván díszes magasságát.
- 25 6. Én is voltam ennek egyik nemes ága,
Nyugodott sok szegény ennek árnyékában.
Irgalmatlan halál de rám is felhága, s
Ezen fárul engemet véletlen levága.
- 30 7. Látván jó tetszését ezért Istenemnek,
Engedtem noha volt keserves szívemnek,
Forgatván eszemben baját özvegyemnek,
Kécségekre maradt kedves Betleninek.
- 35 8. Boldog Isten, érték mennyit sóhajtottam,
Titkos gonddal s búval testem bágyasztottam,
Hogy oly állapotba s karba nem hozhattam,
Amint a közjónak hasznosabbnak láttam.
- 40 9. Ezekiás lelke ha nálam lőtt volna,
Éltem terjedését suplicáltam volna,
Nyilván most ennyi kön[n]y értem nem omolna,
Nem volna még részem egy aszos kápolna.
- 45 10. Talált volna okot bennem is az halál,
De látom, előttünk nem sokat protestál,
Nincs oly jeles ember, ki a sírba nem száll,
Nincsen oly virtusod, kivel használhatnál.
11. Lehetne itt nékem az halandóságul
Szóllanom embernek romlandóságául.
12. Életem engedte Isten negyvennégyig,
Kinek igaz híve voltam mind a végig,
Alázatosságom elhadhatott Bécsig,
Természetem nem volt, mint a víz, olyan hig.
- 50 13. Nem tudom, mi okbul Szeben Betleneknek
Volt fatalis helye, kivált szüleimnek.
Nékem is koporsót ott készítetnek,
De hála Istennek Keresden temetnek.

Az császártul ő Felségétül, jó kegyelmes Urátul

14. Győzedelmes császár és koronás király,
Elég sok esztendőket szerencsésen szántál
Nagy birodalmodban ne légyen akadály,
Egy igaz híved kér, kevés szóra megállj.
- 55 15. Kevéssé mutattam igaz hűségemet,
Eltiltott az halál már attu[l] engemet,
De híven szolgáltam addig felségedet,
Míg Isten kihívta testemből lelkemet.
- 60 16. Szolgai hibáim legyenek elfedve,
Kik felséged ellen megeshettek vélve,
Özvegyem s árváim kegyelmében véve,
Felséges szárnyai árnyékába téve.

Az erdélyi méltóságos gubernátor jó urátul

17. Erdély országának jó Gubernátora,
Gyámoltalanoknak gyámol fautora,
65 Elnyomottattnak védelmes tutora,
Vessed szemeidet setét koporsómra,
18. Ez romlott hazának én is fia voltam,
Tehetségem szerint terhét is hordoztam
Éltem jobb korában, de mégis megholtam,
70 Azt el nem érhettem, mit szívből kívántam.
19. Nagyságod is ember, sok bajjal küszködő,
Kit bú gyengít inkább, mint számos esztendő,
Jól meggondolja hát, mi múlt s mi jövőendő,
Ember mely véltelen a sírba menendő.
- 75 20. Legyek én példája változó éltének,
Világos tüköre sok szenvedésinek.
Végig nyomorodó igaz hívségének,
Légyen igaz híve Császári Felségnek.
- 80 21. Forgassa sok baját az árva hazának,
Kit sok jó fia árvaúl hagyának.
Küldjék fel sok jajját kegyelmes urának,
Nyomorult jobbágyi kik most kiáltanak.
- 85 22. Méltóságos jó úr, nagycsádat követem
Fogyatkozásimrul, mert tudom vétettem,
Ajánlom nacsádnak árváim s özvegyem,
Sok jó kegyelmiért álgya meg az Isten.

Az méltóságos Régium Guberniumtul, jó uraitul

23. Koronás királyunk nagy Guberniuma,
Erdély országának egy fundamentoma,
Kit sok terhviselés felettébb megnyoma,
90 Mivel a munkához nem volt teljes szava,
24. Minthogy sokasítja Isten bujotokat,
Kérem nem fogyassza mégis számotokat,
Eszendőkkkel s jókkal áldja házatokat,
Hogy igazgassátok romlott Hazátokat.
- 95 25. Emlékezzetek meg e szomorú házrul,
Mikor szükségiben tihozzátok járul,
Gondolkozván ti is ama számadásrul,
Elfeledkezzetek történt hibáimrul.

A törvényes Táblátul mint annak tagja

- 100 26. Hites Assessori hazánk törvényének,
Oszlopi s gyámoli igaz szerzeménynek,
Igazán voxolok gazdagnak, szegénynek,
Nem válogatója törvényben személynek.
27. Isten védelmezzon s tartson jobb napokra,
Ne jöjjön véletlen veszély sorsotokra,
105 Énreám pediglen, hites társatokra
Ne nehezteljete fogatkozásimra.

Nemes Küküllő vármegyétül mint Fű Ispánya

28. Nemes Küküllőnek minden rend lakosi,
Nemesi virtusú s teremő nemesi,
Kik jó akaróim s kik Atyámfiak,
110 Jó Fű Istántoknak ím végső szavai.
29. Adjon hazátokban Isten megmaradást,
Elégelje meg már a keserves romlást,
Melyért kórágymban tettem sok sóhajtást,
Enhelyettem tisztet mutasson jobbat mást.
- 115 30. Voltam közöttetek ítíő Sámuel,
Igazgattalak is haza törvényivel,
Azért ha valamit erővel vontam el,
Ügyét valakinek ha fordítám el,

120 31. Álljon elő, annak kész lennék fizetni,
Vagy pedig más által eleget tétetni,
Nem volt ugyan képes mindennek tetszeni,
De tisztségében senkit nem sérteni.

125 32. Azért bocsánatot kérek minden rendtől,
A jó nem szól, tudom, gyarló esetimről,
Ha pedig a rossz nyelv mocskol életemről,
Lássa s várja mássát igaz ítéllettől.

Nemes Maros Széktől mint Fűkapitánya

130 33. Halld meg végső szómot, Nemes Maros Széke!
Nyájas multságom aki voltál nékem,
Jeles nemesiddel be kedvemre éltem,
Újultak szavakkal, ha voltál mellettem,

34. De ezektől immár Isten engem elzárt,
Földi nyájasságban tetszett vetni határt,
Az mennyei öröm mivelhogy készen várt,
Céломra siettem, az néktek is nem árt.

135 35. Ne utáljátok meg szomorú házamat,
Gyászos özvegyemet s kedves fiaimat,
Tisztségem hűségét nézzétek s magamat,
Értem becsüljétek szegény árváimat.

140 36. Jó haza fiai lesznek még ezekből,
Hazánknak szolgálja lesz némelyikéből,
Megromlott Betlen-ház talán még felépül,
Míg e terhes idő valami fiat szül.

145 37. Kedves jó barátim, már megbocsássatok,
Nehéz szóm valaha hogy ha esett rátok,
Kapitánt helyettem jobbat válasszatok,
Fejenként, mi[n]nyájan már Isten hozzátok.

A Betlen familiátul közönségesen

150 38. Régi familia, nagyúri Betlen-ház,
Nem ládd-e hogy Isten szemlátomást aláz?
Haragos kezével ha még sokáig ráz,
Az régihez képest leszesz ijesztő váz.

39. Keresd fel az okát, túlem ez a tanács,
Felettébb bölcs se hív ne légy magadnak ács,
Kérdetlen elmédet nagy dologba ne ártsd,
Hibát munkáidban talál mesterebb ács.

155 40. Rollunk tanuljatok, akik még éltek,
Kik még tartozatlan mint ifiak beszéltek,
Csak most hamarjában nézzetek meg, kérlek,
Jó koros vénséget hány Betlenek értek,

160 41. Vadnak még e fában szép oltványok oltva,
Kik gyümölcsözhetnek még idő vártában,
Gróf Betlen László is mint van háza árva,
Hogy úgy ne maradjon, félő, sokat várva,

165 42. Ha Isten végezte, tudom véghezmenyén,
Cselekedetimnek már bocsánat leszen,
Példát minden Betlen dolgaimek végyen,
Betlenek orcáján ne szántson a szégyen.

A Kemény familiátul közönségesen

170 43. Keménységgel híres Kemény familia,
Akit esmért Erdély, olykor Podolia,
Kiknek az Betlen-ház kedves atyafia,
Utolsó szavaim megállj hallania.

44. Istennek ajánlak, s vallyon ki jobb annál,
Mindenütt, mindenben híveknek az használ.
Úgy hiszem, még ettől meg nem csalattattál,
Ne csudáld hogy túlem ennek ajáltattál.

175 45. Engedd meg ellened esett vétkeimet,
Gyarlóságbul történt holmi esetimet,
Esmerd rokonidnak kedves gyermekimet,
Viselvén előttem híven személyemet.

Betlen s Kemény ágon levő asszony-atyafiaitul

180 46. Nemes Betlen s Kemény fáknak szép ágai,
Díszes asszonyi rend, hív atyámfiai,
Hozzátok megholtnak végső búcsúzási,
Életetekért való buzgó kívánsági:

185 47. Kívánom, míg éltek szép híretek éljen,
Balul felőletek rossz hír ne ítéljen,
Gazdasszonyságtokrul sok jámbor beszéljen,
Valóság hogy az szép hírek megfelelőjen.

Az Fekete familiátul közönségesen

- 190 48. Testvér atyámfia, úri ház Fekete,
Szánod-e hogy Szeben éltemet végez be,
Légy házamhoz, kit Isten illete,
Istenem még megáld, meglátod, érette.

Mind maga s mind az asszony részirül való sogorságitul

49. Kedves feleségem s magam sógorságim,
Valakik még éltek s vagytok rokonságim,
Meg ne említsétek lött fogyatkozásim,
Had nyugodhassanak a sírban csontaim.

Kedves feleségitül, Nagy Borbálátul

- 195 50. Szerelmetes társam, kedves Nagy Borbálám,
Sűrű könnyhullásod kevésé ne szórd rám,
Hallgasd meg melyeket szerzett végső órám,
Melyen szép napodat nagy homályba zárám.
- 200 51. Nem hittem illy hamar elválásod érjed,
Az özvegység súllyát illy hamar viseljed,
Illy nehéz időben gondra veszed fejed,
Temetvén előtted ezen igaz férjed.
- 205 52. De látom, hogy ez volt jó Istenem vége,
Szolgájával szabad, tudom, ő Felsége,
Szűnjék hát szívednek nagy keserűsége,
Lesz az Isten férjed, élted segítsége.
- 210 53. Huszonnégy esztendők immár folydogáltak,
Igaz férjed voltam, kik már múldogáltak,
Noha bánat nélkül azok is nem voltak,
De párosan mégis csak könnyebben múltak.
54. Ugyan, társ, ellened ezekben vétettem,
Noha azt akarva ritkán cselekedtem,
Gyarlóság volt, abban én nem mesterkedtem,
Hogy szíved mindennap új búval sebezzen,
- 215 55. Mutasd hűségedet ebben vég órámban,
Temesd el vétkeimet énvelem a sírban,
Ne hozza napfényre, még idő jártában
Hogy te is csendesen szállhass koporsóba.

220 56. Hogy gondot viseltél reám nyavalyámban,
Körülöttem voltál súlyos kínaimban,
Vagy egy jó szót szóltál terhes bánatimban,
Az mellyel újultam bágyadt tagaimban.

225 57. Azért szálljon áldás Istentül fejedre,
Nyújtsa ki jobb karját özvegyi éltedre,
Enyhítő olaját öntse sérelmidre,
Derítse fel napját bús esztendeidre.

230 58. Kérlek, viselj gondot szegény árváimra,
Neveletlen maratt jeles Farkasomra,
Engem vidámító kedves kis fiamra,
Ezt bízom tereád, igaz hív Társomra.

59. Az Isten áldjon meg mégis hűségédért,
Hogy most is fáradtál érettem, Társadért,
Adjon jó segítő helyettem, Férjedért,
Isten hozzád, dolgom mindenben véget ért.

Kedves gyermekitűl s elsőben György fiátul

235 60. Halljátok meg szómot, kedves szép gyermekim,
György, Ádám, Sámuel, én gyönyörűsé[gim],
Imre, Kati, Farkas, édes reménységim,
Nékem, atyátoknak kívánt ékességim,

240 61. Betlen György e fának egyik nemes ága,
Már szinte érkezik éltednek virága,
Érzed-é, hogy engem ez halál levága,
Könnyen élt naptoknak setétült világa,

245 62. Légy ember, jó fiam, felelj meg nevednek,
Tanuljad jó módját világi éltednek,
Gondold meg, hogy engem ihon, most temetnek,
Ne hervazd orcáját gyászos özvegyemnek.

Betlen Ádám[tul,] kedves fiátul

250 63. Kedves fiam, Ádám, jövődök tüköre,
Holtommal az Isten, jó fiam, megvere,
Nehéz nyűg hálóban az idő kevere,
Légy okos, ládd kígyó Betlenek címere,

64. Kövess, édes fiam, engemet a jóban,
A szép szelídségben s igaz barátságban,
Mindenhez léendő alkalmatosságban,
Hogy sokáig élhess ez okos Hazában.

255 65. Szófogadó fia légy, fiam, anyádnak,
E földön dolgaid hogy megáldassanak.
Légy ékes oszlopa szép familiádnak,
S szolgálj jövődben nyomorult hazádnak.

260 66. Tanulj mint jó úrfi, a tudomány nem árt,
Felettébb bölcs ne légy, miért vallanál kárt,
Ne bontsd azt a határt, melyet az ősöd járt,
S ne kívánd tudni, amit urad elzárt.

265 67. Summája kértemnek: Csak az Urat féljed,
Teljes életedben igazán tiszteljed,
Igazmondó hív légy, az embert becsüljed,
Fiam, szép híredet – drága kincs – őrizzed.

Betlen Sámuelről mint fiátul

270 68. Sámuel, Sámuel, nevem viselője,
Kérlek szép nevednek légy megbecsülője,
Az úri erkölcsnek nemes követője,
Nagy familiádnak igaz nevelője.

Betlen Imréről mint fiátul

69. Okos reménységű fiam, Betlen Imre,
Hajtsad füleidet végső beszédimre,
Hiszem, nem ho[z]sz szégyent, fiam, Betlenimre,
Amikor érkezel én esztendeimre.

275 70. Az Isten áldjon meg igaz kegyességgel,
Az miként mutatod szép serény elmével,
Mindeneknek tetsző nyájas emberséggel,
És akikhez illik, engedelmisséggel.

Katica kisasszonykátul kedves leányátul

280 71. Katicám, Katicám, kedves egy leányom,
Az árvaság-súly tégedet is megnyom,
Örömed szép napját, bánom, nem láthatom,
Hogy jó atyád voltam, meg nem mutathatom.

285 72. Fogadj csak szavát asszonyod anyádnak,
Meglád[d], hogy nem vallod, fiam, kárát annak,
Szerény jó erkölcsöt kérj menyből magadnak,
Egyik ékessége légy familiádnak.

Betlen Farkas[tul] kisfiátul

- 290 73. Édes kis Farkasom, kímim enyhítője,
Könyves szemeimnek megneveltetője,
Jaj, hogy nem lehettem tested nevelője,
Úri virtusidnak távulról nézője.
74. Atyád lesz az Isten, fiam, énhelyettem,
Erre ő Felségét kórágymbul kértem,
Christusom vállára minden gondom töttem,
Mihelyt földbe szállni testem készítettem.

Jámbor szolgálítul közönségesen

- 295 75. Hívsséggel szolgáló öreg rend szolgálím,
Vagy akik tudtátok titkosabb dolgaim,
Kik emelgettétek elesett tagaim,
Halljátok kevésbé utolsó szavaim.
- 300 76. Ha nyújtotta volna Isten életemet,
Megmutatta volna kötelességemet,
Mellettem véghezment sok szenvedésteket,
Meghálálván híven igaz hűségteket,
- 305 77. De attúl, barátom, elestem, látjátok,
Vétkül nékem azt ne tulajdonítsátok,
Jóságtokért mennybül áldás rátok szálljon,
Köszönöm értem lett nyughatatlanságtok.
- 310 78. Ne említsétek meg haragos szavaim,
Vagy mint uratoknak keményebb dolgaim,
Sőt ha kik tudjátok emberi hibáim,
Temessétek velem a sírba, fiaim.
79. Uratok helyében uratok az Isten,
Bár szolgáljátok is ő Felségét híven,
Mert az a segéd, amíg éltek itten,
Akkor is, amikor tétettek a sírban.

Maga jobbágyitúl közönségesen

- 315 80. Szolgáló jobbágyim s udvari cselédim,
Akik életemben voltatok segédim,
Igazán szolgáló s jó dolgú emberim,
Hozzátok is lesznek egy vagy két szavaim,

305 [A rím azt kívánná, hogy a sor utolsó két szava helyet cseréljen.]

- 320 81. Jó uratok voltam, úgy tudom, én néktek,
Nem sok idő múlva bizony megérzitek,
Tehát árva házam ti is úgy féljétek,
Mint engem szolgálni lévén híven s készen.

Az oda gyülekezett halotti pompátul

- 325 82. Úri Fű-Fűnemes s paraszt gyülekezet,
Asszonyrend és egyéb mindenféle szerzet,
Szomorú napomra aki elérkezett,
Ily magyar vérség akikben férkezett,
- 330 83. Köszönöm értem lött baját s fáradságát,
Fárasztani értem ki nem szánta magát,
Félre tévén értem súlyos baját s gondját,
Csak tisztelhesse meg igaz atyafiát.
84. Isten védelmezzon hamar változástul,
Élteteknek felin lehető haláltul,
Ez rongyollott haza, ha sok oszlopjátul
Megfosztatik, eldül, méltó félni attul.
- 335 85. Már nincs egyéb hátra, testemet fogjátok,
S Bettlenek bótjába töb[b] közé rakjátok,
A feltámadásig nyugodni hagyjátok,
Áldás Istenemtül, Ámen, Ámen, rátok.

322 [Az eredetiben *hívek s készek* állhatott.]

A GYÓRI GYÖRGY-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN HALOTTI BÚCSÚZTATÓI

[SZÉCSÉNYI MÁRIA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

RHITMI EXEQUIALES,

quibus spectabilis ac magnificae dominae Mariae Szécseni conjugis spectabilis ac magnifici domini
Sigismundj Perenyj dilectae, pieque in Christo denatae supremus honor coronatur

1. Zokogo sirásnak hangja,
Sziv sebhető bánat lángja,
Mig bé rekeszt halál zárja,
Szűnnyék sok jajja.
- 5 2. Látom, keserűség bádgyaszt,
Konyvhullást szemekből áraszt,
Mérges halál nyila száraszt,
Sirással fáraszt.
- 10 3. Méltán, mert ez csalárd világ,
Ki szemünk előtt most villag,
El mulik csak menten ballag,
Mint fényes csillag.
- 15 4. Eletemis így el romlék,
Testem sátora le omlék,
Fényes napom meg hanyatlék,
Homályra válék.
- 20 5. De mig föld gyomrában szállok,
Christus táborában állok,
Örök áldást holott hallok,
Hozzátok szollok.
6. Végső bucsú hát hallyátok,
Mig hideg testem láttjátok,
Mellyet nyelvem nyujt hozzátok,
Jaj, ne sirjátok!

- 25 7. Jaj! uram, Perényi Sigmond,
 Kire tüllem maradot gond,
 Füledet tüllem el ne vond,
 Hald, mit nyelvem mond.
8. Eiletemnek edgyik fele,
30 Kit meg bonta halál szele,
 Elmémbe vagy, ez a' jele,
 Szom hogy meg lele.
9. Munkámat nem szántam érted,
 Hiven forgottam melletted,
35 Hogy virágoznék életed,
 Lenne fen neved.
10. De jaj, mely kevés ideig,
 Nemis meg sokasult számig,
 Jód hat esztendő foltáig,
40 Viselem fottig.
11. Már terhed nem viselhetem,
 Tisztemet nem követhetem,
 Semmiben nem segíthetem,
 Mert el folt éltem.
- 45 12. Ne törd magadat érettem,
 Hogy el folyt gyarló életem,
 Mert Isten veled, kit kértem,
 Léssen helyettem.
13. Kérlek, ne hullassad könyved,
50 Mert Istened özvegyiséged
 Vedelmezi árva fejed,
 Légyen már veled.
14. Hogy ha szünnék halál ijja,
 Aszszony anyam éltem vijja,
55 Szerelmem, Pogány Mária,
 Füled szom hallja.
15. Bennem az leányj hü vér
 Buzogván szerelmedre tér,
 Aldást esedezéssel kér,
60 Szálljon reád bér.

16. Keserves tülled válásom,
Szemem apasztya sirásom,
Mert bünömért aluvásom,
Ez a' jutalom.
- 65 17. Rajtam zokogással ne sirj,
Keserüséget itt meg birj,
Christusom örömében érij,
Hol semmit ne fély.
- 70 18. Vétséggel hogy illettelek,
Vagy mint kellett, nem féltelek,
Hűséggel nem becsültelek,
Bocsásd meg, kérlek.
- 75 19. Kinos testemet hogy láttad,
Fáradcságodat nem szántad,
Ezért menyben diadalmad
Légyen jutalmad.
- 80 20. Keseredet bátyám uram,
Szecseni Mihály, már orám,
Kire Istenemet várám,
Már el jött hozzám.
21. Tudom, szomorú vagy értem,
Szived bucsummal epezstem,
Szemed sirásra gerjesztem,
Büvön feresztem.
- 85 22. Hozzám viselsz hogy igaz vért,
Kihez irigy halál nem fért,
Mennyégből nyelvem reád kért
Maradando bért.
- 90 23. Dolgaidat Isten birja,
Légyen jodra készen ijja,
Neved magánál bé írja
Könyvében ujja.
- 95 24. Benned eleim szépsége,
Nemzetem gyönyörüsége,
Mint van időd ékessége,
Fénlyék örökké.

- 100 25. Kedvemre termet plántáim,
György és Sándor multságim,
Prényi ágban virág szálím,
Gyönyörűségim.
26. Igen hamar árvaságra
Es nagy gyamoltalanságra
Maradatok, mert ez ágra
Halál rá szálla.
- 105 27. Isten hiven fel nevellyen,
Eltetek kegyelmet lellyen
Nala, mind örökké mellyen
Hizzatok menyben.
- 110 28. Pogány Anna, szom ha hallod,
Kedves nénem aszszony, látod,
Hogy nem türheted bánatod,
Rajtam sirásod.
- 115 29. Mert testemnek már készült sir,
Halál karja velem így bir,
Lehet még szomorito hir,
Keserítő ir.
- 120 30. Keservesen emlithetlek,
Vétségimről követhetlek,
Istenemhez bé vihetlek,
Es le tehetlek.
31. Azért méltó tekintetben
Kész mentségem légyen becsben,
Jutalmad nagy dicsőségben
Légyen mennyégben.
- 125 32. Pogány Eva itt csak el hül,
Elméje hogy illy dolgot szül,
Hogy élet halálhoz nem fül,
Szekerén sem ül.
- 130 33. Légyen életed virágzo,
Fen áll, mint lobogo zászlo,
Eltedet köszörült olló
Ne bánca, méltó.

- 135 34. Részed paradicsomi kert,
Az kit Urunk vérével nyert,
Légyen, mely még nem volt kevert,
De kíván embert.
- 140 35. Kesergesz, Pogány Borbála,
Eleted túllem el vála,
Ki dült életem gyámolya,
Le omlék fala.
36. De te élted mint zöld pálma
Ragyogjon, mint arany alma,
Ne rutitcsa halál halma,
Dögös hatalma.
- 145 37. Ellened ne légyen olly vád,
Mellyért kedve bút mérne rád,
Söt, légyen hivesítő fád,
Kit néked meg ád.
- 150 38. Egész Pogány familia,
Ne légyen számodnak hijja,
Védelmezzon Isten ijja,
Hatalmas ujja.
- 155 39. Perényi nemzetnek feje,
Kit legeltet élet teje,
Perényi István, ideje,
Vigyázzon ide.
- 160 40. Hallya már végső szavait,
Istennek vegye javait,
Kerüllye halál savait,
Mérges tavait.
41. Isten mert méltán igéri,
Eltét ha dulas rá kéri
Halál, de szerelme éri,
Reá ezt mérj.
- 165 42. Azért Istennek ajánlak,
Szerelmében téged hadlak,
Mint kincsemet neki adlak,
Menyben mig látlak.

- 170 43. Kölcsey Sándor, szerelmes
Bátyám uram, kellemetes
Hűséged hozzám figyelmes
Volt engedelmes.
- 175 44. Hozzád meg térnem nem lehet,
Szolgálatom jót nem tehet,
Kiért tülled bucsút vehet,
Mellyel el mehet.
- 180 45. Legyen Isten veled, mig élsz,
Veled járjon, holot jársz s-kélsz,
Teremtőd örömében érsz,
Hol semmit nem félsz.
46. Világ rajtad bár próbálást
Tégyen, hogy kezdenél válást,
Esküt zászlótul el állást,
Ne lelnél szállást.
- 185 47. Gerjesz benned mégis tüzet,
Vétségedért kit rád füzet
Jó Istened el nem üzet,
Inkább bért fizet.
- 190 48. Mikor bajod le kel tenned,
Erdemes koronát vened
Mennyégben vendéggé lenned,
Kel örvendened.
- 195 49. Kedves nyugvásod hol léssen,
Lelked áldást bővön vészen,
Isten számodra el téssen,
Hogy el ne vesszen.
- 200 50. Elmém mégis itt meg fordul,
Halál jollehet meg mordul,
Budaj Istvánra mozdul,
Bucsura indul.
51. Kedves bátyám uram, Isten
Menyből tekincsen rád itten,
Mikor hivod, jodra menten
Légyen ő jelen.

- 205 52. Igaz hittel jól el készülly,
Testedben bűnnek meg feszülly,
Velem edgyütt menyben örülly
Es egy széket ülly.
- 210 53. Isten kedves Thabitádat,
Orosz Borbála társodat
Kedvellye, szeretven jodat,
Maradásodat.
- 215 54. Budaj nemzet egészlen,
Maradásod légyen, miglen
Christus el jő, hogy vegiglen
Meg dicsöitcsen.
- 220 55. Hidj Gergely, nem felejtlek,
Hidi Ersébeth, emlitlek
Benneteket meg tekintlek,
Butul el intlek.
- 225 56. Reátok Isten tekintsen,
Az kinél változás nincsen,
Christus vérevel meg hincsen,
S-meg fejeritcsen.
- 230 57. Kegyelmet rátok sokáig
Nyujcsa meg sokasult számig,
Vigyen dicső boldogságig,
Hozzá, az évig.
- 235 58. Perenyj nemzet virágj,
István, Sigmond diszes ági,
Kik voltatok nyajasságj,
Szemem vigságj.
- 240 59. Egeszszen Perenyj friss ág,
Kiket halálomért bu rág,
Bucsuzásomert utat vág,
Fekete gyász hág.
- 240 60. Nemzeted Isten kedvellye,
Bennetek számát nevellye,
Szemeteket könyv ne tellye,
Sirás ne lellye.

NAENIAE

1. Jaj szo, siralom közt kétséges világnak,
Világ földhöz ragadt szívü fiainak
Panaszának,
Buslakodásinak
5 Summája ez sopánkodásinak.
2. Embernek üveghez élete hasonlo,
Elet állapottya hirtelen változo,
Ingadozo,
10 Avagy rossz, avagy jó,
Mind kettőnek vége egy koporso,
3. Pompás urj testnek olyan állapottya,
Paraszt vérnek valami nemü gradussa,
Földnek pora
Egyenlőven nyomja,
15 Mindenik lesz férgeknek praedája.
4. Eletnek, halálnak fertály ora közj,
Félhetz, hogy más fertály étedet el vészj,
Földhöz verj,
Majdan meg emészti
20 Valamid van, halál éles törj.
5. Az mi nagyob ugyan, halál változoság,
De mivel az lélek bomolhatatlanság,
Nyomoruság
Vagy örökké vigság,
25 Lelked erj örökké valóság.
6. Ennek az emberj sorsnak vizsgálása
Nagyob részét arra bölcseknekis vontá,
Hogy panaszra,
Természet vadgyára
30 Fakadnának, mirt illy rövid volna.
7. Még az gyermeknekis szájából hallatik,
Ö rövid élete mely hamar el mulik,
Sopankodik,
Mert minden nap látczik,
35 Halál iffial, vénnel mikent bánik.

9 Vagy rossz, vagy jó [A szótagszám miatt a 142. sz. vers 14. sora alapján javítva.]

8. Sok iffiak vénséget érni akarnának,
Hogy sokat ez csalárd földön lakhatnának,
Földhöz vonsznak,
Haláltul irtoznak,
40 Mert nem tudgyák végét az halálnak.
9. Sokakat irtoztat vénség betegsége,
Tantorgo inaknak komor egessége,
Hogy vénségbe
Világ ékessége
45 El kél iffiak szemét vesztő mérge.
10. De jaj, mely egy uton járnak iffiak s-vének,
Elete egyaránt rövid mindeneknek,
Akar vénnek,
Akar gyermekeknek,
50 Meg kel lenni, hogy sirban kellyenek.
11. Mint hogy minden ember az koporsóban tér,
Es senki magának örököt nem ígér,
Vallyon mit ér
Azzal keveset nyér,
55 Ha valaki ezer esztendőt ér.
12. Az mi régen el mult, az vissza nem jöhet,
Sem az tegnapi nap maj nap nem lehet,
Tészen edgyet,
Ha tovább nem mehet,
60 Eltél volna mint ha csak egy hetet.
13. Mit téssen hát vallyon hoszszu időt élni,
Micsoda embernek ősz időket érni,
Jót kedvelni,
Hazának szolgálni,
65 Tisztességet mindenkor követni?
14. Nem mondom, hogy meszsze sokat hajokázott,
Kit mihelyt az tenger partyán tul fogadott,
Szél ostromlott,
Nagy hab el borított,
70 Idestova út nélkül hordozott.
15. Nem mondhatod, hogy az meszsze utat nyomott,
Ki út nélkül valo kietlenen bolygott,
Tétovázott,
Gyakran sikamodott,
75 Soha mégis czéllyára nem jutott.

16. Nem mondhad így szintén, hogy az sok időt élt,
Kit rossz iffiúsága után vénség el ért,
Sok vétkekért,
Undok életéért,
80 Jobb lött volna nyerni halálos bért.
17. Nincsen az embernek életnél szebb java,
De az rossz erkölcsnek hogy szennye be fogja,
Meg rutittyá,
Lészen idő hossza,
85 Elet vesztő halál mérges doha.
18. De kinek ellenben szép vénség postaja,
Szüntelen keze közt jó dolgát találta,
Az meg állja,
Virtus nemis hadgya,
90 Hogy jó hírét koporso be zárja.
19. Méltán mondhat azért, hogy élt két életet,
Ki jó vénségében jó vénséget élhet,
Mértán érhet,
Könnyen el is nyerhet,
95 Mindenektől kettős dicsíretet.
20. Az ki sokat másnak életéért fárad,
Gyarló vénségéig hazájáért izzad,
El nem rothad
Halálban fenn marad,
100 Eletének vége el nem szakad.
21. Ugyan ezen kettős dicsírettel fénlik,
Elettel földben is méltán dicsekedik,
Az ki nyugszik
Ez sírban fekszik,
105 Mert virtusit férgek meg nem eszik.

[CSOMAKÖZI LÁSZLÓ HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

RHITTMI EXEQUIALES.

Quibus Generosi Domini Ladislai Csomaközi piè in Christo denati supremus honor coronatur.

1. Jaj, micsoda titkos végezésbül vagyon,
Harsogo trombita mit kiált illy nagyon,
Hogy világ mezején egy test se maradgyon,
Halál miat mind bölcs, mind bolond hervadgyon.
- 5 2. Kin, ugy látom, kit kit keserűség bádgyaszt,
Csillagzo szemekbül könnyhullatast áraszt,
Sokat sárga halál mérges nyila száraszt,
S-keserves feleket jajjaival fáraszt.
- 10 3. Jaj! mert minden rendre le terjeszti szárnyát,
Hazánk romlására mint fel huzta kárját,
Iffiaknakis lövi eleiben tárgyát,
Nyakokra vetette, mint ennekis, kardgyát.
- 15 4. Miért hat az ember illy termetes és szép?
Miért friss orcáján vagyon angyali kép?
Halhatatlanságra ezekkel ha nem lép,
Söt mindent az halál férge illy igen tép.
- 20 5. Miért, hogy az égből vet le arany almát,
Embereknek hogyha nevelj siralmát?
Dolgainak miért adgya várt jutalmát,
Ha el nem titkollya életének halmát?
6. Hol van első ember, ki világnak javán
Teremtették? de hogy nem járt Ura szaván,
Altal kelle menni az életnek taván,
Mert kapa világnak el mulando javán.
- 25 7. Halal ellen vallyon David kegyessége
Használt é Jonathán szerelmetessége?
Vagy erős Samsonnak győzedelmessége,
Ugy bölcs Salamonnak okos bölcsessége?
- 30 8. Mit várhatz világban hát mulando személy?
Halál koporsoja ha lesz gyakran illy mély,
Rövid életednek hogy maradást reménly,
Istenednek kérlek hogy haragjátul fély.

- 35 9. Mert az jokra nézve az halál változás,
Lelki szent állatta valo állatozás,
Eletben ha nyomta kemény fáradozás,
Ettől menekedvén, menyben viragozás.
- 40 10. Ha penig szivedben gerjeszt az bűn tüzet,
Az halál szivedre bűt bokrossan füzet,
Almot szemeidről gyakran elis üzet,
Munkaidhoz méltó szomorú bért fizet.
11. Elet után mint hogy különböző az út,
Mind kettőre ugyan különböző nép fűt,
Bértis különbözőt vészen, ha végre jut,
Lészen ő számokra keserű s-edes kut.
- 45 12. Ugy vagyon: mutattya világ szerencsejét,
Iffiaknak ajánlya szem tsalo szépségét,
Hűséggel igérj hazug tisztességét,
Mikor meg csalhattya, alá önti mérgét.
- 50 13. Ember álnoksággal hánt horgára kerül,
Uri méltosága Cresusnak el terül,
Sándor dicsőssége setét sirban merül,
Gazdag az szegénnyel éh torkában le ül.
- 55 14. Mint erős oriás fegyveressen ki száll,
Szélhűtt Párkaival ellenünk strását áll,
Eltünk fonálára ollojával talál,
Koronát czondrával egy veremben kapál.
- 60 15. Ugy van: mert világnak illy sikamlo ege,
Fényes napja után jár setet fellege,
Megh hitt szerencsenek így romol üvege,
Halál hire miatt fel olvad járt jege.
16. Oh, miért hiszen hát ember szerenczenek?
Meg maradást remenl, hizelkedvén ennek,
Mint ha halál azzal kedvezne éltének,
Hol nincs külömbisége gazdagnak, szegenynek.
- 65 17. Itt vagyon az példa: oh, mely szomorú hir,
Mely busult sziveket emészt, mint fene ír,
Hogy halál pálczája mindenekkel így bir,
Végző szám adásra minden testet bé ír.

- 70 18. Iffiusággal frissült Csomaközi László,
Ki köztünk áll vala, mint lobogo zászló,
Diszes erejében eddiglen fen álló,
Christus quartélyában de már bizott szálló.
- 75 19. Kinek ha valamely szeme fel ébrülne,
Halál birtokából életre térülne,
Ellene fel forrot haragja enyhülne,
Rajta kesergőkkel ekképpen beszélne.
- 80 20. Pergő kerekere ez álnok világnak
Enis állottam volt tündéres javának,
Fordulván szerencse, az mérges halálnak
Rabja lök hirtelen irigy gyilkosomnak.
21. Régen mert feni rám fogait az halál,
Mondván: hogy ha titkon valahol rám talál,
Orvosság helyében csak méreggel táplál,
Engem irigy halál, melly igen meg csalál.
- 85 22. Nem illik hát engem felettéb csudálnod,
Oh, halando ember, azon álmélkodnod,
Hogy kint latott testem koporsóban látod,
Mert már én utánam néked jö ez sorsod.
- 90 23. De minek előtte fold gyomrában szállok,
Lelki táborában Christusomnak állok,
Hol orcza pirulást bünömért nem vallok,
Kegyelmes hivatalt söt életre hallok.
24. Hol meg terítettet az mennyej asztal,
Bukkal halál terhe holot nem agasztal,
95 Meg fogo horgában senkit nem akasztal,
Mert polgárj közzé Isten fel magasztal.
25. Ted le egy kevésé bánatos szivedet,
Fordítsd ream mostan könyvező szemedet,
Fel gyülekezet nép, halgasd beszédemet,
100 Ekképpen kezdem el bucsuzo versimet.

Strophae decantandae.

26. Siralomban merült szemem ha meg álhat,
Meg száradot nyelvem beszédre indulhat,
Jot kívánhat,
Mint harmatot szorhat,
105 Elsőbenis követ ilyen utat.

1. Ad Generosum Dominum Sigismundum Csomaközi, patrem dilectum.

27. Csomaközi Sigmond, kedves atyam uram,
Világ gonoszszej ellen voltal váram,
Hogy nagy káram
El fordulna rollam,
110 Nagy szerelmed titkos nem volt nállam.
28. Voltál mindenkoron szorgalmatos értem,
Fuvó szél ellenis alottál mellettem,
Istent kertem,
Fenn tartaná éltem,
115 Hogy ez nagy jót teneked fizessem.
29. De oh mely kevéssé te gyönyörűséged
Leheték, hogy néked kereshetnem kedved,
Hogy nagy terhed,
Kit világ ad néked,
120 Könnyebbitnem, vigasztalván szived.
30. Nem kétlem, hogy szived szomoru erettem,
Tülled bucsuzásom sirásra gerjesztem,
Meg epesztem,
Szemeid feresztem,
125 Mert szép jelét mutatá életem.
31. Azért edes atyám, az fiuj hü vér
Hozzád bennem forván, vég szerelmedre tér,
Szollani mér,
Esedezessel kér,
130 Szállyon reád menybül érdemes bér.
32. Eltednek kö fala Isten légyen, mig élsz,
Veled edgyütt járjon, valaholot jársz s-kélsz,
Igy bizni mérsz,
Senkitülis nem félsz,
135 Mig Uradnak örömében bé érsz.
33. Faradcságod után hol nyugvásod lészen,
Fogyhatatlan kincset lelked bövön vészen,
Kit el téssen
Ur, hogy el ne vesszen,
140 Siess azért hozzám nagy mérészszen.

121–130 [A strófák sorrendje felcserélve, a helyes sorrend számozással jelölve.]

2. Ad Generosam Dominam Juditham Becski, matrem amatam.

34. Siralomban merült, jaj, Becski Juditha,
Keserven fordulok aszszonyom anyámra,
Ki mint Mára,
Keserves sirásra
145 Meg indulván, borult koporsomra.
35. Meg hideg testemnek készült keserves sir,
Mellyen nemzetemnek friss ékessége sir,
Szomoru hir
Lehet mint mérges ir,
150 Hogy siromban szomoruan késir.
36. Szivem keseríti gyamoltalanságom,
Szemem meg könyvezj tülled el válásom,
Aluvásom
Hogy van nyugovásom,
155 Büneimért ez lön a' jutalom.
37. Körülöttem valo sok faradságodat,
Kinos testem körül forgolodásodat,
Jo voltodat,
Hogy nem szántad jodat,
160 Isten adgya meg boldogságodat.
38. Bokros vétségimmél, tudom, illettelek,
Vagy mint kellet volna, ugy nem becsültelek,
Azon kérlek,
Tüled kit reménlek,
165 Törüllyed el, ajánlak Istennek.
39. Sirással magadat ne badgyazd érettem,
Arany fákkal frissült teremtöm kertyében,
Örömében,
Végre meg látz engem,
170 Hol sirásra nem valik örömem.

3. Ad aviam Generosam Dominam Sophiam Ibrányj.

40. Csomakozi Sigmond meg maradt özvedgye,
Ibrányj Sophia, tömlőjében szedgye
Es el tegye
Siralmid, s-engedgye
175 Christus légyen éltednek segedgye.

175 éltednek légyen [A helyes szórend a szavak fölé írt számokkal jelezve, s a szótagszám miatt az *éltednek* is javítva.]

41. Kegyes Teremtőknek ez a' végezése,
Nem várt követének illy el érkezése,
Kedvezése
Nékem nem lehete,
180 Jaj, napimnak hamar enyészese!
42. Mindazáltal hittél mivel el készültem,
Ez által az bűnnek testben meg feszültem,
Nem restültem,
Joban meg sem hültem,
185 Eleimmel menyben széket ültem.
43. Azértán nem lehet világban életem,
Bár ha keseregszisz szomorun érettem,
De felettem
Van Isten, kit kértem,
190 Hűségedert hogy meg áldgyon értem.
44. Rajtad a' jó Isten kegyelme maradgyon,
Bűséges áldása mint tenger áradgyon,
El ne hadgyon,
Lelked ne fáradgyon,
195 Változásid után hű bért adgyon.

4. Ad fratrem Generosum Dominum Adamum Ibrányj.

45. Kedves bátyám uram, oh, Ibrányj Ádám,
Elődben keserves szavaimat adám,
Mert jól tudám,
Hogy el jő vég orám,
200 Kin orczádnak látását el hadnám.
46. Mivel jó testemnek sátorat le tennj,
Szent Pál apostollal Christusomhoz menni,
Orvendezni
S-egy örömben lenni,
205 Boldogságnak kenyerét ott enni.
47. Ne kapj hát világon, mert sziv agodalma,
Nem lehet léleknek ebben nyugodalma,
Bűnnek halma,
Halálnak hatalma,
210 Mi pállýankban változtató alma.

48. Istenedhez menni inkább hittel készüly,
Menyben terítettet asztalához hogy üly,
Sok jokat szüly,
Kegyelemben merüly,
215 Boldogságra végre menyben kerüly.

49. Eltednek szépsége hirrel eget érje,
Mivel hü lelkednek ott van áldot férje,
Böv mértékje
Kegyelmét rad mérje,
220 Az vér indit, hogy nyelvem ezt kérje.

5. Ad sororem Dominam Claram Nemethi.

50. Fordul bucsuzásom Nemethi Clárara,
Régi özvegységben kesergő Márára,
Kit el jára
Keserüség árja,
225 Kit el hiszem, bizonyit ez ora.

51. Kedves nénem aszszony, engemis fenyeget,
Halálos boszszuval nagy mérget érlelget,
Már eleget
Ö kedvenek tehet,
230 Tömlöczében mert halál bé vethet.

52. Meg érlelte bennem immár az kelevént,
Es meg fakasztotta, mint tötte az törvént,
Velem ekként
Szenvedtete nagy ként,
235 Nem nézem már az világos nap fényt.

53. Mint hogy életedet Isten még meg hadta,
Halál katonáit tömlöczében zárta,
Tartoztatta,
Eddig oltalmazta,
240 Ez utánis ezt tégye az Atya.

54. Szivem szerint tülled ez dolgot kívánom,
Mivel bántottalak vétkeimmal, bánom,
Nyilván tudom,
Meg bocsas, el várom,
245 Eletedet Istennek ajánlom.

6. Ad sororem Generosam Dominam Catharinam Csomaközi natu majorem.

55. Csomaközi Kata, szemem kedvessége,
Ilosvai Péter egy gyönyörűsege,
Fényessége,
Eltének tüköre,
250 Jaj, hogy kellyen tülled el mennie!
56. Szüléim kertének ékes virág szála,
Lád, halál quártelyban én hozzám bé szálla,
Meg ostromla,
Mind addig, mig fala
255 Eletemnek harczán le nem omla.
57. El hiszem, érettem szived bura indul,
Elted vig tavasza borzas télre fordul,
Hogy rám todul,
Árviz modra zudul
260 Halal mérge, ki most én nállam dul.
58. Eltre meg térnem hozzád már nem lehet,
Mert senki halálon itt boszszut nem tehet,
Itt szenvedhet
Testem sok kint vehet,
265 Istenemhez de örömré mehet.
59. Ellened gyakorta eset vétkeimet
Engedgyed meg, kiért kérem Istenemet,
Hogy kegyelmet,
Magához szerelmet
270 Nyujcson menybül elég segedelmet.

7. Ad sororem Generosam Dominam Sophiam Csomaközi minorem natu.

60. Csomaközi Sophi, kedves hugom aszszony,
Kivántam életét kinek illatozzon,
Virágozzon
Es örömet hozzon,
275 Kit láthassak, élvén ez világon.
61. Hozzád szeretetem mely erős lángjával
Volt, s-hozzád vágyodot repülő tollával,
Vigyázással,
Hathato voltával,
280 Senki nem birt ennek hatalmával.

62. Ez szeretet külső, hamar gyengítettik,
Gyakor változással meg elégyítettik,
Késértetik,
Vétségül sértetik,
285 Kedves csokja meg mérgesítettik.
63. Közöttünk ha esett azértán mordultság,
Vagy ki az örömtől haragra indultság,
Hogy nem rosztág,
Tudgyad, nem fordultság,
290 Szeretetre söt szep meg ujjuultság.
64. Azértán követlek, mivel gyarłosággal
Bantotalak sokszor, mert nem voltam angyal,
Szivem ollyal,
Kérlek, mindazáltal
295 Légy felülök nékem bocsánattal.

8. Ad aliam sororem Juliam Csomaközi minorem natu.

65. Kisseb Csomaközj hugom, szép Julia,
Szüleim kertyében tündöklő viola
Virág szála,
Illatozo rosa,
300 Kiben bizony gyönyörködöm vala.
66. Kedves szüleidnek légy gyönyörüsége,
Tündököllyön benned nemzetem szépsége,
Diszessége,
Idöd gyengesége
305 Légyen Istennek dicsősségere.

9. Ad fratres Sigismundum et Petrum Csomaközi.

67. Csomaközi kedves ötsém, Péter s-Sigmond,
Kikre ez életben maradhat még nagy gond,
Nyelvem mit mond,
Istenem, meg ne vond
310 Szerelmedet tüllök, mig lehet mód.
68. Szerelmes ötseim, Csomaközi friss ág,
Kiket bunak mérge én halálomért rág,
Szomoruság,
Jaj, kikre utat vág,
315 Bucsuzásomért fekete gyasz hág.

69. Mivel hogy ti hozzám viseltek igaz vért,
Halál mérges nyila a' kikhez még nem fért,
Söt hatra tért,
Meg bajra ki nem kért,
320 Menybül Isten adgyon jutalmas bért.

10. Ad fratrem Ladislaum Csomaközi natu majorem.

70. Kedves bátyám uram, Csomaközi László,
Nemes nemzeted közt, mint lobogo zászlo,
Légy fen állo,
S-meg köszörült olló
325 Ne hervaszsa éltedet tékozlo.

71. Teremtődnek vigyáz éltető szavára,
Szerencsednek így érsz mert vidám havára,
Lelked jora
Ér élet tavára,
330 Leked Ura viszen kész javára.

11. Ad sororem Dominam Barbaram Csomaközi.

72. Csomaközi nénem, szerelmes Borbála,
Külső társaságod én tüllem el vála,
Elted fala,
Gondodban gyamola
335 Isten lesz, ki eddig veled vala.

73. Mivel itt a' földön nincsen fő boldogság,
Lelkünket orvoslo s-maradando jóság,
Mulandoság
S-bokros szomoruság
340 Van éltünket ronto nyomoruság.

74. Azért Istenednek élni igyekezzél,
Urad törvényerül el ne feletkezzél,
Mert így ezzel
Használsz Istenednél
345 Idvességed lesz, ki job mindennél.

12. Ad affinem Dominum Petrum Ilosvaj.

75. Kedves sogor uram, Ilosvai Péter,
Kihez sok változás ez világban bé tér,
Már hozzád fér
Beszédem arra kér,
350 Vég bucsumat halljad mint igaz vér.

76. Elet nehézsége noha gyakran próbál,
Alhatatos hited sértegeti halál,
De el nem vál
Urtul tavuly sem ál,
355 Bajt vivasod nalla kedvet talál.
77. Ellened ne légyen soha oly terhes vád,
Mellyért buzgo kedve bánatot mérne rad,
Szép koronád
Légyen te hüvös fád,
360 Errül keze erős hitetis ád.

13. Ad alium affinem Dominum Georgium Pogány.

78. Pogány György, szerelmes sogorom, rád térek,
Mert Idvezitömhöz majd örömben érek,
Hol szép berek,
Gyöngyel folyo erek,
365 Hova vonsznak kit arany szekerek.
79. Ez örömben gyengén edgyik vono szekér
Az igaz hit, mellyel világ java nem ér,
Félre nem tér,
Táboran próbát mér
370 Az halálnak bizot quartélyt ugy kér.
80. Isteni félelem meg masika ennek,
Mellyen dicsössége közelget mindennek,
Aldást nyernek,
Örök jora mennek,
375 Kik kívánnak elni az Istennek.
81. Ezeket javallom, hogy boldogul élhess,
Teremtöd házában hogy nyugovást kérhess,
Meg engedhess
Nékem kedvet tehess,
380 Istenednél menyben széket ülhess.

14. Ad Generosum Dominum Georgium Becski.

82. Bátyám uram, Becski György, ki világ jávát
Még kedvedre éled szerencse vig havát,
Mérges mohát,
Szomoruság savát
385 El kerüllyed nyomoruság tavát.

83. Szivemnek te hozzád erős buzgosága
Vagyon Istenemnél ahítatossága,
Kivánsága,
Kegyes ohajtása,
390 Eletedet hogy virágoztassa.
84. Fénylenek kertedben gyönyörű plántáid,
Legyenek ékesek szerelmes magzatid,
Nyájasságid,
Kedves mulatságid
395 Az egekben legyenek társaid.

15. Ad Generosam Dominam Susannam Becski, sororem.

85. Read bucsom fordul már, Becski Susánna,
Ur arany vedrében el rejtendő manna,
Kit áldasba
Gyenge elmém hadna,
400 Ha szollásra halál erőt adna.
86. Mint hogy eddig hozzád Istentől sok jó fért,
Hijjában te tülled oda vissza nem tért,
Hüségédért
Mint hogy jutalmat mért,
405 Ez utánis adgyon érdemes bért.

16. Ad Generosam Dominam Evam Becski, sororem.

87. Jaj! Nem halgatlak el, nénem, Becski Eva,
Kérem, virágozzék életednek hava,
Távuly moha,
Szomorúság sava,
410 Legyen rajtad Istenednek java.
88. Szived joságodért Isten butul ojja,
Lelkedet éleszsze Szent Lelke olajja,
Biztatoja
Legyen tanitoja,
415 Christusodnál végre nyugotoja.

17. Ad Dominum Johannem Semsej, fratrem.

89. Mégis jut eszemben, jaj! Semsej János,
Kedves bátyam uram, kivel nem hijános,
Volt magános,
Hüség nem unalmas,
420 Szeretetem söt atyafiságos.

90. Imé, szomoruan tülledis el váltam,
Mi légyen az halál, immár meg kostoltam,
Meg próbáltam,
Christusnál jutalmam,
Eletedet Szent Atyamra bízam.

425

18. Ad Dominam Evam Pribék, sororem.

91. Siralomban merült néném, Pribék Eva,
Kit buval bé tölte mérges halál szava,
Eltem java
El mulék vig hava,
Koporsomban be zára badgyadva.

430

92. Végső bucsuzásom ez lészen te tülled,
Nemzetem virága, mert örömem benned
Volt, már füled
Szom nem hallya, hidgyed,
El hadlak már Isten légyen veled.

435

19. Ad Dominum Franciscum Pribék, fratrem minorem.

93. Pribék Ferencz ötsém, beszédem ha hallod,
Halál hálojában akadtam én, látod,
Allapotod
Boldog légyen sorsod,
Ne epezsze orczadat sirasod.

440

94. Figyelmezzél, kérlek, ez bucsuzo szokra,
Méltotasson Isten az mennyej jokra,
Jajos szokra
Ne juttasson sokra,
Végre menyben jus boldogulásra.

445

20. Ad Dominam Saram Görgei, sororem.

95. Nem feletkezem el Görgei Sárarul
Bucsuzásim között, jó nénem aszszonyrul,
Hova járul
Isten irgalmáarul
Illatozás, mint piros rosáarul.

450

96. Isten kedvellye itt eltedet sokáig,
Nemzeted terjedgyen meg sokasult számig,
Elsz itt a' mig,
Az után az égig
Fel emellyen dicső boldogságig.

455

21. Ad famulos et subditos.

97. Atyám udvarában neveltetett szolgák,
Jobbágyok s-szolgálok, kik bucsumat hallják,
Gyámolitsák,
Angyalok hordozzák
460 Elteteket kártul oltalmaznak.
98. Kik faradságtokat tüllem nem szántatok,
Kinos testem körül hiven forgodtatok,
Szolgáltatok
És apolgattatok,
465 Isten légyen meg jutalmazotok.

22. Ad universam pompam funebrem.

99. Ez szomoru helyre gyülekezett sereg,
Kit gyakorta próbál meg emésztő méreg,
Kinzó féreg,
Ki közted tekereg,
470 Oltassék el attul gyujtot kéreg.
100. Hogy nem szántad tüllem sok faradsagodat,
En tisztességemre el hagyván dolgodat,
Köz munkádat,
Jöttél; jutalmadat
475 Isten adgya érette meg jodat.
101. Egy szoval, az kikkel isméretes voltam,
Avagy szeretetbül bátran nyájaskodtam,
Igaz voltam,
Istenhez indultam,
480 Ki veletek légyen, mert el váltam.

Clausula.

102. Uri méltó tekintettel,
Nemesi ékes étellel,
Minden előtt dicsirettel,
Fénletek nével.
- 485 103. Kik nemesi szabadságban,
Polgari szép méltóságban,
S-közönséges állapotban
Vadtok, mindnyájan.

- 490 104. Már tiszteteket tegyétek,
Mint eddig cselekedtetek,
Gyászos boltyat fel vegyétek,
S-el kisírójétek.
- 495 105. Kit már csak vár szomorú sir,
Melyben teste nyugovást kér,
Míg angyalok által jó hír,
Fel támaszto ír.
- 500 106. Mely által utolsó napra,
Fel tamad a számadásra,
Lelkestül boldogulásra,
Mégyen áldásra.
107. Holot Christusával örül,
Teritet asztalához ül,
Drága szerelmében merül,
Halált el kerül.
- 505 108. Paradicsomi zöld kertben,
Arany fás, kies berekben,
Csergedező szép ereken
Orvendez, Amen.

135.

[KÖKENYESDI ZSUZSANNA HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

RHITMI EXEQUIALES

Quibus Generosae Dominae Susannae Kökenyesdj, conjugis quondam Generosi Domini Francisci Szilagyj
supremus honor coronatur

1. Szomorú követem jutha,
Bánatot bennem indita,
Melynek változando uta,
Jaj, mérget nyujta!
- 5 2. Mert töredékeny ez világ,
Ki szemünk előtt most villag,
El mulik és menten ballag,
Mint fényes csillag.

- 10 3. Jelenti testem, ki meg holt,
Ez gyászszal bé vonatot bolt,
Ki eddig erejében volt,
De már meg bomolt.
- 15 4. Látom azért el mulását,
Méltó, szemem bő sirását,
Nyelvem is vég bucsuzását
Nyujtsa áldását.
- 20 5. Végső szomat hát hallyátok,
Mig hideg testem láttatok,
Mellyet nyelvem nyujt hozzatok,
Jaj, ne sirjatok!

1. Ad Generosum Dominum Sigismundum Belényj.

6. Bucsum hald, Belényj Sigmond,
Kire bizattatott nagy gond,
Füledet tujem el ne vond,
Hald, mit nyelvem mond.
- 25 7. Eletemnek edgyik fele,
Kit meg bonta halál szele,
Elmémben vagy: ez a' jele,
Szom hogy meg lele.
- 30 8. El hiszem, szived meg indul,
Örömd bánatra fordul,
Halál árja hogy rám todul,
Mostan nállam dul.
- 35 9. Erlélt bennem már kelevént,
Mint végezte volt a' törvént,
Meg fokasztá, velem ekkint
Szenvedtete kint.
- 40 10. Mégis bennem forr az hü vér,
Buzogván szerelmedre tér,
Aldást esedezessel kér,
Szállyon reád bér.
11. Légyen veled Isten, mig élsz,
Veled járjon, holot jársz s-kélsz,
Urának örömében érsz,
Hol semmit nem félsz.

- 45 12. Kedves nyugovásod léssen,
Lelked áldást bővön vészen,
Isten számodra el téssen,
Hogy el ne veszsen.

2. Ad Generosam Dominam Annam Vitez.

- 50 13. Eltednek hűséges társa,
Kit ostromol világ Mársa,
Hozzad de nem lőtt meg mássa,
Mert vitéz Anna.

- 55 14. Ellye kedvere vig havát,
Istenének vegye javát,
Kerüllye bánatnak savát,
Badgyaszto távát.

- 60 15. Fénlyenek kerted plántáj,
Házadnak ékes pálmáj,
Szemeid mulatságaj,
Nyajasságaj.

3. Ad Generosum Dominum Georgium Dolhaj.

16. Dolhaj György, öcsém uram,
Te hozzád hűséges voltam,
Javadra mindenkor szoltam,
Miképpen tudtam.

- 65 17. Bár halál erős lángjával
Ijjesztet sebes tollával,
Szívet sebhető voltával,
Erős hadával.

- 70 18. Bennem az buzgo szeretet,
Mégis arántad tétetet,
Kin hatalmat nem vehetet
Halál le sem tett.

- 75 19. Elted mint zöldellő pálma,
Ragyogjon, mint arany alma,
Ne buritsa halál halma,
Erős hatalma.

- 80 20. Lekednek nyelvem másutt kér
Országot; a' kihez nem fér,
Kő falaihoz is sem tér
Irigykedő vér.

21. Mely a' paradicsomi kert,
Az kit vérével Urunk nyert,
Semmi dolog meg nem kevert,
Csak kíván embert.

85 22. Szuhaj Ersebeth társod,
Légyen kellemetes sorsod,
Kivel Istennél jutalmod
Vagyon áldásod.

90 23. Elte hirrel eget erje,
Hol van lelkednek hü férje,
Bö kegyelmet ki rá mérje,
Ezt nyelvem kérje.

4. Ad Generosum Dominum Franciscum Kökényesdj.

95 24. Jaj, Kökényesdj Ferenczem,
Indulatom buzog bennem,
Mert kiben volt minden kedvem,
Immár nem nézem.

100 25. Testemnek, látod, készült sir,
Halál karja velem így bir,
Lehet meg szomorító hir,
Keserítő ír.

26. Meg ternem hozzád nem lehet,
Veled éltem jot nem tehet,
Terheidben rá nem vehet,
Hozzád sem mehet.

105 27. Mivel hittel el készültem,
Bűnnek testben meg feszültem,
Christusommal reszesültem,
Egy széket ültem.

110 28. Hittel teis jól el készüly,
Teritet asztalához üllý,
Drága szerelmében merüly,
Halált el kerüly.

115 29. Mert ez Urunk végezése,
Követének érkezése
Ha lészen, nincs kedvezése,
Jaj! enyeszese!

- 120 30. Gondaidat Isten birja,
Légyen jodra készen ijja,
Neved magánál bé írja,
Magához hijja.
31. Világ rajtad bár próbálást
Tégyen, hogy kezdene válást
Eskütt zaszlotul el állást,
Ne lelnél szállást.
- 125 32. Gerjesztz benned mégis tüzet,
Vétségedért, kit rád fűzet
Jó Istened el nem üzet,
Inkáb bért fizet.
- 130 33. Mikor bajod le kel tenned,
Erdemes koronát vened,
Mennyégben vendéggé lenned,
Kell örvendezned.

5. Ad Generosam Dominam Mariam Kende.

- 135 34. Elmém mégis itt meg fordul,
Jollehet halál meg mordul,
Kende Mariára indul,
Bucsura mozdul.
35. Elted mint zöldellő pálma,
Ragyogjon, mint arany alma,
Ne rutittsa halál halma,
Erös hatalma.
- 140 36. Kivánom, boldogul élhess,
Teremtődnél nyugvást kérhess,
Kegyelmében részesülhes,
Székiben ülhess.
- 145 37. Ellened ne légyen olly vad,
Mellyért kedve but mérne rád,
Söt, légyen hivesítő fád,
Kit néked meg ad.

6. Ad Generosam Dominam Mariam Dolhaj.

- 150 38. Bánfi Gabornak özvedgye,
Dolhaj Maria, tégye
Sirásod tömlőben szedgye,
Kedvében vegye.

155 39. Tudom, szomoru vagy értem,
Szived buccsummal epesztem,
Szemed sirásra gerjesztem,
Bövön feresztem.

160 40. Szivem erős buzgosága,
Istenemnél kívánsága,
Kér jót ahitatossága
Es ohajtása.

41. Edes teremtd immáron,
Mint Izraëllel járt Aron,
Veled járjon mindenkoron,
Mig élsz világon.

7. Ad Generosum Dominum Franciscum Szilágyj, filium.

165 42. Kertemben fel nőtt szerelmem,
Hol vagy, Szilágyj Ferenczem?
Örömdre eddig eltem,
Már, lád, el estem.

170 43. Munkámat nem szántam erted,
Forgottam hiven melletted,
Hogy virágoznak életed,
Lenne fen neved.

175 44. Terhed már nem viselhetem,
Tisztemet nem követhetem,
Semmibül nem kereshetem,
Mert el folyt életem.

180 45. Azért anyaj hűségem
Ha lött hijjános keszségem,
Kész bocsánat lászon engem,
Tüled, szerelmem.

46. Nem lehet veled eiletem,
Bár keseregjis érettem,
De Isten veled, kit kértem,
Lészen helyettem.

185 47. Mert életem síkámlo ege
Változék fenyes fellege,
Meg süté halál melege,
Fel olvadt jege.

- 190 48. Azért Istennek ajánlak,
Szerelmében téged hadlak,
Mint kincsemet nékj adlak,
Mennyben meg látlak.
- 195 49. Isten kedves Thabitadat,
Horvát Ersébet társodat
Kedvellye, szeretvén jodat,
Maradásodat.
- 200 50. Istentül hozzátok jo fér,ť,
Melly hijjában vissza nem térť,
Őis készen hűségtekért
Ad jutalmas bért.
51. Kegyelmet rátok sokáig
Nyujtsa meg sokasult számig,
Vigyen dicső boldogságig,
Hozzá az éig.

8. Ad Generosum Dominum Georgium Szilagyi, qui matrem curavit.

- 205 52. Bucsum Szilágyi Györgyre tér,
Lelkem Christusomhoz mig ér,
Hol vagyön gyöngyel folyo ér,
Kiben bú nem ér.
- 210 53. Enis méltán emlithetlek,
Elmembül ki nem vethetlek,
Istenemhez be vihetlek
Es le tehetlek.
- 215 54. Hűségedet mert mutattad,
Terhes gondomat hordoztad,
Arvaságomat mert szántad,
Es fájlallottad.
- 220 55. Fáradságos munkaimban
Velem voltál dolgaimban,
Harmincz egy esztendők abban,
S-el folyásában.
56. Azért méltó tekintetben
Szolgálatod légyen becsben,
Jutalmad nagy dicsőségben
Légyen mennyegben.

- 225 57. Ihol edes anyád halva
Fekszik ez boltban be zárva,
Mellyért, mivel vagy el válva,
Sírsz, mint egy árva.
- 230 58. Méltán, mert hü ör-állodat,
Elted bástyáján jarodat
El bocsátád istápodat
Es baj vivodat.
- 235 59. Ládd fiam (ki sokaig élly),
Halál koporsoja ki mélly,
Itt maradast te se remelly,
Csak Istentül félly.
- 240 60. Mert világ java romlando,
Semmi dolga nem állandó,
Menyben lehetz maradando,
S-nem el mulando.
61. Azért hittel jól el készüly,
Testedben bűnnek meg feszülly,
Velem edgyütt menyben örülly,
Es egy széket ülly.

9. Ad Generosum Dominum Gabrielem Szilagyi.

- 245 62. Bucsum hald, Silagyi Gabor,
Lelkünk ellen valo tábor,
Kit ostromol, mint nagy zapor
Vagy fel indult por.
- 250 63. Ládd, melly halando az ember,
Hankodik, mint zúgo tenger,
Elméje nyugodni nem mer,
Mert rajta az szer.
- 255 64. Minden állatnál nemesseb
Légyen bár tekinteteseb,
Ember buja de felesseb
Lészen tellyeseb.
- 260 65. Halálnak sellér bért fizet,
Örökségre szert nem tehet,
Örök jora itt nem mehet,
Kit ő ki döjthet.

66. Eletemis így el romlék,
Testem sátora le omlék,
Fényes napom meg hanyatlék,
Homályra válék.
- 265 67. Elted néked sem maradhat,
Halál ellen meg nem álhat,
Istennel itt ha el válhat,
Leszsz; uralkodhat.
- 270 68. Azért nyomdokomat kövesd,
Bűnnek köteleit el mesd,
Mint dögöt, túlled megszszes vesd,
Hogy javát vehesd.

10. Ad Generosum Dominum Petrum Szilágyj.

- 275 69. Szilágyi Péter, emlitlek,
Kedves fiam, nem felejtlek,
Isten eleiben viszlek,
Holot le teszlek.
- 280 70. Kit ijjeszget gyakran halál,
Elet nehézsége próbál,
Baj vivásod kedvet talál,
Urtul el nem vál.
71. Elet után külömb az út,
Kire külömböző nép fút,
Jót vészen végre, ki jól fút,
Hol van édes kút.
- 285 72. Idvezítőjéhez ki ér,
Kegyelmes jegyeséhez fér,
Boldog, hozzá menni ha mér,
Nyugvást nála kér.
- 290 73. Előtted mind nyilván voltak
Ezek mikor reád folytak,
Sűrű zajt kik által toltak,
Read todultak.
- 295 74. Kész légy sátorod le tenni,
Christushoz Szent Pállal menni,
Véle egy örömben lenni
Es örvendezni.

11. Ad Dominam Saram Enyedj.

- 300 75. Nyelvem ha meg indulhatna,
Halál mérge meg állana,
Reád bü áldást kívánna,
Enyedj Sára.
76. Mert éltem aczél tüköre,
Kire irigy halál töre,
Változék nagy setetiségre,
Keserüségre.
- 305 77. Mivel éltem oszlopaj
Meg mozdulának falaj,
Ki dülének gyámolaj,
Fundamentomi.
- 310 78. Reád még az kegyes Isten
Arásztotta javat itten,
Kézzis meg áldani menten,
Nagy kegyelmessen.
- 315 79. Fénlyék hát éltednek hava,
Follyon rád kegyelem tava,
Keserves panaszok moha
Ne báncson soha.
- 320 80. Javat Isten rád terjeszsze,
Bánat szived ne epeszsze,
Terhét reád ne ereszsze,
Isten éleszsze.
81. Ellyenek ekes plántaid,
Sára, Mária leányid,
Susánna, gyönyörűségid,
Mulatságaid.
- 325 82. Isten kisdéd Mosesedre
Le tekintsen örömdre,
Hogy élte dicsősségedre
Légyen kedvedre.

12. Ad Generosum Dominum Andream Szilágyi.

- 330 83. Koros éltemnek csillaga,
Szilágyi András, világa
Szívemnek egy vigassága,
Hol vagy egy aga?

- 335 84. Utam szomoru éretted,
Szemem sirásra gerjeszted,
Könyhullásokban fereszted,
Szivem epeszted.
- 340 85. Hűségem mert mikor láttad,
Arántad meg tapasztaltad,
Szomat hűséggel fogadtad,
Altal nem hágtad.
- 345 86. Eltednek aczél tüköre,
Kire irigy halál töre,
Valék, miglen el nem töre
Halál fegyvere.
- 345 87. Ki életednek hibáját
Meg mutatom, hogy mocsokját
Reád ne kenné, s-oráját
Rutolná napját.
- 350 88. Iffiuságodnak ideje,
Mig Isten leszen kút feje,
Légyen joknak követője,
Cselekedője.

13. Ad Generosam Dominam Evam Szilágyi.

- 355 89. Szilágyi Eva itt el hül,
Elméje hogy illy dolgot szül,
Hogy élet halálhoz nem fül,
Szekeken sem ül.
- 360 90. Lád, kertemnek virág szála,
Szagoskodo szép viola,
Miként életemnek fala
Hamar le omla.
- 365 91. Hozzám viselsz hogy igaz vert,
Irigy halál kihez nem fért,
Mennyégből nyelvem read kert
Maradando bért.
- 365 92. Benned nemzedet szépsége,
Szüléid gyönyörűsége,
Mint van időd gyengesége,
Fénlyék örökké.

14. Ad Generosam Dominam Claram Szilágyi.

- 370 93. Kesergesz, Szilágyi Clára,
Mint siráshoz készült Mára,
Mert az kit szived nem vára,
El jöt az ora.
- 375 94. El mulék szemed öröme,
Ki dült elted segedelme,
Javadra nem nézhet szeme,
Gondolhad, elme.
- 380 95. Mert hogy ha csak egy madarkát
Ember el szalaszt, ő magát
Ezért gyötri, nagy bánattyát
Neveli jajját.
96. Hat mikor jo aszszonyátul
Gyengén nevelő annyátul
Ember meg válik illy jotul,
Meltán meg indul.
- 385 97. Ne törd magadat érettem,
Hogy el folyt gyarló életem,
Mert Isten veled, kit kértem,
Lészen helyettem.
- 390 98. Kedvemre termet plántaim,
Pál és Ferencz virág szálím,
Kato, voltatok kedvesim,
Gyönyörűségim.
- 395 99. Egeszlen Szilágyi friss ág,
Kiket halálomért bú rág,
Bucsuzásomért utat vág,
Fekete gyász hág.
- 400 100. Végső bucsuzásom tüled,
Többé nem örvendek benned,
Hidgyed, nem hallya szom füled,
Már Isten veled.

15. Ad famulos et subditos.

101. Mellettem forgo szolgálaim,
Hiven szolgáló jobbágyim,
Engedgyétek meg vétségim,
Terhes beszédim.
- 405 102. Rátok kegyelme áradgyon,
Elteteken áldást hadgyon,
Jövetelben ne faradgyon,
Menyben részt adgyon.

16. Ad universam pompam funebrem.

- 410 103. Ide gyült keresztyén sereg,
Kit próbál világj méreg,
Kiért életed kesereg,
Még gyötri féreg.
- 415 104. Nem szántad fáradságodat
Ertem el hadni dolgodat,
Ezért Isten jutalmadat
Adgya meg jodat.
- 420 105. Tijs, kik testem veszitek,
Sírban majdan bé teszitek,
Bű jutalmát kire néztek,
Istentül vésztek.

136.

[A KÖKÉNYESDI ZSUZSANNA FELETTI GYÁSZBESZÉD BETÉTVERSEI]

a)

Oh, bezzeg véletlen és váratlan fejekhez sujtá ez kedves és nemzetes magzatoknak az mindeneket meg ronto halál az bölcs Homerusnak amaz mondását: Optima quaeque rapit, mors pessima quaeque relinquit. Minden mi kedves jóságinkat az halál el ragadgya, az kedvetleneket pedig meg hadgya.

Vallyon nemzetes Szilagyj Ferencz uram, és nemzetes vér szerint való atyafiság, nem ragadáé el az kegyetlen rut halál az ti kedves, Urban boldogul ki mult anyatokat, minden jóságtoknál fellyeb való kedves jóságtokat? Nem tagadhatom, melly szerint bizony szomorú ortzával meg is vallom, hogy bé tellyesedet arántatok az bölcsnek most meg említet mondása.

Oh, sarga halálnak szörnyü dühössége!
Oh, halál nyilának rettenetes mérge!
Kit meg nem győz senki okos bölcsesége,
Sem kincse, jóságga, sem szép ékessege.

b)

Hol vagyon most az te sokszori ki tetcző, Isten előtt fénlő s-tündöklő kegyességed? Hol vadnak az te sok jóságos cselekedetid, adakozasid? Elő hoznám edes eleidnek igaz nyomdokiban álhatatos lábbal való meg állasodat s-maradásodat. Elő hoznam az tisztességes tudományok tanulása körül forgolodo sok iffiaknak nyujtott hűséges matrociniumodat. Elő hoznám az Istennek angyalihoz, szolgálaihoz, igasságnak ruháiban fel öltöztetet papjaihoz való nagy indulatodat, jóságodat, a' ki kész voltál azokat mindenkoron taplálni, költségeddel elő segitenj. Oh, mindeneket vissza fordító állapot!

Oh, véletlen, rementelen nyavala!
Mely hirtelen seregünkben be szálla,
Oh, egy anyánk, bezzeg igen rutita!

c)

De vallyon meg holtaké teveled az te cselekedetid? Nem. Ugyanis: Vivit post funera virtus.

Az szép virtus,
Mint zöld mirthus,
Az halalban
El nem hervad,
Meg sem sorvad
Koporsóban,
Söt virágzik,
Szagoskodik
Mindenkoren.

d)

Hát ugyan meg holté testére nézve N. Kökenyes[di] Susanna? Ha meg holt, bizonyára az szerencsének változando hatalmabul ki szabadult, az dicsőséggel fényeskedő királynak palotájában bé vitetik.

Oh, ki mondhatatlan örömnek orája,
Melyben jegyesinek vig orczáját láttya,
Mezzel folyo edes beszédit halgattya,
S-szerelminek tüze szívét által hattya.

e)

Mivel: Omnibus est semel, calcanda via lethi. Mindeneknek meg kell egyszer az halált kostolni.

Nézd el szemeiddel, az emberi nemzet
Mennyj változásnak tárgyul ki tetetet,
Mely sok gyötrelmeknek alája vettetet,
Szerencse szárnyára, jaj, mint ültettetet.

Ugy van, Teremtőnek ez bölcs végezése,
Halando embertül és kívánt tetczése,
Földbül lött mivel hogy ő teremtetése,
Oda viszont lenne világbul menése.

f)

Te penig, istenfélő, tiszta életű aszszonyj állat, meg keseredet fiaidnak, leányidnak, meg fen maradt
nemzedednek tundöklő néhaj ékessége, N. Kökényesdi Susanna, meny bé az te nyugodalmas agyaz [!]
házadban, Istennek választotta, örök életre el pecsételtetet szolgálja, Ur arany vedrében el rejtetet manna,
nyugodgyál az utolsó fel támadasnak napjaig az földben. Amen.

De minek előtte világnak utára
El indulna, mégis hozzátok szollása
Erkezik bővebben ének szoval hangja,
Valakik ő tülle lésttek el maradva.

137.

[ÉRSEKÚJVÁRI HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

POMPA FUNEBRIS

Cantata super funere piae memoriae juvenis, nimirum Ersek Ujvárj

1. Világj életnek álhatatlansága,
Ravasz szerencsével költ mostohasága,
Halál horga,
Méreggel tölt gyomra
Hogy legyenek, vagyok bizonyysága.

2. Gyászos földj hazám halandóságomat,
Hidegült tetemem utolsó oramat,
Halálomat,
Romlando sorsomat
10 Bizonyittyák ma el válásomat.
3. De el közelgetet vége életemnek,
S-tovább nem lehetek disze kerteteknek,
Rátok térek,
Hozzátok szívemnek
15 Utolsó lesz beszede nyelvemnek.
4. Elsőbenis reád szívemet emelem,
Ersek Ujvárj Orbán atyám, ki, azt vélem,
En ellenem
Büntető sérelem
20 Nem voltál, sőt, égető szerelem.
5. Vénséged idején immár löttem vala,
Örömeire termett kerted virág szála,
Halál doha
Hamar által jára,
25 Fegyverével életemnek árta.
6. El hiszem, ezzel nő bánatod tengere,
Gondoknak bus szele inkább fúj szivedre,
Engem mire
Bocsátál más földre,
30 Hol nem öntheték könyveket testemre.
7. Botrányozásodra hogy ha volt életem,
El folyt életemben tölt cselekedetem,
Gyermekségem,
S-ebben lőtt vétségem,
35 Kéréssemre meg bocsáss ennekem.
8. Tiszteletes atyám, kitől én, csemete
Eredetét vöttem, Abraham Istene,
De az földre
Nézél ki az menybe,
40 Hűségidert áldásit rád öntse.

9. Szivem kívánsága hogy rád is omlana,
Kedves anyám aszszony, jó Kovács Kis Anna,
Boldog árra,
Körüllem javallya,
45 Soldod legyen az mennyej manna.
10. Mivel pusztájára világnak eresztél,
Gyengén kebeledben emlődön neveltél,
Rám viseltél
Gondot, hogy az rut tél
50 Ne ártana, tisztednek feleltél.
11. Látod hibás voltát hidegült testemnek,
Meg mondhatod sirva életem fejének,
Gyermekednek
Testet mint az földnek
55 Te meg adtad mehed gyümölcsének.
12. Ki merithetetlen áldásnak kút feje,
Anyám, Kovács Anna, kedvét rád teritse,
Meg emlitse,
Kedvednek gyümölcse
60 Dajkáltatot tülled, ne felejcse.
13. Kedves bátyám uram, utolsó szom hozzád,
Ujvárj Joseph, ha mit szollottam reád,
Vagy lehet vád,
Ennékem meg bocsásd,
65 Az Ur legyen irgalmasul hozzád.
14. Homályt ne szenvedgyen éltednek csillaga,
Ez vándorlo pusztán míg ragyog világa,
Halál horga,
Ki engem meg foga,
70 Soha artson neked merges foga.
15. Bátyám, szerelmetes hü Ujvárj János,
Hogy ha volt ellened életem hijjános,
Alnokságos,
Mar ne légy haragos,
75 Mert látod, hogy imé, vagyok soldos.
16. Légy meg bocsátoja hibás vétkeimnek,
En reád áldását kívánom Istennek
Job kezének,
Mellyel nyujt mindennek,
80 Gazdagságát nyujtsa én véremnek.

17. Kedves néném aszszony, szép Ujvárj Eva,
Világj sorsomnak utára im hiva
Isten szava,
Eletemnek hava
85 El jött, legyen méltó bocsánatra.
18. Szemej az Urnak forogjanak rajtad,
Erös reménységgel teis véged várjad,
Végre birjad,
Job sorsul el fogjad
90 Az országot, hol Istent urallyad.
19. Atyám ékessége, meg maradot Sigo,
Kedvem szerint valo öcsém, még fen álló
Ekes zászlo,
Eltem ha volt hálo
95 Te ellened, ebben legy bocsáto.
20. Fénylők sok ideig életed világa,
Szüleim kertyében fényeskedgyél, rosa,
Földnek doha,
Meg emesztő moha
100 Illy hirtelen ne vessen praedára.
21. Szerelmetes nénem, Ujvárj Salomé,
Midennek kel futni pályát egyszer, láddé,
Enis, imé,
Tudom, nem kedveddé,
105 El indultam, ne lennék itt többé.
22. Cselekedetidben ellened mostoha,
Vagy tetczésed ellen ha jártam valaha,
Bocsánatra
Sorsom szived hijja,
110 Enis néked jot mondok mindenha.
23. Egész nemzetemnek virágzo serege,
Ellened éltémnek ha valami férge
Mássát tötte,
Meg bocsáss, ma vége
115 Eletemnek, légy Isten kezébe.
24. Szathmár várossának edgyik elő tagja,
Becsületes Mathé István, haza fia,
Halál baja
Mint hogy éltém vijja,
120 Nem előnek hozzád így szol szava.

25. Rövid idő alatt, tudom, hogy vétettem,
Szép házadat buval gyakorta illettem,
Már el estem,
Engedgy, ha vetettem,
125 Végy illy áldást, mineműt én vöttem.
26. Hü Böttösj János, szomat rád fordítom,
Sőt az egész házra, hol volt rövid laktom,
Jaj, nem tudom,
Neked hogy halálom
130 Jol tétedet most nem tronpholhatom.
27. Ki, mikor érkezék az halál követe,
Testem várát mikor vijnia el kezte,
Ellent vete,
Gondomat viselte
135 Mint fiának, kiért bérét végye.
28. Tijs, Istentül jött bölcsesség fiai,
Botránkozás tüllem ha esett valami,
Bocsátani,
Azt el felejteni
140 Ez sorsom hiv, engemis követni.
29. Az Ur mutogassa hozzatok szerelmét,
Tölletek végképpen ne vonnya vig kedvét,
Kegyességét,
Tápláló kegyelmét,
145 Szeretettel nyujcsa békességét.
30. En tisztességemre fel gyült minden rendek,
Nemessek, iffiak, gyermekek és vének,
Az Istennek
Aldását vegyétek,
150 Illy jo dolgot velem kik töttetek.
31. Rövid beszédemnek tészek immár véget,
Utolso oramon csak hogy tisztességet,
Ekességet
Adgyatok most helyet,
155 Száraz testem nyomja hol az földet.

[FARKAS JÁNOS HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

RITHMUS EPITHALAMICUS

In obitum virij honesti generosi Johannis Farkas

1. Jaj, nincs halál előtt, úgy látom, semmi frigy,
Miként kire ragad testén futó mirigy,
Ember! hitegető beszédnek ne hidgy,
Ládd, mert életünkben volt nekünkis irigy.
- 5 2. Minden boldog napok idővel mulandok,
Semmik idejekben nincsenek állandok,
Gyermekj élteken emberek romlandok,
Iffiu korokbanis, imé, meg halandok.
- 10 3. Edgyik nap ha édes anya modon bánik,
Második nyomában mostohán érkezik,
Maga erejében ha ma ember bizik,
Holnap halál torka életével telik.
- 15 4. Öröm után bánat szabadon származik,
Etszaka nap után mint hogy következik,
Mint víz egymás után szüntelen érkezik,
Igy öröm helyében gyász, bánat férkezik.
- 20 5. Látom, halál előtt nincs semmi kegyesség,
Nem használ előtte jóságos örökség,
Sem vitézségbélj hectorj erősség,
Előtte étczaka, nap és ora ketség.
6. Nékemis oramat nyilván közel hoszta,
Az halál illattya testem által járta,
Hogy lelkemnek el kell testemtől válnia,
Hallyatok, nyelvemnek ez lesz végső szava.
- 25 7. Tekintetes nemes Borbely János uram,
Hogy most végső szomat te tülled meg vonnyam,
Arra nem mehetek, s-kit el sem mulattam,
Azért hald meg, uram, hozzád nyujtott szavam.

6 idejében [A következő vers 62. sora alapján javítva.]

- 30 8. Az mi jo Istenünk hogy ez világ dolgát
Folytathatná szépen annak ő statussát,
Adta nemelleyeknek világ méltóságát,
Hogy hatalmas léven, ő igazgatna mást.
- 35 9. Nékemis az Isten téged vezéremmé
Tött, adott, s-rendelt volt ideig fejemme,
Hogy függenék tülled, de lám, csak kevésse,
Mert az halál torka éltem im el nyelé.
- 40 10. Kedves földes uram, éltem kedved szerént,
Ha nem szolgálhattam tenéked kedvedént,
Ha mindenkor dolgom kívánságod szerent
Nem volt, nem lehetet, hanem ment maga ként.
11. Tulled bocsánatot várok mind azokrul,
Sok életembelj fogyatkozásimrul,
Meg bocsass, jo uram, minden dolgaimrul,
Kiket te ellened töttem akaratbul.
- 45 12. Adgyon jobbágyokat te néked helyettem,
Ne fogyatkozzál meg, azt kívánnya lelkem,
Kikkel meg szeretet az én jo Istenem,
Tarcsa meg továbbis kezeidnél éppen.
- 50 13. Tudom, ha továbbis még elhettem volna,
Löttem volna nállad kedves nagy hü szolgál,
De az sárga halál, imé, setét boltba
Engem bé rekeszte gyászszos koporsoba.
- 55 14. Az mennyej Urnak szent irgalmassága
Tündököllyék rajtad, mint napnak világa,
Ojja meg éltedet, lelkem azt ohajtja,
Minden gonoszoktul az mennyej Atya.
- 60 15. Tarcson az élőknek meg szép seregében,
Hogy szolgálhasd Istent tellyes életedben,
Használhass hazanknak továbbis mindenben,
Tündököllyék hired mindeneknél szépen.
16. De hogy szavaimat szerelmes bátyámra
Most ne forditanám én, János Kovácsra,
El nem halgathatom, édes atyámfia,
Hald meg, ez te hozzád öcséd nyujtot szava.

- 65 17. Kedves bátyám uram, ha mi erőtlenség
Lehetet ellened tüllem bokros vétség,
Meg bocsáss ennékem, melyben nincsis kétség,
Mert volt tülled hozzám igen nagy szivesség.
- 70 18. Oltalmazod légyen az hiveknek attya,
Ne meritcsen téged bokros bánatokba,
Minden cselédiddel tarcson oltalmába,
Ne légyen köztetek keserűség zajja.
- 75 19. Mit mondgyak nékedis, rajtam szánakozo
Barát Pál, im, mostan szörnyen siránkozo
Édes atyámfia, ladde, hogy változo
Embernek élete, imé, mely mulando.
- 80 20. Tudom, hogy életem te kívántad volna,
En bennem, öcsédben tovább vigadnia,
De az irigy halál, jaj, imé, meg fojta,
Szemeitek elől hamar ki ragada.
21. Edes nemzetemnek meg maradot tagja,
Ha még az Istennek kedves akarattya,
Hogy téged meg tarcson ez árnyék világba,
Eltessen boldogul az hivek tutora.
- 85 22. Szegény városunknak hü elől járojj,
Az szegény kösségnek hűséges vezérj,
Tinéktek *mit* mondgyak, életem féltőj,
Hallyatok meg szavam, éltem jó társaj.
- 90 23. Ha minden dolgomat úgy nem folytathattam,
Rám bizott dolgokban úgy el nem járhattam,
Az mint kívántatot volna, nem szolgáltam,
Erőtlenségimnek ezt tulajdonítottam.
- 95 24. Városunk bírāja, ki körül forgottam,
Annak tanácsosj, kikkel társalkodtam,
Felső, közép s-also, kikkel fáradoztam,
Városunk dolgában kikkel forgolodtam.
- 100 25. Tudom, ellenetek gyakorta vétettem,
Hol cselekedettel titek meg sértettem,
Hol hozzám nem illő beszéddel illettem
Kedves feleimet, kikkelis szenvedtem.

26. De meg bocsássatok minden vétkeimről,
Tanácsbélj rendek, vétkes életemről,
Atyafiságossan illetlenségimről,
Meg áld az Ur Isten titeket mennyégből.
- 105 27. Ruházzon fel titek mennyej erővel,
Tölcse bé lelketek tiszta értelemmel,
Vezérlyen naponkent az ő Szent Lelkével,
Várasunk javára tartozo étlettel.
- 110 28. Hogy mint az Szent Dávid Isten népe előtt
Ki menni, bé jöni az Izraél között
Tudott, s-tudhassatok tijs ez nép előtt,
Bölcsen és okossan jarni szemek előtt.
- 115 29. Mindnyajan titeket az Istennek hadlak,
Tudos, szépen élő tanácsos férfiak,
Az Urnak angyala légyen vigasságnak
Oszlopa köztetek, osztoja tanácsnak.
- 120 30. Nemzetes asszonyom, Gulacsi Magdolna,
Nemes Borbely János uram hites társa,
Az kinek előtte forgottam gyakorta,
Tenéked mit mondgyak, imé, most ez utba.
31. Ha mi vétkes dolgok lehettek én tüllem,
Ha ismét mutattam engedetlenségem,
Kedves jo asszonyom, az Istenért nékem
Meg bocsáss, mert hozta ezt erőtlenségem.
- 125 32. Az Ur Isten légyen minden oltalmazod,
Veszedelmek ellen szépen takargatod,
Ő legyen éltedben egy fő igazgatod,
Sárgito haláltul az te szabaditod.
- 130 33. Nemes Borbély János szerelmes virága,
Szivek vidamito s-kello Borbély Eva,
Legyen te rajtadis az Ur akarattya,
Nevellyen s-étessen sokáig az Atya.
- 135 34. Nemzetes szüleid örvendezésekre
Tarcson meg az Isten, hogy keserüségre
Ne juss, es ne maradgy valami veszélyre,
De nevellyen Isten masok örömére.

- 140 35. Özvegységre jutot, jaj, el maradt árva,
Kedveskedo hites tarsom, Vállas Borka,
El hadlak, láddé, már gyászos árvaságra,
Hald meg, te ferjednek ez már végső szava.
36. Gondolhatom, sokban ellened vétettem,
De kérlek, kegyessen bocsáss meg ennékem,
Nékedis kész mindent meg engednj lelkem,
Légyen azért nállad halhatatlan nevem.
- 145 37. Gondviselőd légyen az mennyej Isten,
Örizzen gonosztul tellyes életedben,
Eltessen emberek előtt szerencsésen,
Birja jora lelked, hogy felhesd szüntelen.
- 150 38. Kedved szerint dolgom ha nem folytathattam,
Az nagy gyarloságot meg nem tagadhattam,
Mivel Adám s-Eva maradéka voltam,
Tulajdonicsd annak, hogy esendő voltam.
- 155 39. Az mennyei Vrnak szent tiszteletiben
Gyakorlod magadat életedben hiven,
Részed lészen, hidgyed, az örök életben,
Melyben hogy bé juthass, kívánom szivessen.
40. Hát környüllem állo, oh, szent gyülekezet,
Te néked mit mondgyak, szivem nem felejthet,
Isten vedelmezzzen mindnyajan titeket,
160 Siralmas élettül ojjon benneteket.
41. Oh, jo akaroim, ha kinek vétettem,
Közel-s-távul valot gonoszszaal illettem,
Mind meg bocsássatok, serelmesim, nékem,
Atyafi s-idegen, kik vadtok előttem.
- 165 42. Hozzam szeretettel valakik voltatok,
Jó szivet és kedvet hozzám mutattatok,
Kik betegségimben körülem voltatok,
Jutalmaztassa meg Isten jo voltotok.
- 170 43. Légyen az Istennek aldása rajtatok,
Hogy illy szükségemben meg nem utáltatok,
Hanem szép sereggel környüllem állotok,
Hogy testem az földnek mostan meg adnátok.

- 175 44. Légyen hát békesség mindnyájan tinéktek,
Kik meg több ideig ez világban éltek,
Az Ur Isten légyen minden segítségtek,
Szomoru halaltul ojjá meg lelketek.

139.

RYTHMUS EPITHALAMICUS

In obitum generosj domini cujusdam

1. Hallodé, te csalárd, szem feny vesztő világ?
Mondhatcza meg nekem, hány fele méltóság
Allott eddig helyén, avagy melly uraság?
Mais kire nem száll földj nyomoruság?
- 5 2. Gondold meg, az bársony melly hamar rothadgyon,
Dicsösség, szép termet miként alább szálllyon,
Földj uraságis gyakran tántorodgyon,
Semmi ez világon sokáig ne álllyon.
- 10 3. Azért, hogy ha egyszer lelkedet el veszted,
S-kevés dicsőségért kárhozatra ejted,
Jaj, boldogságodat hogy ime el veszted,
Boldogtalansagod te hogy hogy keresed.
- 15 4. Oh, meg nyomorodott világnak fiai,
Nyomorusag alá vettetet leányj,
Mig tartnak titeket az földnek javaj,
Emlekezzetek meg, hogy még meg kell halnj.
- 20 5. Hasonlo az élet telj verőfényhez,
Vizj buburékhoz és kristály üveghez,
Szalma tűz lángjához, romlando cseréphez,
Estvélj árnyekhoz, egy napi vendéghez.
6. Tekincs jól meg, kérlek, az te napjaidat,
Arnyekhoz hasonlo kevés oráidat,
Bizony, csak szemlélhed nyomoruságidat,
Nem lelheted soha vigságos napidat.
- 25 7. Készen mindenkoron halál kaszás keze,
Pohára mereggel ejjel nappal töltve,
Vennek, sem iffiunak nincs ő velle frigye,
Meg sért embereket ő sebes tegezze.

- 30 8. Nincsen halál előtt, úgy látom, semmi frigy,
Miként kire ragad testén futo mirigy,
Ember! hitegető beszédinek ne hidgy,
Ládd, mert életünkben volt nekünkis irigy.
- 35 9. Láddé, életemnek felét koporsóban
Halál be szegezte, lön éltem muloban,
Addig olázkodék köztünk alattomban,
Hogy meg szomorita bánattal ujjobban.
- 40 10. Leheté olly boldog, kit bu bánat nem ér?
Gyözedelmi pompa, kihez halál nem fér,
Vagy Isten utárul ha soha el nem tér,
Sárga halál karja kit mégis le nem vér.
11. Miként Abrahámnak, bár sok java légyen,
Mint Sára férjével bujdosást szenvedgyen,
Mint Maria hire kegyessen terjedgyen,
Sárga halál réven hogy még se epedgyen.
- 45 12. Leheté világban valami állandó,
Az ki még idővel ne lenne halando,
Sarga halál által avagy ki mulando,
Valakj leheté itt meg maradando?
- 50 13. O! ha élek vala még veled kevésse,
Eletem lőtt volna, mint eddig, kegyessé,
Christus szegényihez mindenben szivessé,
Tudom, löttem volna, nemis csak szinessé.
- 55 14. Illy hü életünket de mihelyen látá
Amaz irigy halál hálojában rántá,
Mindgyárt betégséggel testem úgy el fogá,
Hogy utolsó orám szomorun el hozá.
- 60 15. Melly által te tülled szomorun választá,
Hogy halálos mérget testemre ragasztá,
Mert tülled, kit Isten éltemben támaszta,
El vön, s-tagaimban, ime, meg szárasztá.
16. Minden boldog napok idővel mulandok,
Semmik idejekben nincsenek állandok,
Gyermekj éltekbem emberek romlandok,
Iffiu korbanis, imé, meg halandok.

- 65 17. Edgyik nap ha edes anya modon bánik,
Második nyomában mostohán érkezik,
Maga erejében ha ma ember bizik,
Holnap halál torka életével telik.
- 70 18. Nem tart ő féltében személy valogatást,
Nem téssen, kit akar el vinni, tágitást,
Nem lát dolgaiban senki meg jobbitást,
Mély veremben taszit mind királyt és kapást.
- 75 19. Miként énis mostan, jaj, imé, mint járek,
Ki veled, tarsommal, vig időket élek,
De hogy halál karja körüllem forgodék,
Gyaszos bánatoknak tölt erére jutek.

140.

[HORVÁTH MÁRIA ÉS FERENC HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

VERSUS VALEDICTORIJ

Super funere spectabilium ac magnificorum adolescentis Francisci et virginis Mariae Horvath

1. Jaj, véletlen halál mikor fog meg szünni?
Ekes virágokat mikor hágy nyugodni?
Gyenge liliomot mikor meg maradni?
Ekes virágokat nadgya nevedni?
- 5 2. Jaj, kegyetlenséggel ő mindenkor tellyes,
Jaj, mérges kaszája, mely mod nélkül eles,
Sokakat rettentő merges nyila sebes,
Melly előtt földre dől nemtelen és nemes.
- 10 3. O! melly kegyetlenül bánik viragokkal,
Semmit ez nem gondol keserves atyákkal,
Sem edes anyaknak siránkozásokkal,
Edgyütt kászállya ez korot az virággal.
- 15 4. Hol vadtok, világnak hires sok fiai,
Nemes országoknak tündöklő oszlopi,
Roppant táboroknak fő generálissi,
Azok alatt lévő vitéz kapitányj?

12 [Az az a-ja e-ből javítva.]

- 20 5. Mindenek csudállyák Absolon szépségét,
Kronikak dicsirik Hector vitézségét,
Rettegik Achilles nagy kegyetlenségét,
Mégis mind ezeknek halál érte végét.
6. Jaj most minékünkis, szerelmes kis hugom,
Ekes Horváth Marja, halált rajtunk látom,
El sem hágy bennünket, a' mint mar gondolom,
Most edgyütt bucsuzzunk, o, edes szép hugom.
- 25 7. Elso szavainkis méltóságos urhoz
Légyen most nagyságos Horvath Janos urhoz,
Minékünk szerelmes jó atyánk urunkhoz,
Az után több kedves atyánk fiaihoz.
- 30 8. Edes atyám uram, tudom, szomorkodol,
A' Szent Jobbal edgyütt nemis zugolodol,
Ekes szép Ferködért rajtam szomorkodol,
Virágh kis Marjadért mostan szánakodol.
- 35 9. Ezzel vigasztalom mostan bánatidot,
Mert Istennek adtal kedves áldozatot,
Mint régen Ábrahám artatlan Isakot,
Ur Jésus kezében két szép lilomot.
- 40 10. Mi, edes virágid, kívánnjuk boldog légy,
Ellenseged ellen nagy győzedelmet végy,
Valamint Ábrahám, rajtok nagy szegyet tégy,
Boldogul ki mulván, mi velünk menyben légy.
11. Edes aszszony anyánk, mostan ki mulásunk,
Tudgyuk, hogy keserves tülled meg válásunk,
De az halál miatt nincs meg maradásunk,
Edes gyamolunktul végképpen bucsuzunk.
- 45 12. Kedves aszszony anyánk, rajtunk ne bánkodgyál,
Gyenge virágidért most ne szomorkodgyál,
Mert jó helyt vagyunk mi, bár ne siránkozzál,
Kedves áldozatid az Christus Jésusnál.
- 50 13. Mert noha minékünk most a' koporsóban
Gyenge tetemecskénk tetetik az sirban,
Szent Pál szava szerint aluszunk az Urban,
Lelkünk uralkodik Isten országában.

141.

[A KÁLLAI MIKLÓS FELETTI GYÁSZBESZÉD BETÉTVERSEI]

a)

Halál, nem várt követ
Illy nehéz hirt lövet,
Hogy sikamlo járt jege.
Mindennek el mulik
S-keziben toretik
Eletnek szép üvege.
Jaj, bus larma
Mert siralma
Vijja várát lelkünknek.

b)

Miért hogy az ember olly termetes és szép?
Miért friss orczáján vagyon angyali kép,
Ha allandoságra mind ezekkel nem lép,
Söt, mindent az halál férge illy igen tép.

c)

Nem méltó tehát, hogy amaz ekessen szollasnak arany beszédeit folyo nyelvin viselő Demosthenes oratornak az dolognak bé nézhetetlen rejteke miatt származott almétkodásával-s-ajulásával szemlélnem e' környülem meg állapotodott, felső s-közép s-also rendbül allo sereget, mellyben akar melly felé hánnyam vessem szemeimet; Oh jaj, imé mindenfelé az hitető s-változando, sas keselyü modgyára sebessen el repülő szerencsének meregre vált édes izü étkétül meg csömöllött, s-bura jutot személlyeket látok s-nézéllek, a' kiknek elébbeni vigassággal, mint a' méhek virágokkal meg terheltetet énekek, az örömnék bö viz modgyára nevededet habjai miatt, mint a' szarvas ugrandozó vig szivek; Boldog Isten! Imé a' temérdek szomorusagnak majd el oszolhatatlan fellegivel be vonattatván.

Mint kesereg,
Mert a' méreg
Quártéllyat itt találta.
Rosz kedv doha
Mint mostoha,
Friss egeket bé vonta.

d)

Vajha szomoruságnak nyilaival meg sértetet pompás háznak sebes viz modgyára sürü le folyo könyvej csendesedést nyerhetnének! Okát ennek e' környülem meg sürödött szomoruságnak felhoibül, ha szemembül ki folyo, orczámat nedvesítő köny-

veim engedhetnék! Ki mondanám, s-nem titkolnam. Vgyanis a' mindenekhez mostoha kezzel nyuló,
senkinek nem kedvező, s-irgalmatlan szemmel néző

Sarga Halál,
Imé, hol áll,
E' vig helyet rutitá.
Irigy szive,
Komor kedve
Nem várt gyászát mutatá,

midőn ez urj nemes háznak fénlő, fényes csillagát homályban hozá, s-világátul meg fosztá.

e)

Ez életnek szépségével igen tetcző, de nem sokára el fonnyado, idetlen sarkon forgo virágit,
szárnyára kelő s-el repülő mosolygasit, nem állandó, változandó örömit, szemmel látott, sok példákbul
világossan tanulván némellyek.

Midőn dicsőségnek neveltetett tornya
Kivánt nagy jó hirrel latczott arany szárnya.
Mégis mindezekben léleknek aranya
Nem volt, mert az halál el ronto kormannya.

f)

Gyöngyel füzött szavok között ez arany betűkre érdemes igasságát magok után,
örök emlekezetben meg hadták. Est commune mori, mors nulli parcit honori. ~

Mindennek köz,
Személyünkhöz
Az halál nem hunyorit.
Tisztessége,
Senkit kincse
Tüle meg nem szabadit.

g)

Ugyanis kicsoda az, az ki amaz el viselhetetlen tereh nélkül halálnak fenytéke alatt köteleztetett
szolgálat nélkül élő szent atyáknál több el folyo időket és esztendőket számlálhatna? Mindazáltal ugyan csak
az halálnak, ravasz madarásznak utannok hánt horgára akadtanak, el aludtanak. Ki dicsekedhetet
Absolonnak friss termetit fellyül mulo szebb termettel? Mégis ugyan

Meg rutula,
Sirban szálla,
Világtul el marada.

h)

Avagy nem ezé amaz véres szándéku ellensegin győzedelmet vevő, erős karu? Ellenségeit hatalmassan meg halado, gyors lábu? Szivekben tekintetivel bő feelmet mint forro vizet bé öntő éles szemü? Eleinek udvarában csuda mesterséggel rakattatott palotájában nevedet, gyenge szélnek ártalmával nem érdekeltetett, nem külömben, mint ragyogo szemek fénye, fíltet

Aranyj ág,
Kire most hág
Halal merges pallosa.

i)

Nem felejthetem töb halhatatlan joságos cselekedeti között:

Hogy mulo javain világnak nem örült,
Mérgesült étkéhez szerencsenek sem ült,
Mégis tengerében nyavalyának merült,
Halál hánt horgára nemes élte került.

Világban ez hittet tudom, jól el készült,
Ez által az bűnnek testében meg feszült,
Idvezítőjének kincsiben reszesült,
Nemes eleivel menyben széketis ült.

j)

Elt, elt az az meg fenn állo, ritka hirü nagy familiájának ekességire, hazajanak s-anyja szentegyhaznak el felejthetetlen hasznára s-javára.

Csuda fénnel vadnak mi mind ezek benned,
Kállaj Miklos ur, azért méltó venned
Erdemes koronát, bajt mindent le tenned,
Csillagok száma közt egy vendégge lenned.

[KÁLLAI MIKLÓS HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

POMPA FUNEBRIS SUPER OBITUM DOMINI NICOLAI KALLAI DECANTATA

1. Jaj, jaj, meg sárgito, s-fonnyasztó rút halál,
Az ki valakiket elől utol talál,
Csak le kaszál,
Mindeneknél bé szál,
5 Koporsóban s-mély sírban be kapál.

2. Mert ez a' nagy Urnak olly serény postája,
Kinek kezében van élet vitorlája,
Csak meg fujja,
Ottan fordul jájra,
10 El változik vigasság bánatra.

3. Embernek élete üveghez hasonló,
Élet állapottya hirtelen változó,
Ingadozó,
Avagy rossz, avagy jó,
15 Mind kettőnek vége egy koporso.

4. Ezért világ javán nincsen állandóság,
Dicsőség sorsára került mulandóság,
Romlandóság,
Nagy változandóság,
20 Mert ideje mero szarandokság.

5. Nem csuda hát enis testnek satorában
Meg nem maradhattam mulando világban,
Laistromban
Mert halál Adámban
25 Nevem írta, rejté homlokában.

6. Hoszsú szabadságom kicsiny helyre zárta,
Repülő szárnyaim többül ki szaggatta,
Meg rutita,
Életemtől foszta,
30 Mereggel tölt pohárbul itata.

7. Jol vagyon, mert többet ez világban elni
Nem kívántam, hanem csak el oszlattatni,
Menyben lakni,
Christusomhoz menni,
35 Teremtőmmel vég nélkül vigadni.

8. Azért én indulok az én utaimra,
Ezentül el erek szomorú siromra,
Rothadásra,
Testem mardosásra
40 Fergek miatt jut nagy változásra.

9. De minek előtte világnak utára
El indulnék s-érnék szomorú siromra,
Bucsuzásra,
Nyelvem az áldásra
45 Im így fordul hozzátok szollásra.

1. Nemes Zabolcz vármegyétől, tiszteivel edgyütt közönsegesen

10. Elsőbenis nemes Zabolcs varmegyétől,
Abban lévő minden felső-s-also rendtől,
Tiszteitől,
Uri szemellyektől
50 Bucsuzásom vészem mindenektől.

11. Ez híres vármegyét Istenem sok jokkal
Aldgya s-ekesitcse, mint tavaszt rosákkal,
Virágokkal,
Tündöklő urakkal
55 Fenyekedgyek, ne élyyen több bukkal.

12. El szánt gonoszságbul hogy ha ártására
Valakinek voltam én meg bántására,
Bocsátásra,
El palásztlására
60 Légyen ki ki, nézvén ő sorsára.

2. Nemes Szattmar vármegyétől

13. Nemes hirrel fénlő jo Szathmar vár-megye,
Kit buval érdekel siralomnak völgye,
Isten tegye,
Tömlőjében szedgye
65 Siralmidat vigasságra vigye.

14. Nemes vár-megyének fő elől jároj,
Also-s-felső rendi, s-minden assessorj,
Meg engedni
Kész légyen most kiki,
Öntözzenek az Isten áldási.

70

15. Adgya Salamonnak néktek bölcsességét,
Josaphát királynak drága kegyességét,
Hogy seregét,
Vármegyének népet
Vezérlyetek, látván bekességét.

75

3. Perényj István uramtul, ő nagyságátul

16. Rád fordítom szomat, kedves bátyám uram,
Nagyságosi rendü egy Prinyj Istvánom,
Ki kö várom
Valál jo istápom,
Hozzád im így érkezik szollásom.

80

17. Az Jehova légyen arnyekod jobb felül,
Neis távozzék el soha lelked mellül,
Kivül s-belül,
Látván jo kedvébül,
Örizzen meg minden ellenségtül.

85

18. Meg frisselt életet kegyes virágzással
Nagyságodnak nyujcson Isten job karjával,
Rut halállal,
Szivedet bánattal
Ne fonnyasztja, de lássa vigsággal.

90

19. Mivel penig bennem lehetet olly eset,
Melly szeretet ellen gyarłoságbul esett,
Engedelmet
Ez aránt kességet,
Bocsánatra várok hozzám kedvet.

95

4. Az öcsétül, Lipcsej János uramtul

20. Kedves öcsém uram már Lipcsej Janos,
Rád fordítom szomat, életem hijjános
Vagy ha káros
Volt arantad dohos,
Meg engedni most ne légy unalmas.

100

21. Isten szemeidre sűrű köny hullatást
Ne adgyon, s-ne hozzon, s-jaj szoval ohajtást,
De söt áldást
Nyujcsón vigasztalást,
105 Hogy nyerj végre menyben boldogulást.

5. Nennyitül, Borbély Judittul

22. Haladatlan volnék, ha Borbély Judittul
Egy vagy két szó nélkül mint kedves nénemtül,
Vérségemtül
El mennék vég nélkül,
110 Mivel immár meg válom mindentül.

23. Rád hát most fordítom beszédem ez rendben,
Kedves nénem aszszony, ki már ez életben
Veled szemben
Nem lehetek testben,
115 Kérlek azért, meg bocsáss mindenben.

24. Az Urnak Szent Lelke szomoruságidban
Legyen vigasztalod minden banatidban,
Ez világban
Te bujdosasidban
120 El ne hadgyon szarandokságidban.

6. Az feleségétül, Sztankaj Evátul

25. Oh, hogy felejcselek el, Sztankaj Eva,
Vilagj éltémnek kedves hites társa,
Tigris modra
Cselekedném, hogy ha
125 Így válnám el, életem istápja.

26. Az te hozzám valo nagy szeretetedért,
Mindenkor mutatot kegyes hűségédért,
Jó voltodért,
S-jó akaratodért
130 Az Ur adgyon menybül bőséges bért.

27. Kiváltképpen penig, hogy betegségimben,
Sok nyavalyaimnak halálos völgyében,
Közepiben,
Sok kisirtetimben
135 Velem bántál, áldot légy mindenben.

28. Mind ezekért téged az egeknek Ura
Vigasztallyon, szived hogy ne jusson bura,
Mint cedrus fa,
Virágozz minden ha,
140 Eletedben ne juss soha bajra.

29. Ezt kívánom mostan Christus szerelmében,
Kedves feleségem, el bádgyatt szivemben,
Te (:is:) szivedben
Meg bocsass, ha miben
145 Eiletem volt ellened életemben.

7. Az fiátul, Kállaj Ferencztül

30. Nem felejthetlek el, szerelmes magzatom,
Kállaj Ferenczem, én első rajzatom,
Ki kö várom
Valál vigasságom,
150 Eiletemnek ereje, virágom.

31. Az nagy Ur Istennek gyémánt koronája
Tétessék fejedben nyílt piros rosája,
Hogy kaszája
Szivedet ne járja
155 Meg hervaszto halálnak fulákja.

8. Az fiátul, Kállaj Jánostul

32. Második rajzattya testi ágyékomnak,
Jó Kállaj János, beszédj szájamnak,
Ajakimnak,
Rád sok jót kívánnak,
160 Isten légyen vezére utadnak.

33. Az csipke bokorban lakozo angyalnak
Aldása szálllyon rád az én Christusomnak,
Banatoknak
Örvényétül buknak,
165 Paisod légyen karja meg váltonak.

34. En helyettem atyád az Ur Isten légyen,
Minden dolgaidban téged fel segillyen,
Gonosz ellen
Megis vedelmezzen,
170 Meg örizzen mindenkor kegyessen.

165 [Előbb:] kárja; meg váltodnak

9. Kállai Istvántul

175 35. Keseredett szívem végre hogy meg indul,
Harmadik rajomra bucsuzásom fordul,
Mert nem todul,
Halál már nállam dül,
Kell bucsuznom Kállaj Istvántul.

180 36. Isten te melletted légyen mindenkoron,
Mikint Izraélnek mellette volt Aron,
Semmi káron,
Dögleletes sáron,
Kivánom, hogy ne forogj immáron.

10. Kállaj Györgytül

185 37. Hát Kállaj Györgynek, eröm férfának
Mit mondgyak, s-mit szollyak utolso fiamnak,
Kit nem látnak,
Kártul nem ohatnak
Már sugárj szemem világának.

190 38. Ez árnyék világban csak ti kedvetekért
Eltemet akartam gyönyöröségtekért,
Javatokért,
Gyapodástokért,
De már engem az halál kardgya sért.

195 39. Ezen kérlek tiktek: Istenes életben
Ellyetek egymás közt az Ur félelmében,
Szeretetben,
Hogy edgyütt mennyégben
Vigadgyatok az örök életben.

11. Fília, Kállaj Maria

200 40. Nem illik én hozzám, Kállaj Mária,
Hogy el felejcsелеk, ki valál oly drága,
Mint az sarga
Arany s-ezüst marha,
De im most vagy keseredet Mára.

205 41. Terjeszsze szerelmét Isten életedre,
Kertemben nőt plánta, hogy teis végtére,
Ur kedvére,
Számos esztendökre,
Nevedgyél az örök életre.

12. Az sogoraitul, Sztankaj Ferencztül, Adámtul

42. Sztankai Ferenczhez mégis beszédimet,
Kedves sogoromhoz fordítom szívemet,
Esetimet
Ne nézze vétkeimet,
210 Hogy az Urtul nyerjen nagy kegyelmet.
43. Utam halasztani nem lehet sokkára,
Mivel már érkeztem szintén kies partra,
Sogoromra,
Sztankaj Adamra
215 Fordítom még szomat utollyára.
44. Legyetek mind ketten Istennél kedvesek,
Ferencz, Adám, hivek, s-a' joban edgyesek,
Es ékesek,
Orvendezhessetek,
220 Végre menyben az Urral legyetek.
45. Mivel senki nincsen világon bün nélkül,
Az ki nem vétene erőtlenségibül,
Azért szivbül,
Minden esetimrül,
225 Engedgyetek most meg vétkeimrül.

13. Also, felső rendektül

46. Végre hirrel nével fényesült szép rendek,
Ide gyülekezett also, felső népek,
Mind kicsinyek,
Nagyok és öregek,
230 Bocsánatot várok, mert el mégyek.
47. Hogy most nem szántátok fáratságotokat,
Utolso szükségben szolgálatotokat,
Minden jokat,
Mennyej jutalmat
235 Adgyon az Ur mennyegben nyugalmat.
48. Valakik ennekem utólsó szükségben
Szolgáltatok hiven mostani ügyemben,
Kegyelemben,
Kivánom, mennyegben
240 Hogy Istennel vigadgyatok, Amen.

REPLICA AD STROPHAS ANTECEDANEAS DECANTATAS

1. Jaj, melly rettenetes hir ötlék szivünkben,
Jaj, melly csuda álla szemünk eleiben,
Mely nagy sziv badgyasztás van mi seregünkben,
Fekete koporsot hogy látunk helyünkben.
- 5 2. De mivel isteni végezésbül vagyon,
Harsogo trombita hogy kiált illy nagyon,
Hogy világ mezején egy test se maradgyon,
Halál miatt mind bölcs, mind bolond hervadgyon.
- 10 3. Mellyért látom kit kit keserűség bádgyaszt,
Csillagzo szemekbül könnyhullatást áraszt,
Sokat sárga halál mérges nyila száraszt,
S-keserves feleket jajjaival fáraszt.
- 15 4. Jaj, mert minden testre le terjeszti szárnyát,
Hazánk romlására már fel huzta karját,
Iffiaknakis lövj eleiben tárgyát,
Nyakokra vetette, mint ennekis, kardgyát.
- 20 5. Miért csudálkoznánk hát sokat ez dolgon?
Kikis csak úgy vagyunk ez árnyék világon,
Mint gerlicze madár az hives zöld ágon,
Kit az madarászok meg fognak okoson.
6. Azért bucsuzásunk nekünkis illy forman
Lészen ez szomorú fel gyült nemes pompán
Tülled, ki ez boltban fekszel földnek hátán,
Te testedre nézve nyugszol el aluván.

Zabolcz varmegye

- 25 7. Leg először nemes Zabolcz vármegyének
Minden fő rendinek szavaj így mennek,
Isten az mennyégben örzöje lelkednek,
Földben nyugotoja légyen te testednek.
- 30 8. Ultessen az Isten az cherubok közzé,
Számlállyon szentekkel, tégyen ő hivévé,
Hordozza ügyedet, végyen maga mellé,
Ely szent angyalokkal vigan mind örökké.

Szathmár var-megye

35 9. Szattmar vármegyének minden fő rendej,
Mi sem feletkezünk hozzád szoval szolni,
Végső bucsuzásban rullad emlekezni,
Hideg tested felet tisztességet tenni.

40 10. Az Ur nyugtasson meg fáradságid után,
Nyomoruságid közt sok jajjaid mondván,
Tested edgyesülvén lelkeddel ég várán,
Dicsőitessél meg igasságnak után.

11. Az Christus lelkedet vig lakadalmára
Vigye bé, nevedet irván táblájára,
Mellyen az szenteknek ékes koronája
Tündöklik kéz nélkül csinált arany láncza.

Perényj István

45 12. Perényj Istvánnak szavaiis mennek,
Ez fekete boltban feküvőhöz térnek,
Mivel szomoruság örömet szívének
El fogta, könyvej csepegnek szemének.

50 13. Oh, váratlan eset, be meg szomorítá
Szívemet, hogy öcsém világbul ki kapá,
Az ki élő volt, azt holt kozzé számlálá,
Ez szomoru boltban ötet így bé zárlá.

55 14. De mivel az Isten ezt így el végezte,
El hiszem, eleve hogy ő el rendelte,
Mint az ki menetel ezt meg jelentette,
Nem zugodom, tudom, Isten cselekedte.

60 15. Azért csak kívánom, hogy az Ur lelkedet
Örizze, tarcsa meg, mennyej tisztet
Adgya meg tenéked, ékes verseidet
Hogy menyben el mondván, áldhasd Istenedet.

16. Dicső coronával fejed ékesittse,
Örvendező szoval lelked tellyesittse,
Angyali beszéddel nyelved ekesittse,
Dicsíret mondásra szépen el készítse.

Lipcsej János

- 65 17. Lipcsei János is bucsuzik illy szokkal,
Kedves batyám uram, Isten jobb karjával
Lelked vedelmezze, holtod után búval
Senki ne árthasson, sőt, mondgyon jót szoval.
- 70 18. Vigyen bé tégedet amaz nagy városban,
Melynek dicsőssége fenlik ragyogásban,
Kinek kerítése drágalatos árban
Van az szentek előtt fel magasztalásban.
- 75 19. Ennek az városnak őriző angyalj,
Kik az Szent Istennek kedves kész szolgaj,
Lelkedet őrizzék, hogy ennek kincsej
Tégedet tarcsanak folyo kút fejej.

Borbély Judith nénnye

- 80 20. Palágyi Istvánné szavait indittya,
Ez boltban fekvőre ekképpen foltattya,
Ekes coronadat Istennek job karja
Dicsőségben neked fejedre fel rakja.
21. Bizony szomoruvan látom válásodat,
Tüllem meszsze valo el bucsuzásodat,
Azért énis néked kivanom nyugtodat,
Az utolso napon fel támadásodat.

Felesége, Sztankaj Eva

- 85 22. Rövid életednek kedves hites társa,
Sir Sztankaj Eva holtodon bankodva,
Mert imé, az halál udvaromban juta,
El vivén uramat, jaj, gyászban borita.
- 90 23. Oh, miért valám meg kedves jo uramtul?
Miért fosztatám meg erős oszlopomtul?
Isten után bizony nagy fő tutoromtul,
Oh, mire maradék ennyire árvául?
- 95 24. Az Ur így akarta, én azt meg esmérem,
Hogy így meg proballya az én gyenge hitem,
Nem szollok, kezemet én szájamra tészem,
Gondot visel az Ur rollam, én el hiszem.

100 25. Immár el végtére tisztességet tések,
Páros árvaimmal az sirhoz kisirlek,
Sok jaj mondásokkal az földben eresztlek,
Az felséges Urtul ilyen áldást kérek.

26. Isten hideg tested az földnek gyomrában
Tarcsa itéletig, akkor tamadásban
Fel vévén az földbül, visellye markában,
Az után iktasson be az meny országban.

105 27. Lelkednek tutora mindenben ő légyen,
Mint Izraëlt régen, teged vezérellyen,
Dicsőség birásra eleve készítcsen,
Hogy így lelked velle örökké örvendgyen.

1. Sogora, Sztankaj Ferencz

110 28. Sztankaj Ferencznek, jaj, bádgyadot szivem,
Rollad, jo sogorom, el nem feletkezem,
Ugyanis nagy hozzád igaz hü szerelmem,
Vajha most halhatnád egy kevés beszédem.

115 29. Oh, mennyit keresém buzgo kérésemmel
Eretted az Urat, sok könnyörgésemmel,
Hogy testben tartana, és mi életünkkel
Az Istent dicsirnök szent igyekezettel.

120 30. De mivel Istennek ez volt végezése,
Nem vethetet ellent senki könnyörgése,
Azért dicsőségben Istennek job keze
Meg tartván, szenteltyen meg szentelő kedve.

31. Az Ur Christus téged amaz kies kertben,
Mellyben az angyalok vadnak vig örömben,
Job kezéd meg fogván, maga melle menyben
Vigyen be, hogy örvendgy az friss dicsőségben.

Filij universim

125 32. Gondviselő atyánk, kik kedves magzatid
Voltunk edgyül edgyig szerelmes rajzatid,
Nem mulathattyuk el, szomoru fiaid,
Hogy ne apolgatnok hidegült tetemid.

- 130 33. Isten az mennyégben jobbjára ültessen,
Dicsőség étkével mindenkor éltesen,
Amaz öltözettel téged meg frissellyen,
Mely szentek reszire valo, ékesítsen.
- 135 34. Most ez végső órán tisztességet tenni,
Hidegült tetemid az sirhoz kisírni
Jó reménség alatt az sirban bé tenni
Nem szününk meg, s-ez jót teneked kívánni.
- 140 35. Mivel az Ur lelked már meg boldogittya,
Lelked hazánakis nyugodalmát adgya,
Az fel támadáskor azont fel tamaszsa,
Ohajtyuk, szent színét veled meg lattassa.

2. Sogora, Sztankai Adam

36. Sztankaj Adamis kíván kedves szállást
Kedves sogoranak menyben meg maradást,
Az nagy Ur Istennél jobbra valo állást,
Mellyért ilyen forman kezd végső bucsuzást.
- 145 37. Lelkednek vezére legyen az Ur Isten,
Igaz hiveivel szentek seregeben
Irjon ujjaival, coronát fejedben
Tégyen és éltesen örök dicsőségben.

Universa pompa

- 150 38. Jaj, be szomuruán hallok beszédedet
Ide fel gyült sereg; tüllünk el mentedet
Bizony keserüllyük, de hogy mi tegedet
Fel válthassunk, mostan tüllünk az nem lehet.
- 155 39. De ha lehetneis, hogy hogy mivelhetnénk?
Gonoszok az idők, mijs el sietnenk,
Hogy mennél hamaréb testünket le tennénk,
Ez csalárd világbul Christusunkhoz mennénk.
- 160 40. Vajki sokan mostan keresnék az halált
Az emberek közzül, de tüllök távuly ált,
Magat el rejtette sokaktul, meg nem hált,
De ugy láttyuk, s-félő, köztünk majd quártelyt vált.

149 [A sor előtti alcím a jobb margóra írva utólag.]

41. Boldog vagy azért te, kedves atyánkfia,
Kit mostan közzülünk az halál szablyája
Ki metcze, s-el vive ez szomoru boltban,
Majd béis tétetel az földnek gyomrában.
- 165 42. Ugyanis ne fély már semmi nemzetségtül,
Kevély ellenségnek éles fegyveretül,
Satzoltatásitül, sem üldözésitül,
Világtul es büntül, az gonosz lelektül.
- 170 43. Hanem az szentekkel Istened mennyégben,
Ki hozzá szollitot, tisztellyed lélekben,
Az szent angyaloknak dicső seregében
Enekelvén, ötet dicsirjed örömben.
- 175 44. Majdan mijs, hidgyed, te utánnad mégyünk,
Siralom völgyébül mikor ki költözünk,
Hogy veled egyemben dicsirjük Istenünk,
Mert siralmas nekünk világj életünk.
- 180 45. De mig az Ur lelkünk testünkben meg hadgya,
Testedet a' földnek ez sereg meg adgya,
Az fel támadáskor Isten fel támasztja,
El hiszszük, s-kivánnjuk, ez sereg kiáltja.

144.

[PÜSPÖKI JÁNOS HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

AZ TEKINTETES, NEMES ÉS NEMZETES PÜSPÖKI JÁNOS URAM UTÓLSÓ EL
TAKARITTATASA ELŐTT MONDANDO BUCSUZTATO STROPHAK

1. Elsőbenis azért tüllem végső szokot
Tekintetes s-nemes vármegyém kívánhat,
Mint hogy életemben gyakorta oltalmat
Nyujtot én ügyemben mert fogta pártomat.
- 5 2. Mit adhatok azért az te hüségedért?
Láddé, állapotom melly also sorsot ért,
Im, halál torkában életemis bé tért,
Csatázásim után mert osztot ilyen bért.

- 10 3. Isten mindenkben téged vezérellyen,
Hüség voltodért terjedővé tégyen,
Utolso veszelyre térni ne engedgyen,
Hanem kegyelmessen mind végig rad nezzen.
- 15 4. Hogy ha kit peniglen közzületek néha
Erötlenségemből ingerlettem bura,
Mind ezekről sorsom bocsánatot várna,
Hogy ez után vétkem senki fenn ne tarcsa.
- 20 5. Méltóságos uram, hü Károlyj Sándor,
Lássa nagyságodis, személljem már komor,
Mert im, készítettik halálomra az tor,
Majdan béis fedj orczaimat az por.
6. De még mig az lészen, vegye szavaimat
Nagyságod, s-várja meg utolso orámat,
Mert nyelvem ez utan senkinek sem szolhat,
Ha testem véletlen érj az holtakat.
- 25 7. Tudom, nagyságodat meg szomorithatám,
Jaj, melly nehéz nékem, ha férhet szó hozzám,
De meg előzheti az boszszut szám talám,
Nagyságodnak azért bocsánattyát várnám.
- 30 8. Az egeknek Ura nagyságod életét
Terjeszsze időkig, hogy homály Nap fényét
Bé ne setétitcse, mint nekem sirt készét,
Im, várom fegyverét, s-tudom, megis tanét.
- 35 9. Hát szomoru szivem tenéked mit adhat,
Horvát János uram, mert már szám nem szolhat,
Bár meg nézd személljem, láthat, mint meg hervat,
Orczám dicsőségét el fogta az bánat.
- 40 10. Azért ha életem valamiben vétett,
Noha ugy gondolom, nem volt az olly feslett,
Hogy szánt szándékából nagy boszszuságot tett,
De bocsánatot vár arrul, az mit ejtett.
11. Eleted az Isten élettel meg áldgya,
Aldását te rajtad áldással tromfollyá,
Illy szomoru soldgyát néked hogy ne ossza
Az halál, mert ezzel keritne háloba.

- 45 12. Hol vagy edes társom, hü Rádj Ersebet,
Szemléld személlyemet, meg ládd, hogy meg rettent,
Nem tündöklök orczám, mint az előtt fenlet,
Mert az holtak közzé halál mérge vetet.
- 50 13. Sirsz, társom, el hiszem, véletlen sorsoman,
Jaj, jaj, mely hirtelen akadtam hálóban,
Oh, vajha meg hadna illy jó idő korban,
Tudom, hogy szivedet vigasztalná abban.
- 55 14. De látod, nem lehet tovább késni ebben,
Mert nem enged mulni csak egy órát félben,
Mint tetszik ő néki, úgy parancsol ebben,
Ha kit akar, mingyárt temet az veremben.
- 60 15. Sirsz, társom, el hiszem, mert löttél árvává,
Jaj, állapotodat vallyon ki ne szánná,
De bár szivem magát jól meg hasitaná,
Ebben nem használna, hogy meg orvosolná.
16. El hiszem, életem meg nem irigyenéd,
Ha meg egyszer szivem hozzád ereszthetned,
De ha markát kincsel halálnak meg kennéd,
Nem engedné ezt meg, tülle hogy meg kérnéd.
- 65 17. Azért, én hü társom, igaz hűségédért
Ha néha orczádra boszszút hozó szó tért,
Nincs kétségem benne, szomorúságot kért,
De meg bocsáss immár, kerlek az Istenért.
- 70 18. Gyámoltalan sorsod Isten meg tekincse,
Özvegységre jutott fejedet őrizze,
Igaz hűségéd is ne legyen el rejtve,
Irgalmassagiddal hogy juthass mennyegbe.
- 75 19. Sok fohászkodásid téged segillyenek,
Isten előtt ezek kedvesek legyenek,
Intlek az Istenért, ne szolgálj az bűnnek,
Hidd el, sohajtásid Istenhez érkeznek.
- 80 20. Sirsz, leányom, hiszem, Püspöki Mária,
De nem használsz véle, mert Cloto úgy fonnya
Eletem Lachesus oly vekonyan nyujtja,
Hogy Atropos mordul hamar el vághassa.

79–80 [A két sor felcserélve, s a helyes sorrend a sorok elején számokkal jelölve.]

21. Am hallád s-jól látád terhes kinaimat,
Tudd meg, hogy az párkák osztnak ilyen soldot,
De ha irigységben tartyakis magokat,
Továb nem huzhatták utolsó oramat.
- 85 22. Nem bánom, csak szanom tülled távozásom,
Mert ez állapotban ér nagyobb jutalom,
Imé, kész helyemet ékesítve látom,
Melyben gyönyörködni én ugyan kívánom.
- 90 23. Azért, én leányom, vétségem terhérül
Bocsánatot várok, s-becsületem körül
Had örüllyön szivem, ki illy joban terül,
Hogy örvendezhessek illy jusson vég nélkül.
- 95 24. En atyai nevem nem adhatt egyebet,
Hozzá adom aztis, az mit szivem tehet,
Istentül, kívánom, végy drága életet,
Melyben találhasson szived nagy örömet.
- 100 25. Sirsz, leányom, tudom, Püspöki Borbala,
Jaj, szivem, mint szánlak te árvaságodba,
Ugyan el holt lelkem szomorúságába,
De mit tudok tenni, Isten ezt kívánta.
26. Mivel azért egyéb nincsen ebben hátra,
Hanem hogy vétségem fedelét kívánnya,
Mellyel néha téged ingerlet haragra,
Megis bocsáss, szivem, illy állapotomba.
- 105 27. Továb immár téged nem gyamolithatlak,
Mert atyaj jussom kívül ma hadtalak,
Egyedül örömmel csak Istennek hadlak,
Többet már ajakim hozzád nem szolhatnak.
- 110 28. Sirsz, leányom, tudom, Püspöki Ersébet,
Ved eszedben, ez sors kétségben nem ejthet,
Istennek tanácsa errül téged inthet,
Mert ez után nekem ad örök életet.
- 115 29. Oh, vajha szivemben téged rejthetnélek,
Hidgyed, Isten előtt kedvessé tennélek,
De ebben elmémnek modot nem lelhetek,
Mert láddé, testemnek más utat készítnek.

- 120 30. Mint hogy pedig néha atyai jussombul
Terhess beszédek szolhattam haragbul,
Im, most tülled kérek bocsánatot arrul,
Mert ezt nem műveltem gonosz indulatbul.
31. Továb gondviselést én tüllem bár ne várj,
Kérlek az Istenert, széles uton ne járj,
Teis Christusomtul fő tanácsot csak várj,
Hogy ennek angyalj seregében bé állj.
- 125 32. Hol vagy édes néném, jo Balog Ilona,
Harkaj Istvánné, tekincs koporsomra,
Imé, szemeimet az homály el fogta,
Nem nezhetek reád többé ez világba.
- 130 33. Sok faradságidat olly igen köszönnem,
Hogy ha én nyelvemmel azt ki beszélhetném,
De láddé, illy dolgot nem enged művelnem
Alá valo sorsom mert meg tiltot engem.
- 135 34. Mindazáltal mégis, az mit szivem tehet,
Ha fohászkodásom drága jokat nyerhet
Istentül tenéked, rád ruhazom mind ezt,
Mert már külső jokat veled nem közölhet.
- 140 35. Tölledis, jo néném, várok bocsánatot,
Bár neis fedezd fel szám ha miket mondot
Ellened éltemben, lád előmben hatot
Halál mérge immár, s-ám nyelvem el allot.
36. Hol vagy edes öcsém, nézd el, Balog Imre,
Láttálé valaha illy bomlott képembe?
Bár nezd el színemet, nincsen szépség benne,
Mert el kapá halál-s-ám el álla velle.
- 145 37. De nem bánom ezt, mért Nap fénynél fényeseb,
Balsamom olajnak szagánál kedveseb,
Méz édességénél sokkalis édesseb,
Minden épségnél lött fő javam helyeseb.
- 150 38. Csak hogy vajki bánom, életem hogy vetet,
Nem lehettem üres, tudod életemet
Mindenestül fogva, illyen az természet,
De meg bocsásd immár illy boszszu tétemet.

137 [Előbb:] bocsánatot várok [A helyes szórend sorszámai a szavak fölött.] 147 még [Th.]

- 155 39. Az egeknek Ura légyen hü vezéred,
Minden munkáidban fő igyekezeted,
Isten országának czéllyát hogy el erjed,
Szivedbül s-lelkedbül ez légyen tenéked.
- 160 40. Hol vagy édes öcsém, hallyad, Balog Péter,
Várd, bár csak most *veled* had szolhassak egyszer,
Nem nézheted színem ez világban többszer,
Mert Atropos parca mindgyárt porban kever.
41. De még mig az lenne, addig mindenekrül,
Ha valamit töttem erőtlenségembül,
Meg bocsáss, szivessen kérlek, mind ezekrül,
Mellyért az Ur Isten áldgyon meg mennyégbül.
- 165 42. Jaj, mit mondgyak néked, oh Matocsi Istvan?
Vajha meg siratnál illy véletlen órán,
Tudom, keseregis szived ezen nyilván,
De ne csudálkozzál halálnak illy dolgán.
- 170 43. Csak ez vagy on hátra, hogy nékem meg bocsáss,
Most érkezet jomban hogy örömmel bocsáss,
Imé, látom ahun, menyben fényes nyilás,
Mellyen teis, hittel, kívánom, által láss.
- 175 44. Nem feletkezem el Gulácsi Istvánrul,
Mert kívánok véle szolni ez orárul,
Vajha figyelmezne rá, mi omlik számbul,
Nem oná meg magát, tudom, az sirástul.
- 180 45. Eltemben s-éltedben ám vala nyájasság,
De lásd meg, mely hamar ember sik jégre hág,
El esik, csak olyan, mint út félen az ág,
Mellyett mind ember-s-vad csak érdekel és rág.
46. Enis, az mint látod, egyedül maradtam,
Vad kigyok és békák uralkodnak rajtam,
Nincs mit tennem errül, mert illy sorsra juttam,
Hogy mindenek lába alá tapodtassam.
- 185 47. De kérlek, meg bocsáss illy alá valonak,
Ne nézd, hogy én löttem gyámola az pornak,
Mert lelkem és hirem nem adatot annak,
Kit ha tész, ezekis néked jót kívánnak.

158 [Előbb:] Várd, bár csak most egyszer had szolhassak *veled* [A *veled* kihúzva, s fölé írva az *egyszer*, de a másoló ezt a szót a sor közepén elfelejtette kihúzni.]

- 190 48. Sirsz, jó atyámfia, Tivadarj Kata,
Horvát Mihály uram istenes árvája,
En el hiszem, penna azt fel nem írhattya,
Minémü hévséggel buzog szived lángja.
- 195 49. De mely haszontalan szívnek gyötrődése,
Mert ennek senkjis nem álhat ellene,
Oly vitéz, hogy ha kit kaphat ő kezébe,
Nem használ, ha vanis arány, ezüst penze.
- 200 50. Bizony dolog, hogy ezt példám bizonyittya,
Mert im, véletlenül én reám találá,
S-meg kapa, s-akaszta sűrű hálojába,
Melybül ki nem jövök itiletig soha.
51. Nosza, azért vegyed jo szomat füledbe,
Bocsás meg illy sorsnak ha nállad van helye,
Istent arvasagod kérem meg tekincse,
Sok fohászkodásid eleiben vigye.
- 205 52. Hol vagy édes fiam, teis, Dálnokj György,
Im lád szemeimet, nem félnenek, mint gyöngy,
Majdan jutalma lesz életemnek göröngy,
Mert csontaim közzül nincsen helyen csak egy.
- 210 53. De nem illő szánnod annyira életem,
Mert nem káromra lesz illy eletem velem,
Majd szivem bé zárva Christusom kérdezem,
Rejtekében tudom, bizony megis lelem.
- 215 54. Bocsáss el, jó fiam, azert ily nagy joban,
Ne tartoztasd nállad, ha mi alattomban
Elted ellen esett, mert nem volt rosز abban,
Ha mit intés gyanánt montam terhes szoban.
- 220 55. Továb tégedetis nem gyámolithatlak,
Im, ez maj napon más tutorra bizlak,
Istenhez mindenben folyamni oktatlak,
Meg lásd Isten szerint járnı te se légy vak.
56. Hol vagy édes fiam, Uszkaj Gábrıel,
Gyászos koporsomat, nosza, teis nézd el,
El hiszem, szánásra szivedis indul fel,
Mert szeretetemtől szived még nem hült el.

- 225 57. Tégedetis Isten, tudom, hogy meg segít,
Az kinek szerelme engem meg részegit,
Minden gondaidban ő hozzája szorit,
Csak tarcsa meg nálla szived igaz hitit.
- 230 58. Hol vagy te is, fiam, jó Szántaj István,
Most jöj hozzam, nézz meg, jó ideje korán,
Mert nem láthacz többé az élőknek után,
Mivel el kel mennem halál után postán.
- 235 59. Te penig, jo fiam, Christusban részt keress,
Drága bibor köntöst hamar venni sies,
Istennél Christusért hogy jó vendég lehess,
Kinek palotája mondhatatlan fényes.
- 240 60. Jaj, hogy hadnám hátra szép unokaimat,
Kis Uszkaj Jánost, örömöm istápját,
Dálnoki Salomét és Dálnoki Clárát,
Mert ezeknek immár nem várhattam mássát.
61. Titeketis azért, édes unokáim,
Christusnak ajánlnak be fedet szemeim,
Mert el hanyatlának tündöklő napjaim,
Majd rothadást látnak ezentül tetemim.
- 245 62. Hol vagy, Biro István, szerelmes emberem?
Hüségcs szolgaim? kik voltatok nekem,
Nosza, most még egyszer halljátok beszédem,
Mert többször hozzátok szavam nem emelem.
- 250 63. Isten hüségtekért hüséggel fizessen,
Testi jók helyében lelki jót engedgyen,
Mennyei hazának drága örömében
Bujdosástok után titeket bé vigyen.
- 255 64. Hát tijs hol vadatok, hüségcs jobbágyim,
Vajha láthatnának könyvező szemeim,
Ugy tetszik szánnatok engem jó rokonim,
Mert nehézségtekre nem voltak szavamim.
- 260 65. De ha természetem inditot haragra,
Mivel néha melto ok adatot arra,
Bocsánatot várok tülletek erre ma,
Hogy bocsássatok el késseggel utamra.

145.

NÁDUDVARI PÉTER

[AZ ATÁNYI JÁNOS FELETT MONDOTT GYÁSZBESZÉD
BETÉTVÉRSEI]

a)

Legyen szabad elő hoznom ez mostani keserűségnek idején, ez mostani alkalmatossággal, vagy ne mondgyam alkalmatossággal, az mit mond amaz természetnek világátul, az természeti dolgoknak folyásában sokakban csálhatatlanul vezéreltetet Seneca. Non sum uni angulo natus, patria mea totus hic est mundus; Nam non fuit domus hoc corpus; sed hospicium, et quidem breve, quod relinquendum mihi fuit, ubi me hospiti gravem esse vidi.

Jaj, el fordult, s-buban borult rossz világ!
Jaj, hijjános és nem hasznos mulatság!
Jaj, mert soldod, minden dolgod bolondság!

b)

De ha az lelket két élő tör-modgyára által járo-s-meg sebhető szomoru halált, ha belső szívbélj fájdalmokkal meg nem elégedő, de külső szájbélj jajjokra is ki fakado embernek nyomoruságos állapotját hiba nélkül való egyenes szemmel meg nézzük, és mocsok nélkül való tiszta kezekkel erőssen meg fogjuk, alig rajzolta ki jobban akarki a' mi életünknek állapotját, mint az, a' ki a mi életünket edgy embernek példájában vette fel, kit erőssen kergetet egy széles mezőn egy nagy vad Unicornis, ki az Unicornis előtt való sebes futásában hirtelen egy nagy mély veremben esék bé, de mikor éppen a' mély veremben bé esnék, eleiben akad egy kis csemete, mely az veremnek oldalából az kö fal közzül nőtt vala ki, és a' kis csemetét mikor szinte be esett volna, meg ragadgya, és azon tartozik meg, de mikor tellyes reménséget venne, azomban alá tekint az veremnek mélységére, s-hát annak fenekén egy sárkán tátotta fel száját, ismét tekint az veremnek oldalára, s-hát az régi peniszes kö falbul négy áspis kigyó mutattya ki magát, az mikoron erőssen tartodzik az csemetéhez, ismét az csemetének gyökere mellet hát két ferget lát, kik a csemetének gyökerét rágják, mikoron ennyj képtelen ijjesztő veszedelmek között függene, azon csemetének agaj közzé a' méhek által rakott mézből cseppen az szájára, az mely méznek édességivel ugy meg vidamittaték-s-örvendezteték, hogy el feletkeznék mind az alatta való, száját szélessen nyitva tartó Oroszlánrul, mind a kö falbul ki tetcző-s-majd reá szökő aspis kigyokrul, mind az csemetének gyökerének majd el rágattatásáru, és mind ezeket félre tévén, ennyj veszedelmek közöttis csak az mézre vigyaz vala, és bátran azt nyallja vala.

De oh kinzó-s-el mulando vigasság!
Oh sziv gyötrő-s-elmét vesztő hitvánság!
Ki többire csak merő szomoruság.

Mert ha mibe az szerencse láttatik,
Edességgel, szín mézzel hizelkedik,
Jaj, keserü méreggé az változik!

c)

Vajha ez ilyen, az világnak setétségében alomban el merült ember szemeit valaha fel nyitná, és ama sem vénnek, sem gyermeknek nem kedvező rút halált éles szemmel meg tekintené, bizonyára ötet mezitelennek, szem és fül nélkül valonak, sőt kaszával fel fegyverkezve meg tapasztalná, ez siralomnak pusztájából, mezitelenen ki menni tanulna. Nincsen nékj füle, mert senki kiáltásának helyt nem ad, és siránkozó szemekből ki csorgó, s-a' tiszta égen magassan fel tornyozott fellegeket majd el hajto könyveken meg nem indul. Vak ő, mert nem kedvez senkinek.

Oh, halálnak, rút állatnak irtoztato rút mérge,
Mert méreggel-s-minden szerrel ijjad meg van kenve,
Hogy sirásra, jajgatásra meg ne induly senkire.

d)

Azoknak pedig, kik közzeleb véle barátságtokat közlötték, szabad légyen ilyen kevés szokkal vég bucsút vennie tüle.

Meg bocsáss minékünk, kérünk az Istenre,
Kit hozzánk szorítot baratságnak keze,
Nyugossa meg Isten testedet az földbe,
Lelked vigye által szentek seregébe.

146.

[TARCZALI ÁDÁM HALOTTI BÚCSÚZTATÓJA]

BREVE EPICIDIUM SUPER OBITU GENEROSJ VIRJ DOMINI ADAMI TARCZALJ DECANTATUM

Ad notam. Porrá válo, jaj, el mulo életem etc.

1. Ez világnak dolgainak folyása,
Javainak álhatatlan nagy volta,
Oh, melly csuda, s-melly változo ő dolga,
Csalardságon éppítettet ő háza.

2 [A hitvánság kívánságból javítva.]

Cím II Breve epicedium super obitu generosi domini Tarczali **Nótajelzés** II [Hiányzik.]

- 5 2. Szép patakok melly hirtelen el folynak,
Az forrásnak szép vizej el mulnak,
Ekességj ez világj dolgoknak
Egy órában így szintén el változnak.
- 10 3. Ajanlása csalárdságnak háloja,
Hizelkedő dolgainak vására,
Sikamlo jég ő kerített udvara,
Igéreti szemfény vesztő patika.
- 15 4. O! szívemnek ha táblaj nyílnának,
Szemeimnek nagy álmaj mulnának,
Ha nyelvemnek szabadságot adnának,
Tetemeim meg ujjulva szólnának.
- Ad comitatum.
- 20 5. Tekintetes nemes Szabolcs vármegye,
Nagyságotok, kegyelmetek jó hive
Ha nem voltam, kevés idő éltetve,
Adgyon Isten mást ténétek helyembe.
- 25 6. Akaratom ez lett volna, nemes ház,
Mostanában hogy ne lennék jajos gyász,
Hanem inkább fenlenék, mint ékes máz
Előttetek, de im lettem mint egy váz.
- 30 7. Im bé fogott a' sok jajnak rút pora,
Forog rajtam javaidnak sok kára,
Meg égetet-s-majd meg emészt a' szikra,
Jaj, majd olly lesz, mint tűzben az pozdorja.
- 35 8. Ő kezeit te ellened az Assúr
Fel emelé, minden gonoszt reád tūr,
Egyiptomban Jákobb háza im sárt gyúr,
Ellened van bizony talám az nagy Űr.
- 35 9. Azért mostan im így folynak szavaim,
Mullyanak el bátor minden jajjaim,
Távozzanak immár minden fajdalmim,
Mert az Űrhoz fel emeltem kezeim.

10 II Hizelkedés 11 II a' kerített 13 II táblai ha 16 II Tetemim meg ujjulva szollananak 18 II Nagyságotok kegyelmeteknek
19 II idő el telve 21 II lett volt 22 I gasz 23 II fenyés máz 26 II rajtad 27 II jaj meg emészt e' 30 II emelte 33 II folynak beszédem
35 II Távozzanak bátor

10. Istenemhez hűségem meg tartottam,
Igassággal, szelidséggel szolgáltam,
Igyit, baját nemzetemnek hordoztam,
Sok erömet házaimért fogyattam.
11. Igasságnak mindenkor párt fogója,
Hamisságnak ellenben le rontoja
Ti veletek voltam, mint egy kö szikla,
Szegényeknek és árváknak gyámola.
12. De im látom, életemnek oráj
Keservessen majd el folynak napjaj,
Es szívemnek bé zárlattak tábláj,
El hervadnak testemnek ékességj.
13. Azért kérlek, nemes ház, hogy meg bocsáss,
Hogy ha dolgom volt köztetek oly hibás,
Ne hallassék már köztetek az sirás,
Hanem légyen mindenütt öröm mondás.
14. Ti veletek mindeneben job karja
Jelen légyen az Urnak nagy hatalma,
Dolgotoknak mindeneben istápja
Légyen az Ur maradando gyámola.

2. Ad magistratum sedis judicatoriae.

15. Hát tenéked, szerelmes Jonathán,
O! mit mondgyak, keserűség romlásán
Tagaimnak im majd el változásán,
Vaj mit itilsz most felülem ez táblán?
16. Ki költözöm majd Christushoz ez testbül,
Azt kívánom, hogy légy áldot Istentül,
El búcsúzom mint itilő mestertül.
Szállyon áldás rad mindenkor mennyégbül.
17. Agyarkodo ellenséged fegyverét,
Keresztyeni vérrel festet rút törét
Törüllye el, veszesse el életét,
Haragjának adgya nékj seprejét.

40 II hazamért el 41–44 II [Hiányzik.] 47 II zárlóttak 49 II hogy nemes szek 54 II Legyen jelen 55 II mindenkoron 58 II keseregsze romlásán 60 I Vagy [A II alapján javítva.]; II Vaj; a tablan 64 II mindenkor rád 67 II Tördellye és

- 70 18. Nemzetednek légy olly, mint olaj fa ág,
Szomorúság közepette vigasság,
Talám az Ur mostan többet ki nem vág,
Az halálnak férge talám ki nem rág.

Ad uxorem.

- 75 19. Meg bádgyadot tagaim közt én szívem,
Rolad mégis meg emlitem szerelmem,
Hites társam, Szalaj Ersébetem,
Halgassad meg ez keserves beszédem.
- 80 20. Mindenekben kedves és hiv galambom,
Kinaimban oh! állandó istápom,
Keservesnek tetczik, jaj, el válásom,
Ez életbül jajos el ki mulásom.
21. Ez életben mivel veled maradnj
Sátoromnak bomlása nem engedj,
Vég bucsumat tetczik mostan ki adnj,
Es az Urtul minden jokat kívánni.
- 85 22. Az árvaknak Istene te tutorod,
Gyászban maradt kegyes Márám, doctorod
Ez életben légyen az kalahuzod,
Jajjaidban állandó vigasságod.
- 90 23. Eleteemben velem bánó nagy dajka,
Jajjaimban lelkennek vigassága,
ELETEMNEK olly szives ohajtoja
VOLTÁL bizony hűséges kívánoja.
- 95 24. Te éretted azért még itt maradni
Oh nem szánnék veled edgyütt örülni,
De más felül az Christussal lakozni
Ugy vágyodom ő véle vigadozni.
- 100 25. Hogy szomorú, tudom, én el menésem,
De az Isten lészen en örökségem,
Ne törödgyl azért rajtam szerelmem,
A mennyegben lészen én lako helyem.

72 II Sot az halálnak férge is ki nem rág 73 II kinaim kozt 74 II megis emlitem a' szerelmem 76 II még e' 77 II hiv és kedves 81 II mig el vegig maradni 82 II bomlasat 83 I Vig [A II alapján javítva.] 86 II borult Mára kegyes ductorod 90 II Jajjaimnak allando 91 II ohajtása 95 II a' Christushoz lakozni

26. Mert meg nyílt már nékem a' záros kapu,
Ez világ már előttem olly, mint lapu,
Oda mégyek, hol nincsen bú s-haború,
Az angyalj sereg ott trombitat fű.
- 105 27. Tudom bizony vigasságnak leánya
Hogy nem akarsz lenni, sőt inkább Mára
Akarsz lenni keserűség leánya,
Mert rajtad lesz özvegységnek ruhája.
- 110 28. Oh, szomorú napnak csuda folyása,
Reménségnek siralmas változása,
Reám talált az halálnak kaszája,
Eletemet el veszté, s-lök praedája.
- 115 29. Kerekire világnak állottam volt,
Jaj, mar lettem ollyanná, mint egy rossz fölt,
Gyilkosomnak rabja lök, e' setet bólt
Bé fogadot, imé, vagyok oly, mint holt.
- 120 30. Eleben ha valamit vétettem,
Bocsánatot kérek tülled, oh, szivem,
Ottis végre veled edgyütt örömem
Lészen Christus nékem-s-néked mind fejem.
- Ad socrum.
31. O! szerelmes napam, Farkas Borbála,
Fáradtságát ki mellettem nem szánta,
Erős tornyod légyen néked Jehova,
El metczetet életemnek fonala.
- 125 32. Az életnek csomójában bé kötve
Elted légyen, mert kesergő Rachele
Sebeimnek voltal, azért jó kedve
Szállyon reád az Urnakis légy hive.
- Ad affines.
- 130 33. Hát teneked, Kende János, mit mondgyak?
Ilosvai György uramnak mit szollyak?
Kivánatos sogorim kik voltanak,
Már titeket én az Urnak ajánlak.

101 II a' szoros kapu 102 II mint kapu 103 II nincs bu és háboru 104 II angyali tabor 108 II özvegységnek uszaja 112 II el mecze sok praedaja 114 II mint csak egy fölt 116 II olyan vagyok mint egy holt 118 II tülled edesem 119 Ott is szivem 120 II neked nekem 125 II Ez életnek 130 II Horvai György uraimnak 131 II sogoraim kik voltak

- 135 34. Legyen az Ur mindenben mellettetek,
Szárnyaival takargassa éltetek,
Gonosz ellen ő legyen vezéretetek,
Menyben végre vigye hozzá lelketek.

Ad socrum.

- 140 35. Tenékedis oh Zoltoványj Farkasom,
Minden joknak bő kút fejét kívánom,
Ez életben immár tovább maradnom
Nem engedj ez el bomlott satorom.

Ad affinissam.

36. Mi jót mondgyak nemes Farkas Juditnak,
Szivem szerint valo sogor aszszonynak,
En hitesem kedves attyafiának,
Légyen rajtad áldása az nagy Urnak.

Ad comitem comitatus Szabolcs.

- 145 37. Váratkaj Ferencz nagy lelki dajka,
Nemzetségünk, vármegyénknek ispánnya,
Eletednek légyen Isten istápjja,
Mivel hogy vagy igasság fautora.

Ad fratrem.

- 150 38. Besenyej Ferencz, én edes öcsém,
Kivel edgyütt nyájaskodtam és éltem,
Gamaliel lábainál mig éltem,
Tudományban öregbülést mig vettem.

- 155 39. Ki metczettem e' világnak kertibül,
Más világra hivattattam Istentül,
Légyen élted vezérlése olly szentül,
Hogy koronát érdemelhes mennyégbül.

Ad affinem.

- 160 40. El fáradtam az sok siralom miatt,
Hogy el hagyom en jo akaroimat,
Azok között társomat, sogoromat,
Ukuvityj Miklos jo akaromat.

135 II csak ő legyen vezertek 136 II Menyben hozzá vigye hozza 137 II Zalyanyi Farkasom 140 II el bomlo 146 II Nemességnek s varmegyenek 147 II legyen az Ur 148 II [A sor utáni alcímmel a kézirat megszakad.]

Ad amicum et benevolum syncerum.

41. Nem sirtaké? Jonathan a' Dávidtul,
Mikoron ök el váltanak egymástul,
Bizony, szemek az nagy köny hullatástul
Meg fáradtak valanak az sirástul.
- 165 42. Jonathanom, oh, Sarandi Daniel,
Ki gyakorta kebelében rejtett el,
Meg áldással az Urnak kezeivel,
Jövendőben kívánom légy Istennel.

Ad affinem.

- 170 43. Te rolladis, kívánatos sogorom,
Szunyog Györgynek ki mondatol, ezt mondom,
Minden áldás tiéd legyen, kívánom
Az mennyey örömben is légy társom.
- 175 44. Kedves édes Baturicski sogorom,
Eletedet az Istennek ajánlom,
En hugomat, Ersébetet testálom
Gondod alá, éllyetek hát, kívánom.

Ad fratrem.

- 180 45. Samuelnek Istene te Istened,
Oh, Szikszaj Samuelem, tenéked
Legyen minden gonosz ellen fegyvered,
Kéresedben az Ur Christus kezessed.
46. Nemzetségem nemes familiája
Nöjjön, szivbül kívánom, mint cedrus fa,
Es ragyogjon örömetek nagy napja,
Szomoruság kedve soha ne fogja.

Ad suum Ministerum.

- 185 47. Viski István, hü pasztora lelkenek,
Légyen rajtad kívánt lelke Illyésnek,
Nagy ereje ezen Illyés tüzenek
Emészsze meg éltét ellenségednek.
- 190 48. Tudom bizony, sebeimnek orvossa
Lettél volna meg gyógyító doctora,
De az halál mérges nyíla el jára,
Azért légyen az Urnak akarattya.

Ad suos benevolos.

- 195 49. Oh, Korodj és Kabaj barátim,
Kik mellettem halgattyátok jajjaim,
Légyen az Ur veletek, követőim
Lehessetek mennyégbenis társaim.

Ad subditos.

- 200 50. Engedelmes jobbágyim kik voltatok,
Légyen az Ur tinektek is tutortok,
Gonosz ellen mindenkor paisotok,
El jö az Ur iteletre várjátok.

Ad suam familiam.

51. Mind egészen cselédemnek udvara,
Légyen rajtad az szent Isten jobb karja,
Homályban van életemnek világa,
Hanem fénylők rajtad az Ur orczája.

Ad panegyrum.

- 205 52. Immár többet veletek nem szolhatok,
Tömlöczében az halálnak mert vagyok,
Hanem mostis valakik jelen vadatok,
Ezt kívánom, hogy legyetek boldogok.
- 210 53. En el mégyek az halálnak utára,
Az el készült Bárány lakadalmára,
Fáradságom után nyugalomra,
Tijs velem edgyütt lesztek valaha.

A THOROCZKAI ZSIGMOND-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN ÉNEKEI

CSÍK ISTVÁN

1. **T**sendes partomot mossa nagy árja,
Napom szép fényét töllem el szárja,
Régi jó kedvét szivem nem várja,
Ezért hallatik siralmas jajja.
- 5 2. **E**lőbbi kedvem más földre került,
Szivem bárkája mély vizben merült,
Az bal szerentse utannam terült,
Lelkem sákában, jaj, menyi bu gjült.
- 10 3. **P**ennám bankodva sorsomot írja,
Minapi kedvét ő is nem bírja,
Oh, menyi sok gond eltemet vijja,
Iszonyu bajra fejemet hijja.
- 15 4. **H**azamot el kell ez miatt hadnom,
Szörnyü próbára magamat adnom,
Minden nap tsak gjül arulo vadam,
Reád, szent attyám, ügjemet hagjom.
- 20 5. **A**ztattya orczám köny hullatásom,
Gjakron hallatik bus jajgatasom,
Ily szenvedésben nintsen egj tarsam,
Ajtom ellőtt ál meg ölö Marsom.
6. **N**ints nyugodalmom, tsak el kell mennem,
Nem lelek szállást, nintsen mit tennem,
Irigjem nyelve merget ád ennem,
Enyi inségben hová kell lennem.
- 25 7. **U**tamot álják sok ellensegim,
Mesze tavoztak töllem segedim,
Jaj, majd meg ölnek szörnyü kenaim,
Az eget erik jajos szavaim.

- 30 8. Serenyen mennek, de nintsen merre,
Itt elmaradnék, de nintsen mire,
... olmot bizom ha valakire,
Vesztett peremnek leszen nagj hire.
- 35 9. Tamagj fel azért, uram, mellettem,
Irigjim ellen felely erettem,
Kik mostan alnak erettem,
Banat tavában merittik fejem.
- 40 10. Siralmam addig mert meg nem szunik,
Mig vadoloim fejem nem nezik,
Fejem halalra azkik keresik,
Ha velem nem lesz, majdon el erik.
11. Itt leszen vége én eletemnek,
Hol napját vartam fris öröömnek,
Fenlett csillaga regen eltemnek,
Most homájban van fénye kedvemnek.
- 45 12. Keservén szallok én koporsomban,
Mert az irégjség temet halomban,
Ha gyönyörködik ki halálomban,
Isten bozut al ertem valoban.

148.

RHYTMI NATALES

1. Nagy háláadással az szent Istent áldom,
Szübéli örömmel el fel magasztalom,
Nagy irgalmasságát mindeneknél mondom,
És alázatosan szent nevét imádom.
- 5 2. Mert im kegyelmesen minden ártalmoktól,
Miktől örizkedni nem tuttunk magunktól,
Mellyek árvizképpen jöttek ránk sok felől,
Meg örizet minket irgalmasságából.
- 10 3. Mikor busitottuk álnok büneinkel,
Es ellenne jártunk tselekedetinkel,
Mi érdémünk szerent minket nem vetet el,
De söt inkább hozzánk fordult szeretettel.

31 [A sor eleje kopás miatt olvashatatlan.] 36 tavabában
[A cím második szava kiszakadva.]

- 15 4. Es az veszedelmes el mult esztendőben,
Háborukkal tellyes melységés árvizben
Midön merülőleg volnánk mind ezekben,
Kezén tartot minket, ne esnénk veszelyben.
- 20 5. Es immár uj esztendőre,
Melybenis magunkot bizzuk felsegére,
Kérjük, kegyelmesen vigyázzon éltünkre,
Fordítsa ortzáját mi réánk jo végre.
- 25 6. Kerem énis Istent töredelmes szivel,
Hogy kegyelmeteket minden kedvesivel,
Ez uj esztendőben lássa szeretettel,
Minden veszedelmet mostan fordittson el.
- 30 7. Es ennek reszeit álgya meg bőséggel,
Lelkünköt pediglen töredelmességgel,
Nyavalyás testünköt nagy jo egészséggel,
Országunkot algya tsendes bekeséggel.
8. Hogy miis ez földön tsendessegben elven,
Szent nevét felhessük, ditsérjuk éltünkben,
Es ez elet után ő hozzá mennyegben
Be mehessünk, s álgyuk, mind örökke, Amen.

149.

RHYTHMI PASCHALES

1. Kegyességgel fenlő Christusnak serege,
Idvösségre vagyo Istennek szent hive,
Lelkettel induly meg s ditsérettel egybe
Jovoltát Istennek hirdessed è végre.
- 5 2. Mert im eo Felsége irgalmasságából
Mint erős tömlötsből, bűnnek fogságából
Meg váltá lelkünköt pokolnak kényyától,
Az örökke valo rettenetes kentol.
- 10 3. Mert az ígért Christust nekünk váltságunkra,
Kit el küldöt vala szabadulásunkra,
Fel feszitetni hagyá kereszt fára,
Erettünk hogy menne rettenetes kénra.

17 [A lap felső szélén levő sor kiszakadva, az első két szó az őrszóból ismeretes.] 23 szeretettel 24 [E sor után kihúзва:] Es ez uj eszt 32 álgyuk <örökke> mind

- 15 4. Mely nagy kenok után halaltis kostola,
Mellyel az halálnak meg ölö halála,
Es lön pokolnakis erős be zárloja,
Minden nyomorultnak orvoslo doctora.
- 20 5. Mert halálban soká az Isten nem hagyá,
Nem engede testét jutni rothadásra,
Hanem irás szerent ötet harmad napra
Az halálból viszont életre ki hoza.
- 25 6. Illik hát Istennek illy nagy jo tétéjért,
Hozzánk meg mutatot nagy szeretetiért,
Sziböl örvendezzünk irgalmasságáért,
Hálákotis adgyunk naponként ezekért.
- 30 7. Eorvendezek enis szivem szerent azon
Vigadok s eneket mondok neki gyakran,
Hogy kegyelmeteket illy sok változason
Kezében hordozván, őrzötte mindkoron.
8. Eorülök ezenis, hogy ez husvét napra
Illy jo egességben mostanis jutatta,
Továbrais kerem, eleteket nyujtsa,
Ennekis részeit el tölteni hadgya.

150.

RHYTHMI IN PENTECHOSTEN

- 5 1. Melto tisztességre, örök ditséretre
Az mi kegyes Istenünk,
Az ki jo kedvéből, kegyelmessegeből
Ez pünköst napját érnünk
Engette bekevel, lelki tsendességgel
Kegyelmességét neznünk.
- 10 2. Nagy jo volta hozzánk, mivel ő let Atyánk,
Fel tetset ma mi rajtunk,
Mert szent lelkét menyből, el külte az egből,
Meg ujítván világunk,
Hogy már sötétsebben, előtte bünökben,
Mint eddiglen, ne járjunk.

28 mindenkoron [A rövidített alak a szótagszám miatt javítva.] 7 det [A szó kezdőbetűjének olvasata bizonytalan.]

- 15 3. Nagy irgalmassága, atyai jóvolta
 Erdemünk felet vagyon,
Mert atyai kedvét és kegyelmességét
 Most jelenti illy nagyon,
Hogy mind el ne vesszünk, akarvan, hogy éllyünk,
 Szent lelke nálunk vagyon.
- 20 4. Oh, nagy irgalmasság, veghetetlen jószág,
 Minden joknak kút feje,
Neved ditsértessek töllünk és áldassék,
 Lelkünk kedves vendege,
Szent lelkedet nekünk hogy attad Istenünk,
 Neved dütsösegere.
- 25 5. Ez vigasztal minket, keserűségünket
 Mindenben ez enyhíti,
Szentség uj világát, hütünk igasságát
 Mi velünk ismerteti,
Minden dolgainkban, háboruságinkban
30 Hütünköt erosseti.
- 35 6. Ez drága kegyelme, Istenünk szerelme
 Legyen kedves mindennél,
Mellyel nem ér soha ez világnak jova,
 Dragab minden kentseknél,
Sem marha, sem jóság, sem semmi gazdagság
35 Fellyeb valo nints ennel.
- 40 7. Illik hát, hogy Istent, ki teremtet mindent,
 Naprol napra ditsérjük,
Illyen kegyelmejért, irgalmasságáért
40 Mint atyánkot, tisztellyük,
Szent porontsolatit meg tartván hagyásit,
 Mint teremtnököt, fellyük.
- 45 8. Azért ditsértessek töllünk és áldassek
 Istenünk és szent atyánk,
Az ki kegyelmesen tekent és kedvesen,
 Arváira, mi reank,
Vezérl szent lelkéuel, mennyei erővel,
45 Hogy ne jöjjön gonosz rank.
- 50 9. Kerem az Ur Istent, ki teremtet mindent,
 Hogy tü kegyelmeteken
Atyai jo kedvét és kegyelmességét
 Tartsa fen kegyelmesen,
Töb pünkösd napokra, jokkal virágzokra,
50 Jutassa ez életben.

RHYTHMI NATALES

1. Nosza, Isten felő, kegyesseggel fenlő
Istennek szent serege,
Az menyiei Urnak, felséges kiralynak
Szentül meny eleibe,
5 Ditséret mondással és háláadással
Aldozzál ma előtte.
2. Mert kegyelmességét es nagy szeretetét
Ingyen hozzád mutatta,
Ime, az mit regen, az el mult időkben
10 Szokszor meg ígért vala,
Atyai kedvéből, kegyelmességéből
Ma mi nekünk meg atta.
3. Eszt ígérte vala, (midön ingyen szolla)
Adám, első atyanknak,
15 Magva az aszszonnak, fejét az kigyonak
Meg töri mint álnoknak,
Földig le tapodgya, országát el rontya,
Nints ereje hatalmának.
4. Erről Abrahamnak mint patriarchának
20 Erös ígéretet tön,
Mondvan: agyékodbol es az te magodbol
Nep származik bővön,
Mint főveny soksága, kit az tenger partya
Tart igen számosan.
5. Ez immár születet, s világra küldetet
25 Mellyen az nagy Istennek,
Az szent angyalokis, seregelve ökis,
Az szentek szentinek
Mondgyák, hogy dütsőség legyen és tisztesseg
30 Menyben az Teremptőnek.
6. Oh, mely nagy szerelmét és kegyelmesseget
Mutatta ebből nekünk,
Hogy az eo szent Fiát, drága ajándekat
Nem szánta adni értünk,
35 Mellyel meg váltaná, s ki szabaditaná
Kárhozatbol lelkünk.

13 [A második zárójel hiányzik.]

7. Ezért keresztények, kik vattok szent népek,
Eoszve tsatlot kezünkkel,
Egy szivel, lélekkel, hitbéli örömmel
40 Es tellyes tehetségünkkel,
Járullyunk eo hozzá, fiának általa,
Ajakink gyümölsével.
8. Kerem enis Istent, ki teremtet mindent,
Hogy tü kegyelmeteken
45 Atyai jo kedvét es kegyelmesseget
Tartsa fen kegyelmesen,
Töb jeles napokra, jokkal virágzokra
Juttassa ez életben,
Es ez élet után, pályánkot meg futvan,
50 Vigyen be dütsösegeben.

152.

RHYTHMI PASCHALES

1. Induly meg lelkedben, emberi nemzetseg,
Kiválkeppen penig, oh, te keresztyénség,
Christusod neveröl neveztetet sereg,
Istennek jovoltát szivédből köszönd meg.
- 5 2. Lelki áldozattal meny eleibe ma,
Töredelmes szivel járuly eo hozzája,
Lelki terdeidet meg hajtván ily szora
Fakagy ki, és lelked az Urnak eszt mongya.
- 10 3. Melto vagy, szent Isten, seregeknek ura,
Ki minden dolgodban az irgalmasságra
Hajolsz, es nem siets az boszszu állásra,
Hanem intesz mindent hozzád hajolasra.
- 15 4. Melto vagy hát ezért hogy végy ditsöseget,
Es mindenek felet valo tisztességet,
Örökkön örökke valo ditseretet,
Mert szent Fiad által ez illet tegedet.
- 20 5. Melto vagj ezertis, hogy bünös voltunkra
Nem tekentél, hanem szent Fiad halálra
Erettünk eresztet szörnyü nagj kénokra,
Hogj ez által lenne nekünk váltságunkra.

6. Ki noha meg hala à mi büneinkért,
Meg számlalhatatlan sok adosságinkért,
De soká halálban nem lön, s váltságunkert
Fel támasztatot ma igazulásunkert.
- 25 7. Ez azért örömnnek s vigasságnak napja,
Mellyen menyországnak bé zárlot kapuja
Meg nyitatot, s pokol be zárlatot arra,
Hogy à Sátán immár tartassek fogsagba.
- 30 8. Illik tehát mostan innep szentelésre
Magunkot készítsük lelki könyörgésre,
Hogy jutatot minket ez jelés husvétre,
Mind fejenként ilyen nagj jo egessegebe.
- 35 9. Enis kérém azon, hogy kegyelmeteken
Nagy kegyelmességét tartsa fen vegiglen,
Sok husvét napokra jutassa örömben,
Esztis el tölteni engedgye tsendessen.

153.

RHYTHMI PASCHALES

1. Istennek szent hive és választot népe
Az felségés Istennek,
Alázatos szível, lelki nagy örömmel
Mondgy ditséretet ennek,
5 Mind örökké álgyad és fel magasztallyad
Szent nevét felsége nek.
2. Mert szeretetiből s kegyelmességeből
Váltságot küldöt nekünk,
Mellyel kárhozatbol, pokolnak kényyából
10 Ki szabaditaná lelkünk,
Szent Fiát halálra, keserves kénokra
Nem szanta adni értünk.
3. Hogy az eo halála, kit értünk kostola,
Lenne nekünk eletünk,
15 Az eo gyalázattya s szidalmaztatása
Büntöl menekedesünk,
Szent vére hullása, testének romlása
Isten előtt váltságunk.

- 20 4. Oh, vérrel virágzo, bö kegyelem rázo
Szentséges Praeceptorunk,
Fenyessé változot, im örömet hozot
Gyázban borult világunk,
Uj világ tündöklük, ránk kegyelem öntlik,
Fel támadot Christusunk.
- 25 5. Oh, mi Urunk teste, rút vetkünk azt leste,
Hogy érte meg töressél,
Mitsoda jo tétünk hoszta eszt mi nekünk,
Hogy sirban temetessél,
Honnan érdemlettük, Uram, hogy érettünk
30 Halál kennyában estél.
6. Söt az pokol romol, rút bün omol s bomol,
Tés, halál, pironkodgyál,
Semmivé löttetek, nints győzedelmetek
Az mi áldot Urunknál,
35 Mert ő noha meg holt, az halálban nem volt
Eo tovább harmad napnál.
7. Azért, keresztyenek, Istennél kedvesek,
Erre gondot visellyünk,
Hogy mentől hamaréb, mindeneknél eléb
40 Eo velle fel ebredgyünk,
Tartsuk, az mit hagyot, velle edgyüt hogy ott,
Az hova ment, lehessünk.
8. Gonosz bünt razzunk el, öltözzünk hamar fel
Az hitnek sisakjában,
45 Mosodgyunk meg szépen, örökodgyünk eppen
Remenseg pantzéllyában,
Hogy az Ur Christuson Abrahamhoz jussunk,
Az Isten országában.

154.

RHYTHMI IN PENTECOSTEN

1. Nagy háláadással minnyájon Istennek
Szép ditséreteket mondgyunk szent nevének,
Hogy nagy kegyelméből ez jelés pünköstnek
Meg engette napját érnünk illy innepnek.

- 5 2. Mellyen nagy iovolta fel tettsét mi rajtunk,
Mert szent lelkét menyből, meg ujitván világunk,
Ma külte mi hozzánk, hogy szomoruságunk
Vigasztallya ezzel keseredet szivünk.
- 10 3. Ez irgalmassága érdemünk kül vagyon,
Mert kegyelmességét jelenti most nagyon,
Es atyai kedvét mutattya kegyessen,
Hogy mind el ne vesszünk, szent lelke nalunk van.
- 15 4. Oh, végetlen joság, mindeneknek attya,
Ditséret mondassék nekéd naprol napra,
Hogy kegyessen neztél mi ránk, fiaidra,
És szent lelkéd attad vigasztalasunkra.
- 20 5. Ez vigasztal minket keserűségünkben,
E' vezérel minkét minden életünkben,
Ez által ditsérünk tegedet szüntelen,
Hogy jussunk te hozzád a' nagy ditsőségben.
- 25 6. Ez drága kegyelmed, o, mely kedves nálunk,
Atyai szerelmed hogy mutatod rajtunk,
Hütünk igasságát ismérteted velünk,
Haboruságinkban erősited hütünk.
- 30 7. Azért ditsértessék töllünk az szent Isten,
Az ki menyből réánk tekint kegyelmesén,
Es szent igejevel rezeltet szüntelen,
Hogy gonosz ne jöjjön reánk ez életben.
- 30 8. Viszont enis kerem, hogy kegyelmetékén
Atyai jo kedvét tartsa fen kegyéssén,
Sok pünköst napokra juttassa éltekben,
Esztis el tölteni engedgye örömben.

155.

RHYTHMI NATALES

1. Hatalmas császárok, nagy földi kiralyok,
Urak, fejedelmek és szok hatalmassak,
Születesek napjat az ö gyermekeknek
Célébráltak s nekik innepet szenteltek.

3 [A kihúzott *Istenekek* fölé írva az új utolsó szó.]

- 5 2. Menyvel hát inkább az Isten Fianak
 Méltob és illendöb az mü kiralyunknak
 Születése napjat szentül meg illenünk,
 Dicsiret mondászal és ötöt tisztelnünk.
- 10 3. Azért, hogy mi töllünk csak haszontalanul
 Ez nap el ne folyjon és gyümöltzetlenül,
 Beszélgessünk mostan az aldot Jezusról
 Mellyet, kegyes hivek, hallyatok jo fülel.
- 15 4. Mikoron az Isten mindeneket bölcsen
 Teremtetet volna, és allatot szep rendben,
 Hatodik nap osztan az embert szentségben
 Terempven, be vive paradicsom kertben.
- 20 5. Látván ezt az Sátán, ottan fényeségel
 Hozzajok jarula szentségnek színével,
 Es meg csala ökot sok mesterségével,
 Az szép boldogsagbol ki ejte veszelyel.
- 25 6. De az kegyelmes Ur meg szanvan szep mivét,
 Irgalmassagából egy erős herczeget
 Igeré ő néki, ki kegyonak fejet
 Meg törje, s el rontsa minden dücsöseget.
- 30 7. Erről igiretet *tett* az szent atyaknak,
 Abráhamnak és az töb padriarchaknak,
 Végre esküvésel az Dávid kiralynak,
 Ma meg atta nekünk, bünös fiainak.
- 35 8. Ez imar születet alazatoszágal,
 Mellyen az angyalok oly nagy vigaszagal
 Mondgyak, hogy dücsösege legyen az Istennek,
 Bekesseg az földön lako embereknek.
- 40 9. Ez azért az Jezus, ki igazan itél
 Mindent s vallaira sok bünöst vészen fel,
 Ügye fogyotokot hütökben meg segel,
 Az ki atyat s ötöt tiszteli, nem vész el.
- 40 10. Hatalmas kiraly ez az menyei Ural,
 Kedves, kellemetes az o szent atyanál,
 Bünben borult fejünk irgalmat ez által
 Talal az Istennel közben jarásával.

9 [Előbb:] Azert csak 15 nap <utan> [Az új szó a kihúzott fölé írva.] 25 [Az ige olvashatatlan.] 31 Mondgyuk

11. Drága örökséget az ő szent atyától
Nyer és szerez nekünk az menyei urtól,
Sok undokságinkot nyakunkból
Le veszi, s mű velünk orokke országol.

156.

RYTHMI PASCHALES

1. Az aldot husvetnek jelen van innepe,
Melyen fel tamadot Christus Urunk teste,
Kit sido nemzettseg keresztre feszíte,
Keserves hallálal erettünk meg öle.
- 5 2. Bizonyos, hogy meg holt, ontvan szep piros vert,
Az keresztfán függet sok gonoszságinkert,
Az halalt szenvedte bizony nem magáért,
Hanem az sok bűnnel bekozot rabokért.
- 10 3. De soka halálban nem lön az ő teste,
Tsak meg sem rothadot ő szentseges teste,
Hanem harmad napra az Isten fel költé
Szabadulásunkra, s tőtte vezérünkke.
- 15 4. Ő általa jöt fel örvendetes napunk,
Mert meg fogtuk hűttel, hog ő messiasunk,
Isten előtt nekünk közben jaro Urunk,
Ő miatta tört el halál hozó nagy bunk.
- 20 5. Meg szabadultunk már örök karhozattól,
Amaz irtoztató ördög rabsagatól,
Az Ur Christus által pokolnak kenyatol,
Nincs semmi félelmünk immar az haláltól.
- 25 6. Ne fély, batorodgyal, bűnben eset fiu,
Az Christus halála kegyelemre hiju,
Es győzedelmesen erettünk bajt viju,
Lelki ellenségünk buval siu riu.
7. Örűly hát lélekben, Istennek serege,
Kiknek Christus által vagyón üdvöszége,
Vigaságot nemzé menyei szépsége,
Nem hagy el az Isten, veled segítsége.

43 [A hiányzó rész olvashatatlan.]

9 [E sor után kihúzva:] Hanem harmad napra az Isten 17 [A már utólag beszúrva.]

- 30 8. Ily örömnék napjat hogy erted tsendesen,
Lelki nagy örömmel vigadok szivemben,
Továbrais élted sokara terjedgyen,
Koronazzan Isten minden jokkal, Amen.

157.

SALUTATIO NATALIS

Imé fel teczett már eörömunk czillaga,
Fel tamadatt nekünk az üdvessegh napja

2 [A többi hiányzik.]

KELTEZETLEN SZÖVEGEK A SZÁZAD MÁSODIK FELÉBŐL

BACCHUSNAK VELETLEN RABSÁGA IDEIÉNEK LEGH IOBB KORÁBAN

1. Csudálatos nagy dologh,
Az szerencse mint forogh,
Soha megh nem álhat,
Sima az eö tengelye,
5 Hamar fordul kereke,
Nyughhatatlan állat.
2. Megh kereül szép sziny alatt,
De titkon méregh hasad
Édes beszédében,
10 Eö ingyen sem ielenti,
Az mikoron él teöri
Az ágot kezedben.
3. Bacchus szép példa ebben,
Kinek minap mindenben
15 Iár vala kedvére,
De lásd, mint tréfálá megh,
Erreül szollok, halgasd megh,
Az szerencse véghre.
4. Amaz kedves ideöben,
20 Kit az sok vendégshéghben
Bor itallal teöltnek,
Szintén fársáugh utollyán,
Mikor hegedeü hangyan
Az szeüzekis szeöknek.
5. Estve vacsora után,
25 Tizen két ora el muluán,
Szunnyadozván az bortul,
Érkezek ilyen hire,
Kin feöl posdula vére,
30 Hirtelen, az Márstul.

6. Nincsen talám hireddel,
Hogy nagy roppant sereggel
Ellened fegyvert vont
Az hires Jéjumium,
35 Bizván, az diadalom
Hogy néki Laurust font.
7. Im, csak által ellemben
Vagyon rendelt sereghben,
Ellened így dul ful,
40 Monduán, vagy te nem regnálsz,
.....
Vagy pedigh eö megh ful.
8. Amaz hires keszöczét,
Kinek hallottad hirét,
45 Tette generállá,
Az sok próbákon forgo,
Ellened igen morgo
Borsot kalauzza.
9. Az peökdeözeö kására
50 Bizta *mint* baráttára,
Az seregh utollyát,
Az csik mak dirigállya,
El hidgyed, meghis állya
Két feleöl az szárnyát.
10. Az középpi az sánczban,
55 Ugy, mint halak az sárban,
Vannak mint feö rendek,
Ezek mellett két feleöl
Aluán austriga eleöl,
60 S teöbb idegen rendek.
11. Halván eszt, megh iede,
Csak hamar talpra kele,
Monduán, ez nem tréfa,
Nosza, hamar, drabantok,
65 Ió vitéz veleös koncok,
Eüllyetek mind lora.

41 [E sort valószínűleg a másoló felejtette ki.] 50 amint [A szótagszám miatt javítva.]

12. Azért, az mint lehe-
Csak hamar feöl készeüle
Eöis vitézivel,
70 Minden rend tarttás nélkeül,
Mivel hogy hirteleneül
Ki szálla népével.
13. Látván eszt az keszeötcze,
Hogy Bacchus nincsen mesze,
75 Az sereghnek szolla,
Ihol van az ellenségh,
Teölle félny nem szeükségh,
Mienk lesz az pálma.
14. Senki megh ne iedgyen,
80 Hanem vyunk mind szemben,
Ereössenis álljunk,
Kezeünkben ugyan pöngyön,
Kin ellenségh retteghyen,
Leöveöldözvén vyunk.
- 85 15. Azomban nagy kiáltás,
Sok trombita harsagás,
Kit kokasok fuynak,
Az haz héyakot eülvén,
Az seregh feöl zeöndeüluén,
90 Edgymás ellen futnak.
16. Vinak mind az két feleöl,
Az keszeötcze iár eleöl,
Bisztattya seregét,
De mégh az harcz kétséges,
95 Hull mind két feleöl sebes,
Igen sok yaygatván.
17. Talál ki ki társára,
Nem hágy peökny kardgyára
Akar kijs keönnyen,
100 Oltalmazván életét,
Ugy forgattya fegyverét,
El veszny ne keöllyeön.

96 [A sor fölé írva más kézzel:] Varvan a harcz vigit 98 [A *peökny* áthúzva, s föléírva:] nyulnyi

- 105 18. Keözeötteök az hadnagyok,
Mint hogy vagyonis gondgyok,
Ereössen forgodnak,
Elseöbenis forduluán,
Seb esék az homlokán
Vitéz tehén husnak.
- 110 19. Nyargall edgy keövér oryán,
Bacchus eleött forgodván,
Vitéz káposztás hus,
Leöveöldeöz pisztolyáual,
Edgy temerdek kolbászsza,
Az ereöss diszno hus.
- 115 20. Io futo nyul czimer,
Bizván, hogy valamit nyér,
Forgodik az nyárson,
Ugyan vér taytékot tur,
Álly félre, mert mayd megh szur,
120 Eleötte az hárczon.
21. De az másik részreülis,
Mint edgy megh busult tygris,
Puffadoz az kása,
Amaz kemény tyuk hussal,
125 Edgy kalán lágy téstáual
Viva az gomboczra.
22. Vékony pánczél ingében,
Turo ván az keblében,
Forgodik az táska,
130 Az káposztás sereghben,
Szép sáfrányos köntösben,
Hánkodik az ikra.
23. Amaz cziffra sák vászony,
Forgolodik tyuk háton,
135 Leöveöldeöz borsoual,
A lencsének megh esék,
Mert az feye bé teörék,
De megh leövék vayal.

114 hus <sal> 137 <midön> mert a fejit megh kenek / a' jo iros vajal [Más kézzel a sor alá írva.]

- 140 24. Az csikmák keöteleket,
De csak szép kicsinyeket,
Olay alá készétt,
De az kása megh fázott,
Minthogy szegény megh azott,
Kemencze alá fut.
- 145 25. De mind az feö rendekis,
Az idegen népekis,
Ereössen forgoduán,
Csuka hagymáual, borsal,
S eczettel és tormáual
150 Hány ellent lud hussal.
26. Az pontty-is igen nyargall,
Az seütny valo jásszal,
Edgy öreggh rostélyon,
Olly igen ellenkezik,
155 Hogy ugyan által ázik
Leve az pánczéron.
27. Forgodik az austriga,
Vagyon ereöss paisa,
Nem fél akar kiteöl,
160 Mellette habarnicza,
Fémlik ennek az háta
Fa olay kenyőteül.
28. De im az fordulásban,
Esék vala az vayban
165 Ama öntött sigér,
Ki miátt baráttjának,
Csak megh mentsék, harcsának
Teöreött levet igér.
29. Kétsége megh iede,
170 Alégh látczik az szeme,
Pástétomban buyék,
Az csik, hogy ereössebben
Allana az sereghben,
Káposzta levet ivék.

- 175 30. Zeöld petresilyom alá,
Hogy onnét irányozná
Pisztráng az szalánnát,
El buyék tál eczetben,
Áll titkon itt az lesben,
180 Keresteti magát.
31. De ellene az hurka,
Kinek likas az farka,
Daráual leöveöldeöz,
Noha eö roszul iára,
185 Mert el fogya daráya,
Már senkit nem eöldeöz.
32. Kergeték ott ereössen,
De el szalad eüressen
Méghis haza felé,
190 Tudom, hogy eöis nem ieön
Ezen az souány ideön,
Edgy darabigh eleö.
33. De mihelyt az el futa,
Mindgyarást megh indula
195 Bacchusis az lesben,
Szalad, az mint szaladhat,
Futis, valamint futhat,
Hogy ne essék kézben.
34. Nosza, már most ki meri,
200 Bezzegh vagyon keleti
Az io futo lonak,
Igen siet utánna,
Add megh magad, kiálttya
Csuka az lud husnak.
- 205 35. Nyargall igen az borso,
Lévén olayos korso
Kezében edgy tálon,
Az fekete lév után,
De eöis barna lován
210 Által usza gáton.

- 215 36. De im, megh bizá magát,
Megh fordittá kappannyát,
Az ki nyargall vala,
Kedves metélt étek,
A kiben csak az vétek,
Hogy hussal feött vala.
- 220 37. Ereössen ellenkezők,
De megent megh tollyaték,
Megyen, az mint mehet,
Futnak már minden feleöl,
Boldogh, ki mehet eleöl,
Eöreül az, ki nyerhet.
- 225 38. Utánna hát, vitézek,
Lészen jo nyereséghtek,
Fut az Bacchus népe,
Már eö cziffra taréyát,
Kinn bizza vala magát,
Tik hus el eytette.
- 230 39. Megh ied az diszno feö,
Nézd, mely igen feönn peök eö,
Szoross néki az ut,
El tévedett uttyában,
És el méne edgy házban
Iedtében szorult.
- 235 40. Nem vészi aszt tréfára,
De el fordult uttyára
Magais az fáczán,
Ki eleöbb edgy vas nyárson,
Nagy kevélyen, tollassan
240 Nyargalla az konyhán.
- 245 41. Fut utánna sietve,
Tollait el eytette,
Fogoly-is az nyárson,
De szegény, nagy szegyent vall,
Mert káposzta téyben hal,
Eleven az hidon.

- 250 42. Az megh hizlalt ludakis,
Szép gyeönge tyukfiakis
Szaladnak ereössen,
De mesze nem mehetnek,
Mert forro vizben estek
Szegények, véletlen.
- 255 43. Némely pedigh ezekbeül,
Fazékban buyt és ott eül,
Hagymát, borsot rághuán,
Némely so keözeött ázik,
Fél talám, hogy megh fázik,
Tüz mellett az konyhán.
- 260 44. Ezek mind feö feö rendek,
Hát â szegény legények
Vallyon mit csinálnak?
El hittem, hogy ezekis,
Mert megh esett nékikis,
Ereössen szaladnak.
- 265 45. Minnyáyan el futának,
De bizuán io lovoknak,
Bacchus méghis megh tér,
Gondoluán, ha elein
Vesztett, talám az végén
270 Szegény valamit nyér.
46. Forgoduán pallossáual,
Edgy keövér diszno lábbal,
Köáztök ugyan orditt,
Más kezében pisztolya,
275 És az boros korsoya,
Sokakat megh sérített.
47. De minnyáyan az edgyen
Vannak, forgattyák szeörnyen,
Szegény, roszul iára,
280 Mert el nyerték fegyverét,
S kin nyargalla, kecskéjét,
És el leövék alatta.

- 285 48. Nincsen már, min szaladgyon,
Elis esett az fagyon,
El nyerték korsoyát,
És eötet ott megh nyomák,
Sokan szegént megh birák,
Keöteözik az karyát.
- 290 49. Bacchus rabbá igy esék,
Kivel megh elégedék
Jéyumium népe,
Hogy io rabot fogának,
Azon mind vigadának,
Leön az harcznak véghe.
- 295 50. El foghlalá hatalmát,
Teömlöczben veté magát
Jéyumium Bacchust,
El vonták az konyhárul,
Le eüték az orrárul,
300 Tudom, az keövér hust.
- 305 51. Mert edgy seöpreös hordoban,
Ugyan azon orában,
Rekeszték nyaualyást,
Kinek megh itta borát,
Vendégelven baráttyát,
Minap, az Voluptást.
- 310 52. Vagyon ereöss foghsághban,
Nem nyuuytnak az markában
Mégh csak tehén hustis,
Io izeün megh ennéye
Szegény, ha el erhetné,
Az hitván teüdeötis.
- 315 53. Illyen nehéz inséghre,
Kit maga sem remélle,
Hozza eötet véghre
Az két szinyeü szerencse,
Kinek édes beszedgye
Sokat viszen vizre.

320 54. Ez veszedelem vala
Éyfélkor, hogy szollana
Kokas az gerendán,
Gyászollyák szegény Bacchust,
Más nap reggel mint karok,
Piarczon sétáluán.

325 55. De mikor láttyak vallyon,
Rabságh után szabadon,
Már az szegény Bacchust?
Szabadics megh, Ur Isten,
És adgyad, hogy kedvessen
Ehesseünk hamar hust.

159.

UDVARI VIOLYA

1. Urak, udvariak, hogy ha nem bánnyátok,
Igaz mondásomért megh nem utálnátok,
Edgy teükreöt mutatnék, kiben megh látnátok,
Hogy nincs Isten szerint valo zabolátok.
- 5 2. Most hol látcz olly udvart, s, abban ereöss zablát,
Isten szerint valo, io világos fáklyát,
Urátul â szolga ha semmi iot nem lát,
Kárhozatra futtya mind ketteö az pályát.
- 10 3. Salamontul foghva sok udvarok voltak,
Kikben nagy herczegek, groffok, s, urak laktak,
Mint edgy iskolában iffyak, ugy tanultak,
De akkor orroknál urak tovább láttak.
- 15 4. De most már ha bé megy urak udvarában,
Mintha iobb láboddal lépnél az Pokolban,
Nem véled, hogy semmi iot tanulhas abban,
Ott hozhatod magad hamar gyalázatban.
- 20 5. Eleöszszeör az urak akarkinis kapnak,
De olly reövid véghe van gratiáyanak,
Hogy ha valamiben szolgák megh botlanak,
Kapuyok feöl nytván, nekik czokit mondnak.

10 [A laktak előbb:] voltak

6. Sok számu szolgálkat tartnak udvarokban,
Kik nem nevelkednek semminémeü joban,
Káromkodás s, szitok vagyon az száyokban,
Reszeghség, faytalan élet az iffyakban.
- 25 7. Ha groff vagy zászlos ur, s, akar nemess légyen,
Meny bé udvarában, mondanijs szégyen,
Nincs kiteöl jo példát akarkijs végyen,
Tánczra hozzáok gyermek ki, s, bé mégyen.
- 30 8. Nem látcz udvarokban beöcseületes személyt,
Tekéntetre méltó valami okos vért,
Ha ki gyermekségheül bátor jmmár ki tért,
Eöt orátul foghvást azis csak déligh ért.
- 35 9. Oka innend vagyon az sok gonoszsághnak,
Mert urak eöreülnek az ingyen szolgálknak,
Kik hitván torkokért nálok nyalakodnak,
Urok és aszszonyok keöreül hazudoznak.
- 40 10. Máshutt az ebeknek vagyon olyan dolgok,
Szalma alambul van vetve iffyak ágyok,
Mindennap, s, holnapban ki telik â soldgyok,
Mert csak koczka s, kárttya â conventjoyok.
11. Ezeket az urak hoszszu zablyán tarttyák,
Ha mi ô keönteöseök, aszt nyakokban hayttyák,
Melyben ugy el bizzák magokat â nyalkák,
Ottan seövegeket bal feüleökre hayttyák.
- 45 12. Eüsteökeöket edgyben hayttyák s, fodorittyák,
Reövid derekokat megint azzal toldgyák,
Eöveöket farokra nagy alá bocsátták,
Mint edgy macska maymot átal keötve látták.
- 50 13. Kevélyenn s, beüszkéssen viselik magokat,
Ha mideön nem érzik otthonn az urokat,
Korbácsok kezekben, s, eük az korcsomákat
Rendreül *rendre* járyák az hires kurvákat.
- 55 14. Eöveökeön ha feöllyeül kis keönteöseöcskéyek,
Csonka uyu, gombos fél szer mentécskeyek,
Ha tekénted, beleöl nincs eüngeök s, beörheyek,
Soha megh nem szeünik cseréyek s, beréyek.

26 mondany [A szótagszám miatt javítva.] 35 Kit 52 Rendreül járyák [A szótagszám miatt javítva.]

15. E félék, ha mideön urok az asztalnál,
Konyhann nyalakodnak, némelly az kulcsárnál,
60 Ihoghnak s, vihoghnak leány aszszonyoknál,
Ott rut tapogatást, s, csokokat láthatnál.
16. Az iffyak minémeük, leányok olyanok,
Orczátlanságoknak oka az aszszonyok,
Hogy olly hoszszu rokkán fonyak az leányok,
Szabadságok utan teörtén nyavalyáyok.
- 65 17. Ezekis nagy hoszszu gyeöpleün vezettetnek
Aszszonyokkal edgyeütt napestigh henyélnek,
Nincsen egyéb dolgok, kertekben ha mennek,
Gyakor valo tanczhoz talpat keöszeöreülnek.
- 70 18. Tánczot mikor járnak, nézd az leányokat,
Mintha korságh teörné klárisos nyakokat,
Ugy reszkettettetik, s, hánnyák az farokat,
Pokolra készéttik strimfes labaikat.
- 75 19. Reghvel és dél után csak az ablakokban
Látod hogy állanak, mint edgy labda házban,
Hunyorgatnak, s, csokot kezekkel azomban
Hánnak az iffyakra alá aytoyokban.
- 80 20. Templomban ha mikor urok az szolgálkkal
Mennek aszszonyokjs pántlikas násfakkal,
Idegen, feöl czifrált, pénzen vett hayokkal,
Pokolban varratott csufos gallérokkaal.
21. Az Isten házában mideön jelen vannak,
Leányok iffyakra ihoghnak, s, vihoghnak
Az imádságh helyett edgy más keöszt suttoghnak,
Mégh ott sincsen vége csintalanságoknak.
- 85 22. Efféle dolgokat udvarban tanulnak,
Mert egyéb iot semmit soha nem láthatnak,
Mestere az udvar â sok trágársághnak,
Koczka, kugli, karttya, s, trapulya játéknak.
- 90 23. Mennyel bár, probáld megh edgy nagy zászlos urnál,
Avagy akar mely groff etett asztalánál,
Legh teöbbs trágárságot *gyakran* ott hallanál,
Hogy sem akar melly paraszt barbély háznál.

71 [A sor után:] <Ugy reszkettettetik â strimffes lábokat> 85 udvar <ok> ban 90, 91 [A kurzív betűk tintafolt miatt olvashatatlanok a kéziratban.]

- 95 24. Haróm féle embert láthatcz asztaloknál,
Hidd, igen kedvesset, mostan az uraknál,
Hogyha iol ihatik, akar mely jozannal
Eleőbb promotiot talál az jámbornál.
- 100 25. Másodikis, mint ez, hamar eleöl megyen,
Hazugh, s, hizelkedeö hogyha trágár lészen,
Iffyu, s, bátor vénis, kinel nincsen szégyen,
Asztal feöleött urtul ayandékot vészen.
26. Harmadikis kedves urnál, s, aszszonyoknál,
Eleőbb mosdik s, kendik akar melly ókósnál,
Ha io bolond lészen, eö néki az használ,
Mideön edgyeül edgygh ki fogh az *asztalnál*.
- 105 27. Ha ki igaz mondo, jámbor, s, alázatos,
Uraknál, s, aszszonynál igen utálatos,
Ennek pogátcsája nem annyra siros,
Ruhája nékije eleöl s, hátul fotos.
- 110 28. De ki aszszony házát igen gyakran járya,
Hazugh hirrel mégyen be, s, ugy salutállya,
Udvari társait hamissan vádollya,
Az aszszony az urnál asztat commendállya.
- 115 29. Nem bántom teöbb szoval â szegény iffyakat,
Kik csak henyélléssel teöltnek *udvarokat*,
Jobb hogy eleöl hozzak effele urakat,
Az hol Simon biro hayttya â lovakat.
- 120 30. Mayd rittkán találunk igaz vitéz urat,
Olly szeükeönn, mint czigánt, ki képest arathat,
Aszszonyt teöbbet találsz igazgatny urát,
Hogy sem mint vargáknál az finum aranyat.
31. Az aszszony sok helyen feöl vontá â beörhét,
Az urára adta eö péntelyes eüngét,
Ha magára vette urának az terhét,
Ne csudáld, ha az ur puskája reteszt vét.
- 125 32. Most â mastanijak azért jo vitézek,
Mert gyakran nyakokon feleségek kezek,
Seött némelly iffyakra ha reáyok néznek,
Az véneknél jokkal hyresbek most ezek.

104, 114, 128 [A kurzív betűk tintafolt miatt olvashatatlanok a kéziratban.]

- 130 33. A vénekben mostan csak az fogyatkozás,
Semmi jora nincsen benne okoskodás,
Elméyek eő nékik mint edgy puskás vadász,
Isten ellen valo undok huzás s, vonyás.
- 135 34. Nincsen egyéb dolgok semmi udvarokban,
Nem teörík feyeket teörvény olvasásban,
Mert aszszony az urral nap estigh az házban
Teöltik az napokat az hivalkodásban.
- 140 35. Ha magát el unnya ostábla jádczásban,
Avagy hogy iffyakkal â kughly hányásban
Mulattya ideyét gyakran nyulászásban,
Egyéb sok efféle haszontalansághban.
36. Ha pedig az aszszony â maga házában
Vagy az teheneknél van eő mayoryában,
Mindeneütt az ura utánna nyomában,
Tyukmonyakat segétt rakny kosarában.

160.

[NÉMET ASZSZONYOK ÉS LEÁNYOK BOBITÁYOKNAK LE IRÁSA]

1.
.....
Tobák pixisekben, feüggeő orácskakban
Vagyon teöredéken eövegh portékákban.
- 5 2. Most modira esznek, modira fekeüsznek,
A napbul éyszakát, éybeül nappalt tesznek,
Kárttya, lábét, piket, tersák véget vetnek,
Szemléllyed, vilagon miként ezek élnek.
- 10 3. Már csak az étkekben urak asztalánál
A sok schén észen keöszte mayd étlen maradnál,
Cavé, csokolláde és hérbate bornál
Jobb volna, ha othonn te Tokait innál.
- 15 4. Magyarnakis erre vágy már katonája,
Nemis vitéz, ha nem ugrik parippája,
Kurta három arasz praemzett dolmánkáya,
Sok sinyorral hányott â salavárdija.

10 maradnak [A rím miatt javítva.]

- 20 5. Fél keöblyeös tarsolya, sok lyuku lodingya,
Kurta szár czizmája, hosszabb sarkanttyuya,
Szakállát bauszához hosszsan borotvállya,
Eleőbb iszik bausza, hogy sem torkát állya.

161.

CANTIO TRISTIS JOHANNIS KOVACS

- 5 1. Istentül nyeretett fenlo arany alma,
Mellynek égben vagyon keszitet jutalma,
Ha kinel ma
Fenlik nagy katlanna,
Kovetkezik utanna siralma.
- 10 2. Eletnek töretik mulando üvege,
Naptul hamar olvad sicamlo jart jege,
Vidam ege,
Borult fellege
Nevekedik, és így mulik el szepsege.
- 15 3. Nincsen olyan vigság, melyet szomoruság,
Jajjal tellyes fogság, halál miatt agság,
Söt, aszu ág
Kegyeltlenül nem vág,
Noha gyakran koveti bóldogság.
- 20 4. Pelda setet boltban be tetetett testem,
Mellyért vig szivetek bánattal illetem,
Hazám, testem,
Gyászban öltöztetem,
Mert napomat homalyban vegeztem.
- 25 5. Uri szabadságom mar nekem rabságom,
Halal hánt horgait vigásság bánatom,
Noha tudom,
Menyben boldogságom,
Hol örökke leszen uj világom.
- 30 6. Jaj, micsoda titkos vegezesbül vagyon,
Hogy szerencse szines baratsagot adgyon,
Ne szakadgyon
Szive ne ragadgyon
Földiekhez senkinek ne vágyon.

Cím Kovas 16 tetett 22 [Előbb:] Halal horgas

7. Ugy van, veletlenül rám talalt halálom,
Melly lészen Christusban nekem csendes álom,
Szivel vallom,
Nehez el bucsuznom,
35 Szeretetem még nem hagy halgatnom.

8. Azért meg szaradott szép beszédü nyelvem,
Halálnak etkétül meg csemellet szivem,
Hogy tekintetem
Bucsuzni készitem,
40 Csendes fullel legyetek kornyülem.

Sermo ad supremum comitem defuncti

9. Nemes Ugocsanak hasznos jó ispánnya,
Meltóságos Prenyi Pal feltő aranya
Azt kívannya
Neked bu ne hánnya
45 Vég napodat felleg be ne vonnya.

10. Nagyságod hűsige alatt ha hibaja
Erőtlenségemnek eshetet olly hijja,
Azt akarja,
Bizván el is várja,
50 Engedelme hogy hiven takarja.

Ad duos vice comites istius comitatus

11. Ezen varmegyének két vice ispannyi,
Egyszer ha tudhatnám szemem rátok vetni,
Jót kívanni,
Aldast egből kerni
55 Még nem szünöm így szomat nyujtani.

12. Bokros gondotoknak ketseges folyása,
Sok faratsagtoknak bizontalan sorsa
Hasznát lassá,
A kárt el oszlassa,
60 Vegre menyben jutalmát foghassa.

13. Mellettetek el tölt tisztemnek valaha
El mulatasaért ha szarmazott doha,
Nem mostoha
Kegyelmetek fogja
65 Bocsanatra sziveteket hijja.

Ad incliti comitatum

14. Nehez a fiúnak annyatul meg válni,
Kinek arnyekaban szokott neveltetni,
Ugy ki mulni,
Varmegyem el hadni
70 Nekem, azért rád kezdek fordulni.
15. Tekintetes nemes Ugocsa varmegye,
Isten fiaidat kebeleben vegye,
Hogy irigyed
Magat ugyan egye,
75 Midön láttya, hogy Isten környüle.
16. Igaz fiusagom ha idegenséget,
Hozzád nem remenlett nehez hidegseget
Szült vétseget,
Erötelenseget,
80 Ezért tülled várok engedelmet.

Ad notarium

17. Sok gondod előttem van, Ujhely Istvan,
Akit nehez dolgok terhelnek farasztván,
Sokat kíván
Szivem rád fordulván,
85 Tereh allatt mint palma lágyulván.
18. Nyelvedet, elmedet az Isten hordozza,
Kik ellened vadnak, maga zabolázza,
Szodra hajcsa
Sziveket lágicsa,
90 Dicsösséget altalad fen tarcsa.
19. El hiszem, ellened lehetet esetem,
Mivel tökelletes enis nem lehettem,
Azert testem
Még földben tetetem,
95 Bocsanatért szom hozzad eresztem.
20. Nemzetes Vadaszi Simon atyam uram,
Kitül segicségül adaték hü társom,
Hogy szolgassam
Ezt meg szolgálhassam,
100 Az halaltul én meg gyalasztattam.

85 [Előbb:] allatt legy

21. Vajha megis nyelvem enyhödeset érnem,
Hozzad igaz vérem, ki adnia mernem,
Nem kemellem
Szomat nem restellem,
105 Bucsuzasom hozzad így kezdenem.
22. Hozzám való szives jó indulatodért,
Mely szült benned holtig atyai igaz vért,
Menyből is bért,
Gyümölcsöt, mely meg ert,
110 Nyerjen neked, kit híven holtig kért.
23. Erötelsegem hiszem hogy bánatot
Gyakorta mért reád, melyről bocsánatot
Kiván, ily jó
Ha meg haborított,
115 Istentül legy te meg oltalmazot.
24. Hallyad szomorú szom, nemes Csato Andras,
Kitől nyajjas beszéd mint zuhogo forrás,
Vigasztalás
Gyakran mondás
120 Arat ream bunomert sohajtas.
25. Szives indulatnak volt ez nemes jele,
Mellyel éleszgettel mint augustus szele,
Hogy bu heve
Meg ne emesztene,
125 Nagy volt hozzám mindenkor hűsige.
26. Husigedert az Istentől read hű bér,
Amellyet Christus testéből ki folt vér
Szüntelen kér
Aldást, mely read ér,
130 Így nagy jóért Istenis meg dicsér.
27. Akaratom ellen ha meg bántottalak,
Kerlek, hogy már többre meg nem busítalak,
Sőt, kívánlak:
Mint erős kö falak
135 Hogy angyalok neked szolgálynak.

28. Forditom már szomat Hetneki Istvánra,
Velem egyesegben élt sogor uramra,
Csendes partra,
Elő folyamatra
140 Lelked erjen, kivanom, fő jodra.
29. Eleted pallyája mig folyo orája
Tart, tavorzék habja, bünnek mostohaja
Tested ojja,
Hogy a bu ne rágja,
145 Öröm legyen hazadnak szalloja.
30. Meg köttetett nyelvem vajha meg szolhatna,
Vadaszi Maria, te reád fordulna,
Bucsuzásra
Fakadna aldásra,
150 Kegyes füled ki tüle halgatna.
31. Neveddel vigságot hordozo Maria,
Gyenge ket orczadat konnyved ne fonnyaszsa,
Hogy nem Mara,
Söt, nagy öröm anya,
155 Tükör gyanánt legy sokak példája.
32. Csillagot halado szemeid sirástul,
Hajnalt felyul mulo ajakid jaj szotul
Ojjad butul,
Mellyel tested rutul,
160 Isten ojja napod is homálytul.
33. Fénylek gyongy eleted neked sok idökre,
Hered ezüst szárnya irigyek nyelvere,
Eles töre
Ne jusson veszélyre,
165 Nemzetednek élly örök hírére.
34. Nem felejthetlek el, Vadászi Susánna,
Ur arany vedreben el rejtetett manna,
Bünöm arja
Ha meg bantot, várja
170 Bocsanattyát meg tülled ohajtya.

35. Vadászi Susanna, kedves sogor aszszony,
Kivanatos jokkal az Isten meg algyon,
Reád szálljon
Áldas menybül várjon,
175 Jo voltodért rád elő viz folyon.
36. Jaj, gyönyörűségem, szememnek világa,
Hires nemzetemnek ragyogo csillaga,
Vidamsaga,
Egyik arány ága,
180 Kire mostan szomorusag álla.
37. Jaj szoval mellettem siránkozó Mára,
Ald gyenge tested banatnak szavara,
Avvagy bura,
Ertem siralomra
185 Ajanlottad holtig valo gyászra.
38. Jaj, hogy emlicselek, hu Vadaszi Clara,
Holtomig eltemnek vagy husiges társa,
Kinek massa,
Hogy meg haladhassa,
190 Ez ideig én hozzám nem vala.
39. Te valál eltemben lelkem egy aranya,
Tülled el valasát azért szivem bánnya,
Magat szánnya,
Szavait rád vonnya,
195 Kegyes fuled mellyeket így halla.
40. Jo Vadaszi Clara, lelkem egy istápja,
Ki erkölcsel Clara, masoknak dajkaja
Voltál napja,
Bunak oszlatoja,
200 Legyen Isten jutalmaztatoja.
41. Jaj, hogy temessem el nemes josagodat,
Halalomig laczot czimeres voltodat,
Sok hasznodat,
Jo dajkasagodat
205 Isten tarcsa, s adgya koronádat.

174 [Előbb:] áldas read 181 [A sor után a másoló a 177–179. sorokat írta le újra, majd kihúzta.]

42. Nehez a' leleknek a' testül meg válni,
Kedves hites társom, ugy nekem meg válni,
Meg fosztatni
Tulled el szakadni,
210 Az Istennel kivánlak mar latni.
43. Eletem ellened ha szült nehesseget,
Kivel el szenyvettem nem keves hideget,
Engedehnet
Vetsegem kegyelmet
215 Kiván tülled, nyerjed el az eget.
44. Kedves edes fiam, szep Kovacs Sigmond, már
Feketített gyászszal keszített ruhad vár,
Mint bus madar,
Aki környülem jár,
220 Isten legyen melletted erős vár.
45. Tülem el maradott eresztett rajjaim,
Holtom után hiven fen tarto fiaim,
Már szavaim
Hallyátok beszédim,
225 Mivel többbe nem látnak szemeim.
46. Kovács János, István, két szemem fényei,
Legyetek Phoebusnak tündöklő rajjai,
Hogy örömi,
Egeknek fiai
230 Lehessetek Pallás unokai.
47. Szeled természetnek legyetek tüköri,
Meg holt atyatoknak hiven követői,
Terjesztői,
Hirem nevelői,
235 Anyatoknak holtig tisztelői.
48. El nem felejthetlek, arva Kovács Ersok,
Noha majd meg szűnnek bennem utolso szok,
Neked szollok,
Aldast rad kívánok,
240 Ajakidra csepegjen shehd csok.

49. Istennek aranya legy, mint neved tartya,
Következő képpen idő bizonyította,
Isten adgya,
Erkölcöd mutassa,
245 Légy Istennek szagoskodo rósa.
50. Végre hites társom, jo Vadászi Clara,
Kérlek, mint szemedre, vigyaz arvaime,
Magzatimra,
Melynek menyben árra,
250 Taníts őket boldogság útára.
51. Husiggel mellettem forgodo szolgaim,
Sokszor erő felett meg bántot jobagyim,
En szavaim,
Terhes sok beszédim
255 Meg olgyátok, kivannyák keresim.
52. Fejenkent a' kiknek ismerője valek
E sok buval tellyes világban mig élek,
Vegsőt kerek
Tulle mint bu szelek,
260 Meg engedni kiki meltoztassék.
53. Hideg tetemimet tiis, kik viszitek,
Szomorú siromban majdan be tészitek,
Készen lésttek,
Kik erre erkesztek,
265 Az Istentül jutalmat vegyetek.

162.

Életem folyását,
Sorsom változását
Im elődben terjesztem,
Édes Hazánk Fia,
5 Bujdosók Istápa,
S rövideden megfejttem.
Meglátod ezekben,
Mint tiszta tűkörben,
Csak ne szánjad olvasni,
10 Mely sötét ködökben,

247 szememre 256 [A valek voltam-ból javítva.] 259 [A tulle bizonytalan olvasat.]

Habos tengerekben
Eveztem félelmesen.
Sokszor az halálnak,
Dühös vad-állatnak
15 Torkába estem volna,
Ha az édes Jézus,
Mi váltságunk, Krisztus
Engem nem őrzett volna.
Szenvedtem keményen,
20 Mint sok Jámbor régen,
S igen megpróbáltattam,
Mint arany a tűzben,
Szép buza szérőben,
Erősen rostáltattam.
25 De nyilván hasznomra
Volt az, s nem káromra,
Hogy így kellett szenvednem.
Azután megleled,
Miben álljon hited,
30 Igazulással együtt.
És hogy egy igaz Hit
Elhigyled idvözít:
Megmutatom szép renddel.
Fegyvertartó Helybül,
35 Lelki épületbül
Villagó Fegyvert hozok
Továbbá, s kezeden
Adom, hogy erősen
Viaskodjál én velem,
40 A Krisztus Táborán,
Életünk pályáján
Fuss és harcolj mellettem
Az ellenség ellen,
Ki miatt sok izben
45 **V**eszedelemben forgasz.
Mi Conscientia?
Kisértet Oskola?
Rövid summában vettem.
Kit ha jól megvizsgálász,
50 Szivbül examinálász,
Zöld Laurust nyersz Mennyegben.

45 [A szó harmadik e-je valószínűleg a közlő pótlása.]

163.

AENIGMA

Vagyon egy embernek tizen négy gyermeke,
Kinek hete fehér, az hete fekete,
Soha meg nem halnak, csak el mulnak túle,
Fejcs meg ez mesémet, itt maragy ebédre.

Czőts.

164.

Fejer lovat latek egy fejer mezőben,
Harom meztelen ember vette közben,
Hasitva a feje, hogy jobban mehessen
Dolgában mert elő nem mehet maskeppen.

165/I.

ULTIMUM VALE

1. No már szegeny fejem, készülly el bujdosni,
Edes szállásodrol mesze földre menni,
Sok nyomoruságot s változást kostolni,
Hamis irigy nyelvek töriből már meny ki.
- 5 2. Job edes hazádtol s bujdosásra menned,
Sok változásokkal kenyeredet enned,
Számkivetés terhit örökke szenvedned,
Bujdosásid között eleted végezned.
- 10 3. Mert meg szünt már tölled hazád edes kedve,
Ki az előtt nevelt s tartott tsak kedvedre,
Most el küld szomorán az idegen földre,
Kostold meg, mi lehet számkivetes terhe.
- 15 4. Meny el ez szállásrol, ki maratt ösödről,
Kire ohajtottál s jöttél mesze földről,
Meny el tiztessiged temető helyéről,
Jo hiredett vesztő, hamis nyelvek közül.

5 Job <számkivetesre>

5. Nem illik bucsúdat nem vened ez háztól,
.....
.....
20

6. Nincs nékem itt immár a ki jott kívánná,
Söt miltatlan rajtam mindeneknek átka,
Ellenem nyílt sok száj, mint a *tüzes* Aetna,
..... szegény fejemet titkon rágálmazza.

165/II.

- (1.) 1. No már szegény fejem, készüly el bujdosni,
Edes nemzetidet s hazádat el hadni,
Sok nyomoruságal változást kostolni,
Irigyek nyelveknek tüzeből már kely ki.
- 5 (2.) 2. Job számkivetisre s bujdosásra menned,
Sok nyomoruságok kenyerével élned,
Keserűség vizit ittal gyanánt vened,
Kedves hazád kívül idegenné lenned.
- 10 3. Lakjal bár örök szörnyü kietlenben,
Avagy az hegyek köszt kösziklás helyekben,
Nap finyét nem láto, szörnyü sötetsigben,
Vagy borits magadat tengeri szélvázben.
- 15 4. Nem illik bucsumott nem vennem, szép hazám,
Tölld, aki nekem voltál édes dajkám,
.....
.....

166.

CANTIO NOVA

Síralmas rabságból,
Az bűnnek sárából
Kiáltok Uram hozzád.
Izraël Istene,
5 Ne légyen el rejtve
Könyörgésemtől orczád.

18–20 [Hiányzik.] 23 El nem; tűz es 24 [A sor első szava kiszakadva.]

10 [Az utolsó szótág olvashatatlaná kopva.] 12 börít 15 [A többi hiányzik.]

Ki regen ohajtya,
Kegyelmedet várja,
Biztassad szegény szolgád.
10 Ismérem terhemet,
Kit már nem emelhet
Továb el bádgyat lelkem,
Ha nem szán Istenem,
Jaj, majd el kell vesznem,
15 Elöttem veszedelmem,
Mellyet hogy egyedül
El kerüllyek szentül,
Nincs arra tehetségem.

167.

1. Bizony nehéz dolog szélveszes tengeren
Az terhes hajonak fel költ habok ellen
Meg maradni éppen.
Vagy az kívánt révet el érni csendesen.
- 5 2. Edgyik veszedelmet ha el kerülheti,
Az másikban esik, kit nem tud remélni,
Uttját így kétleli.
Az csendes rev partott, jaj, melly későn éri.
- 10 3. Reméntelen esik iszonyu romlása,
Mert az titkos örvényt eleve nem látta,
Jaj, meg sem gondolta.
Ki miatt történik végső pusztulása.

168.

LAUS PODAGRAE

Lingua Latina solet si collaudare Podagram,
Cur non Hungaricâ voce referre licet?

Ditsirték régenten a' Köszvényt Deákul,
Mert sokat értettek annak jó voltárul,
Méltán tisztellyük hát mi-is őt Magyarul,
Látván hogy nagy sokan vésznek hasznót attul.

1. EGY szegény Poeta a' Köszvényeseknek,
Ugy mint drága vendég tarto edényeknek,
Köszönetit írja rendiben ez versnek,
Vegyétec jó neven írásomat kérlec.

8 [E sor után kihúzva:] Regi bűneimell testem terheltetett, / Ki sok javaitól fosztja meg lelkemett, / Kinek niüge miat lelkem el epedett.

- 5 2. Succisivum tempus ezt adá mivelnem,
Hogy a' seriumot tréfára rendellyem,
Mint hogy szinte mostan nintsen-is mit ennem,
Meg-busult elmémet így-is legeltetem.
- 10 3. Szollok itt ez helyben egy jeles legényről,
Itilettek lehet ti néktek-is erről,
Amaz nagy Urakhoz vágyodo Köszvényről,
Kik pádimentomát építik tüdöböl.
- 15 4. Széket ő nékie raknak tépett szöszből,
Apro jajjal kötik morgo szelenczéből,
Nem-is haszontalan ember háza körül,
Mert a' fergeteget meg-érzi jó elől.
- 20 5. Más haszna-is vagyon az jó Podagranak,
Mert ha házadnál száll, hadba nem cogalnak,
Mélto tekinteti excusatiódnak,
Mert rossz kerekidet látták, s' ithon hadnak.
- 25 6. Egészséges lábbal szoktak oda menni,
Ki a' kerék vágást el-tudgya ugrani,
Mert nem téhen nyelvel szoktak ott harcolni,
Gyenge gyapju párnát ott keveset látni.
- 30 7. Hová tsavarodánk Melancholiankba?
Még csak meg sem fogtuk, s' mellyesztyük azonba,
Neve-is még ennek nintsen tanulásba,
S' immár jó voltával kérkedünk magunkba.
- 35 8. Hogy ne legyünk olyak mint amaz rossz inas,
Kit ha valakihez küldesz, ide halgass,
Noha te reád néz akkor mikor szollasz,
De mikor haza jön, csak ez lesz a' válasz.
- 40 9. A' kihez külted volt, a' nevét sen tudgya,
Mit tsinál volt akkor, nem vigyázott arra,
Mutatnál egy Várat, arra-is így szolna,
Hogy még arra-is nem mindenkor akadna.
- 40 10. Hogy azért nevére érthess a' Köszvénynek,
Köz ez az uraság csak a' vén embernek,
Mint ha azt mondanád: hogy Köz és csak Vénnek,
Neve eredetét így érthedd Köszvénynek.

11. Talám itt azt mondod hogy iffiackal-is köz,
De természet szerint nem volna ugyan köz,
Neve-is meg-mondgya ő néki, kikkel köz,
Iffiaknak-is pedig nem árt a' kikkel köz.
- 45 12. Mert ő véle ember nagy hirt nevet lelhet,
Mingyárt el-hiszik hogy pénzes ember lehet,
Nagy méltóságban-is mint Vén ember élhet,
Mert pedoka nélkül már ő-is nem léphet.
- 50 13. Háta-is meg-görbet, s' abbol-is ki-tetszik,
Hogy a' fő emberek köziben bé-illik,
Noha mint az nád szál tántorogva lépik,
De sok arany nála, s' eszszel bővölködik.
- 55 14. Köszvényes Uraim ide halgassatok,
Az igaz mondásért gonoszt ne mondgyatok,
Noha el-hittem hogy súlyos nyavalyátok,
De nálatok drága vendéget tartotok.
- 60 15. Mit átkozod ötet hogy Pokolba termett,
Es hogy Alectotul volna születtetett,
Kegyetlen Minostul kinzani küldetett,
Orvosolhatatlan nyavalyában rögzött.
16. Ne mond hogy Tantalus sem volna olly kinban,
Ki noha szomjuzik felette Pokolban,
Es az ajakával kapdos a' patakban,
De még sem ihatik ördögöktől abban.
- 65 17. Sisiphus kinnyát-is bátor ne kívánniad,
Hogy malom kövedet hegy tetőre hajtsad,
Es hogy fel-érkeznék meg alá-szalaszsad,
Magadat öröcké tsak abban fáraszsad.
- 70 18. Ne gondold szivedben hogy inkább szeretnéd,
Arena, Kolyika gyötörne azt kérnéd,
Mert nétalám annak gyógyulását érnéd,
Ezt lehetetlennek pediglen itélnéd.
- 75 19. Tsak ugy gondolkodgyál ez két nyavalyákról,
Es leg kíváltképpen az rossz Arenaról,
Arenához képest a' jo Podagraról,
Mint az vasra nézve a' drága Gyémántrol.

20. Miként Gyémánt drágább, és szebb minden Vasnál,
Igy bötsületesebb a' Podágra annál,
Könnyebb nyavalya-is ez az Arénánál,
80 Nem olyan iszonyu határban-is regnál.
21. Talám azt mondgyátok hogy bár enyim légyen,
Ez illetén Gyémánt én házamhoz jöjjön:
Nints Lysimacusom a' kivel itt éllyen,
Az dunhát szereti, s' bár nálatok veszsen.
- 85 22. Az Köszvényes ember sok joktul válnék-meg,
Illyen Uraságtol hogy ha fosztatnék-meg,
Háza illy szállotul ha üressednék-meg,
Azokat érteni ha akarod, érts-meg.
23. Szép tisztesség ám az mikor jársz az uczán,
90 Az ki elől talál ki-tér utbol nyilván,
Még pedig bal kézre, téged jóbra hagyván,
Lassu járásodbol fő embernek tartván.
24. Ha pedig te ackor sebessen járhatnál,
El-mennel mellöle mintha közrend volnál,
95 Semmi tekinteted nem volna Udvarnál,
S' még-is azt mondod hogy a' köszvény nem használ.
25. Hogy ha vendégségben vagy gyűlésben hinak,
Más oda Gregori taligáján ballag,
Te alád paripát küldöznek az Urak,
100 Ha azon sem ülhecz coleszában raknak.
26. Ha penig ép volnál tés lábadon járnál,
Illy czendera, gögre te-is nem tartatnál,
Járás miatt pedig sokszor meg-fáradnál,
De így tsak nyugoszol mint ha mind alunnál.
- 105 27. Sok ember tsak fenn áll még a' gyűlésben-is,
De te alád sellyét hoznak és párnát-is,
Ott forog peniglen még a' sámolyszék-is,
Ha jo lábad volna, fenn talpalnál te-is.
- 110 28. Az lakásban téged fő helyre ültetnek,
Tágason-is penig hogy meg ne sértsenek,
Mennél leg-szebb falat azzal kedveskednek,
Kedvedet keresik, mint rivo gyermeknek.

- 115 29. Jo borral kínálak, tsak felejts kinodat,
A' Tánczban sem üznek, kiméllik lábodat,
Fő embernek tarthadd abbol-is magadat,
Ketske bak modgyára nem ugrasz nagyokat.
- 120 30. Ha pohárt köszön-is rejád valamellyik,
Hogy ha fel-állanal, mindgyárt meg-haragszik,
Eő hadd udvarollyon előtted mig iszik,
Tsomós a' te lábod, s' veszteg ülnöd illik.
31. Még a' Fejedelem egészségéjért-is
Nem erőltetnek ám tégedet azért-is,
Nagy Privilegium volna ám tsak az-is,
Másnak capitalis, néked szabad még-is.
- 125 32. Az másik asztaltul kik nézik dolgodat,
Suhajtvá irigylík nagy uraságodat,
Pénzen-is meg-vennék szep állapotodat,
Te penig átkozod kedves Podagradat.
- 130 33. Maga mig ő nálad lakik tsak nyugoszol,
Semmi veszedelmes helyen nem forgodol,
Mikor más hadban jár, te akkor aluszol,
S' hogy ha kedved tartya, vigan eszel, iszol.
- 135 34. Nem felted ám attul te a' te testedet
A' vadak, madarak hol észik-meg ötet,
De hogy ha meg-halsz-is tudod az helyedet,
Tudod hogy halomban nem raknak tégedet.
- 140 35. Az hirt egyéb ember munkával halászsza,
Fáratsággal, széllal járassal suddogja,
De néked meg-viszik osztán egy tsomoba,
Nem járod érette az ucztát izzadva.
36. Nem-is busitanak pediglen tégedet,
Hogy mi hirt hallottál, nem kérdezik tőled,
De tsak ők beszélnek ujságot előtted,
Hát hogy nagy uraság életed, el-hihedd.
- 145 37. S' vagy miért nem hinnéd? talám azt kívánnád,
Hogy bár szegény volnál, tsak az port rughatnád:
Ne beszéld azt uram, mert ha te azt tudnád,
Fen járo betegség az, és nem kívánnád.

- 150 38. Hiszem könnyebb néked a' Párnán fekünned,
Ha köszvényes vagy-is, gazdagságban élned,
Hogy sem a' kóldussal egészségben lenned,
Vagy a' szakványossal kapa fokát nézned.
- 155 39. Mikoron az Isten Adámot teremté,
S' az után az ördög a' bűnben bé-ejté,
Atokul az Isten Adámra azt veté,
Hogy az ő kenyerét veritékkel enné.
- 160 40. Az munkás emberre néz ám az, ha látnád,
Hát a' szegenységet te miért kívánnád?
Izzadástul téged meg-ment jo Podágrád,
Tsak parantsoldogalsz ha nagy-is nyavalyád.
41. De magadban talám te azon kesergesz,
Hogy az Köszvény miat meg-fáratsz, meg-epetsz,
Erődben-is el-fogysz, szinedben-is meg-vesz,
Pápa-szemre szorulsz, testedben meg-görbecz.
- 165 42. Mert ábrázatodat igen meg-hirvasztja,
Véredet ki-szijja, s' meg-fogyatkoztattja,
Erődet el-veszi, tested meg bádgyasztja,
S' lábod nagy körmeit az orrodhoz vonsa.
- 170 43. Almodat el-vészi, s' vigyázová tészen,
Szokott vig kedvedből tégedet ki-vészen,
Lábod, ujjod, kezéd, vállad tsomos lészen,
Fel-nézned az Egre sem hágy igyenesen.
- 175 44. Hallád bizott Uram! nem vétek az benne,
Sőt nagy ditséretre méltó az Köszvénybe,
Hogy az embereckel bánik ilyen-képpen,
En meg-irom okát annak-is versemben.
- 180 45. Az lélek a' testel tudod hadakozik,
Es mind kettő egymás ellen tusakodik,
A' mi az egygyiknek kedve szerint esik,
Soha a' másiknak az olyan nem tetszik.
46. Ez gyarlo test téged mind a' földre rángat,
A' lélek pediglen Egre fohászkodtat,
Ha mind kedve szerint az rossz testet tarthad,
Addig bujálkodik, hogy el-is kárhoztat.

- 185 47. Mert az egészséges test ollyatén szinte,
Mint a' délczeg lora ha valaki ülne,
Vagyon gondgya tsak ez világi szépségre,
Ugrálik mint a' Bak a' pásitos fübe.
- 190 48. Tehát hogy a' testnek roszul légyen dolga,
Es az lélek ötet hogy meg-haladhassa,
Hogy igyekezhessék a' mennyei jokra,
Ezt szerzi tenékéd a' drága Podagra.
- 195 49. Hogy pedig véredet meg-fogyatkoztattya,
Az-is jodra vagyon ha ki meg-gondollya,
Mert az olyan rosz vér igen nagy gyakorta,
Eshetnék embernek szörnyü halálára.
- 200 50. Mert hogy ha a' Köszvény azt ki nem színája,
Az májjadra menne, vagy penig gyomrodra,
Vagy agyad velejét el-boritanája.
S' az éltető lelked így meg-fojtanája.
- 205 51. Innét vagyon ám az, hogy a' köszvényesek
Ollyan igen hoszszu életü emberek,
Mert a' köszvény által a' rosz nedvességek,
Mint ha köppölyöznék, ki mennek belölek.
- 210 52. Mi lehet peniglen méltóbb ditséretre,
Mint az embert a' ki hozza olly erkölsre,
Hogy alázatosan járjon életébe,
Kevélység, tsalárdság ne légyen szivébe.
- 215 53. A' köszvényes ember nem verekedhetik,
Sem hástároskodik, sem kevélykedhetik,
Sem nem irigykedik külömben mig fekszik,
Hanem ha más lába jo voltán bánkodik.
- 220 54. A' kikben peniglen ezek uralkodnak,
Azok mind halálos bünnel rakva vadnak,
Hát meg-köszönheted kedves Podágrádnak,
Hogy orvos Doctora lelki nyavalyádnak.
- 220 55. Nem-is vonszasz ám te üstököt senkivel,
A' szomszéd aszszonnyal nem perlesz nyelveddel,
Nem idéznek téged törvényben petséttel,
A' szomszéd szemében hogy port rugtal éjjel.

56. Mert nagy gyengédeden heversz a' dunhában,
Nem rugsz, kapálsz széllel, mint bika a' porban,
Jo beszélő társod posog a' lábodban,
Még tsak meg sem motszansz dölyfös haragodban.
- 225 57. Es hogy job modgyával emészthess gyomrodban,
Az hátadon fekszel hanyattá ágyadban,
Még szükségedre-is nem mégy ki az ólban,
Mert Podágrád kedvét keresed valoban.
- 230 58. Embertelenség-is nintsen a' köszvénybe,
Ehséggel az embert hogy ő meg-ölnéje,
Mind étel és ital szabad ő felöle,
Tsak hogy az apro jajt el-is ne felejtse.
- 235 59. Es ha meg-fogja-is néha a' lakástul,
Azzal-is ő-néki egészsége ujjul,
Mert ha egy kevéssé a' foga meg-tisztul,
Az étel és ital jobban esik attul.
- 240 60. Azt-is nem egyébért tselekeszi penig,
Hanem hogy az ember néha annyit iszik,
Hogy tobzodás miatt meg-is zabáلودik,
Es Venus-is osztán hozzája férkezik.
61. Mind Bacchus, mind Venus penig ő-nékie,
Az jo Podagranak igen ellensége,
Hát szükség ő néki vigyázni tisztire,
Hogy jámbor gazdáját forditsa eszére.
- 245 62. Meg-nyitnya akkoron tehát Patikáját,
Es ki-vészi vad hus étető porisát,
Kivel gazdájának meg-hinti a' lábát,
Es el-felejteti bokros ugro tánczát.
- 250 63. Hiszem jo legény ez mint egy igaz biro,
Hol kedvez embernek mint beteget száno,
Hol penig kinozza mint egy igaz láto,
S' hát miért mondod hogy nem lábodhoz valo?
- 255 64. Haragos emberből e' szelidet tsinál,
A' kevélyből penig aláztatost formál,
Az embertelenből emberségest fundál,
Es a' tobzodonak jozanságot dictál.

- 260 65. Az fajtalanokat jámborságra viszi,
Az hitetleneket szent életre inti,
Gyakran a' fösvént-is bő kezüvé teszi,
S' hát ilyen vendéget hogy utálnátok ti?
66. Nem illy kegyelmesek az egyéb nyavalyák,
Mert azok az embert hirtelenben-fogják,
Es avagy meg-ölik, mindgyárt úgy szorittyák,
Hogy még pihenni-is igyében nem hadgyák.
- 265 67. Nem engednek azok semmi könnyebséget,
Semmi meg-pihenést semmi tsendességet,
De szüntelen-képpen gyötörök a' testet,
Nem talál sz azokban soha-is innepet.
- 270 68. De az áldott Köszvény nem olly embertelen,
Mert veszedelmednek nem örül hirtelen,
Mint az huzott ijat néha nagy tsendesen,
Meg-tágittya tsomos fájdalomidat szépen.
- 275 69. Tud-is az heverő embereckel élni,
A' Civilitást-is meg-tudgya tartani,
Hol neveli a' kint, hol pedig enyhíti,
Gyakran pedig embert lábra-is ereszti.
- 280 70. Eleitől fogva sok Philosophusok,
Nagy Urak, Királyok, sok Imperatorok,
Gazdálkodtak ennek hatalmas Tsászárok,
Hát te-is mit bánod hogy házadnál forog.
71. Lám tés egyéb-képpen az Uraknak sorsát,
Gazdagságért igen szeretnéd aranyát,
Vendégét-is tehát azoknak ne utáld,
Mert gazdag asztalhoz siet jo Podagrad.
- 285 72. Másik az pedig hogy, hiszem job te-néked,
Aprolék kénokat az Urral szenvedned,
Hogy sem a' kösséggel egésségben lenned,
Es gyönyörűségben rossz emberrel elned.
- 290 73. Es miért busulnál te az testnek kinnyán,
Tsak a' lelked allyon tenéked igazán,
Feszítsék-meg tested, mint reczét a' rámán,
A' kinek lába fáj üssék-el a' talpán.

- 295 74. Mondhatnád itt talám, hogy soha éltebe,
Ezt a' rossz nyavalyát senki nem ditsérte,
Es hogy nem-is volna melto ditséretre,
S' hát mitsoda viszen engemet-is erre?
- 300 75. Nem sül-ki Tyukmonybol barátom a' lo fő,
Nem fog vájni valo a' temérdek fénkő,
Görög fejr közzé nem jo a' bor seprő,
Kamuka süveget nem illet koszos fő.
76. Sok szép jeles dolgok voltak ez világban,
Kikről emlekezet nints historiákban,
Nem minden fő embert irtak Cronikában,
Buza sem eshetik minden szem a' kasban.
- 305 77. De mint hogy a' Buza ha földre esik-is,
Es vagy ott meg-rothad, vagy tyuk meg-eszi-is,
Hasznos volta néki meg-marad még-ugy-is,
Ugyan buza neve, ha meg nem örlik-is.
- 310 78. Igy ha valakiről szintén Historiát,
Nem irhattanak-is ditséretes notát,
Ugyan meg-maradhat nevezeti tehát,
Te-is nem bánhadd hogy ditsérjük Podágrád.
- 315 79. Hogy pedig az előtt ötet nem ditsérték,
Kik ennek jo voltát elsöben érzették,
Irigységből hiszem hogy azt tselekedték,
Hogy juhász modgyára táskára ne tennék.
- 320 80. Mert ez az embernek az ő természeti,
Hogy a' mi jo, mással nem örömet közli,
Ez volt tehát oka, eddig-is ő néki,
Az emberek között hogy nem volt diszleti.
81. Söt ditséret nélkül régenten-is nem volt,
Mert Lucianus-is rola szépen irt volt,
Ki mivel hogy régen immáron meg-is holt,
Hát ötet követnünk nekünk-is szabad volt.
- 325 82. Es ha mit javalhacz régiségéről-is,
Agamemnonnal ő, ott volt Trojánál-is,
Tudná ezt ha élne amaz vén Nestor-is,
Hogy ha azt nem hinnéd, kérd-meg Priamust-is.

- 330 83. Mi lehet világon nehezebb a' tisztnél?
Sulyosb dolog ám az a' vesztég fekvésnél,
Ki panaszol annak, s' ki jo tanácsot kér,
A' ki biroságban, avagy fő tisztben él.
- 335 84. Házánál ételt-is jo izün nem ehet,
A' ki visel ilyen közönséges terhet,
Almában-is azon költi-el az éjjet,
Mitsoda gondot hoz az holnapí eset.
- 340 85. Hát a' ki ezektül mind meg-ment tégedet,
Hogy elégtelennek a' tisztre íteltet,
Mi szükség néked-is szidalmaznod ötet,
Ne fizesd gonoszszaal a' veled jo tételt.
- 345 86. Mert ő tsak tetteti hogy nagy ellenséged,
De ha meg-gondolod jo barátod néked,
Könyveket-is hágy ám olvasnod ő néked,
Mint tanító Méster neveli értelmed.
- 350 87. Az Kalendarium gyakorta vétkezik,
Mert ha jo üdöt mond, gyakran esső esik,
De az te Podagrád meg nem tsalatkozik,
Idő változását lábaid meg-érzik.
- 355 88. Hát nem tsak ez földi dolgokban ez okos,
Eg forgásában-is de bölts és bizonyos,
Kitsiny fájdalomért ne mond hát hogy poros,
Az étek-is ugy jo izü hogy ha borsos.
- 360 89. Az eleven tsukát lám igen szereted,
Az torma erejét noha meg-könyvezed,
Hát sockal-is méltobb a' Köszvényt szeretned,
A' ki böltsé téssen, s' meg-is nyugot téged.
90. Ez éneket szerzék Szent Mihály faluján,
A' Küköllő mellett Barcza mező hátán,
A' Köszvényes ember tsontá lészen osztán,
S' felesége töle nem válik-el Tordán.

TOLDALEK

91. Gyakran kiknek lábok köszvény miatt lassu,
Azoknak nyelveket nem rágta-meg a' szu,
Keszen feleletek, tanácsok-is hoszszu,
Kérddhedd okát ennek; s' nem-is lészen aszszu.

- 365 92. Az Alphonsus Királt erre hogy kérdenék,
Régen erre néki feleletit vövék,
Mellyet toldalekul nyomtato le-tévék,
Hogy tiszta pappiros ne lenne maradék.
- 370 93. Oka ez: Hogy az kik Köszvény kint szenvednek,
Lábockal dolgokra bátran nem mehetnek,
Ha uton mennek-is, ök tsak gyengén lépnek,
Kezek, lábok tsomos, arrol nem tehetnek.
- 375 94. De az melly tisztekben kéz, láb el nem járnak,
Nyelvek szolgálattya tölti számát annak,
Hol bizvást lábokon ök nem nyargalhatnak,
Ott nyelveckel járnak, s' így-is ök szolgálnak.

CONCLUSIO

- 380 95. Köszvényes Uraim hogy jól meg-értsétek,
Nyavalyátok által melly bötsben legyetek,
Mind köz, s' mind fő rendtől mint tiszteltessetek,
.....össégtekhez melly közel estetek.
96. Nyomtatván akarám elötökben adni,
Kintoknak sullyát így könnyebbíteni,
Egy néhány polturát ne neheztelly adni,
A' ki ez ujsággal akarsz részeltetni.

169.

LAMENTATIO CALAMITATUM HUNGARICARUM

1. O, te kis marokni szegény magyar nemzet,
A kit ekesgetet vitézi öltözet,
Régi jó hiredrül nincs-is emlékezet,
Rolad királyod-is már el feletkezet.
- 5 2. Noha erős hittel tette fogadását,
Hogy eleid vérrel szerzet armalisát,
Vitéz fegyverével nyert immunitassat
Meg tarttja, s-nem irat ellenkező mássát.

6 II szerzett szabadságát 7 II fegyverivel

- 10 3. De nem köllesz magad, csak köl, ha vagyon mid,
Ami kevesed van, bár csak németnek vidd,
Idegen nemzetnek még szép szavát se hidd,
Jó téted helében hátod megé meg szid.
- 15 4. Ha valami jód van, magának kívánnya,
Jó kedvel nem adod, erővel el vonnya,
Az ország fiait sajátbul ki hánnya,
A szegény polgárnak szemét-is ki vája.
- 20 5. Az erős heleket mindenüt ök birják,
A fő fő tiszteket magoknak kaporják,
Mindenféle sirját az országnak sziják,
Es a' szegény magyart hitetlennek hiják.
6. Bár mindent jott tettél, elég, ha magyar vagy,
Németnek, olasznak kedveztel, csak rossz vagy,
Mindent, a' mit kíván, kedve szerint ne adgy,
Mi követ, *ha nem* kár és veszedelem, nagy.
- 25 7. Ha jó házban lakol? azt igen orollya,
Micsoda köntösöd, azt is meg vizsgállya,
Mi a jövedelmed -s- értéked, számlállya,
A mit eszel iszol, azt is panaszollya.
- 30 8. Csak tudgyon hazudni, vagyon böcsületi,
Uj uj talalmányért ujul tekinteti,
Arany láncz, ajándék, s-joszáig is követi,
Ha a' szegény magyart lépre keritheti.
- 35 9. A sok comissarus, mint a' kurta koppó,
Hizlallya erszényit, mert magyarén kapo,
Fürtyész, mint a' visla, mondván: ohó, kapo!
Vané igaz köztök? vagy talam mind lopo?
- 40 10. Neve hol accisa, hol repartitio,
Hol peniglen servis, avagy hogy portio,
Minden féle adó, nagy contributio,
Valamit kinodra gondolhat ki, az jó.
11. Mind télen, mind nyáron sok föl-s alá járó,
Szakadatlan töled az idegen szálló,
Nem kémél semmit-is, tékozló, zabálló,
Nem küllomben, mind egy rablo és kaborlo.

11 II még csak 24 I hanem 34 II magyaron 35 II Fürkesz; óh ha 38 II peniglen seint, avagy hol portio 40 II Valamit kimondva

- 45 12. Ha egy kicsiny korig mezőre ki szál-is,
Minden haszon nélkül héaban hever-is,
Mindenék alfelén mind ha kelne kelis,
Ugy siet qartéllyos falura éjel-is.
- 50 13. Ottan, ha van miből, gazda, csak hizlallyad,
Egy helyből másokban sétálni hordozzad,
Fuvaral, forspontal marhátat kinozzad,
Es ha mi féltőd van, gond, hogy oltalmazad.
- 55 14. Mivel te magyar vagy, erőssen meg vernek,
Mint az kis gyermeknek, sirnod sem engednek,
Tűrhetetlen igát a' nyakadban vetnek,
Miokért? házodbul hogy ki füstöllyének.
- 60 15. Hallottadé hírét a' turcicum jusnak?
Ha eddig nem tudtad mi, maid meg tanitnak,
Mellyről nem álmottál, olly rámaára huznak,
Még a' bórödbül-is, félek, hogy ki nyuznak.
16. Ablak, kémény ado, tudod é, mit téssen,
Hány kemenczéd, aitod, szeked, ágyod lészen,
Ki ki hany icze bort ad ki, és bé vészen,
Egy szoval mindenrül adot tarcson készen.
- 65 17. Hány szolgád, szolgálod, s-cseléded házadban?
Hány funt hus és kenyér kelhet el napjában?
Sött, hány falatot vett ki ki a' szájában,
Mind azoktul adoazz, s-nyögi német igában.
- 70 18. Több panaszodat-is illennek föl tenni,
Meg sértődésednek orvossát keresni,
De hol van, ki tudná mind elő számlálni,
Mennyi bajos veszély *fogh elöl találni*.
- 75 19. Azért be fejezem rovid verseimet,
El hidgye bár minden az én beszédimet,
Nem kíván soha jot, hanem veszedelmét,
Német a' magyarnak ás alája vermet.

47 I keles [A rím miatt a II alapján javítva.] 48 II quártélyra faluba 62 II aitod, szeged, 64 II mindentül, 68 II adóz s nyög
70 II Nagy sértődésednek 71 II elől 72 I [A sor második fele hiányzik, más kézzel utólag kiegészítve:] köllott-is szenvedny II [L. a
főszövegben!] 73 I verseimmel

20. A ki ezt olvassa, ha vagy igaz magyar,
Németel ne közöld, mert rád ugyis agyar,
Abba bizonyos légy, hogy ha lehet, meg már,
80 Örülne, semissé ha tehetne hamar.
21. Verseimnek pedig ne nézd czifraságát,
Oda nem czeloztam, sött gorombaságát
Magam-is meg vallom, de ha igasságát
Akarod vizsgálni, fontra adgya magát.
- 85 22. Az Israel népe valamég kedvére
Járt az Ur Istennek, nem jutot veszélyre,
De mihént el hailot, s-fordult a' vétekre,
Isten kegyelme-is fordult büntetésre.
- 90 23. Hozot eö reájok idegen népeket,
Kiket nem ismértek, s-nem tuttak nyelveket,
Azok által földig le tipratta őket,
Es azoknak atta szép örökségeket.
24. Hogy ha pedig ismént tértek eö magokhoz,
Es föl kiáltottak a' mennyei Urhoz,
95 Igaz szívvvel fogtak a' paenitentiahoz,
Legottan jutottak kegyelem *attyához*.
25. Nem küllömben dolgod néked, magyar nemzet,
Kinek az Ur Isten sokáig kedvezet,
De szent Fölségehez sok bünöd érkezet,
100 Ostora is azért te hozzád férkezet.
26. Terj azért magadhoz, s-forduly Istenedhez,
Az Israël népét vedd példajul ehez,
Hadd el büneidet, s-járuly kegyelemhez,
Irgalmas, kegyelmes az Ur mindenekhez.
- 105 27. A sok istentelen szitkot, átkot hadd-el,
Istent boszuságra ne gerjezd nyelveddel,
Gyilkos vér ontásra kezéd ne emeld fel,
Felebarátodat hamissan ne vádd el.

78 II reád ugy 80 II semmivé 87 II mihely 93 II ök 96 I Leg után; várához II [L. a főszövegben!] 104 I mindenhez [A szótagszámhiba a II alapján javítva.] 108 II Felebarátod hamissan ne vádold el

110 28. Részezség, bujasság ne legyen életed,
Szegény nyomoritas ne legyen kenyered,
Irigy, se parázna, kárankodo nyelved
Ne legyen, s-a' mit kérsz, remelhed, meg nyerhed.

115 29. Hamis esküvesre ne szoktasd magadat,
Es farkas módgyára ne mard barátodat,
Ha kívánod birni békével házadat,
Es e' nagy igátul szabadulásodat.

170.

[ÉNEK A RÉSZEGSÉGRŐL]

1. TAnullyon minden nép raytam tölt példámbol,
Fejemen el-forgot nyomoruságombol,
Kit rendel meg-irok nem önmutatásbol,
Söt Istenhez fordult poenitentiából.

5 2. Urnak kezeiben büntetesül esni,
Rettenetes dolog ellene hazudni,
Ha ki mit Istennek szíben kezd fogadni,
Tökélletességgel meg-is kell azt adni.

10 3. Régen mondta Dávid ö Soltár könyvében,
Negyven kilentzedik kedves énekében,
Ha mit az Istennek fel fogadsz hütödben,
Ne tétovázz, add meg-tellyes életedben.

15 4. Kegyes Istenemnek én-is fel-fogadám,
Hogy az részegseget meszsze távoztatnám.

.....
.....

20 5. Zuhatar módgyára szegény lelkem busult,
Mint el-hagyot árva tsak magának szorult,
Tsak alig hogy néha kétségben nem borult,
Sathán próbájában voltam nagy nyomorult.

6. Tsak alig hogy hütöm éppen meg nem romlot,
Hogy az álnok ördög szüntelen ostromlot,
Sűrű tüzes nyila ugyan reám omlot,
Neha reménségem rész szerint meg-bomlot.

112 II reméljed, meg nyered 115 II házadat

- 25 7. Zugva jöt fülemben az ördög sugása,
Kegyetlemb volt hogy sem az Tatár rablása,
Feleytet vétkemnek elészámlálása,
Ez volt romlásomra rémitő szollása:
- 30 8. Emlékezzél reá hogy fogadásodat,
Fel bontád, s-meg-tsalád teremő Uradat,
El-vesztetted immár szép boldogságodat,
Metszesz életeddel? öld meg te magadat.
9. Puskával szablyával avagy hegyes törrel
.....

171.

CANTIO OPTIMA

1. Az en eiletemnek csak Isten szanoja,
En arva fejemnek Christus az gamola.
2. Vegy ki budosasnak sötet arnyekabol,
Ad megh örömemet, oh Uram, az eghből.
- 5 3. Irgalmas Ur Isten, kiralyok kiralya,
Czaszarok czaszara, gözhetetlen Ura,
4. Ne hagy, oh en Uram, arvaknak Istene,
Könyörül en rajtam, szany meg, en Istenem.
- 10 5. Tudom, az Istenek vagon gonga ream,
Be veszen engemet az ő szarnya ala.
6. Mert immaron sokak ragalmaznak engem,
Ne hagy immar engem az te szent fiadert.
7. Mert ha te el hacz, hat ki segelyen engem?
Kegelmes Ur Isten, ne meny tavol töllem.
- 15 8. Bastyam, erős tornyom, paisom az nagy Ur,
Az kinek az menyben pendül sok pengő hur.
9. Jövel es ne kessel, seregek Istene,
Ne kessel immaron, közelges en hozzam.

20 10. Mert most jönnek immar a satanok ream,
Ne hagy, ne hagy *immar*, en keges Istenem.

11. Mert most hi a satan engemet, hogy viam,
Keszicz el, Ur Isten, te bö tarhazadból.

12. Elrontotam, Uram, te talentomodot,
Ez hitvan vilagert en azt el astam volt.

25 13. Paljafutasomnak vege vagon imar,
Keszicz el, Ur Isten, vigbe orszagodban.

14. Tanoljad naponkent Istennek igejet,
Es az Jesus Christust megh ismerned inset.

172.

VALEDICTORIA

1. O, ember eltenek boldogtalansaga,
Minden dolgainknak alhatatlansaga,
Mely kevesse fenlik zines boldogsaga,
Tsak merő változás az embernek sorsa.

5 2. Minden bizontalan, a' mi vilagba al,
It allandosagot az ember nem talal,
.....,
Csak ez egy bizonyos, hogy megh fojt a *halal*.

10 3. Ennek is orajat s. idejét nem tudgyuk,
Tsak hogy mint bizonyost, züntelen ugy varjuk,
Hogy züksegh megh lenni, azt kezünkön tartjuk,
Mikent sok példakból ez naponkent lattjuk.

173.

1. Sok buval s gondal tölt esztendeim utan
Adgy vidulast immár sok nyavalyám után,
Hadd indulyak osztan tsak törvenyed után,
Kiből üdvessegem, tudom, leszen nyilván.

20 im [!]

7 [A versszakból egy sor hiányzik, a következő versszakzárónak tunik.] 8 halalal 12 Minket

- 5 2. Az melyert indulok osztán háládásra,
Szüvem, szám es nyelvem ditsiret mondásra
Fel indul nevednek magasztalására,
Ki mind töllem ·s· mastol melto háládásra.
- 10 3. Meltosztassal azért be venni kedvedben,
Ily beteges juhot terics seregedben,
Hadd örvengyen lelkem szent segedelmedben,
Kitt tsak tölled varok örroke eltemben.
- 15 4. Nagy kegyelmesseged mutasd megh szolgadon,
Hogy teged mindenkor nagy örömel algyon
Szüveböl ·s· lelkéből teged magasztalyon,
Menyey hosonnát nevednek kiáltson.
- 20 5. Mert jo tetemenyid bővítetteted rajta,
Melyből megh ismerte, hogy vagy kegyes atya,
Hozzád megh teröknek kegyelmes gyamola,
Az el tevedteknek jo utra hozója.
6. Enis könyves szemmel folyamodom hozzád,
Testemet, lelkemet bizom tsak te reád,
Tudom, hogy vidulást talál szegeny szolgád,
..... gjogyulás, s száll áldás te rád.

174.

5 Barátság, egyesség tart minden dolgokat,
A' viszalkodo párt el rontya azokat,
Mikor a' lakosok jól érzék magokat,
Akkor lakja boldog idő országokat.
De a' hol visszát vony az egyenatlenség,
Fogyasztó veszelyben van ott a' nemzetség.

175/I.

ALIA CANTIO

1. Az Isten bünteti az hitetleneket,
Az ítélet napján mind el vesztí őket,
Az kik meg nem térnek az ő intésére,
És fejet nem hajtnak ő szent igejenek.

- 5 2. Hamis törvényeket az pokolra kuldi,
 Kegyetlen nagy jajra, szikrázó habokra,
 Külső sötétségnek meg terhelt napjára,
 Az Isten azt mondgya nekik nagy felszoval.
- 10 3. Nosza, menyetekbe, hamis törvény tevők,
 Tüzes kalodában rendel rakassatok,
 Az tüzes lánzokal meg kötöztessetek,
 Öröke, öröke nagy tűzben éggetek.
- 15 4. No, hasomlo keppen, hamis birság irok,
 Özveget és árvát kik nyomorgatyátok,
 Menyetekbe ti is ördög országában,
 Tüzes asztalokhoz rendel ültessetek.
- 20 5. Elég éttel lészen, semmit ne fejetek,
 Elég ital lészen, bár ne retegjete,
 Az tüzes kánnákból forro onnat isztok,
 Vipera mérgevel öröké itattok.
- 25 6. Varakos békaknak az testét eszitek,
 Tüzes kenyereket mind öröké rágtok,
 Az tüzes kigyokat öröke rágiátok,
 Mert igen torkossak világban voltatok.
- 30 7. No, hasomlo képpen, hamis tsaplárosok,
 Az kik az köz népnek vizel bort adtotok,
 Menyetekbe ti is pokolnak kinyára,
 Ott foro onat öröke igyatok.
- 35 8. Nho, hasomlo képpen, rut, tsunya szitkuak,
 Velek egyetemben fertelmes hitüek,
 Kik tudvan nagy sokszor hamisan esküdtok,
 Engem segetségrül akoron nem hitok.
- 40 9. Mellyért menyetekbé, öröké égjete,
 Soha én finemre ti ne nézhessetek,
 Luciperel együt ottan gyötrogyete,
 Sok számu kinok közt ottan jajgassatok.
10. No, hasomlo képpen rut, fajtalan ebek,
 Az tüzes kászára rendel ketezettetek,
 Örökke rendel kaszájatok,
 De soha is halált ottan ne lássatok.

8 felszol 10 kalolodában 11 lánzokal <rendel> 28 Ott <tüzes onat> 31 es küdtok 36 jaj gassatok

11. Nho, hasomlo keppen hamis magtalanok,
Az kik meg tettetek, ne gyümöltsozetek,
Az tüzes párnákan öröké jaj szokál
Scorpiokal edgyüt egy ágyban hajatok.
- 45 12. Az varakás bekák rágják emlötöket,
Az fekete sasok rugdosnak titeket,
De hiszem ördögök azokis mind léznek,
Végphetetlen kinnal öröke kinlodtok.
- 50 13. No, hasomlo keppen ember rágalmazok,
Ördög országa jo forro onat rágni,
Tüzes kementcebül azokat kabdosni,
Tüzes tajtekokat ottan fogtok rágni.
- 55 14. No, hasomlo keppen, ti kevés tánczuak,
Az kik az táncz között öszve kabdostatok,
Rut, fajtalan kézzel egymáshoz nyultatok,
Az vándor ördögnek legyetek fiai.
- 60 15. En többet nem szolok pokolnak kinyárul,
Az kitsin versekbül ti meg érthettetek,
Melly retenetes lesz az pokolnak kinya,
Az kik meg nem ternek az ö büneikbül.
16. De az kik meg térnek az ö büneikbül,
Az régi szentekkel akarnak örvendni,
És mint az raj méhek, úgy fognak zengeni,
Örökön örökén szentséget kiáltni.
- 65 17. No hát minden ember magát ezbe vegye,
Az örök életet hogy ő el vehesse,
Kérlek ember, kérlek, hogy jámbor életben
Had el büneidet, terj meg Istenedhez.
- 70 18. Ditseret, ditsóság legyen az nagy urnak,
Hogy vigyen be minket az örök életben,
Az ő szent fiának nagy áldozatyaért
Az örök életet adja el nyerhetnünk.

43 tüzel 57 kinyóru; 60 büneibül 61 meg <nem> 62 örvendi 68 büneitedt 70 vigen 71 Aö 72 Az <In>

175/II.

.....

- (11.) 1. No, *hasonló képpen, hamis* magtalanyok,
Az kik meg tettétek, ne gyümölsözzetek,
Az tüzes párnákon örökkén üllyetek,
Scorpiokkal együtt egy ágyban háilyotok.
- 5 (12.) 2. Az varakas békák szopiák emlötöket,
Az fekete bakok rugdoznak tikteket,
De hiszem azok is mind ördögök lesznek,
Végzetetlen kinnal örökkén kinoznak.
- 10 (13.) 3. No, *hasomlo képpen*, ember rágalmazok,
Ördög országára tüzes küvet rágnyi,
Tüzes kemenczében örökken kabdoznyi,
Tüzes tajtékokat ottan fogtok turnyi.
- 15 (15.) 4. Én többet nem szollok pokolnak kinnyárul,
Ez kitsiny versekbül ti megh érthetitek,
Mely rettenetesek pokolnak kinnyai,
Az kik meg nem tértek az ti Istentekhez.
- 20 (17.) 5. Nohát, minden ember magát eszre vegye,
Az örök életet hogy el ne veszesse,
Kéllek, hogy légy jámbor az te életedben,
Had el büneidet, téri meg Istennedhez.
- (18.) 6. Ditséret, ditsösség¹ légyen az nagy Urnak,
Vigyen bé minket is az örök életben,
Az ő szent fiának nagy áldozattyáért
Az örök életet adgya el nyerhetnünk.

176.

CANTIO ALIA

1. Szegény legény dolga
És keserves gondgya,
Sok bu bánót, keserűség
Minden felöl éri inség¹
5 Az szegény legénynt.

¹ [A sor hiányzó része az I alapján pótolva.]

2. Buidosik ő sokszor,
Törődik ollyankor,
Bujdosásban, fártságban
Sokat busul írásában
10 Az szegény legény.
3. Eletét rendöllyi
Mely felé hajtanyi
Nem tudhattya, mert fogyasztya
Eszét, kedvét tsak forgattya
15 Az szegény legény.
4. Oskolát elhagyván,
Társoitul válván
Már nem tudgya, mellyik utra
Magát adgya nagy bujában
20 Az szegény legény.
5. Buidosásra menne
Nagy idegeny földre,
De szerentse ha nem szolgál,
Bánottában tsak meg *nem* hal
25 Az szegény legény.
6. Házosodnyi nem mér,
Mert sok költséget kér,
Hogy személyét kötelezze,
Magat adgya bánottában
30 Az szegény legény.
7. Az katona kenyér,
Kit szegény kardal nyér,
Nem szokhatna, mert koplalna,
Soha penig io sem lakna
35 Az szegény legény.
8. Mesterséghez fognyi
Nehez már tanulnyi,
Mert az munkát, pirongatást
Nem turheti inaskodást
40 Az szegény legény.

24 bánottában tsak meg hal

9. Hogy ha cánczellistá,
 Avagy patvarista
 Ö akarna lennyi, modgya
 Nintsen hozzá, tsak nyavalya
45 Szegény legénynek.
10. Urak prevendályok
 Nehéz szolgálottok,
 Ejjel, nappal nem nyughatik,
 Az uraktul tsak szidatik
50 Az szegény legény.
11. Hogy szemesnek valo
 Az iáték ajánlo,
 Ott az czifrák és az nyalkák
 Pirongattyák és hurittyák
55 Az szegény legént.
12. Tányért sem akarna
 Udvarban nyalnya,
 Mert illy notát, irrégulát
 Régen hallot illen strophát
60 Az szegény legény.
13. Hogy ha volna kedve
 Az bárát életre,
 Sanyaruság mast élete,
 Ott is lenne szenvedése
65 Szegény legénynek.
14. Csép, kapa nyavalya,
 Sulyos annak gyondgya,
 Mert föll töri az tenyerét,
 El fogyasztya kis erejét
70 Szegény legénynek.
15. Sima ténta, penna,
 Mégh aztis meg unnya,
 Az kapának az ő iele
 Vastagh, láczik, az ő nyele
75 Szegény legénynek.
16. Beres szolga ha lesz,
 Szokatlan ahoz lesz,
 Ugyan ki ri az kezébül
 Eke szarva mindenestül
80 Szegény legénynek.

17. Jobbágyságot üznyi,
Föl faluban laknyi:
Üzik, hajtyák ur dolgara,
Sok pénzt kérnek porciora
85 Szegény legénytül.
18. Házrul házra iárást
Szigyenli koldullást,
Mert mindenut pirongattyák,
Es io szível nem is látták
90 Az szegény legént.
19. Azt vetik szemére:
Vagyon még ereje,
Dolgozással el élhetne,
Henyélést ha el kerülne
95 Az szegény legény.
20. Nem gondolnak véle,
Hogy üres az béle,
Nem tudhatták tudományát,
Tsak ugy tartják, mint ostobát
100 Az szegény legényt.
21. Ha roka mály nintsen
Az mentéje szélin,
Bár Salamony tudományát
Föllyül mullya okosságát
105 Az szegény legény.
22. De nints bötsületi,
Mert azt nem nyerheti,
Pénz, fajlendis köntös nélkül
Az asztalhoz elő sem ül
110 Az szegény legény.
23. Azért szegeny legény
Mindenüt iövevény,
Bizza dolgát Istenére,
Az ki vigyáz életére
115 Szegény legénynek.

24. Ez föll vészi baját,
Minden sulyos gongyát,
Föl emeli még valaha,
Tsak ött el ne hadgya soha,
120 Az szegény legény.

25. Ki ezt szerzette volt,
Az sokat próbált volt,
Sok inségben, bujdosásban
Életében az országban
125 Ez szegeny legeny.

177/I.

CANTIO ALIA

1. Nosza hajdu, firge varju,
Iárjunk egy szép tánczot,
Nem vagy fatyu, sem rosz hatyu,
Kiálts hát egy hoppot,
5 Szájod mongyon, lábod járion
Egy katona tánczot.

2. Pöndüly csizma, iárad anya,
Elöl tollás, elöl,
Amaz Palko, kurva fia,
10 Vigyáz kívül, belöl.
Toppants gyorsan, had csoszsannyon,
Ne maragy bal felöl.

3. Nosza ránduly, hol vagy Viduly,
Fuid az bagi tántzát,
15 Az emlöjét, az tömlöjet,
Ne kéméld az sipiát,
Mert emennek, Kis Péternek
Atta az bal sarját.

4. Gyászoly Buda, Eger tornya
20 Fönnyen hánya fustit,
Karán sebes, Kis belényes
Bé humta iob szemét,
Az tokosnak, rosz fatyunak
Nem álhottya kezét.

- 25 5. Hajja Tisza, haja Duna,
Száva, Dráva vize,
Mindeniknek mikor árad,
Zavaros az vize,
Az némét is hogy által öött,
30 Meg változot ize.
6. Májré, csájre, Molduváre
Fut Havas alfölde,
Ungur, bungur, amaz rumily
Sátorát föl szette,
35 Szátuly Májre, pita nályre,
Nints pénz, az éb verte.
7. Erdély, Lippa és Bronitska,
Meg iárd lábom, meg iárd,
Amaz gyöngyös, kis keszkenyös,
40 Né, hul fut io banyád,
Mit dudorgasz, hogy nem ugrasz,
Kurva volt az bábád.
8. Also bánya, Fölso bánya,
Io kövér szalánna,
45 Bö az bora, korcsomája,
De ingyen nem adgya,
Ha pénzed nints, költséged nints,
Meg is koplaltatna.
9. Kis tartomány, igen sovány
50 Amaz Mara Maros,
Nints buzája, gabonája,
Meg ette az tokos,
Ne félljen bár, hogy lészen kár,
Vagy buzája dohos.
- 55 10. Kurta Számos, tarka Maros,
Sajo két mellyéke,
Noha hegy völgy és erős tölgy,
De nints buza benne,
Amaz tokos, rossz kalapos
60 Mert azt mind meg ette.

11. Kis küköllő, Nagy küköllő
Gyönyörű folyása,
Nyárad vize, kedves ize,
Rosa az illattya,
65 Bö terméssel határidat
Isten látogassa.
12. Konnyen csörgő, kövön pöngő
Amaz kis Aranyos,
Mikor árrad, meg nem szárod,
70 Fölötte hatalmas,
Szalma maggal vidékiben
Meg telik az nagy kas.
13. Elöl iárja, rá toppantya
Doboka vármegye,
75 Után Torda, ne had soha,
Tied az erszénnye,
Meg borsolva, vajba rántva
Mind el kél az leve.
14. Szépen iárja, amaz fujja,
80 Szépen Szebén vára,
Nosza gazda, ne fus gazra,
Hoz bort az asztalra,
Mert ha külön tsak félen vonsz,
Meg üt amaz csalfa.
15. Félen tartod az nagy orrod,
85 Déva, Görgyén vára,
Barássonak az kü fala
Pogátsábul rakva,
Jer ki Kata, ha köl néked
90 Füles habarnicza.
16. Az hariska, tatár buza,
Vajki io puliszka,
Nosza, kurta, hol az kurva,
Vigyorog az farka
95 Az nagy papnak, az vargának
Bial bör kalapia.

100 17. Maros székrül, Udvar helyrül
Megyek Három székre,
Szépségérül térségére,
Nints mássa Erdelyben,
Isten tartsa, szaporítsa
Gabonáját benne.

105 18. Egésséggel, békességgel,
Edes lako földem,
Kit sohajtót és ohajtót
Ez napokban szivem,
Im, hogy iuték, belé lépek,
Meg vidula lölköm.

110 19. Egésséggel, idvösséggel,
Edes szép szerelmem,
Isten hozot es hordozot
Örvendetes hirben,
Ithon már üly, és velünk légy
Együt szeretetben.

115 20. Nohát, immár minden ember
Örüllyön ez napon,
Nagy io kedvet, vig örömot
Mutasson ez házbon,
Az én szivem mert haza iöt
Szerentsés orában.

177/II.

.....
(10.) 1.
.....
5 Noha hegy völgy es darabos,
Nincsen buza bene,
Amaz tokos, sok kalapos
Mert azt mind meg ette.

10 (11.) 2. Kús Kükülő, Nagy Kükülo
Gyönyörü folyasa,
Nyarad vize, kedves ize,
Rosa az illattya,
Bov termessel hatarodott
Isten tartogassa.

109–120 [A strófák sorrendje a kéziratban felcserélve.]

- 15 (12.) 3. Kövön csergő, szepen pergő
Amaz küs Aranyas,
Mikor arrad, meg nem *szárad*,
Fölötte hatalmas,
Szalma magal videkeben
Meg telik az nagy kas.
- 20 (13.) 4. Elöl iarja, rea topantya
Doboka var mege,
Utan Torda, ne had soha,
Tied az erzenye,
Meg borsolva, vagva, rontva,
Mind el kel az leve.
- 25 (14.) 5. Szepen jarja Karan sebes,
Szeben Szeben varo,
Nosza, gazda, ne fus gaczra,
Hoz bort az asztalra,
30 Mert ha külön s. felen vonszasz,
Majd meg ut *az csalfa*.
- (15.) 6. Felen tartod az nagy orrod,
Deva, Györgen vara,
Barasonak az kö fala
35 Pogacsabol rakva,
Jer ki Kata, ha kel alma,
Felis hamar ranca.
- (16.) 7. Az haricska, tatar buza,
Vaj ki jo puliszka,
40 Az köles liszt ficsorkanak
Igen jo malajka,
Az nagy papnak es vargaknak
Bial bör kalapjok.
- (17.) 8. Maros szekről, Udvar helyről
45 Megyek Harom szekre,
Szepsegire s. termetire
Nincsen szeb Erdelyben,
Isten tarcsa s. szaporisa
Gyabonajat bővön.

13 Kökön 15 arrad 24, 28, 30 [A sorvégek mára lekoptak, kiszakadtak, Thaly olvasata alapján egészítettük ki őket.]

50 (18.) 9. Nosza, mjnt vagy, bivor pancsi,
Edes lako helyem,
Kit ohajtok, csak jajgatok,
Rabsagban van szivem,
Most hogy jutek, be lephetek,
Meg vidula lelkem.

55 (20.) 10. Egessegel, üdvösegel,
Edes lako helyem,
Isten hozott es hordozott
Örvendetes hirrel,
60 Ithon mar legy, velünk itt legy
Együt kedvesegben.

65 11. S. el ne felejts, inkab eltes
Jo izü etkeekkel,
Csik orzaga, Gyergyo vara,
Igen sovan földe,
Ki probalta, az tudhatya,
Vagy az ki lakhatta.

177/III.

CANTIO NOVI

5 (1.) 1. Nosza hajdu, furge varju,
Jarjunk egj szep tanczot,
Nem vagj fattju, sem rosz gjapju,
Kialcs hat egj hopot,
Szajad mongjon, labad njomjon
Egj katona czuppot.

10 (2.) 2. Perdülj czizma, jarjad anja,
Elöl tollas, elől,
Eme Gjurka, kura fia
Vidul körül belől,
Topancs gjonson, had csoszszanjon,
Ne maragj bal felől.

57, 60 [Thaly olvasata alapján kiegészítve.] 61 felejts <adgyal>
5 njom

- 15 (3.) 3. Hol vagj, rodulj, nosza vidulj,
Fud az bagi tanczat,
Az semlejat, s a tomlejet,
Ne kemeld az pipjat,
Mert emennek, Kús Peternek
Adta az bal sarjat.
- 20 (5.) 4. Haja Tisza, haja Duna,
Száva, Drava vize,
Mindenikis, ha meg arad,
Zavaros az vize,
Az tokoses hogj altalment,
Meg vatozot ize.
- 25 (4.) 5. Gjaszol Buda, Eger vara
Jelen hagna fustit,
Karany sebes, Kus belenes
Be hunta job szemet,
A tokosnak, rossz fatyunak
30 Nem alhatya kezet.
- (6.) 6. Mare Szare, Mudaara
Fut Havas el földé,
Ungur, bungur, eme rumulj
Satorat fel szette,
35 Szatul Mare, pitonare,
Nincsen az eb verte.
- (7.) 7. Erdelj, Lippa, Baranjocska,
Meg jard labam, meg *járd*,
Eme gjöngjös kus keszkenös,
40 Nehol fut jobb anyad,
Mit dudorgasz, hogj nem ugrasz,
Kurva volt az babad.
- (9.) 8. Kus tartomanj, mely hu sovany,
Eme Mara Maros,
45 Nincs buzaja, gabonaja,
Mind meg ette a tokos,
Ne fej bar, hogj kart vallasz,
Buzades meg dohul,
Eme tokos a kalapos
50 Mert azt mind meg ette.

20 szalla 29 rossz fatyunak <rossz fatyunak> 38 [Az utolsó szó hiányzik.] 45 buza

- (8.) 9. Also banya, Felső banya,
Jo köver szalonna,
Bö az bora, korcsomaja,
De ingen nem adgja,
55 Ha penzed nincs, köcseged nincs,
Megis koplaltat ma.
- (12.) 10. Kövön pergő, könnyen csergő
Eme kus Aranjas,
Mikor arad, meg nem farad,
60 Felette hatalmas,
Videkedben szalma maggal
Meg telik az nagj kas.
- (13.) 11. Elöl jarja, sirva nezi
Doboka var megje,
65 Utan Torda, ne had soha,
Tied az erszenye,
Meg borsolva, vajba rantva
Mind el kel a telbe.
- (14.) 12. Szepen jarja eme vara,
70 Szebben *Szeben* vara,
Nosza gazda, ne fus gazra,
Hoz bort az asztalra,
Ha csak kullogsz, vaj felé vonsz,
Majt meg üt az csalfa.
- (15.) 13. Felen tartod az nagj orrod
75 Deva, Görgeny vara,
Barasonak a kö falat
Pogacsabol raktak,
Jöj be Kata, ha kel neked
80 Füles habarnyicza.
- (16.) 14. Az haricska, tatar kasa,
Vagj ki jo pojaszka,
Nosza kurta, hol a szarka,
85 Vigjorog az farka,
Az nagj papnak, s a varganak
Bial bor kalapja.

57 fővön 67 melj bosolva 70 Szebben 71 gazra <mert meg üt az csalfa> 75 [A *felen* utolsó két betűje beszúrva.] 78 pocsabol

- (17.) 15. Maros szekről, Udvar heljrol
Jutek Harom szekre,
Szepsegere, teczesere
Massa nincs Erdeljnek,
Isten tarcsa, szaporicsa
Gabonajat benne.

90

178/I.

1. Fennyen tartod az orrodat, kevély Pozsony Vára,
De panaszos a mit eszel, noha pénzed ára,
Miattad vólt az Országnak régenten nagy kára,
Néked is úgy leszen dolgod, hidd el, nem sokára.
- 5 2. Amaz hires Esztergom is nem ládd, mikint jára,
A ki régen hágott vala nagy uborka fára,
De már szegény viszsza esett a feje lágyára,
Csak Nagy Szombat visel gondot, mint mustohájára.
- 10 3. Hires Nagy Győr Magyar Város, de most Német birja,
Gazdag Varas vólt valaha, mint Kronika írja,
De mivel hogy az Németre szállott minden zsirja,
Azert szeginy csak azt nézi, hol leszen a sirja.
- 15 4. Három hires Komáromok vannak az Országban,
Mindeniknek elég jutott az külső jószágban,
De hihető, hogy egyiknek több jutott a Vágban,
Kiért többit nem engedi élni szabadságban.
- 20 5. Nagy Komárom pogácsábúl vagyon fel építve,
Az házak is mind tejfellel vannak fejeítve,
Nagy bástyái szalonnával vannak erősítve,
A Dunával kö falai vannak környül véve.
6. Szakolcza is olyan immár, mint egy Hires Kurva,
Kö falai kívül belől által vannak fúrva,
Bástyái is kívül belől mind fel vagyon turva,
Mert valamit érzett benne amaz dühös Morva.
- 25 7. Nagy Szombat is mind ezekhez szabja magát társa,
Mert itt minden gyülevésznek találkozik mássa,
Ott Németnek, és Lengyelnek vagyon jó lakása,
Kiért bizony sok szeginynek megapad az hasa.

89 [Az s a mikrofilmen nem látszik.]

1 VI Félén 6 VI Buborkafára 17 V rabságábúl VI Pogásából

- 30 8. Kassa tartván Eperjessel, Léva Lengyelekkel,
El pusztítván Tokaj Várát tüzes fegyverekkel,
Igy ronták meg az Országot ő kemény kezekkel,
El rongalák, el pusztíták eő dühösségeikkel.
- 35 9. Eger Vára emlékezik amaz hires szü zrül,
Aki amaz Pogány Basát le lövé az hegyrül,
Kiért ugyan dicsirtetett a Szüz mindenektül,
De végtére kint szenvedett a Pogány Töröktül.
- 40 10. Kintses Soprony Kintses Város mind ekkoráig vólt,
Mert ő ellenség kezébe soha nem akadott,
Mivel a Kints, sok ajándék ott meg nem szakadott,
Azért épen es gazdagon mindenkor maradott.
11. Köszög készült kéz-fogáshoz nyalka kuruczokkal,
Midön eleiben mentek nagy ajándékokkal,
Kótsag tolyját adván nékik arany koszorúkkal,
Még is végre kezet fogott rongyos labanczokkal.
- 45 12. Télen nyáron tele sárral Sár Várnak útzája,
Meg rozdasúlt, nem villog már régi vitorlája,
Nints kelete, betsüllete, mert üres konyhája,
Nints is ott már az böltseknek törvényes táblája.
- 50 13. Kiss-szombathely szép kiss Város, Kuruczok Mátkája,
Ott a Magyar Katonáknak nyilik vitorlája,
Ott tartatik az Magyarok viragos zászlója,
Szent Mártonynak mind Fiának czimeres palásztya.
- 55 14. Kevély Pápa mint egy Páva, de nintsen orczája,
Mert akarmely nyalka Kurucz könnyen fér hozzája,
Nem gátollya földbül épült posvanyos bástyája,
Nem pediglen sárbül csinált sarampós kapuja.
- 60 15. Veszett Veszprém mind hostyástul Bohem völgyévé vált,
Mert regenten egy katonát ő igen meg tréfált,
Le esvén a kö-sziklárul ki töré a nyakát,
Kiért betsülletes Ember ő benne meg nem hált.
16. Püspöki vár borral ékes, kenyérbül nem szükös,
Ött Templomú Pécs Várossa gazdag, betsülletes,
De még is az jövevénynek igen félelmetes,
Mert ő a félelmes néppel, kivált Ráczal tellyes.

- 65 17. Szöged Kecskeméttel együtt mint festett Koporsó,
Ollyanok mint el széllyedett, el öntetett borsó,
Nem kell ott az Aszszonyoknak frissen pergő orsó,
Hanem inkább tele borral a nagy pintes korsó.
- 70 18. Tömösvár is Peter várral vig várak valának,
Nandor Varát nagy zokogva kik most is sirattyák,
Mert mind ezek a Némettül pénzen el adattak,
Kiért az Magyar Varosok sirban be rakattak.
- 75 19. Pest és Buda közt a Duna már egyszer meg égett,
De az Isten el óltani küldött segítséget,
Kiért szeginy Magyaroknak ad jó reménységet,
Hogy még Buda látt valaha királyi Fölséget.
- 80 20. Szabad Szendrő, szent a Neve, szentül is mondatik,
Mert ott a Bachus Istennek templom építetik,
Télen s nyáron teli borral, azért tiszteltetik,
Tülem is hát vigan legyünk, az énekeltetik.

178/II.

- (1.) 1. Fellyen tartod az nagy orrod, kevely Poson Vara,
De panaszos az mit eszel, noha penzed arra,
Miattad volt az orszagnak az előtt sok kara,
Meg te Neked is ugj lehet sorsod nem sokara.
- 5 (2.) 2. Ama hires Esztergom is nem lad, mikent jára,
Aki regen fel ült vala az ugorkafara,
De most szegeny vissza esett az feje lagjara,
Tsak Nagj Szombat visel gondot, mint Mostohajara.
- 10 (3.) 3. Hires Nagj Györ Magjar Varos, de most tokos birja,
Gazdag varos volt valaha, mint Kronika írja,
De pundrasnal vagyon annak mostan minden zirja,
Tsak azt nezi mostan szegeny, hol lesz az ő sirja.
- 15 (5.) 4. Nagj Komarom pogatsabol vagjon fel epitve,
Az falai mind tejfellel vagjon erősítve,
Nem tsuda hát, hogj oly igen el van hiresítve,
Az bastyai szalonnabol vagon ekesítve.
- 20 (19.) 5. Pest es Buda közt az Duna mar etzer el egett,
De az Isten el oltani küldött segetseget,
Kiert szegeny Magyaroknak ad jo remenseget,
Hogj Buda lát meg valaha kiraly felséget.

(14.) 6. Kevely Papa, mint egy Pava, de nintsen Orczaja,
Mert akar mely hires Kurva könnyen fér hozzaja,
Ottan vala katonaknak az előtt hazajok,
De nintsen most az vitezeknek ottan batorsagok.

25 (15.) 7. Veszét Veszprem mind bastyastul Bohem völgyéve vált,
Ringyes rongyos ő köfala, hoszu Utzára szalt,
Mert regenten meg valaha egy Katonat trefalt,
Es az utan jo Katona ő benne meg nem szalt.

178/III.

(1.) 1. Félen tartod nagy orodat, kevély Poson Vára,
Hogy Corona benned vagyon, a sem pénzed ára,
Miattad volt az Országnak az előtt Nagy Kára,
Még néked hogy lesz sorsod, meg lásd, utollyára.

5 (2.) 2. Amaz hires Esztergom is lát miképpen jára,
Ki nem régen fel hágot volt az uborkafára,
De már szegény viszá esett az feje lágyára,
Tsak Nagy Szombat visel gondot, mint Mostohájára.

10 (3.) 3. Hires Nagy Győr Magyar Váras, de most Német birja,
Gazdag Váras volt valaha, mint Cronica írja,
De immár most Német birja, néki minden zsirja,
Tsak azt nézé, azt szemlélé, hol lehessen sirja.

15 (4.) 4. Három hires Komáromok vannak az Országban,
Mindeniknek elég jutott az külső jóságban,
De az edgyik többet ivot, hihető, az Vágban,
Azért többet nem engedi élni szabadságban.

20 (5.) 5. Nagy Komárom pogátsából fel vagyon építve,
Az falai mint téjfellel vadnak fejezítve,
Az Bastyai Szalonnával vadnak erőssítve,
Nem héjában hogy oly igen el van hiresítve.

(19.) 6. Pest és Buda közt a Duna már egyszer el égett,
De az Isten oltalmára küldött segítséget,
Es a Szegény Magyaroknak adott reménséget,
Hogy még Buda meg érheti királlyi Felségét.

25 (14.) 7. Kevély Pápa, mint egy páva, de nintsen orczája,
Mert akármely kurta kurva könnyen fér hozzája,
Es a régi Magyaroknak leg kedvesbb hazája,
Amaz nyalka Kuruczoknak pallazo tanyája.

- 30 (20.) 8. Szabad szent György, szent a Neve, méltán is hivatik,
Bacchus Isten Templomában ottan tiszteltetik,
Télen Nyáron teli borral, azért kedveltetik,
Vivát téhát én töllem is, ki enekeltetik.

178/IV.

- (1.) 1. Férre tartod orrodot, kevély Poson vára,
De panaszos, amit eszel, noha pénzed árra,
Miattad volt az országnak ez előtt nagy kára,
De nékedis úgy lesz dolgod, hiddel, nem sokára.
- 5 (19.) 2. Pest és Buda közt a Duna mar egyszer el égett,
De az Isten el oltani küldött segítséget,
Kiért szegény magyaroknak ad jo reménséget,
Hogy Buda álna valaha királyi felséget.
- 10 (4.) 3. Három hires Komáromok vadnak az országban,
Mindennek elég jutot a külső jóságban,
De az edgyik többet ivut, hihető, a várban,
Azért a többbit nem engedi élni szabadságban.
- 15 (5.) 4. Nagy Komárom pogácsából vagyon fel építve,
A Bástyája szalonnával vagyon erősítve,
Az házakis sok téjfellel vadnak fejezítve,
Nem tsuda, hogy annyira vagyon hiresítve.
- 20 (2.) 5. Ama hires Esztergom is laddé, mikép jára,
A ki régen hágott vala nagy ugorka fára,
De most szegeny vissza puffant a feje lágyára,
Mert Nagy Szombat visel gondot, mint mostohájára.
- (3.) 6. Hires nagy Győr Magyar város, de most Német birja,
Azert ő ily sáros,
Mert Németre szallot néki minden zsirja,
Gazdag város lehetett e, mint kronika írja.

178/V–VI.

A' RÉGI VÁROK

- (1.) 1. Fennyen tartod az nagy órrod, kevély Poson vára,
De panaszos, a' mit eszöl, noha pénzed árra,
Miattad volt az Országnak ez előtt nagy kára,
Te néked is így lesz dolgod, hidjed, nem sokára.

- 5 (2.) 2. Amaz hires Esztergom is, lásd é, miként jára,
A' melly régen hágott vala nagy uborka fára,
De mast szegény vissza-esett a' feje' lágyjára,
Mert Nagy Szombat visel gondot mint mostohájára.
- 10 (3.) 3. Hires nagy Győr Magyar Város, de most Német birja,
Sován azért, mert Németre szállott minden 'zírja,
Hires város volt valaha, min' kronika írja,
De most azon is aggódik, hol lessz az ő sírja.
- 15 (4.) 4. Három hires Komáromok vannak az Országban,
Mindeniknek elég jutott a' külső Jóságbán,
De az egyik többet ivott, hihető, az Vágban,
És a' többit nem engedi élni szabadságban.
- 20 (5.) 5. Nagy Komárom *Pogásából* vagyon fel-építve,
A' bástyája szalonnával vagyon erősítve,
A kő-fali mind téjföllel vannak fejtérve,
Nem csoda hát, hogy annyira el-van hiresedve.
- (19.) 6. Pest és Buda közt a' Duna már egyszer el-égett,
De az Isten el-oltani küldött segítséget,
Így még szegény Magyaroknak ad jó reménységet,
Hogy még Buda lát valaha királyi Felséget.
- 25 (8.) 7. Kassa tartván Eperjessel, Lőcse Lengyelekkel,
El-pusztíták Tokai várát tüzes fegyverekkel,
Ezeket véghez vihették a' Loboncz-némettel,
Igy rongálván az Országot fegyveres kezekkel.
- 30 (15.) 8. Veszett Veszprim mind bástyástúl Bohin-völgyére szállt,
A' kő fala ringyes rongyos, hosszú utszára váltt,
Nem csuda, mert a' katona régenten benne háltt,
A' sok kurta kuruczokkal vigyázatlan strásáltt.
- 35 (14.) 9. Kevély Pápa mint egy Páva, de nincsen orczája,
Mert akár melly kurta kurucz könnyen fér hozzája,
Ez volt régi katonáknak kedvesebb szállása,
De már mostan nem kell ottan katonák' lakása.
- 40 (10.) 10. Kincses Sopron szabadságban még is meg maradott,
Eggyes volt a' kuruczokkal, de kezét nem adott,
Mert a' sok kincs, sok ajándék soha el nem fogyott,
Azért régi szabadsága fel nem dulattatott.

POZSONYI ORSZÁG-GYŰLÉSBEN KÖLT PASCHQUILUS

- (1.) 1. Félre tartod az orrod, kevés Pozsony vára,
Mind panaszos, a' mit eszel, noha pénzéd árra,
Általad volt az Országnak régenten nagy kára,
Te neked-is így leszsz dolgod, hidd-el, nem sokára.
- 5 (2.) 2. Ama híres Esztergam-is látod, miként jár,
Ki már egyszer fel kapott az ugorka fára,
De most szegény vissza esett a' feje lágygyára,
Mert Nagy Szombat visel gondot mint Mostohájára.
- 10 (10.) 3. Kintses Sopron szabadságban még-is meg maradott,
Egygyes volt a' kurutzokkal, de kezét nem adott,
Mert a' sok kints, sok ajándék, ott el nem szakadott,
Azért ő szabadságában mindig meg maradott.
- 15 (3.) 4. Híres Nagy Győr Magyar város, de most Német birja,
Azért sovány, mert Németre szállott minden zsírja,
Gazdag város volt valaha, mint krónika írja,
De már arról gondolkodik, hol lesz az ő sírja.
- 20 (4.) 5. Három híres Komáromok vagynak az Országban,
Mindeniknek elég jutott a' külső jószágban,
De az edgyik többet ivott, hihető, a' Vágban,
Mert a' többet nem engedi élni szabadságban.
- (5.) 6. Nagy komárom pogásából vagyon fel épette,
A' bástyaji szalonnával vagynak erősítve,
A' falai mind téjfellel vagynak fejtérve,
Nem tsuda hát, hogy olly igen el van hiresítve.
- 25 (19.) 7. Pest és Buda közt a' Duna már hétszer meg-égett,
De Isten el oltására küldött segítséget,
Azért Szegény Magyaroknak ad jó reménységet,
Hogy még Buda lát valaha kiralyi felséget.
- 30 (14.) 8. Kevél Pápa mint az páva, de nintsen orczája,
Mert akar melly kurta kurutz könnyen fér hozzája,
Ama kevés kurutzoknak kedvesebb hazája,
Nem kell itten immár többé katonák lazája.

35 (15.) 9. Veszett Veszprém mint bástyástól Bőhén völgyévé vált,
A' falai ringyes rongyos hosszú útszakba szált,
Mert régenten egy katona hogy régenten ben hált,
A' sok szép dámák számában ő nagy módot talált.

40 (12.) 10. Télen nyáron tele sárral Sárvárnak utszája,
Nem héjában sárból épült puszta palotája,
Meg rozsdásult, nem villog már fényes vitorlája,
Nem tartatik benne többé a' törvény táblája.

(20.) 11. Híres Szent Grót, szent a' neve, méltán-is hivatik,
Mert ott a' Bachus Istennek templom építettik,
Hegye völgye tele borral, azért kedveltetik,
Tőlem-is hát vivat, vivat, így énekeltetik.

178/VIII.

A POZSONYI GYÜLÉSBEN KÖLT

(1.) 1. Félre tartod az orrod, kevés Pozson várba,
Mind panaszos, a' mit eszel, noha pénzed árra.

(3.) 2. Győr híres város, de most német birja,
Azért sovány, mert Németre szállott minden zsirja.

5 3. Híres város lehetett ez, mint kronika írja,
De most-is azon bánkodik, hol lessz az ő sírja.

(2.) 4. Lám a' híres Esztergam-is látod, mikként jára,
Ki már egyszer fel-kapott az ugorka fára.

10 5. De ám szegény vissza esett a' feje lággyára,
Azért ma hát nem kell neki katona strázsára.

(5.) 6. Nagy komárom pogásából vagy fel építve,
A' fala-is mind téjfellel vagy fejéretve.

(19.) 7. Pest és Buda közt a' Duna már 7szer meg égett,
De az Isten el-oltani küldött segítséget.

15 8. Azért szegény magyar haza várhat reménységet,
Hogy ő-is még lát valaha kiralyi felséget.

178/IX–X.

- (1.) 1. Fennyen tartod nagy orodat, kevély Posony vára,
De panaszos a' mit eszel, noha pénzed ára,
Te benned már sok gazdagnak volt egyszer nagy kára,
De talám még jobb leszsz dolgod, el-hidd, nem sokára.
- 5 (2.) 2. Ama hires Esztergom-is igen porul jára,
A ki régen hágott vala a' buborka fára,
De már szegény vissza esett a' feje-lágyára,
Mert Nagyszombat visel gondot mint mostohájára.
- 10 (4.) 3. Három hires Komáromok vannak az Országban,
Mindeniknek elég jutott a' betses jószágban,
De az egyik kiváltképpen sokat vett a' Vágban,
Azért-is volt a' többinél nagyobb szabadságban.
- 15 (5.) 4. Rév-Komárom pogátsábul vagyon felépítve,
A' házak-is mind téjfellel vannak fejezve,
A' bástyái szalonnával 's hájjal erősítve,
Menyetskéi magyarossan vannak ékesítve.
- 20 (9.) 5. Egervára emlékezik ama hires Szűzrül,
Ki a' pogány Törökbasát le-lövé a' bértzrül,
Mellyért ugyan ditsértetett a' Szűz mindenektül,
De végtére mint szenvedett a' pogány ebektül!
- (3.) 6. Hires Nagy Győr magyar Város, de most már más birja,
Magyar Város volt valaha, mint Kronika írja,
De bezzeg már el olvadt mind vaja mind 'sirja,
Mert másnak a' markában van a' nyaka gallérja.
- 25 (10.) 7. Kintses Sopron kultsos Város mind ekkoráig volt,
Mert még ellenség kezében soha nem akadott,
Eddig semmi nemű rosda még rá nem ragadott,
Mivel ajándékkal győzte azt, ki rátamadott.
- 30 (12.) 8. Télen nyáron tele sárral Sárvárnak utzája,
Meg rosdásult, nem villog már fényes vitorlája,
Nints kelete, betsülete, mert üres konyhája,
Be dült fala, nints oldala, fel-kopott a' szájja.
- 35 (14.) 9. Kevély Pápa mint egy páva, de nintsen ortzája,
Mert akármi kurta kurutz könnyen fér hozzája,
Nem is gátol immár senkit posványos bástyája,
Mivel kevés a' dohánnya, kitsiny a' pipája.

- 40 (6.) 10. Fejérvár-is tsak olyan már, mint egy hires kurva,
Kőfalai köröskörül által vannak furva,
A' bástyái kívülbelül mind fel vannak turva,
Lakja Német, Rátz, Magyar, Tseh, Tót és a' Morva.
- (11.) 11. Kőszeg készült kézfogóhoz nyalka Kurutzokkal,
Midőn mentek elejekbe sok tele 'sákokkal,
Tallérokát bőven hányván arany koszorúkkal,
Meg-alkudván meg-egyeztek tsak hamar azokkal.
- 45 (13.) 12. Kis szombathely ékes Város, kurutzok mátkája,
Ott a' Magyar Katonának nyillik vitorlája,
Szent Mártonyban tartatott volt kintses kamarája,
Ugrándozva nyeritezett kényes paripája.
- 50 (16.) 13. Péts városa borral bővös, kenyérből sem szűkös,
Öt templommal ékesített, gazdag, betsületes,
De kár, hogy sok dib dáb néppel, kivált Rátzal terhes,
Mert máskép a' többi között volna nagy érdemes.
- 55 (17.) 14. Zrinyi Miklós' Szigetvára mint festet koporsó,
El-apródot, el szélledett, mint a' rossz vad borsó,
Vitézséget fel-váltá itt a' Turbéki korsó,
Nadrág-Szabó, botskor Varga, kováts, pörgő-orsó.
- (19.) 15. Pest és Buda közt már egyszer a Duna meg-éget,
De az Isten el-oltani küldött segítséget,
Mellyért szegény Magyaroknak ad jó reménységet,
60 Hogy még Buda ér valaha Királyi felséget.
- (20.) 16. Szala Szent tót, szent a' neve, méltán neveztetik,
Mert ott a' Bakkus Istennek templom építtetik,
Oltsó bora, oltsó húsa azért kedveltetik,
De bezzeg a' böltéseségre ritkán emeltetik.
- 65 (18.) 17. Tömösvár-is Pétervárral víg várak valának,
Még a' Török Landor Várát nem tartá magának,
De már mostan kintelen is tőle el-vállának,
Mellyért a Magyar Várak-is gyászban borulának.

178/XI.

KURUC TANYA

- (1.) 1. Fennyen tartod a nagy órod, kevély Pozsony vára,
De panaszos, amit eszel, noha pénzed ára;
Miattad vólt az országnak nem régen nagy kára,
De neked is úgy lehet ám dolgod, nemsokára.
- 5 (2.) 2. Lám a híres Esztergom is, látd-e, miként jára!
Aki régen hágott vala nagy ugorkafára,
De most szegény visszaesett a feje lágyjára,
Mert Nagyszombat visel gondot szép oskolájára.
- 10 (7.) 3. Nagyszombat is mindenekhez tartja magát tárva,
Mindenféle ellenségnek nem vala bezárva,
Kuruc, német szállást talált benne készen várva,
Nem csuda hát Esztergomnak ott lakni, mert árva.
- 15 (6.) 4. Ugy maradott Szakolca is, mint egy híres kurva,
Mindenfelül a kőfala által vagyon fúrva,
A sánca is kívül-belül mind öszve van túrva,
Mert valamit érzett benne ama dühös morva.
- 20 (4.) 5. Három híres Komáromok vagynak az országban,
Mindeniknek elég jutott a külső jószágban,
De az egyik többet ivott, hihető, a Vágban,
Mert a többit nem engedi élni szabadságban.
- (5.) 6. Revkomárom pogácsákból vagyon felépítve,
A bátyái szalonnával vagynak erősítve,
A házak is mind tejfellel lévén fejéritve,
Semmi csuda, hogy így el van vára hiresítve.
- 25 (3.) 7. Híres Nagy-Győr magyar város, de most német birja,
Azért sovány, mert németre szállott minden zsirja.
Gazdag város vólt régenten, mint kronika írja,
De most azon is aggódik, hol lesz az ő sirja.
- 30 (19.) 8. Pest és Buda közt a Duna már egyszer elégett,
De az Isten elóltani küldött segítséget;
Kiért szegény magyaroknak ad jó reménységet,
Hogy még Buda lát valaha királyi felséget.

- 35 (8.) 9. Kassa tartván Eperjessel, Lőcse lengyelekkel,
Elpusztíták Tokaj várát tüzes fegyverekkel.
Az esztelen kurucok is mind együtt ezekkel
Igy ronták meg az országot fegyveres kezekkel.
- 40 (10.) 10. Kincses Soprony szabadságban mégis megmaradott,
Egyes volt a kurucokkal, de kezet nem adott,
Az ellenség kezébe még sohasem akadott,
Mert a sok kincs, sok ajándék ott el nem szakadott.
- (14.) 11. Kevélly Pápa mint a páva, de nincsen orcája,
Mert akarmely nyalka kuruc könnyen fér hozzája;
Ez a nyalka kurucoknak kedvesebb hazája,
De most ottan sem kelletik katonák hazája.
- 45 (12.) 12. Télen-nyáron tele sárral Sárvárnak utcája,
Nem hijjában, sárban épült pusztá palotája;
Megrozsdásúlt, nem csillog már fényes vitorlája,
Mindenfelül szorongatják, üres a konyhája.
- 50 (13.) 13. Özvegy leány, kis Szombathely, kurucok mátkája,
Nyalka vitézek szívének felnyitott bárkája,
Rimaszombat városának kedves leánykája,
Hires-neves Nagyszombatnak árva unokája.
- (20.) 14. Szabad Szentgrót e szent névvel méltán neveztetik,
Mert ott a Bakhus-istennek templom építettetik;
55 Hegye-völgye tele borral, azért kedveltetik,
Tőlem is hát neki vivát most énekeltetik.

179/I.

- (1.) 1. Fenynyen tartod a nagy orrod, kevély Szeben vára,
De panaszos, a mit eszel, noha pénzed árra,
Miattad volt az Országnak régenten nagy kára,
Teneked is így lesz dolgod, hidd el, nem sokára.
- 5 (2.) 2. Ama hires Fejér vár is látod, miként jára,
A mely régen hágott vala nagy ugorka fára,
De jaj szegény vissza esett a feje lágygyára,
Mert más visel gondot rea, mint mostohájára.
- 10 (5.) 3. Torda Vára pogácsákkal vagyon fel építve,
A hazak is Tejfelekkel vagynak fejezítve,
A bastyai szallonnakkal vagynak ekesítve,
Nem hijjába Torda vára el van hiresítve.

15 (14.) 4. Vásárhely is mint egy páva, de nintsen ortzája,
Mert akarmely kurta kurva könnyen fér hozzája,
Nem lészen már soha többé katonák szállása,
Sem a hires Kurutzoknak nem lesz itt lakása.

20 (12.) 5. Télben nyárban tele sárral Enyednek uttzája,
Nem hijába sárbol épült pusztá palotája,
Minden felől szorongattyák, üres a konyhája,
Nem fénylik már soha többé fényes vitorlája.

(20.) 6. Szabad Somjo kj a Neve méltán is mondatik,
Bachus Isten templomának méltán neveztetik,
Télben nyárban tele borral, ezért kedveltetik,
Vivát azért, a kitől ez így enekeltetik.

179/II.

(12.) 1. Télben nyárban tele sárral Enyednek utzája,
Nem hijában sárbol épölt pusztá palotája,
Nem tündöklík soha többé fényes vitorlaja,
Minden felől szorongatják, üres a konyhája.

5 (2.) 2. Ama hires Fejer vár is tudod, miként jára,
Aki régen hágott vala nagy ugorka fára,
De most szegény vissza esett a feje lágyára,
Mert más visel gondot réa, mint mostohájára.

10 (3.) 3. Kolosvár is Magyar Város, de most Nemet birja,
Azert szegény, mert Németre szállott minden zirja,
Gazdag város volt valaha, mint Krónika írja,
De most szegény tsak azt nézi, hol lészen ő sirja.

15 (5.) 4. Torda vára pogátsából vagyon fel építve,
A Bástyái szalonnakkal vagynak erősítve,
Az házois mind tefellel vagyon fejeítve,
Nem hiaba hogy illy igen el van hiresítve.

20 (14.) 5. Vásárhely is mint egy páva, de nintsen ortzája,
Mert akár mely hires kurva könnyen fer hozaja,
Nem lesz ott már soha többé katonák hazája,
Nem a gonosz kurutzoknak örökös hazája.

(1.) 6. Fennyen tartod a nagy orod, kevély Szeben vára,
De panaszos, amit eszel, noha pénzed árra,
Miattad volt az országnak regenten nagy kára,
Tenéked is így leszsz dolgod, hidhed, nem sokára.

- 25 (20.) 7. Szabad Somjo Szent a Neve, méltán is hivatik,
Bachus Isten Templomának méltán neveztetik,
Télben nyárban tele borral, azért kedveltetik,
Vivát hát most, a ki ettől így énekeltetik.
- 30 8. Zilah vára Cseresnyével van el hiresedve,
A lakosi Bor Csiszárok, szurkosok, mint a medve,
Szabadsága volt regenten, de már el rekedve
Vagyon, azért nem is lehet senkinek jó kedve.

179/III.

- (1.) 1. Fenyen tartod a' nagy orod, kevély Szeben vára,
De panaszos, a' mit eszel, noha pénzed ára,
Miatad volt az országnak régentén nagy kára,
Meg fizetnek tenéked is, hid meg, nem sokára.
- 5 (2.) 2. Ama hires Fejérváris ladé, miként jára,
Ki régentén hágot vala nagy ugarka fára,
Mert már szegény viszá eset az feje lágyára,
És más visel gondot réá, mind mostahájára.
- 10 (12.) 3. Télbe nyárba teli sárral Enyednek utzája,
Nem híjába sárból épült pusztá palotája,
Minden felül szorongatják, ürös az konyhája,
Mert régolta hogy meg ürült viseltes táskája.
- 15 (5.) 4. Torda vára Pogátsából vadjon fel építve,
A' bástyáji szalanákal vadnak erősítve,
Az falaji mind téfelel vadnak fejezítve,
Nem tsuda hát, hogy ily igen el van hiresítve.
- 20 (14.) 5. Vásárhely is mintegy páva, de nintsen ortzája,
S mert a' kár mely kurta kurva könnyen fér hozája,
E volt imár régentén az kurutzok hazája,
Nem lesz nekik itten több is qvartéja.
- (3.) 6. Kolozsvár is Magyar város, de most német birja,
Gazdag város volt valaha, mint kronika írja,
Hogy németre szálót néki mint jó a' mint zsirja,
Most már szegény tsak azt nézi, hol lészen ő sirja.

180/I.

ALIA

1. Fenékkal föll fordult már ez széles világ,
Meg holt Mátyás király, el költ az igasság,
Ki az előtt rossz volt, azé az uraság,
Tetves mendicás is mast asztal félre hág.
- 5 2. Az ki igazat szoll, bé törik a feje,
De ki hazudnyi tud, az ül asztal fére,
Nagy kévélyen kandál az ezüst sellegre,
Könyékig iár keze az fekete lébe.
- 10 3. Ha Vitám Bergában olly oskolat tudnek,
Mellyben hazugságot egy tökkel kaphatnék,
Tsak rühes lovon is, még is oda mennek,
Tudom, ha meg jönnek, asztal fére álnek.
- 15 4. Miulta nem kezdék hazugságot szolnyi,
Az számis nem kezde tormas tsukát ennyi,
Tsak kezdék az után kemenczét füttenyi,
Rongyollot nadrághoz zifat mendikalnyi.
- 20 5. Minap oskolában ülék az szurdikban,
Egy tetüt találek az gatyám ránczában,
Meg fogám az lábát, kapa az hajamban,
Én is meg haragvám, ki hajtám az hoban.
6. Azon röpülle el egy nagy tarka picca,
Kiben belé kapa, mint egy erős bika,
Tépik egy mást ugyan hevernek az hoba,
Nosza, peticulle, nem vagy mast az ránczba.
- 25 7. En vagyok az hires Dati vigtum várban,
Hogy ha mastan volna nálom darab turo,
Vagy tokaj borral teli mazos korso,
Ugy iutna az számra amaz construccio.
- 30 8. Aban az országban, az melyben en voltam,
Egy tudatlan gyermek ökörré vált, láttam,
Hogy ott ökör nem volt az előtt, nem tuttam,
Hogy bohán szantottak akkor ott voltam.

- 35 9. Láttom olly szunyogot, melnek lába szárnya
Dunát által érte annak hosszúsága,
Hidnak tettek aztot Duna két partyára,
Az sok kereskedő emberek számára.
- 40 10. Láttam olly halat is, az melynek gyomrában
Egy kegyetlen erdő vala tágosságban,
Hogy három száz ember paripán iártában
Eleget nyulaszot vala hamarjában.
- 45 11. Láttom olly ökröt is, melynek ő dereka
Az hegyeket érte annak hoszusaga,
Hogy tizenkét hegyrül az füvet le rágtá,
Mellyen csudálkozik, az ki azt nem látta.
- 50 12. Láttom oly tikot is, melynek ő tojása
Rettenetes nagy volt annak hosszúsága,
Hogy huszon két falut el mosot az arja,
Ugy föl hanta magát, mint az tenger habia.
- 55 13. Uramnak láttom regen ide hátra,
Lentsét tsépöl igen szeme karimája,
Arrul gondolkodik, mint van háza taja,
Balotony fele van minden gondolattya.
- 60 14. Mast ollyat hazudok, kit magam sem hiszek,
Talam az urak is egy polturát vetnek,
Vagy az asztal före engemet ültetnek,
Avagy az ajton is éb rudon ki vetnek.
15. Láttom az Dunát is, hogy egyszer meg éget,
Masut ismét láttom ollyan embereket,
Kik szélnél egyebet soha nem ettenek,
Egymásra köszöntek az levegő eget.
16. Az ki ez eneket többé nem hallotta,
Avagy az eneklőt üressen botsáttya,
Ki volna, ne jutna illyen álopotra,
Az leányok köze kaléfactorsagra.

50 letsét 54 vennek 54–55 [Egy-egy szótag leragasztva.]

180/II.

CANTIO

- (1.) 1. Fenekkel fel fordult már az egész világ,
Meg holt Matyas kirallj, el tölt az igasság,
Ki rossz volt regenten, eze az uraság,
Tetves mendicansis az asztal före vag.
- 5 (2.) 2. Nagj keveljen kantal az ezüst szőnyegben,
Könjökig jár keze az fekete leben,
Ki most igazat szól, be török az feje,
De ki hazugságot, az ül asztal före.
- 10 (4.) 3. Mielta nem kezdek hazugságot szólni,
Nem kezdek az olta tormas csukat enni,
Csak kezdek az olta kemenczet fűtteni,
Vagyok bann nagy ragban kasat kuldulgatni. [?]
- 15 (3.) 4. Ha Vitembergában olj scholat tudnek,
Az hol hazugságot egj tökkel találnek,
Ha köhös lovammis, de megis el mennek,
Miheljt haza jönnek, mingjart asztal före ülnek.
- 20 (7.) 5. En vagyok az híres dativi cum verbo,
Ha kezemben volna most egj darab turo,
Vagy tokai borral teli mazas koncso,
Ugy fojna torkamra, mint egj constructio.
- (14.) 6. Majt ojjant hazudok, kit magam sem hiszek,
Talam az urakis egj sustakot vetnek,
Avagy asztal före közijek ültetnek,
Vagy cseber rudon ajton ki vetnenek.
- 25 (5.) 7. Minap scholában ülven az puczkokban,
Egy tetűt talalek az ingem ranczaban,
Meg fogam az labat, kapa az hajamban,
Enis meg haragvam, ki vetem az hoban.
- 30 (a) 8. Minap scholában ki menek az hoban,
Hat egj cziganj szalad del felől eszakra,
Azt mongja, meg fazik Mihoknak a laba,
Ha csizmaja nem lesz az jövő holnapban.

10 az olta <asztal> 14 az az hol 23 före <ülnek>

180/III.

- (1.) 1. Fenekel fel fordult már az egész világ,
Meg holt Matyas kiraly, el tölt az igassag,
Az ki regen rossz volt, aze az urasag,
Tetves mendicas is az asztal före hag.
- 5 (2.) 2. Az ki igazat szoll, be torik az feje,
Az ki tud hazudni, az ül asztal fore.
Nagy kevelyen kandas az ezüst sellegben,
Konyokig kotorasz az fekete leben.
- 10 (4.) 3. Mioleta nem kezdek hazugsagot szolni,
Az szajam sem kezde tormas csukat enni.
Csak kemenczet kezdek azolta fütteni,
Ribanczos nadragban tzipot koldulgatni.
- 15 (3.) 4. Az mellyik orszagban oly iskolat tudnek,
Hazugsagot ottan hogj en tanulhatnak,
Onnan ha meg jonek, betsuletet kapnek,
Azutan pediglen asztal före ülnek.
- 20 (7.) 5. En vagjok az hires dativi cum verbo,
Ugj ha most kezemben volna darab czipo,
Vagj tokai borral tele mazas kantsó,
Ugj jöne szajamban mind az constructio.
- (5.) 6. Minap iskolaban ülek az putzokra,
Egj tetüt tanalek az ingem ranczaban,
Meg fogam az labat, kapa az hajamban,
Kire meg haragvan, ki vetem az hoban.
- 25 (6.) 7. Arra ra repüle egj nagy picca szarka,
Kibe bele kapa, mint egj erős bika.
Jol meg tepek egj mast, hevernek az hoba,
Nesze, peticule, nem vagj most az ranczban.
- 30 (a) 8. A minap meztalab ki menek az hora,
Hát ugj fut egj cigany eszakrol eszakra,
Azt mongjak, Miskanak meg fazik az laba,
Ha csizmaja nem lesz az jövő holnapban.

1 Feneket 23 [Előbb:] Meg fogam az labat ki vetem az hoban 28 Mesze

- 35 (14.) 9. Majd olyant hazudok, kit magam sem hiszek,
Talam az urak is egj sustakot vetnek,
Avagj asztal fore mellejek ültetnek,
Avagj cseber rudon az ajton ki vetnek.
- 40 10. Tobbet is hazudnek, de szedik az etket,
Meg ittak az urak az fekete levet.
De senki nem mongja, adgj Miskanak benne,
Tsak hajtogattyak ök az pohart ket kezre.
11. Surge sujna frater, abeamus inde,
Non est hic betsület, si non scis mentire,
.....
.....
- 45 (16.) 12. Az ki ez eneket többbe nem hallotta,
Avagj az eneklöt üressen botsattya,
Kivanom, hogj jusson illyen meltosagra,
Mendicasok között calefactorsagra.

180/IV.

- (1.) 1. Fenekkel fel fordult már az egész világ,
Meg holt Matyás kiraly, oda az igasság,
Ki regenten rossz volt, az földi uraság,
Tetves mendicansis most asztal före vágy.
- 5 (2.) 2. Ki most igazat szol, be török a feje,
Csak ki hazudni tud, az ül asztal före,
Nagy kevelen azért sétál az helyére,
Könyökig jár keze a fekete lébe.
- 10 (4.) 3. Miolta nem szoktam hazugságot szólni,
A szám is nem kezde tormás tsukát enni,
Tsak keztem az után kementsét fültenni,
Rongyollot nadragba kását kavargatni.
- 15 (3.) 4. Valamely városban oly iskolát tudnék,
Kiben hazugságot egy tökkel tanulnek,
Ha rihs lovon is, megis oda mennék,
Tudom, ha meg jönnek, asztalföre ülnek.

33 [A sor után kihúзва:] majd ollyant hazudok 43–44 [Hiányzik.]

- 20 (14.) 5. Majd olyat hazudnek, hogy éppen nem hidnék,
Talán az uraktul petakot is nyernék,
Vagy az asztalfőre közéjek én ülnek,
Vagy pedig ebrudon majd ki vetettetnek.
- 25 (9.) 6. Lattam oly szunyogot, kinek szörnyu laba
Mint egy száz sing vala éppen az hosszára,
Hogy az hidnak tettek Duna ket partyara,
Az kereskedőknek intézték számokra.
- 30 7. Es ellenben jártam már én oly nagy hegyet,
Mellyről nyereg kápam dörgölte az eget,
Kemény fellegekrül kapdostam a szelet,
Hogy meg az farkam is tsovalta az volgyet.
- 35 8. Ez világ csordait a fogásra rakták,
Vad oroszlányokat mind türe vondosták,
A kosokat pedig az egben hajtottak,
Az bakoknak pedig vereket ontottak.
9. Többetis hazudnék, de szedik az étket,
Mert meg ették imár a fekete levet,
De senki sem monta a Miklosnak eztet,
Mert tsak hajtogattyák a jo lompos mézet.
- 40 (7.) 10. En vagyok a hires armatus ablato,
Ha kezemben vagyon ama darab turó,
Vagy tokai borral teli pintes korso,
Ugy menne a számon, mint a constructio.
- (5.) 11. Minap oskolába ülék a kutzkóban,
Egy tetüt találék a gatyam rántzaban,
Meg kapám az labat, ragada hajamban,
Haragra gerjedék, ki vetém az hóban.
- 45 (6.) 12. Arra repüle el egy nagy tarka szarka,
Kiben belé kapa, mint egy erős bika,
Ugy meg tépik egymást, hogy szarnak rakásra,
Noszsza, pedicule, nem vagy most a rantzba.
- 50 13. Serkeny fel, jo ötsem, gyere hamar inde,
Non est hic betsület, sis mentiri unde,
Solens huc venire, cum fallacitate,
Est hic nagy huntzvutság sub distinctione.

18 <urak> talán 22 szál 43 hajamba 49 [Előbb:] ide

55 (16.) 14. Az ki ez verseket többet nem hallotta,
És az éneklöket uressen botsájtya,
Kivánom, hogy jusson csincsás uraságra,
A koldúsok között fő kapitányságra.

180/V.

- (1.) 1. Fenékkal fel fordult már az egész világ,
Meg holt Mattyás Király, el-tölt az igasság,
Az igasság helyett jött bé nagy hamisság,
A tetves Mendicans az asztal före vagy.
- 5 (4.) 2. Miolta nem keztem tormás tsukat enni,
Az én szám-is meg-szünt hamisságot szolni,
Tsak keztem az olta kementzét sepreni,
Rongyollot nadrágban egy 's mást mendicalni.
- 10 (3.) 3. Ha Vittembergaban olyan scolat tudnek,
Hogy hazugságokat vagy edgy tökkel kapnék,
Ha turos lovam-is, de tsak oda mennék,
Mihellyt oda mennék, asztal före ülnek.
- 15 4. Surge supra frater abiamus inde,
Quid abfurasti in Canistrum Conde,
Non est hic betsület, ha nem tudecz hazudni,
Tsak az hazugság itt szokot uralkodni.
- (a) 5. A' minap scolaban ki menék az hora,
Hát egy cigány szalad dél-felöl éjszakra,
Azt mongya Jantsinak meg-fazik a' laba;
Ha Tsizmája nem lesz December-havaba.
- 20 (14.) 6. Majd ollyant hazudok, hogy magam se hiszem,
Talam az urak-is egy arannyat vetnek,
Avagy asztal före közikben ültetnek,
Avagy tseber rudon az ajton ki vetnek.

181/I–III.

AZ IO SZERENTSÉNEK IRIGYLÖI ELLEN

irattatot egy nyihány Magyar versek, mellyeket ha vala ki iol meg olvasand, világossan által láttya és meg tudgya, hogy az ioknak mindenkor (*és kik*) legyenek irigyi, ez helyes mondás szerént. Virtutis comes invidia, plerumque bonos insectatur.

1. Ki ki az mit szeret, kedves az annál,
Kedvesb ő maganyi nyomo aranyál,
Mert minden öröme, kedve abban áll,
Vigh, mikor vele van, mord, mikor el vállal.
- 5 2. Bötsülettel valo egy más szeretés,
Senkit meg nem sértő tréfa nevetés,
Barátságban álló hivság követés,
Ki mondhat rám átkot, szememre vetést.
- 10 3. Ki az bűn nélkül van, vessen rám követ,
Éva almájából valaki evet,
Apro vétek nélkül senki sem lehet,
De nem érdemli meg az dühös nevet.
- 15 4. Talál az irigség, nem kétlem, okot,
Még az nap fényben is keres ő mocskot,
Az sok hamis nyelvre ki vét lakatot,
Ugatnyi tartják az komondorokat.
- 20 5. Többre mind olyan, szemben io veled,
Azt tudnád, majd söpri le ülő helyed,
Mihelyt meg emészti darab kenyered,
Azonal motkollya ártatlan fejed.
6. Föl hörpenti gyakran nálad az levet,
Akkor hizelkedik, fuja az követ,
Mást gyaláz, azt mondgya, hogy nem hágy téged,
Hazud, mert irigyi io szerentsedet.
- 25 7. Ellyenek mind azok, az kik igazak,
Pirullynak az sok irigy hazugok,
El se felejtse nek minket amazok,
Kiket mi szeretunk, minket is azok.

Cím I [A zárójelben levő két szó kimaradt.] 2 I <drá> kedvesb 9 I bü 20 III Akor el mocskolja 21 III Fel hörcsenti 23 III Mast ocsal 27 II–III ne

181/IV.

- (1.) 1. Ki ki mit szeret, kedves az annál,
Kedvesebb magányi nyomott aranyál,
Vig mikor vele van, bus mikor el vál,
Mert minden öröme néki abban áll.
- 5 (3.) 2. A ki bűn nélkül van, vessen rám követ,
Éva almájából valaki evett,
Kevés eset nélkül senki nem lehet,
Azért el nem veszi a jámbor nevet.
- 10 (4.) 3. Talál az irigyság mindenben okot,
Még a nap fényben is keres ő motskot,
Ugatni tartják az komondorokat,
Az hamis nyelvekre ki vet lakatot.
- 15 (7.) 4. Ellyenek hát azok, a kik igazok,
Pirúllanak amaz álnok hazugok,
El ne felejtse nek minket is azok,
Kiket mi szeretünk, minket is azok.

182/I–II.

1. Szerentsével az kinek van frigye,
Szaporodik annak az irigye,
Ezt én tülem bár minden el higye,
Söt megh próbált igaz gyanant vegye,
5 Minden meg engedgye,
Szívében föll tegye,
Ej ej szerentsének támod sok irigye.
- 10 2. Mert valakit vig örömben látnak,
Ott az alá nagy mélly vermet ásnak,
Irigylői az szépen iárasnak,
De azért hogy ők ugy nem iárhoznak,
Mint ebek ugatnak,
Ujal mutogatnak,
Ej ej nints fullánkiok, ugyan nem árhotnak.
- 15 3. Mely dologban kinek nintsen modgya,
Ugy utállja s mindgyarást azt mondgya,
Ha mit tud s hal, azt ő böven toldgya,
Imit amot mindennek ki adgya,
20 Hazugsággal folgya
Beszédét, mert tudgya,
Ej éj mert ki teczik az lapátnak vige.

4. Hozza sugorodik az olyanhoz,
Püsögetve mint szoktak az lohoz,
Kenyeret tész akkor az turohoz,
25 Igen köti ebet az karohez,
Sok példát elő hoz,
Hogy ő jól tud ahoz,
Ej éj mit vehet ki tüled, azon nyomozz.
5. Szép szint mutat hozzád mindenekben,
30 Alázotos, mint farkas veremben,
Azt gondolnád, nints mássa megyében,
De belé ől tsak hamar az vízben.
Meg gyöz két szineben,
Árkot áss elődben,
35 Ej éj meg kötöz ellenség képiben.
6. Gyökeret vert benne az o kovász,
Hálójaval ember után halász,
Tarisznyát ráz előtted, mint lovász,
Ha mit vehet tüled, azon horgász,
40 Sűrű kassal csikász,
Te szürödön rakász,
Ej éj io hiredben mint mérges pok, meg mász.
7. Illyent azért az ki vesz eszedben,
Kigyot tartasz akkor kebeledben,
45 Ha mézzel kinal is io kedvében,
Méregnek tarts, ne vagi affélében,
Meg próbáld elsőben,
Ha meg éred egyben,
Ej éj valogatva hidgy el beszédeben.
- 50 8. Roka hájjal kenték meg az sarkát,
Az hol fejért keresz, mutat tarkát,
Bár meg ne ölyl előtte egy szarkát,
Vagy el ne vagd az ebednek farkát,
Csak pöki az markát,
55 De meg ássa árkát,
Ej éj riskásának mondgya az tatárkát.

9. Eletedben ki voltál ily ravasz,
Förgeteget hajtson rád az tavasz,
Házod alul ki düllyön az támosz,
60 Valahol jársz, ugasson az kuvasz,
Mint az töke meg aszsz,
Mert hamissat mondasz,
Ej éj az mit nem tucz, azzal is ragalmasz.
10. Csak tékozlo az parasztribul löt ur,
65 Mint kötözöt diszno, gyökeret tur,
Mint vakandok, ganéios földet fur,
Mint az gyigyo, fullánkjaval meg szur,
Tetüt illet az tur,
Hegedüsse az hur,
70 Ej éj rosz nyelvével valamit lát, meg fur.
11. Nints tanátsa, noha ő nagy agyu,
De megis szol nyelve, mint az ágyu,
Azí tudgya, ökör ikra rák fagyú,
Az vén aszszony tsak süsd ki pattantyu,
75 Fejér madár hattyu,
Zab gyermek az fatyu,
Ej éj nyalka legént illet az sarkantyu.
12. Alatomban mellé szijja magát,
Azt gondolnád, erős, mint egy kü gát,
80 Ha eszedben nem veszed az modgyát,
Utannod veti szekere rudgyát,
Szivednek fájdolmát
Öregbitti gongyát,
Ej éj mind ellened rakja tüze lángyát.
- 85 13. Efféletül mászor meg od magad,
Mit csacsogtál, azt mind vissza tagad,
Az szarodat mászor ugy meg *ne* csapd,
Reám szollást ez után aláb had,
Nyelved meg ne harapd,
90 De halgatáshoz szabad,
Ej éj az mit tülem vársz, te azt el ne kabd.

66 II [A sor után:] (egy két pénzért majd kecskét-is meg fur) [Alternatív változatként, lásd az 56. sort!] 73 I az II azt 87 I
[A *ne* szót kifelejtette a másoló. II alapján pótoltuk.]

14. Ez éneket homalyossan írá́m,
Haragomat meg egyszer meg birám,
Ugyan sokat tuttál volt hazudnyi rá́m,
95 Mellyért szemeimet majd ki sirám,
De szollást el had rá́m,
Mert nem szenvedem á́m,
Ej éj ha rád költöm és egy nyihany gyirá́m.

182/III.

- (1.) 1. Szerentsével az kinek van frigye,
Szaporodik annak sok irigye,
Azért nékem bár minden el higye,
5 És meg próbált igaz gyanánt vigye,
Minden meg engedgye,
Szivemben fel tegye,
Haj haj szerentsének támad sok irigye.
- (2.) 2. Mert valakit vég örömben látnak,
Annak alá nagy mély vermet ájnak,
10 Irégylőji a szépen járásnak,
De azért hogy eők nem úgy járhatnak,
Mint ebek, ugatnak,
Haj, hej nints fullankjok, semmit nem tarthatnak.
- (12.) 3. Alatomban melléd adgya magát,
15 Azt vélnéd, hogy erős eő, mint kő gát,
Ha eszedben nem veszed az modját,
Utánnad veti az szekered rúdját,
Szived nagy fajdalmát
Oregbéli gondgyát,
20 Hej hej mert ellened rakja tüzes langját.
- (11.) 4. Nintsen lántza, noha eő nagy Ágyú,
Nyelve mégis jár, mint sebes Ágyú,
Azt tudja, rák, ökör, ikra, fadju,
A vény aszonyt csak süsd ki pattantyú,
25 Zab gyerek a fattyú,
Fehér madár Hattyú,
Hej hej nyalka legént illet a sarkantyú.

13 fullank [A szakasz egy sorral rövidebb.]

- 30 5. Háztúl házra azért te hordozzád,
Az jó embert másut ne gyalázzád,
Fogd az orod, és ne ragalmazzad,
Mint magád, azt úgy oltalmazd,
Nyelved zabolázzad,
Ezekben ne rázzad,
Hej hej a te büdös segged alá rakjad.
- 35 (8.) 6. Róka hájjal kenték meg az talpát,
Az hol fehér kereszt mutat tarkát,
Bár el ne vágd az ebednek farkát,
Vagy meg ne öly előtte egy szarkát,
Tsak püki az markát,
40 De meg ássa árkat,
Hej hej réskássának mondja az pohankát.
- (9.) 7. Életedben ki vóltál illy ravasz,
Fergeteget hajtson rád a tavasz,
Valahol jársz, ugasson a kuvasz,
45 Háza alúl döllyön ki a támasz,
Mint a tüke, meg ázz,
Mert hamissat mondasz,
Hej hej az mit nem tudz, azzal ne ragalmaz.

183/I.

1. vasakat viselnek,
De munkajok közöt mégis énekölnek,
Szoros belintsekbül reggel ha föll kelnek,
Mégis szabadulást szegények remilnek.
- 5 2. Mondvan, holnap dolgom talám iobban lészen,
Kinek rabja vagyok, kegyelmében vészen,
Vagy meg könyörülván értem sarczot téssen,
Ugy szabadulásra dolgom iobban lészen.
- 10 3. Oh boldog reminség, engemet is biztas,
Uramra indulván bátor szivet adhas,
Io lovat, szép fegyvert Istenem szolgáltat,
Ha meg köll halnom is, lölkömnek irgalmaz.

183/II–VIII.

A JO REMÉNSÉGRÜL

1. Reménség az embert gyakorta táplálja,
Katona istrázsát reménségért álja,
Erős had a' várat ugyan azért szálja,
Hogy pálya futását öis meg próbálja.
- 5 2. Jó regvel a' szántó ekéjét forgattya,
Fur, farag, vasait földnek igazgattya,
Reménségért szegény paragját meg szántya,
Tavasszal vettettet örömmel arattya.
- 10 3. Hol killebb, hol bellebb halászgat a' halász,
Távul puskájával kerölget a' vadász,
Lépet szed és tört hány regvel a' madarász,
Reménségért hánnya horgait a' horgász.
- 15 4. Tengeren a' gályák hogy ha szakadoznak,
El oszlott deszkákhoz sokan kapaszkodnak,
Noha ők szegények szározzat nem látnak,
De jó reménséggel *habokhoz* kapdoznak.
- 20 5. Kereskedők rendit reménség foltattya,
Erős kösziklák *közt gályákat* jártattya,
Jó izű álmait sokszor félben hadgya,
Reménség sziveket mégis vigasztalja.
6. Noha a' rabokis vasakat pöngetnek,
De mind azon közben mégis énekelnek,
Szoros bilincsekből regvel ha fel kelnek,
Szabadulásokat Istentül reménlynek.

2 III Istráso Istrását IV Katona a strázsát V Katona Strázsáját VI–VII Strása is strásáját 3 V vija 4 VIII Hogy a vitességét rajta 6 VII Farag, für 7 III mezeit IV úgy szántya V Békével paragját hogy ő is V–VIII fel száríttya 8 IV Szép őszi vetését V Tavasszal jószagát VI–VIII Megérett buzáját 10 IV Hállóval puskával 11 IV Lépet hágy és tört rak széllyel V Lépet hány 12 IV horgát is III–V, VIII halász 13 V ha el-szakadoznak VI–VII Midőn a tengeren VIII Noha az tengeren gallak szakadoznak 14 III kapkodoznak V El-szakadtt VI–VIII ragaszkodnak 15 VIII sem 16 VI–VII A jó II–III, VI–VII azokhoz V habhoz is VIII De még az Istentül szabadulást várnak. 17 Kereskedő rendek reménységért futnak VI–VII Kereskedőket is 18–20 V Hideget, meleget szegények próbálnak, Erős kö-sziklákhoz gallyákat tartanak, Sok édes álmok tölök is el múlnak. 18 II kösziklákön guláját III küsziklákot gallyákat VI kösziklák közt gallyákat VII kö-sziklákön bárkákat VIII kö szikla köszt gállákat 19 III, VI–VIII Sok jó izű almát III félben sokszor VI–VII gyakran félben VIII vélek el hagyatya 20 VIII még meg vigasztalla 21 IV A szegény rabok-is vasakat tsörgetnek 22 III De mind azon által IV De munkájok között V De jó reménységgel VI De még azon közben 23 IV Szép piros hajnalban V Piros hajnal korban 24 III Szabadulást szegének [Szótagszámtöbblet.] IV És Ők szabadulást V Ki szabadulást [Szótagszámhiány.] VI Szabadulást mégis VII Mivel szabadulást

25 7. Mondván: talán holnap dolgunk jobban leszen,
Kinek rabja vagyunk, kegyelmében vészen,
Vagy régi pajtásunk értünk sarczot téssen,
Hogy szabadulásunk könnyebb módon leszen.

30 8. Jó regvel vitézek ágyokból föl kelnek,
Lovat abrakolnak, puskákat töltenek,
Fegyvert, kardot kötnek, csatához készölnek,
A' jó reménségért csak el nem repölnek.

35 9. O boldog reménség, engemetis biztass,
Utamra indulván bátor szívet adhass,
Jó lovat, szép fegyvert Istenem szolgáltass,
Ha meg köll hálnom is, lelkemnek irgalmaz.

183/IX.

RÉGENTEN A REMENSEGRÜL IRT RENDES ÉNEK

1. Reménség az embert gyakorta táplállyá,
Istrázsa istrázsát reménségért álllyá,
Erős had az várat ugyan azért vija,*
Hogy pállya futását ő is meg próbállyá.
- 5 2. Jó regvel a szántó ekéjét forgattya,
Fúr farag, vasait földnek igazgattya,
*Reménségért szegény parlagját fel szántya,
Megérvén, vetését örömmel arattya.
- 10 3. Hol killebb, hol bellebb halászgat a halász,
Távúl puskájával kerülget a vadász,
*Lépet szed és tört hangy regvel az madarász,
Remenységért hannya horgait a horgász.

25 IV, VIII holnap dolgunk talán V talán dolgunk holnap VI–VII dolgunk holnap talán 26 II [E sort a másoló kihagyta; III–V, VIII alapján pótoltuk.] VI–VII grátziában 27 II [26. sorként] III értünk szánakozást téssen [Szótagszámtöbblet.] VIII Vagy kedves IV pajtásink értünk harcztot téssnek V sartzot értünk 28 II [27. sorként; a szakasz 4. sora:] Mellyért Ur Istentül nagy jutalmat vészen. III Szabadulásunkban IV És ők szabadulást Istentül remélynek. V Mi szabadulásunk egyszer így meg leszen. VI–VII Melly által minékünk kegyelem leszsz készen. VIII Reménség szívüket így biztattya készen. 31 III az hartzhoz 33 IV, VI–VII szerentse 34 IV Uton járásomban 35 IV Jó lovat paripát VI–VII Jó lovat és fegyvert

3 *(v szálllyá) 7 *az jó remenységért földit ugarollyá, nyárban a jó vetést etc. 11 *lép, töreit hannya regvel a madarasz

- 15 4. Kereskedő *rendis mely szépen foltattya,
Erős kösziklakon, gállyákon jártattya,
Sok jó izű álmát félben is hagyattya,
Reménység a szívét meg is vigasztallja
- 20 5. Tengeren a gállyak +hogya szakadoznak,
El oszlott deszkákhoz sokan *kapaszkodnak,
**Noha eők szegények szárazat nem látnak,
A jó reménységért *** azokhoz kapdoznak.
6. Noha a rabok is vasakot pengetnek,
*De mind azon által szépen enekelnek,
*Szoros bilintsekből regvel ha felkelnek,
Szabadulást ők is Istentől remélynék.
- 25 7. Mondván, *talan holnap dolgunk jobban lészen,
Ki' rabjai vagyunk, kegyelmében vészen,
Vagy régi pajtasunk ertünk *sorsot téssen,
Szabadulásunkban jobban modunk leszen.
- 30 8. Jo regvel vitezek agyokból fel kelnek,
Lovat abrakolnak, puskakat töltenek,
Fegyvert, kardot kötnek, csatához készülnek,
A jó reménységért tsak el nem röpülnek.
- 35 9. Oh boldog remenyseg, engemetis biztass,
*Útamra indulvan bátor szívet adhass,
Jo lovat, szép fegyvert istenem szolgáltass,
Ha meg kell halnom is nekem is irgalmaz.

183/X–XII.

1. Reménység az embert gyakorta táplálja,
Istrázsa strázsáját reménységért álja,
Erős hadat 's várat ugyan azért szálja,
Hogy pálya-futását ő is meg-próbálja.

13 *rendek reménységért futnak hideget meleget sokakat szenvednek, erős kösziklakon gállyákat jártatnak sok édes almokat ökis el mulatnak. 15 hagyattya (:szakajtya:) 17 *mikor; v ha el-szakadoznak 18 *ragaszkodnak 19 **erős oszlopokhoz mind addig kapkodnak, míg az fenekire ők le nem szakadnak 20 *** meg is hozza kapnak 22 *de jo remensegert meg is enekelnek 23 *Szép piros hajnalban 24 remé<ny>lynek 25 *dolgunk holnap talán 27 [Ebből javítva:] pajtasink ... téssnek *hartot téssen 34 *en árva voltomban bator szívet mutass Jo paripát fegyvert Istenem szolgáltass, ha meg [kell] halnom is nekem legy irgalmass.

2 XI Ör állo strázsája XII Strázsza istrázsáját 4–8 XII [A 4. vsz. után:] Jó reggel a' szántó nizi taligáját, igazgattya vasátt éles csoroszlájátt, elejbe ragasztya csikorgós táslájátt, ökrei nyakára fel teszi a jármátt.

- 5 2. Jó reggel a' szántó ekéjét forgatja,
Fúr, farag, vasait földnek igazítja,
Reménységért szegény földéit meg-szántja,
Meg-érett búzáját örömmel aratja.
- 10 3. Hol kijebbb hol beljebb halászgat a' halász,
Távol puskájával kerülget a' vadász,
Lépet szed, és tört hány reggel a' madarász,
Reménységért hánnya horgait a' halász.
- 15 4. Tengeren a' gallyák ha el szakadoznak,
El-oszlott deszkákhoz sokan ragaszkodnak,
Noha ők szegények szárazat sem látnak;
De jó reménységért azokhoz kapkodnak.
- 20 5. Jó reggel vitézek ágyokból fel-kelnek,
Lovat abrakolnak puskákat töltenek,
Fegyvert, 's kardot kötnek hartzhoz úgy készülnek,
A' jó reménységért tsak el-nem repülnek.
- 25 6. Noha a' rabok-is vasakat pengetnek,
De munkájok között még-is énekelnek,
Mondván, dolgunk hólnap talán jobban leszen,
Ki rabjai vagyunk, kegyelmébe vészen.
7. Oh bóldog szerentse engem' is jól biztass,
Kenyeret holtomig Istenem szolgáltass,
És te országodba igaz útat mutass,
Ha-meg-kell-is halmom lelkemnek irgalmaz.

184/I–VI.

1. Bokros buk habjai rám todultanak,
Minden örömemtől engem meg fosztnak,
Irigyeknek mérges nyelvek *rám* szolnak,
Ezek fő okai bujdosásimnak.

11 XII lest hány 18 XI fegyverét töltenek 19 XI kötnek és készülnek [így, szótagszámhibásan.] XII harcra 23 XI talán holnap 24 XI kegyelemben 27 XI A Te XII Te szent országodra

1 II [A kézirat 157. a) lapján, az eredeti tartalomjegyzékben:] Bokros buk habjai reám to IV bu habjai ream todulnak V ream todultanak 2 IV, VI örömintől I, VI fosztnak IV–V fosztnak 3 I én reám IV rám V Irigyeknek nyelve en ream szolnak VI Mérges nyelvek rám szolnak [Az Irigyeknek szó hiányzik.] 4 VI indulásomnak

- 5 2. El kell mennem, noha nehéz szívemnek,
Nints itt maradása arva fejemnek,
Mindenek ok nélkül rám fenekednek,
Végét akarják látni életemnek.
- 10 3. Érzem nyavalyámat, igen busulok,
Nintsen nyugodalmom, talpamon állok,
Sokaig ez helyben nem maradhatok,
Keseredett szível utnak indulok.
- 15 4. Hol lesz maradásom, csak Isten tudgya,
Busult szívem azt most meg nem mondhattya,
Mellyik sziget avagy földnek határa
Istentől rendeltetett szállásomra.
- 20 5. Ortzámrol le follynak sűrű könyveim,
Meg nem szűnnek, úgy sirnak én szemeim,
Bánattal tellyesek minden oraim,
Jaj meg emésztnek titkos kinaim.
- 25 6. Gyötrő bánatimnak sűrű zápora
Ottan ottan omlik gondolatomra,
Oh vajha érhetnék utolsó oramra,
En szegény lelkemnek ki mulására.
- 30 7. Tudom, jobis volna akepen nekem,
Hogy ha koporsóban tétetnek testem,
Akor meg nyugodnak minden tetemen,
Bánatim sem tusakodnának velem.
- 30 8. En valamig elek itt ez világon,
Ugy vagyok, mint árva madár az ágon,
El bujdosván mesze idegen országon
Által kell mennem sok nyomoruságon.

6 V Nincs meg maradasa 7 VI Mert sokak 8 I akarom III–VI akarjak V erni III en eiletemnek 10 VI Mennem s indulnom kell 12 V utra 13 V maradasa arva fejemnek 14 III rebegő [?] nelyvem [!] azt most meg mongja [Előbb:] Busult szívem IV ki nem 15 III föld hatarara IV Mejik tenger sziget vagy föld határa 16 III rendeltetett en lelkem sorsa IV–V lakásomra 17 III–V Ortzamon III [le hiányzik.] 18 III [Előbb:] Meg nem szűnnek, sirnak ugy en szemejm, [Majd:] Gjakorta sirnak én könyves szemejm IV igit sirnak szemeim V az en 19 IV Keserves jaj szokkal zengenek ajakim 20 III meg emesztnek IV Az mig ... mulnak bujdoso napim. 21 IV Garlo bánatimnak gyakor zápora 22 V gondolatimra 23 III [Előbb:] Auagy ha erhetnek [Majd:] Ha en most erhetnek IV érhetném utolsó orámot V en vego 24 I lelkem III–V lelkemnek 25 III Tudom job volna elsejben [?] nekem IV ezképpen 26 III Hogy koporsóban IV tetetném V koporsomban 28 III [Előbb:] Banatom sem tusakodnek velem. [Majd:] Keserves banatom is el maradna töllem. IV, tusakodnék 30 IV, VI Ugy élek 31 V Bujdosom sok idegen országokon VI Bujdosom az idegen országokon 32 III mennem nyomorusagokon VI nyomoruságokon

- 35 9. Azért valamerre mennek lábaim,
Szivem tsak kesereg, sirnak szemeim,
Keserves jaj szokal zengnek ajakim,
Az miglen el follynak bujdosó napim.
- 40 10. Arváknak tutora, édes Istenem,
Halgassad meg, kérlek, esedezésem,
Elégeld *meg* bujdosásim énnekem,
Menyégben nyugosd meg én szegény lelkem.

184/VII.

- (1.) 1. Bokros buk habjai ream todultanak,
Minden örömtől engem meg fosztanak,
Irigjek merges nyelvei ram szolnak,
Ezek fő okai bujdosásimnak.
- 5 (2.) 2. El kell menni, noha nehéz szivemnek,
Nints meg maradasa arva fejemnek,
Mindenek ok nélkül ream fenyekekednek,
Vegit akarjak látni életemnek.
- 10 (3.) 3. Erzem nyavalyamat, igen busulok,
Nints itt maradasom, talpamon allok,
Sokaig ez helyben nem maradhatok,
Keseredett szível majd utra indulok.
- 15 (4.) 4. Hol lesz maradasom, tsak Isten tudgya,
Busult szivem aztot most meg nem mondgya,
Melyik sziget vagy földnek hatara
Istentől rendeltetett én lakasomra.
- 20 (6.) 5. Gyötrő banatimnak sűrű zaporra
Ottan ottan omlik gondolatomra,
Oh tsak jutnek hamar én vegso oramra,
En szegény lelkemnek el ki mulasara.

33 I valamellyre III valamire IV valamere V valamerre **34** V Meg nem szűnnek sirnak az én szemeim **35** I Kesergek III Keserves jaj szóval IV Keserves [...] zengenek V Banattal tellyesek minden napjaim **36** II Már homályban ülnek fényes csillagim. III Az mjnt ele fojnak IV Jaj meg emésztnek titkos kinaim. V Jaj mert meg emésztnek titkos kinaim. **37** VI én edes **38** II Elégöld meg [!] III Halgad meg [!] V–VI Halgasd meg keresen s esedezesem **39** I [*meg* hiányzik] II Elégim már [!] III Elegéssed [?] meg én kesergesem [Előbb:] bujdosasom IV–V Elégeld meg VI Elégisd meg bujdosasom **40** II Nyugozd meg mennyekben III Az medig el megyen én szegény [!] lelkem. V Az menyekben nyugodgyek az én VI Menyekben

- (8.) 6. En valamig elek itt ez vilagon,
Ugj vagyok, mint arva madar az agon,
El bujdosom mesze idegen orszagon,
Altal kell mennem sok nyomorusagon.
- 25 (9.) 7. Azert valamerre mennek labaim,
Szivem tsak bankodik, sirnak szemeim,
Keserves jaj szoval zengnek ajakim,
Majd meg emesztnek már titkos kinaim.
- 30 (5.) 8. Orczaimon ala folynak könyveim,
Szivem tsak bankodik, sirnak szemeim,
Banattal tellyesek minden oraim,
Miglen el nem mulnak bujdoso napjaim.
- 35 (10.) 9. Arvaknak tutora, edes Istenem,
Halgasd meg, kerlek, esedezesim,
Elegeled meg nekem, kerlek, bujdosasim,
Menyegben nyugosd meg el faradt bus lelkem.

184/VIII.

1. Bokros bú habjai reám tódulának,
Minden örömtől engem meg fosztának,
Irigyek nyelvei reám szállannak,
Ezek fő okai én bujdosásomnak.
- 5 2. El kell mennem, noha nehéz szivemnek,
Nincs is maradása árva fejemnek,
Mindenek ok nélkül én reám törnek,
És végít akarják vetni életemnek.
- 10 3. Ezen nyavalyámon igen búsúlok,
Nints itt maradasom, talpomon állok,
Sokaig egy helyben nem maradhatok,
Keseredett szívvvel majd útra indulok.
- 15 4. Hol lesz maradásom, tsak az Isten tudja,
Keseredett szivem meg nem mondhattya,
Melyik szigeth lészen avagy föld határja
Istenemtől rendelt én lakásomra.

20 5. Orczámon gyakorta folynak le könyveim,
Meg nem is szűnnek sirástul szemeim,
Keserves jaj szokat *zengnek* ajakaim,
Jaj meg emesztennek számos én vétkeim.

6. Gyötrő banatomnak sűrű zokogása
Ott már szaporodik en gondolatomra,
Hogy *juthatnék* én vegrő orámra,
Én szegény lelkemnek ki múlására.

25 7. Tudom is, jobb volna holtom mint életem,
Hogy koporsóban tennék én holt testem,
Ottan meg nyugodnék minden tetemen,
Bánat sem tusakodnak úgy én ellenem.

30 8. Azért valamerre lepnek labaim,
Soha meg nem szűnnek sirástul szemeim,
Bánattal tellyessek minden óráim,
Jaj meg emesztennek titkos vétkeim.

184/IX.

1. Bokros buk habjai mind réám todulnak,
Minden örömentül engem meg fosztnak,
Irégyeknek mérges nyelvei rám szolnak,
Ezek fő okai én bujdosásomnak.

5 2. El kel menni noha nehéz én szivemnek,
Nints itt maradása én árva fejemnek,
Mindenek ok nélkül réám fenekednek,
Végétis akarják vetni életemnek.

10 3. Erzem nyavaját, mely égen busulok,
Nints itt maradásom, talpomon is állok,
Sokáig egy helyben nemis maradhatok,
Keseredet szível utomra indulok.

15 4. Hol lesz maradásom, csak az Isten tudgya,
Busul szivem, azt most meg nemis mondhatja,
Melyik sziget avagy földnek határára
Nagy istentől rendelt az én lakásomra.

19 szegnek 23 járhatnék

1 réa 2 fosztak 8 akarjak 11 helyben 14 mondha

- 20 5. Ortzámon le foljnak sok sűrű könnyeim,
Meg nem szűnnek soha, úgy sirnak szemeim,
Bánattal teljesek minden én napjaim,
Jaj, jaj, meg emésztnek titkos bánatim.
6. Gyötör bánatimnak sok sűrű zápora,
Ottan ottan omlik én gondolatomra,
Oh vajha juthatnék én gondolatomra,
En szegény lelkemnek az kimulására.
- 25 7. Tudom, jobbis volna éppen ez én nékem,
Hogy ha koporsomba titetnék a testem,
Akkor meg nyugodnék minden én tetemen,
Bánatom sem tusakodnék én velem.
- 30 8. En valamig élek ez árnyék világon,
Vagy élek, mint árva madár aszszu ágon,
El bujdosom meszsze idegen országon,
S ott által kel menni idegen országon.
- 35 9. Azért valamere mennek én lábaim,
Szivem tsak kesereg, sirnak én szemeim,
Keserves jaj szokkal zengnek ajakajim,
A miglen el mulnak sok bujdosásim.
- 40 10. Arváknak tutora, én édes istenem,
Halgasd meg oh kérlek sok esedezésem,
Elégeld meg bujdosásomat én nékem,
Menyégben nyuktosd meg az én szegény lelkem.

184/X–XIII.

- (1.) 1. Bokros bu habjai reám tódultanak,
Minden örömtől engem meg fosztanak,
Hegyes mérges nyelvek én reám szólnak,
Ezek fő okai bujdosásomnak.
- 5 (3.) 2. Érzem nyavalyámat, igen busulok,
Sokaig ez helyben nem maradhatok,
Kengyelben a lábom, úgy abrakolok,
Keseredett szívvel utnak indulok.

31 bujdom

1 XI todultak XIII todólának 2 XI meg fosztot [!] 4 XII bujdosásimnak 5 XII Ezen nyavajámon 6 XI egy helyben XII ez képen XIII egy hejbe

- 10 (a) 3. Az idegeny földre már el indulok,
Többé itt ez helyben nem mulathatok,
Nem tudok szollani, úgy meg busulok,
Állandó szivedért jaj majd meg halok.
- 15 (b) 4. Igaz szeretetem tölled ne mullyon,
Legyen szemed előtt, eszedbe jusson,
Vtolsó kéresem porba ne hullyon,
Jegyesem, szivedhez más ne járullyonn.
- 20 (c) 5. Illy keserüséggel de vallyonn ki bir?
Lankadnak tetemim, nints gyógyító ir,
Nyögök Theseussall, szivem zokog s sir,
Apolloniussall ily verseket ir.
- (d) 6. Banatos szivemet öröm nem leli,
Az én kegyesem most kinom neveli,
Ezer gondolattall szivem terhelli,
Melyért én bus szivem helyjét nem leli.
- 25 (4.) 7. Hol lesz maradása árva fejemnek?
Örök nyugovása busult szivemnek?
Melyik sziget a vagy földnek határa
Istentől rendeltetett lakásomra?
- 30 (5.) 8. Orzáimon alá folynak könyveim,
Meg nem szűnnek, úgy sirnak szemeim,
Keserves jaj szokkall zengnek ajjakim,
Igy mulnak el töllem az én napjaim.
- 35 (6.) 9. *Gyötrő banatimnak sűrű zápora*
Ottan ottan ötlik gondolatomra,
Oh valy ha juthatnék vlegső órámra,
Én szegény lelkemnek ki mulására.

9 XI földre majd 10 XI–XIII Kedves szemellyedtől mindjárt meg valok 11 XII igen busulok 12 XIII Te álnok szivedért 13 XI–XII Igaz szereteted tollem XI ne mullyek XIII el ne 14 XI Szemed előtt legyen, eszedben jussek XIII és eszedbe 15 XI huljek 16 XI–XII Kedvesem XI jaruljek 17 XI mert vallyon 18 XI Arvaul maradtam, nincs XIII Lankadnak inaim 20 X Apollineussall XI–XIII Apolloniussal XIII ilyen 21–44 XI [Hiányzik.] 21 XII nem neveli XIII nem éri 22 XII Mert az én kedvesem kinomat emeli XIII Mert én kedvesem kinomat neveti 23 XII banatom teli 24 X Melynek XII Mellyért XIII Mellyért bús szivem már helyjét 25 XIII fáradt szivemnek 26 XII Örök maradása XIII árva fejemnek 27 XII Mellyik szivet a vagy mellyik földnek XIII Oh melyik sziget vagy 28 XII Határa Istentől el rendelt időmnek. XIII Adatott Istentől lakózásomra. 29–32 XI [Hiányzik.] XIII Özön viz módjára fojnak könnyeim, nints semmi szűnése sirnak szemeim, keserves szókkal hallatnak jajjaim, Igy múlnak el töllem vidám napjaim. 33–36 X [Hiányzik.] XII [Lásd a főszövegben!] XIII Gyötrő bánatimnak sűrű zápora, Oh ha el juthatnék vlegső órámra, Ottann ottann ötlik gondolatomra, Hogy jut szegény lelkem ki mulására.

- 40 (7.) 10. Tudom, jobb is volna ekképpenn nekem,
Hogyha koporsóban tétetnék testem,
Mert ott meg nyugodnék minden tetemen,
Banatim nem tudulának ellenem.
- (8.) 11. De valamig élek itt e világonn,
Bujdosom sok idegen országonn,
Vgy vagyok, mint árva madár az ágonn,
Holl kell által menni e nyomoruságon.
- 45 (9.) 12. Azért valamerre mennek lábaim,
Minden helyen epesztenek bánatim,
Bánattall tellyesek minden óráim,
Jaj, meg emesztenek titkolt bánatim.
- 50 (10.) 13. Árváknak tutora, édes Istenem,
Halgasd meg kéresem s esedezésem,
Elégeld meg már bujdosásom nékem,
A menyben nyugtasd meg én árva fejem.

184/XIV–XVIII.

1. Bokros bu habjai ream tudulának,
Minden örömtől engem meg fosztának,
Hegyes, mérges nyelveken reám szólnak,
Ezek fő okai bujdosásomnak.
- 5 2. El kell menni, noha nehéz szívemnek,
Nintsen maradása arva fejemnek,
Kengyelben a lábom, ugy abrakolok,
Keseredett szívvel utnak indulok.

37–40 XIII [Hiányzik.] 39 XII nyugodna 41–48 XII [Hiányzik.] 42 XIII sokféle idegen 44 XIII Hogy [...] a' 45–52 XIII [Hiányzik.] 51–52 XII Elégeld meg bajaim ennekem, legyen a menybe több jokkal nékem.

1 XVI búk XVII bum XVI rám XV–XVIII tudultanak 2 XVI örömtől XVII öröimtől 3 XV nyelvek én reám szólnak XVI nyelvek rólam szóltnak XVII nyelvek rólam szólnak XVIII nyelvek rólam szólnak 4 XVI–XVIII bujdosásimnak 5–8 XVII [Hiányzik.] 5–6 XVI, XVIII Erzem nyavajámat igen busulok, Sokáig egy hejben nem maradhatok 8 XVI Szomorodott

184/XIX–XXI.

- (1.) 1. Bokros bú habjai reám todoltanak,
Minden örömtől engem megfosztanak,
Hegyes, mérges nyelvek én reám szolnak,
Ezek fő okai bujdosásimnak.
- 5 (3.) 2. Erzem nyavalyámat, igen busulok,
Sokaig egy helybe nem maradhatok,
Kengyelbe a' lábam, úgy abrakolok,
Keseredett szívvel utnak indulok.
- 10 (2.) 3. El kell menni, noha nehéz szívemnek,
Nintsen maradása szegény fejemnek,
Ok nélkül bántanak engem mindenek,
Véget akarnának vetni éltémnek.
- 15 4. Sirjatok én rajtam erdőknek fái,
Boruljatok öszve kertnek rósái,
Szeretömért hazámból el bujdostam,
Atyámat, anyámat érte el hagytam.

184/XXII.

- (1.) 1. Bokros bum habjai reám todultanak,
Minden örömetül engem megfosztotak,
Hegyes mérges nyelvek én reám szolnak,
Ezek fő okai bujdosásimnak.
- 5 (2.) 2. El kell menni, noha nehéz szívemnek,
Nintsen nyugodalma árva fejemnek,
Bus ortzamon tsorog könye szememnek,
Mély bánatba merült kedve elmémnek.
- 10 (3.) 3. Erzem nyavalyamat, igen busullok,
Sokaig ez helybe nem maradhatok,
Kengyelbenn a labom, úgy abrakolok,
Keseredett szívvel utnak indulok.
- 15 4. Könyveznek füvek, fák bujdosasomonn,
Sirnak a vadak is sok sirásimonn,
Kösziklák repednek jajgatásimon,
Irigyim örülnek bujdosasomonn.

4 XXI bujdosásomnak 6 XX ez helyen XXI ez helyben 9–16 XX [Nincs meg.] 10 XXI Nints itt 11 XXI gyaláznak 15 XXI el bujdostom 16 XIX Enyámat [!] XXI Atyámat, anyámat érte el hagyom.

185/I–IV.

1. Jaj melly szerentsétlen időre jutottam,
E' tsalard világgal mind addig jádzottam,
Édes nemzetemtől meszsére jutottam,
Irigyek nyelvére bezzeg rá akadtam.
- 5 2. Születésem nékem erre a' világra,
Szerentsétlen vala már minden órája,
Mellyen édes szülém a' vilagra hozza,
Irigyektől virradt szegény fejem baja.
- 10 3. Rútul meg-gyalázott a' gonosz szerentse,
Földre le-tapodott az irigyek nyelve,
Kiért az Ur Isten őket szégyenítse,
Úgy-mint Antiókust e' világ nevesse.
- 15 4. Kinek tégyek panaszt, Istenem, nem tudom,
Az irigyek között látom nints gyámolom,
Mindeneknek szája reám tátva vagyon,
Közöttök nyúgtomat nem lelhetem sohon.
- 20 5. Óh én szerentsétlen keseredett árva,
Kit irigy, mint darás rútul meg-mardosa,
Érettem a' Kristus sokat túrt, 's fárada,
Irigyektől meg-ment szent vére' hullása.
6. Nem volna szivemnek keserves fájdalma,
Nálamnál jobb volna fejem gyalázója,
Szép hírem, 's nevemnek el-takarítója,
Édes Nemzetemnek gyászba borítója.
- 25 7. Nem vettek senkinek, még-is bünös vagyok,
Az irigyek között látom tsak tsúf vagyok,
Valamerre mégyek, kelek, vagy fáradok,
Mindenütt fejemre gyalázatot hallok.
- 30 8. Enged-meg Istenem illy álnok hamisnak,
Olly végek ne légyen mint Antiókusnak,
Vagy pokol' fenekénn kinlódó Drúmonak,
Ki soha nem láttya féennyét a' szép napnak.

2 IV Az csalárd 3 I nemzetemből II–III nemzetemtől IV nemzetimtől 7 II Mellyben II–IV e' világra 8 III támadt [...] búja III–IV búra 11 III Kikért 12 IV Andronicust 15 I Mindenik II–IV Mindeneknek 16 I–II soha III sohon IV nem találom sehol /v lelhetem/ 18 II Kit mint irigy darás I meg-mardosott II–IV meg-mardosa 19 III [Hiányzik.] I fáradtt II, IV fárada 21 III bánatja 22 III Ha jobb volna nálam 26 IV előtt 27 IV fordulok 29 IV Fizess meg III Istenem álnok hamissagnak 30 III–IV Ollyan végek légyen 31 II–III Dromónak IV Dramónak 32 III sohol

- 35 9. De mind el szenvedem az én Kristusomért,
Ki kereszt fán ontott érettem piros vért,
Tőle várok én-is jutalmat, és nagy bért,
Hiszem Kristusomat jutalmat ad ezért.
- 40 10. Jól tudom Kristusom hogy érttünk meg holtál,
A' magas kereszt-fán *érttünk* vért ontottál,
Ellenségidnek-is te meg-botsátottál,
Igaz szeretetet mi hozzánk mutattál.
- 45 11. Én-is botsánatot mindenektől kérek,
Botsásson-meg nekünk Te Szent Istenséged,
Ne legyen hijában sok kin-szenvedésed,
Érettünk ki-ontott drága piros véred.
- 50 12. Látod én Kristusom, hogy meg-szomorodtam,
Az irigyek között mint meg-nyomorodtam,
Ha szent Istenséged nem könyörül rajtam,
Szegény árva fejem meg-hal nagy bánatban.
13. Hozd-fel reám kérlek azt a' drága időt,
Kiben vigasztalj-meg az irigyek előtt,
Hogy ne vegyen rajtam minden irigy erőt,
Hirem 's nevem legyen gyöngy mindenek előtt.

185/V.

- (1.) 1. Oh mely szerentsétlen időre jutottam,
E tsalárd világgal mind addig játszottam,
Irigyek nyelvire már reá akadtam,
Édes nemzetimtől meszszi távoztam.
- 5 (2.) 2. Születésem nekem erre a világra
Szerentsétlen vala már minden órája,
Melyben édes szülőm e világra hozta,
Irigyektől árad szegény fejem buja.

33 III el-szenvedem ezt én 34 IV Aki az keresztfán öntött én értem vért 35 II és a' bért III Tőle várok bízván nagy jutalmat és bért IV én is örök jutalmat s bért 36 III még jokat IV Hiszem, hogy Xtusom jutalmat ad azért. 37–52 IV [Hiányzik.] 37 III értem 38 I érettünk II érttünk III drága 39 III is mind 40 I [Az *igaz* szó hiányzik.] II–III Igaz szeretetet 41 III mindenektől botsánatot 42 III a' te Szent Felséged 46 II [Hiányzik.] 47 III Búval tellyes kinos napokra jutottam 48 II Árva fejem meg-hal, nagy bánatba merül. III Oda lések ha nem könyörölsz én rajtam. 49 III reám azt a' drága kedves időt 50 I [A *Kiben* szó hiányzik.] II Kiben vigasztally-meg III Vigasztally-meg engem

- 10 (4.) 3. Kinek tegyek panaszt, Istenem, nem tudom,
Az irigyek között látom nints gyámolom,
Köztök nyugodalmam sohul nem találom,
Minden irigy szájja reám tátva vagyon.
- 15 (7.) 4. Senkinek nem vétek, mégis bűnös vagyok,
Az irigyek között látom tsak tsuf vagyok,
Valamerre megyek, kelek vagy fáradok,
Mindenütt fejemre gyalázatot vallok.
- 20 (13.) 5. Hozd fel, én Krisztusom, azt a drága időt,
Vigasztaly meg engem az irigyek előtt,
Hogy ne vegyen rajtam minden irigy erőt,
Légyen az én nevem gyöngy mindenek előtt.
- (3.) 6. Rutul meg gyalázott a gonosz szerentse,
Földig letapodott az irigyek nyelve,
Kiért az Ur Isten ötet szégyenitse,
Ugy mint Antiokhust a világ nevesse.
- 25 (8.) 7. Engedgy meg, Ur Krisztus, ily álnok hamisnak,
Hogy vége ne lenne, mint Antiochusnak,
Ki nem láttya soha fényét a szép Napnak,
Sem mi e világnak nagy jo Országának.
- 30 (6.) 8. Nem volna szívemnek oly nehéz fájdalma,
Ha jobb volna, mint én, fejem gyalázója,
Szép hirem s nevemnek elváltoztatója,
Édes szülőimnek gyászba borítója.
- 35 (9.) 9. De mind elszenvedem az én Krisztusomért,
Ki magos keresztfán érettem ontott vért,
Tölle várok én is nagy jutalmat és bért,
Hiszem Krisztusomat jutalom adásért.
- 40 (5.) 10. Jaj én szerentsétlen, keseredett árva,
Kit irigy, mint darázs rutul megmardosa,
Érettem a Krisztus sokat tett s fárada,
Irigyektől megment szent vére hullása.
- (10.) 11. Hiszem, én Krisztusom, hogy értem megholtál,
A magos keresztfán piross vért ontottál,
Ellenségidnek is mind megbotsátottál,
Igaz szeretetet mühozzánk mutattál.

- 45 (11.) 12. Énis mindenektől botsánatot kérek,
Botsásson meg nékem te szent Istenséged,
A keresztfán ontott ártatlan szent véred,
Ne legyen hiába sok kinszenvedésed.
- 50 (12.) 13. Jól látod, Ur Krisztus, mind megnyomorodtam,
Ha az Istenséged nem könyörül rajtam,
Hogy kegyetlen nemzet ki ne fogjon rajtam,
Azért, én Istenem, könyörülj én rajtam.

186/I–X.

DOBAI ISTVÁN

1. Siralmas volt nekem
Világra születnem,
Hogy ezeket köll szenvednem,
Mellyeket nem remillettem.
- 5 2. Tigris tejjel talám
Tartot volt föll anyám,
Vallyon ki volt én mustohám?
Bánottját ruházta reám.
- 10 3. Elek é, nem tudom,
Ha késik halálom,
Oránként öregbül kinom,
Jaj, hová legyek, nem tudom.
- 15 4. Pusztaságban került,
Lölköm buba merült,
Io reminségemtül meg hült,
Oh, anyám engem mire szült.

3 IX Ha X Hogy sem illy kint kel 4 II, IV erdemlettem IX Kiket soha nem érdemlettem X [Hiányzik.] 5–20 X [Hiányzik.]
5 IX tejen 6 V fel volt IX Nevelt volt anyám [!] 7 II Valjons ki volt az en III–VII, IX Jaj ki volt az en 8 VIII–IX ruhazta volt 9
III–IV, VIII Ellyeké 10 V–VII Hol esik IX Mert ha 11 II, IV, VI–IX Orankent nőtön nő III Naponkent nőten nő 13 II bedült III–
IV, VI, VIII–IX merült V merül 14 III–V, IX be dült V Szívem búban került VI Szüvem búba merült 15–16 V [Fordított
sorrendben] 15 II Minden örömtől III–IV, IX Jo remenysegtől mar V Jo reménységem már meg szünt VI–VII Reménységem
is már VIII Jó remenyseg bennem 16 II–III, V, VIII–IX Jaj anyám IV Oh én anyám VI Oh engem' Anyám VII minek

- 20 5. **Halállal** bajt vinom,
Világbul ki mulnom
Iob volna, hogy sem kinlodom,
Szokatlan dolgot tanulnom.
- 25 6. **Acteon** mint iára,
Ebeit magara
Nevelte volt halálára,
Lön ő néki nagy gondgyára.
- 30 7. **Nékem** is irigyim,
Titkos ellenségim
Mérget adának barátim,
Két szünű io akaroim.
- 35 8. **Ugyan** is az ioért,
És az bu tételért
Holtomig szivemben jászért
Rosz világ reám mérget mért.
- 40 9. **Siratom** magamat,
El mult napiaimat,
Bizván Istenre gondomat
El igazittya bajomat.
- 40 10. *De tsak a' keserves,*
Lelkemnek gyötrelmes,
Hogy bújdosom, mint Ulisses,
Ki sokat járt, és lett híres.

17–20 V, IX [Hiányzik.] 17 II megvinam IV Halál baját vinom VI–VIII meg vivnom 18 II kimulnam 19 II Jol volna hosem [!] kinlodnam VII Jobb vóna, mint itt kínlódnom 20 II tanulnam 21–24 IV [A 13. vsz. helyén.] VII [Hiányzik.] 22 IV Ebeket 23 II Nevelve volt maga halalara V Hizlalla volt VI Nevelte-fel halálra X Tartotta volt 24 II Ezek lönök nagy kinyara. III Lön maganok nagy kinyara. IV Utolsó kimulására. V [Hiányzik.] VI Lön nagy bűneinek kijnja. IX Es utolso nagy jajára. X Lönök néki nagy kinyára. 25 II, IV irigyem 27 II adtanak V Jaj ki voltanak barátim X Mérget adnak jo barátim 30 I És bu tételért II–III, V, X Engemet sok buért IV Engemet [A sor többi része üresen van hagyva.] VI Éltemben sok búért. VII Éltemben sok bút ért IX Engemet sok bu ért 31–32 V Mérget adának a joert Evilágnak [Több nincs.] 31 II–III Ez világ kitsin jovaert IV Szivemben holtamig gyász ért VI Szivemben holtam-meg azért VII Szivemben hozz raom még azért IX E világ sok rosz javáért X E világ kevés jóváért 32 Merget ada egy kis mezert. III Merget adanak a mezert. IV A halál alám mérget mért. VI–VII Rosz világ nékem halált mértt. IX Szenvedek a rosz emberért. X Merget adnak egy kis mézért. 35 II Istenre bizom dolgomot III Bizom Istenemre magamat IV, VII, X Bizom Istenre dolgomat VI Bízom Istenemre dolgomat IX Bizom 36 II Ő igazgassa utamat. III dolgamat 37–40 I [Hiányzik.] V [Lásd a főszövegben.] 37 II De ez keserves III e keserves 38 II–III Lelkem bagyasztó lesz IV Szivemnek sérelmes V, IX sérelmes X Mert az nem is kedves 39 IV Bujdosom mint az Achilles V Ugy bujdosik mintalises [!] IX min illyés 40 II Mely nekem igen keserves. III Ki sokat járt költ volt híres. IV Ki sok jártáig volt híres. V Ki volt es járt mint híres. IX Ki volt igen híres neves. X Ki sokat élt es volt híres.

11. Oh napok napiai,
Tengernek habiai,
Életemnek vég oráj,
Keserű szivemnek jaj.
- 45 12. Bánotim ujjulnak,
Siralmim nem mulnak,
Orczámrul könyveim folynak,
Ugy teczik, az fak is sirnak.
- 50 13. Allyon Isten boszut
Azon, ki nagy sok but
Énnékem szerzet háborut,
Ő igye is még erre jut.
- 55 14. Jaj hát hogy születtem?
Jaj lészen életem,
Az kinek én nem vétettem,
Jaj attul mit érdemlettem.
- 60 15. Így siratá magát,
El hagyván világát,
Ki naponként mondgya jaját,
Huron pöngeti notáját.

42 III arjai X fővényi 43 III–IV vig VI Eltemnek VII Életünknek vig IX Eltemnek vegrő X Eltemnek vig 44 II Hogy nem tutok engem szani. III–IV, IX–X Keserűségem arjai. V Szomorúságnak arjai. VI Keserűségnek arjai. VII Keserűségnek napjai. 45–46 IV [Fordított sorrendben.] 45 X Banatim nem mulnak, 46 V Siralmim sem fogynak X Siralmim ujjulnak 47 II, IV, VI–VII Könyveim orczamon fojnak I, II, IX–X Orczamon V [48. sorként:] Könyveink orcánkon hulnak. 48 II Ugy tetzik hogy az fak sirnak. V [47. sorként.] VI–VII Engem’ a’ fák-is siratnak. IX Ugy tetzik hogy a fak is sirnak. 49–52 IV [A 6. vsz. helyén.] 49 VI Agyon Isten sok bút IX Lásson 50 II Azon fejül sok bút VII Azonfölül bosszút IX Azokon az but [!] 51 II, VI–VII Ki nekem szerzet III Szerzet volt nekem IV Nékem szerzetek IX Nékem szereznek X Szerzet nékem illy 52 II–III Meg ő igyeis arra jut. IV Meg ő ügyek is arra jut. VI–VII Se meg Ő-is igyére jut. IX Mig ő ügyek is erre jut. X Arra 53–56 II, VI–VII, X [Hiányzik.] 53–60 IX [Hiányzik.] 54 III–IV Jaj nekem eletem 55–56 IV [Fordított sorrendben.] 56 III [A sor után egy új vsz.:] Szamos panasziomat, Igys dolgaimat Mi haszna szamla[lnom]! bumat, Ha tsak ujityta gondomat. 57 IV siratván V siratta IX sirattya 58 IV Itt hagyván V El hagyta hazáját IX Egy iffju halálát 59 II Jajal mongya az ő jaját III Naponkent ki V Naprul napra mongya notáját 60 II, IX penditti IV Egy huron penditti

186/XI.

POSONI ISTVÁN

1. Siralmas volt nékem
Vilagra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Mellyeket nem reménlettem.
- 5 2. Tigris tejjel talam
Tartott volt fel anyam,
Vagy ki volt az én mostoham?
Banattyat ruhaszta ream.
- 10 3. Ellyek é? mert látom,
Hogy késik halalom,
Oranként nőttön nő kinom,
Jaj, hova legyek, nem tudom.
- 15 4. Pusztasagban került
Lelkem buban merült,
Jo reménségétül meg hült,
Oh anyam engem ne szült volt.
- 20 5. Halallal bajt vinom,
Vilagbul ki mulnom
Jobb volna, hogy sem kinlodnom,
Szokatlan dolgot tanulnom.
- 25 6. Acteon mint jára,
Ebeit magara
Nevelte volt halalara,
Lön az ö gongyanak arra.
7. Nekem-is irigyim,
Titkos ellensegim
Mérget adanak baratim,
Két színü jo-akaroim.

7 Vagy → Jaj 9 mert latom → nem tudom 10 Hogy → Ha 13 Pusztasagban került → Pusztaban bé merült 14 Lelkem
buban merült → Fejem buban bé dült 15 Jo reménségétül meg hült → Jo reménségtül majd meg hült 16 Oh anyam engem ne szült
volt → Oh mire anyam engem szült. 24 Lön az ö gongyanak arra. → Lön maganak nagy kinnyara. 28 [A *szinü* szót *szörnyü*-ből
javította az ének leírója.]

- 30 8. Ugyan és az joért
Engemet sok buért
Holtomig szivemben gyaszért
Rosz világ ram mind illyet mért.
- 35 9. Siratom magamat,
El mult napjaimat,
Bizom Istenre gondomat,
El-igazittya bajomat.
- 40 10. Panaszom keserves,
Éltem foglalo lez,
Tsak bujdosom, mint Ulysses,
Ki sokat jart, költ, volt hires.
- 45 11. Oh napok napjai,
Tengernek habjai,
Banatimnak vig orai,
Keserüségnek arjai.
- 50 12. Siralmim ujulnak,
Banatim nem mulnak,
Ortzamrul könyveim hulnak,
Ugy tetzik, az fak-is sirnak.
- 55 13. Oh, Uram, ally boszszut
Azért, ki nagy sok but
Énnkem szerzet haborut,
Ö együk ismégh erre jut.
- 60 14. Noha mar születtem,
Jaj immar csak eltem,
A kinek én nem vétettem,
Im attul mit érdemlettem!
- 60 15. Így magam siratom,
El-hagyom vigsagom,
Naponként mondhatom jajom,
Keserü nékem világom.

31 gyasz<om>ért 32 ram mint illyet → alam merget 35 gondomat → dolgomat 37 Panaszom → De az én lelkem 40 Ki sokat jart, költ, volt hires. → Kinek élte veszedelmes. 43 Banatimnak vig → Életemnek bus 44 arjai → napjai 47 Ortzamrul könyveim hulnak → Ortzamon könyveim folynak 48 [A későbbi kéz az az szó fölé a *velem* szót írta, de nem jelölte, mi helyett.] 50 Azért ki nagy → Azon a ki 52 Ö együk → Ki szegen [?]

186/XII.

- (1.) 1. Siralmas ennekem
Vilagra szuletnem,
Hog ezeket kel *szenvednem*,
Melyeket nem erdemlettem.
- 5 (4.) 2. Pusztasagban merült
Lelkem buba be dölt,
Jo remenseg töllem meg hült,
Jaj, anjam engem mire szült.
- 10 (5.) 3. Halallal bajt vinom,
Vilagbol ki mulnom
Job volna hogj sem kenlodnom,
Az idegen heljen tartatnom.
- 15 (6.) 4. Acteon mint jara,
Ebeit magara
Nevelte volt halalra,
Ki volt neki nagj kinjnara.
- 20 (7.) 5. Nekemis irigjim,
Titkos ellensegim
Merget adanak baratim,
Ket szinű jo akaroim.
- (2.) 6. Tigris tejen talam
Tartot volt fel anjam,
Jaj, ki volt ez mostoham?
Banatit ruhazta ream.
- 25 (3.) 7. Ejeke, nem tudom,
Azert kesik halalom,
Orankent nőtön nő kenom,
Jaj, hova legjek, nem tudom.
- 30 (9.) 8. Siratom magamot,
El mult napjaimot,
Bizom Istenemre dolgomot,
El igazicsa bajomot.

3–4 kel nekem szenvednem nem erdemlettem 9 vivok 10 mulni 20 szin

35 (12.) 9. Siralmim nem mulnak,
Banatim *ujulnak*,
Ortamon könyveim fojnak,
Ugy teczik, meg az fakis *sirnak*.

40 (15.) 10. Igj siratja magat
Egj efium halalat,
Ki orankent varja jaját,
Huron pengeti notáját.

186/XIII.

CANTIO PULCHRA

(1.) 1. Siralmas volt nékem világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Méllyeket nem reménlettem.

5 (2.) 2. Tigris téjen talam tartot volt fél Anyám,
Vallyon kivolt az én mostohám?
Bánattyat ruházta volt rám.

(3.) 3. Ellyeke, nem tudom, hol lészen halálom,
Oránkent nőtön nő kinom,
Jaj hova lések, nemtudom.

10 (4.) 4. Pusztájokban merült Lelkem buba bé ült,
Jo reménség töllem el hült,
Jaj Anyám engem mire szült?

15 (9.) 5. Siratom magamat s elmúlt napjaimat,
Bizom Istenre dolgomat,
El igazittya bajomat.

(12.) 6. Siralmim nem mulnak, bánatim *ujjulnak*,
Orczámon könyveim follynak,
Ugy tetczik, az fákis *sirnak*.

20 (6.) 7. Actica mint jára ebbeit magára
Nevelte volt halálara,
Lennék neki nagy kinyára.

34–36 banatim ortamon könjveim fojnak ugj teczik meg az fakis *ujulnak* 38 halál

- (5.) 8. Halállal bajt vinni, világból kimulni
Jobb let volna nem születni,
Hogy-sem ezeket szenvedni.
- 25 (11.) 9. Oh napok napjai, Tengernek ársjai,
Életemnek vég órái,
Keserűségnek ársjai.
- (7.) 10. Nékemis irigyim, titkos ellenségim
Mérget adnak barátim,
30 Két színű jó akaróim.
11. Sok sírást, zokogást, szívbéli ohajtást
Mint bujdosó tészek sírást,
Szegény idegény, jajgatást.
- (15.) 12. Így siratta magát egy Ifjú halálát,
35 Oránként mondgya ő jajját,
Búra pengeti notáját.

186/XIV.

- (1.) 1. Siralmas volt nékem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Mellyeket nem reménylettem.
- 5 (2.) 2. Tigris tejjel talám
Tartott fel én anyám,
Jaj ki volt az én mostohám?
Bánattyát ruhazta reám.
- (4.) 3. Pusztaságban merült,
10 Szívem buba került,
Jó reménységtől már meg hült,
Oh anyám engem mire szült?
- (5.) 4. Pusztában bujdosnom
Halállal bajt vivnom
15 Jobb lett volna nem kinlodnom,
Szokatlan dolgot tanulnom.
- (3.) 5. Ellyek é, nem tudom,
Ha késik halalom,
Oránként nőm nő kinom,
20 Jaj, hova légyek, nem tudom.

- (12.) 6. Banatim ujulnak,
Siralmim nem mulnak,
Ortamon könyveim folynak,
Ugy tetzik, a fak is sirnak.
- 25 (6.) 7. Acteon mint jára,
Ebeit magára
Szoktatta volt halálára,
Utolso ki mulására.
- 30 (8.) 8. Ugyan is a jóért
Engemet sok bu sért,
Szivem el holt, mihellyst gyaszt ért,
Sok szomoruság reám tért.
- 35 (7.) 9. Nékem is irigyim,
Titkos ellenségim,
Két színű jó akaroim
Mérget adának baratim.
- 40 (11.) 10. Oh napok napjai,
Tengernek habjai,
Eletemnek bus oraji,
Levétek télnék napjai.
- (10.) 11. De tsak a keserves,
Hogy napom setétes,
Bujdosom mint az uj felleg,
Kinek neve veszedelmes.
- 45 (15) 12. Igy siratta magat
Egy ifju világát,
El hagyván édes hazáját,
Ekként kesergé sok baját:
- 50 (9.) 13. Siratom magamat,
El mult napjaimat,
Bizom Istenre dolgomat,
El igazittya bajomat.

186/XV.

- (1.) 1. Siralmas volt nekem
Vilagra születnem,
Hogy ezeket kel szenvednem,
Meljeket nem remelletem.

- 5 (2.) 2. Tigris tejen talam
Tartot volt fel anyam,
Valjon ki volt azen mostoham?
Banattyat ruhazta volt ream.
- 10 (3.) 3. Eleke, nem tudom,
Ha késsik halalom,
Orankent nőtön nő kennom,
Jaj, hova legyenek, nem tudom.
- 15 (7.) 4. Nekemis irigyim,
Titkos ellensegim
Merget adanak baratim,
Ket színű jo akaróim.
- 20 (8.) 5. Ugyanis a joert
Engemet sok bünert,
Ez világ kedves jovaert
Merget addanak az mezert.
- 25 (9.) 6. Siratom magam magamot,
Elmult kedves napjaimot,
Bizom Istenre dolgomot,
Ő el igazitsa bajomat.
- 30 (10.) 7. De tsak az keserves,
Lelkem bagyaszto,
En ugy bujdosom, mint Ulises,
Kinek elete tsak keserves.
- 35 (4.) 8. Pusztasagban merült,
Lelkem buban borult,
Jo remensegtől mar meg hült,
Jaj anyam engem mire szült.
- 40 (6.) 9. Acteon mint jara,
Fiait magara
Tartota volt halalara,
Ömaganak nagy kinyara.
- (11.) 10. Oh napok napjai,
Könyvemnek arjai,
Eletemnek vig orai,
Hogy nem tutok engem szanni.

(12.) 11. Banatim ujulnak,
Siralmim nem mulnak,
Ortzaamon könyveim fojnak,
Ugy latzik, hogy az fakis sirnak.

45 (15.) 12. Igy siratya magat,
El hagyvan orszagat,
Orankent kesergi magat,
Huron pengeti notajat.

186/XVI.

1. Siralmas vólt nékem
Világra születnem,
Ezeket kell szenvednem,
Mellyet nem reménylettem.

5 2. Tigris téjjel talám
Tartott vólt fel anyám,
Ki vólt az én mostohám?
De nagy bút szerzett reám.

10 3. Ellyek é, nem tudom,
Ha késik halálom,
Oránként nő nagy kinom,
Hová légyek, nem tudom.

15 4. Pusztaságban merült
Szivem búban bé dült,
Reménységtől már meg hült,
Anyám engem mire szült.

20 5. Halállal meg vijnom,
Világból ki múltnom
Jobb volna, mint kinlódnom,
Szokott dolgot tanulnom.

6. Acteon mint jára,
Ebeit magára
Nem vélte halálára,
Lőnek ő nagy kinjára.

25 7. Nékem is irigyem,
Titkos ellenségem
Mérget adtak barátim,
Két színü akaróim.

- 30 8. **U**gyan is a jóért
Engemet sok bú ért,
Világ kevés javáért
Mérget ad egy kis mezért.
- 35 9. **S**iratom magamat,
El múlt napjaimat,
Bizom Istenre dolgom,
El igazittya bajom.
- 40 10. **D**e csak e keserves,
Lelkem bádgyasztó tolles,
Bujdosom, mint Ulysses,
Ki sokat járt s vólt hires.
11. **O** napok napjai,
Tengernek habjai,
Eltemnek vig órái,
Nem tuttok engem szánni.
- 45 12. **B**ánatim újúlnak,
Siralmim sem múlnak,
Könyvem orczámon folynak,
Úgy tettzik, fák is sirnak.
- 50 13. **Á**llyon Isten boszszút,
Azon fellyül sok bút,
Nékem szerzett háborut,
Még az igye erre jut.
- 55 14. **I**gy sirattya magát,
El hagyván világát,
Jajjal mondja az jajját,
Pendíti friss nótáját.

186/XVII.

- (1.) 1. Siralmas vólt nékem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
A' miket nem reménylettem.
- 5 (2.) 2. Tigris téjjel talám
Tartott fel én anyám,
Jaj, ki vólt az én mostohám?
Bánattyát ruhazta reám.

- 10 (4.) 3. Pusztaságba merült
Szivem búba be dült,
(5.) Jobb lett volna nem kinlódnom,
Szokatlan dólgot tanulnom.
- 15 (3.) 4. Éllyeké, nem tudom,
Ha késik halálom,
Oránként nőttön nő kinom,
Jaj, hová legyek, nem tudom.
- 20 (5.) 5. Pusztába bujdosnom,
Halállal bajt vivnom.
(4.) Jo reménységtől már meg hült,
Oh, anyám engem mire szült.
- (12.) 6. Bánatim ujjúlnak,
Siralmim nem múlnak,
Orczámon könyveim folynak,
Ugy tetzik, a' fák is sirnak.
- 25 (6.) 7. Acteon mint jára,
Ebeit magára
Szoktatta vólt halálára,
Vtólsó ki mulására.
- 30 (8.) 8. Vgyan is a' jóért
Engemet sok bú ért,
Szivem el holt, mihellyt gyász ért,
Sok nyomorúság reám tért.
- 35 (7.) 9. Nékem is irigyim,
Titkos ellenségim,
Két színű jó akaroim
Mérget adtanak barátim.
- 40 (11.) 10. Oh napok napjai,
Tengernek habjai,
Eletemnek vig órái
Bánottal telnek napjai.
- (10.) 11. De ez a' keserves,
Hogy napom setétes,
Bujdosom, mint az vjj felleg,
Mellynek neve veszedelem.

45 (15.) 12. Így siratta magát
Egy ifjú világát,
El hagyván édes hazáját
Ekképpen kesergé magát.

50 (9.) 13. Siratom magamat,
El múlt napjaimat,
Bizom Istenre dölgomat,
El igazittya bajomat.

186/XVIII.

(1.) 1. Siralmas vólt nékem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Mellyeket nem reméllyettem.

5 (9.) 2. Siratom magamat,
El-múltt napjaimat,
Bizom Istenre dolgomat,
El-igazítja bajomat.

10 (11.) 3. Hólnapok napjai,
Tengernek habjai,
Életemnek vég-óráji,
Keserűségnek árjai.

15 (2.) 4. Tigris-téjjel talám
Tartott vólt fel Anyám,
Jaj ki vólt az én mostohám?
Bánatját ruházta reám.

20 (12.) 5. Bánatim újjúlnak,
Siralmim nem múlnak,
Orzámon könyveim húllnak,
Engem a' fák-is siratnak.

(13.) 6. Alljon Isten boszszút,
Kitől vártam sok jót,
Ki nékem szerzett háborút,
De még ő-is ígyére jut.

25 (4.) 7. Pusztaságban merült,
Lelkem búban került,
Jó reménségem már meg-hűlt,
Jaj Anyám engem mire szült.

- 30 (7.) 8. Nékem is irigyim,
Titkos ellenségim,
Mérget adának barátim,
Két színű jó akaróim.
- 35 (8.) 9. Ugyan is a' jóért,
Éltemben sok búért,
Hóltam-meg szívemben azért,
Rosz világ nékem halált mért.
- 40 (3.) 10. Éleké, nem tudom,
Hol késik halálom,
Óráként nőtön-nő kinom,
Jaj hová legyek nem tudom.
- (14.) 11. Jajjal születtettem,
Jaj lészen életem,
A' kinek én nem vétettem,
Jaj attól mit érdemlettem.
- 45 (15.) 12. Így siratta magát,
El-hagyván világát,
Ki naponként mondja jajját,
Húron pengeti nótáját.
- 50 (6.) 13. Akteon mint jára,
Ebeit magára,
Nevelte fel halálára,
Lön nagy bűneinek kinja.

186/XIX.

- (1.) 1. Siralmas vólt nekem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Melyeket nem reménylettem.
- 5 (2.) 2. Tigristejjel talám
Tartott fel én anyám,
Jaj ki vólt az én mostohám,
Bánatját ruházta reám.
- 10 (3.) 3. Sirjak-e? nem tudom,
Ha késik halálom,
Óráként nőtön nő kinom,
Jaj hová legyek? nem tudom.

15 (15.) 4. Igy kesergi magát
Egy ifjú, világát
Elhagyván édes hazáját,
Ekképpen siratja magát.

20 (9.) 5. Siratom magamat,
Elmúlt napjaimat,
Bizom Istenre gondomat,
Eligazitja bajomat.

186/XX.

(1.) 1. Siralmas volt nékem
Világra születnem,
Hogy ezeket kel szenvednem,
Mellyeket nem véltem.

5 (2.) 2. Tigris teljen talám
Tartott vott fel anyám,
Jaj, ki volt az én mostohám?
Bánatyát ruházta reám.

10 (4.) 3. Pusztaságban merült
Lelkem buba borult,
Jo reménségben nem meg hült,
Jaj, anyám engem mire szült.

15 (5.) 4. Halállal bajt vinni,
Világból kimulni
Jobb let volna nem születni,
Hogy sem ezeket szenvedni.

20 (13.) 5. Aljon Isten boszut
Azon, kikkel sok but
Szerzet volt nékem háborutt,
Még ő ügyeis arra jutt.

(7.) 6. Nékem is irigyim,
Tittkos ellenségim
Mérget adának barátim,
Két színü jo akaroim.

25 (8.) 7. Ugyan is a joért
Engemet sok buértt,
Ez világnak kintsé értt
Mérget adának egy küs mézben.

- 30 (9.) 8. Siratom magamott,
Elmult napjaimott,
Bizom Istenre dolgomott,
El igazgatya bajomott.
- 35 (10.) 9. De tsak ez keserves,
Énnékem nem kedves,
Hogy bujdosom, mint Ulises,
Ki sokat járt és volt hires.
- 40 (11.) 10. O! napok napjai,
Tengernek habjai,
Életemnek vig órájai,
Emésztnek még sok bajaji.
- (12.) 11. Bánatim ujjulnak,
Siralmim nem mulnak,
Ortzámon könyveim foljnak,
Ugy tetzik, a fák is sirnak.
- 45 (15.) 12. Igy sirassa magát
Egy ifiu halállát,
Kin oránként mondgya jaját,
Huron penditti notáját.
- 50 (6.) 13. Akteon mint jára,
Ebeitt magára
Nevelte volt halálára,
Lönek nékie kárara.
- 55 (14.) 14. Jaj, hogy születtettem,
Jaj az én életem,
Jaj, kinek én mit vétettem,
Jaj, attol mit érdemlettem.

186/XXI.

- (11.) 1. Oh napom napjai,
A tengernek habjai,
Életemnek vég órái,
Miért nem jötök engem száni?
- 5 (4.) 2. Pusztulásban merült,
Buval fejem bétölt,
Az jo reménség már meg szünt,
Jaj, engem anyám mire szült?

10 (2.) 3. Talám tigristejjel
Tartott volt fel anyám,
Ah, ki volt az én mostohám,
Ki bánatyát ruházta én reám?

15 (12.) 4. Siralmim nem mulnak,
Kinaim ujulnak,
Orzámon könyveim hulnak,
S úgy tetik, az fák is sirnak.

20 (10.) 5. Csak az a keserves,
Én vagyok szerelmes,
Kinek élte vészedelmes,
Jaj szegény árva fejemnek.

(3.) 6. Élek, de nem tudom,
Hol esik halálom,
Oránként nödögel kinom,
Jaj, hová légyek, nem tudom.

187/I.

BUTSUZO

1. Gondviselő edes atyám,
Kerlek, engem meg ne utálj,
Onnan feljül tekents ream,
Mert érkezet nagy nyavalyám.

5 2. Edes teremő jó atyám,
Lade, mar mire jutottam,
Az miolta tsak bujdostam,
Minden költségöl ki fogjtam.

10 3. Szegény vagjok, hogj hogj elyek?
Jdegen földre hogj menyek?
Kenyeret is mivel vegjek?
Utra valot hogj szerezek?

15 4. Szalagban vettnem jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodott szegeny voltom,
Azt miken taplalhatom?

- 20 5. Tsak el megjek egjik földre,
El bujdosom valamere,
Egjik ország szegletire,
Ot meg szallok egj kis helyre.
- 25 6. Igaz teremő jo atya,
Minden szegennek gjamola,
Vigyaz az szegeny arvakra,
Az idegen bujdosokra.
- 30 7. Talam mind adig bujdosom,
Jora fordul minden dolgom,
Lezen olyan nyugodalmom,
Az hol fejem le hajthatom.
- 35 8. Valamely föld hatarara
Ha el megjek valahova,
Szegeny madarak mogjara
Feszket rakok egj kis agra.
- 40 9. Az eg alat s az föld szinen
Vagjone olyan jövevény?
Ez egez föld kereksegen
Nem talaltatott ilyen szegeny.
- 45 10. Nintsen nekem apam s anyam,
Az kihez folyamodhatnam,
Isten az en edes atyam,
Minden ország az en anyam.
- 50 11. Mindenektől el hagyattam,
Tsak az Istenre maradtam,
Enis dolgom rea biztam,
Ő szent felsegere hadtam.
12. Bujdosom szoros utakon,
Ismeretlen országokon,
Forgok sok fele probakon,
Az idegen országokon.
13. Meg untam mar az vándorlast,
Az sok keserves bujdosast,
Isten, mutas olyan szálást,
Az hol találjak nyuguvást.

55 14. Meny el, azt mongya az Isten,
Valogas az jó földekben,
Szalj meg Patmus szigetiben,
Az Jordan vize menteben.

60 15. En tegedet el nem hadlak,
Parantsolok az vadaknak,
Oltalmam ala fogadlak,
Hogj tegedet el tartsalak.

16. Meg nyugozol gyötrelmedtül,
Sok fele keserüsegedtül,
Sok fele bubanatidtol
Szomoru szived meg enyhül.

65 17. Ha betegseged törtenik,
Bagyat tested el nyugozik,
Könyves szemed el aluzik,
Lelked Istenhez vitetik.

70 18. Ot lezen negjven napokig,
Huzon kilentz esztendökig,
Az utan mind *itéletig*,
S az Jesus el jöveseig.

75 19. Ez a vege énekemnek,
Engem kinek neveszenek?
Tsak egj szegeny idegenek,
Bujdosó szegeny legenek.

187/II.

(1.) 1. Gond viselő édes atyám,
Kérlek, immár meg ne utál,
Onnan fölül vigyáz réám,
Mert érkezet nagy nyavalám.

5 (2.) 2. En édes szerető uram,
Immár én mire jutottam!
Az mi ulta tsak bujdostam,
Minden költségben ki fogytam.

- 10 (3.) 3. Szegény vagyok, hogy hogy éllyek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valot hogy keressek?
Kenyeretis miből vegyek?
- 15 (4.) 4. Zálagban vetném jóságom,
Ha volna mihez nyulhatnom,
Nyomorodot szegény voltom,
Azt miképpen táplálhatom?
- 20 (5.) 5. Csak el megyek egyik földre,
El bujdosom valamere,
Az országnak szegletire,
Ott meg szállok egyik helben.
- (a) 6. Istenemre nézve talám
Találkozik olyan atyám,
Avagy oly kegyess mustohám,
Az ki gondot visel réám.
- 25 (6.) 7. Igaz teremő jo uram,
Minden szegénynek gyámola,
Vigyaz a szegény árvákra,
Az idegen bujdosokra.
- 30 (b) 8. Szegény fejem hozzád hajtom,
Minden dolgom réád bizom,
Légy az én édes tutorom,
Elöttem járo tsillagom.
- 35 (7.) 9. Talám mind addig bujdosom,
Jora fordul állapotom,
Leszen annyi nyugodalmam,
Az hol fejem le hajthatom.
- 40 (10.) 10. Nintsen nékem atyám, anyám,
Az kihez folyamothatnám,
Isten az én édes atyám,
Minden ország édes hazám.
- (8.) 11. Vala mely föld határára
Ha meg szálhatok valaha,
Szegény madarak modgyára
Fészket rakok étczakára.

- 45 (12.) 12. Bujdosom szoros utakon,
Ismeretlen föld határán,
Forgok sokféle próbákon,
Az idegen országokon.
- 50 (c) 13. Országnak fényes angyala
Légyen fejem kalahuzza,
Mutas utat valahová
Egyik idegen országra.
- 55 (14.) 14. Menyel, azt mondgya az Isten,
Válogas az jó földekben,
Szálly meg Pátmosz szigetében,
Az Jordán vize menteben.
- 60 (d) 15. Az hol te szivednek teczik,
Fárad tested had nyugodgyék,
Könyves szemed had alugyék,
És az bus elméd meg nyugszik.
- (17.) 16. Ha betegseged történik,
Fárad tested had nyugodjék,
Tested az földben tétessék,
Lölköd Istenhez vitessék.
- 65 (e) 17. Nemes Vas vár vár megyében,
Kanisára le mentemben
Szerzém eztet egy kis helyben,
Az házaknak szegyletiben.
- 70 (19.) 18. Ez az vege énekemnek,
Engem kinek nevezének?
Tsak egy szegény idegenynek,
Bujdoso szegény legénynek.

187/III.

- (1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Kérlek, immár tekincs hozzám,
Onnan felől vigyáz ream,
Mert érkezet nagy nyavalyam.
- 5 (c) 2. Orczádnak fényes csillaga
Legyen fejem kalauza,
Mutas utat valahová,
Edgyik idegen országra.

- 10 (2.) 3. En édes teremptő uram,
Én immár mire jutottam?
Az miolta hogy bujdosom,
Minden kölcségből ki fogytam.
- 15 (3.) 4. Szegény vagyok s-hogy s-hogy éllyek?
Idegen földre hogy mennek?
Utravalót s-hogy szerezzek?
Kenyérre is szert hogy tegyek?
- 20 (4.) 5. Zalogban vetném jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodot szegény voltom,
Azt miképpen taplálhatom?
- (9.) 6. Az ég alatt, az föld színén
Vagyóné olyan jövevény?
Az egész föld kerektségén
Nem-is termet ilyen szegény.
- 25 (6.) 7. Igaz teremptő jó atya,
Minden szegénynek gyamola,
Vigyáz a szegény árvákra,
És idegen bujdosókra.
- 30 (5.) 8. El indulok valamellyre,
Elbujdosom egy jó földre,
Nylus vize szigetibe,
Ottan szálllok egy jó helyre.
- (7.) 9. Talám mind addig bujdosom,
Jóra fordul gondolatom,
35 Létszen annyi nyugovásom,
Az hol fejem le hajthatom.
- (8.) 10. Csak bé megyek egy országba,
Meg szálllok ott valahová,
40 Szegény madarak módgyára
Fészket rakok az ágakra.
- (10.) 11. Nincsen nékem apám s anyam,
Az kihez folyamodhatnám,
Isten az én édes atyám,
Az ki gondot visel ream.

- 45 (a) 12. Istenemre nézve talám
Találkozik olly jó atyám,
Avagy olyan jó mostohám,
Az ki gondot visel reám.
- 50 (13.) 13. El untam már a bujdosást,
És az keserves vándorlást,
Istenem, mutass olly szállást,
Az hol talalok nyugovást.
- 55 (14.) 14. Meny el, azt mondgya az Isten,
Válogas az jó földekben,
Szállj meg Prónus szigetiben,
Az Jordán vize mentében.
- 60 (15.) 15. Hogy ha ottan bántatatl.
S-te meg hozzam folyamodol,
Im meg hagyom az vadaknak,
Hogy tegedet ne báncsanak.
- 65 (17.) 16. Ha pedik hálálod történik,
Farad tagod el nyugoszik,
Tested az földben tétetik,
Lelked Istenhez vitetik.
- 70 17. Az hol örökké örvendez,
És sok szentekkel vigadoz
Meg boldogult szent atyákkal,
És a szent martyromokkal.
- 75 (19.) 18. Ez az vége énekemnek,
Engem kinek nevezének?
Csak egy szegény jövevének,
Bujdósó arva legyenek.
- (e) 19. Nemes Ungvár vármegyében
Irák eztet egy időben,
Egy erdő s-rét szigetében,
Az Latorcza le mentében.

187/IV.

- (1.) 1. Gond viselő edes anjam,
Kerlek, engem meg ne utaly,
Onnan felyül vigaz ram,
Mert érkezet nagy nyavajam.

- 5 (2.) 2. Edes teremő jo uram,
En imar mire jutotam,
Kölcségembol mar ki fottam,
Nincsen hova fojamodgyam.
- 10 (3.) 3. Szegyen vagyon, hogy hogy eliek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valott hogy keressek?
Kenyeremet miből kölcssek?
- 15 (4.) 4. Szalagba vetnem jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodott szegyen voltom,
Keserves en állapotom.
- 20 (5.) 5. Csak el megyek eggik fele,
El bujdosom valamerre,
Egik orzag szegletiben,
Idegen orzag szeljeben.
- (c) 6. Lelkemnek örözö angala
Legyen fejem kalauza,
Eletemnek fo tutora
Légyen vezelő csilagia.
- 25 (12.) 7. Bujdosom szoros utakon,
Ismeretlen föld hatarin,
Forgok sok féle probakon,
Az idegen orzagokon.
- 30 (7.) 8. Talam mind adig bujdosom,
Jora fordul bujdosasom,
Lezen annyi nyugodalmam,
Ahol fejemet le hajcsam.
- 35 (13.) 9. Meg untam az vandollast,
Es az keserves bujdosast,
Isten mutat olyan szalast,
Ahol talállok jo lakast.
- 40 (15.) 10. Parancsolok az vadaknak,
Hogy tegedet el tarcsanak,
Oltalmok ala fogianak,
Es tégedet el ne hadgyanak.

- (17.) 11. Ha betegseged tortenik,
Faradsagod meg nyukhatik,
Tested földben be tetetik,
Lelked menyben fel vitetik.
- 45 (18.) 12. Ottan leszen nyegven napig,
Huzon kilencz esztendeig,
Az mind itiletik,
Az Jesus el jöveteliig.
- 50 (19.) 13. Ez az vege enekemnek,
Engem kinek nevezének?
Bujdosó szegény legyenek,
Idegen földről jövőnek.
- 187/V.
- (5-) 1.
.....
Egy ország szegletibe,
Ot meg szallok egj kus heljre.
- 5 (7.) 2. Talam mind addig bujdosom,
Jora fordul faracsagom,
Leszen annji njugodalmam,
Az hol fejem le hajthassam.
- 10 (8.) 3. Ha meg szallok vala hova,
Szegenj madarak mogjara
Feszket rakok egjik agra,
Talalok njugodalomra.
- 15 (9.) 4. Az egj alat, a föld szinen
Vagjone iljen jövevenj?
Az egész föld kereksegen
Nem talaltatik ilj szegenj.
- 20 (10.) 5. Nincsen nekem atjam s anjam,
Az kihez fojamodhatnam,
Isten az en edes atjam,
Mind ez vilag az en anjam.

- (11.) 6. Mindenektől el hagjattam,
Csak Istenemre marattam,
Enis dolgom rea biztam,
Ö szent felsegere hattam.
- 25 (12.) 7. Bujdosom *szoros* utakon,
Ismeretlen föld hataron,
Forgok sok fele probakon,
Az idegen országokon.
- 30 (6.) 8. Igaz teremto jo atja,
Minden szegenjek gjamola,
Vigjaz szegjenj arvaidra,
Es a szegenj bujdosokra.
- (b) 9. Szegenj fejem hozzad hajtom,
Minden dogom read bizom,
35 Leg mostan edes vezerem,
Elöttem jaro tsillagom.
- (c) 10. Orczad fenjes tsillaga
Legjen fejem kaluzza,
Mutas utat vala huva
40 Egjik idegen orszagra.
- (13.) 11. Meg untam mar a vanderlast,
Es a keserves bujdosast,
Mutas, Isten, oljan szallast,
Hol találhassak nügüvást.
- 45 (14.) 12. Menj el, azt mongja az Isten,
Valogas az jo földben,
Szalj be Patnod szigetiben,
Az Jordan vize mentere.
- (17.) 13. A holot szivednek teczik,
50 Elmed a hol meg nugoszik,
Farat tested had njugogjek,
Könjves szemed had alogjek.
- (15.) 14. En tegedet el nem hagjlaK,
55 Oltalmam ala fogadlak,
Poroncsolok a vadaknak,
Hogj tegedet el tarcsanak.

25 [A *szoros* szó hiányzik.] 49 A holot <teczik> szivednek teczik 51 Fat

60 (16.) 15. Meg nyukszom mar bus elmemtöl,
Szivem keserüsegetöl,
Sok fele nagj gjötrelmekből
Szem szivem meg könjütöl. [?]

(17.) 16. Ha betegsegem törtenik,
Farat testem el njugoszik,
Talam a foldben tetetik,
Lelkem menjnjegben vitetik.

65 (18.) 17. Ottan leszen negjven napig,
Huszon kilencz esztendeig,
E vilagnak mind vegeig,
Az Christus el joveseig.

70 (19.) 18. Ez az vege enekemnek,
Engem kinek nevezzenek?
Csak egj szegenj idegennek,
Bujdosó szegenj legyenek.

187/VI.

MÁS, IGEN SZÉP, BUJDOSÓ LEGÉNYEK ÉNEKE

(1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Kérlek, immár meg ne utálj,
Onnét felől vigyázz reám,
Mert érkezett nagy nyavalyám.

5 (2.) 2. Édes teremptő jó atyám,
Én immár mire jutottam!
Csak mióta én bujdostam,
Minden költségből kifogytam.

10 (3.) 3. Szegény vagyok, hogy-hogy éljek?
Idegen földre hogy menjek?
Utravalót hogy keressek?
Kenyeret is miből költsek?

15 (f) 4. Egy pénznek ura nem vagyok,
Az erszényből mert kifogyott,
Kölcsön pedig nem kaphatok,
Emberségim itt nem nagyok.

2 J már 6 J már 10–11 J [Fordított sorrendben.] 12 J Kenyérre

- 20 (4.) 5. Zálogba vetném jószágom,
Ha volna mihez nyúlhatnom,
Igyefogyott szegény voltom,
Csak magamot alig tartom.
- (5.) 6. Csak elmegyek egyik földre,
Elbujdosom valamerre,
Egy országnak szegletire,
Ott megszálok egyik földre.
- 25 (a) 7. Istenemre nézve talám
Találkozik olyan atyám,
Avvagy olyan mostoh' anyám,
A ki gondot visel reám.
- 30 (6.) 8. Igaz teremptő jó atya,
Minden szegények gyámola,
Vigyázz az szegény árvákra,
Az idegen bujdosókra.
- (b) 9. Szegény fejem hozzád hajtom,
Minden dolgom reád bizom,
35 Legy az én édes tutorom,
Előttem járó csillagom.
- (7.) 10. Talám mindaddig bujdosom,
Jóra fordul gondolatom,
Lészen annyi nyugodalmom,
40 Ahol fejemet lehajtom.
- (8.) 11. Valamely föld határára,
Ha megszálok étszakára,
Szegény madarak módjára
Fészket rakok az ágakra.
- 45 (9.) 12. Ez ég alatt, az föld színén
Vagyon-é olyan jövevény,
Avvagy olyan szegénylegény,
Nem is termett olyan, mint én.
- 50 (10.) 13. Nincsen nekem atyám, anyám,
A kihez én folyamodnám,
Isten az én atyám, anyám,
Aki gondot visel reám.

24 J meg halok 25–28 J Istenre nézve talám találkozik Ki rajtam szánakozik Olyan Atyám avagy mostohanyám A ki gondot visel reám 25 T (Az) Istenre 30 J szegénynek 31 J Vigyáz 42 J meg hálók

- 55 (11.) 14. Mindenektől elhagyattam,
Csak Istenemre maradtam,
Arra dolgomat én bízom,
Ő szent felségére hattam.
- 60 (12.) 15. Bujdosó szoros utakon,
Esméretlen földhátakon,
Forgok sokféle próbákon,
És idegen országokon.
- (13.) 16. Eluntam már az bujdosást,
És az keserves vándorlást,
Istenem, mutass oly szállást,
Ahol találjak jó nyugvást.
- 65 (c) 17. Országnak fényes csillaga,
Szegény fejem kalauzza,
Mutass utat valahova,
Egyik ország határára.
- 70 (14.) 18. Menj el, azt mondja az Isten,
Válogass a jó földekben,
Szállj meg Pálma szigetiben,
Az Jordán vize mentiben.
- 75 (d) 19. Ahol a szivednek tetszik,
Fáradt tested megnyughatik,
Fáradt tested megnyugodjék,
Könyves szemed hadd aludjék.
- 80 20. Megnyugszol ott bús szivedtől,
Szived keserűségétől,
És sokféle felelmektől
Bánatos szived megenyhül.
- (17.) 21. Ha betegséged történik,
Fáradt tested elnyugoszik,
Lelked Istenhez vétetik,
Tested a földbe tétetik.
- 85 (18.) 22. Ott leszen étélet-napig,
Egynehány száz esztendőig,
Azután megétéltetik,
És boldogságban vitetik.

55 J hoztam 56 J Ő felségére 58–60 J [Az 58. és 60. sor felcserélve.] 75 J tested nyugodjék 82 J el nyugszik 86 J esztendeig

- 90 23. Ez a vége életemnek,
Énnékem szeginylegénnek,
Bujdosása én fejemnek,
Nyomorult sorsa éltemnek.
- (19.) 24. Ez a vége énekemnek,
Engem kinek nevezzenek?
95 Csak egy szegény idegennek,
Bujdosó szeginylegénnek.
- (e) 25. Nemes Ungvár vármegyében,
Az erdőháti szigetben,
Az Latorca mellyékében
100 Éneklém ezt egy üdőben.

187/VII.

1. Gondviselő edes atyam,
Kérlek, viselly gondot reám,
Onnan fellyül tekints reám,
Mert erkezet nagy nyavaljam.
- 5 2. Edes teremő jo Istenem,
Lad, immar mire jutot igyem!
Az miolta tsak bujdostam,
Minden költségből ki fogytam.
- 10 3. Szegeny vagyok, hogy hogy ellyek?
Idegen földre hogy mennyek?
Kenyeremre miből költssek?
Utra valot hogy szerezzek?
4. Zallagban vetnem jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
.....

98 J erdősháti

5 [Az *Istenem* szót későbbi kéz *uram*-ra javította.] 12 [A *szeresszek* szót későbbi kéz írta az eredetire; az eredeti olvashatatlan.] 14 [A szöveg folytatása a kézirat csonkasága miatt hiányzik.]

AKÁR MELLY BUJDOSONAK ENEKE

- (1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Visely gondot már én reám,
Onnan fellyül vigyáz reám,
Mert érkezet nagy nyavalyám.
- 5 (2.) 2. Édes teremő jo atyam,
Lásd meg immár, mire juttam,
Az miolta tsak bujdostam,
Minden költségből ki fogytam.
- 10 (3.) 3. Szegény vagyok, jaj, hogy ellyek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valot hogy keressek?
Kenyeret is miből végyek?
- 15 (4.) 4. Zálogban vetném jóságom,
Hogy ha volna mihez biznom,
Nyomorodott szegény voltom
Az miképen táplálhatom.
- 20 (5.) 5. Tsak el mégyek egyik földre,
'S el bujdosom valamerre,
'S ot meg szállok egyik helyre,
Egy ország szegeletire.
- (a) 6. Istenemre nézve talám
Találkozik oly jo atyám,
Lészen talám oly mostohám,
A ki gondot visel reám.
- 25 (6.) 7. Bujdosoknak jo tutora,
Minden szegények gyámola
Vigyáz az szegény árvákra,
'S az idegen bujdosokra.
- 30 (b) 8. Szegény fejem hozzád hajtom,
Minden dolgom reád bizom,
Légy most is édes tutorom
'S előttem járo tsillagom.

- 35 (7.) 9. Talám mind addig bujdosom,
Jora lészen fáratságom,
Lészen annyi nyugodalmom,
Az hol fejemet le hajtsam.
- 40 (8.) 10. Ha meg szállok vala hová,
Valamely föld határára,
Szegény madarak modjára
Fészket rakok az ágakra.
- 45 (9.) 11. Az ég alatt, a föld színén
Nintsen soholt olyan szegény,
Az egész föld kerekségén
Nem is termet olyan szegény.
- (10.) 12. Nintsen nékem atyám s anyám,
A kihez folyamodhatnám,
Isten az én édes attyám,
Minden ország édes anyám.
- 50 (11.) 13. Mindenektől el hagyattam,
Tsak Istenemre marattam,
Minden dolgom reád biztam,
Ö szent felségére hattam.
- 55 (12.) 14. Bujdosom szoros utakon,
Isméretlen föld határon,
Forgok sok féle próbákon
Ez idegen országokon.
- (13.) 15. Meg untam már a vándorlást,
'S a sok keserves bujdosást,
Isten, mutass olyan szállást,
60 A hol talállyak nyugovást.
- (c) 16. Ortzámnak fényes tsillaga,
Szegény fejem kalauza
Mutass utat valahova
Az idegen országokra.
- 65 (14.) 17. Meny el, azt mondja az Isten,
Válogas a jo földekben,
Szálj pálmafa szegetiben,
A Jordán vize mentiben.

- 70 (15.) 18. En tegedet el nem hagylak,
Oltalmam alá fogadlak,
Parantsolok az vadaknak,
Hogy tégedet el tartsanak.
- 75 (17.) 19. Ha betegségem történik,
Fáradt testem ha meg nyugszik,
Könyves szemem el aluszik,
Lelkem Istenhez vitetik.
- 80 (18.) 20. Ott leszen negyven napokig,
Egy néhány száz esztendeig,
Az után mind ítéletig,
A Kristus el jövetelig.
- (19.) 21. Ez az vége énekemnek,
Engem kinek nevezzenek?
Tsak egy szegény jövevénynek,
Bujdosó szegény legénynek.

187/IX.

- (1.) 1. Gondviselő édes attyám,
Visely gondot már én reám,
Onnan felyül vigyáz reám,
Mert érkezet nagy nyavallyám.
- 5 (3.) 2. Szegény vagyok, hogy hogy éllyek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valot hogy keressek?
Az hol engem nem esmérnek.
- 10 (f) 3. Egy pénznek ura nem vagyok,
Erszenyemből mert ki fogyok,
Költsön pedig nem kaphatok,
Emberségim mert nem *nagyok*.
- 15 (4.) 4. Zalogban vetném jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodot szegény sorsom,
Nints éltemet mint táplálnom.

12 Emberségem s mert nem vagyok.

- 20 (5.) 5. Csak el megyek egyik földre,
El bujdosom valamere,
Egyik országnak szelire,
Ot meg halok egy szigetben.
- (a) 6. Jo Istenem vigyáz reám,
Találkozik meg jo attyám,
Avagy olyan jo mostohám,
Aki gondot visel reám.
- 25 (6.) 7. Igaz teremő jó attyám,
Minden szegenynek gyámola,
Bujdosokra és árvákra
Vigyáz szemed mind azokra.
- 30 (12.) 8. Bujdosom szoros utakon,
Isméretlen országokon,
Forgok sokfele próbákon,
Az idegen országokon.
- (b) 9. Szegény fejem hozza hajtóm,
Minden dolgom read bizom,
35 Légy mostis az én tutorom,
Elöttem járo csillagom.
- (7.) 10. Talám mind addig bujdosom,
Jóra fordul ám én sorsom,
El felejttem faradsagom,
40 Meg lesz minden nyugodalmom.
- (9.) 11. Az ég alat, a föld szinen
Nem talaltatik olly szegen,
Mint én vagyok, oly jöveven,
Az idegen földön leven.
- 45 (10.) 12. Nintsen nekem attyám, annyám,
A kinek én meg mondanam,
A vagy kihez folyamodnám,
Minden ország az én hazám.
- 50 (11.) 13. Mindenektül el szakattam,
Csak Istenemre marattam,
Minden dolgom read biztam,
Ö szent felségére hagytam.

- 55 (c) 14. Mindeneknek fényes napja,
Légy utamnak kalauzza,
Mutas utat az én jomra,
Az idegen országokra.
- 60 (14.) 15. Menyel fiam, mondja Isten,
Valogas az jó földekben,
Lészek neked mindenekben
Te segitöd szükségedben.
- (13.) 16. Meg untam már a koborlást,
A keserves sok vandorlást,
Isten, mutas olyan szállást,
Hol találnék olly nyugovást.
- 65 (15.) 17. Oltalmamba bé fogadlak,
Én tegedet el nem hagylak,
Szükségedben pártul foglak,
Hogy tégedet meg tartsalak.
- 70 (17.) 18. Holott szivednek meg tetszik,
Elméd *azokkal* meg nyugszik,
Könyves szemmed meg alapik,
Lelked Istenhez vitetik.
- (18.) 19. Ot lésezek én mind eltedik,
Hatvan kilentz esztendeig,
Azután mind ítéletig,
A Kristus el jöveséjéig.
- 75 (19.) 20. Ez a vege enekemnek,
Engem kinek nevezének?
Csak egy szegény jüvevénynek,
Bujdosó szegény legénynek.
- 80

187/X.

LVSVS ANIMI

- (1.) 1. Gond viselő edes atyam,
Kerlek, visely gondot ream,
Onnan felyül vigyaz ream,
Mert erkezik sok nyavalyam.

- 5 (2.) 2. Edes teremő jo atyam,
 Latod, mar mire jutottam!
 Az miolta tsak bujdostam,
 Mindenektől meg fosztattam.
- 10 (3.) 3. Szegeny vagyok, hogy hogy ellyek?
 Idegen földre hogy mennyek?
 Utra valot hol keressek?
 Kenyeret is miből vegyek?
- 15 (5.) 4. Tsak elmegyek valamerre,
 El bujdosom egyik földre,
 Ott meg szallok a jó helyre,
 Egy ország szegeletire.
- 20 (a) 5. Istenemre nézve talam
 Talalkozik egy jó atyam,
 Leszen talám egy mostohám,
 Aki gondot visel reám.
- (6.) 6. Bujdosoknak jo tutora,
 Minden szegenynek gyamola,
 Vigyazz a' szegeny arvakra,
 Az idegen bujdosokra.
- 25 (12.) 7. Bujdosom szoros utakon,
 Ismeretlen föld hataron,
 Vagyok sok fele probakon,
 Ez idegen orszagokon.
- 30 (14.) 8. Mennyel, azt mondja az Isten,
 Valogass a jo földekben,
 Szally meg Pathmus szigeteben,
 A Jordán vize menteben.
- 35 (15.) 9. En tegedet el nem hagylak,
 Oltalmam alá fogadlak,
 Parantsolok az vadaknak,
 Hogy teneked ne artsanak.
- 40 (17.) 10. Ha betegségem törtenik,
 Faradt testem ha meg nyugszik,
 Könyves szemem el aluszik,
 Lelkem Istenhez vitetik.

- (19.) 11. Ez a vege eletemnek,
Engem kinek nevezzenek?
Tsak egy szegeny jövevénynek,
Bujdosó szegeny legénynek.

187/XI.

- (1.) 1. Gond viselő édes anyám,
Kérlek, viselgy gondot reám,
Onnat fellyül tekints reám,
Mert érkezet sok nyavallyám.

- 5 (3.) 2. Szegeny vagyok, hogy hogy éllyek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valot miben vigyek?
Kenyeret is hogy keressek?

- 10 (4.) 3. Zálogban vetném jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Mindgyárt szegény legény vagyok,
Az mihellyten masérozok.

- 15 4. Mit reméllyek, én Istenem,
Adgy tanátsot, kérlek, nekem,
Veszszén el hát én életem
Bu bánatban szegény fejem?

- 20 (12.) 5. Bujdosom szoros utakon,
Isméretlen föld határon,
Forgok sok féle próbákon,
Veszedelmet hogy ne adgyon.

- (10.) 6. Nintsen nékem apám s anyam,
Akihez folyamodhatnám,
M. Thresia az én anyám,
Ö visel gondot én reám.

- 25 7. Jöttél földre ezekért
Bünös Adám fiaiert
Szitkos motskos borkantsosért,
A szép lovas katonákért.

- 30 8. Szánniad, Isten, ifjúságom,
Ad meg érnem kívánságom,
Add meg érnem én világom,
Add meg érnem vigasságom.

187/XII.

- (1.) 1. Gond viselő edes atyam,
Kerlek, viselj gondot ream,
Onnan feljül tekints ream,
Mert erkezet nagy nyavallyam.
- 5 (2.) 2. Edes teremő jo uram,
En immar mire jutottam!
Az miolta hogy bujdostam,
Minden költsegből kifottam,
- 10 (3.) 3. Szegeny vagyok, hogy hogy ellyek?
Idegen földre hogy menyek?
Utra valot hogy keressek?
Kenyeremre miből költsek?
- 15 (4.) 4. Zalagban vetnem jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodott szegeny voltom,
Banatos en állapotom.
- 20 (10.) 5. Nintsen nekem apam s anyam,
Az kihez fojamodhatnam,
Edes teremő jo uram,
Tsak te viselsz gondot ream.
- (5.) 6. Tsak el megyek mar egy fele,
El bujdosom vala mere,
Egy ország szézeletire,
Az idegen föld színere.
- 25 (a) 7. Istenre tekintven talam
Leszen nekem olly mostoham,
Tamad talam oljan atyam,
Az ki gondot visel ream.
- 30 (6.) 8. Igaz teremő jo atya,
Ki vigyaz szegen arvakra,
Mint szegeny gyamoltalanokra,
Az idegen bujdosokra.
- 35 (c) 9. Lelkemnek őrző angyala
Leszen fejem *kalauza*,
Eletemnek fő tutora
Leszen veszerlő tsillaga.

- 40 (12.) 10. Budosom szoros utakon.
Ismeretlen föld hataron,
Forgok sok fele probakon,
Az idegeny orszagokon.
- (7.) 11. Talam mind addig bujdosom,
Jomra leszen faratsagom,
Leszen annyi nyugodalmom,
Hova fejem le hajtanom.
- 45 (13.) 12. Meg untam mar az vandorlast,
És az vegetlen bujdosast,
Istenem, agy olyan szallast,
Az hol talaljak nyuguvast.
- 50 (14.) 13. Mennyel, azt mongya az Isten,
Valogas a jo foldekben,
Szajj meg partos szigetekben,
A Jordan vize mentiben.
- 55 (15.) 14. Parantsolok az vadaknak,
Hogy tegedet el tartsanak,
Oltalmam ala fogadlak,
En tegeddet el sem hadlak.
- (17.) 15. Ha betegseged történik,
Farat tagad meg nyukhatik,
Tested földben betetetik,
60 Lelked menybe fel vitetik.
- (19.) 16. Ez az vege enekemnek,
Engem kinek nevezzenek?
Idegen szegeny legennek,
Bujdoso földrol jövőnek.

187/XIII.

SZÉP VILÁGI BUJDOSO ÉNEK

- (1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Magos menyből tekints réám,
Onnan fellyül vigyáz réám,
Mert érkezett nagy nyavallyám.

40 Idegeny orszaggon 45 Meg <addig> untam 46 [És hiányzik.] 48 [Az hiányzik.]

- 5 (2.) 2. Edes teremő szent atyám,
Immár én mire jutottam!
Amiolta tsak bujdosom,
Minden költségöl ki fogytam.
- 10 (3.) 3. Szegény vagyok, hogyan élek?
Idegen földre hogy megyek?
Utra valot hogy keressek?
Kenyeret is miböl vegyek?
- 15 (4.) 4. Zálogban vetném jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Ah, keserves, szegény voltom
Amiképpen táplálhatom.
- 20 (5.) 5. Csak el megyek valamerre,
El bujdosom egyik helyre,
Egyik ország szegletére,
Ott meg szállok egy szigetre.
- (a) 6. Istenemre nézek talám,
Találkozik oly jo atyám,
Vagy olyan jo mostohám,
Aki gondot visell réám.
- 25 (b) 7. Szegény fejem hozzád hajtom,
Minden dolgom reád bizom,
Légy az én édes tutorom,
Elöttem járo tsillagom.
- 30 (7.) 8. Talám mind addig bujdosom,
Jora fordul bujdosásom,
Lészen annyi nyugodalmom,
Ahol fejemet le hajtom.
- 35 (10.) 9. Nintsen nékem atyám s anyám,
Akikhez én folyamodgyam,
Tsak az Isten az én atyám,
Szüz Maria az én anyám.
- 40 (12.) 10. Bujdosok szoros utakon,
Isméretlen határokon,
Az idegen országokon
Forgok sok féle probákon.

- (11.) 11. Mindenektől el hagyattam,
Tsak Istenemre bizattam,
Tudgya dolgomat, biztam,
S felségére hagyattattam.
- 45 (9.) 12. Az magos egeknek szinin
Nintsen bizony oly jövevény,
Egész világ kereksegin
Nem is termet olyan szegény.
- 50 (10.) 13. Isten az én edes atyám,
Szüz Maria az én anyám,
Arva fejem hova hajtsam?
Minden dolgom réá biztam.
- 55 (c) 14. Országom fényes tsillaga,
Légy fejemnek kalauzza,
Mutass utat valamerre,
Egyik ország szegletére.
- 60 (18.) 15. Ott lészek négyven napokig,
Kilenczven s több esztendőig,
Az egész életem napig,
Kristus el jöveteleig.
- (19.) 16. Ez az vége énekemnek,
Neveznek tsak egy szegénynek,
Kesergő jövevének
S bujdoso szegény legénynek.

187/XIV–XV.

- (1.) 1. Gond viselő édes atyám,
Kérlek, viselly gondot reám,
Onnét fellyüly vigyáz reám,
Mert érkezet nagy nyavallyám.
- 5 (2.) 2. Edes teremő jo atyám,
Látod, már mire jutottam!
A mi olta tsak buskodom,
Minden költségből ki fogytam.

2 XV Kérlek immár láss én hozzám 3 XV nézz én reám 4 XV [nagy hiányzik.] 5 XV En édes teremő atyám 6 XV
Immáron 7 XIV Amiolta <meg holtam> XV bujdosom

- 10 (3.) 3. Szegény vagyok, hogy hogy élylek?
Idegeny földre hogy mennyek?
Uttra valot hogy kérhessek?
Kenyeret is mivel vegyek?
- 15 (4.) 4. Zálagban vetem jóságom,
Hogy ha volna mihez nyulnom,
Nyomorodot szegény voltom
A mi képpen táplálhatom.
- 20 (5.) 5. Tsak el megyek egyik földre,
El bujdosom vala merre,
Egy ország szezeletire,
Ot szálllok egy küs szügetben.
- (12.) 6. Bujdosom szoros utakon,
Esméretlen föld határán,
Az idegeny föld országán,
Forgok sok féle probákon.
- 25 (7.) 7. Talám mind addig bujdosom,
Jomra lészen fárattságom,
Lészen annyi nyugodalmom,
Az hol fejem le hajthatom.
- 30 (9.) 8. Az ég alat, a föld szinin
Vagyone olyan jövevény?
Az egész föld kerekségén
Nem találtatik olly szegény.
- 35 (10.) 9. Nintsen nekem apám s anyám,
A kikhez én fojamodnám,
Isten az én édes atyám,
Minden ország az én anyám.
- 40 (13.) 10. Meg untam már az vándorlást,
Es a keserves bujdosást,
Isten, mutass ollyan szállást,
Az hol talállyak nyuguvást.

11 XV keressek? 13 XV vetném 16 XV tápláltatom 20 XV szigetre 22 XV földhatáron 23 XV Az idegeny országokon 26 XV Jora 28 XV le hajthassom 33 XV atyám 34 XV A'kihez folyamodhatnám

- (c) 11. Ortzádnak fényes tsillaga
Légyen fejem kalauzza,
Mutas utatt vala huvá,
Egyik idegeny országra.
- 45 (a) 12. Az Istenre nézve talám
Találkozik olyan anyám,
A vagy olyan jó mostohám,
A ki gondot visel reám.
- 50 (6.) 13. Igaz teremő jó atyám,
Minden szegények gyámola,
Vigyáz a szegény árvákra,
Illy idegeny bujdosokra.
- (b) 14. Szegény fejem hozzád hajtom,
Minden dolgom reád bizom,
55 Légy az én édes tutorom,
Elöttem járo tsillagom.
- (14.) 15. Mikor ell jut a jó helyben,
Holott nyughatol édesen,
Akkor azt mongya az Isten,
60 Virágozzál a jó földben.
- (17.) 16. Ha betegséged történik,
Fáradott tested nyuguszik,
Talám a földben tetetik,
Lelked menyben fel vitetik.
- 65 (19.) 17. Ez a vége életemnek,
Engem kinek nevesztenek?
Tsak egy szegény idegennek,
Bujdoso szegény legénnek.

187/XVI.

- (1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Kérlek, visely gondot reám,
Onnan felyül vigyáz reám,
Mert erkezet nagy nyavalyám.

- 5 (2.) 2. Édes teremő uram,
En immár mire jutottam!
Az miolta tsak bujdosom,
Minden költségöl ki fogytam.
- 10 (3.) 3. Szegény vagyok, hogy hogy elyek?
Meszsze földre hogy mennyek?
Utra valot hol szerezzek?
Kenyeretis miböl vegyek?
- 15 (4.) 4. Zállagba vetném jóságom,
Ugy ha volna mihez nyulnom,
Szegény gyarlo árva voltom!
Minden költségöl ki fogytam.
- 20 (11.) 5. Mindenektől el hagyattam,
Istenem ... rád szorultam,
(b) Légy mostis az én tutorom,
Elöttem jaro tsillagom.
- (7.) 6. Talám mind addig bujdosom,
Jora fordul fáradságom,
..... fejem le hajthatom,
..... annyi hajlékom.
- 25 (c) 7. Országok fényes tsillaga,
Szegény fejem kalauzza,
Vigyáz az szegény árvákra,
Az szegény bujdosokra.
- 30 (10.) 8. Nintsen nekem atyám s anyám,
Az kihez fojamodhatnám,
Az Istenem edes atyam,
Ország s világ édes anyam.
- 35 (5.) 9. Tsak el megyek valamerre,
El bujdosom meszsze földre,
Szállok én egy más helyre,
Egy ország szegeletire.
- 40 (14.) 10. Menny el, azt mondja az Isten,
Válogass az jó földekben,
Szálly meg Pádmos szigetében,
Az Jordán vize mentében.

18, 23–24 [A kipontozott részek olvashatatlanok.] 28 bujasokra [!]

- (12.) 11. Bujdosom szoros utakon,
Szegény földön, határokon,
Forgok sok féle probákon,
Az szegény országokon.
- 45 (13.) 12. Meguntam már a vándorlást,
És a keserves bujdosást,
Istenem, mutass oly szállást,
Az hol találjak nyugovást.
- 50 (c) 13. Lelkemnek őrző angyala,
Életemnek jó tutora,
Legyen fejemkája,
Sokaknak vezérlő ura.

187/XVII.

- (1.) 1. Gondviselő édes atyám,
Kérlek, visel gondot réám,
Onnan fejül az egeből
Tekints le a' magos menyből.
- 5 (5.) 2. Mert el megyek valamere,
El bujdosom meszsze helyre,
Egy ország szegeletire,
Ott meg szálllok egy kis helyre.
- 10 (a) 3. Istenemre nézve talám
Avagy adatik olly atyám,
Találtatik olly mostohám,
Ki gondot viseljen réám.
- 15 (8.) 4. Tsak el mégyek valahova
Szegény madarak modgyára,
Fészket rakok egy zöld ágra,
Melly légyen nyugodalmomra.
- (10.) 5. Nintsen nékem apám, anyám,
A' kikhez foljamadhatnám,
De az Isten édes atyám,
20 Tudomis, gongya van réám.

51 [Az utolsó szó olvashatatlan.]

- (11.) 6. Mindenektől el maradtom,
Tsak Istenemre hagyottom,
A kitől én formáltottam,
Azért magam réá bisztom.
- 25 (c) 7. Ez világnak fundáloja
Légy fejemnek kalauzza,
Mutos utat valahára,
Jöjön fel éltem tsillaga.
- 30 (14.) 8. Menny el, azt mongya az Isten,
Válagos a' jobbik földben,
Szál meg Palmát szigetében,
A' Jordán vize mentében.
- 35 (d) 9. A hol te szivednek tettzik,
Lelkedé a' hol meg nyukszik,
Minden jokkal élted fénylik,
Áldásokkal meg virágzik.
- 40 (15.) 10. Én tégedet el nem hadlok,
Oltalmom alá fogodlak,
Parantsolok a' vadoknak,
Hogy tégedet el tartsanak.
- (19.) 11. Ez a' vége énekemnek,
Ha kérdik, kinek neveznek,
Tsak egy szegény jövevénynek,
Egyetlen egy tiszta szuznek.

187/XVIII.

BUJDOSÓ ÉNEKE

1. Oh szegény idegen legény,
Idegen földről jövevény!
Köpönyege megczondollott,
S az inge is elszakadott.
- 5 (1–2.) 2. Édes teremő jó atyám,
Onnan felül tekints reám,
Mert érkezett nagy nyavalyám.

- 10 (6.) 3. Tekints a szegény árvákra,
Az idegen bujdosókra,
Mutass utat valahova,
Egyik idegen országba.
- (14.) 4. – Menj el, azt mondja az Isten,
Szállj meg Pártus szegletire,
A Jordánviz lementire.
- 15 (d) 5. Ahol szivednek is tetszik,
Ahol lelked megnyugoszik,
Mig betegséged történik,
Könnyes szemed elaluszik.
- 20 (18.) 6. Lelked Istenhez vitetik,
Ott lesz a' negyven napokig,
Azután az ítéletig,
Krisztus eljövételéig.
- 25 (19.) 7. Ez a vége énekemnek,
Engem kinek nevezzenek?
Csak egy szegény idegennek,
Szegény idegen legénynek.
- 30 8. E verseket mikor írák,
Könnyeim áztatják orcám,
1755-ben
Irtam én ezt keservemben.

188/I.

1. Egy buidoso szegény legény,
Idegen földön iövevény,
Tsak meg vonta magát szegény,
Hogy ne is látná az nap fény.
- 5 2. Nintsen semmi állopottya,
Isméröje, sem baráttya,
Io szerentséjét ohajtya,
Mert elő mentit nem láttya.
- 10 3. Szakadozot szennyos ünge,
Rongyos fejr köpönyegie,
Meg kopot tollas süvege,
Ki dült csizmájának kérge.

- 15 4. El rothadot hevederje,
Meg vetközöt farkas bőre,
Szorult tsak egy götsörére,
Nem sokat hajt mast szörire.
- 20 5. Hegyes töre ketté romlot,
Minden szerszamo meg bomlot,
Vánkosából tol ki hullot,
Dolmánya, nadrágja foszlot.
- 25 6. Sok sár viz érte szablyáját,
Ho zápor verte lodingiát,
Rosda meg fogta puskáját,
Lova hullatta patkoját.
- 30 7. Az fehérís holt ösztövér,
Meg láczik rajta az szügyér,
Koro szall inyehez nem fér,
Mert lobonczot üznyi nem mer.
- 35 8. Itálára szomorun néz,
El köll türnyi, noha nehéz,
Mört az gyakran tsak tsupa viz,
Ritkán vagy on rajta bor iz.
- 40 9. Inkáb pusztákon bujdosnék,
Pogány törökkel tsatáznék,
Kövér borjut, báránt ennek,
Az fehérís ott jol lankék.
10. Abban nintsen reminsege,
Fizetésben nyeresége,
Vitézségen elő mente,
Tisztességes hire neve.
- 45 11. Talam az idő meg fordul,
Az ioszerentse meg mozdul,
Kotona csillag föl derül,
Zabot ő akkor nem koldul.
12. Hol nem lehet, senkit nem bánt,
Két pénzt garast ha ő el ránt,
Nem sokat vét ő az éránt,
Az mint tanulta, tsak ugy szánt.

28 loboncz [A szótagszám alapján javítva.]

50 13. Katona por ha busittya,
Tiz avagy husz az ki bántya,
Vállát tsak meg sem vonyintya,
Tsak csöndeszen el mulattya.

55 14. Nám föll tette az czégértis,
Van hozzá vastag nyakais,
Biztattya magát azzalis,
Állapotra mehet így is.

60 15. Az ki ez éneket szerzé,
Sok helyen ő meg ijede,
Sok helen mást meg ijeszte,
Ekképpen jart ő elete.

188/II.

- (1.) 1. Egy bujdosó szegény legény
Idegen földre jöveven
Csak meg vont a magát szegény,
Hogy ne is latná az nap fen.
- 5 (2.) 2. Nincsen semmi állapotja,
Ismerője, sem barátja,
Jo szerencsét ohajtozza,
Mert ele mentit nem lattya.
- 10 (3.) 3. Szakadozott szennyos inge,
Rongyos fehér koponyegie,
Meg kopott tollas süvege,
Ki hullott csizmaja kerge.
- 15 (4.) 4. Meg rothadt hevedere,
Meg vetkezett farkas bőre,
Szorult csak egy göcsörere,
Nem sokat ohajt szörire.
- 20 (5.) 5. Hegyes töre kette törött,
Nyerge szerzama meg bomlott,
Vankosabol tol ki hullott,
Dolománya s nadragja el szakadott.
- (a) 6. El fogyott az abverteis,
Nincs erzenben egy penzeis,
Sem hogy miként epüljön is,
Meg untak már szállasan is.

- 25 (b) 7. Nincs mit adni fözeleknek,
Nem mondcsemit, hogy fözzenek,
Panasza van kenyerinek,
Ohajtya borsat etkinek.
- 30 (8.) 8. Italara szomorán néz,
El kel tünnj, noha nehéz,
Mert az csupán csak tiszta víz,
Ritkán vagy rajta bor izz.
- 35 (13.) 9. Katona por meg szalotta,
Tíz hűz hogy ha haborgattya,
Meg csak valát sem vonitya,
Íly csendesen el mulatya.
- 40 (7.) 10. Az lovais holt ösztöver,
Meg tetczik rajta az veres,
Poros szab inyire nem fér,
Kozorút most üszni nem merr.
- (9.) 11. Inkab puztaban bujdosnek,
Pogány törökel csataznak,
Köver bornyut, barant ennek,
Az lovais ott jól laknek.
- 45 (c) 12. Kez volna ontani vérit,
Kardgyával enni kenyerit,
Csak látna erdemes berit,
Forgatna vitez fegyverit.
- 50 (d) 13. Íly sok karat ha számlálja,
Eppen az fejet fuldálja,
Vitezsegnek karat unnya,
Szemeit az egre fordítja.
- 55 (11.) 14. Talam az üdö fel fordul,
Katona csilág fel vidul,
Szerencseje is meg fordul,
Abrakot akkor nem koldul.
- 60 15. De addig sem jó henyelni,
Az ejét végig aluszni,
Tanolt dologhoz kell fogni,
Neha lovat setaltatnj.

16. Nem eset feje lagyara,
Kez mindenkor szolgálatra,
Semmit abban nem hagy hatra,
Az mint fordulhat jovara.

188/III.

- (1.) 1. Edgy bujdoso szegeny *legény*,
Idegen földön csak jövevény
Cak megh vonta magát szegény,
Hogy ne is látna az nap fényt.
- 5 (2.) 2. Nintsen *semmi* allapattya,
Ismerője, sem barattya,
Jo szerentséjét ohajtya,
Mert elő mentit nem lattya.
- 10 (3.) 3. Szakadozot, szennyos inge,
Rongyos fejr kepenyegje,
Meg kopot tollas süvege,
Ki hullot csizmaja kerge.
- 15 (6.) 4. Sokszor viz eri szablyáját,
Rosda megh fogta puskáját,
Hol zápor veri lodingjat,
Mind el hullatta patkoját.
- 20 (4.) 5. El rothadot hevedere,
Megh vetkezet farkas bőre,
Szorult csak egy götsöröre,
Nem sokat hajt most szöröre.
- 25 (5.) 6. Hegyes töre kette romlot,
Nyeregh szer száma megh bomlot,
Vankosából tol ki hullot,
Nadrágh, dolmany el szakadot.
- (a) 7. El fogyot az eb verte is,
Nintsen erszényében egy pénzis,
Megh unták már szállásán is.
- 30 (b) 8. Nints mit adni az főzőnek,
Panasza van kenyerenek,
Ohajtas borsa etkenek.

1, 5 [A kurzivált szavak hiányoznak a kéziratban.]

- (8.) 9. Italara szomorun nez,
El kel tünni, noha nehéz,
Mert az mére [?] csupa csak viz,
Rikán vagy rajta bor iz.
- 35 (7.) 10. Az lovais holt ösztöver,
Megh teczik rajta az sügér, [?]
..... inyére nem fér,
Koszorut üzni nem mér.
- 40 (d) 11. Ily sok kárát ha számlállya,
Ugyan az fejét furdalya,
Hivotalyát mert nem lattya,
Jámborságnak kárát valya.
- 45 (9.) 12. Inkab pusztában bujdosnék,
Pogány törökkel csatáznék,
Kövér bárányt bator ennek,
Az lovais ot jól laknék.
- (c) 13. Nem szánna ontani vérét,
Csak látna erdemes beret,
Kardgyaval enne kenyeret,
50 Foltatna jó vitez hirt.
- (10.) 14. De nints abban remensege,
Fizetesben nyeresége,
Vitezsege, kedvesege,
Boczuleti, tisztesege.
.....

IANOTZI ANDRÁS

189/I–IX.

Nóta: Meg-jelentem panaszimat.

1. Ideje bújdosásomnak
El-jött már távozásomnak,
Szomorú utazásomnak
Sok okai vannak annak.

1 II–III, IX búdosásimnak 2 VII már s 3 V változásomnak IX utazásimnak

- 5 2. **Angyalodat én Istenem,**
 Küldjed, hogy kísérjen engem',
 Útaimban vezéreljen,
 Minden gonosztól meg mentsen.
- 10 3. **Nintsen látom a' Legénynek**
 Semmi bötsi jaj szegénynek,
 Mert itthon inkább kedveznek
 Az idegen jövevénynek.
- 15 4. **Olly helyet azért keresek,**
 A' hol betsületben lészek,
 A' tengereken túl megyek,
 Jó hírt nevet ottan szerzek.
- 20 5. **Tsak egy sem fogja azt tudni,**
 Szegény fejem él-é, hal-é,
 És élésben módja van-é?
 Isten gondomat viseli.
- 25 6. **Záloga te vagy lelkemnek,**
 Én Istenem, bizom benned,
 Hogy ottan gondom viseled,
 A' hol engem *nem* ismérnek.
- 30 7. **Ifjú Tobiást vezérle**
 Szent Angyalod meszsze földre,
 Szegény fejemnek vezére
 Ez légyen-is őrizője.
- 30 8. **Az egész föld kereksegen,**
 Erdön, hegyen, földön, vizen,
 Ellenség tábor közepén,
 Félelem nélkül el-viszen.

6 V őrizzen VII, IX Küld el had 7 IX Utaimon 9–12 VII [Hiányzik.] 9 V Mert im látom VIII Nincs, itt látom, a Szegénynek 10 V Nincs becsületi szegénynek IX Itten becsüje szegénnek 11 V És itthon IX itten 12 V Jövevénynek, mint ilyennek. 13 VIII szerezek 17 I, VI tudni II–III, V, VII–IX azt tudni IV meg-tudni 19 II–III, IV És életben mondja van-é? V Életben vagyok, mondja-é? IX Az életben módom van-é? 20 V Az Isten gondom VII Isten gondom viselie. 21–28 V [Hiányzik.] 21 VII Zállaga vagy én fejemnek 23 VII ott gondomot 24 I [A *nem* szó hiányzik.] 25 VII vezérli IX Ifjú Tóbjas fővezére 26 IX angyalok 28 II–III, IX Ő legyen megőrizője. VI És legyen VIII Ő legyen s megőrizője! 29 II–III, IX Egész Földnek 30 VII Erdön völgyön hegyen mezőn IX Erdön, hegyen, völgyön s vizen 31 II–III, V, IX Ellenség' 's tábor 32 VI viszen IX elvigyen

- 35 9. Nem félek ha meg-betegszem,
Mert meg gyógyít én Istenem,
A' ki minden sebeimben
Orvoslóm testben, lélekben.
- 40 10. De hogy ha rabságba esem,
Ott is van jó reménységem,
Hogy szabadítóm én nékem
Te léssz kegyelmes Istenem.
11. Rólam el-ne felejtkezzel,
Ha meg-halok te temess-el,
Akár ki bánnyon testemmel,
De csak te bírsz én lelkemmel.
- 45 12. Azért hozzád fohászkodom,
Mikor eszem avagy iszom,
Éneklek vagy imádkozom,
Te légy úti kalaúzom.
- 50 13. Szerelmes Atyámfiaí,
Nemzetem kedves tagjai,
Szivemnek vigasztalói,
Kik vóltatok orvoslói.
- 55 14. Tsak kell immár bútsút vennem,
Édes Atyám, Anyám, Néném,
Szerelmes bátyám és ötsém,
Mert nintsen immár késésem.

35 I A' minden sebeimben III–IV, VI–VIII Rabságomban megszabadít II, IX Rabságomból megszabadít V A ki minden sebeimben 36 I Orvosom minden testben, lélekben. II–IV, VI–IX Inségemben ő meg segít. V Orvoslóm testben, lélekben. 38 II, IX Ottan is van reménységem III Ott is van reménységem V, VII Ott is vagy reménységem VIII Ott is van még reménységem 39 VII Megszabadítom énnékem 40 V Te vagy 41–44 V [Hiányzik.] 41 II, VIII–IX Rólam ne felejtkezzél el 42 VI te temessél IX temetess el 43 VI birjon IX bánjék 44 IV lelkemnek VII Tsak Te birj az én lelkemmel. 45–46 V [Fordított sorrendben.] 46 VIII Akár eszem 50 V felei VII Szerelmes bátyám tagjai 52 I vóltak II–IV, VI–IX vóltatok V A kik vagytok 53–60 V [Hiányzik.] 53–68 IX [Hiányzik.] 53 II–III, VIII Tsak bútsút kell immár vennem VII Immár tsak butsut kell vennem 55 VII Szerelmes Hugom és Etsém 56 II Mert nincs többé már késésem. III Mert nints már késésem. IV kéréssem. VI immár <késségem> késésem VII Mert nintsen többé VIII Mert többé már nincs

15. Szomszédim 's jó barátimat,
Kik látják meg-válásomat,
Köszöntsétek mind azokat,
60 Kik jó akaróim voltak.
16. Isten hozzátok pajtásim,
Velem fel-nőtt jó Barátim,
Kikkel sokszor nyájasságim,
Váltak én szép mulatásim.
- 65 17. Nékem a' mi jót tettetek,
Isten fizesse-meg nektek,
Hosszabitsa életetek,
Hogy ötet tisztelhessétek.
- 70 18. Az idegen földre mégyek,
Veletek többé nem leszek,
Talám nem-is lát szemetek,
Rólam ne felejtkezzetek.
- 75 19. Lában akár merre mégyen,
Rólatok nem felejtkezem,
Minden járásom kelésem,
Áldjon-meg a' Szent Úr Isten.
20. Tellyes Szent Háromság, Isten
Szent Angyala légyen velem,
Engem az idegen földön
80 Szerentsésen vezéreljen.
21. Áldás a' Szent Háromságnak,
'S Isten Fia Szent Annyának,
Ki Angyalt ad Kalaúznak,
Az igaz útban járónak.

57 I barátimar [!] II–III Szomszédim és jó barátimat IV Szomszédim 's jó barátimmal VI Szomszédom és jóbarátom VII Szomszédim és jó barátim VIII Szomszédim s jó barátimat 58 I meg-vallásomat II–IV, VIII megválásomat VI Kik lattyatok meg válásom VII Kik látjátok megvállásim 59 VII mind ezeket 60 VII Kik voltak jó akaróim. 61 V barátim VII bajtársim 62 I [A jó szó hiányzik.] II–IV, VI–VIII jó barátim V jó pajtásim 63 V vigadásim 64 II–III, V–VIII és szép IV sok szép VII barátságim 65 V Vélem VI amit 67 VII élteteket 70 V Többé nem leszek véletek VI Véletek többet VIII A hol engem nem ismernek 71 VIII Veletek többé nem leszek 72 VIII Talán nem is lát szemetek? 73 VII, IX mennyen 75 VI járásom kelésem [Erre javítva:] járáson kelésen 76 II–III, VIII Áldja meg V, VII Áldjon meg az én Istenem. IX Áldja meg szent úr Istenem. 77–80 IV [Hiányzik.] 77–84 V [Hiányzik.] 78 II–III, VII Szent kegyelmed velem légyen VIII–IX Szent kegyelme velem legyen V Szent kegyelmed légyen velem 79 I Hogy e' földön [Csak ennyi.] II–III, VI–IX Engem' az idegen Földön 82 IV, VIII Isten Fijának Jésusnak 83 IX Ki angyalt köld 84 II–IV, VI–VIII járónak IX úton

- (1.) 1. Ideje bujdosasomnak
El jött mar távozasomnak,
Szomoru utazasomnak
Sok okai vagynak annak.
- 5 (2.) 2. Angyalidat én Istenem
Külgyed, hogy kiserjon engem,
Utaimban vezereljen,
Minden gonosztól meg mentsen.
- 10 (3.) 3. Mert laton, itt a legenynek
Semmi bötse nints szegenynek,
Mert ithon inkább kedveznek
Idegennek, mint illyennek.
- 15 (4.) 4. Azért olly hejett keresek,
Az hol betsületben leszek,
A tengeren is túl megyek,
Jo hirt nevet ottan szerzek.
- 20 (5.) 5. Tsak egy sem fogja azt tudni,
Szegeny fejem él é halé?
Az élésben modja lesze?
Isten gondomat viseli.
6. Szegeny vagyok, hogy hogy éljek?
Idegen földre hogy mennyek?
Utra valót hogy keresek?
Kenyeret is, haj, hogy vegyek?
- 25 (9.) 7. Ném félek, hogy meg betegszem,
Mert meg gyógyét én Istenem,
Akarki banyon testemmel,
Tsak te bany, Uram, lelkeimmel.
- 30 (10.) 8. Nem félek, rabsagban esem,
Ott is van jó reménysegem,
Te szabadítom én nekem,
Óh én kegyelmes Istenem.
- 35 9. Ez a vége énekemnek,
Engem kinek nevezének?
Engemet hívnak engemnek, [!]
Bujdoso szegény legénynek.

BUTSUZO NOTA

1. Elbutsuzom országomtul,
Kedves kiss Magyar országtul,
Visza nézek fél utambol,
Szememből *a* könny ki csurdul.
- 5 2. Halgassatok hegyek, völgyek,
Hadd panaszkodjam néktek,
Elmegyek én valamere,
Valamely ország szélére.
- 10 3. Fészket rakok száraz ágra,
Arva gerlicze modjára,
Ott sem mondanak egyébnek,
Szegény árva idegenynek.
- 15 4. Én vagyok az a gerlicze,
Ki az társát el vesztette,
A vad galamb el kergette,
Szerelmemet irigylette.
- (5.) 5. Senki nem fogja meg tudni,
Szegény fejem éle, hal é,
Vagy élésben modgya van é?
20 Isten gondomat viselje.
- (16.) 6. Isten hozzátok, bajtársim,
Vélem fel nőtt jobarátim,
Kikkel szokszor nyájasságim
Töltöttem el vig oráim.
- 25 (17.) 7. A mi jot tettetek vélem,
Isten fizesse meg néktek,
Hosszabitsa élteteket,
Rolam ne felejtkezzetek.
- 30 (21.) 8. Áldás a Szent Háromságnak,
Dicsőség a magasságnak,
Ki angyalt ád kalausznak,
Az igaz uton járónak.

4 [Az *a* névelő hiányzik.]

- 35 (2.) 9. Angyalodat, én Istenem,
Adjad, hogy vezéreljen engem,
Minden gonosztól meg mentsen,
Utaimban vezéreljen.

BARÓTI JÁNOS

190/I.

1. Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek
Árod napról napra götrelme lölkemnek,
Nem virad föl imár napja vig kedvemnek,
Ujul nagy bánotja én árvo fejemnek.
- 5 2. Az árvo kenjeret, meg vallom, meg untam,
Az nyomoruságot *én* sokat próbáltom,
Sokszor bánotimnak helit nem találtom,
Sűrű könyveimmel orczáimat mostam.
- 10 3. Rolam példát vehet sok jó szegén *legény*,
Idegen országro járo sok jövevény,
Az idegen földön nyavalábon esvén
Nem tud hova lenni szegény árvo legény.
- 15 4. **O** én szegén árvo mint meg nyomorottam,
Minden nemzetimtől mesze el szakattam,
Az idegen földre mesze tantorodtam,
Isméretlen helen kihez folamodjam?
- 20 5. Tudom, édes anyám, hogy ha most láthatnál,
Ily nagy inségimben tudom, hogy meg szánál,
Éngem egy fiadat hiszem, hogy gyámolnál,
Keserve, jaj szoval éngemet siratnál.
6. Jaj imár énekem én árvo fejemnek,
Meg szárot nyers volta keserves szivemnek,
Nincs már *orvoslója* én szegénségemnek,
Ajánlom magamot fölséges Istennek.
- 25 7. Az én bánotimot én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra mind le nem írhatom,
Mert már utoljára kezeim sem birom,
Látom, *hogy* közelget szomorú halálom.

6 [Az *én* szó hiányzik.] 9 leány [!] 22 volta <én> 23 <nincsen ki szánja én árvo fejemnek> nincsen már orvosolya 24 magamot <az földnek nagy ur> 27 mer már utolára

- 30 8. Ne siras éngemet, kedves édes anyám,
Ki világro szültél és voltál hiv dajkám,
Tudom, fájdolomal ez világro hoztál,
Sok édes álmokat érettem el hattál.
- 35 9. Sirassatok éngem ti apro madarak,
Szányotok meg éngem erdön járó vadak,
Temessetek engem tengeri czet halak,
Akik ez tengernek örvényiben laknak.

190/II.

1. Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virad fel immár napja vég kedvemnek,
Újúl nagy bánattya én árva fejemnek.
- 5 2. Az árva kenyeret, meg vallom, meg úntam,
Sok nyomoruságot mert immár próbáltam,
Sokszor bánatimban helem sem találtam,
Sűrö könyveimtül ortzámat áztattam.
- 10 3. Rólam példát vehet sok jó szegény legény,
Az idegen földön járó sok jövevény,
Az idegen földön nyavalában esvén,
Nem tud hová lenni szegény árva legény.
- 15 4. O én szegény árva mint meg nyomorodtam,
Minden nemzetemtül meszsze el távoztam,
Az idegen földön mint meg nyomorodtam,
Édes szüleimtül meszsze el távoztam.
- 20 5. Tudom, édes szülém, hogy ha most meg látnál,
Illy nagy inségemben tudom, hogy meg szánnál,
Engem egy fiadot tudom, gyámolétnál,
Keserves jaj szóval engem meg siratnál.
6. Istennek ajánlok kedves édes rózsam,
Kitül keservessen én im már el váltam,
S' kevés édességben igen végan laktam,
Az idegen földön mind meg nyomorodtam.

- 25 7. Jaj most már én nékem én árva fejemnek,
Meg szárat nyers vólta keserves szivemnek,
Nints már ki szánója én árva fejemnek,
Nintsen orvoslója én betegségemnek.
- 30 8. Az én bánatimat én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra én le nem érhatom,
Mert már utollyára pennámot sem bérom,
Látom, hogy küzelget szomorú halálom.
- 35 9. Sirassatok engem ti apró madarak,
Szánnyatok meg engem erdön járó vadak,
Temessetek engem tengeri czet halak,
Az kik tengereknek örvénnyeben laktak.
- 40 10. Nesiras már engem kedves édes szülém,
Kedves édes dajkám ki vóltál én nékem,
Tudom, fájdalomra ez világra hoztál,
Sok édes álmokat érettem el hagytál.

190/III.

1. Bujdosik, buidosik szegény árva deak
Varasrul varasra, orszagrul orszagra,
Hogy ha ő életit fordétana jobbra,
Fradsga utan lenne nyugodalma.
- 5 2. Az arva kenyeret, meg vallom, meg untam,
Mert nyomorusagot éséggel probaltam,
Sokszor banatimban helemet sem talaltam,
Sörö künyveimmel orczamot lemostam.
- 10 3. El indula szegény, az utat nem tuda,
Eszébe jut néki seregeknek ura,
Égy szola magaban, keservessen sira,
Gyakorta orczajan könyve le csordula.
- 15 4. Istenem, Istenem, én édes Istenem,
Csak tebenned vagyon az én reminségem,
Fölségedet kérem, el ne hagyjon engem,
Mert csak te tüled főg az egéz életem.

- 20 5. Szanyatok meg engem erdön jaro vadak,
Sirassatok engem tengeri ceth halak,
Temessetek engem ti *apró* madarak,
A kik az tengernek örvényiben laktok.
6. Boldogtalan sorsa séralmas szévernnek
Arad naprul napra gyütrelme lelkennek,
Nem virrad föl imar napja vig kedvernnek,
Ujul *nagy* banatya én arva fejernnek.
- 25 7. Az arva kenyeret, meg vallom, meg untam,
Mert nyomorusagot én sokat probaltam,
Sokszor banatimban helemet sem talaltam,
Sörö könyveimvel orczamat meg mostam.
- 30 8. Rolam példat vehet minden szegény legény,
Idegen orszagon jaro sok jüvevin,
Ésméretlen füldön nyavalaban esvén
Nem tud hova lenyi szegény arva legény.
- 35 9. O én szegény arva mint meg nyomorottam,
Az édegen füldön mel kinra jutottam,
Szép nemzetségemtul meszé eltavasztam,
Édes szöléemtül jai mikint meg valtam.
- 40 10. Tudom, édes szölém, hogy ha most lathatnal,
Él nagy énségemben tudom, hogy meg szannal,
Engemet, fiadat, nagyon gyamolitnal,
Keserves jaj szoval égen meg siratnal.
11. Edes arva hazam, Istennek ajánlak,
Segétségül telles imar el hadlak,
Egy *kevés* ideik benned végadhatok,
Az édegen földön mind meg nyomorodok.
- 45 12. Jai mar en nekem én arva fejernnek,
Szaradot nyers vala keserves szivernnek,
Nincs most szanoja én arva feiernnek,
Testemet ajánlom a fekete földnek.
- 50 13. Az én panaszimat mind meg nem mondhatom,
Avagy papirosra mind lenem érhatom,
Mert mar utoljara pennamot sem birom,
Latom *mar* közelget keserves halalom.

19 austro [!] 28 könyveimvel 34 füldön <menyire> mel 43 keserves 51 utolara 52 imar

- 55 14. Ne sirass engemet aszony édes anyam,
Ki voltal énékem kedves édes dajkam,
Tudom, évélagra faidalommal hosztal,
Sok édes almokat érettem el hattal.
- 60 15. O én szegény arva mar a koporsóban
Maid imar engemet a földnek gyomrában,
De hiszem, hogy lelkem Isten országában
Öröki örvendez az nagy végasságban.
16. Sirassatok engem ti *apró* madarak,
Szanyatok meg engem erdön jaro vadak,
Temessetek engem tengeri ceth halak,
Akik az tengernek milsigiben laktok.

190/IV.

- (1.) 1. Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virágozik immár napja vig kedvemnek,
Ujjul nagy bánattya én árva fejemnek.
- 5 (2.) 2. Az árva kenyeret, meg vallom, meg untam,
Mert nyomoruságot én sokat próbáltam,
Bánatimban helyet magam nem tanáltam,
Sűrű könnyveimmel az orcámot mostam.
- 10 (3.) 3. Rollam példát vehet sok jó szegény legény,
Az idegen földön sok szegény jövevény,
Idegen országban nyavallyában esvén
Nem tud hová lenni szegény árva legény.
- 15 (5.) 4. Oh én édes anyám hogy ha meg láthatnál,
Keserűségemben, tudom, hogy meg szánál,
Engemet, fiadat, tudom, gyámolítnál,
Keserves jaj szóval engemet siratnál.
- 20 (4.) 5. Oh én szegény arva, már meg nyomorodtam,
Nemzetemtől véletlenül el távoztam,
Édes szülőimet meszire el hadtam,
Szép hazámtól meszire ütköztem. [!]

190/V.

- (1.) 1. Boldogtalan sorsa siralmas szívemnek
Arad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virrad fel immár napja vig kedvemnek,
Ujjúl nagy banattya én árva fejemnek.
- 5 (2.) 2. En árva kenyeret, meg vallom, meg untam,
Sok nyomoruságot mert *bizony* probaltam,
Szokszor banatimban helyet sem találtam,
Sűrű könyveimmel orczáimat mostam.
- 10 (4.) 3. Oh én szegény árva mint meg nyomorodtam,
Az idegen földön jaj mire jutottam,
Édes szüleimet meszsire el hattam,
Jo barátimtul is mesze el jutottam.
- 15 (3.) 4. Rolam példát vehet sok jó szegény legény,
Az idegen földön járo sok jövevény,
Az idegen földön nyavalyában esvén
Nem tud hová lenni szegény árva legény.
- 20 (7.) 5. Az én bánatimat én meg nem mondhatom,
Vagy papirosra azt lenem írhatom,
Mert már utollyara karjaim nem birom,
Látom, hogy közelget szomorú halálom.
- (5.) 6. Tudom, édes szülem, hogy ha most láthatnál,
Illy nagy insecemben tudom, hogy meg szánnál,
Engemet fiadat tudom, gyamolítnál,
Keserves jaj szóval engemet siratnál.
- 25 (8.) 7. Ne sirass engemet, anyam, édes anyam,
Ki voltál en nekem kedves édes dajkám,
Tudom, ez vilagra fájdalomra hoztál,
Sok édes almokat erettem el hattál.
- 30 (9.) 8. Szannyatok meg engem erdőjáró vadak,
Sirassatok engem ti apro madarak,
Temessetek engem tengeri czet halak,
Az kik az tengernek melységében laknak.

6 bizony sokat probaltam

190/VI.

- (1.) 1. Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virad fel immár napja vig kedvemnek,
Ujjulnak bánati keserves éltemnek.
- 5 (2.) 2. Az árva kenyeret, meg vallom, meg untam,
Mert nyomoruságot én sokat próbáltam,
Sokszor bánatimban helyem sem tanáltam,
Sűrű könyveimmel ortzámot ásztattam.
- 10 (7.) 3. Az én bánatimot én kinem mondhatom,
Avagy pappirosra mind lenem irhatom,
Mert már utollyara kezem sem birhatom,
Látom, hogy közelitt keserves halálom.
- 15 (5.) 4. Tudom, édes anyám, hogy ha most meg látnál,
Illy nagy inségemben te tudom, meg szánnál,
Engem, egy fiadot, tudom, gyámolítnál,
Keserves *jajszóval* bizony meg siratnál.
- 20 (8.) 5. Ne siras engemet kedves édes anyám,
Ki voltál énnékem szorgalmatos dajkám,
Tudom, fájdalmiddal ez világra hoztál,
Sok édes álmakot érettem szaggattál.
- (9.) 6. Sirassatok engem ti appro madarak,
És keseregjetez erdön járo vadak,
Temessetek engem tengeri tzethalak,
Az kik az tengernek mellységében laktok.

190/VII.

- (1.) 1. Boldogtalan sorsa bús árva fejemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virrad fel soha vigsága kedvemnek,
Ujjulnak bánati keserves szivemnek.
- 5 (2.) 2. Az árva kenyeret, megvallom, meguntam,
Mert nyomoruságot sokat tapasztaltam,
Sokszor bánatimban helyem sem találtam,
Sűrű könyveimmel orczámat áztattam.

4 bánatim 16 [A *jajszóval* szó hiányzik.]

- 10 (3.) 3. Rólam példát vehet sok jó árva legény,
Az idegen földön járó sok jövevény,
Idegen földön sok nyavalyába esvén
Nem tudja, mit tegyen szegény árva legény.
- 15 (5.) 4. Tudom édes szülőm, hogyha most láthatnál,
Ily nagy inségemben, tudom, hogy megszánál,
Látogatásiddal, tudom, vigasztalnál,
Keserves jajszóval ingem megsíratnál.
- 20 (8.) 5. Ne sirass engemet kedves édes anyám,
Ki voltál valaha kedves édes dajkám,
Tudom, fájdalmiddal e világra hoztál,
Sok édes álmakat értem elmulattál.
- (7.) 6. Az én bánatimot én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra mind le nem írhatom,
Mert még utoljára kezem sem bírhatom,
Ugy közelget immár keserves halálom.
- 25 (9.) 7. Sirassatok engem ti apró madarak,
Szánjatok meg engem erdőn lakó vadak,
Temessetek engem tengeri czethalak,
A kik a tengernek mélységében laktok.

191/I.

1. Bujdosik, bujdosik szegény árva deák
Országgrúl orszagra, városrúl varosra,
Hogy az ő életit fordíthatná jóra,
Bujdosása után lenne nyugodalma.
- 5 2. El indulna szegény, az utat nem tudja,
Esziben jut neki a seregek ura,
Igy szola magában, keservessen sira,
Gyenge két ortzáján könyve le csordula:
- 10 3. Istenem, Istenem, én édes Istenem,
Tsak te benned vagyon minden reménysegem,
Folsegedet kérem, elne hagyon engem,
Mert tsak te töled függ az én egész eltem.

1 szegény árva Deák, /:legény:/ 3 [az hiányzik.]

- 15 4. Oh en edes anyam, ki vilagra szültél,
Nagy búval, banattal engem fel neveltél,
Mint pelikan madar én hozzam jó voltal,
Az én banatimban engem vigasztaltál.
- 20 5. En edes barátim, titeket itt hagylak,
És az ur Istennek markaba ajánlyak,
Te veletek együtt vigadhasson szívem,
Ha látlak titeket, kedves jó barátim.
- 25 6. Tudom, edes anyam, hogy ha most láthatnál,
Mostan egy fiadot bizony meg siratnál,
Jaj keserves szóval engemet jajgatnál,
Sok könyveket értem szemedből hulajtnál.
- 30 7. Boldogtalan sorsa siralmas szívemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virrad fel *immár* vig napja kedvemnek,
Arad nagy banattya én arva fejemnek.
- 35 8. Istennek ajánlok kedves edes hazám,
Kitül keservessen én meg váltam mostan,
Keves ideig volt benned én lakásom,
Legyen rövid *időn* benned mulatásom.
- 40 9. Sirassatok engem ti erdei vadak,
Szannyatok meg engem ti apro madarak,
Temessetek engem *tengeri* tzethalak,
Akik az tengernek örvennyebe laknak.
10. Ne siras engemet anyam, edes anyam,
Ki voltal én nékem kedves edes dajkam,
Tudom, ez vilagra fájdalommal hoztál,
Sok édes almokat értem el mulattál.
- 45 11. Tsak az Isten tudja, hol lesz maradásom,
Az idegen földön hogy leszen romlásom,
Vagy piros veremnek hol lesz ki ontása,
Az gyarló testemnek tsontja ki hullása.
12. Az én banatimat én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra lenem rajzolhatom,
Mert már utóllýara tollamot se bírom,
Jaj mar közel vagy on útolso szóllásom.

27 már 32 rövid gyönörü benned [!] 35 ti apro [Az előző sor szavai tévesen megismételve.]

191/II.

- (1.) 1. Bujdosik, bujdosik szegény árva legény
Országgrúl országra, városrul varasra,
Hogy az ő életit fordithatná jobbra,
Faradsaga után lenne nyugodalma.
- 5 (2.) 2. El indula szegény, az utat nem tudja,
Eszében jut neki seregeknek úra,
Igy szól ő magában, keservessen sira,
Gyakorta orczain könyve le csordula:
- 10 (3.) 3. Istenem, Istenem, én edes Istenem,
Mar egyedül benned vagyon reménységem,
Felsegedet kerem, el ne hagyjon engem,
Mert tsak *te* töled füg az en egész életem.
- 15 (5.) 4. En édes baratim, titeket el hagylak,
Az nagy ur Istennek kezében ajánlak,
Hogy ha mikor latlak, örömmel lassalak,
Hogy a mi sziveink együtt vigaddyanak.
- 20 (4.) 5. Oh én edes anyám, ki vilagra hoztál,
Sok buval, banattal engem fel tartottal,
Mint pedig pellikány madár hozzám voltál,
Bánatimban engem sokszor vigasztaltál.
- (a) 6. Addyad én Itenem, a szent angyalokkal
Hogy részes lehessenek magos menyországban,
Ditserjem uramat szent kerubimokkal,
Mindörökke amen édes atyaimmal.

191/III–IV.

- (1.) 1. Bújdosik, bujdosik szegény árva deák,
Városrul városra, országgrul országra,
Hogy az ő életét forditana jóra,
Faradsága után lenne nyugadalma.

12 [te hiányzik.]

2 IV Országgrul országra, városrul városra

- 5 (2.) 2. El indula szeginy, az utat nem tudja,
Esziben jutt néki seregeknek ura,
Igy szólván magában keservessen sira,
Gyakron két ortzáján könyfe le foly vala:
- 10 (3.) 3. Istenem, Istenem, én édes Istenem,
Már egyedül vagy benned remélységem,
Fölségedet kérem, el ne hadyon engem,
Mert tsak te tüled füg én egisz életem.
- 15 (9.) 4. Szányatok meg engem, erdön lakó vadak,
Sirassatok engem, ti apró madarak,
Temessetek engem tengeri ceth halok,
Akik az tengernek mélységiben laktok.
- 20 (4.) 5. O én édes anyám, ki világra szültel,
Nagy buval bánottal engem fel neveltél,
Mind pelikán madár, én hozzám jó voltál,
Minden bánatimban engem vigasztaltál.
- (10.) 6. Ne sirass engemet anyám, édes anyám,
Ki voltál én nékem édes kedves dajkám,
Tudom, e világra hosztál fájdalommal,
Sok édes álmokat én értem el hattál.
- 25 (5.) 7. Én édes barátim, titeket el hagylak,
Az nagy ur Istennek keziben ajánlok,
Ti véletek együtt vigadhasson lelkem,
Mikor én *szomoru* szivetek szemlélem.
- 30 (7.) 8. Boldogtalan sorsa siralmas szivemnek
Árod naprul napra gyötrelme lelkemnek,
Nem vérrad fel imár napja ugy kedvemnek,
Árod nagy bánatya én árva fejemnek.

5 III En indul a IV El indula az utat nem tudgya vala 6 IV a seregek Ura 7 III szól IV szólván 8 IV le folt 10 IV Már egyedül benned van reménységem 11 IV te felséged kérem engem el ne hagyon 12 III füg az én IV füg szegény életem 16 III Kik [...] laktak. IV Kik a tágos tenger mélségében laktok. 17 III sültel 18–20 IV Mint Pelikán madár engem fel neveltél, S mint igaz fiadhoz én hozzám ugy voltál, Be sok bánatokba engem vigasztaltál. 22 IV kedves édes 23 IV Tudod a világra fájdalommal hoztal 24 IV érettem 25 IV kedves 27 IV Hogy szomoru szivem vigadjon véletek 28 III [A *szomorú* szó hiányzik.] IV Mikor látlak hallok valaha titeket. 30–32 IV Adott naprul napra gyötrelmet lelkemnek, Virradjon fel immár vig kedvemnek napja, Én árva fejemnek aradott patakja.

- 35 (6.) 9. Tudom, édes anyám, hogy ha mast láthatnál,
Engem, egy fiadat tudom, meg siratnál,
Jaj keservess szóval szólittanal,
Ugy engemet vigasztalnal.
- 40 (8.) 10. Istennek ajánlok, kedves édes hazám,
Kitül keservessen el válok én magom,
Kevés üdeig volt benned én lakásom,
Magom az idegen földre hogy jutottam.
- 45 (11.) 11. Tsak az Isten tudja, holl lesz maradássom,
Az idegen földön hol lesz maradássom,
Vagy piros viremnek hól lesz ki ontása,
Én gyarló testemnek tsontya el hullása.
- 50 (12.) 13. Azért bánatimat én meg nem mondhatom,
Avagy papirosra ki nem irhatom,
Mert már utólyára tollamat sem birom,
Mivel közel vagyon utólsó halálom.
- 55 14. Adja én Istenem, hogy szent Anyalokal
Én részesülhessek magas menyországban,
Áldhassom uramat szent kerubimokkal,
Mind örökin az édes atyánkat.

191/V.

- 5 (1.) 1. Bujdosik, bujdosik az szegény katona
Országgrul országra, várasrul várasra,
Hogy az ő élettétt fordithatná jora,
Bujdosása után hogy meg nyugodhatna.
- (2.) 2. Elindul magában, az utat nem tudja,
Eszébe jut neki seregeknek ura,
Buzog ő magában – oh seregek ura,
Gyakran két ortzáján könyvei tsordulnak.

33 IV mostan látnál 34 IV Engem szülöttödet 35–36 IV Jaj keserves szóval engem meg is szánnál, Istennek ajánlok szeretet jó Anyám! 38 IV én meg válok mostan 39 IV volt volt [!] benne lakásom 40 IV Vigadnak idegen földre hogy indultam. 41–52 IV [Hiányzik.] 45 III kétlen 46 III nints 53 IV Adjad 54 IV Részesülhessek én 55 IV Dicsérjem uramat 56 IV Édes szüleimmal, kedves barátimmal.

- 10 (3.) 3. Istenem, istenem, én erős istenem,
Kérem szent felséged, elne hagyjon engem,
Mert csak tetűled függ mind az életem,
Az én életemben légy nekem vezérem.
- 15 (4.) 4. Oh én édes anyám, ki világra szültél,
Nagy buval bánattal engemet nyöveltél,
Rejám mindeneknél jól gondolt viseltél,
Sok fáradságokatt én utánam tetél,
- 20 (6.) 5. Kedves édesanyám, hagy ha most láthatnál,
Engemet, fíjadatt igen meg siratnál,
Mind pelikány madár, hozzám fojamodnál,
Keserves jajszoval engemet siratnál.
6. Oh én édesanyám, ki világra szültél,
Mely sok fáradságott én utánam tettél,
Keserves fájdalommal éretem szenvedtél,
Ez tsalárd világban hijában nyöveltél.
- 25 7. Kedves édesanyám az én szülő dajkám,
Meg nem szolgálhatom az hü dajkaságát,
Hanem az egekből kíványom jutalmát,
Holta után szülém örök nyugodalmát.
- 30 8. Jajjal születtem, jaj az én életem,
Gyászos már énekem világban életem,
Mert édes hazámtul én messzire estem,
Kedves nemzetimtül én vég butsutt vetem.
- 35 9. Nohátt az ur isten szomorú éltünkett
Vigasztalja, szülém, bánatos szívünkett
Reménylöm ugyan még egymással léttünkett,
Meg adja még Isten tölthesük kedvünket.
- 40 10. Mármost azt kíványa magzatjának szája,
Ha kedves szülémnek történik halála,
Nyiljon meg lelkének menyország kapuja,
Holta után légyen örök nyugodalma.
11. Mégis azt kíványom levelem résziben,
Valamennyi tsilag az fényes egeken,
S menyői halak usznak az tenger vizében,
Anyi áldást isten adjon az fejére.

- 45 12. Szerelmes nemzetim, tiktöket nem látlak,
Felséges uristen kézébe ajálak,
Hogy amikor láttlak örömel lássalak,
Hogy a miszivünk is együtt maradjanak.
- 50 (10) 13. Nesiras nesiras kedves édesanyám,
Kivoltál énékem oltalmazó dajkám,
Tudom, ez világra fájdalommal hoztál,
Sok édes álmokat éretem elhagyta.
- 55 (11.) 14. Csak az Isten tudja, hol lesz maradása,
Nyomorult testemnek íj szörnyű romlása,
Wagy piros véremnek földre kiontása,
Én gyalo testemnek csontya el hulása.
- 60 (9.) 15. Sirasatok engem ti apro madarak,
És temessetök el tengeri tzett halak,
Sirasatok engöm erdőn járó vadak,
Akik az mélységes balangokban laknak.
16. Sirván panaszolom már szomorú sorsomat,
Véletlen homályban borult vignapomat,
Keservesen nyizöm bus állapotomatt,
Nincs kinek megszáni én sok bánatimatt.
- 65 17. Minden nap ohajtom régi szabadságom,
Mentenemeg Isten keserves rabságtul,
El távozot tölem minden vigaságom,
Setét jázban jön fel régi szép hajnalom.
- 70 18. Ifjuságomatt rontom, veztem életemett,
Bubánattal eszem profont kenyeremet.

191/VI.

1. Bujdosik, bujdosik szegény *árva* legény
Varosról varosra, országról országra,
Hogy az az életét fordíthatna jóra,
Fáradtsága után lenne nyugodalma.
- 5 2. El indul magába
Fel kiált, fel kiált keserves jaj szoval:
Ne hadj el, ne hadj el seregeknek ura,
Ne hadj el ügyemben, ne hadj el ügyemben.

1 [Az *árva* szó hiányzik.] 5 [A sor második fele ki van szakadva.]

KALENDÁRIUMI VERSEK

192.

[AZ 1686. ÉVI CSÍKI KLASTROMBELI KALENDÁRIUM VERSEI]

Január

Eppültre ha kel, ez Hólnapban vagj fát.
A' Gyümölcs-fáknakis mesd-le száraz ágát.
Ganéjozd szölödet, s' szántó földeidet,
Egy helyből másikban most vidd méheidet.

Február

5 A' Jó Gazda ember fát hord az erdőből.
Ha meleg szobád ván, ne fely az hidegtől.
Ha most hideg nincsen, s' vizen hajó gázol,
Légy bizonyos benne, Husvétkor meg-fázol.

Március

10 Gyümölcsöt óltani leg-jóbb ez Hólnapban,
Olts ágát-is, ha kell, a' fiatal-fákban.
Tavasz vetésnek-is most vagyon ideje,
A' gazda, ki most rest, nincs agya-veleje.

Április

15 Gyümölcs-fákat ültés, s' homlittas szölödben.
S' ha még nem vetettél, ves árpát meződben.
Ha meheid vannak, nyisd-fel a' köpüket:
Húsvét tajban bizvast meczhedd az üröket.

Május

20 A' Sajtot most gyúrnák, a' vaját köpüllyék,
S' maid Hóld-tölte felé a' Juhokat nyirjék.
Elein ez Hóldnak vess kölest, és kendent:
Utóllján Hóld-fottán répát vess, és retket.

Június

A' Kaszállás mostan légyen első dólgod,
Most rajzik a' Méh-is, visely reá gondot.
A' jó halas-tóknak nád, s' káka ártalmas:
Söt halászoknak-is igen aggodalmas.

Július

25 A' jó gazda itten már Másodszor szántat:
A' szölöben pedig harmadszor kapáltat.
Fa-levelet gyujtnak, a' kik nem kaszáltak,
S' széna-helyett Télben azt adgyák marhának.

Augusztus

30 Ha madáraszni tudsz, most ideje annak,
Mikor a' madarak seregestől járnak.
A' vemhek kik lesznek ebben az Hólnapban.
Sokkal inkább nőnek, s' jobbak-is táborban.

Szeptember

35 Ha *szántott földed van*, ez Hólnapban vesd-bé.
A téli gyümölcsöt szeded le, s hordasd-bé.
Ha az *egészség kell*, most *kecske tejjel élj*,
Madarászni *időt soha* jobbat ne vely.

Október

40 Vethetsz még itten-is, ha még nem vetettél,
Nem ártana, hogy-ha fákat-is ültetnél:
De tudom, a' szüret most nagyób gondot ád:
Isten segitsen rá, tellyék borral a' kád.

November

Ha mi szükséged van télre, mind rendeld-el,
Répát, retket, eddig rakattál volna-el.
Szalonnád, káposztád legyenek bőséggel,
Kemenczében-való fád nem egy szekerrel.

December

45 Ha más dólgod nincsen, eredgy-ki vadászni,
Vagy szamos, marosban jég-alátt halászni.
Kövérébb most a' nyul; a' mint a' vad-kan-is,
Böre, szöre gyengébb, farkas, s' rókának-is.

193.

[AZ 1693. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSE]

Hogy az egészség leg főbb ajándék és szerentse ez világi életben legyen, azt magával el-hittette ama' bölcs eszszü Syrach az ő Könyvében 6. Részében, mondván: Hogy semminémü gazdagság ot hassomló volna, az eggésseghez, kihez képest Horatius Poëta eszessen irt:

Si ventri benè, si lateri benè, pedibusque tuis nîl.
Divitiae poterunt regales ad majus. az az:

Ha egészségben vadnak Tagjaid
Kezek, Hassad-Labaid,
Semmivel nem szükölködöl,
Mert mindenben bővölködöl.

194.

[AZ 1695. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Január

Disznó hús bor nélkül,,
..... jobb étel

Február

Ha akarod tudni a' Bornak jóságát,
Próbáld-meg az ízit, színit és illattyát.

Március

5 Midön reggel felkelsz, hideg vízben mosdgyál:
Mentöl hivesebb leszsz, szemednek az használ.

Aprilis

A' kinyiltt Tavasszal kevés legyen étked;
A' soka Nyárbanis nem használ tenéked.

2 II Kezeid 4 II bővölködöl

[A kipontozott, illetőleg kurzivált részek filmhiba miatt olvashatatlanok. A júliusi rész hiányzik a nyomtatványban.]

Május

10

Négy ártalmak járnak a' déli álommal:
Hideglelés, Restség, Nátha Főfájással.

Június

Orvossága a' Tėj Száraz-betegségnek:
Kit Fő-fájók 's Hideg-lelők kerüllyenek.

Július

.....
.....

Augusztus

15

A' Ser inaidban szerez erősséget,
Tested kövéríti, vértis ad eleget.

Szeptember

Őszszel a Gyümölsöt meg *sirattya* béled,
Télben egyél annyit, mennyit *tartya* kedved.

Október

20

.....
.....

November

A' jó szagú Ánis,
Megétellel penig

December

A' Ruta,
.....

195.

[AZ 1695. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. A' Télről.

A' Tél, mint agg-vén szüle, fázékony: ül otthon,
Meddő, Sobrák, és komor, mintha vólna lántzon.

II. A' Tavaszról.

A' Tavasz, mint gyenge szüz, kedves-szépségével
Ujjúl, 's újjít, valamit eltekint szemével.

III. A' Nyárról.

5 A' meleg nyár tenyésző, dajkálkodó, munkás,
Kapa, kasza, vagy sarló gondgya, vagy a' szántás.

IV. Az Őszről.

Az Ősz öszülni kezdett: megtsökönt: alább száll;
Serénysége, ereje, kedve, mind hátrább áll.

196.

[AZ 1695. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Január

Mikor néha az emberek artani akarnak,
Sokszor történik, hogy használnak.

Február

5 Néked essedöket
S' oltalom kéröket
Meg ne utállyad soha
S' ne inkább féllyenek
Hogy sem böcsüllyenek
Ne mondgyák vag' mostoha
10 De kegyességedert
S' másokkal tett jóért
Dicsirtessél mindenha.

Március

15 Minek nincs eréje
Annak nincs gyökere,
Nem lehet maradando,
Mert jegre metzet kép,
Nem lesz sokáig ép,
Mert szélkül-is olvado.

Április

20 A' ki nagy dologhoz Nyúl idétlen elmével,
A' kinek nem birhat végre erejével,
El-szokot nyomatni a' dolog terhével.

Május

A' ki mihez akar rendesen kezdeni,
Okát, módgyát, rendit, meg kell tekinteni,
Ez közét, idejét, helyet-is érteni.

Június

25 A' ki olly úton megyen mellyen nem kellene,
oda jü az hova nem akarja.

Július

Nem érdemmel ez a' Coronát, a' ki bajt nem vi.

Augusztus

30 Kelletlen ott a' kincs
Hól jó egeesség nincs
Jaj, faj, csak ezt dudollyák
De a' jó egeesség
Epp, kéz, láb, s' békesség
Buss lelket-is táplállyák.

Szeptember

35 A' ki Nyárban nem gyüit,
Télbe keveset füjt,
Tiszta annak fazéka,
Ritkan ülly ebédhez,
Semmit nem tesz tűzhez,

40 Nem peniszül Kalácsa,
Henyélésén morog,
Hogy a' hasa korog,
Magára van panasza.

Október

45 Az ember élete
E' világon léte
Bizontalan csak ma-is
Igy ember el-tűnik
Élete el-múlik
S' teste földet halmazza.

November

50 Nem kell ottan czéger
Hanem torok s' hébér
A' hól jó bort kezdenek
Mert bort nem czégértül
Hanem jó izirül
A' Korcsomán dicsirnek.

197.

[AZ 1696. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Január

Ha Pál fordúlása 's Vincze napja fénlik,
Bor 's búza bőséget méltán reménlhetik.

Február

Üszögös Szent Péter, 's Mátyás napja esti
Minémü, negyven nap ollyatén követi.

Március

5 Martius ha száraz, a gabona bővül;
Ha nedves, a' Nyár leszsz hév 's száraz módnélkül.

Április

A' meleg Kikelet mézet böven gyűjtet;
A' nedves pediglen rajt böven terjesztet.

Május

10

Ha Pümköst Havában fúdogalnak szellők,
Bö esztendőt te-is reménlhetsz felölök.

Június

A' minémü időt Medárdus napján látsz,
Negyven napig osztán olyan időt várhatsz.

Július

Ha Jakab 's Kis Aszszony bort jót nem készítenek,
Szent Mihály napjai abban jót nem téznek.

Augusztus

15

A' mint Szent Bertalan magát mútogattya,
Az Őszi idő-is mind a' szerint tarttya.

Szeptember

Szent Mihály Havára vígyázz rá mind fogytig:
Mert úgy jár az idő majd mind Karátsonig.

Október

20

Simon Júda ha mind Szent Mártonig fénlik,
A' gabona böven terem, azt reménlik.

November

Ha Szent Márton napján háború van, és szél,
Arra következik nagy állhatatlan Tél.

December

Ha Karátson fénlik zuzmaráz 's hó nélkül,
Husvét ójja magát hótúl és hidegtül.

198.

[AZ 1696. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. A TÉLRŐL.

Dohos köddel, Fagyló dérrel A' Tél ihon jö:
Alszik a' föld, Nem látszik zöld, Sem fű, sem erdő:
Nap jár távúl, Éj hosszan nyúl, Tsak bajos idő!

II. A TAVASZRÓL.

5

Áldott Tavasz, Mihelyt állasz Mord Tél helyébe,
Minden állat Az ég alatt Jút új kedvére:
Ég melegszik, Föld öltözik Gyönyörű színbe.

III. A NYARRÓL.

Te-is, jó Nyár, Béköszönsz már Az új kenyérrel,
Sokat takarsz: Azért fáradsz Bö veréjtékkel:
Vannak ollyak, Nem adnának Hét Télen-is el.

IV. AZ ÖSZRŐL.

10

Az Ősz mit ád? Musttal a' kád Es pincze teli,
Kert gyümöltsel 'S veteményel. Rázd azt; ezt ásdki.
Szánts-vess. Azon hogy meg-áldjon, Istent kell kérni.

199.

[AZ 1696. ÉVI LŐCSEI KALENDÁRIUM HÓNAPVERSEI]

Február

5

Ne engedgy nyelvednek,
Hogy járjon elmédnek,
Előtte szabad kinyén,
Gyakorta csácsogás,
S gondolatlan szollás,
Rostaltatik értelmén.

Április

10

Minden szószelésnek,
Es fondorlo hirnek,
Nem jó végére menni,
Mert kitsiny szikrából,
Gerjed nagy lang abból,
Kit nem tudsz el-oltani.

Június

15 Magad gondolatlan,
Avagy kínálatlan,
Ne vágy az első székre,
El-jün más kit nem vélsz,
Mellete el nem férsz,
Szorúlsz utólso helyre.

Július

20 Soha meg ne vessed,
Igy kérjete véle,
Arva könyörgését;
Isten Segitségét.

Augusztus

25 Hértelenség meg-árt,
Sietség hozhat kárt,
Akar mi dologban-is,
Időtül kell várni,
S' Tanacstúl halgatni,
A' szükségnek koran-is.

Október

30 Meg-hasonlott Ország,
Az hól nincs Igasság,
S'-nem egyeznek tanácson,
Annak kell pusztulni,
Idegent szolgálni,
Avagy veszni az harczon.

November

35 Nem egyenetlenség,
Hanem az egyesség,
Kis dolgot *nagyra emel*,
De a' vissza vonyás,
Lesz hazadban romlás,
S' végre emészt fegyverrel.

26 Idörül [Az RMKT XVII/11. 146. 220. sora alapján javítva.] 28 koram-is 37 nagy meneli [Az RMKT XVII/12. 151. 363. sora alapján javítva.]

200.

[AZ 1697. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM „HÓNAPOKRA
ALKALMAZTATOTT” VERSEI]

JANUARIUS.

Uj Esztendő napján hajnal ha piroslik,
Háborúság miatt sok jaj-szó hallatik,
A' Házások közt-is sok megverekedik,
Kedves Baráttáival akkor jól alkuszik.

FEBRUARIUS.

5 Mennyit szépen fénlik Nap Hushagyó Kedden,
Annyit fényeskedik azon egész Böjtben
A' fényes nap. A' Nap ragyog ha jó reggel,
Elein lött vetés jó lészen, azt hidd-el.

MARTIUS.

10 Mennyi köd láttatik Martius Havában,
Annyi zápor azon Esztendő folytában.
Mennyi harmat esik Mártiusban Égből,
Husvét után annyi hó-harmat felhőből.

APRILIS.

15 Hogyha Husvét napján köves eső esik,
Széna aszszú lészen, míg takarod, addig:
Ha pedig azon nap szép idő láttatik,
Jó bövön hájazhatsz, Porcéd mert meghízik.

MAJUS.

20 Hogyha Orbán napján a' nap szépen fénlik,
Elhidgyed, a' Szőlő jól meg édesedik:
Ha pedig eső lesz, kárt várhatni abból,
Mint szintén Pünkösti eső tsorgásából.

JUNIUS.

Mentől több eső lesz a' Szent János napján,
Annál kevesebb lesz Mogyoró a' fáján,
Mogyoró helyt azért hagymát süss magadnak,
Vagy pediglen répát, 's az jobb lesz hasadnak.

JULIUS.

25 Sarlós Bóldog Aszszony ha esőt hoz néked,
Sok eső követi biztonnal elhidgyed,
Ha Sz. Jakab előtt három Vasárnap szép,
Szép Búza tarlódon terem, 's az lészen ép.

AUGUSTUS.

30 Ha szépen tündöklük Bóldog Aszszony tája,
Elhidd, jó bort tölthetsz tiszta hordóidba:
De ha sok eső lesz Augustus havában,
Savanyú lesz a' bor, 's ízetlen a' torban.

SEPTEMBER.

35 Búga ha megérik, 's féreg vagyon benne;
Jövő Nyár jó lészen, kiki azt elhidgye:
Ha légy; háborúság: Ha pók lészen benne;
Döghalál miá lesz dohos a' föld színe.

OCTOBER.

40 Fáknak levelei ha nehezen húllnak,
Tavasza sok hernyót benne találhatnak;
Mellyet Kikeletre hogyha le nem-szednek,
A' fák gyümölsében jó izüt nem esznek.

NOVEMBER.

Fenn álló Bik-fának vágd-ki az oldalát
Ez Hóban, ha látod száraznak forgátsát,
Reménlj meleg Telet; hogy ha pedig nedves
A' forgáts, elhidgyed hogy igen hideg lesz.

DECEMBER.

45 Karátson Innepe ha Hóld töltén esik,
A' jó munkás ember meg-nem fogyatkozik;
Mert Isten munkáját megáldgya jó bőven,
Hogy maga-is élhet, 's adhat Isten Névben.

201.

[AZ 1697. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. A' TÉLRŐL.

A' rabotás Nyárnak Tél megenyhítője,
Rekkenő hévségnek meghívesítője;
Mint éj a' nappali fáradság' üzője:
A' Természet Ura ezt böltsen rendelte.

II. A' TAVASZROL.

5 Szántó-vető ember könyörög esőért;
Uton-járó pedig szép tiszta napokért:
Mikor egy hideget, más akkor hevet kért;
Mindennek tetszeni még Istenhez sem fért.

III. A' NYÁRROL.

10 Odd magad panasztól mennybéli UR ellen;
Ritkán ád olly időt, mellyben haszon nintsen:
Ha borod savanyú, káposztád jó lészen:
Ha egyben átkot, nyújt másban áldást Isten.

IV. AZ ŐSZRŐL.

15 Nem tom, ha víz ital árt-é néked többet,
Mint a' mennyi gonoszt részegség elkövet:
Mit zúgódol tehát, hogy kevés bor termett?
A' szegény, mint gazdag, láttam, ött eleget.

[AZ 1698. ÉVI DEBRECENI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. TELRŐL.

Borzos hajjal mórd szakállal Tél rosz kedvét mutattya,
Mert rosz pénzüt rongyos ingüt Urára igazittya,
Nem talállya mert utálta ki czitálta munkára:
Hát dedergést ád reszketést, de étét panaszollya.

II. AZ TAVASZROL.

5 A' szép tavasz, hidd nem ravasz mint próbálod jó vadász,
Hogy vas törrel, Roka sültel, több vadakat nem halász,
Mert jóságát, Fogván madárt, meg próbállya madarász,
Igy a' mező, Fetske s' küllő, kis béka ki földön mász.

III. A' NYÁRROL.

10 Mindent a' Nyár, Úr légyen bár, Indit nagy vidámságra,
Mert hogy telik, Csüri, ugrik, Rovását hosszabittya,
Ha csak kapás, Izzatt kaszás, Víg nótáját dudollya,
Hogy kapája, Vas kaszája, mind csak készít konyhára.

IV. AZ ÖSZRŐL.

15 Föz fazékban, Tálal tálban ősz szép kövér husokat,
Abárlásra, Bú hajtasra, Borral tölti kupákat,
Mint ruhásnak, Ügy rongyosnak, nyujtana pohárokat,
De rosz néki, mert ősz csipi, bujkálván a' foltokat.

[AZ 1698. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. A' TÉLRŐL.

Noha Tél unalmas,
Ködös, hideg havas;
Elég haszna van néki:
A' Pór-is kenyerét
5 Nyári keresményét
Ekkor szobában költi.
Nem fél, boszszú érje,
Balha, szunyog tsípje,
Legyezöt félre tész.

II. A' TAVASZROL.

10 Ha Deákúl értesz,
Két P közt ha nem lesz
P, hát charum erit P.
Pascha, Pentecoste,
Pluvia, Panisque;
15 Ebből kijö ertelme.
Jól könyörögj tehát,
Hogy eső gabonát,
Mikor szükség, nevelje.

III. A' NYÁRROL.

20 A' ki nem gyűjt Nyárba,
Felkopik az álla
Télben sem lesz, mit egyék.
Majdan Decemberben
Szél 's hó fergetegben,
Kit szolgáltál, megkérdik.
25 Most hangya dolgozik,
Ptrücsök hívokodik,
'S Télben hasznát úgy vészik.

IV. AZ ÖSZRÖL.

30

Most magadra vigyázz;
Mert le-üt a' hagymáz;
Vagy pedig hideg-lelés.
Adj innom, takarj-bé!
Hallasz mindenfelé:
Doktor dolga nem kevés.
Almát, dinnyét, szilvát
35 Mójával hapsold hát,
Egészséged ha kedves.

204.

[AZ 1699. ÉVI KOLOZSVÁRI KALENDÁRIUM BETÉTVERSEI]

a)

Mint e' Seculumban ez Esztendő végső:
Adja Isten, légyen Háborúság végző:
Békességre utat jövendőnek szerző!
Bóldog Állapattal melly lehessen fénlő.

b)

AZ ESZTENDŐ 4 KANTORINAK Astronomiai megvizsgáltságokról. Mellyekről közönségesen:

Négy kereken forog az egész Esztendő,
Mellyeken nyargalván végére siet ő:
De bár fusson, mikint Sysiphusi nagy kö,
A' honnét elindúlt, oda kerül elő.

205.

[AZ 1701. ÉVI BÁRTFAI KALENDÁRIUM VERSEBETÉTE]

5

1. SOkan tsudállyák hogy e' jeles idők,
Sok inséggel tellyesek ez Esztendők,
Kiket várva szívesen ohajtottak,
Azokra még eddiglen nem juthattak,
Gondolod-é, hogy ezek történetből
Lésznek, avagy tsak a' vak szerentséből.

2. Bizony nem, de fejünkre mind ezeket
Vonsza sok bűn, boszszantván Istenünket.
Azért ha bóldog Esztendőket látni
10 Kivánsz, szükség magadat jobbitani,
Hadd-el a' bünt, légy tsak jó tselekedő,
'S kedved szerint jóra fordul az idő.

206.

[AZ 1701. ÉVI DEBRECENI KALENDÁRIUM ASZTROLÓGIAI VERSEI]

I. A' TELRÖL.

Ez a' tanáts: Senki Télben meztelen
Ne járjon, se Nemes, se penig nemtelen
Mind inge gatyája kinek még szövetlen
Ha torára érni nem akar hirtelen.

II. A' TAVASZROL.

- 5 Elébb állott a' Tél borzas szakállával;
A' szép Tavasz jött-bé gyenge ruhájával
Mellyben a gyors CLORIS gereblyét kapával
Készit, kertészsége hogy legyen hasznával.

III. A' NYARROL.

- 10 Nyarat érez CERES le-veti ruháját;
Megért gabonához késziti sarlóját
Gyakran kalapállya életlen kaszáját,
Télben hogy tarthassa mint Quartelyost száját.

IV. AZ ÖSZRÜL.

- 15 Vak ARISTEUSSAL a' BACCHUS beszélget,
Ez hordóban, amaz Tonnában töltöget
Ez bort, amaz mézet, jó reggel emleget
Ezt mondván: Most Ősz van tsak igyál eleget.

12 [A sor utáni alcímbe:] ÖSZRÜR

JEGYZETEK

BEVEZETÉS

Megismételjük itt azokat az elveket, amelyek alapján az eddigi tizenhárom, valamint a jelen tizennegyedik kötetben a szövegeket közreadjuk. A legtöbb esetben – e kötetben teljes egészében – nem kritikai kiadást adunk, hanem forrásközlést. (E kettő egyébként csaknem egybeesik, ha autográf tisztázattal rendelkezünk.) Az akribia mértékét a szövegek fontossága szabja meg. Igen régi, becses nyelvemlék vagy klasszikusok, pl. Balassi művei kéziratának kiadásakor indokolt a teljes betűhűség és valamennyi törlés, javítás közlése. Kötetünk nem művészi és nem is különösebben régi vagy ritka szövegeinél ez felesleges lett volna, ezért a régi betűjeleket maiakra írjuk át, s az azonnali törléseket, javításokat sem regisztráljuk.

A kritikai szöveg helyreállítására a legtöbb esetben sem szükség, sem mód nincsen. Gyakran előfordul ugyan, hogy egy-egy vers szövege igen sok szövegforrásban hagyományozódott, ezek azonban folklorisztikus jellegük miatt erősen variálódtak, és egymással csaknem teljesen egyenértékűnek tekinthetők. Ezért csak arra szorítkoztunk, hogy a nyilvánvaló leírási hibákat javítsuk. E javításoknál gyakran támaszkodunk a szótagszámra. Figyelembe vettük, hogy a régiségben – úgy látszik – két magánhangzó találkozása egy szótagnak számít (*miért, reá*), vagy fordítva: ma egy szótagnak ejtett magánhangzó-kapcsolatot két szótagúnak mondtak vagy értelmeztek (*pais, ifjú*). Ilyen esetekben, továbbá akkor, ha a szótagszámhiba egyértelműen nem volt javítható, a sort változatlanul hagytuk.

A 178. és 180–201. sz. versek szövegét Stoll Béla gondozta és jegyzetelte; ő állította össze a mutatókat is.

1686–1700

1.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-lt. (OL) P 659, Missiles, 49. cs. 1047. A füzetyszerűen összehajtogatott kézirat belső lapja vagy lapjai hiányoznak. Szerzőjét nem ismerjük.

A halotti búcsúztató az 1686-ban vízkórságban meghalt Mikes Kelemen erdélyi tanácsúr, főispán, székely generális, országos elnök temetésén hangzott el, a január végén bekövetkezett halálát követő napokban vagy hetekben.

11 Plutarkhosz Szolón-életrajzában nincs e sorokra vonatkoztatható konkrét utalás, az itt már közhelyszerűvé általánosított gondolat a híres Szolón–Kroisosz-beszélgetésre vezethető vissza. (Hérodotosz I. 32–33.); öregbítesz – növelsz.

21 Ionáthás – Saul fia, hadvezér. A halotti búcsúztatók *ubi sunt?*-formulájának kedvelt alakja, miként az utána említettek is. Nyéki Vörös Mátyás „Sidók ékessége”-ként említi. (RMKT XVII/2. 183.)

27 rendel – sorban.

29–30 A 90. zsoltár, illetve Jak 4,14. ihlette sorok; szelyed – széled, oszlik.

35–36 Azaz az utolsó ítéletkor Jézussal egyesül.

39 Az Ószövetség szerint a halottak lelke a feltámadásig az alvilágba kerül. Ábrahám kebelében a kiváló szentek vannak, míg az igazak a pokol tornácán, a gonoszok a gyeheknében.

41 cédrusunk – A cédrus az Ószövetségben az erő és a szépség szimbóluma.

43 megy – olv. mégy, minden aszt ohajtya – mindenki azon sír, sóhajtozik.

46 elő – olv. élő.

48 pálmádra – A pálmafa vagy pálmaág a győzelem jele volt.

2.

Kézirata: Kendilóniai Teleki-lt. fasc. XXV. Teleki László levéltárában, az „Édes eleink levelei” feliratú borítékban. Kolozsvár, Románia Akadémiája, kolozsvári filiale levéltára, „Vegyes kéziratok”. A versről először KLANICZAY TIBOR adott hírt. (MTA I. OK 1954. 356.)

A közlés alapjául az MTAK kézirtatárának az A 293/III. számú mikrofilmje szolgált.

A kézirat szerzői fogalmazványnak tetszik, a szerző azonosításához azonban nem sikerült támpontot találni. Státusa szerint esetleg a Teleki család familiárisai közé tartozott, s családi okok miatt kényszerült elhagyni otthonát. Indulása előtt írhatta feleségének. Verselése kezdetleges, a sorok szótagszáma oly mértékben ingadozó, hogy nem hívjuk föl rá minden esetben a figyelmet.

3 Esetleg: *vadságodra* a jó.

6 A sor a 102. zsoltár reminiscenciáját rejtheti magában. Szenczi Molnár Albert fordításában: „Ollyatén löttem szinten / Mint Pellican az pusztában, / Siralmas kiáltásimban / Ollyá löttem mint az bagoly / Ki az kietlenben huhol.” (RMKT XVII/6. 233.)

19 A sor értelme: a hátam mögött kicsúfoltál.

27 csirmorással – cirmolással, feddéssel, korholással.

32 kacságtál – olv. kacagtál.

36 esetidnek – (bűnbe)eséseiteknek.

45 Mesterséggel – mesterkedéssel, csalárdsággal.

55 Factiokban – pártoskodásban, összeesküvésben.

60 féltlek – féltékenykedem.

79 prejudical nemzetének – nem származásához méltóan viselkedik.

84 Momusok – a gáncsoskodók (Mómosz az ostobaság, a gúny, a gáncsoskodás istene volt).

85 Az utalás arra a – kötetünk 45. sz. versében is említett – furcsa gyümölcsre vonatkozhat, amit Tacitus, Tertullianus és Iosephus nyomán emlegettek a kor prédikátorai. Bornemisza így jellemezte: „Sodoma, Gomorra helyett Asphaltites-tónál (kiről Salamon is emlékezik) igen szép színű almák teremnek, de belől hamuval, kénkövel, méreggel rakvák.” (*Foliopostilla* 465/b. Idézi: BORZSÁK ISTVÁN: Az antikvitás XVI. századi képe. Bp. 1960. 206. L. még EPhK 1924. 87, illetve 1926. 282.) Vö. DSB 263.

90 A haj fodoríttatását a kor ízlése nehezen fogadta be, erkölcsileg elítélték e divatot. Vö. az 52. sz. vers 73. sorával!

94 ad gustum – ízlése, szája íze szerint.

105 Közmondás, a hiábavaló munka metaforája. Vö. O. NAGY GÁBOR: Magyar szólások és közmondások. Bp. 1966. 176.

106 bűdös kut före – azaz olyan forráshoz, ahol bűz – többnyire kénsszag – terjeng.

113–116 A 103. zsoltár gondolatkörében mozgó sorok.

136 flankirozást – flangérozást, csatangolást, kószálást.

154 dispositioma – rendelkezésemet.

156 hagyásomat – rendelkezésemet.

158 Pataki vram – Valószínűleg Pataki (Tóth) István (1640 k. – 1693), ekkor a kolozsvári református kollégium tanára, 1688-tól II. Apafi Mihály nevelője.

160 A név tisztán kiolvasható, de nem tudom értelmezni.

3.

Nyomtatott kiadása: **A' Christus halala Congregatiojanak, melly Nagy Szombatban a' Jesus Tarsasaganak templomaban M. DC. LX-dik esztendőtil fogvást gyakoroltatik, Regulái, Búcsúi, és némely bizonyos Ahitatossági.** Nagyszombat 1686. 78.

A „szent latrot” Jézussal együtt feszítették keresztre, ő volt a jobbján. Vö. Lk 23, 33–43. Közvetítő szerepét jól megvilágítja Pécsváradi Gábor *Jeruzsálemi utazása*: amikor József és Mária a gyermek Jézussal Egyiptomba menekült, a pusztán rablók támadtak rájuk. A rablók vezére Szűz Máriától el akarta rabolni, amit ő a kezében tartott. A gyermek arcából sugárzó csodálatos fény azonban elvakította. A megrettent rabló, látván az isteni erőt, házába vezette s megvendégelte őket. A rablóvezér béna fiát megfürdették Jézus fürdővizében, s meggyógyult tőle. Ezután a rabló rávezette a bujdosókat az Egyiptomba vivő helyes útra. „Ez a rabló volt Krisztus mellett a jobb lator, akit Dismasnak neveztek, aki a kereszten függő Úrnak azt mondotta: »Jézus, emlékezzél meg rólam.«” (Pécsváradi Gábor: *Jeruzsálemi utazás*. Ford., bev., jegyz. HOLL BÉLA. Bp. 1983. 156.)

4.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** 86.

Lásd az előző vers jegyzetét!

3 Vedbe – fogadd el.

4 Nyvitsd be – add át – ti. Jézusnak.

5.

Kézirata: az RMK I, 811. OSzK-kötete másodpéldányának utolsó lapján, illetve a hátsó kötéstábla belső oldalán. (*Kempis Tamásnak Christus követeserül négy könyuei*. Pozsony 1648.) – A vers végén: „oh, engedelmes bárány, Jésus! melséghes sebeid piros vérének édes chepjeivel mosogassad, kérlek, Szentséged megh bántó vétke bűneimet, és a' Világbul boldogul ki múlt Híveknek Lelkei nyugodgyanak a' te hajlékodbán, amen, amen.”

A versfőkben: O JESUS.

A vers szerzője – a kézírásból ítélve – valószínűleg azonos azzal a Váradi Andrással, aki a kötet első oldalaira családtörténeti feljegyzéseket írt az 1671 és 1687. január 4. közé eső időkről. Ugyancsak tőle származik az „Ex libris Egregii Domini Andreae Váradj” bejegyzés. Életrajzáról csak annyit tudunk, amennyit itt megörökített magáról. Első felesége gyermekágyban halt el 1680-ban vagy 1681-ben, újszülött Lázár fiukkal együtt. 1683. február 2-án halta el Kató nevű házastársát, akit az előző évben jegyzett el. 1684. május 21-én született Zsigmond nevű fia, aki 1685. május 15-én meghalt, s akit

Perványban temettetett el. 1686. március 4-én született Christinka nevű lánya, 1687. január 4-én pedig meghalt Örzsike lánya. A verset halottaiért írta, akiket szokásos temetkezési helyükre, a perványi templomban temettetett el.

4 Jesse törzsekéből született az új Dávid, a Messiás. Vö. íz 11, 1. Áron kivirágzott vesszeje a Levi törzs kiválasztását jelezte. Vö. Szám (4 Móz) 17; ezü – izü.

12 Taplall – táplálj.

13–15 E sorok Balassi Bálint *Bocsásd meg, Úristen, ifjúságomnak vétékét* kezdetű verse első strófájának emlékképei. (Vö. BÖM I. 78.)

17 promotora – támogatója.

6.

Kézirata: az RMK I, 695. OSzK-kötete végén álló kéziratos toldalék. (*Deselvits István: Tizenkét idvösséges elmelkedések... Lőcse 1639.*)

Az *O Jesu Christ mein Lebens Licht* vagy *Herr Jesu Christ...* kezdetű ének a legismertebb német egyházi énekek közé tartozik. Szövegét I. FISCHER–TÜMPEL: *Das deutsche evangelische Kirchenlied des 17. Jahrhunderts*. Gütersloh 1904. III. 43. Dallamát I. RMDT II. 182–183. Az ének Magyarországon is népszerű volt, több fordítása ismeretes, egyik Petrőczy Kata Szidóniától. (Vö. HARSÁNYI ISTVÁN–GULYÁS JÓZSEF: *Petrőczy Kata Szidónia versei*. ItK 1915. 456–457.)

Az itt közölt fordítás szerzője ismeretlen, felmerülhet annak lehetősége, hogy esetleg az az Andricus János, eperjesi szlovák lelkész készítette, akinek társaságában Keczer Gábor 1687. március 22-én a vesztőhelyre indult.

Keczer Gábort, Keczer András és Csicséry Zsuzsa fiát harminc éves korában, nem sokkal apja kivégzése után azért végeztette ki Caraffa, mert állítólag összeköttetésben állt Thökölyvel.

Az eperjesi véstörvényszék történetét megörökítő Rezik János szerint Keczer művelt, több nyelven beszélő, a sorsát bátran vállaló fiatalember volt. Rezik is tud róla, hogy ezzel az énekkel ment a vesztőhelyre, a szlovák lelkész bátorításával. Kérésére megengedték, hogy a közeli bormérésbe bemehessen imádkozni. „Mikor figyelmeztették, hogy elérkezett az utolsó pillanat, s itt vannak a társai is, hirtelen felugrik, semmi jelét sem adva arcán a szomorúságnak, félelem nélkül halgatta végig a szokásos helyen kihirdetett ítéletet, majd a vele egy hajón hajózó többi társaival egyetemben ezzel a német zsoltárral dicsőítette Jézust: »Herr Jesu Christ, meines Lebens Licht« stb. és zsoltárt énekelve tette meg a kijelölt utat. Félelem nélkül és amint a verpadra való fellépése tanúskodik, vidáman halt meg.” (Rezik János: *Theatrum Eperiesiense*. Az 1687. évben felállított eperjesi verpad, vagy az eperjesi vérfürdő. Rezik János művét az eredeti kéziratból GÖMÖRY JÁNOS és POGÁNY GUSZTÁV fordította. Liptovský Mikulás 1931. 37.)

Keczer Gábor műveltségéről tanúskodik elkobzott könyvtára is, melyben Balassi Bálint művei is megtalálhatók voltak. (Vö. Századok 1874. 137–140.) Gyászverset írt Zakalicki János zsolnai ifjú halálára. (RMK III, 2807.)

19 Egy szótaggal hosszabb sor.

47. Öltés – olv. ültess.

7.

Kézirata: **Győri György-ék.** (1692) 67a–68a. – A vers címe magyarul: Nemes Réday úr felett énekelt temetési versek.

Kötetünk 7. és 8. számú versét a török elleni harcban fiatalon elesett Rhédey Zsigmond temetésén mondták el, minden bizonnyal a szatmári iskola diákjai. Szerzőjét nem ismerjük, vagy az iskola tanulói, vagy a vezetői közül szerezhette valaki. Győri D. György valószínűleg csak másolta. Győri egyébként maga is a szatmári iskola diákja volt 1687–88-tól. Az iskola matrikulája szerint „curator, Enyedinum, inde Rivulinum et inde academias salutavit”. (*Matricula Studiosorum*. A szatmári református kollégium diákjainak XVII–XVIII. századbeli anyakönyve. 76. Kézirat. A szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtárának Szádeczky-gyűjteménye.) A nagyenyedi diáknévjegyzékbe 1693. jún. 11-én került be a neve „Praec. cellistarum, rector N. Bányaiensis” megjegyzéssel. (JAKÓ–JUHÁSZ 115.) Tehát énekeskönyvének jelentős részét még Enyedre érkezése előtt gyűjthette össze, amit az is jelez, hogy a diáktársa, Atányi L. János felett elmondott Nádudvari Péter-féle oráció – amely 1693. január 27. és június 11. között hangozhatott el – a kötet utolsó előtti darabja.

A vers datáláshoz Károlyi Sándor naplója nyújt fogódzót, az 1687-es évben jegyzi fel: „Az midőn már lakadalmunknak kellett volna lenni, az váradi, gyulai, tömösvári török öszvegyülekezvén, 2-a Junii jött Szatmár mellé Madaras nevű falúban rablani és égetni, kinek is utána szegény Prinyi János sógor uram, Bagosi László, Rédei Zsigmond és Hajdú János uraimék némettel, magyarral menvén, mindazokat levágta, elfogta, széljelverte, magamnak is három szolgám veszvén oda.... Mindazáltal azon héten azon uri rendeknek testeit béhordatván és tisztességesen eltemettvén, 17. Junii Isten engedelmeiből lakadalmunk tisztességesen kiszolgáltattott ...” (Károlyi Sándor gróf önéletírása és naplójegyzetei, 1669-1740. Kiad. és bev. SZALAY LÁSZLÓ. Pest 1865. I. 21–22.)

A vers tehát 1687. június 10-e körül hangzott el Rhédey Pál és Csomaközi Erzsébet fiának, Rhédey Zsigmondnak szatmári temetésén. Értelmezéséhez l. még a következő verset és jegyzetét!

1 A sor variánsát l. a 8. sz. vers 49. sorában, illetve RMKT XVII/11. 257. l. 81. sor.

2 tolyo – toló.

3 zajok – áradások.

9 sikamlo – csúszós, síkos.

28 Egy szótaggal hosszabb sor.

37–40 Vö. RMKT XVII/11. 538. l. 25–26. sor.

41–42 Ti. az ösbűn fizetsége a halál. Vö. Róm 6, 23; jutalmat – olv. jutalmát.

44 almát – olv. álmát.

49 világ után – mindenki útján.

53 Felséges királyom – I. Lipót német-római császár, magyar király.

66 doha – bűze.

75 A sor értelme: életedet ne érje halál szennye és mérge.

77–80 A sorok Károlyi Lászlóra vonatkoznak.

101 eset – vétek, hiba.

123 Keserültem – szántam.

130 Ilosvai Mária, az elhunyt felesége Ilosvai III. Péter és Tibai Borbála lánya volt. Özvegysege után Sóvári Soós Jánossal kelt egybe. – Egy szótaggal hosszabb sor.

153 Az ifjú Rhédey Zsigmond 1703-ban vagy 1704-ben halt meg, szintén fiatalon s fiú utód nélkül.

170 Úgy is egy szótaggal hosszabb a sor, ha az *iffúságomnak* szót öt szótagúnak olvassuk.

8.

Kézirata: **Uo.** 68a–71b. – A vers címe magyarul: Gyászversek ugyanazon nemes Redaj úr halálakor.

Értelmezéséhez l. az előző verset és jegyzetét! A szerzőre és a szerzetetés körülményeire vonatkozó ismereteket itt nem ismételjük meg.

2 frissen – szépen, jelesül.

5–8 E sorok átvételek Thuri Sámuel Újlaki Ferenc temetésén elmondott verséből. (Vö. RMKT XVII/11. 250. l. 41–44. sor.)

10 Ilosvai III. Péter, a halott apósa 1636-ban született, 1702-ben már nem élt.

11 Tibai Borbála, a halott anyósa, Ilosvai III. Péter második felesége, 1702-ben már özvegyként említik.

21–24 A versszak átvétel Tonsoris Sámuel Újlaki Ferenc felett mondott halotti verséből – egy szó változtatással. (Vö. RMKT XVII/11. 256. l. 29–32. sor.)

25–28 Ugyanazon vers 5–8. sorának variánsa. (Uo. 255.) Tonsoris verse nagy mértékben alapszik Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum Tripudiantium* c. munkáján, így e vers is közvetve oda nyúl vissza. (Vö. RMKT XVII/2. 175–219.) E sorok mögött esetleg horatiusi inspirációt is feltételezhetünk. – E sorok képei még a Tarczali Ádám felett mondott halotti búcsúztatóban is felbukkannak, l. kötetünk 146. sz. versében az 5–8. sort!

29–32 Vö. a Prédikátor könyvével!

41–44 L. az említett Thuri Sámuel-vers 129–132. sorait! (Uo. 253.)

45 Csomaközi Zsigmond az ősi Szatmár megyei család tagja. Fiának, Lászlónak halotti búcsúztatója is olvasható kötetünkben, a 132. sz. alatt.

49–52 Az első sor az előző vers kezdősorának felhasználásával utal vissza, az egész versszak pedig Tonsoris említett versének 81–84. sorát variálja. (Uo. 257.)

53 Becski Judit tasnádszántói Becski György lánya, Csomaközi Zsigmond felesége.

57–60 Csomaközi Zsigmond és Becski Judit gyermekei – közülük László hamarosan meghalt, búcsúztatója olvasható e kötetben; Kata pedig Ilosvai V. Péter első felesége volt.

62 keserven – szomorúan, keservesen.

65–69 A halotti költészet kedvelt toposza, a század elejéről olvasható az RMKT XVII/1. 299. és 479. lapján is, a 9. kötet 247. lapján is; ide a hivatkozott Thuri-vers 89–93. sora alapján került. (Uo. 252.)

73–76 A Tonsoris-vers 237–240. sorainak átvétele. (Uo. 261.) A versszak első két sora azonos Lónyay Anna halotti versének 176–177. sorával (kötetünkben a 43. sz. vers), illetve Tarczali Ádám halotti búcsúztatójának 181–184. sora is e sorok variánsa.

77–70 E sorok Thuri Sámuel verse 125–128. sorának ösztönzésére születtek.

81 Az említettek valószínűleg Rhédey VI. István és Perneszy Mária gyermekei. Pál korán elhalt, László feleségével, Keresztes Máriával Csarodán lakott, s 1716-ban még élt. Klárát nem említi a családtörténeti irodalom.

82 Bethlen Miklós felesége Rhédey VI. István és Pemeszy Mária lánya, Rhédey Júlia volt, 1669-ben született és 1714-ben halt meg.

93–96 Vö. a Tonsoris-vers 245–248. sorával (uo. 262), valamint a Tarczali-búcsúztató 205–206. sorával!

99 Az *iffiu* három szótagúnak olvasandó.

100 alternatíot – változást.

103 Ilosvai Ádám 1656-ban született, 1679-ben Bereg megyei esküdt, 1688-ban országgyűlési követ, 1688-tól 1691-ig alispán, 1702-ben már nem élt. Ilosvai V. Péter 1685-ben Bereg megyei esküdt, 1705-ben már nem élt.

104 Bethlen Miklós felesége, Rhédey Júlia révén került a családdal rokoni kapcsolatba.

111–112 L. Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum*ának 340–350. versszakait a boldog léleknek jegyesével való egyesüléséről. (RMKT XVII/2. 213–214.)

116 törsök – törzs.

155 dispensátorj – hirdetői, sáfarai. – Ez idő tájt Váradi Mihály esperes (megh. 1689), Debreceni Kozma János (megh. 1690) és Körmendi Péter püspök (megh. 1691) voltak a szatmári református egyház irányítói.

165 moderátora – tanítója, vezetője. – Szőlősi Pál debreceni tanulmányok után hollandiai egyetemeket látogatott, s 1686-ban lett szatmári rektor, mely tisztségét haláláig, 1688. szept. 11-ig látta el.

196 engedgyetek – bocsássatok meg.

198 alsók – olv. alsók.

206 Rabotás – munkás, robotos.

211 Az *ifjúságomban* öt szótagúnak olvasandó.

217–220 Variánsát I. Szendi Éva halotti búcsúztatójának 197–200. sorában! (Kötetünkben a 42. sz. vers.)

237 tetemim – csontjaim.

9.

Nyomatott kiadása: **Jaklin Balázs: Keserves gyaz...** Nagyszombat 1678. Címlapverso.

A vers azt a halotti beszédet vezeti be, amelyet Trakostyáni Draskovich Miklós országbíró felett 1687. november huszonhetedikén a pozsonyi Szent Márton-templomban mondott Jaklin Balázs. Beszédéből kiderül, hogy az ötvenhárom éves országbíró a pozsonyi országgyűlésen hirtelen ragadta el a halál – erre a motívumra építi beszédét, s ezért választotta a lucanusi mottót is.

Jaklin Balázs (megh. 1695) pozsonyi kanonok, esztergomi prépost és kanonok, barsi főesperes, tinnini püspök, nyitrai megyéspüspök. 1690-től királyi kancellár. Több halotti búcsúztató szerzője. (L. még RMK I, 1323., RMK I, 1418.)

Jaklin „Lucanus 9.”-forrásmegjelöléssel közli a latin szöveget is, amely a fordítás alapjául szolgált:

Sortilegis egeant dubij, sempérque futuris
Casibus ancipites, me non oracula certum
Sed mors certa facit: pavido fortíque cadendum est.

Az eredeti szöveg pontos helye: *M. Annaei Lucani De bello Civili* 9. könyv 581–583. sor. (Vö. GEORG LUCK: Lukan. Dér Bürger-Krieg. Lateinisch und Deutsch. Akademie-Verlag, Berlin 1985. 446.)

A vers terminológiájának értelmezését elősegíti az oráció egy részlete: „Három hir-mondoja vagy on a' halálnak, a' Történet, Betegség, és vénség: a' történet kétségeseket, a' betegség sullyossokat, a' vénség bizonyossokat hoz hirül. A' történet a' láppango halált, a' betegség nyilvánosságosat, a' vénség a' jelenvalót jelenti meg.” (A Lucanus-móttó előtt áll, forrásaként „Hugo de Claustro animae 1. 2.”-t adja Jaklin.)

1 kétségessek – bizonytalanok, kétkedők.

2 történettől – véletlen esettől.

10.

Kézirata: **Privigyei Miklós versgyűjteménye** (1686–1701) 28a.

A Nyitra megyei Privigyéről származó, magát „Nobilis Pannonius”-nak valló szerző, Privigyei Miklós életéről alig rendelkezünk adatokkal. Csupán annyit tudunk róla, hogy (mint alábbi leveléből kiderül) Kőrmöcbányán végezte alsóbb iskoláit, s – ha egyáltalában azonos személyről van szó –, miután 1691-ben Thornban jelentetett meg egy munkáját, 1692. december 29-én iratkozott be az Odera menti Frankfurt egyetemére. 1701. október 23-án pedig Wittenbergben szubszkribált egy hasonló nevű ifjú. E hosszú peregrináció ugyan nem egyedülálló a korban, de óvatosságra int bennünket. Még 1706-ban is Berlinben jelentet meg egy könyvet. Munkái alapján Weszprémi István felveszi az orvosdoktorok közé, de életrajzát már nem tudja megírni. Ismerjük még egy segélykérő levelét is, melyet peregrinációja megkezdése előtt írt azonosíthatatlan patrónájához: „Istentől eő Felségetül, jo egészséggel, mint testi s- lelki Bekességgel megh aldatni kivanvan, Nagyságodnak mint kegyelmes Asszonyomnak, ajánlom köötlesseggel való szolgálatomat.

Olvassuk az kegyes Historikussogban, ama Napkeleti Tartomannak kirallyi felül Media és Carnia szélén és annak bévett természet szerint szokassa, avagy miken torkossaga felül. Az kihez senkinek ajándék nélkül nem volt szabad bé menni. Ettől az szokastul tavul jár az én elmém, mert kintelen-is. Azért mivel jól tudom, hogy nem nap kelleti királynak torkosságában, hanem az keresztény szegénységnek szokassában, s-fohazkodassában gyönörkedik, Nagyságodhoz, mivel az szükség azt hozza magaval, mint Kegyelmes Asszonyomhoz, nem kezemet, hanem ezen levelemet üressen-is bocsatani mertem, minden ajándék nélkül. Mert a kolompozónak megh nyitattik. Jollehett Nagyságod-is, az mint az mindennapi probalat bizonyítja ez veszedelmes időnek ohajtassa miatt, mint egy tengernek habok között, és az gonoszoknak szeme előtt minden szempillantásban forogh. Mi-is nem gazdagsagnak, hanem szegénységnek, nem gyenerűségnek, hanem sanyarussagnak, és egyéb file kissertesnek, mint eddik-is, az Kőrmöcz Oskolajanak szegletek közöttök maradtunk. De tova már abban sem lehatt, nem-is szabad annak porában heverni, hanem mesze földnek, idegen orszagnak Oskolajában kinszerítettünk bujdosni. Ezeknek okolbul P. M. az ki, hogy jüvendüben [itt négy értelmetlen szó következik – jegyzi meg a levelet lemásoló RAFFAY SÁNDOR] az megh romlot Magyar Orszagnak kerteben lehessen, hoszu útra, jo erkölcsnek okaért indulni igyekszik.

Meg tapasztalvan annak okáért Nagyságod szegenyekhez, fükeppen Arvakhhoz, megh mutatod büvséges akarattyat s-kegyelmét, Nagyságodhoz mint Kegyelmes Asszonyomhoz folyamodik, bizvan Nagyságod jo akarattyához, s-kegyelméhez, semmikeppen nem kitelkedvén hogy engem hoszu utra, idegen orszagra üressen bocsatana. Melly Nagyságod mutatando jo voltát kegyelmét, Isten illetvén, megh szolgálnom elmulatni nem akarom.” (MTAK Ms. 127.) Privigyei Miklósnak a következő egyéb műveiről van tudomásunk:

Luna Crescens, sive, Strena Calendis Jani Sacra ... (Thorn 1691. – RMK III, 3699.) – Disszertációja Frankfurtban jelent meg *Dissertatio chirurgico-medicam de paronychia* címmel (1694. – RMK III, 3782.) – *Periodus quadrimembris erotematum*. (Wittenberg 1702. – RMK III, 4377.) – *Apostrophae saeculi XIII*. (Wittenberg 1704. – RMK III, 4488.) – *Epibaterion*. (Berlin 1706. – RMK III, 4537.) FABÓ ANDRÁS – lelőhelymegjelölés nélkül – hírt ad egy itthon megjelent munkájáról is: az egyetlen információ, amellyel későbbi életéről rendelkezünk. *Epistola medica proemialis ad procures inc. regni Hungariae inc. comitatus trenchin et vicinorum locorum praescripta*. Zsolna 1717. (*Adalékok Czvittingerhez*. In: Új magyar Athenás. Szerk. KISS KÁROLY, KÁLMÁN FARKAS, BIERBRUNNER GUSZTÁV. Bp. é. n. 580.)

A 10–16. sz. verset kiad. RAFFAY SÁNDOR, Theológiai Szaklap 1919. 253–255, 261.

A Privigyei Miklós által összeírt gyűjtemény ügyrendi mintákat, latin alkalmi verseket, prognosztikont stb. vegyesen tartalmaz; a kötet második felében főleg német nyelvű darabok találhatók. A néhány magyar vers a kötet első, kb. 1686–1688-ban összeírt felében olvasható. Az általunk közölteken kívül Kassai Istók halotti búcsúztatója is magyar nyelvű, amely 1668–1669-ből származhat.

Bár a verseket Privigyei Miklós neve alatt közöljük, a szerzőség kérdését egyáltalán nem tekintjük megoldottnak.

A leíró a verseket sorokra tördelés nélkül, egyvégtében írta le. Néhány vers kezdetleges verselésű és bizonytalan helyesírású sorainak rendkívül ingadozó a szótagszáma is. Javításukat csak az abszolút nyilvánvaló, s más versekből igazolható esetekben kíséreltük meg.

11.

Kézirata: **Uo.** 28a.

12.

Kézirata: **Uo.** 28b.

13.

Kézirata: **Uo.** 28b.

14.

Kézirata: **Uo.** 28b.

A csillag alatti rész valószínűleg újévi pótlás. – Utána ez áll: „Ezen felül adgya jüvenduben szent színyet meg látni.”

8 Balamnak csilagja – Bálám jövendölését a csillagról (Dávid) I. Szám (4 Móz) 24, 17.

23 A *birodalom* helyett esetleg a *bizodalom* a helyes szöveg.

15.

Kézirata: **Uo.** 32a. Előtte a latinja: „Aliud in natalitia Salvatoris Dicta 1688.”

16.

Kézirata: **Uo.** 32b.

9 imedt – vsz. az *érniek* romlott alakja.

17.

Kézirata: a nagyszebeni Bruckenthal-könyvtár Benignische Sammlung 71. n. 13. Heft, N. 53. jelzetű darabja. (STOLL 519. sz.) – A vers végén: „Vége. Martinus Boér mp.” – Kiadásunk az MTAK A 219/V. jelzetű mikrofilmje alapján készült. – A versről először KLANICZAY TIBOR tudósított. (MTA I. OK 1954. 375–376.)

A magyar irodalomban ritka műfajú útleíró költemény szerzőjéről csak annyit sikerült megállapítani, hogy törökországi útvjáról hazatérve az erdélyi ítélőtábla írnoka volt, ugyanis 1693 februárban mint „Tabulae Transilvaniae Judicariae Scribae ac Jurati Notarii” hitelesíti Thuróczi András kezeslevelének másolatát. (OL, Marosvásárhelyi Teleki-lt. P 659, Missiles, 11. cs. Nr. 290–291.) Mivel ez idő tájt Erdélyben húsz Boér család is élt, nem lehet a fennmaradt adatok alapján megrajzolni Boér Márton további életútját.

A vers XIX. századi másolatban maradt ránk. A másoló sok helyen nem tudta elolvasni az előtte álló szöveget, ilyenkor a szavak helyét üresen hagyta. Gyakran vétett a szótagszám ellen is. E helyeket, ahol tudtuk, javítottuk, de a jegyzetben egyenként nem utaltunk a szótagszámhibás sorokra.

Az *Elöl járó beszéd* utalásai közül a Nagy Sándorra vonatkozót nem tudtuk azonosítani. Descartes *A módszerről* írott értekezésében említi az utazások szemhatártágító hasznosságát, s más népek szokásai ismeretének fontosságát, illetve azt, hogy „... ne gondoljuk, hogy ami ellenkezik a mi szokásainkkal, nevetséges és észellenes, ahogy azok szoktak tenni, akik semmit sem láttak.” (Bevezette és magyarázta TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS. Bukarest 1977. 52.)

Ugyanott a *cussalni* szó olvasata világos, értelmét azonban nem tudjuk.

Az előljáró beszédet a kéziratban Dálnoki Ferenc üdvözlő verse követi:

Ad Dominum Autorem

Quod tua Clioneos descripsit cura liberas
En bene nec potero memor non esse tui
His multos castrorum casus duplicesque dolores
Passus parta quies dulcior esse potest
5 Exundant pretio quantis mens, carmina, vates
Exundat quar ... t lector et hora dabit
Martinum Apollinis tollunt ad limina versus
Boerum Pallas nec puto diva negas.
Quis fore non credat, perge atque peregrina tellus
Erudiet lusus temporis hora suos.

Franciscus Dalnoki tamquam amico
et benevolo apposuit

A vers mottója magyarul: A történetírók (Clio feljegyzései) azt tartalmazzák, hogy itt volt a szaracénok országa. És a történetírás verssorai megemlékeznek arról, hogy híres tetteket hajtottak végre. Hozzáteszik, hogy voltak dáciai városok és ragyogó szentélyek. Hozzáfüznek ezekhez kemény végzetet, s így a menedékhelyek nevét is magyarázzák és dicsérik Törtsvár ezen falait. (SZÖRÉNYI LÁSZLÓ ford.)

Nótajelzése: A *Szertelen rút dolog volt* szövegében Szentmártoni Bodó János *A tékozló fiúnak historiaia* kezdősorára utal. Kiad. VARGA IMRE, RMKT XVII/4. 209. sz. Az ott idézett ad notam ének dallama azonban korabeli lejegyzésben nem ismeretes. VARGA IMRE felhívja a figyelmet, hogy a história 156. versszakát Kodály a Hont megyei Nagypeszeken hallotta énekelni. Dallamlejegyzését l. RMKT XVII/4. 662. (Vö. még: KODÁLY ZOLTÁN: A magyar népzene. Bp. 1952.³ 50; SZABOLCSI BENEC: A magyar zenetörténet kézikönyve. Bp. 1955.² 36. RMDT I. 238. sz.)

10 Im fő vezér – A címben is említett Szolimán pasa volt az 1687-es magyarországi hadjárat fővezére.

14 Eger megsegítésének szükségességéről l. Sándor Pál naplóját. (MTT 1874. 179. – E naplóra, a verses útleírás kitűnő kontrollanyagaként gyakran hivatkozunk a továbbiakban.)

22 két Sárosiokra – Pókai Sárosi János és Kissárosi Sárosi János volt, akit az 1687-es portai követségre választottak.

23 Jósika Gábor marosszéki királybíró, táblai ülnök.

24 Drauth Márk nevével más forrásban nem találkoztunk.

28 Vas kapu – Erdélybe vezető hágó Hunyad megyében – Poarta de Fier a Transilvaniei (R).

31 az ur – A szövegből nem derül ki, melyik követnek a kíséretéhez tartozott Boér Márton.

33 Zajkány, Hunyad megyei falu – Zeicani (R).

41–42 Utalása elárulja, hogy valóban Szentmártoni Bodó János versét tartotta szem előtt, mikor sajátját komponálta. Szentmártoni Bodó tékozló fiú feldolgozásának ugyanis a 226. sora így hangzik: „Aranyat Tallért rakok harmintz két izzákkal.” (RMKT XVII/4. 406.)

43 E sor az említett vers 246. sorára utal: „Könnyen iáro pey lován csak el fitskándozez.” (Uo.)

44 bügtettem – Talán a székely бүклет – bukdácsol származéka.

53 Marga vize – az Erdélyt Törökországtól elválasztó határfolyó.

54 Ugris vize – Sándor Pál a folyócska partján levő török falut nevezi Ugrisnak. (I. m. 164.)

55 Karánsebes, mezőváros a későbbi Krassószörény megye területén – Caransebeş (R).

56 hostatjába – külvárosába.

61 sokat mulattánk – sok időt töltöttünk.

62 Lázár vala – súlyos beteg, nyomorék [?] (Vö. MNy LXXV. 380.) – E kifejezéssel él még a 950. sorban is. Esetleg: tudatlan, megbízhatatlan értelemben használja.

66 égett bor – pálinka.

67 Értelmetlen sor, nyilván a másoló rontotta el, vagy nem tudta elolvasni-értelmezni.

71 sebbibe – A kontextus nem dönti el, hogy *seb*-ről vagy *zseb*-ről van szó.

75 Turósis – sebes; két szára bordozza – vsz. a lábszár sérüléséről van szó, de az utolsó szó értelmezhetetlen.

82 Boksához – a Krassószörény megyei Oláhboxán, másként Várboxán – Bocşa Română (R).

85 Varsótz – Varsolc, Versec – Vršac (J).

91 raro – sólyomféle. A sor közmondás nyomát őrizheti: Szeme úgy jár, mint a rárónak.

- 92 rebegtek – reszkettek a félelemtől.
106 palánk mellé killyel – a települést védő cölöpkerítésen kívül.
110 Krasso vize – a Karas folyó.
111 beregszebe – berekszélre [?] (Vö. MNy LXI. 364.)
113 Palánkára – vsz. a Harám vára helyén épült Ópalánka – Banatska Palanka (J).
117 Az fő vezér Eszektől taborral el szökek – 1687 szeptemberének elején a török táborban kitört lázadás miatt a fővezér, Sari Szolimán pasa (aki 1685. dec. 24. és 1687. szept. 18. között vezette a hadjáratot) Belgrádba menekült. (Vö. Sándor Pál i. m. 179); a Baranya megyei Eszék – Osijek (J).
128 terének – férnek.
136 Feltehetőleg szövegromlás miatt egy szótaggal rövidebb sor.
137 ventriculusnak – gyomornak.
138 stercusnak constipatioja – salaknak összetömörülése.
141 Heramba – a Haram várával szemben épült Ram mezőváros, Banatska Palanka, Ram (J).
148 Posoritza – Požarevac (J).
154 Murávára – a Morava folyóhoz.
155 Cháron tzimbájába – metaforikus kifejezés Kharón ladikja értelmében; a csimba táj nyelvi szó, jelentése: hinta.
158 Zendröre – Végszendrő, régi magyar végvár Belgrád közelében, a Moravának a Dunába torkollása mellett – Smederevo (J).
162 Jázviz – Jezova patak.
166 Izartsikra – Svetozarevo (J).
167 hámba – hán, karavánszeráj, vendégfogadó.
170 Nándor Fejérvárhoz – Belgrádhhoz (J).
176 Tsauz vezér képi tábornak adatott – A csas több szolgáltevő neve is volt, itt az elmenekült fővezér helyébe kinevezett helyettesről van szó. (Sándor Pál szeptember 8-án jegyzi fel naplójába: „Választották Vezér képének vagy Szeraszkernek Scyaus Pasát ...” I. m. 179.) Siyavusz pasa sem volt szerencsésebb, 1688 februárjában megölték a janicsárok.
182 többire – többnyire.
184 világot – villogott, ragyogott [?]
188 A sor valószínűleg úgy fejeződhetett be, hogy nem kaptak zsoldot.
190 Hassan bássa Palánka – Smederevska Palanka (J).
192 tsesztme – ivókút, szökőkút, díszkút.
194 hangyárrakkal – handzsárukkal, ívelt pengéjű rövid kardjukkal.
195 tsidájokkal – dzsidájukkal, dárdájukkal.
196 domasz gyávorrall – domuz = disznó; gyávor – gyaur (kjáfir) = nem mohamedán; jelentése kb. disznó keresztény, hitetlen disznó.
197 savány – sovány.
199 hangsi – vsz. akindsi – az irreguláris lovassághoz tartozó önkéntes.
202 Balitzina – Batočina (J).
206 soholtis – sehol sem.
208 Rusnyai patakhoz – Ražanj (J).
209 valának – olv. vallának.
210 zabálottak – felfűjódtek.
212 Mi – melyek [?].
224 által takarodjék – átkeljen.
226 Aleszina patakhoz – Aleksinac (J). (Itt Sándor Pál naplója szerint október elsején voltak. I. m. 184.)
230 Niss – Niš (J).
231 táborra – olv. tábora.
233–250 Az élelmezési és fizetési gondok következtében kirobbant felkelés elől elmenekült Szolimán vezérkarából az új fővezér többeket valóban kivégeztetett. Sándor Pál ekként rögzíti az eseményeket: „... a két Teskersit, Teftedár Pasát, Teftereminit (azaz Catalogus Observator) s három Janicsár tiszteket a fővezér sátora előtt diribre-darabra vagdaltak.” (I. m. 185.)
237 két fő défterdárak – a tartomány pénzügyi vezetői.
241 tefkerdsiek – tezkeredsi, a javadalmakról szóló kiutalásokat nyilvántartó tisztek.

- 243 Defter Emini – a defterek tartományi őrhelyeinek a vezetője.
244 Jantsár aga tihaját – a janicsár aga a janicsárok legfőbb tisztje volt; tihaja (kethüda) = helyettes.
245 Azaz száműzték.
247 tsor bássiakat – a csorbadosi egy-egy janicsár egység parancsnoka volt.
248 Reis effendi – azaz a főkancellár (Mehmed bég, 1685–1687. szept.) idejében elszökött. Amint Sándor Pál is feljegyezte: „A Jancsár Aga és Rez-Effendi megértve a pogányok gonosz szándékát (úgy hiszem a vezértől alattomban), elszaladtak.” (I. m. 185.) – Egy szótaggal hosszabb sor, a Reis egy szótagúnak olvasandó.
253 Negyed napot mulattank – négy napot töltöttünk.
257 Maurocordatus Alexandros – török nevén: Iszkerletzade vagy ahogy a magyarok – miként Sándor Pál is – nevezték: Skellet (1636–1709) volt ekkor a tolmács. Fanarióta görög családból származott, orvosi tevékenységet folytatott, később a portai főtolmács tisztét töltötte be.
268 Muszta bássa Palánknak juttánk ántarába – Bela Palanka (J), az *ántarába* szót nem tudtuk megfejteni.
270 Sarköhez – Sehirköj, ma Pirot (J).
276 A hét ló eltűnését Sándor Pál is megemlíti. (I. m. 186.)
281 drágumánok – bolgárok. A mai Dragoman (B) környékén szánhattak meg először Bulgária földjén. Sándor Pál szerint egy Dragomán nevű vendégfogadó mellett, a pusztában háltak, ahol öt lovuk veszett el. (I. m. 186.)
285 musikáladtak – gúnyolódtak.
292 Két szótaggal hosszabb sor, valószínűleg a *hátra* felesleges, az előző sor nyomán írhatta bele a másoló.
294 fermanyt – szultáni rendeletet, parancsot.
297 ötöt – ötöd = ötödik.
298 Jenihamba – Ma már azonosíthatatlan település, valószínűleg nem volt nagyobb egy karavánszerájnál. Sándor Pál szerint Amhet (Teftendar) Pasa palánkja volt e szálláshely. (I. m. 186.)
301 ham – vendégfogadó, karavánszeráj.
302 öl – kb. 1,8–2 méter.
304 fejer onbol volt annak héjazatya – a teteje ónnal vagy ólommal volt beborítva.
305 Iktimányba – Ihtiman (B).
309 mennénk – olv. menénk, mint a 311. sorban is.
313–316 A meleg vízű forrásról l. Sándor Pál naplóját, aki ugyancsak említi a tojásfőzést. (I. m. 186.) – Dolna Banja (B).
315 föld – olv. fött.
317 köz Dervendre – Ihtiman közelében levő hágó kapuja, Kapi Derbend volt a török neve; az ókori Porta Trajani – Kapudžik (B).
322 Szárhámbeli – a *Szárhám* szintén csak egy vendégfogadó neve.
323 Tatár Bazártsik – neve többféle helyesírással maradt fenn a magyar utazók naplójában, Sándor Pál le is fordítja: Tatár-Vásárhely. (I. m. 186.) – Pazardžik (B).
324 Ti. hogy a török tábortól leszakadjanak.
338 ris kása – itt a lábon álló, illetve learatott növényről van szó, később említi a hántolt, esetleg darává őrölt rizst. (L. még Sándor Pál naplóját ugyanerről. I. m. 186.)
339 kolondgyába – kalangyában, kévébe kötve és összerakva.
340 Tortvárosoknak – az erdélyi Törösvár aligha lehetett jó búzatermő vidék – valószínűleg szövegromlással keletkezett szó.
343 meg hájultak – meghántották; ki ütt – kölüt, kölyüt – hántoló, törö-zúzó készüléket.
345 kilyenek – kölyünek; zápolya – szapoly, küllő vagy merítő.
346 vas hamornak – itt a hámormalomról van szó, amelyben vízhajtotta kerekek révén mozgásba hozott kalapácsokkal idomítják az érceket.
348 meg intéztem – megbecsültem; véka – igen változó értékű űrmérték, 10–46,5 kg.
349 Philippibe – Philippopolisz, mely nevét az alapítójáról, Fülöp makedón királyról (i. e. 359–336) kapta; törökül Filibe – Plovdiv (B).
351 nemzete – olv. nemzette.
354 Adoposztya – esetleg a mai Popovicával azonos (B).
357 Kájáliba – Kajali – Filevo (B).

- 359 sohult is – sehol sem.
360 kemény – olv. kémény.
362 Uzuntsu vára – Uzundza Óva – Uzundžovo (B).
366 Szulimán – I. Szulejmán szultán (1520–1566).
370 Hatmanlik – Harmanli (B).
374 Muszta pássa – Musztafa Pasa Köpröszü – nevét az itt említett kőhídról kapta, melyet I. Szulejmán egyik vezére, Gázi Csobán Musztafa emeltetett. – Svilengrad (B).
375 Merits – Marica folyó.
376 meátusa – út, úttest; vagy arra utal, hogy mintegy 20 láb a szélessége, vagy pedig arra – amint azt a Dernschwam-útinaplóból tudjuk –, hogy huszonegy támasztóíve van. (I. m. 165.)
377 Kömáliba – Sándor Pál ugyanezt a helyet *Tyemálykő*-nek nevezi. (I. m. 187.) Valószínűleg Csirmen – Orménion (T).
379 Bizonyára a másoló elrontotta sor.
380 meg kajdula – székelly szó: megittasodik, lerészegedik.
381 Drinápolyba – Hadrianopolisz – Edime (T).
382 igen nagy hidra – vsz. a Tundza folyót átívelő Gázi Mihál Köpröszü-re utal.
383 fertály mértföld – negyed mérföld, kb. két kilométer.
388 Tundsa és Mérits – Tundza és Marica (törökül: Tunca, Meriç) folyók.
389–390 A város nevének eredeztetése hamis. Egy bizonyos Odris nevű trák törzsfőnökről kapta nevét, akiről a makedónok Oreszteiának vagy Oresztiásznak hívták.
390 mellyet is – ami miatt, amiért értelemben áll, talán a mellyért rontott alakja [?]
391 Adrianus – Hadrianus római császár uralkodása idején (117–138) a városban fontos építkezések folytak, ezért róla kapta a Hadrianopolisz nevet; meg öregbítette – kibővítette.
395 hadzom – a *hazudom* összevont alakja vagy szórontás.
397 kerítése – a várfal.
406 Fertály mert föld – fertály – negyed – mérföld; kb. 2 km.
409 Noák – Nem egyértelműen azonosítható személy. A XV. század elejéről ismerünk említést egy Novak Karaluk nevű szerbről, aki kitűnt a törökellenes harcokban. Valószínűbb azonban, hogy az ugyancsak XV. századi Novak Debeljakról szól e monda. A hajdú vitézhez a bolgár néphagyomány számos legendát fűz – a Boér Márton által lejegyzettet nem ismeri a szakirodalom. Állítólag róla kapta a Novák havasa nevet a Balkán hegység, illetve az ott levő erődítményrom a Novák vára elnevezést. (L. a 413–416. sorok jegyzetét!) – A 409–440. sorokat közölte KLANICZAY TIBOR, abban a reményben, hogy a „Toldi-monda eddig nem ismert délszláv összefüggéseire” deríthet fényt a kutatás a szöveg segítségével. (MTA I. OK 1954. 376.) A szakirodalom nem figyelt fel erre a közleményre. (Vö. HOPP LAJOS: Régi magyar krónikások bolgár földön. In: Tanulmányok a bolgár–magyar kapcsolatok köréből. Bp. 1983.² 285–298.) – Klaniczay azonban a történetet és az ereklyét Baba Novák személyéhez kapcsolja. Az 1601-ben az erdélyi nemesség által kivégeztetett hajdú nevéhez tudunkkal nem kötődtek ilyesféle legendák.
410 Komáromi János néhány évvel később Konstantinápolyban, az özvegy császárnék lakóhelye környékén látta „... sok régi sisakok, fegyverek közt az régi Noach saruját is ...” (Utazások a török birodalomban. Vál. bev. jegyz. BINDER PÁL. Bukarest 1983. 186.)
413–416 Ugyancsak Komáromi János naplója világítja meg e sorokat: „Ezen havasnak a közepi táján kőfalt s kaput [tartott] régen egy Noah nevű híres hegyi tolvaj, s e szorosokat oltalmazta, hogy az török azokon a havasokon által ne jöhessen, s arról nevezik Noah-havasának, a kapujának a ruderái most is fenn vannak ...” (I. m. 160.)
417 fogadta – olv. fogatta.
418 kerék – kerek.
432 ha meg birná – ha legyőzné.
435 fogadta – fogta.
436 hajtotta – hajította.
440 minden teste – az egész teste.
441 metsedre – mecsetbe, kisebb mohamedán istentiszteleti helyre.
442 meg szemlélné – megsemmélni.
443 Mahumetnek – Mohamed prófétának (571–632), az iszlám megalapítójának tulajdonított szent könyv, a Korán.
445 sing – rőf, kb. 62 cm.

- 447 Temérdeksége – vastagsága.
448 cáthedra – állvány.
450 A Szelimije dzsámi, amit II. Szelim építtetett híres építészével, Szinánnal. Az 1569–1575 között készült épület az egész iszlám világ páratlan mesterműve.
454 félíg – olv. felíg, tetejéig; tzi fra festékös – díszesen festett.
455 Padomentuma – padlózata; skarlát – vörös színű finom posztó. – szünyöllyös – A rontott szó esetleg *színűes* vagy *szőnyeges* lehetett.
466 fa olajjal – olajfa gyümölcséből készült olajjal.
468 világokat – világító alkalmatosságokat.
470 supeltát – superlát, függöny vagy kerítés.
477 ebum fa – ébenfa.
481 Czinterme – kriptája, itt: türbéje.
486 öl – kb. 2 m.
490 rezésen – olv. rezesen, rézdíszítésekkel.
493 metzett – mecset – de itt a mecsethez tartozó négy karcsú, hetven méter magas minaretre gondol.
496 Megyesbe – az erdélyi Medgyesre gondol.
497 folyosó – a minaretken körbefutó erkély.
499 hodgyáknak – hodzsáknak, papoknak, de nem a hodzsák, hanem a műezsinek hívták az istentiszteletre a híveket; fel hagyni – felhaggni, felmászni.
500 horditonnya – ordítania. A helyes szótagszámmhoz öt szótagúnak olvasandó.
504 kiül – kívül. Egy szótagúnak ejtendő.
511 Brusza – félrehallás vagy elírás, az útvonalba Havsa (T) nevű település illik (Sándor Pál is Halszának írja. I. m. 187.)
514 Baba – Babaeski (T).
516 Bulkáz – Burgaz – Lüleburgaz (T).
518 Kárystiába – Karistiran – Büjükkarişiran (T).
519 Karaszin – azonosíthatatlan település, Sándornál: Karaszinek. (I. m. 193.)
521 Tsorlára – Çorlu (T).
523 süköd – süket.
526 el kuhintottak – letagadtak, elloptak.
530 Ciliciába – Silivriben (T). – A trójai mondakörből jól ismert történetet a magyar utazók nem felejtik el fölemlíteni. Sándor Pál: „Helenát Páris itten kapta volt el; a tengerparton a vára, talán a tengeren sétált Ilona asszony, s úgy kapták volt el.” (I. m. 187.) Komáromi János is érdemesnek tartotta megjegyezni, s a várról ugyanazt mondja, mint Boér az 533–534. sorokban. (I. m. 162.)
538 Bujukcsekmedsire – Büjük Csekmedzse, Nagy híd, Ponte grande – a tenger fölötti hídról kapta a nevét a település – Büyükçekmece (T).
545 Ejtzakára – északra. – Két szótaggal hosszabb sor. Nem javítottuk – noha emiatt lett hosszabb a sor –, mert a másoló következetesen így írta.
551 Más fel mertföld – kb. 12–13 km.
555 szeg – sarok, szöglet.
557 Úgy látszik, minden utazót így informáltak a város nagyságáról: „Maga a város egynéhány nagy hegyeken fekszik. Most negyvenezer utcáját mondják mindenestül hostattal együtt. Mindenikben minden éjjel két-két ember strázsál, minden éjjel nyolcvanezer ember” – jegyzi fel naplójába Komáromi János, miután a város fekvésének egyéb jellemzőit szinte ugyanazokkal a szavakkal adja meg, mint Boér Márton. (I. m. 165.)
560 Ti. Erdélyben nincs annyi katona.
561 réz kigyó – Az ún. Kígyós oszlop az At mejdani – Löverseny – téren áll ma is. A nyolc méter magasban levő három bronz kígyófej egykor arany olvasztóteknőt tartott. A görögöknek a perzsák feletti szalamiszi győzelme emlékére készítették 479-ben. A delphoi Apollón-templomból I. (Nagy) Constantinus hozatta e helyre.
565–584 Theodosius szobra – egyiptomi obelisz, III. Tutmoszisz fáraó állíttatta i. e. 1500-ban, II. Constantinus ledöntötte, de halála miatt nem tudta elszállíttatni. Harminc évvel később I. Theodosius császár vitette Bizáncba, de halála őt is megakadályozta felállításában. 400-ban Proclus kormányzó állíttatta fel Theodosius tiszteletére.
566 Értelmetlenné romlott sor.

571 meg tziírásták – kidíszítették, domborművel látták el.

572 frissen – szépen.

581 A felirat magyarul: Én, aki egykoron nehezen engedelmeskedtem kegyes uralkodóknak, arra kényszerültem, hogy hordozzam kiírtott zsarnokok diadaljelét. De minden dolog engedelmeskedik Theodosiusnak és örökkévaló nemzetségének. Így győztem és igaztattam le háromszor tíz nap alatt. (SZÖRÉNYI LÁSZLÓ ford.)

585–588 Az At mejdani téren volt a hippodron, a lovasjátékok és birkózóversenyek színhelye is.

589 pádimentumos – kövezett.

592 ketshény – kicsiny [?]

593 Sándor Pál huszonöt kapu török nevét jegyzi fel. (I. m. 203–204.)

594 áros utzai – a kereskedők sikátora, a bazár.

596 sokadalomban – vásárban.

597 A császár palotája a Topkapi Szeráj, 1839-ig volt a szultánok lakhelye.

600 kápás – kámzsás, csuklás (valószínűleg a kupak nevű süvegre utal).

602 vérhennyös – vereses.

610 állya Zofia – törökül Aja Szófia, a görög Hagia Szophia név torzulása; Justinianus császár építtette az Isteni Bölcsesség templomát, a törökök 1453-ban alakították át dzsámivá, 1934-ig dzsámi, jelenleg múzeum.

614 Sürü vas karikákan sok üveg palatzkok – felfüggesztett mécsestartók, illetve lámpások.

617–624 A fegyvertárról azonos információt közöl Komáromi János is: „A várnak az tenger mellett lévő kerítésén kívül éppen a Fejér- s Fekete-tenger partján vannak rendbe lerakva őrzés alatt az keresztényektől nyert szép sok ágyúk. Utóbbi közt láttam, hogy fénylettek a görgényi Veteráni generáltul elnyert világos ágyúk is. ... Itt olyan nagy ágyúkat láttam, kikkel *Babyloniát* megvették, hogy nagy tágosan beléjek bújhatni, kimondhatatlan nagy vaságyúkat is láttam. Itt láttam egyik kis kapuban az Kornis Zsigmond úrfi két kis ágyúcskáit kerekéken, Veteráni generális alkalmatosságával nyerték azokat is.” (I. m. 163–164.) A Földközi-tengert nevezték Fehér-tengernek.

620 daratzkok – taracok, mozsárágyúk. – Egy szótaggal hosszabb sor.

628 Leány vár – Kizulesi, Leánytorony. Ma világító- és jelzőtorony, több legenda fűződik nevéhez. Bizonyára Boér is hallotta azt, melyet Komáromi jegyzett fel neve eredetéről. (I. m. 182.)

638 gálionoknak – Spanyol eredetű vitorlášhajó. Négy szótagúnak olvasandó.

641 galionba – Három szótagúnak olvasandó.

642 A sor értelme: de más, nagyobb gályában még több ágyút is lehetett látni.

643 contignatiokba – emeletüre.

645 Jedikola – Jedikule, a Héttorony. Hét bástyával rendelkező erődítmény a város falainak déli és nyugati találkozásánál. Előbb kincstár, majd hírhedt börtön.

649 Galata – az Aranyszarv-öböltől északra eső városrész.

651 Tenger szakadékon – tengerszoros – öböl – fogja közre.

661 L. a 117. sor jegyzetét!

663 Ti. a levágott fejet.

664 szultán Mehemet – IV. Mehmed szultán (1648–1687). – A török történetírás Boérral azonos képet fest uralkodói stílusáról, életviteléről, bukásának okairól. – A Mehemet két szótagúnak olvasandó, alább a 665., 680. és 684. sorban is.

669 ágyásokat – olv. ágyasokat. – Egy szótaggal hosszabb sor.

677 Spahyák – szpáhi, a zsoldos lovassághoz tartozó katona.

679 L. a 233–250. sorokat!

682 reá doblották – rábeszélték, ráerőszakolták.

686 A szeráj általában vendégfogadót jelentett, de a palotákat is így hívták; esetleg a Régi szerájra utal, ahol a császárné lakott.

689 A nagyvezér Köprülü Mehmet és fia, Köprülü Musztafa volt a vezetője-irányítója a régi szultán letételének, és ők hívták a trónra az újat. (1687. nov. 8-án fosztották meg trónjától.)

692 conferáltatott – másra ruháztatott át.

697 ágyásit – olv. ágyasit.

702 szultán Szulimán – II. Szulejmán (1687–1691). – Egy szótaggal hosszabb sor.

703 confirmálásban – megerősítésében.

705 Ti. Siyavusz pasát, akit az elmenekült fővezér helyébe szeraszkernek vagy szerdárnak megtettek.

709–712 A terror még öt hónapig tartott a tróncsere követően.

715 Ejub szultánba – Ejjub, Eyüp, Isztambul egyik városnegyede. (Vö. a 734. sor jegyzetével!)

723 II. Theodosius császár 438-ban Konstantinápolyba vitette Szent János csontjait, a VIII. században azonban Rómába vitték az ereklyéit, és a Szent Péter-bazilikában helyezték el őket.

726 kapátsal – kapoccsal.

728 ászokra – gerenda talapzatra.

729 tomázt – itt: türbe.

731 rézes – olv. rezes.

734–735 Ejub, a Próféta egykori arab társa és zászlóvivője, aki állítólag az első arab támadás során esett el, amikor 672-ben meg akarták hódítani a várost. „Hódító Mohamed dzsámit és síremléket építtetett ott, s e szent hely tekintélye oly mértékben nőtt, hogy az oszmán szultánok trónra lépési ceremóniája, a kard felkötése itt zajlott le.” (BERNARD LEWIS: Isztambul és az oszmán civilizáció. Bp. 1981. 146–147.)

741 vas rostélyba – vasrács kerítéssel körülvéve.

742 rostély pánczellel – sodronnyal.

743 ágotva – olv. aggatva.

744 telyesek – teletöltöttek.

748 Az új uralkodót I. Oszmán kardjával övezték fel, ez helyettesítette a koronázást.

749 Közlár ágá – kizlár agaszi, a harem felügyelője, akit az eunuchok, később a feketék közül választottak ki.

751 folytatta – olv. fojtatta.

752 kontja – turbánja.

753 filagoria – különálló kis épület, építmény, esetleg: lugas.

757 mennék – olv. mennek.

759 könyöregnék – olv. könyörögnek.

763 bosztandgyak – bosztandzsik, a szultáni kert gondozói, egyben az uralkodó hajójának személyzete.

769 egy mért földre – egy mérföldre, kb. 8 km-re.

770 fővennyel – szemcsés földdel vagy homokkal.

777 Szolakokkal – Olyan janicsárokkal, akik a szultán lova mellett a bal oldalon haladtak, s ijukat bal kézben hordták.

778 kerék – olv. kerek.

781 tsorbássiak – csorbadosi, a janicsár ezred parancsnoka.

782 Tollok – a sisakdíszük.

785 tsauszok – itt: testőrök vagy hírvivők.

786 valyas – olv. vajas.

788 világott – villogott, ragyogott.

789 kádiok – kádik, a bírónál tágabb körű jogi funkciót viseltek, kereskedelmi felügyeletet tartottak, közjegyzők – egyházi és világi ügyekben egyaránt bíráskodtak.

793 fő vezér Kiprili fiával – a 689. sor jegyzetében említett Köprülü Mehmet és fia, Musztafa.

794 szerszámmal – lószerszámmal.

797 emirek – Az emír arab szó jelentése: egy nép bírása. E tekintetben a próféta utódait értették alatta: vallási vezető.

800 scophium perimek – arany vagy ezüst fonalból készült, a *perimek* szót nem tudom magyarázni – pereme, széle a turbánnak [?]

801 kengyel futók – futárok, az uruk előtt lovalgók.

805 vezetékek – vezetékllovak, amiket maguk mellett vezettek.

806 tzafragal vilagtak – lószerszámuk villogott (nyeregtek).

808 rogyaktak – ragyogtak.

814 tzapragya – lószerszáma, mint a 806. sorban.

827 illet – illeti. – Egy szótaggal rövidebb sor.

830 spáhiok – itt: udvari zsoldosok.

833 Szent Lászlói Sárosi Jánossal – Pókai Sárosi Jánossal.

835 Galátába – Perába, Konstantinápoly egyik városrészébe, főként kereskedők laktak.

840 boltba – szobába, helyiségbe.

847 esterhája – födele.

850 Sándor Pál naplója szerint dec. 9-én bocsátotta haza a követeket a fővezér, s 11-én indultak útnak. (I. m. 188.)

861 mennék – olv. menénk; az Erdélyi házhoz – Az erdélyi fejedelmek Isztambul Balat nevű külvárosában vettek házat állandó és ideiglenes követeik számára.

866 Halokadsi – E néven nem azonosítható, valószínűleg romlott vagy félrehallott alak.

870 Intsedz – Indžes török falu, bolgár nevét nem sikerült felismerni.

875 Többire – többnyire.

877 halgatnia – hallgatni.

879 Bátor merre – bármerre, akármerre.

888 szakari – szakáll, horgas tüskéi [?]

889 Száráira – Szarai (T), bolgár nevét nem tudtam kideríteni. Két szótagúnak olvasandó, miként a 895. sorban is.

893 naplottak – töltöttek egy napot.

894 lovak el állottak – kimerültek, elcsigázódtak.

895 Azaz későn értek Szaraira. A Szarái két szótagúnak olvasandó.

897 Jánin – Jáni – Jankuvo vagy Pervomaj (B).

902 három kövi – három kövű.

906 Viza – Viza – Vize (B).

908 Valószínűleg a várnai csatában végződő hadjáratral hozható összefüggésbe.

909 Ériklére – Ereklér, mai nevét nem tudtam kideríteni.

913 Jákiba – talán Faki [?], Fakija (B).

915 Szövegromlás miatt a sor érthetetlen – vsz. arra utal, hogy vezetőjük eltévesztette az irányt; ágya – olv. agya.

918 Szintén romlott sor – vezetőjüket vesztett darvakként tévelyegtek [?] – egymástól loptak [?]

921 ketsét – palástot, köpenyt.

926 szorgatott – sürgetett, ösztönzött.

927 Mellet – melyet, amit.

933 Bejkö - BeiKöi - [?]

936 Komaroara – nevét az utazók többféleképpen jegyzik le, Komáromi János szerint itt ágazik el az út Drinápoly és Konstantinápoly felé – Komarva (B). (I. m. 160.)

937 A sor fölötti alcímben: Két Miszia – Moesia, a Duna alsó folyása és a Noák havas = Balkán hegység közötti terület, ma Jugoszlávia és Bulgária. Boérék a mai Bulgária területén teszik meg az utat visszafelé.

938 Tselikovára – szintén változó alakban leírt név, Csalikovak – Tihlacsikova (B).

940 lépe – olv. lepe.

942 sohut – sehol.

943 savany – sovány.

944 okaert – oka, török súlymérték, 1,2828 kg; pézt – fillért.

946 Markus – ti. Drauth Márk.

947 meg sibott – elzsibbadt.

949 sok lovunk el állott – fáradtság miatt kidőlt a sorból.

950 lázár volt – L. a 62. sort és jegyzetét!

952 Sellegekre – olv. serlegekre.

954 Akár – olv. akar.

955 Romlott sor. Esetleg: híg agyúnak [?]

957 Dráguly köre – Dragoevo vagy Trogoi (B).

961 Arnoth köre – Arnaut-Kioj – [?]

965 Pisziniczére – Pisanec (B).

967 Azaz nem volt takarójuk.

968 lépte – olv. lepte.

969 Orosztsikra – Ruszcsuk, Ruscsuk, Rusze – Rusze (B).

972 Fekete Gyergyoba – Giurgiu (R).

975 Kalogiréstre – Călugăreni (R).

977 Bukurestre – Bukarest – Bucurcști (R).

978 vajda – 1678–1688 között Șerban Cantacuzino volt a havasalföldi vajda.

981 Bukarest névének etimológiája téves. Jelentése: Bucur nemzetsége, Bucurék. (Vö. KISS LAJOS: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Bp. 1980. 133.)

985 Egy kortsomára – Az ellenkező irányban, de ugyanezen útvonalon haladó Baló Mátyás Bukarest előtt egy Krecsulyest – Crăciunești (R) – nevű település kocsmáját említi szálláshelyként. (I. m. 114.)

993 Targovistjára – Tîrgoviște (R).

1000 Azaz az elfáradt lovakat újjakkal cserélték fel.

1002 Rukayba – Rucăr (R).

1006 Szent Mihály havának – szeptembernek.

1011 Törtsvára – a fogarasvidéki Törösvára – Bran (R).

(Mivel a települések nevét Boér hallás után jegyezte le, több esetben eltorzultak, vagy pedig a másoló nem tudta őket pontosan elolvasni – amiért is az azonosításuk rendkívül nehéz. Ehhez járul még, hogy az adott korszakra vonatkozóan nem áll rendelkezésünkre részletes térkép a Balkán félszigetről, illetve a Török Birodalomról. Ugyancsak nehezítette az azonosítás feladatát, hogy bizonyos helységek neve a XVII. század vége óta többször is megváltozott, egyesek pedig elpusztultak. Így azonosításuk, illetve mai nevük megállapítása csak oly módon volt lehetséges, hogy több korabeli utazó útleírásának névanyagát tekintettük át, s számos esetben a kiadók megoldásait vettük alapul. A munkájukra való hivatkozás megduzzasztotta és nehézkessé tette volna az apparátust, ezért felhasznált forrásainkat együttesen tüntetjük fel.

Boér Mártonék konstantinápolyi követjárása két útvonalon történt. Mindkettő a követéségek gyakori útvonalával egyezett meg. Odafele a hosszabb, de kényelmesebb úton haladtak, visszafelé a rövidebb és gyorsabb, ám sokkal megterhelőbb irányt választották. (A két útvonal igen használható térképét I. Pápai János törökországi naplói. Vál., s. a. r., előszóval és jegyzetekkel ellátta: BENDA KÁLMÁN. Bp. 1963. melléklet.)

A szómagyarázatokhoz és a helynevek feloldásához felhasznált irodalom: Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1660–1664. Fordította KARÁCSON IMRE. Az előszót és a szómagyarázatokat írta, a jegyzeteket átdolgozta FODOR PÁL. Bp. 1985.² – Hans Dernschwam: Erdély. Besztercebánya. Törökországi útinapló. Közreadja: TARDY LAJOS. Bp. 1984. – KARL NEHRING: Iter Constantinopolitanum... München 1984. – Pápai János törökországi naplói. Vál., s. a. r., előszóval és jegyzetekkel ellátta: BENDA KÁLMÁN. Bp. 1963. – Rabok, követek, kalmárok az oszmán birodalomról. Közreadja: TARDY LAJOS. Bp. 1977. – Tanulmányok a bolgár–magyar kapcsolatok köréből. Szerkesztette: CSAVDAR DOBREV, JUHÁSZ PÉTER, PETÁR MIJÁTEV. Bp. 1983.². – Török hadak Magyarországon 1526–1566. THURY JÓZSEF fordítását válogatta, jegyzeteit bővítette KISS GÁBOR. Bp. é. n. – Ungnád Dávid konstantinápolyi utazásai. Fordította, a bevezető tanulmányt írta KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ, a jegyzeteket írta KOVÁCS JÓZSEF LÁSZLÓ, FENYVESI LÁSZLÓ. Bp. 1986. – Utazások a török birodalomban. Vál., bev. jegyz. BINDER PÁL. Bukarest 1983. – Mitrovicei Vralislav Vencel viszontagságai. Fordította: NAGY JUDIT. Bratislava – Bp. 1982.

18.

Nyomtatott kiadása: **Siralmas beszélgetések a minden testnek utára el-ment Tekintetes és Nagyságos néhai Révai Imre urnák, Nemes Thurócz Vármegyének örökös Fő-Ispányának, &c. Es nehaj Tekintetes és Nagyságos Dévák Újfalú Vjfalusi Kata aszonynak, A' fellyebb említett Tekintetes urnak siralmas özvegyének Ez életben meg-maradott szerelmesivel és joakaroival, es ezeknek amazokkal.** Debrecen 1703. (RMK I, 1684/a.) – A szöveg után az alábbi latin vers áll:

Crux Christi Vita Piorum.

Sub cruce pendentis quaerit qui gaudia Christi
Christicolam verum se pius ille probat.
Effigies docet hoc, quantò Spectabilis HEROS
Arserit in Christi cordis amorem crucem.
Semper ab hac moesta petiit solatia mente,
Semper ab hac voluit, robur habere fidem.
Corde crucem tulit hanc, dum vivus in orbe maneret.
Dum jam expiraret, corde crucem tulit hanc.

Quisquis es hancce crucem Christi devotus amare
Defuncti exemplū discē, beatus eris.

A nyomtatott kiadást minden bizonnyal Révay Erzsébet készítette Debrecenben, már apja és anyja elhunytá után, együttes emlékeztetükre. (Vö. ESZE TAMÁS: Egy fejezet a Rákóczi-szabadságharc könyv- és irodalomtörténetéből. A debreceni tipográfia termése 1703–1705. Bp. 1964. 107–110.)

A vers Révay Imre királyi tanácsosnak, Turóc főispánjának halálára íródott.

A vers szerzője ismeretlen. Mivel Révay Erzsébettől származó verset ismerünk – I. kötetünkben a 82. sz. alatt –, a szakirodalom felvetette annak lehetőségét, hogy az anyja halálára írt búcsúztató is az ő műve – I. kötetünkben a 109–112. sz. verset –, s esetleg az apja búcsúztatóját is ő írta. Erre azonban semmi bizonyítékunk nincs; legfeljebb ő adatta ki őket. A versek azonos szerzőtől való származását egyébként valószínűsíti, hogy szemmel láthatólag utalnak egymásra, sőt, még a Révay Erzsébet férjének, Petrőczy Istvánnak halálára írott költeménnyel is szoros kapcsolatban állnak: annak szerzője jól ismerte Révay Imre és felesége, Újfalusi Kata halotti búcsúztatóját. (Vö. KKK 687.)

1 A sor – miként az előtte álló latin jelmondat is – kedvelt toposza a halotti költészetnek. Feltehetőleg Szimónidész disztichonjára utal vissza, amellyel a thermopülai csatában elesett spártaiak emlékét örököltette meg. (A motívumot I. még Tornya Borbála búcsúztatójában – e kötet 27. sz. verse –, illetve KKK 632.)

2 Kegyes Királyomtól – I. Lipót német-római császártól, magyar királytól.

10 szerelmes hitesem – Divékújfalusi Újfalusi Kata, Újfalusi Gergely és Máriássy Anna leánya. 1700-ban halt meg, halotti búcsúztatója e kötet 109–112. sz. verse.

18 Naómi – Noémi, Rut anyósa. Az Úr megsanyargatta, megalázta, s ő kérte, hogy ne hívják többé Noéminak, hanem Mára – keserűség – legyen a neve. (Vö. Rut 1, 20–21.)

22 Leánya, Révay Erzsébet ekkor Kaszai Petrőczy István, majd később Calisius Fülöp Henrik felesége.

25 Dupla Arvaságod – Az apa halálán kívül arra is utal, hogy férje, Thökölyhez csatlakozván, hosszú évekig volt távol otthonától. – Verses levelét I. kötetünkben, az 51. sz. alatt.

37 valédikálok – búcsúzom, istenhozzádot mondok.

43 Szklabinya – Szklabina, Turóc vármegyei vár, a Révay család birtoka – Sklabinsky Podzámok (CS).

54 esetiért – eséséért, botlásáért. A halotti búcsúztatókban gyakori utalás az ösbűnre.

58 Sereg – ti. a gyászoló gyülekezet.

19.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 96b–98a. Kiad. THALY, VÉ I. 242–248; BUDA, SzD 106–108; VARGA, SzD 251–255. – A vers végén: „Amen. Finis.”

II. **Lóskay-k.** (XVIII. sz. vége) 168a–169b.

III. **Nánási notarius versei.** H. é. n. (1746 után.) – Újabb kiadása, jelentéktelen szövegmódosításokkal: *Két história, egy dal. Vén kofáé, Nánásie.* H. é. n. (1818–1821 között.)

A verset nótajelzésként megadja Újhelyi Mária halotti búcsúztatójának clausulája, 1690-ből. (Kötetünkben a 47. sz.) Dallamát nem ismerjük.

A vers szerzőjét nem ismerjük, csupán a műben közölt életrajzi adalékkal rendelkezünk: a bűneiért kivégzett hajdúnánási nótárius 1688. augusztus huszadikán – a II. változat szerint 1678! – állt a vesztőhelyre.

Műfajilag a vers az ún. rabénekekkel mutat rokonságot. Emlékeztet az 1606-ban „sárvári kerékre” ítélt Nagy Péter énekére. (Vö. RMKT XVII/1. 362–364. – E vers szintén a Szentsei dk.-ból ismeretes, amiként az ugyancsak Sárvárott, 1682-ben kivégzett Rabi István börtönéneke – RMKT XVII/11. 440–442.)

A költemény eredetileg hosszabb lehetett, ugyanis mindhárom változata tartalmaz olyan mozzanatokat, amelyek hiánya megbontja a vers struktúráját.

I 40 nemzetem – családom, nemzetségem.

I 53 hallak – olv. hagylak.

I 56 vállak – olv. várlak.

I 60 E sor után az eredetiben a feleségre vonatkozó sorok állhatták, a következő versszak ugyanis csak rá vonatkozhat. Vö. II 53–56.

I 110 kis aszszony hávában – augusztusban.

II 12 Egy szótaggal hosszabb sor.

20.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-lt. (OL) P 663, Miscellanea, 1. cs. Nr. 22. Kiad. HERNER JÁNOS: *Bornemisza Anna megbűvöltetése*. Bp. – Szeged 1988. 300–303. – A vers végén: „Amen. Auth. Petrus Püspöki mpria.”

Az autográf kéziratban fennmaradt vers szerzőjének, Püspöki Péternek Bornemisza Anna fejedelemasszony temetésén vállalt ilyen irányú tevékenységéről eddig nem tudtunk. I. Apafi Mihály naplófeljegyzése nem őrzi nevét, ám jól tudósít a halotti pompa körülményeiről – melyek ismerete nem nélkülözhető a 20. és 21. sz. versek értelmezésénél. A fejedelem 1688. augusztus 3-ról írja: „Az én szerelmes feleségemet, a ki minden keserves és bajos dolgaimnak társa volt, elfelejthetetlen szomorúságomra szólítá ki Isten estve tíz óra felé Ebesfalván. Ugyanott tétetett koporsóba predicalván Nagyári úram ex Joh. 3. Cap. 8.” – Szeptemberi feljegyzése dátum nélküli: „Temettetett el az én szerelmes feleségem az almakeréki templomban, kit hogy Isten ö felsége mind a mi urunk Jézus Krisztus megjelenéseig csendesen nyugosson világi sok terhes fáradsági után és hogy mind kettőnket szent színének látásával örvendeztessen, cselekedje egyedül szent fiának érdeméért. Predikállott Ebesfalván akkor Nagyári uram 1. Cor. 10. 12., órált pedig Pataki István uram; Almakeréken pedig püspök Horti István uram Psal. 71. 7. predikállott, órált ismét Dési Márton uram.” (TÓTH ERNŐ: I. és II. Apafi Mihály naplója. ErdMúz 1900. 279.)

Püspöki verse tehát valamikor augusztus végén, szeptember elején készülhetett el, s valószínűleg nem a koporsóba tételkor, hanem a holttest Ebesfalváról Almakerékre való szállításakor hangzott el. (Pápai Páriz Ferenc 1688. augusztus 27-i dátummal írja be naplójába a fejedelemasszony halálát – esetleg e napon indíthatták el a holttestet. – Vö. Békességet magamnak, másoknak. Bevezető tanulmánnyal és magyarázó jegyzetekkel közlése NAGY GÉZA. Bukarest 1977. 176.)

A vers szerzőjéről, Püspöki Péterről annyit tudunk, hogy 1671-ben szubszkribált az enyedi Bethlen Kollégiumban, s igen jó vélemény alakult ki róla: „Ivit ad Prothonotarium, tandem civis N. Enyediensis meritissimus, magnos consecutus honores supremus iudex comitatus Albensis...” (JAKÓ-JUHÁSZ 101.) Mint Fehér megye főbírája, szíven viselte a kollégium sorsát, alapítványt is létesített a diákok számára. Az erdélyi református egyház ügyének védelmében Bécsben is járt követként. Egy másik verséről is van tudomásunk: az enyedi kollégium 1704. virágvasárnapján feldúlását a „Bétsbe küldött követ meg értvén, versekben könnyezte meg; – Bétsből vissza térve halálos ágyában végső akarata vala, hogy hideg tetemei a’ Miriszló uttza’ végén azon szerencsétlenül kimúlt Ifjak’ sirhalma mellé helyeztetvén, a’ hól egygy ön’ magától hagyandó költségen emelt és kőfalatskával körül övedző emlékkő tétessék, a Kolégyom Fő Fő Elöljáróit istenesen elkötelezte...” (HEGEDÜS SÁMUEL: A’ Meny aszszony. Nagyenyed 1834. Melléklet.)

Püspöki Péter 1706. október 6-án halt meg, s végakaratahoz híven őt magát is a harcban elpusztult enyedi diákok mellé helyezték.

Mivel a szerző gondolatmenetében és történelmi példázataival jól láthatóan a Szenczi Molnár Albert fordította *Discursus de summo bono* szövegét követi – azt építvén rá a bibliai alanyagra –, forrásmegjelölésül a VÁSÁRHELYI JUDIT által sajtó alá rendezett modern betűhív kiadás adatait adjuk.

6 A törekeny cserépedény, agyagedény bibliai eredetű kedvelt metaforája a mulandósággal, a világ állhatatlanságával foglalkozó halotti lírának. (Gyakori eleme a zsoltároknak, l. Szenczi Molnár Albert zsoltárfordításait, RMKT XVII/6. 20, 62, 80.)

13 sikamló – csúszós, síkos, bizonytalan.

15 Szintén zsoltáros elem. (Vö. RMKT XVII/6. 160, 233.)

17–20 Xerxész perzsa király, I. Dareiosz fia (i. e. 485–465). A róla szóló példázatot l. DSB 174–175. (Hérodotosz VII. 45–46.)

21–24 Vö. DSB 285–286. (Hérodotosz VIII. 118.) Xerxészt i. e. 465-ben meggyilkolták.

25 Saladinus, Egyiptom és Szíria uralkodója (1171–1193); történetét l. DSB 288. (Vö. még VÁSÁRHELYI JUDIT jegyzetével, uo. 491.)

36 Mint VÁSÁRHELYI JUDIT megjegyzi, a „modem bibliakritika szerint a Dániel 5. részéből idézett történet főszereplője Belsazár király. Balthazár pedig a falon feltűnő írás megfejtőjének, Dánielnek a neve. Az 1908 előtti bibliakiadások csak Balthazár királyról szóltak, a prédikátorok is az ő nevével idézték e bibliai történetet.” (DSB 470. – Balthazár történetét l. DSB 105–106.)

37–40 Kroiszosz, gazdagságáról híres líd király és Szolón athéni bölcs beszélgetését l. DSB 134, 169. (A történet részletesebben: Hérodotosz I. 32.) A téma verses feldolgozását l. RMKT XVII/1. 113–114.

41–44 Kroiszosz és Kürosz perzsa király (i. e. 559–529) esetének leírását l. DSB 168–170. (Hérodotosz I. 86–87.)

53–54 Vö. 1 Tim 6, 10.

57–60 Vö. 1 Tim 6, 11–12.

62 talentum – a legnagyobb súlyegység, pénzösszeg, 6000 drachma.

65–68 Dárius (Dareiosz) ágyasházának leírását l. DSB 185–186.

76 követ fuinak – alattomban tanácskoznak ellene.

77–84 A sorok Aelius Seianusra vonatkoznak, aki Tiberius római császár (14–37) bizalmába férkőzve egyre nagyobb hatalomhoz jutott. Kegyetlen akarnok volt, aki ellenfeleit sorra megvádolta és megölette. Végül Tiberius életére tört, de összeesküvését felfedezték és Seianust 31-ben kivégezték. Az utcákon végighurcolt tetemét három napon át gyalázták, végül a Tiberisbe vetették. Családját és híveit kivégezték, szobraikat ledöntötték.

90–91 A 90. zsoltár által inspirált sorok. (Vö. RMKT XVII/6. 214.)

93 Absolon híres szépségéről l. 2 Sám 14, 25. A DSB a 307. és a 319. lapon is említi történetét. Különösen kedvelt motívuma az emberi termet szépségének elmúlását oly gyakran megéneklő halotti költészetnek. (Vö. RMKT XVII/4. 168; XVII/9. 366, 525; XVII/10. 282, 421; XVII/11. 578, 629.)

94 Görög Ilona – Helené, Menelaosz felesége, akit Parisz elszöktetett, s így a trójai háború okozójává vált. (DSB 315.)

95 Poppaeának, Nero római császár feleségének haláláról megemlékezik Nyéki Vörös Mátyás is, *Tintinnabulumának* 233. sorában. (Vö. RMKT XVII/2. 182.)

101–108 Kleopátra, az utolsó egyiptomi királynő a Ptolemaiosz-dinasztiából (i. e. 51–30). Esetét l. DSB 109, 115–116. Valószínűleg e hivatkozás is Nyéki Vörös hatására került a versbe, mert Kleopátra közvetlenül Poppaea után szerepel nála. (Vö. RMKT XVII/2. 182.) – A *Cleopatra* három szótagúnak ejtendő.

107 Antonius – Marcus Antonius, a második triumvirátus tagja (i. e. 83–30), Kleopátra szeretője, i. e. 37-től félje. Az actiumi csatában elszenvedett veresége után Kleopátrával együtt öngyilkos lett.

113 Vö. Préd 1.

115 Vö. Préd 3.

127 Vö. 2 Tim 4, 7–8.

21.

Nyomatott kiadása: **Emlekezetnek romolhatatlan szegelet köve...** Kolozsvár 1688. Kiad. HERNER JÁNOS: *Bornemisza Anna megbűvöltetése*. Bp. – Szeged 1988. 289–299.

A nyolc részből összeragasztott egyleveles nyomtatványt Varjas Béla fedezte fel Teleki Domokos könyvtárában. (Vö. VARJAS BÉLA: *Bornemisza Anna* halálára kiadott kárta. MKsz 1940. 267–270.) A példány – mely valószínűleg unikum – már akkor is rongált volt. A Herner János által rendelkezésemre bocsátott fotómásolat szolgált e közlés alapjául, mivel Varjas a szöveget nem másolta le.

A mű teljes címe, illetve a versek előtt álló szövege: „EMLEKEZETNEK ROMOLHATATLAN SZEGELET KÖVE, MELYET NEHAI KIVANATOS EMLEKEZETÜ MELTOSAGOS ES NAGYSAGOS BORNEMISZA ANNA FEIEDELEM ASZSZONYNAC, &c. &c. AZ MELTOSAGOS ES NAGYSAGOS ELSŐ APAFFI MIHALYNAK Isten kegyelméből Erdély Országa dicsiretes Fejedelmének, Magyar Ország Részeinek Vrának, Székelyek Ispánjának, igaz Vallásunk végső fennálló Oszlopának, &c. Szerelmes tülle megvált Házasársának, az Anjaszentedgiház Dajkájának, Igjefogottak Patronájának, érdemessek jutalmaztato Tàrházának; ez Haza èdes Annjának. &c. &c.

KI minek-utánna Nagy tekintetű Szülék által e’ világnak edgy-mást üzdögelő változásokkal, ottan ottan meg-ujjulo Theatrumára bé-lépett, és ama’ nagy dicsiretes s-örök emlekezetre méltó Fejedelmi RAKOCZI Háznak fényes Napjának LORANTFI SUSANNA Fejedelem Aszszonyának, lábainál

tökélletes fegyhetetlenségben fel-neveltetett volna; Isten, mind irgalmasságának, s-mind ellene álhatatlan hatalmának, édes Hites társa, szerelmes s-maga személynében tanító példaként ki-tétel. Mert az első házassági örömeinek valóságát s-boldogságát, még eszébe-is alig vette, hogy már szerelmes Társátul, hazánk korbácsolására született pogány Nemzetnek keserves rabságára való vitetetésével, meg-fosztott; úgy mindazonáltal, hogy csak hamar a' vasak helyett, fényes Coronával; a' szenny helyett, Fejedelmi ékességgel; rabság helyett, nagy Méltósággal, ugyan annak Istentől való ajándékoztatásával, meg-vidámitott annyira, [!] hogy az ólta tapasztalton tapasztalta az APAFI Háznak hogy az Isten minden igyet s-baját maga kezére vette, s-úgy forgattya, hogy mind külső, s-mind belső kebelében hordozott belső ellenségének véres szándéka soha elő ne mehessen, és ma jus szerint ezt mondhatta: ISTEN AZ APAFI HAZ OLTALMA. Méltóság-béli állapotjának első sengéje, az után-is terhes nyughatatlanságának meg-édesítője s-enyhitője mind két ágon lévő Magzatinak születése vala; de ezekben-is oh melly hamar szomorú halál által lett el-mulásockal meg-szomorítotték ez az Edes Anya! Nem-is volt egyéb hátra, hanem hogy minden reménségének s-kévénségének summája zárattatnék, szeme előtt nevedő, s' Székibe helyezettendő Méltóságos Iffiu APAFI MIHALY választott nagy reménségű Fejedelmünkben, Kit mint drága kincset ez Hazának szükségére nagy szorgalmatossággal tart és nevel vala, midőn maga-is elmét meg-bádogyasztó, halálnál keservesebb, nyólcz esztendeig tartó, lelkének és testének el-háríthatatlan nyavalyájában esék, melyből akkor menekedék ki, mikor lelkét annak a' kitől vőtte vala csendessen vissza-adta, testét az földben melyből vétetett vala, Fejedelmi Házastársának, árván maradt Virág szálának, Uri Attyafiainak, ez meg-árvahodott Hazának, s-ebben az Ecclesiáknak el-felejtethetlen szomorúságára s-gyászszára, a' boldog fel-támadásnak reménsége alatt el-temetni hagyta. Halálának szomorú alkalmatosságával állított és emelt-fel

A' TELEKI HAZ UDVARI SCHOLAJA GERNYESZEGEN M DC L XXXVIII Esztendőben.”

A kolozsvári református nyomda vezetője, Némethi Mihály által nyomtatott kárta a kor szokásai szerint bizonyára már a temetésre elkészült, így a szerzőknek és a nyomdásznak nem sok idő állhatott rendelkezésre a kiadvány létrehozásához. Nagyon valószínű, hogy a Teleki fiúk nevével jegyzett versek is vagy Majtini Ferenc, vagy Köleséri Sámuel alkotásai.

a) A vers szerzője ifjú Köleséri Sámuel. Id. Köleséri Sámuel és Damian Anna fia (1663–1732) különös életutat futott be. Kétszer járt peregrinálni, teológiai és orvosdoktori egyetemet is végzett. Számos teológiai és orvosi jellegű munka szerzője, s kiterjedt irodalmi és tudományos tevékenysége révén több külföldi tudós társaság tagja. Korábbi magyar nyelvű versét – az itt közöltet nem említve – kiadta VARGA IMRE az RMKT XVII/11. 297–298. lapján. Bővebb életrajzi adatait l. a vershez írott jegyzetekben!

4 labbog – inog, lebeg, a víz színén úszkál.

12 contentumot – meglelégedést, megnyugvást.

17 A sor végén esetleg *gonosznak* állhatott.

20 gyalomkanc – hálójuknak. – A sor jelentése kb.: akik a hálójába kerülve a világi bűnöknek, annak áldoznak.

29 A sor valószínűleg Horatiusra megy vissza: *Epist.* I, 2. 69–70. sor. (Vö. VARGA IMRE jegyzetével, RMKT XVII/11. 134, illetve 768.)

48 raj – méhraj.

b) A vers szerzőjéről Teleki László van feltüntetve. Teleki Mihály és Vér Judit fia (1673 k.–1714), Fehér megyei főispán, az erdélyi református egyházkerület egyik főgondnoka, irodalmi munkásságot nem folytatott.

2 A sor *valahol*-al kezdődhetett.

42 Határozott sorsban – a rád mért, kijelölt sorsban (predestináció).

45–46 Porus indiai király és Nagy Sándor történetét említi a DSB a 174. lapon. (Curtius: *Historia Alexandri Magni*. VIII, 14.)

65–66 A XVI–XVII. század kedvelt történetfilozófiai gondolatát a „nagy világszínpadról”, amely a történelmet komédiaként vagy tragédiaként fogja fel az emberiség színpadán, Lukianosz nyomán Erasmus terjeszti el. (Vö. Rotterdami Erasmus: A balgaság dicsérete. Ford. bev. jegyz. KARDOS TIBOR. Bp. 1987.³ 92, illetve 204.) L. még a versekhez prózában írt bevezetőt!

68 lárvák – lárva, álarc, báb.

72 intéztetic – oda irányítatik, vonattatik.

c) Teleki József is Teleki Mihály és Vér Judit fia, 1727-ben Fehér megye főispánja, a marosvásárhelyi kollégium gondnoka (megh. 1732).

1 Isthmusunk – Iszthmosz, a korinthuszi földszoros. Itt névátvitellel Erdély értendő rajta: a két tenger, mely közrefogja, a Török és Habsburg Birodalom.

2 Az 1662-re történő utalás tulajdonképpen Apafi uralkodásának kezdetére vonatkozik. Jóllehet 1661 szeptemberében már megválasztják, de valójában majd 1662 januárjától, Kemény János halálától számítható igazán fejedelemnek. – Az erősen rongált állapotban ránk maradt vers feltehetőleg a fejedelmi házaspár uralkodásának eredményeit számlálta elő.

d) Teleki Pál (1677–1731), Teleki Mihály és Vér Judit fia, aki az öt Teleki fiú közül a legnagyobb reménységre jogosító neveltetést kapta. Az itt is jelzett „udvari schola” után az enyedi Bethlen Kollégium tagja lett, majd négy éven át járta Európa egyetemeit. Megfordult Németország, Hollandia és Anglia egyetemein, de megnézte Párizst, Svájcot és Bécsset is. Hazatérve nem tudta megvalósítani apja terveit, és nem lett az erdélyi politikai élet olyan meghatározó tényezője, mint amilyennek szülei szánták. Rabutin Görgénybe, majd Nagyszebenbe internálta, 1709-ben Havasalföldön át Rákóczihoz pártolt. Hosszú peregrinációjáról naplót írt, s fennmaradt *album amicorum* is. Latin üdvözlőversei: RMK III, 3937., 4033.

10 unalmas sáfárság – itt kb. kelletlen feladat.

20 becsüt – becsületet, megbecsülést.

25 adaja – adója.

e) Teleki Sándor (1679–1760), Teleki Mihály és Vér Judit legkisebb fia, nevének szerzőként való szerepeltetése kelti fel a gyanút, hogy a kilencéves fiú helyett – ilyen verselési színvonalon – az oktatói oldhatták csak meg a feladatot. Teleki Sándor egyébként később Bethlen Miklós veje lett, s jelentős szerepe volt kurátorként az enyedi kollégium 1704 és 1717 közötti újjászervezésében, a peregrinusok és az anyaiskola kapcsolatának fenntartásában. Tordai főispán, s a marosvásárhelyi kollégiumnak is főgondnoka. Karácsonyi köszöntőversét I. kötetünk 78. száma alatt!

f) Nem tudjuk, honnan került tanítónak a Teleki család udvari iskolájába Majtini Ferenc. Később sem szakadt meg a kapcsolata Teleki Sándorral: vagy a család, vagy pedig az enyedi kollégium jogügyeit intézhette, amint arról a Telekinek 1702–1712 közt írt levelei tanúskodnak. (Marosvásárhelyi Teleki-lt. – OL –, P 658, Új rendezés, 11. cs. 2548.) Valószínűleg ő a szerzője kötetünk 69. sz. versének.

18 birodalom – uralkodás.

26 publicány – pelikán. – Az egyházatyák a pelikán legfőbb ellenségének a kígyót tartották, mely a fészében ölte meg a pelikán fiait, de a madár a vérével feltámasztotta őket. E jelképpel az ördög és a „lelki pelikán” Krisztus ellentétét példázták. (Vö. Miskolczy Gáspár: Egy jeles vad-kert. Vál., s. a. r., utószót írta STIRLING JÁNOS. Bp. 1983. 215–216, illetve TAKÁCS BÉLA: Bibliái jelképek a magyar református egyházművészetben. Bp. 1986. 57–58 és 85.)

g) Bizonyára ez is Majtini vagy Köleséri műve.

13 Rajodnak – II. Apafi Mihálynak.

22.

Kéziratai:

I. Győri György-ék. (1692) 2a–3a. – A vers végén: „Amen.” Kiad. VARGA IMRE: Egy bujdosó énekünk történetéhez. AHLH 1973. 123–131; KKK 328–331.

II. Lepsényi István: Poesis ludens. (1700–1706) 88b, 131a, 89a. – A szöveg után: „így sirt a Gönczről ki üzött Pataki Collegium Klobusiczkitul mint haladatlan es Istentelen fiatal üldöztetven.” Kiad. VARGA IMRE: i. m. 127–129; KKK 372–374.

III. Lugossy József imádságoskönyve. Kiadta THALY, Adal. II. 412–416 (Thaly 1727-re datálta, s mint „A bujdosó Rákóczi énekét” közölte, noha az eredeti cím *Metrum cujusdam Peregrini* volt); Kuruc költészet. Szerk. ESZE TAMÁS. Bp. 1951. 120–122; KKK 699–701.

A vers a sárospataki kollégium kiűzetését és bujdosását énekli meg. Az I. Rákóczi György és Lorántffy Zsuzsanna által alapított és patronált iskola haláluk után – Patak várával és városával együtt – Báthory Zsófiára és I. Rákóczi Ferencre szállt. A katolizált, s a Habsburg-katolikus érdekeket kiszolgáló fanatikus nő a főiskolát felszámolta, tanulóit s tanárait elűzte a városból. Az esemény 1671. október 20-án történt, a diákok 1672 telét Debrecenben töltötték, majd ez év tavaszán Gyulafehérvárról telepítette le őket Apafi Mihály.

A második változathoz fűzött megjegyzés arra enged következtetni, hogy a vers 1695. március 25-e után keletkezett. Az 1687. április 24-én Sárospatakról újfent elűzött és szétszóródott diákok 1687. június 12-től már Göncön tanultak. 1695. január 26-án azonban Csáky István Göncöt zálogba adta a kassai jezsuitáknak, akik mindent elkövettek, hogy a városban működő református iskolát megszüntessék. Egy peres eset alkalmát felhasználva sikerült célukat elérni, az oktatást 1695. március 21-én végleg beszüntették, a diákok 25-én elhagyták a várost. (Vö. LADÁNYI SÁNDOR: A sárospataki és debreceni kollégium a Rákóczi-korban. In: Rákóczi-tanulmányok. Szerk. KÖPECZI BÉLA, HOPP LAJOS, R. VÁRKONYI ÁGNES. Bp. 1980. 317–342.) A vers tehát nagyjából azonos időben alakult ki a jelzett előzmények alapján, mint B. Almási Péter *Bánatban esett magyar népnek keserves versei* c. alkotása, kötetünkben a 76. sz. vers. A további tudnivalókat l. a vers jegyzeteiben!

A harmadik változat keletkezésének pontos idejét nem tudjuk, THALY szerint 1730-as dátummal szerepelt Lugossy József könyvében. Szerzője-kompilátora feltétlenül ismerte a második változatot. A vers itt már elvesztette eredeti közösségi jellegét – hogy az iskola, az alma mater siratja eltávozott gyermekeit –, a bujdosás hagyományos toposzait egyéni hangszerelésben adja elő: anya búcsúztatja hűtlenné lett fiát.

THALY a verset Rákóczi nevében írt helyzetdalként értelmezte, amire az 1711 óta eltelt tizenhat esztendő ösztönözte, s így datálta 1727-re! A 10–12. versszakot Károlyi Sándorra vonatkozóan tartotta.

A szöveg variálódása, a benne előforduló évszámbizonytalanságok, a kronológiai rend felbomlása arra enged következtetni, hogy egy hosszabb epikolirikus kompozíció részleteivel, illetve a szakaszok összekeveredésével állunk szemben. A második változat alapjául az 1688 táján szerzett ének szolgált, azt bővítette ki hat új versszakkal (13., 16–20.), elhagyván annak 13–22., 24. szakaszait. A harmadik változat a másodikat variálta tovább, elhagyta annak 6., 10–12., 14., 15., 18., 19. strófáit, és bővítette eggyel, a 10.-kel.

A Győri György-féle másolat nagy hatással volt a *Vigságnak töretik...* kezdetű versre, mely a Szentsei-dk. 36a–38a lapjain maradt fenn. A sárospatai kollégium sorsát megéneklő vers 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., és 10. versszaka vagy annak módosított szövege fellelhető a Szentsei-dk. költeményének 4., 5., 8., 11., 13., 15., 14., 12. strófaiban.

Az ének kisebb mérvű hatását állapította meg VARGA IMRE Szentsei György *Eredj, menj el tülem kegyetlen Cupido* kezdetű szerelmes panaszversében is. (Vö. KKK 790.)

I A vers címe magyarul: Ének a Sárospataki Kollégiumról. – A versben előforduló évszámok rendkívül bizonytalanok vagy pontatlanok, ezért a datálásnál a legutolsó dátumot vettük alapul: 1688 októberét. Az sem kizárt azonban, hogy a vers az 1687-es eseményekre utal, s már azokat követően elkészült.

I 3 vég – víg.

I 12 Mára – héber szó, keserűség; Noémi, Rut anyósa kérte, hogy ne hívják többé Noéminek, hanem Mára – keserűség – legyen a neve. (Vö. Rut 1, 20–21.)

I 36 A tizenhat esztendőt valószínűleg 1671 októberétől kell számítani, s akkor a vers keletkezési időpontja 1687–1688.

I 41 A hetven *harmadik* helyett feltehetőleg a hetven *egyedik* a helyes szöveg – 1673-ban nem lehet eseményhez kötni.

I 47 A sor a bibliai törvényre utal: „Imádkozzatok pedig, hogy a ti futástok ne télen legyen...” – Mt 24, 20.

I 53 hunnyombul – honomból; esetleg a *kunnyombul* – kunyhómból olvasat a helyes.

I 56–60 A szülni készülő, napba öltözött asszony sas szárnyon menekül a veres sárkány elől. Az vizet bocsát utána, de a föld elnyeli a vizet. (Jel 12, 13–16.) – A kép a veres sárkányról folytatódik a II. és III. változatban.

I 61 A hét tél és hét nyár vagy az idő múlását kifejező költői sablon, vagy pedig a Sárospatakra való visszatéréstől, 1682-től eltelt időre vonatkozik.

I 65 A sor így értelmetlen.

I 70 Azaz a sírkamra.

I 72 Az utalás arra vonatkozhat, hogy 1681-ben az országgyűlés lehetővé tette a száműzött prédikátorok és tanítók hazatérését, vagy még inkább arra, hogy 1682 decemberében Thököly a kollégiumot visszahelyezte régi jogaiba. A diákok egy része hazatért Gyulafehérvárról. (Vö. a következő sorokkal!)

I 87–89 A pálmafa vagy a pálmaág a győzelem jelképe volt.

I 101 A kollégiumot már 1687. április 24-én visszafoglalták katonai karhatalommal, Klobusiczky Ferenc zempléni alispán hajtotta végre az akciót.

I 105 Mintszent havában – októberben.

I 106 Klobusiczkyre történhet az utalás, akinek bátyja 1682–87 között a kollégium világi gondnoka volt.

I 112 Hágár, Ábrahám előző felesége és gyermeke Bersábe pusztáin bujdosott, miután Ábrahám, Sára kívánságára, elűzte házából. Vö. Ter (1 Móz) 21, 14–21.

II 107 kedven – kedvére, kedve szerint.

III 57–63 E sorokhoz fűzött magyarázatában ESZE TAMÁS a bibliai képet a katolikus egyházra vonatkoztatja.

23.

Kézirata: **Komáromi-ék.** (1701) 82b–84a. – A vers végén: „Amen finis.” Kiad. ERDÉLYI, EphK 1899. 343–344.

A szövegből a restaurálás után még annyi sem olvasható el, mint amennyit ERDÉLYI még ki tudott olvasni. Az ő olvasata azonban sok helyütt téves, megalapozatlan. A versfökből a kikövetkeztetett szakaszkezdésekkel és kiegészítésekkel VASARHELYI PETERE olvasható ki. Szerzőjéről semmit sem sikerült megállapítani, az azonban bizonyos, hogy nem halála előtt írt búcsúvers, mint eddig Erdélyi téves olvasata alapján tartották. (ERDÉLYI a 64. sorban *Istenemhez való hű szeretetemben* helyett *készületembent* olvasott, s ebből eredt a félreértés.) 1688 novemberének utolsó napjaiban íródott.

1 ERDÉLYInél: Vigasztald.

2 ERDÉLYInél: én.

7 Három szótaggal rövidebb sor.

8 kies – szép; kút föből – forrásból.

10 A kies valószínűleg szövegromlás, az eredetiben *kiért* állhatott.

13 értes – éltess vagy érints.

21 Hajol – olv. hajolj.

27 esetemet – esetemet, esésem, botlásomat.

36–40 E sorok ERDÉLYInél hiányoznak.

47–48. Vö. 1 Kir 19.

58 ERDÉLYInél: Mert nem; eszésem – esésem.

60 színes kenyeresem – színlelt társam.

(ERDÉLYInek csak a megalapozott kiegészítéseit vettük figyelembe, s tüntettük föl, a téveseket és a szövegbe nem illőket a jegyzetek között sem tartjuk számon!)

24.

Nyomtatott kiadása: **Johannes Zabanius: Dissertatio Academica De Ideis.** Tübingen 1688. A kötet utolsó két oldalán található kilenc üdvözlő vers közül a hetedik. – A vers aláírása: „Hegyalusi György Sz. írásban foglatatos.” [!]

Hegyalusi György (?–1730) evangélikus lelkész. 1688-as tübingeni majd wittenbergi egyetemjárása után több helyütt is lelkészkedett. (Részletes életrajzát l. ZovLex 247.) Magyar versei közül a szakirodalom a Zabanius Jánoshoz írott üdvözlőversét, illetve a Bodó András evangélikus püspökről írt gyászversét tartja számon 1708-ból.

Zoványi felveti annak lehetőségét, hogy ő írta a *Lelki fegyvertartó ház* (h. n., név nélkül) című munkát, s akkor ő a szerzője az abban olvasható *Életem folyását* kezdetű versnek is, mely valóban mutat terminológiai, verselési, stilisztikai rokonságot Hegyalusi Zabanius János disszertációjához írott üdvözlőversével. (Kötetünkben a 162. sz. vers.)

12 szívessen – szívből.

25.

Nyomtatott kiadása: **Votivae acclamationes in nuptias Martini Albrichius et Marthae Hirschlerin.** Stephanopoli. Egyleveles nyomtatvány. Kiad. PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR JOLÁN, MKSz 1930. 142.

A lakodalmi kárta egyleveles nyomtatványának hat darabból álló töredéke maradt fenn. A töredéken számos üdvözlővers között egy magyar nyelvű is található, melynek szerzője Isaacus Szeli, Rector Hungarus (Brassó 1688).

A szerzőtől e versén kívül más művet nem ismerünk, s brassói rektorságán túlmutató életrajzi adattal nem rendelkezünk. A találós kérdést nem tudjuk megfejteni.

26.

Kézirata: **Czombó Mózes-ék.** (1801) 261–263. – A vers végén: „Ammen vege”.

Töredék. A vers eleje hiányzik. Keletkezése 1688-ra tehető, a török-tatár dúlásokkal kapcsolatos énekkörbe tartozik.

Hiánnyal vagy szövegromlással állhatott már szemben talán a másoló is, ezért sok az énekben a rím- és szótagszámhibás

sor.

7 A sor vége hiányzik; vagy *hazánk*, vagy *anyánk* állhatott az eredetiben.

17 Kedvez – olv. kedvez.

27.

Kéziratai:

I. Collectio Tsétsiana. Kiad. HARSÁNYI–GULYÁS, ItK 1917. 342.

II. Nyíry Dániel kézírata. (XVIII. sz. 2. fele.) – Címe: *Erdélyben a bábolnai templomban TT Kapossy Sámuel uram által irattatott Epitaphium.* Kiad. HEGYALJAI KISS GÉZA: Torna Borbála sírverse 1688-ból. ItK 1930. 361.

A közlés alapjául a Sárospatakon fellelhető XVIII. századi másolatot vettük, mivel Nyíry Dániel kézíratos kötetének nem sikerült nyomára bukkanni.

A költemény a Maros-menti bábolnai református templomban eltemetett toronyfalvi Torna Borbála sírverse, aki Nalácsi István tanácsúr felesége volt. Jóllehet, szerepel benne az 1688-as dátum, az azonban a halál időpontját jelzi, s nem a vers szerzését, amely már az „új ház”, a családi temetkezési hely felszentelésekor vagy a vele egyidőben történt síremlékállításkor történhetett. Szerzője lehetett a második változat által említett, Sárospatakról elűzött s Gyulafehérváron megtelepedett kollégium tanára, rimaszombati Kaposi (Juhász) Sámuel. Ő 1689-től tartózkodott Erdélyben, de ez nem mond ellent szerzőségének, mert a sírkövet a temetést követő években szokták felállítani.

Kaposi (Juhász) Sámuel (1660–1713) szülővárosában Rimaszombaton viselt rektori állás után 1683-tól az utrechti és a leideni egyetem hallgatója lett. Meglátogatván német és angol egyetemeket is, 1688-ban tért haza. Időközben a Tótfalusi Kis Miklós-féle biblia revizora is volt. Hazatérte után a sárospatak-gyulafehérvári kollégium neves orientalista tanára. Számos kiadott és kéziratban maradt mű szerzője. (Vö. ZovLex 293.) Egyes források neki tulajdonítják az 1697-es Tótfalusi-féle kolozsvári kalendáriumban megjelent *Brevis Ethica* c. versezetet. (Vö. RMKT XVII/9. 447–448, illetve 731–732.)

A vers utóéletéhez, valamint a szerzőnek, Kaposi Sámuelnek munkásságához érdekes adalékot szolgáltatott HEREPEI JÁNOS. Ő úgy véli, hogy esetleg a vers szerzői variánsa volt olvasható Tótfalusi Kis Miklós leánykája sírkövén, az alábbi – a sírkő töredezettsége miatt rekonstruált – szöveggel:

(Mikor err)e elmé(gy)
(Keserv)es példát végy
(E g)yászos sirhalomról,
(Bút h)ozó so(rso)dat,
(Hal)andó voltod(at)
(E)rről megtanulhat(od).
(Ug)yanis virágsz(ál)

(Vö. Adattár III. 157.)

A címben a *prodromissa* előjárónőt, felügyelőnőt jelent, vagy a fejedelem, vagy a fejedelemasszony főasszonya lehetett Torna Borbála; nevével azonban nem találkoztunk a korabeli

dokumentumokban, így bizonyára férje, a főudvarmester Naláczi István státusára nézve illeti az elnevezés.

1–6 Ugyancsak gyakori a halotti költészet eme figyelmeztetése az élők számára. Bod Péter szerint azért telepítették a temetőket az utak mellé, hogy „... az utazók megemlékezzenek arról, hogy nekik is oda kell menniük; és a' micsodások ők, azok is olyanok voltak, s nemsokára ezekhez hasonlók lesznek.” (Bod Péter: Szent Hilárius. A szöveget gondozta, a bev. és jegyz. írta HARGITTAY EMIL. Bp. 1987. 213.)

9 szer – szer, sor.

10 Rákhel Lábán leánya volt, Jákob gyengéden szeretett felesége. Vö. Ter (1 Móz) 29.

13 Rebeka Bethuel leánya, Lábán testvére, Izsák felesége. Vö. Ter (1 Móz) 24.

33 Böjtölő – Böjtölő hava, február.

40–42 Sára Ábrahám felesége volt, társa vándorlásai során. Haláláról és temetéséről 1. Ter (1 Móz) 23. (A motívumot felhasználja a Bakos Gábor temetése alkalmából írott búcsúztató. L. RMKT XVII/10. 316–317.)

49 Utalás arra, hogy Morija hegyét Jákob „Isten házának, az ég kapujának” tartotta, s Bételnek nevezte el azt a helyet, ahol az égbe érő lajtosáról látott álmot. Vö. Ter (1 Móz) 28, 11–22.

28.

Nyomtatott kiadása: **AZ SZIKSZAI Templomon gyakorlott Istennek itéleti.** Lőcse 1694. Alb–A4b. Hasonmásban kiad. OBÁL BÉLA: Hungarica Vitebergensia. Halle 1909. (IV. sz.) – A szöveg után: „Vege”. A nyomtatvány értelmi illúzióval bíró sajtóhibás szavait a lap alján közöljük; értelmetlen sajtóhibáit (46 hazastsárát 48 romláját 59 szerzejinek 85 cselekedte) jelzés nélkül javítottuk.

A vers témája Szikszó város templomának és annak környékének leégése. A település mai helytörténete nem tartja számon a tüzesetet. (*Szikszó. Egy abauji nagyközség története.* Szerk. ÁDÁM ISTVÁN. Szikszó 1980.) A Szikszói enyhlapok (CSÁSZÁR FERENC szerkesztése mellett kiadta KUNSCH JÓZSEF. Pest 1853.) 15. lapján azonban tudósít a tragédiáról, egy évvel korábbra datálva azt: „1688. april. utolján – mikép? nem tudatik – egy kunyhó meggyült, s arról a templom, a benne volt ládákkal s a torony harangjaival együtt leégett; sőt magok a templombeli ládákat szabadítani akaró emberek közül is odaégett 14!” – A templom újjáépítését 1698-ban fejezték be, ám 1706-ban ismét porig égett.

A szerzőről és a szerzetetés körülményeiről csupán a címlapról s a kolofonból nyert ismeretekkel rendelkezünk.

3 partért – pártért; pártütésért.

9 mordság – zordság, mogorvaság, kegyetlenség.

25 esetünket – botlásunkat, esésünket.

30 Halcion – Itt nem a sirállyá vagy búvármadárrá változtatott tesszáliai királylány – Alküoné – nevére történik utalás, hanem Alküoneuszra, a mitikus óriásra. Ő még Héraklészre is rá mert támadni. A mítosz másik változata szerint vezérszerep jutott neki a Gigászok harcában az istenek ellen.

31 Sion – Hegy Jeruzsálem déli részén, ahol a templom, Dávid király székhelye épült. A protestáns egyház is érthető alatta.

41 ohajtás – sóhajtás.

51 Azaz a helységre támadókat élelemmel e tárházból elégítette ki.

56 szerelmes cselédgye – szeretett családja.

59 szerzesinek – rendelkezéseinek, törvényeinek.

89 Farjul ki tétettünk – Az OBÁL-kötetet ismertető cikk (Magyar Nyelv 1910. 136) említi a szót, mint „feltűnőt”, de nem magyarázza. Sajtóhiba a *tárgyul* = célpontul kitéttünk helyett?

92 Feljeket – olv. fejeket; süvöltenek – csúfolnak, gúnyolnak.

93 mi nem – A contextus egyaránt megengedi a *mi ne* és a *de ne* jelentést is.

110 szent György havának – áprilisnak.

29.

Kézirata: **Győri György-ék.** (1692) 86a–87b. – A vers után: „Amen”.

A vers címe magyarul: Tekintetes Károlyi László főispán úr temetésén Szathmárban énekelt versek.

A halotti búcsúztató szerzőjét nem ismerjük, a vers báró Károlyi László (1614–1689), Szatmár vármegye főispánjának, Szatmár vára magyar főkapitányának, királyi tanácsúrnak, aransarkantyús vitéznek a temetésén hangzott el, 1689. június 4-én. A temetésről Károlyi Sándor tudósít naplójában: apja 1689. febr. 28-án halt meg Szatmárban, s június 4-én „...sok úri rendek s egész vármegye jelenlétiben... temettettem a szatmári páter jesuiták templomában, Károlyi Ádám testvér bátyja kriptájában, hites házastársa Sennyei Erzsébet édes anyám mellé.” (Károlyi Sándor gróf önéletírása és naplójegyzetei. 1669–1740. Kiad és bev. SZALAY LÁSZLÓ. Pest 1865. I. 25.)

5–8 Miként a vers 19–20. sorában is visszatér e motívumra, úgy a halotti líra számos alkotásának kedvelt képe a madarász halál. (Vö. RMKT XVII/11. 261, 263, 269.)

36 S-Mahumetet – azaz Mohamed vallásának követőit, a törököket.

51 Szabadossan – szabadon.

62 Károlyi Sándor, gróf (1669–1743), Károlyi László és Sennyei Erzsébet fia, Szatmár főispánja. Előbb harcolt a fegyveres felkelők ellen, majd Rákóczi oldalára állt és fontos katonai pozíciót töltött be. Jelentős része volt az 1711-es szatmári béke megkötésében. (Versét I. kötetünkben, a 104. sz. alatt!) Azért nevezik „edgyetlen fiúi magzat”-nak, mert fiútestvérei ekkorra már meghaltak.

74 Károlyi Judit, báró Palocsai Horváth István özvegye; esküvőjük 1666-ban volt, 1688-ban már özvegyként említik.

78 Károlyi Éva báró Divék-Újfalusi Andrással 1669-ben kötött házasságot, férje 1686-ban halt meg.

81 Károlyi Krisztina, Perényi Jánosné, esküvőjük 1674-ben volt.

82 Károlyi Zsuzsanna, Perényi Pálné, esküvőjük 1674-ben volt.

83 Károlyi Klára 1669-től apáca a nagyszombati Szent Klára-szerzetben; Károlyi Kata 1674-től a pozsonyi Mária Magdolna-kolostor apáca, 1740-ben hunyt el.

84 Károlyi Terézia 1694-ben lett tasnádszántói Becszy György felesége, 1716-ban már néhaiként említik.

89 Az 1684-ben megölt Károlyi Mihály özvegye hallerkői Haller Mária volt. Báró Haller Pál küüllői főispán lánya, második férje 1689-től gersei Pethő Gáspár.

90 Károlyi Mihály, az elhunyt fia, 1684-ben a kurucok Szatmár vára alatt éjjel meglőtték, másnap belehalt sebeibe.

91 Károlyi Erzsébet, unoka, Károlyi Mihály és Haller Mária lánya, 1696-ban tartotta esküvőjét keresszei Csáky Tamással.

93 Barkóczy Krisztina, az elhunyt menyee, Barkóczy György és Koháry Judit lánya, esküvője 1687-ben volt Károlyi Sándorral. Meghalt 1724-ben, ötvennégy éves korában.

30.

Nyomtatott kiadása: **SIRALMAS CRONICA.** Lőcse 1696. Kiad. SZINNYEI JÓZSEF: Két verses krónika a XVII. századból. TT 1879. 373–377.

A vers szerzőjét nem ismerjük. Esetleg azonos az ugyanezen nyomtatványban olvasható Tesla Mihály-búcsúztató szerzőjével. (L. kötetünk 54. sz. versét!) A két mű érezhetően párja egymásnak, egyik a másikat inspirálhatta. Így az sem elképzelhetetlen, hogy ez a versezet is csak Tesla halála után, vagyis 1692-ben, illetve azt követően keletkezhetett.

Nótajelzése Szentmártoni Bodó János *Szentül éneklették edgy halott énekben* kezdetű versére utal. *A História az Maria Magdolnanak sok büneiből...* c. vers modern kiadását l. RMKT XVII/4. 421. Dallama: uo. 665. Vö. még: RMDT II. 150.

Tunyogi Sámuel császári alkalmazásban állt, s az ezereskapitányi rangig vitte. Buda 1686-os visszafoglalásánál is találkozunk nevével. (BUBICS ZSIGMOND: Cornaro Frigyes velencei követ jelentései Buda várának 1686-os ostromáról és visszavételéről. Bp. 1891. 343–344. L. még: NAGY LÁSZLÓ: „Kuruc életünket megállván csináljuk...” Társadalom és hadsereg a XVII. századi kuruc küzdelmekben. Bp. 1983. 199.)

Az 1687-es évből ismerünk Tunyoginak két levelét (június 29., Nagybánya), melyekben a környékbeli falvakat utasítja a hadsereg ellátásáról. Aláírása: „Jo akarotok magyar egyik Fő kapitany mostani Nagy-Bányai Commendans Tunyogi Samuel mpria.” (OL, Marosvásárhelyi Teleki-lt. P 659, Missiles, 25. cs. Nr. 708., illetve 34. cs. Nr. 685.)

Tunyogi haláláról a versben foglaltaknak megfelelően emlékezik meg Babocsay Izsák is. 1689-ről jegyzi fel: „Ugyan ezen eszt. Várad' várának obsidiója alatt a' magyar gyalog hadak a' várból gyakorta kiütni szokott törököknek a' város alatt lest vetvén, és a' törököket [!] reájok rohanván, azon harczolás-közben a' német hadak a' magyaroknak segédsegekre nem érkezhelvén, vagy talán nem is akarván, a törököktől igen megverettetenek. Kiknek Colonellusok is Nemz. Vitézlő Tunyogi Sámuel sok fáradságos harczolásai 's dicséretes maga viselése közben halálos sebekkel elfogattatván, ugyan a' török' rabságában múlik ki a' világból. Kinek holttestét bizonyos summa pénzen váltván-ki tőlök betsületes özvegye, ugyan ott közel, Szőlősön, a' Váradí Basa' engedelmeiből temettetik el tisztességesen; vitézi dicséretes virtusának pedig érdemlett jó emlékezetére veres kamukára ékesen festett nagy szép zászlója tisztességes Eptaphiumával egygyütt a' Gönczi templomban emeltetett-fel.” (Babocsay Izsák: Fata Tarczaliensia, az az Tarczal' Városának főbb változásai. 1670–1700. In: RUMY KÁROLY: Monumenta Hungarica. Pest 1817. 107–108.)

5 Allassad – állítsd.

25–26 Az égő csipkebokor történetét I. Kiv (2 Móz) 3, 2.

51 Utalás arra, hogy a keresztény katonák csatába induláskor „Krisztus! Krisztus!” felkiáltással rohantak az ellenségre.

63–64 Tunyogi Sámuel és Tesla Mihály kapitány viszonyát Dávid és Jonathán barátságával jellemzi a szerző. (Vö. 1 Sám 18.) Tesla búcsúztatója kötetünk 54. sz. verse.

70 Gyürki Pál 1683-ban gácsi kapitány, Thököly tisztje, II. Rákóczi Ferenc generálisa (1660k.–1710).

90 Kos Mihály Szentjób (Bihar vármegye) kapitánya volt, 1704-ben császári ezereskapitány, ő hódoltatja meg Kővárban ifjú Teleki Mihályt, majd ugyanazon évben már Rákóczi hadában találjuk.

91 Értelmetlen sor.

94 Bagossy Pál (megh. 1710) császári gyalogsági ezredes, Károlyi Sándor rokona és barátja, Rákóczi brigadéros.

99 szívesen – szívből.

101 Azaz olyan gyors volt, mint a sólyom.

104 kiálté – kiáltá.

109 Ráchel Jakób felesége volt. Fiaiért való sírása: Jer 31, 15; Mt 2, 18.

110 Toldi Erzsébet valószínűleg a Nógrád megyei Tholdy család leszármazottja volt.

112 Pogány vére – vsz. szövegromlás, esetleg *tőre* vagy *kardja* helyett. (Vö. a 167–168. sorral!)

131 Felsőméra, Abaúj vármegyei falu.

142 Istvánnál – olv. Istvánnal.

174 Szent Jakab havának – júliusnak. A címlap szerint júl. 3-án volt a halálos ütközet.

31.

Kézirata ismeretlen helyen van. A „Bezzegh-levéltár”-ból kiad. NAGY IVÁN, Száz 1874. 378.

A verses szerelmi levél írója, Sréter János (1655 k.–1714), Zólyom megyei család sarja volt, a Rákóczi-szabadságharc alatt jelentős szerepet játszott mint tüzérségi főinspektor. Életrajzát – mivel csak ezt az egy költői próbálkozását ismerjük – nem tárgyaljuk részletesen. Életének főbb eseményeit ismertette NAGY IVÁN (Száz 1874. 374–379). Ugyancsak a közlőtől tudjuk a vers keletkezésének körülményeit is. 1688-ban Sréter János Zólyom megyei birtokán, Ribár helységben tartózkodott, s eljegyezte a szomszéd faluban, Hajnikon lakó Bezzegh Évát, aki az eperjesi vértörvényszéken kivégzett Bezzegh György lánya volt. A jegyespár kapcsolatát valami megzavarta, s a férfi visszaküldte a lánynak a gyűrűjét. Erre Bezzegh Éva az alábbi levelet írta neki:

„Sok szerencsés jókkal és hosszú élettel áldja meg Isten Kigyelmedet, kívánom tiszta szívből. Hogy gyűrűmet visszaküldötte Kigyelmed, legyen úgy, mint Kigyelmed akarja. Bátyám uram kezemhez ugyan nem adá még, ha ide adja, úgy is megtartom magamnál az Kigyelmed nevit. Kigyelmed pedig tartsa meg ezen egy pár szívet. Ezek után marad, míg él igaz atyafi jóakarója, szolgálója

árva Bezzegh Éva

Mindezekért is ugyan kívánok én Istentől szerencsés utat kegyelmednek. [Külső cím:] Nemzetes Vitézlő Sréter János nekem nagy jóakaró uramnak ő kegyelmének becsülettel adassék.”

A levélkének volt egy kis külön papírlap melléklete, amelyen „két egymáshoz forrt, s három-három nyíllal átszúrt és középen egy nagy fűrészszel átfúrt lángoló festett szív látható”. Erre a mellékletre utal levelében Bezzegh Éva, valamint versében Sréter János is.

A verses levél címzése: „Nemzetes Bezzegh Éva kedves hugomasszonynak ő kegyelmének böcsülettel adassék. Hajnik.” – Az egybekelés 1689. nov. 13-án, Hajnikon ment végbe, így a vers kelte az azt megelőző hetekre-hónapokra tehető. (Sréter 1683-tól Thököly udvari emberei közé tartozik, több követségnek tagja, később Zrínyi Ilona mellett Munkácson teljesített szolgálatot, majd számos funkcióban is tevékeny részese lett a Rákóczi-szabadságharcnak.)

32.

Nyomtatott kiadása: **Landovics István: Novus succursus, az az új segítség...** Nagyszombat 1689. o3a–b.

A Czobor Ádámnak ajánlott prédikációgyűjteményen a provinciális engedélye 1687. okt. 23-án kelt, tehát a könyv már ez előtt a dátum előtt készen állt. A Czobor Ádámmal szülő ajánlásnak – mely a verseket is tartalmazza – a címzettre vonatkozó életrajzi adatai azt sejtetik, hogy az ajánlás jóval Buda visszafoglalása után keletkezett, amikor is a híres katona Czobort a császár a franciák ellen „generál tisztelet megbecsülve, fel bocsátaná az Imperiumba”. Ám közben máshova szólította el a kötelesség: „a’ meg ígér [!] áldott földnek meg-láttására”, „idegen fegyveres pogány nép közibe” küldték, és e távolléte idején, még hazatérte előtt írta hozzá szülő ajánlását Landovics.

A szerző, Landovics István jezsuita áldozópap és tanár (1635–1690). Győrben született és tanult, majd Bécsben töltötte a próbaévet 1652-ben. Hároméves gráci tanulást követően Gyulafehérvár, Sopron és Győr volt főbb állomáshelye. Később visszatért ifjúkori tanulmányai színhelyére, Grácba, ahonnan hazatérve ismét Győr, Sopron, illetve Nagyszombat hitszónoka lett. Hittérítőként megfordult Moldvában és Havasalföldön is. Erdélyben és a török végeken ugyancsak térített, ekkor fogságot is szenvedett.

Munkái: SZINNYEI szerint mintegy kétszáz egyházi és gyászbeszédet hagyott maga után. Közülük fontosabbak: *Thesaurus Absconditus...* Halotti prédikáció Erdődy Ádám felett. Nagyszombat 1669. (RMK I, 1090/a.) – *Elválasztott juh ...* Halotti prédikáció Orbovai Jakusith Zsuzsanna, Schirchiz Gáspárné felett. Nagyszombat 1676. (RMK I, 1205.) – *Novus succursus...* Nagyszombat 1689. (RMK I, 1380.)

a) Iuvenalis *Szatirái* közül a *Nyolcadik satíra* 1–3., 19–20., 75–76., illetve 269–271. sorait használta fel Landovics. Fordításában megritkította a konkrét római utalásokat és vonatkozásokat. Elhagyta pl. Ponticus, Iuvenalis ismeretlen barátja megszólítását, illetve az Aemilianusok híres római családjának említését. (Vö. Decimus Iunius Iuvenalis *Szatirái* latinul és magyarul. Fordította és a jegyzeteket írta MURAKÖZY GYULA. A bev. tanulmányt írta HORVÁTH ISTVÁN KÁROLY. Bp. 1964. 188–205.) – A gondolat alapos kifejtését l. még: DSB 352–354.

1–2 A rómaiaknál a ház előszobájában az ősök szobrai és képei álltak.

5 füstös viasz – az ősök képmását a halotti maszkról viaszból mintázták meg.

12 becsüdet – becsedet, megbecsüléset.

13 Thersites – Therszitész alacsony származású rút harcos volt a Tróját ostromló görög seregben.

14 AEacidához – utalás Akhilleuszra, Aiakosz (Aeacus) – a szigetisten – leszármazottjára; az Aiakidész (Aeacides) a tőle leszármazottak közös neve.

b) A sor forrása: Martialis: *Epigrammaton lib. I, XXI, 8.*

33.

Nyomtatott kiadása: **Nosce Te Ipsvm.** H. n. 1689. Hasonmásban kiad. TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: *Nosce Te ipsum.* Kép és motívum világirodalmi vándorújához. MKsz 1937. 50–56.

A „Gnothi se auton” – „Nosce te ipsum” – mondást hol Kleitonnak, hol Thalésznek tulajdonították. E felirat állt Apollón delphoi templomának bejárata fölött is. Később számos filozófus és művész – köztük Szókratész, Descartes, Kant, Kierkegaard, Schopenhauer, Grimmshausen – jelmondata lett.

TURÓCZI-TROSTLER idézett művében a fametszetes nyomtatvány vizsgálatakor megállapította, hogy a madárcsőrű és madártestű embert ábrázoló magyar kép azonos tipológiai családba tartozik, mint egy, a nürnbergi Germanisches Museum rézmetszetgyűjteményében található, a XVIII. század első negyedéből származó darab. A német metszet főalakja groteszk, meseszerű madár, félig gólya, félig strucc, pöfékelő emberarccal, gólyafejjel. A gólya csőre az emberi orrot fogja, s felirata: „Zupf dich selbst bey deiner Nasen.” Alatta a magyarázó vers arról szól, hogy aki mások hibáit eltúlozván, mindenkit kinevet, jobban tenné, ha magába szállna, azaz, a saját orrát fogná. (A kép reprodukciója: W. FRAENGER tanulmányában: Deutsche Vorlagen zu russischen Volksbilderbogen des 18. Jahrhunderts. In: Jahrbuch für historische Volkskunde. II. Berlin 1926. 144.)

A magyar kép archaikusabb, stilizáltabb, de allegorikus vonatkozásaiban érthetőbb. A vers nyilvánvalóan fordítás, TURÓCZI-TROSTLER (i. m.) szerint az ismeretlen német eredetihez gépiesen ragaszkodik, idegenszerű, mintha nem is magyar fordította volna. Esetleg valamely felvidéki nyomda terméke, vásárokon, búcsúkon téveszthették.

Az „Ismerd meg magadat!” gondolat és felszólítás nem idegen a régi magyar költészet művelőitől sem, a képi megjelenítés, a „hieroglifikus” embléma nélkül is többször találkozunk verses megformálásával. (Vö. RMKT XVII/1. 455, illetve RMKT XVII/10. 380. De megtalálható kötetünkben is, a Pápai Páriz Ferenchez szóló üdvözlővers elemeként. L. a 79. sz. verset!)

34.

Nyomtatott kiadása: **Erdődi János: A' léleknek Istennel való magános beszélgetesi...** Debrecen 1689. + + + 1b. – A vers előtt: „Ez Deák nyelvből, Tekintetes Nemzetes és Vitézlő &c. GYÜRKI PAL URNAK, kegyes s' Istenes Votumára, Becsülletes ERDŐDI JANOS Uram által, MAGYAR nyelvre fordítottat munkácskát, tisztel, s' Commendálá” áll, aláírása pedig: „BÖLCSKEI JANOS a' Debreczeni Collegiumnak Seniora.”

A címzett Erdődi János 1685. március 16-án iratkozott a debreceni kollégium diákjai közé, ahonnan Szatmárnémeti iskolájának rektorságába, majd Szatmár város jegyzőségének hivatalába állt. (THURY ETELE: Iskolatörténeti adattár. II. Pápa 1908. 163.) A vers szerzője, Bölcseki János 1682. február 14-én lett a kollégium tagja. Későbbi sorsát nem ismjük. (THURY: i. m. 159.)

35.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 1b. – A vers előtt: „Ez kis munkácskának, Deák nyelvből Magyar nyelvre fordítójának, tudománnyal és kegyes étellel tündöklő Iffiuinak, becsülletes ERDŐDI JANOS Uramnak, tisztességének terjesztésire, írárm szeretettel”, végén: „DÖMSÖDI SAMUEL a' Debreczeni Collégiumnak akkori méltatlan Contrascibája” áll.

THURY szerint Dömsödi Sámuel 1683-ban szubszkribált a kollégium anyakönyvébe. (I. m. 160.) Valószínű ő a szerzője még a Vecsei György *Dissertatio Metaphysica, De lumine mentis naturalis* (Franecker 1692) c. munkájához írott üdvözlőversnek. (RMK III, 3730.)

36.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 2. – A vers előtt: „Ján. 17: 3. Matth. 16: 17. Colos. 2: 2, 3.”, a végén: „NANASI N. ISTVAN Orát. Praeceptor, és a' Collegiumnak Bibliothecáriussa.” áll.

Nánási N. István is 1683-ban lépett a debreceni kollégium diákjai közé. (THURY: i. m. 160.) További életútja ismeretlen.

37.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 2. – A vers előtt: „Ugyan azon becsülletes Tudós Iffiúhoz mint jó akaró Baráttához.”, végén: „Irta KECSKEMETHI K. ISTVAN. A' Debreczeni Col. tagja.” áll.

Kecskeméti Kincses István is 1683-ban jegyezte be nevét a kollégium anyakönyvébe. További sorsáról Pápai Páriz Ferenc tudósít: „Rector scholae Szatmariensis, post eiusdem ecclesiae pastor, inde Viskinum in Máramaros vocatus, mihi ab inusitata humanitate in exilio meo Szatmariensi commendatissimus.” (THURY: i. m. 160.)

38.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 2–2b. – A vers előtt: „August. Super Psal. 64.”, a végén: „SZALACSI SAMUEL, a' Debreczeni Collegiumnak tagja és Poës Praec.” áll.

A vers írója, Szalacsi Sámuel ugyancsak 1683-ban kezdte meg debreceni tanulmányait, s az anyakönyv megjegyzése szerint nem tért haza peregrinációjáról: „Fuit et in Belgio.” (THURY: i. m. 161.)

39.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 2b. – A vers előtt: „Ugyan azon becsülletes Iffiúnak, mint kedves kamarás Társának tisztességére, nagy kedvességgel ír”, a végén: „ZELIZI P. JANOS, A' Debreczeni Collegiumnak tagja.” áll.

Az anyakönyv tanúsága szerint Zelizi P. János – „Johannes Zilizi” – 1686. március 26-án lépett a debreceni kollégium diákjai közé. További életútjáról nem rendelkezünk adatokkal. (Vö. THURY: i. m. 164.)

40.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** + + + 2b. – A vers előtt: „Ez kis munkátskának MAGYAR nyelvre Fordítójának, mint hűséges Doctorának tisztességére nagy szeretettel ír” – a végén: „GYÜRKI CHRISTOF.” áll.

Gyürki Kristóf neve nem szerepel a debreceni kollégium matrikulájában. Ő bizonyára a kötet kiadását elősegítő Gyürki Pál fia volt, s Erdődi János esetleg a tanára lehetett valamilyen formában.

41.

Kézirata: **Versek Újfalusi Kata tiszteletére** (1675–1693) 18b–19b.

Kötetünk már szerkesztés alatt állt, amikor KÖSZEGHY PÉTER a verset megtalálta. A szöveget az ő szívességből átengedett másolata alapján közöljük. A vers előtt ezek a bevezető sorok olvashatók:

„Nemzetes es Naghos Dévék Ujfalui Ujfalusi Kattha, Néhai Nemzetes és Naghos Revai Imre Uram megh hagyot Eözvegye, nékünk nagy jó akaró Nénénk s Aszszonyunk. Tavalí Eöszkendöben Szent Kattalin napját condecoráltuk vala Apollo Déak Verseinkkel, most penigh Neczpali Horizontból egyebbel nem tudunk kedveskedni néked és Szented napját memoriadban hozni, hanem ez Magyar versekkel: vedd azért jó neven mi tülünk, ugy mint ... roktül [?] nem egyebet kívánván néked, egyedül ez alól versek mit foglalnak magában kiknek tenora következik ekképpen.”

A vers után: „, In Neczpal die yn Fest. S. Cattharinae A. D. 1689. Ezt szivessen offerallyák Révai Imre, Péter, Mihály, és Pál négy egy testver Attyafiak. S Gerhard István és Lörintz ket egy testvér Attyafiak.”

Az üdvözlőverset tehát Ujfalusi Kata unokaöccsei és azok osztálytársai mondták el 1689. nov. 25-én. Az özvegy egy éve vesztette el férjét, lásd kötetünk 18. sz. versét. Ugyané kézirat őrizte meg az Újfalusi Kata négy évvel későbbi névnapjára írott vers szövegét is, melyet a 63. sz. alatt közlünk.

Kézirata: **Győri György-ék.** (1692) 87a–90a. – A vers végén: „Amen.”

A vers szerzőjét nem ismerjük. A halotti búcsúztató az 1689-es év utolsó napján hangzott el Szendi Éva temetésén, aki az Ugocsa megyei Szendi család tagja volt, az ugyancsak Ugocsa megyei Gödény István felesége.

5–20 Mint a 31. sor utal is rá, a szerző az Éva név miatt vázolja fel az első emberpár bűnbeesésének történetét.

20 épp – ép.

23 esetek – esésük, botlásuk.

25–28 A sorok variánsát l. a Kállai Miklós-búcsúztató első versének (kötetünkben a 142. sz. alatt) 6–10. sorában!

33–36 A sorok variánsát l. uo. 26–30. sor.

39 Ezentúl – ezennel, mindjárt.

41 világnak utára – mindenki útjára.

44 A sor utáni szöveg magyarul: Az Újhelyi családtól, ahonnan származott.

45 Újhelyi nemzetnek – Feltehetőleg az ugocsai illetőségű Újhelyi (Tisza-Újhelyi) család egyik ága, mely Szatmárba is átszármazott. (Vö. RMKT XVII/11. 539, 859.) L. még Újhelyi Mária halotti búcsúztatóját, kötetünkben a 47. sz. alatt!

53 Uj helyben – szójáték a család nevével.

60 A sor utáni szöveg magyarul: A Kisfaludi család, melyből eredt. – Valószínűleg a gömöri Kisfaludy családra utal.

71 Meg engedgy – megbocsáss.

73 Kölcsei Boldizsár 1672–1699 között szatmári szolgabíró volt, Csekén élt. Kende Ádám kuruc csapatában harcolt, 1678-ban Herberstein szatmári parancsnok menlevelet állított ki számára, oly feltétellel, hogy a király pártján marad. (KÖLCSEY DEZSŐ: A Kölcsey, másképp Szenté-Mágócs nemzetség. Bp. 1930. 45.) – A Kölcsei két szótagúnak olvasandó.

77 Vö. MTörv (5 Móz) 33, 16.

77–78 A sorok szerepelnek az említett Kállai-búcsúztatóban is, vö. 161–162. sor.

87 meg engedve – megbocsátva.

88 A sor utáni szöveg magyarul: Ugyanazon vérből való nővér és fivérek.

90 Nővére, Szendi Erzsébet Pais István felesége volt.

97–100 A Nyéki Vörös-hatást is mutató sorok (vö. RMKT XVII/2. 215. 1421–1428.) a Jelenések könyve 1, 2. terminológiáját is őrzik.

104 A sor utáni szöveg magyarul: A fivérektől.

109 Vö. 29. zsoltár, 5. vers, illetve 92. zsoltár 13. vers!

117–120 A sorokban az 1. zsoltár 3. versében említett folyóvíz mellé ültetett fa képe keveredik a „Sub pondere crescit palma” (Teher alatt nő a pálma) régi latin közmondással. (Vö. RMKT XVII/9. 722.)

125 látnia – látni, látnom.

126 Szívessen – szívből.

128 A sor utáni szöveg magyarul: Férjétől, apósától és rokonaitól.

130 alak – kedves (fn. Vö. MTESz I. 125.)

135–136 A párját vesztett gerlice – aki csak száraz ágra ül, zavaros vizet iszik – elterjedt motívuma a XVII. századi szerelmi és halottas lírának egyaránt. (Vö. RMKT XVII/3. 581, illetve ECKHARDT, EPhK 1929. 93–99.)

142 A férj az ugocsai Gödény család tagja volt.

160 A sor utáni szöveg magyarul: A sógorától.

167 dél színbe – déli verőfényben.

172 Libitina, a halál és a halottak istennője, akit Proserpinával azonosítottak. A költők gyakran jelölték nevével a halált. (Vö. Horatius: *Carm.* III, 30, 6–7.)

174 legeltettem – tápláltam. (A sor utalása nem egészen világos.)

175 Meg engedni – megbocsátani. (Még a 179. és 191. sorban is.)

176 A sor utáni szöveg magyarul: A rokonoktól.

184 A sor utáni szöveg magyarul: Az alattvalóitól.

192 A sor utáni szöveg magyarul: Minden jóakarójától.

196 A sor utáni szöveg magyarul: Az egész gyülekezettől.

197–200 A sorok variánsát l. a Rhédey Zsigmondot búcsúztató második vers (kötetünkben a 8. sz. alatt) 217–220. sorában!

43.

Kézirata: Uo. 50a–53a. – A vers végén: „etc.”

Az ismeretlen szerzőjű vers Kemény János erdélyi fejedelem özvegyének, Lónyay Annának 1690. április 23-án tartott temetésén hangzott el, valószínűleg a család temetkezési helyén, Aranyosmeggyesen.

1 A *Homo bulla* antik költészetre és Bibliára egyaránt visszavezethető képe gyakori eleme a világ változandóságát, mulékonyágát szem előtt tartató halotti költészetnek. Valószínűleg Nyéki Vörös-hatásra terjedt el. Vö. RMKT XVII/2. 183, 186; 4. 221, 8. 174. – Ez utóbbi Janus Pannoniusz-fordítás.

16–20 Szintén Nyéki Vörös *Tintinnabulumának* hatását mutató sorok. (Vö. RMKT XVII/2. 185, 333.)

21–30 Nyéki Vörös idézett versének ubi sunt-katalógusának ösztönzésére született felsorolás.

39 keserülhetni – szánhatni.

47 Wesselényi Pál (1654–1694), Lónyay Anna Wesselényi Istvánnal kötött első házasságából származó fia, az elégtelenek hadvezére; verem – olv. vérem.

52 meg szedett szőlő – bibliai eredetű kép, l. Mik 7, 1.

56–57 Szintén bibliai fogantatású sorok, l. a 3. zsoltár Szenczi Molnár Albert-féle fordítását. (RMKT XVII/6. 22. l. 39. sor.)

67 Wesselényi István, a naplóíró (1674–1734), Wesselényi Pál és Béli Zsuzsanna fia. Nagyanyjához való viszonyát meghatározta, hogy nagyanyja gerendi kastélyában született és valószínűleg ott is nevelkedett kolozsvári iskolázatásáig. – Anna nevű unokája később Bethlen László felesége lett, de elváltak.

81–90 A sorok variánsát l. Újhelyi Mária búcsúztatójának (kötetünkben a 47. sz. alatti vers) 246–255. sorában! A XVII. században rendkívül közkedvelt közköltészeti kép útját l. RMKT XVII/3. 365, 660–666.

100 A sor utáni szöveg magyarul: Együttesen a három említett gyermekhez.

110 vigyázz – figyelj.

111 Csáky István (1635–1699), beregi főispán, Szatmár várának főkapitánya, országbíró. A császárpárti főúr Kemény János és Lónyay Anna támogatója volt. Felesége Lónyay Anna testvére volt.

115 Meg engedni – megbocsátani.

118 borzas tele – vad, kemény tele.

127 Csáky Zsigmond (1665–1738), Csáky István és Lónyay Margit fia, Szepes, Abaúj, majd Pest-Pilis-Solt főispánja, főtárnokmester.

131–135 A sorok fellelhetők kötetünk más verseiben is. L. az Újhelyi Mária-búcsúztató 51–55., a Csomaközi László-búcsúztató 451–455. és a Kökényesdi Zsuzsanna-búcsúztató 201–204. sorát! (Kötetünkben a 47., a 134. és a 135. sz. alatti versek.)

136 Ifjabb Csáky István (1669–1729), Csáky István és Lónyay Margit fia, Ugocsa főispánja. Dolhánál még Károlyival volt, 1706-ban Rákóczi pártján állt.

141–145 Ugyancsak előfordulnak e sorok az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 276–280., a Csomaközi-búcsúztató (134. sz.) 431–435., és a Kökényesdi-búcsúztató (135. sz.) 397–400. sorában.

147 Mindketten Csáky István és Lónyay Margit lányai; Borbála 1667-ben született, Palocsay István felesége lett, 1707-ben özvegyként említik; Krisztina 1654-ben született, Draskovich János, majd Bercsényi Miklós felesége.

160 A sor utáni szöveg magyarul: Nagyságos Kornis Gáspár és Csáki Mária árváihoz.

161 Csáky Mária, Csáky István és Lónyay Margit lánya, 1660-ban született. Nyolc évig volt Kornis Gáspár marosszéki főkapitány második felesége. 1688-ban már őt is néhaiként említik. (Vö. Kornis Gáspár halotti búcsúztatója, RMKT XVII/11. 462–463.)

162 Kornis Gáspár (1641–1683), marosszéki főkapitány, Kornis Ferenc és Wesselényi Kata fia. (Vö. RMKT XVII/11. 459–467.)

167–175 Ugyanezen sorrendben búcsúzik tőlük apjuk is. Zsigmond (1677–1731), gróf, erdélyi gubernátor. István (1680–1741), gróf, Fehér vármegye főispánja. Krisztina (1683–1725), apáca. Anna

(1683–1719), Haller György felesége. Margit (1683–1698), Lázár Ferencné. (VERESS ENDRE: A göncz-ruszkai gróf Komis-család anyakönyve 1446–1917. Bp. 1917.)

176–177 E sorokat l. az RMKT XVII/11. 261. l. 237–238., illetve kötetünk Rhédey Zsigmond búcsúztatójának (8. sz.) 73–74. sorában!

180 A sor utáni szöveg magyarul: A Lónyay családból való testvéreihez.

186 Lónyay X. Lászlónak, III. Gábor és Guthy Erzsébet fiának halálát valószínűleg tévesen teszi a szakirodalom 1682-re, esetleg élt még ekkor, s rá vonatkoznak e sorok.

186–190 E sorok rokonságot mutatnak a Csomaközi-búcsúztató (134. sz.) 69–72. sorával.

192 Lónyay IX. Gábor, III. Gábor és Guthy Erzsébet fia, 1698-ban beregi szolgabíró; III. Ferenc, az előbbi testvére, 1707-ben kuruc ezredes.

193 hívság – haszontalanság, hiábavalóság.

197 Lónyay VIII. András és XI. István is III. Gábor és Guthy Erzsébet fia volt.

199 Lónyay Erzsébet, III. Gábor és Guthy Erzsébet lánya, előbb Bethlen János, majd Ajtay Mihály felesége.

206–210 A sorok variánsait l. az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 206–210., a Csomaközi-búcsúztató (134. sz.) 256–260., a Kökényesdi-búcsúztató (135. sz.) 29–32. és a Kállai Miklós-búcsúztató (142. sz.) I. részének 171–176. sorában!

212 Tasnádszántói Becsky II. György, 1693-ban Szatmár vármegye alispánja.

214 legeltető – tápláló.

217 Egy szótaggal rövidebb sor.

221–222 Vö. a Csomaközi-búcsúztató (134. sz.) 396–400. sorával, illetve RMKT XVII/11. 529; öcsém – húgom.

226–230 L. az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 91–95. sorát!

235 az ki sér – ami fáj.

242 Becski Judit Csomaközi Zsigmond felesége volt. L. a Csomaközi-búcsúztatót (134. sz.)!

44.

Kézirata: Uo. 47b–50a. A vers címe magyarul: Halotti versek, amelyekkel a Krisztusban már kegyesen elhunyt felséges fejedelemszónynak, Lónyai Annának a végtisztetség koszorúját nyújtják.

A 43. sz. versben is előforduló személynevek azonosítását l. ott.

6–10 E sorok variánsát l. a Kállai Miklóst búcsúztató I. vers (141. sz.) 6–10., illetve az Újhelyi Máriát búcsúztató vers (47. sz.) 16–20. sorában!

11–15 E névkatalógust l. RMKT XVII/11. 629.

16–35 E sorok variánsát l. az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 11–30. sorában!

16 alázatos – alacsony.

22 doha – búze.

23 koha – kohója.

24 moha – mohó kívánsága. – E rímekor tagjai gyakoriak a vallásos-halotti költészetben. Előzményeit l. RMKT XVII/4. 238, 386 és 11. 315.

56–60 E sorok variánsát l. Kökényesdi Zsuzsanna búcsúztatójának (135. sz.) 329–332. sorában!

60 mordsága – kegyetlensége.

61–65 E sorok variánsát l. a Kökényesdi-búcsúztató (135. sz.) 333–336., illetve az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 61–65. sorában!

71–75 E sorok variánsát l. az Újhelyi Mária-búcsúztató (47. sz.) 81–85. sorában!

121 Lónyay Anna temetésekor I. Apafi Mihály már egy hete halott volt, a vers tehát még azelőtt készülhetett, hogy halálhíre ismertté lett volna.

122 hiedelme – bizodalma, illetve enyhítője, megújítója.

127 Ivét – íjját, nyílát.

135 Az urtulis – azaz Teleki Mihálytól, aki ebben az évben szintén meghalt.

146–150 A sorok variánsát l. a Csomaközi László-búcsúztató (134. sz.) 411–415. sorában!

154 nézéllyed – nézd, tarts szemmel.

162 Vér Judit (1631–1707), Toldi Miklós, majd 1661-től Teleki Mihály felesége. Tábita, a jócselekedeteiről, alamizsnálkodásáról híres joppebeli nő, akit érdemeiért Péter feltámasztott. (ApCsel 9, 36–41.) A halotti költészet gyakran hivatkozik példájára, vö. RMKT XVII/9. 157; 10. 69; 11. 382, 635.

175 ötsém – húgom.

216–220 A sorok variánsát l. az Újhelyi-búcsúztató (47. sz.) 281–285. sorában!

221–225 A sorok feltehetőleg Körmenyi B. Péter (megh. 1691) szatmári papra, a tiszántúli egyházmegye püspökére vonatkoznak.

226–230 A sorok a szatmári iskola tanítóira és tanulóira vonatkoznak.

45.

Kéziratai:

I. Kismarjai György-ék. (1742) 28b–37a. – A szöveg után: „Finis per me <... > Georgius Kis Márjai Minister Ecclesiae Reformatae Abrud Banyaiensis λυγκρῶς apposit mpria.” A kipontozott rész helyén kitörölt szöveg, esetleg név.

II. Bartók Miklós-ék. (1753) 122–152.

A verset Kismarjai György valószínűleg csak másolta. A halotti búcsúztató az 1689 augusztusában negyvennyolc éves korában elhunyt Sebesi Benjáminné Szörös Erzsébet temetésén hangzott el Abrudbányán, 1690. április 25-én, a kolozsvári unitárius iskola diákjainak részvételével. Kismarjai György életéről nem rendelkezünk adatokkal. Szörös Erzsébetről Jakab Elek jegyezte fel, a kolozsvári unitárius iskoláról írva: „... az abrudbányai nemes Fodor József özvegye, később Sebesi Béniné, Dobra vidéki oláh származású, de unitáriussá lett úrnő, Szörös Erzsébet 192 vert aranyat [504 m. frtot] adott, felét, 252 frtot a nyomdára, felét az iskolának.” (JAKAB ELEK: Kolozsvár története. III. Bp. 1888. 51.)

2 A vers gondolatmenetén szintén a *Discursus de summo bono*-hatás mutatható ki, csakúgy, mint Püspöki Péter Bornemisza Annát búcsúztató költeményében. (Kötetünkben a 20. sz. vers.) Hivatkozásainkban ezúttal is az ott jelzett modern kiadásra utalunk.

15 Azaz Bacchusnak, a bor, a szőlő és a mámor istenének bemutatott áldozat: tivornya.

18–19 Terentius Publius Afer: *A herélt* (Eunuchus) c. vígjátékának szereplőire való utalás. A sokat beszélő *Gnatho* a hősködő katonatiszt, *Thraso* élődíje.

20 színes becsülettel – színlelt megbecsüléssel.

27 A sor az akragaszi zsarnokra, Phalariszra vonatkozik, aki egyes állítások szerint ércbika szobor üres belsejébe vettette áldozatait, s a szobor alá tüzet rakatott.

29 Szókratész (i. e. 469–399) idealista görög filozófust ateizmus és az ifjúság megrontásának vádjával perbe fogták és halálra ítélték. Börtönében itta ki a méregpoharat. Példájára hivatkozik a DSB a 267., és a 444. lapon. – Kritiasz athéni szónok és költő volt, a harminc zsarnok egyike. Fiatalkorában Szókratész tanítványai közé tartozott, de később önző politikai intrikák szervezője lett. Száműzetése után a harmincak egyikeként kegyetlen zsarnok.

34 Phlegethon, hatalmas tűzfolyam az Alvilágban, mely Tartarust, a kárhozat színhelyét határolja. (Vergilius: *Aeneis*. VI, 548.)

42 Csüggettek – csüggöttek.

48 Azaz Krisztustól.

57 Delphisnek Fébussa – Delphoi ókori város a Parnasszosz lábánál Közép-Görögországban. Apollónnak szentelt temploma jóshely volt, ahol a felszálló gőztől elkábult papnő szavait a templom papjai magyarázták. Fébus = Phoebus, Apollón: a költészet, a gyógyászat és a jóslás istene.

58 Dódóné görög jóshegy Épeiroszban, ahol Zeusz papjai mondtak jövődőt a tölgyfák susogásából és a forrás vizének csobogásából.

59 Ammon egyiptomi isten alakját a görögök Zeusz (Jupiter) alakjával olvasztották össze Leghíresebb temploma és jóshelye Ammonium volt, a líbiai sivatag oázisa. Jóshelyét, mely nem szavakkal, hanem jelekkel adta tudtára híveinek a jóslatokat, Nagy Sándor is felkereste, mikor is a jóshely elismerte őt Ammon isten fiának. (Curtius: *Historia Alexandri Magni*. IV, 29. skk., Arrianus III, 4.) Ennek emlékére öltözött Nagy Sándor ismételt bíbor ruhába, fejét pedig szarvakkal ékesítette. (Athenaios XII, 537 C.)

61 oráklumak – orákulumoknak, jóshelyeknek; szózatnyak – szózatjai, szólásai.

66 gymnósófisták – A görögök szerint az indiai bölcsök egy osztálya, mely meztelenül élt az erdőkben. Két felekezete volt: a brachmanok és a samanaeusok. Külön indiai nép neve is. Említésüknek van magyar irodalmi előzménye is, mely talán kapcsolatba hozható a jelen hivatkozással. „Indianak pusztáiban meztelen lakozó, az napot nap kelettől foghva mind nap nyugotiglan, sarkon forogva keménnyen nézhető bölcs Gymnosophistáktól-is, szép intést hallott régenten Alexander, midőn kívánnya töllök, hogy kémének ő tölle valamit akarnának, és meg adná nékiek. Amazok örökké való életet

kíváncsi; Agy, ugymond, minékünk halhatatlanságot, mert az[t] minden állatoknál fellyeb böcsüllük. Kiknek világ bíró Sándor így szólott: Holot én magam is halandó vagyok, miképpen tehetnélek titeket halhatatlanokká? Mondának az bölcsek: Holot azért magadot halandónak ismired lenni, hogy nem elégszel meg az te ösödtől maradot országgoddal, hanem az egész nap keletet sok gonossággal illeted?... ” (Pataki Füsüs János: *Királyoknak tüköre*. Bátfá 1626. 155–156. – RMK I, 549. (Quintus Curtius Nagy Sándor-életrajza nyomán.)

68 gyakorlatták – gyakran látogatták.

89 Szintén az *Aeneis*re utaló sorok. (Vö. *Aen.* II, 705–725.) – E motívum felbukkan a Rákóczi Borbálát búcsúztató első vers 113–116. sorában is. (Kötetünkben a 64. sz. alatti vers.)

96 A sor értelme: melyről mindegyikük fogadalma, esküvése kezeskedik.

97 A szótagszámfelesleg a korban rendkívül gyakori *fejedelmekben* alakkal korrigálható. – A tárgy részletes kifejtését l. DSB 361–442.

102 nyul háton jár – azaz nem állandó, rövid ideig tartó.

103 Ti. Dávidhoz hasonlóan, amiként Saul üldözte Dávidot.

104 Hámánt arra a fára akasztották fel, amelyiket ő ácsoltatta Márdokeus számára. (Vö. *Esz* 7, 1–10.)

105–108 L. kötetünk 2. sz. versének 85. sorához fűzött jegyzetünket!

108 Színes méze – nem igazi méze; fulakja – fullánkja.

109 Nagy Sándort a DSB több okból is említi elrettentő példaként, vö. 106, 159, 186, 196, 287.

115 Julius Caesar és Pompeius Magnus esete is gyakori példázata a DSB-nek. L. különösképpen a 157–158., és a 287., valamint a 418. lapokat!

117–120 Vö. Lk 12, 18–19., illetve DSB 143.

124 legeltető – tápláló.

136 vagyoni – létező.

137–144 Vö. Ter (1 Móz) 1.

145–156 Vö. Jel 4.

147 Serafim 's' Kerubin – szeráfok és kerubok, a főangyalok.

157–160 Vö. Iz 66, 1–2.

173 Azaz, a nemlétezőből létező váljék.

179 Vö. Jel 1, 8.

181 Farisé – A farizeus vocativusi alakja, megszólítás. A farizeus és a publikánus – vámszedő – történetét l. Lk. 18, 10–14.

185 A Babilont építő és azzal dicsekvő Nabukodonozor mondását l. DSB 317, 337, 383.

187 Kölcsenek – kölcsönök.

188 Vö. Ter (1 Móz) 18, 27.

233 vagyant – létezőt.

234 karmasinból – kékes árnyalatú élénkpiros szín, illetve ilyen színű kelméből, bőrből.

235 ingyen – pusztán.

239 temérdek – vastag, sűrű.

244 Sidrák, Misák és Abednégó nem borult le Nabukodonozor bálványa előtt, ezért tüzes kemencébe vetették őket, ahonnan kiszabadultak. (Vö. Dán 3.)

248 Tágulást – könnyebbülést.

250 Azaz az Úrban. Vö. 2 Sám 22, 47.

253 ersébethi neved – A héber nyelvből kölcsönzött szó jelentése: Isten kedveltje.

261 Kérkedcség – kevélység, dicsekvés.

277 Öt – olv. öt; utalás Abrudbánya Európa-szerte híres aranybányáira.

285 Azaz Indiát és Amerikát.

289 Egy szótaggal hosszabb sor, az *Európában* négy szótagúnak olvasandó.

310 sellyéjében – koporsójába.

319 Reménség 's' félelem közt – Curtius IV, 15. parafrázisa.

320 Seneca több helyütt él az élet = viharos tenger, halál = kikötő metaforával, valószínűleg az ő hatására teijedt el a halotti irodalomban. (Vö. *Polybius vigasztalása*, 70. levél, 104. levél.)

323 rakodcsága – megterheltsége.

334 Ti. Jézussal.

341 kompásul – irányítúként.

342 Farusul – világítótoronyként.

347 Sirtes és Kharibdis – Syrtis, két zátonyos öböl Afrika északi részén; Charybdis – megszemélyesített örvény a messinai szorosban. (Esetleg a Scylla és Charybdis és a Syrtis kontaminációjával keletkezett kifejezés.) – Vö. még: Vergilius: *Aen.* VII, 302.

348 táblái – oldaldeszákai.

350 tanácsot tartottak – biblikus eredetű kifejezés, vö. Dán 6, 7.

356 frissült – újult, szépiült.

361 L. a 320. sor jegyzetét!

367 Vö. ApCsel 9, 36–41.

378 Vö. Kiv (2 Móz) 16, 4.

379 Vö. 1 Kir 17, 4–6.

380 Vö. Kiv (2 Móz) 16, 13–35.

46.

Nyomtatott kiadása: **M. Bándi P. Samuelnek Rövid magyarázattya a LXVIII. Súltárra.** Franeker 1690. (RMK I, 1383.) + + + 3 – + + +. – A vers előtt: „E munkátskának dicsiretivel tudós authorának tisztességére”, a vers után: „&c. &c. Amen.” áll.

A vers szerzőjéről a kötet nem szolgál információval. Kelte az 1690-es év júniusára tehető, ugyanis Bándi P. Sámuelnek az olvasóhoz szóló ajánlása alatt az 1690. június 1. dátum áll.

A kötet szerzőjének további sorsa is ismeretlen: (Mező) Bándi P(ap) Sámuelről még azt tudjuk, hogy az enyedi Bethlen Kollégium anyakönyvébe 1686. ápr. 1-jén jegyezték be nevét az alábbi, nem éppen hízelgő kommentárral: „Versutus, acad. salutavit. Nihil attulit.” (JAKÓ–JUHÁSZ 111.) 1687-től volt a franekeri egyetem hallgatója, s 1691-ben Amszterdamban időzött, ő kótyavetyélte el Tótfalusi Amszterdamban hagyott matrixait. Hazatérte után nem sikerült anyagilag felelőssé tenni. 1695-ben már halott. (Vö. JAKÓ ZSIGMOND: Erdélyi féniks. Bukarest 1974. 460–461.)

3–6 Éva őszanya nevére utal. A héber szó jelentése: élet.

15–16 L. Krisztus beszélgetését a samaritánus nővel Jákób forrásánál! (Jn 4.)

25 Az *Europaba* négy szótagúnak ejtendő.

29–30 Vö. Bír 4.

33–36 Utalás Ahasvérus (Xerxész) perzsa királyra.

33–44 Vö. Eszter könyvével!

45–52 Vö. Judit könyvével! Az apokrif könyv hősnőjének esete a törvényhez ragaszkodó kegyes nő példája a vallási és politikai szabadság érdekében.

54 jutot kies réhre – ért szép kikötőbe, azaz révbe jutott ügye.

57–61 A wittenbergi világ- és történelemszemléletnek a magyar reformáció gondolkodására hatást gyakorolt periodizációjának elemei.

73 Sevèrus – Valószínűleg Septimius Severus (193–211) római császárra utal a szerző, azonban Mammaea nem az ő anyja volt, hanem Aurelius Severus Alexanderé, aki nem volt olyan zsarnoki természetű, mint nagybátyja.

82 Diocletianus – C. Aurelius Valerius (284–305) római császár, 303-ban elrendelte a keresztények üldözését, s ezrével végeztette ki a parancsait megtagadókat.

83 Maximus – Aurelius Valerius Max. Herculus, sirmiumi származású tábornok, akivel Diocletianus megosztotta a hatalmat. – Egy szótaggal rövidebb sor.

84 Licinius – 307-ben Galerius nevezte ki Augustusnak, 325-ben Constantinus megölette.

85 Galerius – Galerius Valerius Maximianus, 293-ban nevezte ki Diocletianus Caesarnak; állítólag ő bírta rá Diocletianust a keresztények véres üldözésére. 311-ben halt meg.

86 Maxentius – Maxentius Aurelius Valerianus, római társascsászár, Maximianus fia, akit Galerius és Constantinus Chlorus 306-ban fogadtak maguk mellé. Kegyetlenségéről és durvaságáról volt hírhedt, 312-ben a Tiberisbe fulladt.

93 Hélèna aszszony – Constantinus Chlorus felesége, I. (Nagy) Constantinus anyja. Hitbuzgó keresztény volt, s fia is pártfogásába vette a kereszténységet. Férje caesari címmel Gallia és Britannia társuralkodója volt, a vers ezért említi Helena szerepét a kereszténység ottani terjesztésében és védelmében.

98 Nagy Constantinus – Flavius Valerius Aurelius Claudius (306–337), előbb a Római Birodalom nyugati tartományainak császára, majd legyőzte a keleti tartományok társascsászárait is, s

egyeduralkodó lett. Kiépítette a monarchikus önkényuralmat és fokozatosan államvallássá tette a kereszténységet. – Egy szótaggal rövidebb sor.

105 áttál – olv. által. – Egy szótaggal rövidebb sor.

109 A pálmafa vagy pálmaág a győzelem jelképe volt, s mint ilyen, gyakran élt vele a protestáns művészet is.

117 Romai sötétség – a katolikus vallás.

121 Johanna Albretta – Jeanne D'Albret (1528–1572) navarrai királynő, Margit királyné lánya, a reformáció buzgó tejesztője.

126 Egy szótaggal hosszabb sor, az *Eüropát* három szótagúnak olvasandó (csakúgy, mint a 137., 153., 166. sorban).

132 Hibemia – Írország.

134 Claudia Vallesia – Claude Valois. – Egy szótaggal hosszabb sor, a *Claudia* három szótagúnak olvasandó (a 147., 214. sorban is).

135 Franciaí Ferencz – I. Ferenc francia király (1515–1547) a Valois-házból.

138 vallis Fellina – Szövegromlás a *vallis Familia* = *Valois család* helyett?

139 Rhaetia – kb. a mai Tyrol és környéke.

140 Ferrara – Ferrara olasz tartomány.

152 aluttya – altatja.

157 Elizabeth – I. Erzsébet angol királynő (1588–1603), utalás a II. Fülöp elleni 1588-as tengeri győzelemre.

158 Debôrâja – prófétanő, Izrael bírása. (Vö. Bír 4–5.)

167 Semirâmis – Assíria legendás királynője, a legenda neki tulajdonítja Egyiptom, India és Etiópia meghódítását. Ugyancsak nevezetes a babilóniai függőkertek kialakításáról. (Egyébként nem Erzsébetet, hanem Margit dán királynőt (1353–1412) szokták „Észak Semirâmisának” nevezni.)

169 Saeculom – évszázad.

171 A Libanon hegyén nőtt cédrusokat.

173 Borboniai – Bourbon.

174 XIV. Lajos francia király a Bourbon-dinasztiából (1643–1715). Abszolút monarchiájának kiépítésében a vallásüldözés is jelentős szerephez jutott.

178 Mária Stuarta – Mária, angol királynő (1689–1694) a Stuart-házból, II. Jakab lánya, Orániai Vilmos németalföldi helytartó felesége.

179 Franciaí Syonnak – a francia protestáns egyháznak.

189 AEmiliâ Charlotta – Charlotte Amalie dán királynő (1650–1714), V. Keresztély felesége.

193 Lajos – XIV. Lajos.

196 nyult – olv. nyújt, ad.

197 második Sâra Aszszony Sofia – Sárát, Ábrahám feleségét, Isten népének anyját gyakran megtették a keresztény nők példaképének; Sofia – Sophie Charlotte (1668–1705) III. Frigyes brandenburgi választófejedelem, majd 1701-től I. Frigyes néven porosz király felesége.

207 Bornemisza Anna, I. Apafi Mihály felesége (1630–1688). Halotti verseit I. kötetünkben a 20–21. sz. alatt!

221–222 A főnixmadárról azt tartották, hogy halálát érezvén, gyúlékony anyagból fészket készített, s fészkével együtt maga is porrá égett. A hamujában egy férget találtak, amiből újra főnix támadt. Krisztus halálának és feltámadásának szimbólumaként is szokták alkalmazni.

47.

Kézirata: **Győri György-ék.** (1692) 43a–47b.

A vers Rajki János feleségének, Újhelyi Máriának a halotti búcsúztatója. Mint a cím is jelzi, a temetés 1690-ben ment végbe, a vers szerzőjét nem ismerjük. Győri György kötetébe az 1685-ben elhunyt Rajki Zsigmond – Rajki János és Újhelyi Mária korán elhalt gyermeke – halotti beszéde után van bemásolva. (Vö. RMKT XVII/11. 537–541.)

Újhelyi Mária valószínűleg az ugocsai Újhelyi (Tisza-Újhelyi) család Szatmárba átszármazott ágához tartozott.

1–2 E sorok szó szerint megtalálhatók az ugyancsak a *Győri György-ék.*-ben fennmaradt Zoltán Anna-búcsúztatóban. (Vö. RMKT XVII/11. 628.) A két vers számos ponton mutat átvételt, párhuzamot,

így felvetődhet annak lehetősége, hogy e versnek is köze van Szatmárnémeti Jánoshoz, a szatmári iskola poétikai osztályának tanítójához, aki a Zoltán Anna-búcsúztatót elmondta, s esetleg szerezte is.

1–4 A gondolat Pál Rómaiaknak írt levele 5. részének 12. versén alapszik, maga a kifejezés a 6. rész 23. versében kerül elő.

6–10 E sorok variánsát l. Lónyay Anna második búcsúztatójának (a továbbiakban: Lónyay II) a 6–10., Kállai Miklós első búcsúztatójának (a továbbiakban: Kállai I) pedig a 16–20. sorában! (Kötetünkben a 44., és a 141. sz. alatti versek.)

11–30 A sorok variánsát l. Lónyay II, 16–35. sorában!

17–20 A rímekkel kapcsolatosan l. a 44. sz. vers 21–25. sorához fűzött jegyzetet!

36 A korból több Rajki János név is ismeretes, itt valószínűleg Szatmár 1695. évi szolgabírójáról van szó.

44 Vö. Ter (1 Móz) 29–30.

46–50 Variánsát l. a Csomaközi Lászlót búcsúztató vers (a továbbiakban: Csomaközi) 291–295. sorában! (Kötetünkben a 134. sz. alatt.)

51–55 Variánsát l. Lónyay Anna első búcsúztatója (a továbbiakban: Lónyay I) 131–135. és Csomaközi 451–455. sorában (Kötetünkben a 43. és 134. sz. alatti versek.)

61–65 Variánsát l. Lónyay II, 61–65. és Kökényesdi 333–336. soraiban.

71 Újhelyi Ferenc özvegye Pogány Borbála – Pogány Zsigmond és Zoltán Anna lánya – volt, életének 1664–1694 közé eső szakaszára vannak adatok.

72 E sor az 56. zsoltár Szenczi Molnár-féle fordításának 26. sorára utal vissza (RMKT XVII/6. 139), de variánsa olvasható az RMKT XVII/11. 266. lapján is.

79 Újhelyi Sándor 1700-ban ugocsa jegyző, később alispán.

81–85 Variánsát l. Lónyay II, 71–75. sorában!

91–95 Variánsát l. Lónyay I, 226–230. sorában!

96 Újhelyi Borbála Maróthi Mihály felesége volt.

105 A sor utáni szöveg magyarul: Sógorához, nemes Maróthi Mihályhoz.

106 Maróthi Mihály 1687-ben Szatmár vármegye szolgabírája volt, 1692-ben Nagyrosályon említik birtokosként. (Turul 34. 69.)

116–120 Variánsát l. Csomaközi 41–44. és Kökényesdi 281–284. sora, illetve RMKT XVII/11. 637.

121–125 Vö. RMKT/11. 637.

126–130 Variánsát l. Csomaközi 37–40., Kökényesdi 125–128. és Szécsényi Mária búcsúztatójának (132. sz.) 185–188. sorában, illetve: RMKT XVII/11. 637.

136–140 Variánsát l. Csomaközi 246–250. sorában!

136 öcsém – húgom.

137 Czeglédi Mózes a Zemplén vármegyei Czeglédi család tagja lehetett.

146–150 Variánsát l. Csomaközi 266–270. sorában!

147 Engedgyetek – engedjétek, bocsássátok meg.

151–155 Variánsát l. Csomaközi 306–310. és Kökényesdi 21–24. soraiban!

151 Holló Zsigmond bizonyára az 1685-ben elhunyt „Krompáchi Üdösbik Holló Zsigmond” szepesi tanácsos fia volt. E sorok tanúsága szerint maga is jelentős közeleti szerepet töltött be. (Vö. RMKT XVII/ 11. 533, 857.)

156 fel magasztala – felemelt.

161–170 Variánsát l. Csomaközi 206–215. sora, illetve RMKT XVII/11. 631.

182 Mára – keserűség; Naomi kérte, hogy így hívják, mert az Úr megsanyargatta. (Rut 1, 20–21.)

184 savára – sójára.

186 meg engedgy – megbocsáss.

191–195 Elemeit felhasználja Csomaközi (146–150. sor) és Kökényesdi (97–100. sor).

205 A sor utáni szöveg magyarul: Nemes Becski Györgyhöz.

206–210 Variánsait l. Csomaközi 256–260., Kállai I, 171–176., Lónyay I, 206–210. és Kökényesdi 29–32. soraiban!

207 Tasnádszántói Becsky II. György szatmári alispántól kötetünk több versében is búcsúznak.

216–220 Variánsát l. RMKT XVII/11. 631.

220 kedven – kedvére.

221–225 Variánsait l. Csomaközi 56–60. és Kökényesdi 185–188. soraiban! Vö. még: KKK 358.

226–230 Variánsait l. Csomaközi 186–190. és Kökényesdi 181–184. soraiban!

241 Korodi Sámuel nevét 1692-ben említik, mint kinél Lipcsey István jobbágysai vannak elzálogosítva Tyuszkán, Kelecsényben, Obleszkán és Porkelecsényben. (Turul 12. 116.)

246–251 Variánsát l. Lónyay I, 81–90. sorában! L. még a sorokhoz fűzött megjegyzéseket a 43. sz. vers jegyzetei közt!

256–260 Variánsát l. Csomaközi 441–445. sorában!

262 Szabolcs, Ugocsa, Zemplén megyében több Megyeri család is élt ez idő tájt, nem sikerült kideríteni, melyik családhoz tartozott Megyeri János.

265–270 Variánsát l. Kállai I, 176–180. sorában!

271 A Kálnási család Sáros vármegye legrégebbi családjainak egyike volt, Kálnás és Gálszécs volt birtokaik központja.

276–280 Variánsait l. Lónyay I, 141–145., Csomaközi 431–435. és Kökényesdi 397–400. soraiban!

280 A sor utáni szöveg magyarul: Szolgáloihoz és jobbágysaihoz.

281–285 Variánsát l. Lónyay II, 216–222. sorában!

285 A sor utáni szöveg magyarul: A temetési szertartás minden résztvevőjéhez.

295 A sor utáni *Clausula* nótajelzése kötetünk 19. sz. versének incipitjét adja meg. Dallamát nem ismerjük.

308–311 Variánsát l. Csomaközi 505–508. sorában!

48.

Nyomtatott kiadásai:

I. Pápai Páriz Ferenc: Pax Corporis. Kolozsvár 1690.)0()0 2a–2b. – A vers aláírása: „Igaz indulatnak bizonyoságtételével irta SZ. NEMETHI SAMUEL, Kolosvári Reform. Professor.”

II. Pápai Páriz Ferenc: Pax Corporis. Kolozsvár 1695. (RMK I, 1474.) πb–ππa.

Az első kiadás szövegét jelentéktelen helyesírási változtatásokkal lenyomtatta Brewer Sámuel Lőcsén 1692-ben. (RMK I, 1432.) Ezt a szöveget azonban Pápai Páriz, az 1695-ös kiadáshoz írt ajánlása szerint, nem ismerte el magáénak. Az 1695-ös szöveghez viszont még üdvözlőverset írt Enyedí István, Csepregi Turkovics Mihály és Tótfalusi Kis Miklós, a kötet nyomdása. (L. kötetünkben a 79., 80. verseket, illetve: RMKTXVII/13. 35. sz.)

Bár Pápai könyve csak 1690-ben jelent meg, előjáró beszéde szerint már 1687 júliusában készen állt. Az üdvözlővers tehát e dátum és a megjelenés éve, 1690 között keletkezett.

A vers szerzője Szathmárnémethi Sámuel (1658–1717), református tanár. Szatmári és kolozsvári iskolái után 1680-ban indult felsőbb akadémiákra. Utrecht, Leiden és Franeker voltak főbb állomásai peregrinációjának, melyről hazatérve, 1683 őszétől lett a kolozsvári református kollégium kartézianus szellemű tanára. 1693 és 1695 között II. Apafi Mihály nevelője volt. Több mű: üdvözlővers, gyászvers, biblia magyarázat szerzője. (L. ZovLex 578–579.) Tótfalusi Kis Miklós egyik ellenfele. (Vö. HEREPEI, Adattár III. 202–207.)

5 dagályábul – gógjéből, kevélységéből.

9–12 Vö. kötetünk 33. sz. versével és annak jegyzeteivel!

49.

Nyomtatott kiadása: **Miskolczi Gáspár: Egy jeles Vad-kert.** Lőcse 1702.

Miskolczi (Csulyak) Gáspár (1627–1696), református esperes Olaszliszván született (más forrás szerint Miskolcon 1628-ban), majd Sárospatakon járt felsőbb iskolába. Innen Hollandiába ment tanulni, 1651-ben az utrechti, 1653-ban a franekeri egyetemre iratkozott be. Hazatérte után előbb nevelősködött, majd Ónodon és Bodrogkeresztúron vállalt lelkészi hivatalt. Báthory Zsófia ellenreformációs törekvései következtében menekülnie kellett, először Szilágysomlyóra, később Nagybányára távozott. 1689-ben innen is tovább kellett állnia, s hatvanegy esztendősen korábban a jezsuiták üldözése elől Erdélybe futott. Teleki Mihály vette pártfogásába, Görgényben telepítette le, ahonnan a magyarigeni prédikátorságra, majd a székelyudvarhelyi lelkészségre választott, s az udvarhelyi egyházmegye esperesi tisztét töltötte be haláláig. Teológiai művet írt peregrinációja során: *Angliai independentizmus* címmel. (Utrecht 1654. RMK I, 893.) Miként Zoványi Jenő felhívta rá a figyelmet, munkájában puritanizmusellenességről tesz bizonyosságot.

Miskolczi Gáspár görögnyelvi tartózkodása alatt kezdte el fordítani Wolfgang Frantze (1564–1628) *Historia sacra animalium* c. művét, és Sajón fejezte be négy hónap megfeszített munkája után, 1691. augusztus 25-én. Megjelenését nem érte meg, fia, Miskolczi Ferenc, a löcsei nyomda „egyik cultora” állított emléket apjának a mű 1702-es kiadásával. (Modern kiadását STIRLING JÁNOS válogatta és rendezte sajtó alá, illetve látta el utószóval. [Bp. 1983.] Az itt közölt versek némelyike az ő válogatásában is napvilágot látott.)

Mivel kötetünk jegyzeteinek összeállításakor Magyarországon nem állt rendelkezésünkre Frantze műve, kérésünkre NÉMETH S. KATALIN volt szíves Miskolczi fordítását egybevetni az eredetivel. (Szívességéért ezúton is köszönetét mondunk.) A wolffenbütteli Herzog August Bibliothek példányának (Wittenberg 1612) szövege alapján nemcsak az eredeti versbetétek pontos szövegéről és – egyes esetekben – forrásairól, hanem Miskolczi Gáspár fordítói módszeréről is nélkülözhetetlen információkat nyerünk. (Ahol külön nem jelezzük, ott Miskolczi latin idézeteinek szövege teljesen megegyezik az eredetivel.)

a) Valószínűleg egy ismeretlen régi magyar vers töredékét idézi fel emlékezetből Miskolczi Gáspár.

b) Az eredeti szövege: „Ex quibus haec etiam fluit admonitio, ne propter ignorantiam prorsus abjiciamus vel contemnamus bonarum rerum studia, sed ea in aliis amemus & admirari discamus, ne audiamus illud: *Ars non habet osorem nisi ignorantem*” (43.)

c) Az eredetiben ez áll: „Hujus antipathiae allegoria multiplex potest esse: studia literarum sunt quasi arietes, quib. mitescit ferocitas barbarorum, sicut recte dicitur: *didicisse fideliter artes emollit mores*” (47.)

d) Az eredetiben: „Contrà sicut Leó dicitur parcere supplicibus, ut habet vulgatus versiculus: *Parcere subjectis scit nobilis ira Leonum...*” (72–73.)

e) Vö. Frantze 75. Ovidius: *Fasti* I, 493.

f) Frantztól nincs adatunk.

g) Frantztól nincs adatunk. Valószínűleg Miskolczi önálló betoldása. A toposz egyik irodalmi feldolgozását l. RMKT XVII/11. 690, illetve kötetünk 165. sz. versének 113–116. sorában!

h) A Frantztól idézett teljes szöveget l. a g') betétben. (525.) Martialis 13. könyvének 92. epigrammája: „Inter aves turdus, si quid me iudice certum est, / Inter quadrupedes *mattea* prima lepus.” (Vö. M. Val. Martialis: *Epigrammaton libri*. F. G. SCHNEIDEWIN. Lipsiae 1876. 317.)

i) Frantzenál: „Saepenumero hybernus mensibus egreditur extra caulas & extra septa sua, & nivibus obruitur, neque potest redire, nisi pastor ipsum reduxerit, alias n. periret Valde a. pulcher est versiculus de ove errante, *Rarò una errat, raroque revertitur una*” (236.) O. NAGY GÁBOR Magyar szólások és közmondások c. gyűjteményében mint régi eredetű közmondás szerepel, abban az értelemben, hogy az elveszett holmit keresni kell, mert magától nem kerül elő. (Bp. 1966. 321.)

j) Az eredetiben: „Inprimis verò omnes oves infirmæ sunt capitibus, scabiæ valde obnoxia, & sicut de erroribus antea dictum est, *rarò una sit scabiosa*, sed quemadmodum versus habet, *morbida facta pecus totum corrumpit ovile*, Et una inficit totum gregem.” (237.) E mondás is szerepel O. NAGY GÁBOR idézett gyűjteményében, azzal a jelentéssel, hogy egyetlen rossz ember megronthat egy egész közösséget. (I. m. 321.)

k) Az eredetiben: „Sicut ergo in lege locationis fundi excipi solet, ne colonus capra natam in fundo pascat: Ita omnibus bonis semper ob oculos esse debeant versus: *Quisquis amat dictis aliorum laedere famam, Hanc mensam vetitam noverit esse sibi*” (251.)

l) Frantzenál: „Eandem fortunam expertus fuit etiam Aratus, cui lentum venenum fuit suppedatum: cum igitur finem vitæ persentisceret, exclamavit, haec sunt præmia regiae amicitiae, fuge

aulam.” (268.) – Aratosz (i. e. 277–214) Sziküónból származó görög vezér történetét l. Plutarchos: *Aratos* 52. Az V. Philipposz által megmérgeztetett férfi esetét és utolsó szavait idézi a DSB is. (Vö. 380.)

m) Az eredetiben ez áll: „In genere a vultures quidnam significant, ex hoc solo potest elucescere, quod Seneca invehens in illos, qui expectant aliorum mortes, & ex testamentis aliquid sperant, ita ait: *si vultur es, cadaver expecta*” (438.) Senecánál: „Vultur est, cadaver exspectat.” (*Epist.* 95.)

n) Frantzenál: „Deinde sicut vultures tantum vivunt cadaveribus, ita plurimi sunt, qui nec laborant, nec honesta exercent commercia, solummodo sperant se aliquid adepturos ex haereditatib. contra illud Catonis: *In mortem alterius tu spem tibi ponere noli.*” (438.) – Cato teljes mondása: „Cum dubia et fragilis nobis sit vita tributa, / In morte alterius spem tu tibi ponere noli.” (*Dicta Catonis*. Iterum edidit GEYZA NÉMETHY. Budapestini MDCCCXCV. Liber 1. 19.)

o) Frantzenál: „Eadem ratione accomodetur hic icon ad haereticos, sycophantas & calumni arores, qui & ipsi ut pavones, vestitu sunt angeli, voce Diaboli, incessu latrones.” (365.)

p) Az eredetiben: „... optima est Resp. ubi nec duces & magistratus propter dignitatem superbiunt, aut etiam exactionibus torquent miseros subditos, sed propter officium faciunt quae digna sunt tali officio, in caeteris verò sibi metipsis exequant subditos.” (372.)

r) Az eredetiben így áll: „Vetùm laccessendi & insidias struendi aquilae nequaquam cedit sive robur animi, sive caetera species Saepè igitur vincit aquilam, & in pugna valde est fortis, ut vere hic possit locum habere illud, quod dicitur, *furor fit patienti a saepius laesa: item furor arma ministrat telum vel ira facit*” (375.)

s) Frantzenál: „Haec est illa avis, de qua *auctor philomelae* Glottorat immenso de turre Ciconia rostro.” (382.)

t) Vö. Frantze 392.

u) Vö. Frantze 393.

v) Vö. Frantze 416 [Horatius: *Epist.* 1, 14, 43.]

z) Vö. Frantze 419.

a') Vö. Frantze 419. [Ovidius: *Trist.* III, 7, 41–42.]

b') Vö. Frantze 454. [Vergilius: *Georg.* I, 389.] *Et sola...* kezdettel.

c') Vö. Frantze 455.

d') Vö. Frantze 461. A latin vers utolsó sorában a *sancta* helyett *casta* áll.

e') Vö. Frantze 482–483. [Ovidius: *Her.* IV, 89.]

f') Frantzenál: „Referunt historic. Cecinnum Volaterranum ducem comprehendisse hirundines, secumque abstulisse in castra, & post victoriam alligasse schedulas, & dimisisse hirundines. Hae igitur mox redierunt domum ad pristinas nidos, & amicis victoriae nuncium attulerunt. Et haec quoque est imago, de non deferenda societate Ecclesiae, quia cui non est Ecclesia mater, illi non erit Deus pater, juxta vetustissimum Ecclesiae.” (523.)

g') Vö. Frantze 525. A pontos Martialis-idézetet l. a h) betét jegyzetében!

50.

Kézirata: **Bod Péter: Gellius Transylvanicus.** (XVIII. sz. I. fele.) 111–112.

A magyar szöveg együtt szerepel latin eredetijével:

Epitaphium Rev. Viri Valentini Nyiresi Eccl. Igeniensis
Pastoris et senioris Tractus.

Membra Valentini sita sunt hic Nyiresi cujus
Dedita vita Deo cognita cuique fuit
Ter denos discendo, quater denosque docendo
Annos impendit. Nunc utriusque satur.
Bis sex charorum sita sunt hic corpora; factam
Exspectant, mira nominis arte domum.

Bod Péter a sírverset felvette a *Hungarus tymbaules continuatus* (1766) c. epitáfiumgyűjteményébe, ahol többet elárul Nyiresi Bálintról: „Viri varia Eruditione ac Pietate celebris V. D. M. Ecclesiae Lugasiensi; tandem M. Igeniensis ac Dioeceseos Albensis Senioris, denati An. MDCXCI sepulti Albae Juliae.” És a vers végén: „Marmor sepulcrali insicum.” (89.) – Szerzőjét nem ismerjük.

51.

Kézirata Petrőczy István leveleskönyvében volt Zayugrócon, azóta elveszett vagy ismeretlen helyen lappang. Kiad. ERDÉLYI PÁL: Kurucz költészet. Bp. 1903. 136–138; KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei. Ösvény 1913/4 (II.) 42–44; KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei 1690–1699. Bp. 1916. 10–12; KKK 360–361.

A verset – verses levelet – Petrőczy István a szerbiai Morava folyó mellett szerezte 1692. március 21-én. A versfőkébe a PÉTROCZI ISTVÁN KÜLDGIÉ, a verssorok végébe a RÉVAI ERSEBETNEK üzenetet rejtette.

Nótajelzése Balassi Bálint önmaga nevére szerzett bűnbánó versére utal. Vö. BÖM I. 128. Dallama; RMDT II. 121. sz.

Szövegközlésünk KOVÁCS SÁNDOR szövegén alapul, mert ERDÉLYI a nagyközönség számára készült kiadásában az igényeknek megfelelően átírta a szöveget. Olvasatuk még így is több helyen eltér, s eredeti hiányában nem lehet eldönteni, kié a jó olvasat. A lap alján e két kiadás eltéréseit közöljük. Petrőczy István (1657–1712), felvidéki birtokos nemes, az azonos nevű kuruc előkelő fia. Maga Thököly Imre diáktársa, valószínűleg erre az időszakra vezethető vissza szoros kapcsolatuk: Petrőczy 1677 végétől részt vállalt Thököly minden fontosabb vállalkozásában. Thököly-hűsége miatt kellett távol élnie feleségétől és házatól. Török földön élve Pozsarevácon írta e verses levelét is feleségének Révay Erzsébetnek, aki 1696-ban válaszolt, ugyancsak verssel vigasztalva férjét. (L. kötetünkben a 82. sz. verset!) Levelezésükből kiderül, hogy 1685-ben látta utoljára feleségét, 1691–92-ben Thököly hadainak parancsnoka volt. 1694–96 között kegyelemkérési tervei voltak, de levelei Thököly kezébe kerültek, s ebből különböző kellemetlenségei származtak. Felmerült annak lehetősége, hogy Zrínyi Ilona kicserélésekor az ő felesége is utána mehessen, de – mint leveleiből kitűnik – Petrőczy nem igazán akarta, hogy felesége kövesse őt a török földre.

A karlócai békekötés után Havasalföldében élt, ahonnan 1704-ben érkezett a Rákóczi fejedelemmé választó gyulafehérvári országgyűlésbe. Csatlakozott Rákóczihoz, tábornok, fejedelmi tanácsúr lett. 1711-ben kegyelmet kért és kapott, s élete hátralevő idejét otthonában töltötte betegeskedve. 1712. szept. 29-én temették el Necpálon. (Búcsúztatóját l. KKK 687–688.)

Az utolsó évek nyugalmit megzavarta az a váratlan eset, hogy megérkezett hozzá az a nő és gyermeke, akivel együtt élt Havasalföldében. (Vö. DEÁK FARKAS: Magyar hölgyek levelei. Bp. 1879. 406–430, ahol Révay Erzsébet Radvánszky Jánosnak panaszodik.)

18 Hermon – Palesztina északi határát jelző hegység, az Antilibánus legmagasabb része, a Hermon harmatja gyakori kifejezés a korabeli költészetben. Vö. 133. zsoltár, 3. vers.

22 tétetű – hamis, csalfa.

23 színlése – színlelése.

34 ERDÉLYI olvasatát valószínűsíti, hogy a korban már használták.
65 Morva – Morava folyó Szerbiában.
67 Bőjtmás – március.

52.

Nyomtatott kiadásai:

I. Ács Mihály: Zöngedező mennyei kar. Lőcse 1696. 261–264. – A vers végén: „Amen”.

II. Ács Mihály: Zöngedező mennyei kar. Lőcse 1703. 203–206. – A vers végén: „Amen”.

III. AZ SZIKSZAI Templomon gyakorlott Istennek itéleti. Lőcse 1694. A7b–A8b. Hasonmásban kiad. OBÁL BÉLA: Hungarica Vitebergensia. Halle 1909. (IV. sz.) – A vers végén: „Németből Magyarra fordított die 28. Martij Anno 1692.”

A nótautalásban jelzett dallamot l. az RMDT II. 198. sz. alatt!

Amint OBÁL közleményéből kiviláglik, a névtelen fordító már 1692. március 28-án kész volt művével. Hogy mégsem az 1694-es lőcsei kiadás facsimiléjét vettük alapul, arra az a halvány gyanú jogosít fel, hogy Ács Mihály a verset felvette kötetébe – esetleg az ő munkája. így az ultima manus elvét szem előtt tartva az életében megjelent két kiadást választottuk. (Életrajzát l. RMKT XVII/11. 761–764.)

A számos sajtóhibát jelölés nélkül javítottuk. Címbe: Schveiniiz, crak, tudgyae, értbetni, 20 nyny, 53 kesertes, 69 közörtök, 83 Ghristus.

5 Azaz januárban.

7 Bol Schweiszeritz – Nem tudtam azonosítani, a mai Schweinitz németországi város közelében lehetett.

8 Slesia – Porosz Szilézia.

9 Schweinitz – Város Porosz Sziléziában, ma Németország területén. – Egy szótaggal hosszabb sor.

11 buglyássan – borzasán, kócosan.

80 Magdolnát – Mária Magdaléna, akiből Krisztus hét ördögöt űzött ki – a Jézushoz való vonzódás példája lett. (Vö. Lk 8, 2.)

82 Hagyatok – olv. hagyjátok.

90 OBÁlnál a sor végén: Amen.

53.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-lt. (OL) P 658, Új rendezés, 15. cs. 3251. Versek. 609. Címe: *Nemes es Vitezlő Makranczi Lakatos Janos Mester Uramnak mint kedves barattyának s bizodalmas jó akarójának és betsülletes, szemérmetes és jó erkölcsű Leanzónak szebeni Thot Eva aszszonynak kezfogasbeli alkalmatosságokat meg tisztelte és örvendezve kedveskedett ő Kglmeknek Dje 7bris A 1692 [!]* – A vers végén: „Amen.”

A verset tartalmazó papír hátlapján – a versíró kezétől – különféle tolipróbák, latin verspróbálkozások, Prónai György neve, valamint a „Prónai habet Dje 16 7bris A 1692.” szöveg áll.

A vers utolsó két szakasza már csak a jobb oldali margón fért el, függőlegesen. Ugyancsak a hátlapon, más kézzel: „Istentül vagy hat kegyelmetek dolga, / Istenes és rendes igaz hazassaga, / Jo Plantz Istvan uram és ... Lunz Agnetha, / Kegyelmetek eltevelis <annak> s-azis <vigas> megvigasztalasa.” – A női név olvasata bizonytalan, előtte egy szó olvashatatlan.

A versszerző Prónai György életéről annyit sikerült kideríteni, hogy 1699-ben kancelláriai íródeák, majd jegyző volt. Ugyancsak a Teleki-lt.-ban maradt fenn tőle néhány levél az 1689–1694-es évekből. (P 662, Teleki Sándor osztály, 7702–7706.)

A vers címzettje Makranczi János lakatos mester, illetve jegyese, a szebeni illetőségű Tóth Éva; róluk nem rendelkezünk adatokkal.

12 Vö. Mt 10, 30.

54.

Nyomtatott kiadása: **SIRALMAS CRONICA.** Lőcse 1696. Kiad. SZINNYEI JÓZSEF: Két verses krónika a XVII. századból. TT 1879. 378–382. – Kiadásunkban a nyomtatvány néhány értelmetlen sajtóhibáját hallgatólagosan kijavítottuk. A vers szerzőjét nem ismerjük. Esetleg azonos az ugyanezen

nyomtatványban olvasható Tunyogi Sámuel-búcsúztató szerzőjével. (L. kötetünkben a 30. sz. verset!) A két mű láthatóan párja egymásnak. A Tesla-búcsúztató ugyanakkor – az alább jelzett helyeken – Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulumának*, illetve Tonsoris Sámuel Újlaki Ferenc felett mondott búcsúztatójának hatását viseli magán. (Vadai Istvánnak tartozom köszönettel, hogy az átvétel tényére felhívta a figyelmemet.)

Nótajelzése a kedvelt XVI. századi moralizáló halottas versre utal. (Vö. RMDT I. 188/1. sz. dallam, illetve RMDT II. 134–135.)

A vers keletkezését – a nyomtatvány dátuma alapján – és Tesla halálát 1696-ra tették. A mezei hadak főkapitánya, híres végvári tiszttartó Várad 1692-es ostrománál esett el. Az ostromot a Thököly-fogságból kiszabadult Heisler Donát tábornok irányította. Az ostrom java májusban folyt, s a várat június 5-én adta át a török. A versben ez a tény még nem említődik, így Tesla Mihály halála még a győzelem előtt történt. A vers keletkezése kb. 1692 második felére, végére tehető.

Tesla Mihály életéről és származásáról alig rendelkezünk adatokkal. Esetleg rokona annak a Tesla Péternek, akinek 1685 márciusában adományozott nemességet a török elleni harcokban mutatott vitézségeért I. Lipót. (Vö. REXA DEZSŐ: Czímeres nemes levelek Fejér vármegye levéltárában. Turul 1913. 130.) A család nyugat-magyarországi lehetett, mert az 1687-es győri megyegyűlésen hirdették ki az adományozást. Talán erre enged következtetni a kiadvány címében jelzett *császári* előnév is, esetleg a Sopron megyei Császárfalura utalván. (Volt azonban Császári nevű falu Szatmár vármegyében is.)

1 A *pállya* szót a szövegkörnyezetnek megfelelő értelemben nem tartalmazza szótáraink. Esetleg a *pályája* rontott alakja lehet.

13–16 Utalás az *Iliász* hőseire: Priamosz fiát, a legvitézebb trójai hőst Akhilleusz, a legbátrabb görög hős öli meg.

28 Vö. a Tunyogi-búcsúztató (kötetünkben: 30. sz.) 101. sorával! A ráró- vagy sas-szárny „ki-terjedet tolla gyors vitézséget jegyez”. (RMKT XVII/8. 10.)

35 szárába – lábszárába.

39 Fogjad – olv. fogjad.

51 LEOPOLD – I. Lipót német-római császár, magyar király.

62 Heisler, Donatus, gróf, császári tábornok. 1683-ban Bécsnél, majd 1686-ban Buda alatt tűnik ki. Több sikeres kurucellenes akció lebonyolítója. 1690-ben Zemyestnél Thököly fogságába esik, Zrínyi Ilonáért cserélik ki. 1696-ban esik el Temesvárnál.

69 tanácsa – végzése, ítélete.

74 Horvát János valószínűleg azonos azzal, aki Szatmárban volt tiszttartó, majd 1686-ban Buda alatt harcolt.

76 fogyon – fogjon; szénnye – színe.

82 Deák Ferenc Thököly ezereskapitánya; hadvezére 1685-ös elfogatása után császári szolgálatba állt. Buda ostrománál egy huszárezred parancsnokaként találkozunk nevével. 1697-ben a hegyaljai felkelők ellen harcolt. 1703-ban csatlakozott Rákóczihoz, ahol szintén ezredesi rangot viselt. 1709-ben császári fogságban volt Aradon.

87 A *Jonatháni Öcsém* kifejezés, csakúgy, mint a Tunyogi-búcsúztató 63–64. sorában, kettejük elválaszthatatlan barátságára utal. (Vö. Dávid és Jonathán viszonya, 1 Sám 18.)

101 Gödény Pál végvári hadnagy. 1692-ben Diószegen telepedett le. 1698-ban Bánffy György erdélyi gubernátor pocsaji jószágának tiszttartója. 1703-ban Bóné Andrással együtt szervezte a bihari kuruc felkelést. 1705 februárjában Eölyös János ezredének vicekapitánya.

109 Szabó János később rác katonai közösségben szolgált a császárt, majd 1704 októberében egész csapatával átpártolt Rákóczihoz.

115 szövetnek – gyertya, fáklya.

121–132 Vö. Tonsoris Sámuel versének 185–196. soraival! (RMKT XVII/11. 260.)

129–132 Vö. Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulumának* 353–356. sorával! (RMKT XVII/2. 186.)

135 Joab Dávid mostohatestvérének, Serujának Fia, Dávid legkiválóbb hadvezére.

137–148 L. a Tonsoris-vers 157–168. sorait (uo. 259), illetve a Nyéki Vörös-vers 209–212., 217–220., 249–252. sorait (uo. 182–183)!

158 L. a 87. sor jegyzetét!

165 A joppebeli jótevő történetét l. ApCsel 9, 36.

169–172 Vö. 2 Tim 4, 7–8.

(Itt köszönöm meg NAGY LÁSZLÓ szíves segítségét, melyet a katonaéletrajzok adatainak beszerzésében nyújtott.)

55.

Nyomtatott kiadása: **Debreczeni K. János: Isten ajandekaval való kereskedes.** Debrecen 1693. d3b–d4a. – A vers aláírása: „Irta SZENCZI JANOS a’ Szoboszlai Ecclesiának lelki Pásztorá Fratrūque Scriba.”

Szenczi János üdvözlőversét Debreczeni Kalocsa János (1632–1710) *Énekek éneke*-fordítása elé írta. A fordítás az olasz Giovanni Diodati munkájából készült, illetve annak kibővítése révén. A vers arra is utal, hogy a fordító már elég idős korában készítette e szerelemmel kapcsolatos munkáját.

A kötethez üdvözlőverset írt még Szilágyi Tönkö Márton is. (Vö. RMKT XVII/11. 54–55.)

A vers kelte 1692 végére, 1693 elejére tehető, ugyanis Debreczeni Kalocsa János ajánlásában 1692. „Karácsony havának utoljárt” említi, míg Domány János *Approbatio operis*ének dátuma 1693. február 16.

A vers szerzője Szenczi Szabó János (?–1700 után), aki 1671. jan. 28-án iratkozott be Debrecenben, hol később köztanító, majd senior lett. 1677-ben Utrechtben, egy év múlva Leydenben tanult. Hazatérve mezőtúri, majd hajdúszoboszlói lelkész. E versét éppen szoboszlói prédikátorságában írta. Egyéb műveit l. ZovLex 591.

19 bizonyos – biztos.

24 Délre jö – tetőpontra hág.

56.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** d4b. – A vers aláírása: „Irta VECSEI GYÖRGY, Debreczeni Scholának edgyik Moderatōra.”

Az üdvözlővers szerzője Vecsei György református lelkész (?–1723). 1683-ban iratkozott felsőbb osztályba Debrecenben. 1689-ben Franeckerben találkozunk nevével, hazatérte után, 1692-től Debrecenben tanít. Két év múlva Nagykálló lelkésze, majd a szabolcsi egyházmegye esperese 1697-től. 1703-ban debreceni lelkész, 1716-ban kilép papi tisztjéből és hivatal nélkül él 1723 elején bekövetkezett haláláig.

Műve: *Dissertatio Metaphysica, De lumine mentis naturalis*. Franecker 1692. (RMK III, 3730.)

15 Fura szórend a rím kedvéért!

57.

Kézirata a csíksomlyói katolikus főgimnázium tanári könyvtárának *Méheskert* c. kötetében volt. Kiad. BALLÓ ISTVÁN: Kemény Simonné Perényi Kata halotti dicsérete. ErdMúz 1899. 104–107.

Perényi Kata Kemény János erdélyi fejedelem fiának, Kemény Simonnak volt második felesége. Férje – Udvarhelyszék főkapitánya, Fejér megye főispánja – 1675-ben hunyt el. (Halotti búcsúztatóját l. RMKT XVII/11. 304–309.) Perényi Katáról NAGY IVÁN nem ad kielégítő tájékoztatást – a halálára készített kötetből tudjuk, hogy 1693. április 20-án halt meg. (L. kötetünk 58. sz. versét és annak jegyzeteit!)

A búcsúztató szerzőjét nem ismerjük.

6 Príni – Perényi.

10 A Torda megyei Marosvécs a Kemény család birtoka volt.

13 L. 1 Kir 6.

22 A sor így értelmetlen.

37–40 Simeon Jákob és Lea második fia volt. Vö. Ter (1 Móz) 29, 33.

53 Vö. Jel 5.

61 Vö. Ter (1 Móz) 41.

85 Helyesen: *hét* kenyérrel. Vö. Mt 15, 32–39.

101 A *hét csillag* valószínűleg a *hét szentségre* utaló kifejezés. A Krisztus által rendelt látható jelek részesítik malasztban a lelket és megszentelését eszközük, ezek: keresztség, bérmálás, oltáriszentség, bűnbánat, utolsó kenet, egyházi rend, házasság.

109 A Péld 9, 1-re vonatkozó sorok.

Nyomtatott kiadása: **ΒΡΑΧΥ ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ ΟΛΟΙΠΟΙΚΟΝ** Seu **Synoptica Virtutum enarratio: Quibus, ILLVSTRISSIMA ac MAGNIFICA DOMINA, DOMINA CATHARINA PERENYI, Anno AErae Christianae MDCVIIC. Die 20. Aprilis CLAUDIOPOLI defuncta, in hac mortalitatis peregrinatione, quo-ad Patriam illam coelestem, cursûs humanae vitae beatum terminum contigisset, velut passibus quibusdam incesserat.** Kolozsvár 1693.

A verseket a „quondam Bathoriani Claudiopoli Romano-Catholici Seminarii alumni” adták elő, a latin versek alatt az O. A. M. D. G. aláírás áll.

Az elhunyt erényes tettekben bővelkedő életútját a kiadvány rajzos symbolumokkal követi végig, s ezeket latin verssel is magyarázza. A magyar versek ezek magyarításai-átdolgozásai.

a) Symbolum I. Stemmatis claritatem, et Magnis cvm familiis conjunctionem figurat.

Clara Palatino, quamvis sim sanguine nata
Filia, vel Proavis Principibusque soror,
Quid mihi? coelestis nisi sim cognata Parentis.
Cerno Cherub facies, huc mea signa vocant.
Quid moror, ad similem si ducunt Numina vultum?
De facie ad faciem cui licet esse parem.

1 A rokonsághoz tartozó négy fejedelem: Perényi Imre, Forgách Zsigmond korábbi palatinusok, Esterházy Pál, az akkori nádor, illetve Kemény János erdélyi fejedelem, akinek fia, Simon feleségül vette Perényi Katalint.

4 Egy szótaggal hosszabb sor, a *genealogiáját* hat szótagúnak olvasandó.

b) Symbolum II. Via virtvtvm Illvstrissimae Dominae D. CATHARINAE de PERENY. Temporis usura.

Nae tu Cecropiam fueras imitata cohortem:
Graniferoque cibum qui legit ore gregem.
Pro te, próque DEO nunquam tibi crastina luxit
Lux ad opus quaevis lux hodierna tibi.

A locus helyesen: Gal 6, 10.

c) Symbolum III. Vniversarvm virtvtvm Christianarum Semina, ac MATRES VIRTUTES Theologicae, Quam CATHARINAE in usu.

Quos dedit autumnus natae, ver terminat annos:
Ver metit autumnô semina jacta solo.
Mirer? at aeterno dignissima facta magali
Tam citò debebant semina messe frui.
Spes fuerat semen Fidei conjuncta tenaci.
Fructus, quos capient horrea, amoris erant.

Az alcímben: jószágos – erényes.

d) Symbolum IV. Ejvs Devm orandi assidva cvra.

Dacia Sacrificis quia rara cremabat in aris
Thura; precum dederas undique thura DEO.
Queis votis novit Numen, sed noscat et omnis:
Nempe oleant Patriis ut stata thura tholis.

e) Symbolum V. Jejvniorvm frequentia.

Ut rosa, sic Virtus tunc plùs expirat odoris,
Cum foveat unda rosas parcius; hancque cibus.
Crebra p̃ys lacrymis Catharis jejunia pavit.
Mirum haud Virtutes h̃c oluisse bene.

A locus helyesen: Pred (Eccli.). 24, 14., illetve 15.

f) Symbolum VI. Liberalitas Catharinae in Deum et proximum.

Quid Spectator ades? nihil h̃c nisi lumina spectas:
Lumina coelesti concilianda throno:
Et geminos nummos viduae. Discedito avare;
Non est haec votis mens-a-opulenta tuis.
Indige pauper ades, Numen quoque dives in omnes:
Hic quod adest capiant Proximus, atque DEus.

g) Symbolum VII. Complures p̃pillos, et orphanos alvit amore sui dilectissimi Jesu.

I male munde: in te CATHARINAE est nulla supellex:
Cujus opes omnes non nisi Numen erant.
Huc ea se, huc alitos à se stimulaverat orbos.
Verae ut opes ubi sunt, cuncta ibi corda forent.

h) Symbolum VIII. Aervm̃narvm, qvae Catharinam invenerant, tolerantia.

In Gentilitia quot sunt sub imagine formae,
Tam mihi multa pati sors inimica dedit.
Humanae in vultu, reliquisque volantibus alae:
Caeterae pars terrae, p̃arsque natantis erant.
Quidquid erat, mundi poterat sub acinace frangi:
At nequijt laedi mens bene firma DEO.

i) Symbolum IX. Morte, aliisque casibus erepti chari.

Dacia quàm varijs vidit te casibus actam!
En vitae compar fata tulère tuae;
Unicaque afflicti proles solamina cordis!
Tristè gemens ulmo quid nisi turtur eras.

j) Symbolum X. Omnes amaritudines dylcorabat Christi Domini cruce.

Non tantùm regio latices Sur gignit amarus:
Est undans ubivis talibus orbis aquis.
Sed Catharis Domini crucis id virtute levabat,
Quidquid amaroris lymphæ marina dabat.

k) Symbolum XI. Singularis in SS. eucharistiam et B. V. affectus.

Tu mihi quot festis fueras vectigal amoris,
Quando Mariana conscia lucis eram.
Hic pia vota, meae h̃c ponebam vulnera vitae,
Hincque migraturae ferculae sacra dabas.
Non mihi jam ratis haec viventi carbasa pandet,
Ast animae fiet bajula cymba meae.

1) Symbolum XII. Constantia ejvs in bene coeptis.

En rota, quam haud Boreas, Aquilonum, flabunt [?] faventûm,
A semel arrepto calle movere queunt.
Orbita virtutis fuit haec: Catharina cui sic
Institit, ut nulla hinc mobilis arte foret.

A locus helyesen: Préd (Eccli.) 11, 21.

m) Symbolum XIII. Aeternorum in Catharina collivm desiderium.

Pergite felices animae super aethera, Matris
Pignora; vos moerens subsequar ipsa Parens.
His ego praemissis poteram num vivere Mater?
Et tantis vix non succubuisse malis.
Accelera mors, dicebam mea vincula solvas
Te comite ut natis Mater adesse queam.

n) Symbolum XIV. Semper prompta mori.

Lanea quid torques ô mors vestigia? nunquam
In Catharinae aedes has inopina venis,
Immo nec ignota: en speculum te prodit adesse.
Netum est: scinde ubi vis stamina ducta manu.

o) Symbolum XV. Mortua est nocte Dominicae diei primo jam quadrante in feriam secundam inclinata.

Septima nocturnis quae lux modò cesserat horis,
Hebdomas haec alijs coepta laboris erit.
Tu requiesce polo: satis est Catharina laborum.
Hebdomas aeterna coepta quiete tibi est.

A locus helytelen, nem sikerült azonosítani.

p) Symbolum XVI. Ejvsdem ad alpes VECS sepulturae locvs.

Per varias tandem mundi jactata procellas,
Securo ad tempus, cymba quiesce loco.
Hic mihi continuos gemitus, et toedia vitae
Fecerat; hic rursum toedia facta levet.
Suscipite ô Natae Matrem, date vivere Matri,
Continua absque quibus Mors cui vita fuit.

3–4 E sorok Pál Timóteushoz írt második levelére utalnak. (4. rész, 7–8. vers.)

r) Symbolum XVII. Beatae resurrectionis spes de Catharina.

Ultima Paschalem lux quae praecesserat Agnum,
Obsequijs finem praebuit illa meis.
Longiùs ast Parcae traxerunt stamina vitae,
Donec vicinus Spiritus ipse foret.
Cum Vita morior: bona spes! Paschalis hic Agnus,
Spiritus hícque meae mortis Abactor erit.

A locus helyesen: Jn (Joan.) 6, 63.

59.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-lt. (OL) P 658, Új rendezés, 15. cs. 3251. Versek. 967.

A címében keltezését viselő vers és az 1694. ápr. 4-éről származó – kötetünkben a 60. sz. – nyolcsoros egy verses lírai napló darabjaiként készülhettek. Az őket tartalmazó füzet szétfoslott, más részét nem sikerült fellelni. A láthatóan összetartozó, azonos kéztől származó versek a levéltár rendezése során elkerültek egymás mellől. A szerző vélhető azonossága miatt kötetünk kronológiai rendjét megbontottuk.

A vers szerzőjét nem ismerjük.

1 Semei volt az a benjáminita férfi, aki átkozta, szidalmazta a menekülő Dávidot. (2 Sám 16, 5–13.)

60.

Kézirata: Uo. 14.

L. az előző vers jegyzetét!

61.

Nyomtatott kiadása: **Dányádi János: SIRALMAS VERSEK.** H. n. 1694. Kiad. GYÖRFFY ISTVÁN: Nagykunsági krónika. Karcag 1922; MKBR 225–226; KRISTÓ GYULA: Békés megye a honfoglalástól a törökvilág végéig. Békéscsaba 1981. 199–201.

Nótajelzése kötetünk 133. sz. versének kezdősorát idézi. Dallamát nem ismerjük.

A vers a török hadsereg segédsapataként működő tatárok tiszántúli pusztításai kapcsán íródott. 1693. október 19-i dátummal az alábbi leírást adja az eseményről az 1699-es löcsei kalendárium: „A’ Tatár Pogányság Gyula táján nagy hirtelen fel-ütven, a’ Berettyó környékén Bihar-Vármegyében szerteszellyel Debreczenig el-felejtethetlen nagy vér-ontást, rablást, égetést téssen.” (RMK I, 1546.)

Cserei Mihály szinte ugyanezen szavakkal emlékezik meg a tatárdúlásról, de még hozzáfűzi – a versben említettekkel összhangban : „... sok embereket levágván, sokakat a falukon levő templomokban szorítván, rájuk gyujtogatá a templomokat, s ott égének feleségestől, gyermekestől nyavalyások, sok ezer embereket, asszonyokat, leányokat, férfigyermekeket keserves rabságra fűzven. Míg a német armáda elérkezék, addig vissza is mene békivel.” (Cserei Mihály: Erdély históriája. S. a. r., bev., jegyz. BÁNKÚTI IMRE. Bp. 1983. 252.)

A mű szerzőjéről, Dányádi Jánosról – aki verse szerint maga is fogságba esett – mindössze annyit tudunk, hogy 1693-ban a debreceni iskola diákja volt; ladányi rektor, majd nádudvari nótárius és végül Nagykőrös jegyzője lett. (Vö. THURY ETELE: i. m. II. 172, illetve ESZE TAMÁS: Egy siralmas ének. Az Út 1952. május 11–17. 3.)

A vers tehát valamivel 1693. október 19-e után keletkezett, s nyomdahely nélkül 1694-ben jelent meg.

16 A nótajelzésben hivatkozott ének sorának variánsa.

21 Az 1683-ban Bécs alá menő, majd onnan visszatérő török-tatár sereg egyszer már elpusztította a Nagykunságot, de 1691-ben is félték az újabb tatárjárástól. (Vö. GYÖRFFY ISTVÁN: Nagykunsági krónika. Karcag 1984.⁴ 56–57.)

27 Ti. a váron belüli török és a várhoz érkezett tatár csapatok tagjai – Gyulát majd csak 1695-ben veszik vissza a töröktől a császári csapatok.

28 dúlság – dúltság, zsákmánylás, prédálás.

29 bontság – zűrzavar, a rend felbomlása.

37 Vj-falu – Berettyóújfalú.

48–50 Galga szultánként emlegették, de a galga afféle másodkáni méltóságot jelentett. Ő volt a török hadsereg segédsapataként kirendelt krími tatárok vezetője, Tohtemis-Gerai (megh. 1699) fia.

69 Bokros ohajtásra – sok sírásra.

95 Egy szótaggal rövidebb sor.

117 Júdat és a’ Siont – Magyarországot és a protestáns egyházat.

119 Az oroszlán a bűn és a gonoszság megtestesítője is volt, a Sátánt jelképezte.

122 Vö. Ter (1 Móz) 19.

142 A galamb az egyház szimbóluma is volt. (Vö. TAKÁCS BÉLA: Bibliai jelképek a magyar református egyházművészetben. Bp. 1986. 76–77.)

166 Vö. Jón 3.

171–175 Vö. Ter (1 Móz) 19.

187 emészszerk – fogyatassék (esetleg: enyészék).

191–195 Vö. Ter (1 Móz) 13, 16.

201 E sor és a következők visszautalnak Sodorna és Gomorrha már említett történetére, s Ábrahám közbenjárására: ha ötven igaz található Sodomában, ömiattuk kedvezzen az Úr a többieknek is.

208 Ohajtanak – kívánnak, vágyakoznak utánad, de állhat *sóhajtanak* értelemben is.

220 épits – építsd; dél színbe – teljes ragyogásába.

226 Legeltessed – tápláld. – E sor bibliai átvétel: Mik 7, 14.

231 Szintén a Mik 7, 14-re visszautaló sor: „Legeljenek Básánban és Gileádban, mint a hajdankor napjain.”

242 A’ mind szent havának – októbernek.

62.

Kézirata ismeretlen helyen van. Hajdúhadház város jegyzőkönyvéből kiad. NAGY SÁNDOR: Hajdúhadház története. Hajdúhadház 1928. 34.

A töredékben fennmaradt vers szerzőjét a kiadó a város valamelyik jegyzőjében véli feltalálni. A vers keletkezéstörténetéhez l. az előző vers jegyzetét: ugyanazzal az 1693. október 19-i tatárdúlással kapcsolatos. E sorok már az időközben megérkezett császári hadak elől menekülő tatárokról adnak tudósítást.

2 lajtmánynya – hadnagya.

7 Hatház – Hajdúhadház, Hajdú-Bihar megye.

9 Bökömbe – Bökönybe, a Hajdúhadháztól néhány kilométernyire északkeletre fekvő Szabolcs-Szatmár megyei faluba.

63.

Kézirata ugyanaz, mint a 41. sz. alatt közölt versé. KÖSZEGHY PÉTER másolata alapján közöljük. A vers előtt egy latin bejegyzés, alatta dátum: „1693 Die 25. Novembris”, tehát Katalin napjának dátuma, s feltehetőleg az utána következő névnapi üdvözlőversre vonatkozik. A vers után az unokaöccsök nevei: „Per Emericum, Petrum, Michaellem, demum Paulum Revay...”

64.

Kézirata: **Poetica miscellanea**. 12a–14a. – A cím után („Anno 1693. die.”) a nap dátuma hiányzik. A szöveg végén: „Finis hic est operis mercedem posco laboris &c. Borbala Rak. penna probar. &c. &c. &c.”

Rákóczi Borbáláról sem okleveles, sem családtörténeti adatok nem szólnak. Egy – bizonytalan – feltevés szerint Rákóczi III. Ferenc és Nagy-Mihályi Anna lánya volt. (Turul 1893. 39.) Sokkal valószínűbb KÖBLÖS ZOLTÁN vélekedése, aki szerint a Váradnál 1664-ben elesett Rákóczi László és Bánffy Erzsébet lánya volt, Rákóczi Erzsébet testvére. 1693-ban halt meg, 28 éves korában, Csicseri Orosz Pál feleségeként. (GenFüz 1905. 49–51.) A vers szerzőjét nem ismerjük. (L. még a következő verset is kötetünkben, másolata ugyanazon kéztől maradt fenn.)

11 széki – közepe, belseje.

13–14 Azaz körzővel felosztotta.

15 Szep – csecsemő. – Az *iffiu* három szótagúnak olvasandó.

21–32 E sorok valószínűleg Prágai András *Fejedelmek serkentő órája* c. művének (Bártfa 1628. RMK I, 566.) ajánlólevelére mennek vissza, ahol Prágai Plinius „Natura omni animanti mater, soli homini noverca est” – mondására hivatkozva (*in proemio lib. 7.*) ugyanezzel a bizonyító anyaggal érvel. (L. RMKT XVII/8. 470.)

27 talu – toll.

28 czudar – silány, hitvány.

35 sovány – savanyú.

40 Többire – többnyire.

43–44 Seneca *Marcia vigasztalásában* olvasható e gondolat.

51 márvánnyal – a márványból készült dobókockával.

61 delczeg – ellenszegülő.

67 bajra – párviadalra.

71–72 Utalás arra az esetre, amikor Xerxész a Helléspontosznál át akart kelni a tengeren és hidat veretett, ám az elkészült hidat egy vihar lerombolta. Xerxész a híre feldühödött, és megparancsolta, hogy Helléspontoszt háromszáz korbácsütéssel fenyítsék meg, és dobjanak a mélyébe egy pár rabláncot. (Hérodotosz VII. 34–36.) Az esetet említi a már idézett ajánlólevelében Prágai is. (Vö. RMKT XVII/8. 479.) Ismerhette a szerző a DSB-ből is. (Vö. 285–286.)

74 féle – olv. fele.

75–76 A nagyratörő Phaëthon története Ovidius *Metamorphoses* c. műve első kötetének 747–773., és második kötetének 1–332. sora alapján vált széleskörűen elterjedté. – A *Phaëtonnal* négy szótagúnak olvasandó.

99 Eurydice – Eurüdiké nimfa Orpheus felesége volt. Kígyómarás következtében halt meg. Visszatérhetett volna a Hadészből, ha férje nem követte volna őt.

100 A *Phyce* valószínűleg romlott névalak *Phryne* helyett, akiről Szenczi Molnár Albert jegyezte meg: „Egy híres tisztátalon aszszon volt Athenasban...” (Idézi Szepsi Csombor Márton *Összes Művei*. S. a. r. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN és KULCSÁR PÉTER. Bev. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN. Bp. 1968. 613.)

112 Amnon és Támár történetét I. 2 Sám. 13.

114–116 Aeneas hátán menekítette az égő Trójából atyját, az idős Anchisest. (Vö. Vergilius: *Aen.* II. 705–725.) A motívum felbukkan kötetünk 45. sz. versének 89–92. sorában is.)

117–120 Kleobisz és Bitón a szülők iránti szeretet példaképei. Héra papnőjének, Küdippének voltak a fiai. Egy Héra-ünnep alkalmából ökrök híján maguk vontatták anyjukat az istennő oltárához. Közvetlenül tettük után bennük mutatta meg az istennő, hogy jobb meghalni, mint élni. Anyjuk ugyanis azt kérte számukra az istennőtől, ami az ember számára a legjobb: dicsőségben haltak meg. – A rájuk való hivatkozás azért lehetett népszerű a halotti költészetben, mert Szolón – Kroiszosz kérdésére – őket tartotta a második legboldogabb embernek. (Vö. Hérodotosz I. 31.) – Az Absolon-pártütéssel szembeállított Kleobisz és Bitón-történet a magyar irodalomban másutt is előfordul. Szentmártoni Bodó János *Az tékozló fiúnak történetében* hivatkozik rá. (Vö. RMKT XVII/4. 405.)

128 sovány – savanyú.

129 Caelius Firmianus Lactantius retorikatanár, a szeretetvallás hirdetője. A Diocletianus-féle keresztényüldözés elől elmenekült Nicodemiából.

133 Id. Dionüsziosz Szürakuszanosz (i. e. 406–400) Szürakusai tyrannosa. Hatalmának nagyságáról és bukásáról I. DSB 242. (Diodórosz XIV. 7–8. alapján.)

134 A Quintii patrícus nemzetség több tagja volt diktátor. Az utalás esetleg L. Quintius Cincinnatusra vonatkozik, aki i. e. 458-ban volt diktátor, s maga vonult vissza fényes karrier után hivatalából.

145 Midasz phrygiai király történetét – aki azt kívánta, hogy minden arannyá változzon, amihez hozzáér, s majdnem éhen halt, mert az eledel is arannyá vált (I. Ovidius: *Metamorphoses* XI, 85–220.) szintén vehette a szerző a fentebb említett Prágai-ajánlóleveléből (RMKT XVII/8. 482.) –, de említi Szepsi Csombor (i. m. 377) és a DSB is (222).

148 Marcus Licinius Crassus Dives római consul (i. e. 114–53), az első triumvirátus tagja. Azt állították róla, hogy a parthusok aranyára sóvárgott. Veszett csatája után fejét levágták, olvasztott aranyat öntöttek szájüregébe; „hogy akinek a lelkét a kincs utáni vágy tüzelte, annak élettelen testét még holtában is égesse az arany”. (Florus: Róma háborúi. III. 11. Ford., utószó, jegyzet: HAVAS LÁSZLÓ. Bp. 1979. 105.) L. még: DSB 196, 239.

161 A sort nem tudom pontosan értelmezni.

165–172 V. Károly német-római császár a Habsburg-dinasztiából (1519–1556), spanyol király, 1556-ban a San Juste kolostorba vonult vissza a világi hatalomból.

168 A *bő* esetleg elírás *be* vagy *bé* helyett.

169 egességgel – köszöntés, jókívánságot kifejező üdvözlés (a 174. sorban is).

65.

Kézirata: **Uo.** 14b–17a. – A vers végén: „Amen.” Kiad. KÖBLÖS, GenFüz 1905. 50–51.

A vers ugyanazon kéz írásával került lemásolásra, mint az előző. Értelmezéséhez l. a 64. sz. verset és jegyzetét!

A címe magyarul: Búcsúzás, előszóval.

6 A' Felső Salemben – azaz a menyországban. Salemben volt Isten hajléka a földön. (Vö. 76. zsoltár, 3. vers.) Némelyek szerint Jeruzsálem értetik alatta, mások Shilok-ra javítják a héber alakot.

14 Rákóczi Julianna Borbála (1672–1717) II. Rákóczi Ferenc nővére, Aspremont gróf felesége. (Versét l. RMKT XVII/11. 615–616.)

21 groff Aspermont – helyesen: Aspremont-Reckheim, Ferdinand Gobert (1643–1708), császári altábornagy, 1691-től Rákóczi Julianna férje.

22–23 Utalás a 133. zsoltárra, mely a testvéri-rokoni egyetértés áldása. (Szenczi Molnár Albert fordítását l. RMKT XVII/6. 305.)

35 II. Rákóczi Ferenc (1676–1735), a későbbi fejedelem. Gyerekkori versét l. RMKT XVII/11. 614–615.

53 Rákóczi Erzsébet valószínűleg az elhunyt néneje, Rákóczi László lánya (megh. 1707). Előbb Erdődy Ádám, majd Erdődy György felesége. Második férjével való házassága megromlott, erről verset is írt. (Vö. RMKT XVII/11. 202–203.) Életrajzát l. a verseihez írott jegyzetekben! (Uo. 780–781.)

60 Erdődy György (1647–1714), gróf, dunántúli nagybirtokos, Árva, Bars, Sáros, Varasd főispánja.

69 Kende Klára Kende Ferenc és Zoltán Mária leánya volt, 1696–1701 között Ilosvay György felesége.

70 ötsöd – húgod.

85 Soóvári Soós Zsuzsanna Nagymihályi Pongrácz Lászlónak volt a felesége.

97 Nagymihályi Pongrácz László, 1687-ben Zemplén vármegye követe.

106 Kende Márton 1670-ben az eperjesi tanácskozás résztvevője Szatmár vármegye részéről; Kende Ferenc 1679-ben és 1686-ban szatmári alispán; Kende Zsigmond 1692-ben szatmári alispán.

125 Csicseri Orosz Pál (?–1710), Orosz Pál ungi alispán és Istenmezei Anna fia; maga is ungi alispán, Tokaj várkapitánya, Rákóczi későbbi tábornoka.

157 Az elhunyt férjének testvérei, Orosz Zsigmond 1686–1687-ben ungi alispán; Orosz György 1695-ben és 1699-ben alispán és követ.

163 Egy szótaggal rövidebb sor.

170 Gyermekük: Orosz Pál, későbbi felesége Soóvári Soós Éva; Pandórol – bizonyára az Anna beceneve ez – nem esik szó a családtörténeti szakirodalomban.

171 fogtak – olv. fogták.

192 A sor után esetleg kiszakadt a szolgálókat megszólító alcím.

66.

Nyomtatott kiadása: **Via Jacobaea, az az: Jacob patriarkanak olly útja, melly minden uton járó, s' bujdosó igaz Izraelitákat bátorságos és boldog derek útra igazgat.** Lőcse 1693. – Hozzákötvé a Balassi–Rimay-féle Istenes énekek 1693-as Brewer-féle kiadásához.

67.

Nyomtatott kiadása: **Onadi János: Practici Algorithmi...** Kassa 1693.)(7. – A vers aláírása: „Szeretetnek bizonysgaul írta Zemlényi R. Ferentz A' Cassai H: C: L: Ecclesiának méltatlan Praedikátora”.

Zemlényi (Zemplényi) R. Ferenc (1658–1723) református esperes. Kolozsvári tanulás után külső országi akadémiákra ment, 1683-ban írta be nevét a franekeri egyetem anyakönyvébe, egy évvel később pedig Leidenben iratkozott be. Hazatérte után előbb Göncön másodpap, 1690-től Kassán, 1709-től Tállyán töltött be papi hivatalt. Itt közölt üdvözlőversén kívül prédikációja (Várad Mihály felett 1691-ben), és üdvözlőversei ismeretese. (Vö. ZovLex 704.)

7 külső Historia – világi történelemírás.

68.

Kézirata a kolozsvári református kollégium levéltárának elegyes feljegyzései között található nyolcadrét nagyságú különálló lapon. Kiad. HERPEI JÁNOS, ItK 1962. 491–492.

A vers az 1694. jan. 14-én, tíz éves korában meghalt Venter Sámuel siratja el. Szerzője – a kolozsvári református kollégium nagykönyvtárában HERPEI által fellelt *Dagon le dülése* (Czeplédi István műve, Kolozsvár 1670. – RMK I, 1100.) őrlapjára beírt, azonos kéztől származó családi feljegyzés tanúsága szerint – idősebb Venter Mátyás, az elhunyt apja.

HEREPEI a szereztetés körülményeiről még azt közli, hogy a vers valószínűleg (Mező)Madaras községben készült, ahol az apa református lelkipásztor volt. (Sem ZOVÁNYI – ZovLex –, sem SZINNYEI nem említi.) A család történetét l. KÖBLÖS ZOLTÁN, GenFüz 1908. 104–106.

A családtörténeti feljegyzés szerint 1684-ben született Venter Sámuel, az apa második feleségétől, Dániel Judittól. Apja kedves gyermeke lehetett, amint azt halálakor feljegyezte róla id. Venter Mátyás. „Anno 1694 die 14 Januarii ez vilagbul kimolt ezen Venter Sámuel fiam. Nem kicsiny szomorúságomra lőtt halála, mint igen kedves, maga szeretettő fiamnak, melynek haláláról egész életemben megemlékezem.” (HEREPEI, ItK 1962. 491.)

2 tartottál fél – neveltél, tápláltál. (Az *é* betűk a versben több helyütt zárt *ë* hangokat jelölnek.)

7 valamint hozzád fért – ahogy csak tellett tőled.

13 Kissebb Venter Mátyás – Ifjabb Venter Mátyás 1689. dec. 31-én született, Székelyhídi János paniti lelkipásztor és Csengeri János kövesdi prédikátor volt a kereszta.

19 rám érkezett az szer – rám került a sor.

25 Venter György 1692. máj. 6-án született, Fogarasi Mihály marosszéki lelkipásztort hívták kereszta.

30 Így a sor egy szótaggal hosszabb. A korban gyakori *vezérlyen* alakkal helyes a szótagszám.

38 Utalás Pál levelének híres soraira: 2 Tim 4, 7.

45–48 Az ágyasház – ahol magát kipihelve kel fel az örök életre – és a koporsó azonosításának metaforáját eredeti ötletnek tartja HERPEI, de megjegyzi, hogy Ésaías (Iz) 26, 20. lehetett az ötlet alapja. Valójában lehet. Iz 28, 20.; 57, 2.; Jóh 17, 12.; 2 Krón 16, 14.

69.

Nyomtatott kiadása: **Auspicii Laetioris, Neo conjugii Secundioris, Exsultantisque Animi Votorum FESTIVITAS, Dum SPECTABILIS ac GENEROSUS DOMINUS, D. LADISLAUS TELEKI DE SZÉK, Ad Foecundam Patriae spem in dies assurgens, &c. SPECTABILEM ac GENEROSAM VIRGINEM DOMINAM, D. EVAM VAJI De Vaja SPECTABILIS ac GENEROSI DOMINI, D. ABRAHAM VAJI De eandem, FILIAM, Ad futurum Patriae emolumentum, Parentum Matrisque dolorosae solatium, Familiae decus & ornamentum, applausu votisque cunctorum faventibus, individuum vitae Sociam sibi jungeret: Cujus solennia secundis auspiciis die 2. Febr. Anno MDCXCIV. in VAIA exsultantur inchoata; mox. novis laetioris animi applausibus in GERNYESZEG consummata, in debitum grati animi Testimonium, cum appreciatione bonorum utriusque vitae LAETUS COLIT Fr. M. A Art. LLit cultor.** Kolozsvár 1694. Kiad. PUKÁNSZKYNÉ KÁDÁR JOLÁN, MKSZ 1928. 88–89.

A Teleki László és Vay Éva lakodalmára Tótfalusi Kis Miklós nyomdájában 1694-ben készült latin nyelvű egyleveles nyomtatvány magyar nyelvű találós kérdéseket is tartalmaz. E mesék a három hasámban kiszedett latin versek alatt, azoktól léniával elválasztva állnak. Elkülönítésük esetleg azt is jelezheti, hogy nem a latin alkalmi költemények szerzőjétől – a Fr. M. szigla alatt felismerhető Majtini Ferentől (l. kötetünk 21. sz. versének jegyzeteit) – származnak, hanem a nyomdász töltötte ki velük a fennmaradt helyet. Ez esetben – hacsak nem a diákköltészet vagy a közköltészet termékével állunk szemben – akár magától Tótfalusitól is származhatnak.

A találós kérdések megfejtését nem ismerjük. Az a) mese megfejtésére tett javaslatunk: a gyertya lángja. Esetleg: vipera. (Vö. RMKT XVII/10. 575.)

70.

Kézirata: Kolozsvár, Állami Levéltár. 36. köteg, XIV. sz. füzet. Az időleges városi tisztviselők számadáskönyvének első őrlapján kezdődik. Kiad. HERPEI, ItK 1962. 488–489.

A vers az „Encomium Magistrorum Ptochodochij Civitatis Colosvár nunc fungentium Generosorum Dominorum Georgij scilicet Benei: et alterius Michaelis Huszár, ratione recuperationis iam pridem amissi boni, velut Decimarum, quoeundam agrorum arabilium, ad Hospitale pauperum, vulgo Szent Lélek appellatum pertinentium ad finem suburbij versus orientem siti aedificatum In Anno D. 1694. Die 10 Mensis Februarii conscriptum” felirat után következik, „Scriba M. T.” aláírással.

HERPEI szerint „meddő fáradság” lenne a szerző személyének meghatározására tett kísérlet a T betűvel kezdődő kolozsvári családok tagjai között.

A Benei Györgyöt és Huszár Mihályt dicsőítő sorok tehát 1694. febr. 10-én születtek, abból az alkalomból, hogy a Szentlélek-ispotályt sikerült régi jogaiba visszahelyezni. A Szentlélekről elnevezett betegápoló szerzet a XII. században alapult meg a franciaországi Montpellier-ben, s nem sokkal később Magyarország szinte minden városában megkezdte emberbaráti működését. Kolozsvárott a XVI. sz. közepéről van adat az ispotály Szamosfalva hóstátjában létesített épületéről. Bethlen Gábor s Apafi Mihály is támogatta adományaival az intézményt, azonban az a XVIII. század elejére – Benei György és Huszár Mihály ügybuzgalma ellenére – elpusztult.

A dicsőítő költeményben megörökített Benei György 1694-től 1710 elején bekövetkezett haláláig a kolozsvári kálvinista egy házközség quártási tisztét töltötte be. Huszár Mihály aranyműves volt, 1694-ben és 1700-ban másodcéhmester. Beneit – aki az 1682 utáni időben Segesvárott volt szász prédikátor – a református szász natio részéről, Huszárt pedig az unitárius magyarok részéről választották meg ispotálymesternek. Tevékenységüket igen komolyan végezték, Felvinczi György például Huszár kérésére fordította le, s neki is ajánlotta *Az Anglia Országban lévő Salernitana Scholanak...* c. művét. (Vö. RMKT XVII/13. 13. sz. versével és jegyzeteivel!)

2 chorbánnának – ajándékának.

7 A *hivaltoknak* alak, megfelelő a 5. sorban használt *tisztetekről*nek, helyesebb lenne.

27 Jól menny szánto vető – bene ij = jól menj; γεοργος = földműves.

29 Hogy Huszár Mihálynak nemcsak neve vallott vitézségre, hanem maga is vitéz volt, arra utal – ismeretlen életrajzi adalékkal is szolgálva – Felvinczi dedikációja is említett művében: „Hiszem, Huszár névnek akkor meg-feleltél, / Nagy Saxoniában hogy fegyvert viseltél, / S’ az Herczegi Háznál sokszor kedvet leltél...” (Vö. RMKT XVII/13. 130.)

30 Mihály penig, ki mint isten – Mikael = Kicsoda olyan, mint az Isten. (Vö. MAKLÁRI PAP LAJOS: *Bibliai egyezményes szótár*. Pest 1855. 350.)

41 Istennel – olv. Istennél.

71.

Kézirata: **Czombó Mózes-ék.** (1801) 302–309. A vers végén: „VEGE.” Kiad. KÓCZIÁNY LÁSZLÓ: *Őszi harmat után...* Bukarest 1956. 220–224.

KÓCZIÁNY szövegértelmezési és -javítási javaslatai közül nem mindet vettük át, ugyanis azok egy része – helyes olvasat révén – mellőzhető.

A versben több korábbi költemény részletei ismerhetők fel, ezeket a megfelelő helyen jelezzük.

A mű szerzőjét nem ismerjük. Az erősen romlott szövegű versezet a tatárok 1694 februárjában történt csíki betörésével kapcsolatos. II. Apafi Mihály így emlékezik meg róla naplójában: „Ezen holnapnak az elein ütött bé Csíkba a tátár két ízben, rabolván 8,000 embert.” (TÓTH ERNŐ: I. és II. Apafi Mihály naplója. ErdMúz 1900. 333.) Hosszasan ír a kétszeri rablásról-pusztításról Cserei Mihály is. (Vö. Cserei Mihály. *Erdély története*. 1661–1711. S. a. r., bev., jegyz. BÁNKÚTI IMRE. Bp. 1983. 252–257.)

1 A sor végén eredetileg *Erdély* állhatott. – A *Bár gyászban öltözzél* stórfakezdet megtalálható a Kovásznai Sándor *Királyi Erdély-ének* toldalékában, a 257. sorban. (Vö. RMKT XVII/10. 204.)

3 A sorhoz l. kötetünk *Nosce te ipsum*-versének jegyzetét (a 33. sz. alatt)!

9 szik – szék.

21–28 E sorok – a szakaszok fordított sorrendjében – megtalálhatóak az *Ének Zrínyi Miklós haláláról* c. vers 69–76. soraiban; a kuruc siralmas versekben is felfedezhető variálódásuk. (Vö. RMKT XVII/11. 704.)

29–30 A sorok elő- és utóéletéről l. RMKT XVII/9. 707. Annyit tehetnénk még hozzá, hogy bizonyára e sorok inspirálhatták Solymosi Nagy Mihályt, aki verseiben többször is a szunnyadó poéták felserkentésével kezdi művét. (L. kötetünkben a 114., 116. sz. verseket!)

38 A sort KÓCZIÁNY „Sok szép ifiakat fajtalanul hadtá”-ra javította. Azonban itt arról van szó, amit a XVI. századi könyörgés „Termeszett küüöl élnek poganoc iffiackal” sora is említ, azaz elhálták, közösültek a fiúkkal. (Vö. HUSZÁR GÁL: A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséreték és imádságok. Komjáti 1574. A faksimile szövegét közzéteszi KÖSZEGHY PÉTER. HUBERT GABRIELLA tanulmányával. Bp. 1986. III. 769.)

39 nyommoda – nyomkoda. – Inczédi Pál 1694. jan. [!] 15-i naplóbejegyzése szerint: „... a gyermekecskéket a hóban hajigálják, ott a hóban a hideg miá hálnak meg.” (Inczédi Pál naplója. 1660–1697. Kiad. SZABÓ KÁROLY és SZILÁGYI SÁNDOR. Pest 1860. 18.)

40 szijukban – szíjba.

43 A rímek az eredeti *veszedelmét* alakját valószínűsítik.

46–47 E sorok az „Imádkozzatok pedig, hogy a ti futástok ne télen legyen, se szombatnapon”-ra utalnak vissza. (Mt 24, 20.)

54 Bőjtölő havanak – februárnak.

69–74 E sorok némi módosulással fellelhetők *Czeglédi István históriájában*, mely valószínűleg 1671-ben keletkezett. (A 169–174. sort l. RMKT XVII/10. 408.) A javítást e vers szövege alapján végeztük.

72.

Kézirata: **Vizaknai Briccius György naplója 1693–1717.** Kiad. SZABÓ KÁROLY, SZILÁGYI SÁNDOR. Történeti emlékek a magyar nép községi és magán életéből. Pest 1860. II. 86.

Vizaknai Bereczk (Briccius) György (1668–1720), 1687 januárjától az enyedi Bethlen Kollégium diákja. 1693 és 1698 között német és holland egyetemeken tanult, Leidenben orvosdoktori címet szerzett. Hazatérte után Kolozsvárott lett orvos, 1703-tól tanácsstag és királybíró. A kuruc hadsereg tábori orvosaként is működött, végül Kolozsvár törvényszéki elnöke lett, 1712-ben és 1715-ben a főbírói tiszteletet is betöltötte.

Naplójának latin versei is tanúskodnak versírói készségéről, WESZPRÉMI több magyar nyelvű verséről is tud, azonban csak egyet közöl a XVIII. századból (Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza. Bp. 1962. II. 74.):

A' nagy Aortának elsőbb Ága, mely ki jö tölle,
A' Szívet abrónsal nagy Szépen meg-koronázza,
Ostán két részekre hasad törökje az Ernek,
Edgyik lefelé tart, a' Trachea fellyül, a' másik
Két ágat kibotsátt, ezeket hivd subclaviáknak,
Ismét ezek kettőt botsátnak a' nyak tsigulyára
Mellyet megfurván mind ketten tartnak az Agyra.
Ez két Erek kívül lépvén a' Mely üregébül,
Axillaresnek hívjad, ne subclaviáknak
Itt mivel a' válnak 's karnak inai közé folynak.
A' két Carotis ugyan ez tőkéből omol ki.
Melly a' nyeldekölön a' Főkaponyára megyen ki.
A' lemenő Török van kötve az Oesophagushoz,
Melly által menvén darabonként a' diaphragmán
Sok dīb 's dáb ágait a' Haspotrokra botsáttya,
A' Coeliaca köszönti az ágyék első gerentzet,
Az hovâ szolgálnak csemetéi ez Elet-émek,
Onnan ö nekiek adatott nevezettel-is érnek
Gastrica jobb és bal gastro-epiploica-is itt van.
Cystica.'s Hepatica kettő, edgy a' Splenica Lépen,
A' Mesenterica 's intercostalis ezen-kül.

Ez lemenő Törsök tovább menvén az Agyékon,
Két nagy Agra ki hasad, nevezd őket Iliacosnak.
Innen az Arteria sacra megyen ezen nevű csontra,
Az Iliacusokat két két Ag megvékonyította,
Mellyekből kimenő részeket láss a' Láбайдban
A' Venák rendel ezeken fekszenek a' Testben.

A főszövegben közölt versét 1694. március 14-én írta naplójába, amikor is Hamburgból márc. 7-én elindulván, 8-a és 14-e között, a kedvezőtlen időjárás miatt a tengeren mulatták az időt.

A magyar vers után latin sorok is állnak: „Aeole nimbriorum perstringe ferocia froena, / Aversa ne fronte ferant tot proelia nobis.”

73.

Nyomtatott kiadása: **AZ SZIKSZAI Templomon gyakorlott Istennek itileti.** Lőcse 1694. A5a–A7a. Hasonmásban kiad. OBÁL BÉLA: Hungarica Vitebergensia. Halle 1909. (IV. sz.); MKBR 230–232; KKK 366–368. – A vers végén: „VEGE.”

Néhány értelmetlen sajtóhibát hallgatólagosan javítottunk. A nótautalásban szereplő éneket nem ismerjük, lehetséges, hogy dallama azonos az „A tenger fővénye, ki sok”, illetve az „Ő életünk végórája” kezdetű énekekével. (Vö. RMDT II. 466–467.)

Szerzőjéről nem rendelkezünk adatokkal, kelte lehet a kiadvány 1694-es dátumánál valamivel korábbi is: az előtte található *Az szikszai templomon gyakorlott Istennek itileti* 1689-ben, a mögötte következő *Igaz megiratása egy csudatermetnek* 1692-ben keletkezett. (L. kötetünkben a 28. és az 52. sz. verseket!)

A költemény Thalia monológja. Thaleia vagy Thalia a Charisok (lat. Gratiae) egyike, akik a kellem és a kecsesség megszemélyesítői voltak a görög mitológiában. A halandók és a halhatatlanok egyaránt nekik köszönhatték az élet szépségeit, örömeit. Thalia nevének jelentése: virágos kedvet adó. Ugyanakkor Thalia a kilenc múzsa egyike is, a vígjáték műzsája. Később az egész színházművészet védőjeként tartották számon. E versben Magyarországot személyesíti meg, s a Thököly bukását és a II. Rákóczi Ferenc felkelését összekapcsoló évek elkeseredett panaszainak ad hangot.

18 váza – madárijesztője.

27 Melyet – mellyért, mely miatt.

46 süvöltenek – gúnyolódnak.

57 Egy szótaggal hosszabb sor.

73 szerelmim – szeretteim.

74 béleim – belső részeim.

75 Csekertülly – A GOMBOCZ–MELICH-féle Magyar Etymologiai Szótár I–II. Bp. 1914–1944). ezt az előfordulását említi, ismeretlen jelentéssel. Ha valóban létezett ilyen szó, akkor a *szánj meg* jelentéshez állhatott közel. Valószínűbb azonban, hogy sajtóhiba a *kesserülly* helyett, aminek jelentése: *szánj meg*. (Így értelmezi VARGA IMRE is. Vö. KKK 368.)

74.

Nyomtatott kiadása: **Joh. Baptista Röschelius (Präs.)–Joh. Nicolaus Wagner (Pfungstato-Hassus) (Resp.): Ex historia naturali: De mundi.** Wittenbergae 1695. (12. Jan.) – [UB Jena 4 Diss. philos. 190 (7).] Kiad. KARL-HEINZ JÜGELT: Ungarische Gelegenheitsdichtung des 17. und 18. Jahrhunderts in der Universitätsbibliothek Jena. In: Studien zur Geschichte der deutsch–ungarischen literarischen Beziehungen. Berlin 1969. 104. – A vers aláírása: „Ira jó Barattyának VERES GYÖRGY, SS. Th. Cult.”

Az üdvözlővers szerzője azzal a Róth Györggyel vagy Georg Róthtal azonos, aki lőcsei magyar származásúnak vallotta magát 1693. okt. 4-i wittenbergi beiratkozásakor. 1698 téli szemeszterére pedig Jénában iratkozott be. BARTHOLOMAEIDES Memoriae Vngarorumában ezt állítja róla: „1693. oct. 4. Georg Róth, Leutsoviensis. Diversus hic est ab altero Georgio Róth, Rectore Scholae Belensis, an. 1684 Pastore in Neer facto.” (Memóriái Vngarorum. Pest 1817.)

Művei: *Dissertatio Politica De Jure...* Wittenberg 1695. (RMK III, 3970.); *Als der, Von Leibitz aus Ober-Ungarn nach Zeuden glücklich entführte Raub Cupidinis...* Wittenberg 1695. (RMK III, 3971.)

75.

Nyomtatott kiadása: **Matusek András: Arbor tangens caelum...** Nagyszombat 1695. B1b. Kiad. KECSKEMÉTI GÁBOR–NOVÁKY HAJNALKA: Magyar nyelvű halotti beszédek a XVII. századból. Bp. 1988. 298.

A versbetét annak a halotti beszédnek a része, melyet Széchényi György esztergomi érsek temetésén mondott el Matusek András a pozsonyi Szent Márton templomban, 1695. március 18-án.

Matusek András (?–1713) scopiai püspök, székesfehérvári custos, győri kanonok, pozsonyi káptalan.

Orációjában a szerző azt fejtegeti, hogy a halál személyválogatás nélkül, rangra, nemre, vagyonra és egyházi vagy világi méltóságra nem tekintve, egyaránt elpusztít mindenkit. Gyakori közhelye volt e latin idézet a halállal foglalkozó elmélkedéseknek. Idézi és lefordítja Kecskeméti Alexis János is: „Nem kedvez Attyamfia ez a kegyetlen vendeg az halál senkinek, az mint az közönséges vers-is tartja: Est commune Mori, Mors nulli parcit honori. Közönséges dolog halál nem szokot az kedvezni senkinek.” (Kecskeméti Alexis János prédikációs könyve. S. a. r., jegyz. SZUROMI LAJOS, bev. GOMBÁNY LÁBOS OLGA. Bp. 1974. 722.) Ugyanezen gondolat Ács Mihály. Boldog Halál Szekere (Strassburg 1702. RMK I, 1662.) c. munkájában is megtalálható: „[A halál] fekete Zászlójára eztet írta: Parco nulli; és minden rendek rettentésére dicsekedve mutogattya. Mindnyájan meg köl halnotok, / Gratiát senkinek nem adok.” (Vö. RMKT XVII/11. 119, ill. 452.)

A gondolat bevezető részében felismerhető horatiusi ihletettség miatt a vers rokonságot mutat még az Erdődy Julianna felett mondott gyászbeszéd versbetétével is. (L. kötetünkben a 103. és 140. f) sz. verseket!)

1 Mindenekkel köz – mindenki számára közös sors.

76.

Kézirata: Tiszáninneni egyházkerületi lt. Sárospatak. A. II. 315. (STOLL, Függelék.) Kiad. FÜZY JÁNOS, Sárospataki Lapok 1884. 394–396; ZSOLDOS BENŐ, Sárospataki Füzetek 1905. II. 167–170; KKK 374–378. – A kézirat ma már nem található e jelzet alatt, az 1955-ös levéltári revízió már csak a hiányát rögzíti.

Közlésünkhöz ZSOLDOS szövegét vettük alapul, sajtóhibáit jelölés nélkül javítottuk: 68 laj, 81 statione, 82 cogimurin, 84 veszendő, 89 imá, 145 akr.

A szerzőnek csupán a – versfőkben megörökített – nevét ismerjük. Már az 1687-ben elűzött sárospataki diáktársaságnak tagja volt verse szerint, amit 1695. március 26-án szerzett.

A költemény azok közé a versek közé tartozik, amelyek a pataki iskola Sárospatakról Göncre településének, majd onnan újfenti kiűzetetésének ténye, körülményei és következményei miatt keseregnek. (L. kötetünkben a 22. sz. verset és jegyzetét!) Az esetről megemlékezik Babocsay Izsák is: a jezsuiták a Göncön megtelepedett híres kollégiumot és „régí nagy-emlékezetű” scholát „... alattomban való csuda mesterségek és szokott praktikájok szerint akarván megháborítani, azon Göncz városát egész territoriumival ’s appertinentiájival együtt Mélt. Gróf Csáky István Judex Curiae Ö Nagyságától magok számára kiváltképpen való feltett célul adpropriálják, és ottan hamar, úgymint ezen eszt. tavaszi időtájban az országnak régi igaz törvényei ellen minden igaz ok nélkül erő-hatalom szerint megháborítják, és a’ megfelesedett deákságot sok szép nemességgel együtt mindenestül fogva széllal oszlatják, fészkeből kiforgatják, a’ várostól is pedig magok saját templomjokat elfoglalván, az igaz vallás szerint szokott exercitiumot is közöttök megszüntetik.” (Babocsay Izsák: Fata Tarczaliensia, az az Tarczal’ Városának főbb változásai. 1670–1700. In: RUMY KÁROLY: Monumenta Hungarica. Pest. 1877.)

19 Leg közelebb – legutóbb; veteményes kertet – az iskola ifjúságát (a 43–44. sorban is).

31 Sokkal alább való helyben – azaz Sárospataknál jelentéktelenebb helyen: Göncön.

53 A pataki kollégium diákjai 1687. júl. 12-én telepedtek le Göncön.

58 ő kezekhez esék – ti. a jezsuitákéhoz. 1695. jan. 31-én vették meg a várost Csáky Istvántól, a földesúri joggal együtt.

61–64 A zálogjogon megvett város új tulajdonosai mindent megtettek, hogy a gönci protestánsoktól a templomot elvegyék és az odatelepült pataki iskolát felszámolják. Ürügyet is találtak erre: „Ugyanis a tolvajlások és paráználkodás miatt a kálvinista pap és tanárok által letartóztatott Balpataky Mihály togatus deák bűnperét ezek, a Gönczön vérhatalmat gyakorló földesúr és a városi tanács beleegyezése nélkül tárgyalták és hoztak ellene ítéletet, s elmulasztották a vádlottat megbüntetés végett a városi tanácsnak átadni, noha a büntett, úgy látszik, nem az iskola, hanem a város területén lőn elkövetve.” (IVÁNYI BÉLA: Göncz szabadalmas mezőváros története c. munkájából idézi LADÁNYI SÁNDOR: A sárospataki és debreceni kollégium a Rákóczi-korban. In: Rákóczi-tanulmányok. Szerk. KÖPECZI BÉLA, HOPP LAJOS, R. VÁRKONYI ÁGNES. Bp. 1980. 320.)

68 Domitius – T. Flavius Domitianus, római császár (81–96), a kereszténység üldözője.

81–82 A latin versidézet magyarul: A végzet a megállásra biztos helyet senkinek nem adott, kényszerítve vagyunk különböző helyekre jönni-menni. (VARGA IMRE fordítása, KKK 376.) Az idézetet nem sikerült azonosítani.

87–88 A háborúskodások, küzdelmek sohasem hiányoznak a kegyes embernek, a jámbor léleknek mindig van kivel harcolnia. (VARGA IMRE fordítása, uo.) Az idézet helyesen:

Numquam bella bonis, numquam discrimina desunt,

Et cum quo certet, mens pia semper habet.

(Prosper Aquitanus Epigr. 96,1–2.)

94 valét – istenhozzádot. – Az iskolában a tanítást 1695. márc. 21-én szüntették be, s márc. 25-én indultak el a diákok új helyükre, Kassára.

97 Idősebb Csécsi Jánosra vonatkozik az utalás (1650–1708), aki peregrinációjáról hazatérve, 1686. februárjában lett a kollégium tanára. Vezetésével az iskola azon diákjai, akiket 1687-ben kiűztek Patakról, előbb Tállyán, majd Göncön telepedtek le. Nem váltak el útjaik, Kassára is a diákokkal tartott. (Versét l. a 81. sz. alatt!)

101 Felesége Rajczy Klára volt, az anyja azonban ekkor már nem élt, 1676 halt meg. (Esetleg felesége anyjára vonatkozik az utalás.)

102 1687-ben született Éva nevű lánya, s Göncön 1689-ben ifjabb Csécsi János (megh. 1769), maga is a kollégium professzora 1713-tól 1734-ig.

109 A szakirodalom Németi Györgyként emlegeti, de a versnek megfelelően Gergely volt a neve; a gönci református gyülekezet papja volt, majd Kassán működött tovább. (Id. Csécsi Jánossal közösen írta a *Resolutio Ecclesiae Reformatae Goncziensis ad propositionem Christophori à Roxas, episcopi neostadiensis unionem ecclesiarum romano-cath. et protestantium urgentis* c. munkát. LAMPE: *Historia Ecclesiae Reformatae in Hungaria et Transylvania*. Utrecht 1728. 510.)

116 fogjanak – fogadjanak, illetve: tartsanak szívből (mint papot).

117 Szederkényi István 1694–1695-ben volt senior Göncön.

77.

Nyomtatott kiadása: **Nagy dücsösségre emeltetett hiv szolgál, az az tekintetes, es nagysagos Hasko Jakab, kit éltében a' Felséges Isten Apátúrsági, Praepostsági, Püspökségi, és Fő-Ispánsági Nagy Tisztekkel fel-ékesített, 's holta után, (a' mint reményük) hetven négy esztendeig való jámbor szolgálattyaért örök dücsösségnek Koronájával meg jutalmazott, es Halotti Pompájának napján a' Jesus Tarsasagából egy méltatlan Lelki Tanító ezzel az együgyü dicsirettel tisztelt, Vág VIheLy Városában, Meg-neVezett Istenes Vr haLáLának szIVherVasztó, és keserItő bVs esztenDeLében.** Nagyszombat 1695. Az utolsó előtti és az utolsó lapon. – A vers után: „ILLVstrIssIMVs IaCobVs HasCo, AntIstes NItrIensIs, PosonensIs, RaykensIs, aC Vág-VIheLyensIs reqVlesCat In paCe!”

Az 1695-ben hetvennégy éves korában elhunyt Haskó Jakab életpályájának főbb jellegzetességeit felsorolja a kiadvány címlapja és a kronosztichon. A felette elmondott beszéd – és így a vers – szerzőjének kilétét homály fedi.

A C₂b oldalon megtalálható a vers latin változata is:

Explicatio Insignium ejusdem Illustrissimi ac Reverendissimi Praesulis, in quibus SOL, LUNA, MARE, SERPENS ANCHORAE implexus, ac TRES CORONAE in TRIGONA FIGURA situae visuntur:

ANCHORA Spem, SERPENS Crucifixum signat IĒSUM,
TRINUM in Personis FORMA TRIGONA DEUM.
Per MARE signatur Mundus, quem temnere qui scit,
Est Domitor Magni Maximus ille Maris.
Splendorem Illustris Famae SOL LUNAQUE signant:
Praemia coelorum TERNA CORONA notat.
Haec Praesul rapuit JACOBUS, Amator IĒSU,
Contemptor MUNDI, SPEQUE FIDEQUE potens.
Hinc ea, quam meruit, rutilabit FAMA per aevum;
SOL velut, ac LUNAE lux rutilare solet.

A halotti beszéd szerzője orációjában többször is felhasználja a címer jelképeinek motívumait, ezáltal segít a vers értelmezésének, a rejtett allúzióknak teljesebb kifejtésében.

„Tellyék bé már éhezö gymrod ennyi Uri testekkel: hadgy békét a’ mi jámbor Praepostunknak: ne homályosítsd meg az ő *Czimerének* fényes *Napját*, és *Höldgyát*: ne verd földhöz az ő dücsösségének *hármaz Koronáját*: ne törd össze az ő erős *Vas-Macskáját*: ne öld meg az ő okos *Kigyóját*: ne keserítsd sziveinket a’ mi kedves Atyánknak halálával.” (C₂b) „Örüllyetek; mert a’ világi nyomorúságok tengeréből, melyeket az én *Czimeremen* lévő *Tenger* példázott, az örök nyúgodalomnak partyára evezek. Örüllyetek; mert meg nem csal engem az én *Czimerem Vas-macskája*, melyet *három szegletű formába* foglaltattam: azt akarván ezzel jelenteni, hogy üdvösségem reménségét a’ *három Személyű* Szent Istenben helyeztettem. Örüllyetek; mert az én *Czimerem Napja*, melyet, a’ halálnak északája setétségben burított, nem sokára ismét fel kél, s’ -az én *Höldöm*, mely Eclipsist szenvedett, új világosságra, és fényességre derül. Eörüllyetek; mert az én *Kigyóm*, mely a’ halandó testnek bőrét le vetette, a’ föld porából ismét fel támad, és halhatatlan testben öltözik, Eörüllyetek; mert Szent Pállal pálya futásomat el végeztem, hitemet meg tartottam, Istenemnek’ tehetségem szerént jámborúl és hiven szolgáltam, ’s várom immár ő töle faratságim jutalmát, és Koronás *Czimerem* helyett a’ mennyei dücsösségnek hervadhatatlan *Koronáját*” (Uo.)

10 Az ércikgyó a keresztre feszített Jézus előképe volt. (Vö. Jn 3, 14.)

11 Mózes ércikgyót állíttatott fel, hogy a mérgekikgyók harapásától megsebzett zsidók ránézzenek s meggyógyuljanak. Vö. Szám (4 Móz) 21, 4–9.

14–15 A horgony a legrégebbi ókeresztény jelképek egyike: a remény kifejezésére használták. A kereszténységbe Szent Pál vezette be. (Vö. Zsid 6, 18–19.)

16 Az életet jelző habzó, viharos tenger valószínűleg Senecára megy vissza. (L. pl. a 104. levél.)

17 tündéres Hivságot – csalfa hiábavalóságot.

78.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-lt. (OL) P 658, Új rendezés, 15. cs. 3251. Versek. 918. „KARACSON napjara valo egjnehanj Versek, az melljeket keszitet az TEKENTETES Nemzetes VEER JUDITH Asszonjnak az edgjik Engedelmes Fia s alazatos Szolgaja TELEKI SANDOR. Gernjeszeg. 24. Xbris Anno Christi 1695.” – A vers végén: „Ammen.”

A füzet formában Teleki Sándor kézírásával fennmaradt vers 1695 karácsonyára készült az ekkor már özvegy Teleki Mihályné Vér Judit számára. A szerző, Teleki Sándor (1679–1760) ez idő tájt még az enyedi Bethlen Kollégium diákja lehetett. Később inkább a tudományok és az irodalom pártfogása jellemezte, semmint művelése. Valószínűleg nem ő írta, csak a nevében készült 1688-ban egy vers Bornemisza Anna temetésére. (L. a 21. e) sz. verset és jegyzetét!

A karácsonyi alkalomra szerzett didaktikus költemény az ilyenkor szokásos Jézus-születés motívumait gyűjti egybe a Bibliából.

5 meg is – olv. mégis.

21–24 Vö. Ter (1 Móz) 3, 15.

29–32 Vö. Ter (1 Móz) 15, 5.

33–36 Vö. MTörv (5 Móz) 18, 15–18.

37–40 Vö. 1 Kir 2, 45.

41–44, 57–60 Vö. Iz 11, 1–2.

45–48, 61–64 Vö. Mt 1, 19–21.

81 Öregbülljön – nőjön.

79.

Nyomtatott kiadása: **Pápai Páriz Ferenc: Pax Corporis.** Kolozsvár 1695. $\pi\pi$ – $\pi\pi 2$. – A vers aláírása: „Irta ENYEDI ISTVÁN; N. Enyedi Colleg. Theol. Professor.”

Az üdvözlővers Pápai Páriz Ferenc művének második kolozsvári kiadásához készült, az elsőben még nem szerepelt. (L. a 48. sz. vers jegyzetét!) E kiadás ajánlásának kelte 1694. aug. 2., így a kötethez íratott új üdvözlőversek is valamikor ez idő tájt vagy ez után készültek.

Enyedi István (1659–1714) református tanár. Nagybányai, nagyenyedi tanulás után 1684-ben Leidenben, 1685-ben Franekerben iratkozott be az egyetemre. 1688-tól Felsőbányán lelkész, majd rövid ideig tartó marosvásárhelyi hivatalnokoskodás után 1692-től az enyedi kollégium teológia tanára. Disputációi, gyászbeszédei és latin nyelvű üdvözlőversei ismeretesek. (Vö. ZovLex 171.)

4 czégérei – ismertető jegyei. (Az ösbünre történik itt utalás.)

10 jó kedvvé nem tarttya – nem jó kedvből teszi.

48 megveszett – megbomlott.

80.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** $\pi\pi 2$ – $\pi\pi 3$. – A vers aláírása: „Atyafiúi szeretetből tőtte-fel CSEPREGI T. MIHÁLY; Kolosvári Orthodox: Professor.”

E vers is csak a *Pax Corporis* második kiadásában található. (L. az előző vers jegyzetét!)

Szerzője ifj. Csepregi Turkovics Mihály (1663–1704) református lelkész. 1680-ban kezdte iskoláit Kolozsvárott, ahonnan külföldi egyetemekre látogatott. 1686-tól 1690-ig volt a franekeri, leideni és az odera-frankfurti akadémia hallgatója. 1691-től a kolozsvári iskola tanára, majd 1695-től a város lelkésze. Disputációján kívül főleg gyászbeszédek és üdvözlőversek maradtak utána. Míg Enyedi István Tótfalusi Kis Miklós barátja és segítője volt, addig Csepregi Turkovics Mihály az ellenfelei közé tartozott. (L. még ZovLex 125.)

11 Számban kiszedi – kiszámítja.

22 tanátsa – végezése.

36 Azaz egyensúlyt teremteni köztük.

44 maga kül – saját magán kívül.

81.

Kézirata a kolozsvári református kollégium levéltárából került Románia Akadémiájának kolozsvári fiáléja *Vegyes kéziratok* c. anyagába. (STOLL, Függelék.) Kiad. KKK 378–379. – A vers aláírása: „Joh[annes] Tsétsi R[ector] S[cholae] R[eformatorium] C[assoviensium] fecit.” Kiadásunk az MTAK A 640/III. sz. mikrofilmje alapján készült.

Vay Ádám felesége, Iványi Fekete László és Aszalay Erzsébet lánya, Fekete Erzsébet, 1695. dec. 25-én hunyt el Ajnácskőn. Temetése 1696. márc. 18-án ment végbe Füleken. A temetési szertartásokon elmondott beszédek és a halotti búcsúztató verseket összegyűjtötték és valószínűleg Tótfalusi Kis Miklóssal akarták kinyomtatni. (Vö. HEREPEI JÁNOS: Miért maradt el a kuruc Vay Ádám felesége felett tartott gyászbeszédek kinyomtatása? Adattár III. 177–181.) A kéziratgyűjtemény címe: „A ritka kegyességű néhai nemzetes iványi Fekete Erzsébet uri-asszonynak Ajnács-kő vára örökös asszonyának, tekintetes nemzetes Vay Ádám uram hites házastársának utolsó tisztessége, mely néki tétetett életének 31-ik, Kristusunk születésének 1696-dik esztendejében, a harmadik hónap 17. 18-ik napján.” Tartalma: 1. Nagyváti János rimaszombati lelkipásztor prédikációja Ajnácskő várában, mikor onnan a holttestet Filek felé indították, márc. 17-én. 2. Nagyváti János második prédikációja a fileki szomorú háznál, márc. 18-án. 3. Örvendi János halotti orációja a halott emlékére, márc. 18-án. 4. Debreceni Ember Pál halotti tanítása ugyanazon a napon. 5. A versek mondó [Tsétsi János] szavai a temetésre felgyültekhez. (Vö. KÖBLÖS ZOLTÁN: Adatok az iványi Fekete család történetéhez. GenFüz 1904. 82–84.) HEREPEI szerint e beszédek mindegyikében vannak verses részletek (i. m.).

A vers szerzője id. Csécsi János (1650–1708), a Sárospatakról Göncre, majd onnan Kassára menekült kollégium tanára. (L. a 76. sz. vers jegyzetét!) Több írása maradt fenn, de magyar versét csak ezt az egyet ismerjük. Minden bizonnyal azért esett őrá a család választása, mert a Vay fiúk az ő keze alatt tanultak Sárospatakon, s Ádám megőrizte ragaszkodását egykori iskolájához, bőkezű pártfogója maradván később is.

14 ki-vetöt – kivetnivalót.

16 Utalás Pál leveleinek híres soraira. (2 Tim 4, 7–8.)

29 szíves – szívbéli (a 97. és z 357. sorban is).

42 tettetés szín – színlelés.

65 A férje Vay Ádám (1657–1719), Szabolcs megyei birtokos nemes volt, előbb a Thököly- majd a Rákóczi-mozgalom résztvevője. Jász, kun főkapitány, Békés megye főispánja, Rákóczi udvari főkapitánya. Lengyelországba követi a fejedelmet, viszonyuk azonban megromlik, így ő nem megy tovább. Gdanskban hal meg. (Életéről l. KELEMEN LAJOS: A kuruc Vay Ádám családi följegyzései. GenFüz 1906. 113–114, illetve ESZE TAMÁS: Vay Ádám. A Vay Ádám emlékünnepe tudományos ülésszaka. Vaja 1969.)

69 Esküvőjük 1679. máj. 4-én volt.

73–84 1681-ben Thököly ejtette fogságba a császárhű Vayt, majd hozzá való csatlakozása miatt a császáriak bécsi börtönében is raboskodott.

76 frisselt – újított, ékesített.

83 tele – töltekezett.

98 Miám – miattam.

121 Vay Erzsébet (1680–?) nem sokkal anyja halála után Bethlen Miklós fiának, az útinaplóíró Bethlen Mihálynak lett a felesége. Ennek korai halála után Dujardin Ferenc császári tiszt felesége. Erkölcseiről – éppen második házassága miatt – nem volt jó véleménnyel Hermányi Dienes József. (Vö. Nagyenyedi Demokritus. Vál. bev., jegyz. ROHONYI ZOLTÁN. Bukarest 1970. 143.) – Egy szótaggal hosszabb sor, a *Vaji* egy szótagúnak olvasandó.

125 Szendrői Aszalai Erzsébet, az elhunyt anyja, iványi Fekete László füleki kapitány felesége. Temetése 1679. máj. 2-án volt, épp azon a napon, amelyen Vay Ádám eljegyezte Fekete Erzsébetet.

137 Vay Anna (1683–?) báró Kemény Simon felesége lett később.

141 Vay Péter, Vay Ádám apja (1611–1662).

142 Vay Péterné, csepei Zoltán Anna (megh. 1682) előkelő Szabolcs megyei nemesi családból származott. Vay Ádám *Anyai intelem* c. versében örököltette meg emlékét.

147 Az *okos szelidsége* kifejezésben a „legyetek azért okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambokéra történik burkolt utalás. (Mt 10, 16.)

153 Vay Kata gróf Teleki Pál felesége lett.

161 Vay Jutka – vsz. Lengyelországban halt meg koragyermekkorban. Az azonos nevű lány, aki Wass Dániel, majd Rhédey Mihály felesége volt, Vay Ádám második feleségétől, Zay Annától született.

164 nyomos – hosszú életű (a 237. sorban is).

169 Vay Ádám elkísérte apját az emigrációba, 1713-ban hazatért, katolikus lett. Heves megye alispánja is volt, 1744-ben még élt.

171 miád – miattad.

172 féltöbb – féltettebb.

186 allyasodott nemzeted – hitványabb sorsra jutott családod.

193 Vay Krisztina – A családtörténet nem említi.

195 lött – olv. lött.

217–218 Mocsári Ferenc hevesi táblabíró, nógrádi szolgabíró (1661–1663), Pest megyei alispán (1669) felesége volt Földvári Borbála, aki Aszalai Erzsébet halála után nevelte Fekete Erzsébetet.

224 bólt – szoba.

233 angyai – ángyi.

241 Mocsári Balázs Mocsári Ferenc és Földvári Borbála fia, IV. Balázs.

249 Bossányi Krisztina, Bossányi I. Miklós és Mocsári Judit lánya, Szemere György felesége.

251 font – súly.

265 Szemere György, Szemere I. László zempléni alispán és Vay Kata fia.

277 Vay Ábrahám, Vay Ádám bátyja, megh. 1700. (Halotti búcsúztatóját l. kötetünkben a 108. sz. alatt!) – Az *Ábrám* az *Ábrahám* rövidebb alakja, a szótagszám miatt.

285 szelesben – olv. szélesben.

286 Vay László, Vay Ábrahám és Ibrányi Anna fia, kuruc brigadéros, a szatmári békét aláírta. 1715-ben az országgyűlésen vallásügyi bizottsági tag, megh. 1725 után.

289 Vay Ádám húga, Várad István felesége.

297 Várad István, Várad Pál és Mélda Zsófia fia.

300–304 Várad Istvánnak és Vay Erzsébetnek négy gyermekük volt: István (1706-ban Zemplén szolgabírája), Zsófia, Anna, Erzsébet.

329 nevel – olv. névvel; névleg.

348 Tabithájok – A jótékonykodásra, gondviselésre a halotti búcsúztatókban gyakran használt név, a joppebeli alamizsnálkodó asszony neve. (Vö. ApCsel 9, 36–41.)

355 tiz ezer szert – tizezerszer.

383 L. a 16. sor jegyzetét!

82.

Kézirata Petrőczy István leveleskönyvében volt Zayugrócon, azóta elveszett vagy lappang. Kiad. KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei 1690–1699. Ösvény 1916. 96–102; KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei 1690–1699. Bp. 1916. 54–60. KKK 362–366. – A vers végén: „Ámen.”

A versfőkben, illetve a strófák végső sorainak utolsó betűiben elrejtett üzenet: RÉVAI ERSEBET VJGÁSTÁLJA ÓHIAITASSAL TELLYES ÚRAT. E verses levél, melyet közlöje minden indoklás nélkül az ő 1696. máj. 13-i és férje 1696. okt. 25-i levele közé helyezett el, válasz arra a verses szerelmeslevélre, amit Petrőczy István 1692. márc. 21-én küldött Révay Erzsébetnek. (L. kötetünkben az 51. sz. verset!)

KOVÁCS SÁNDOR az alábbiakat fűzte a vers nótajelzéséhez: „Von Gott will ich nicht lassen, a magyar énekeskönyvekben: Istenről el nem állok. Régi, XVI. századbeli dallam, mely mai napig használatban van.” L. még: RMDTI. 581. (A 216. sz. dallam.)

Révay Erzsébet az 1688-ban elhunyt Turóc megyei főispán, Révay Imre, és az 1700-ban meghalt Divékújfalusi Újfalusi Kata lánya volt. (Halotti búcsúztatóikat I. kötetünk 18., illetve 109–112. sz. versében!) Petrőczy Istvánnal kötött házassága nem bizonyult túl szerencsésnek, életük nagy részét távol kellett tölteniük egymástól, mivel Petrőczy 1677-től részt vett a kuruc mozgalmakban. Nem kapván a császártól kegyelmet, neki is bujdosnia kellett, s csak 1704-ben tért vissza a török földről, amikor is Rákóczihoz csatlakozott.

Révay Erzsébet nevéhez csupán ez az egy vers köthető nagyobb bizonyossággal, jöllehet a szakirodalom felvetette annak lehetőségét, hogy ő írta az Újfalusi Kata temetésére készült verseket. Vö. ESZE TAMÁS: Egy fejezet a Rákóczi-szabadságharc könyv- és irodalomtörténetéből. A debreceni tipográfia termése 1703–1705. Bp. 1964. 107–110. A stíluskritikai szempontú szövegvizsgálat azonban nem támasztja alá ezt az állítást.

39 bézőnk – bízzunk.

67 séró – fájó.

106 széves – szívbeli.

119 Sebhette – sebesítette; rév – sír, rí.

135 Egy szótaggal hosszabb sor.

137 Timporaljuk – enyhítsük, mérsékeljük.

138 végh – víg.

143 közölteti – közelíti.

145–152 E bibliai utalással hosszas és kényszerű elkülönülésükre irányítja férje gondolatait: amint Ábrahámotól eltávolították feleségét, Sárát, mert húgának tartván őt, Abimélek, Gerára királya elvitette és feleségül akarta venni. Vö. Ter (1 Móz) 20.

162 bér – bír.

165 Petrőczy nem kapott hazatérési engedélyt Lipóttól, helyett a karlócai béke után Havasalföldébe ment, ahol egy asszonnyal élt, akitől gyereke is született.

168 L. a 145–152. sor jegyzetét!

174 Csössen – csöstől, bőven, sűrűn.

176 Szent István, az első keresztény mártír halálára – ApCsel 7, 57–60. – bizonyára férje István keresztnéve emlékezteti.

83.

Nyomtatott kiadása: **Ács Mihály: Zöngedöző Mennyei Kar.** Lőcse 1696. 102–104. – A vers végén: „Amen.”

Az idősebb Ács Mihály szerkesztette evangélikus énekgyűjteményben a communicáláskor elmondandó énekek közé felvéve. A szerkesztő a mű második kiadásából (Lőcse 1703. – RMK I, 1673.), bizonyára alkalmi jellege miatt, kihagyta. Szerzőjét nem ismerjük, de valószínűleg azonos a következő szám alatt közölt, ugyanezen templom leégésekor írt költemény szerzőjével. A templom leégése alkalmából szerzett vers kéziratossá változta a *Szentsei dk.*-ben maradt fenn, s címéből megtudjuk, hogy az a győri lutheránus templom pusztulásakor keletkezett, így nagy valószínűséggel az ott működő lelkész lehetett mindkét ének költője.

Győrött 1696-ban szentelték fel az újbátori evangélikus templomot, mely felszentelése után hamarosan a tűz martaléka lett. Az 1690-es években Lövei Herbics Balázs (?–1707) töltötte be az evangélikus lelkész tisztjét Győrben. Ács Mihály már keletkezésekor ismerhette művét, mivel ZOVÁNYI szerint Lövei maga is részt vett a *Zöngedöző mennyei kar* szerkesztésében. Kapcsolatukról tanúskodik az a tény is, hogy Ács Mihály *Arany lánc* (Lőcse 1696. – RMK I, 1489.) c. imakönyvéhez Lövei Balázs írt előszót. (Lövei Balázs életéről és műveiről l. ZovLex 379.) L. még kötetünk 84. sz. versét!

A vers nótajelzése az Eperjesi Gradual 252/b dallamát idézi. Vö. RMDT II. 349., 615.

A nyomtatott kiadás számos sajtóhibáját jelölés nélkül javítottuk: Cím: Egybiz onyós, föll építte sérül, 2 imádságunz, 3 épitenünz, 4 segélltszében vegher, vinnünz, 5 szívünz, 6 milekünk, 7 nyel vünk, 11 Imádsügünz 12 áldásabál, 16 birvást, 17 Ázért ez Imádságunz, 18 áldásáknak Háza (a sor eleje hiányzik), 20 Imádságunz, 26 Imádságunz, 31 szents ége, 32 Könyör günz, 33 búr gosagossan, 40 botsá nat hirde tetik, 42 Christus nak, 43 Lélek nek, 44 azertez Imádságunz, 48 mond hattjuk, 53 Imádságunz, 57 kérünz, 60 kár vozaos, 67 halgalsd, 69 Imád koznak.

21–25 Vö. Kiv (2 Móz) 25, 8.

34 még-is – olv. meg is.

48–52 Vö. Ter (1 Móz) 28, 11–22.

62 Egy szótaggal rövidebb sor.

65–69 L. Salamon templomszentelési imáját: 2 Krón 6.

84.

Nyomtatott kiadása és kézírata:

I. Ács Mihály: Zöngedöző Mennyei Kar. Lőcse 1696. 105–108. – A vers végén: „Amen.”

II. Szentsei-dk. (1704) 92b-94a. Kiad. THALY, VÉ I. 232–235; BUDA, SzD 102–103; VARGA, SzD 242–244. – A vers végén: „Amen. Finis.”

A verset közlője, VARGA IMRE egyértelműen Lövei Balásznak tulajdonítja, keletkezését azonban 10 évvel korábbra teszi. (A vers keletkezéséről l. az előző vers jegyzetét!)

A költemény alapszövegéül a nyomtatványt választottuk, mivel az értelmileg megbízhatóbb, így valószínűleg közelebb áll a szerzői szöveghez, illetve annak tekinthető, amint azt az előző vers jegyzetében elmondtuk. A *Szentsei-dk.* szövege nem a nyomtatványról készült, romlott szövege arra enged következtetni, hogy hallomás útján terjedt, illetve került lejegyzésre.

A nyomtatott kiadás sajtóhibáit ezúttal is jelölés nélkül javítottuk: Cím: Templom nak, Panaszolko do, 1 Ohte minden, ható Fölséges, Isten, 2 hara god nál, 3 egzedül, 5 melly nek 19 szörny ü tür-is, 11 Sokszorsok, 12 eyted, 13 Mer, 17 o da van Imads águnknak, 19 mit, ára, 22 magzat jok ö Ilázastárs ok, 28 vigasz tálly, keiségben, 29 Sötmi, alázvám, 33 Te negy, közepetreis, 34 irgalmad rul-is, 36 zerötlének, 37 entnek ueánna, mimket, 38 nagyoba, 39 kegyel medet, 40 ditsérjünz, 44 hely re, sadnyi, 45 Istem, gaz daghul, 46 gaz dagságra, 47 lakorot, 48 Assonyt, 51 à re, 53 Addaz kár vallottak, Jóbbal

Hevedet, 54 magasztallyak, Föls égedet, 55 pemig, vesze, delmet, 57 Halld-meo è keser ves pa nas olkodast, 59 öröm re à szomorúSirást

Nótajelzése Hartyáni Imre 51. protestáns zsoltárparafrázisára utal. Vö. RMDT I. 376 (a 196. sz. dallam).

17–18 Visszaulálás a templom felszentelésére írt ének strófakezdő soraira.

27 ingyen – azonnal.

49 A' Sionnak – itt: a győri evangélikus templomnak.

51 ajaki tulkait – imádságait.

85.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Beregszászi Pál: Keserves zokogo sirassál telleyes historia. Lőcse 1696.

II. Vegyes kolligátum (1744) 64a–69b. – A vers végén: „Amen. Finis. Berekszaszi Pál Istennek szolgája szenvedése az tatár kezében.”

Szövegkritikailag érdektelen későbbi ponyvakiadásai: Lőcse 1725, Buda 1769, Pest 1793, Vác 1812. – *Tatai János jegyzőkönyvébe* (1706–1722) az ének 91–96. szakaszát másolta be, *Fragmentum Cantionis Pauli Berekszaszi, e dira Tartarorum captivitate liberationem anxie postulantis etc.* címen. Első 28 szakaszát tartalmazó, erősen rongált töredéke „Sz. Dávid király bűnei etc.” nótajelzéssel a *Balyi Mihály-ék.* (1800) 86b–89b lapjain olvasható. Megvan az 1822-ben összeírt *Gazdag Mihály-ék.* 63a–68a lapjain is.

A két alapul vett forrás szövegének hibái egymás segítségével javíthatók. A nyomtatvány több esetben őrizte meg az eredeti változatot. Az 5. és 127. sorban például a „lectio difficilior” törvénye alapján kell a nyomtatványt alapul venni; a 18. sorban megőrizte a szerző kisfiának nevét stb. A nyomtatvány néhány sajtóhibája (pl. a 22. sor *Goroszló* helyneve *Poroszló* helyett) a kézirat alapján javítható.

Nótajelzése a II. forrásban: „Ad notam: Haborusaga Dávid királynak.” Dallama szerint: RMDT 1. 196/III. sz.

Beregszászi Pál (?–?) Szinán, illetve Goroszlón működött mint református lelkész, s az 1680-as évek végén kerülhetett a tatárok fogságába. Versében hét éves rabságról ír, s műve 1696-ban napvilágot látott. A versírás dátumát esetleg jelezheti, hogy 96 versszakból áll a história. A szerző későbbi életútját sem ismerjük. Idős Révész Imre neki tulajdonítja *Az Ur kebeléből jőnek; Emeljétek fel sziveteket; Óh, hatalmas egy Istenség; Óh, Isten, ki úgy igazgatod; Szent Isten, a te nagy jószágod* kezdetű gyülekezeti énekeket. (RÉVÉSZ IMRE: A magyarországi ref. egyház közönséges énekes könyvéről, az énekek szerzőinek névsorával. Debrecen 1866.) Ezen alkotásait majd a Régi Magyar Költők Tára XVII. századi sorozatának egy későbbi, a protestáns gyülekezeti énekeket tartalmazó kötete fogja közreadni.

11 praemenda – táplálék.

23 Goroszlón – Kis- és Nagygoroszló falvak Közép-Szolnok megyében, Magyargoroszló pedig Kraszna megyében volt.

47 Réz bértzek – a Réz hegység.

48 Azaz egy helyütt, a Berettyó egyik kanyarulatánál leült.

58 viszontag – ismét (a 233., 238. sorban is).

86 Edgyütt – egyhelyütt.

99 Crim országában – A törökkel hűbéri viszonyban álló tatárság egyik központja volt.

127 Moldva helyett esetleg Havasalföld értendő.

138 csemellő – csömört, undort keltő.

151 cellájában – fülkéjébe, szobájába.

152 Szent András hava – november; habozánk – érdekes, nyelvészek figyelmére méltó hapax!

165 A sor utolsó szava feltehetőleg szövegromlás, másolási hiba eredménye.

170 vizi kozákok – folyammenti kozákok.

193 akoknak – akófáknak, mérőrudaknak.

208 pribék – hitehagyott, illetve csavargó.

226 A rím *jüttél* v. *jöttél* alakot feltételez, s akkor a következő sorban is: *éheztél*.

231 el nem halgatám – nem eresztettem el a fülem mellett.

274 El vesz az igaz – Vö. Iz 57, 1.

Nyomtatott kiadása: **Égről le-esett NAGY CSILLAG Az az: Tekintetes, és Nagyságos Grófi ERDŐDI JULIANA Aszszony; Kit Iffiuságának ragyogó Csillagzásában, a' Csillagos Czimerü, és Gróffi Méltósággal tündöklő ERDŐDI HÁZNAK EGÉRŐL a' Halálnak irgalmatlan Keze le-vont, és Házasságbéli CSILLAG Társától, Méltóságos Gróff ESZTERHAZI ANTALTÓL véletlenül el választván, gyászos koporsóban ejtett: Mellynek utolsó Pompáját, Nagy-Szombatban, a' JESUS-Társasága Templomában, ugyan azon Társaságból egy Lelki Tanító ezzel a' dicsirettel tisztelte, IanVarIVs haVának hVszon-negyedIk naplán, köDben bVrVLt Gróffi tsILLagVnknak keserVes esztenDelében.** Nagyszombat 1697. Kiad. KECSKEMÉTI GÁBOR–NOVÁKY HAJNALKA: Magyar nyelvű halotti beszédek a XVII. századból. Bp. 1988. 317.

Az ismeretlen szerzőjű halotti beszédből megtudjuk az elhunyt életrajzi adatait: Esterházy Antal felesége, Erdődy Julianna Erdődy Sándor és Csáky Krisztina lánya volt. 1696. dec. 28-án halt meg, tizenhét esztendősen, másfél évig tartó házasság után, gyermekszülés közben.

a) A címlap versóján.

A versbetét – mint feltünteteti forrását – Ennodius XII. beszédéhez nyúl vissza; valószínűleg Filippo Picinelli *Mundus symbolicus* nyomán.

Littera de proprio laudetur splendida censu:

Aduena nam cultus nil tribuet genii.

Ebria uestito plus lucent uellera Sere:

Persica candentes colla decent lapides.

Non iuuat externo componere membra nitore:

Lux naturalis sidera nobilitat.

(Vö. Magni Felicis Ennodii Opera Omnia. Recensvit et commentario critico instrvxit GVILELMVS HARTEL. Vindobonae 1882. 461.)

b) A kiadvány B_b lapján. Más forrásból kiad. ALSZEGHY ZSOLT, EphK 1942. 81; KECSKEMÉTI–NOVÁKY: i. m. 323.

ALSZEGHY a szöveget Csáky Gyárfás ferences atya gróf Forgách Ferencről mondott gyászbeszédéből (1750) közölte, nem ismervén az 1697-es névtelen megjelenést.

A vers és az azt bevezető prózai szövegrész a halotti költészet gyakori közhelyeit idézi – l. kötetünk 75. és 140. f) sz. versének jegyzetét. (L. még RMKT XVII/11. 452. 17–18. sor!)

7–8 Vö. Horatius: *Carm.* I, 4, 13–14.

Kézirata: **Szentsei-dk.** (1704) 28b–31a. Kiad.: THALY, Adal. I. 270–274; BUDA, SzD 37–39; MKBR 236–239; VARGA, SZD 105–109; KKK 379–381. – A vers végén: „Amen Finis.”

A vers címe magyarul: Más ének a porcióról. Az 1697 május havának második hetében keletkezett énekben az ismeretlen szerző Magyarország alávetett sorsát, idegen nemzettől való elnyomatását panaszolja el. Az országot végsőkig kizsaroló új adórendszert, a dúló-fosztó idegen katonaság túlkapásait kárhóztató sorokban a jelent állítja ellentétbe a Mátyás király uralkodása alatti szép szabadsággal.

4 Sipoltatod magad – sípoltatsz, zenéltetsz magadnak.

13 accziza – fogyasztási adó; réparticio – megosztott közadó. – Ezeket az adófajtákat 1672-ben vezették be. Már a *Thököly haditanácsa* c. vers is kikel az új adók ellen. (Vö. RMKT XVII/11. 389.)

14 contribucio – járulékadó.

15 conturbacio – felfordulás, csapás.

16 rectificacio – adókiigazítás.

17 porciot – a természetben fizetett hadiadót.

30 Muskotérokka – puskásokkal.

33 el ordinálta – magának rendelte.

45 főrspontot – fuvart.

58 takargya – eltakarítja, elhordja.

61–64 L. a *Fenékkel felfordult* kezdetű vers azonos jellegű utalását! (Kötetünkben a 180/1. sz. alatt.)

66 regulája – törvényes rendje, igazgatása; privilégiuma – az egyes embereket illető kiváltságai.

69 A sor feltehetőleg a korábbi kuruc mozgalomra, Thököly harcaira utal.

71 meg tromfola – legyőzött, megtorolt.

73–76 A sorok képei és rímei a Rákóczi-nóta kezdő strófájában jelennek majd meg újra. (Vö. KKK 721.)

74 sárbul formált kép – agyagszobor.

80 vígtoriákkal triumfust – győzelmekkel diadalmenetet.

94 pünkösdi hávának – májusnak.

88.

Kéziratai:

I. Radványi verseskönyv. (XVIII. sz. 2. fele) 21–26. Kiad. THALY, Tan. 365–367; BAROS GYULA, ItK 1904. 99–102. – A vers végén: „Amen.”

II. Lipóczi Keczer kézirat. – E kézitról THALY az alábbiakat írja: a vers „... más példánya – melyből a változatokat az illető helyen jeleztük –, megvan magának a párbajozó ifjabb Keczer Sándornak a párviadal előtt Vasvármegyei Simonyiban, 1697. május 22-én kelt végintézkedő levele mellett, hogy ezt irassák gyász-zászlajára, az ő *saját kezével írva* (kiemelés THALYtól), s anyai nagybátyja Radvánszky János által családjának megküldve, Lápispatakon a Lipóczi Keczer-család levéltárában, de a két végstrópha híján.” (Tan. 368.)

Amint az THALY megjegyzéséből kitűnik, s a versből vett belső érveléssel is bizonyítható, ifjabb Keczer Sándor önmaga írta meg halotti búcsúztatóját, párviadala előtt, valószínűleg 1697. május 22-én vagy az azt közvetlenül megelőző napokban. Keczer Sándor Keczer Menyhért és Máriássy Erzsébet fia volt, s mivel apja részt vett a felvidéki elűgöletlenek mozgalmában, neki is követnie kellett apját Erdélybe, majd bujdosásába. NAGY IVÁN nem tud Menyhért gyermekeiről, de mint az halotti búcsúztatójából kiderül – vö. RMKT XVII/11. 451–459 –, három fia és két lánya is volt.

Keczer Sándor zaklatott életéről csupán annyi adattal rendelkezünk, amennyit verse elárul, illetve a verséhez fűzött, Radvánszkyaktól eredő notandum, mely szerint 1669-ben született Peklényben, katona lett, a szász választófejedelem szolgálatában is állt, s a lovas hadnagyi rangig emelkedett. 1688-ban Drezdában megfestette a képét is, mely kép a Radvánszkyak birtokába került. Felirata: „Jobb rész felől. Ferendum et Sperandum. Bal rész felől. Alexander Ketzer de Lipocz, pro nunc Serenis. Elect. Sax. Dragon. Vex. natus in Peklény Anno quo Marte affligi Chara et prae Clara gens Vngara Sepit, nunc plane Corruptus in Elect. Dresden Anno quo AD hrenVM Contra hostes ense VteretVr felixqVe Viveret.” – Ugyanitt olvasható két Radvánszky János feljegyzése is, Keczer temetéséről. „Ennek porra lett Testére akadtam, midőn 1771 Esztendőben kertemnek szegletében épített fogadó hazamnak pöntzóját asatattam volna; ki is ugyanazon köntösében talaltattot, mellyben Gerhard Thamas Urnal le írva vagyon a’ mint is örök emlékezetnek fejében az övének ezüstös tsatját ’s rajta kiveret tzémerét el tettem. De hogyan történhet az, hogy ezen Veszprém megyében el eset (a’ mint ezen Versek bizonyityak) Tisztet Radvanban, és ugyan nem is szokott temető helyen, hanem kertemnek egyik szegletében (mellyet annak előtte is immár az Atyamtul halottam) el temetetet légyen, ókat nem tudom. Radvanszky János.” Utána más kézzel: „Ezen bajvivasban el esett Ketzer Sandornak Testje azon okbul hoztatott Radvanba mivel Nagy Apamnak atyafia vala. Es mivel a’ bajvivasban el esetnek a közönséges el temetése nem engetett: a’ kertnek szegelébe [!] takaritatott. Radvanszky Janos.”

Kiadásunk alapjául a ma is hozzáférhető kéziratot választottuk, az autográf szöveg eltéréseit THALY jegyezte fel, ezeket a szövegkritikai jegyzetek közt adjuk.

a) A címet esetleg az utókor adta.

1 zászlócskáiatt – A temetési pompához általában az elhunyt címerét tartalmazó zászló is hozzátartozott, amelyre szöveget is írtak.

2 THALY jegyzete e sorhoz: „Az idősb Keczer Sándor ti. az, a ki 1705–1711-ig Rákóczinak consiliarius és felsőmagyarországi főhadbíztosa vala.” (Tan. 365.) Ő azonban nem II. András Sáros megyei alispán fia, mint Menyhért, hanem I. Jánosé. – Egy szótaggal rövidebb sor, az *iffiabb* három szótagúnak olvasandó.

3 Keczer Menyhért, a bujdosók egyik vezéralakja, aki követként a portán is megfordult, 1681. okt. 21-én halt meg, s 1683-ban temették el. (Vö. RMKT XVII/11. 845.) Németellenes voxolását a *Thököly haditanácsa* c. versben l. uo. 397–398.

8 Keczer Menyhért halotti búcsúztatója feljegyzí két bátyja nevét is: Miklós és Imre. 1683 után eshettek el.

12 dragonyok között lieutinántságra ment – a lovas katonák hadnagya lett. – A sor négy szótaggal hosszabb, a *lieutinántságra* valószínűleg öt szótagúnak ejtendő; a sor két szótaggal így is hosszabb. A THALYNál olvasható *vége* alak a szótagszám miatt indokoltabb.

13 érédllette – irigyelte.

15 Három szótaggal hosszabb sor, a *lieutinantya* négy szótagúnak olvasandó, a sor így is egy szótaggal hosszabb.

23 Compagniaianáll – századánál. – A szó hat szótagúnak ejtendő.

24 baira – bajviadalra. – A szó két szótagúnak olvasandó (a 31., 49. sorban is).

32 hivatallyának – tisztének, illetve a kihívásnak.

36 Azaz vakot vetett a kocka – nem volt szerencséje.

44 tud – tudod.

48 bégni – bírni.

b) Valedictio Funebralis – Temetéskor való búcsúzás.

Bizonyára nem Keczer saját szerzeménye, hanem a sírba tételkor szokásos búcsúztató, a pap vagy a kántor deklamálta szöveg.

12 illettyitüll – életétől.

14 mindennek – mindenkinek. – A három szótagnyi hiányzó rész első szótagja valószínűleg: *-nek*.

15–16 József haláláról l. Ter (1 Móz) 50, 23–26.; Adgyában – olv. ágyában.

18 Mint Abeltt és Abnert – Ábel a testvérgyilkosság áldozata lett, vö. Ter (1 Móz) 4, 8. Izrael seregének vezetőjét, Nér fiát, Abnert Joáb ölte meg orvul. (Vö. 1 Sám 14, 50., illetve 2 Sám 3, 27.)

20 ületi – öleti.

89.

Kézirata: **Kolozsvár siralmi** (1699). Kiad. PERÉNYI JÓZSEF, ItK 1939. 54–58.

A kézirat on álló *Kolozsvár siralmi* címet Aranka György adta. Másolata alapjául egy 1699-es kolozsvári nyomtatvány szolgálhatott, melynek címlapját is megörökítette: „Bokros jaj szó kiáltás az az Kolosvár várossának szörnyű tüzszel való meg égéséről szerzet siralmas jajjal tellyes három énekek, mellyek közül az két első énekek az másodszori égést, melly 1655. esztendőben, Szent György havának harmadik napján dél után, az harmadik pedig az 1697-dikben pünköst havának 6-ik napján véletlen és reménletlen történt égéseket példázzák. Kolosvárat anno 1699.”

Az 1655-ös tűzvészről szóló verseket l. RMKT XVII/9. 349–355.

Az 1697. évi harmadik nagy égést megverselte Tótfalusi Kis Miklós is. (L. RMKT XVII/13. 37. sz.)

A város történelmében többször pusztított tűz, nem sikerült kideríteni, melyiket tartották az elsőnek, az 1655-öst másodikként emlegetik a versek.

5–6 Utalás a Rhodoszi kolosszusra, amit i. e. 222-ben földrengés pusztított el.

10 Antenorral együtt – Anténór előkelő trójai agastyán volt, később görögbarátnak állították be.

18 A meg nem térő városról l. Mt 11, 21., illetve Lk 10, 13.

20 pünköst havában – májusban.

21–24 Czegei Vass György naplója szerint: „6 Maji tizenegy és tizenkét óra között Kolosvárat, belső magyar utcában, Szabó Ferenc házának az csatornája alatt tűz támadván, három templommal, két scholákkal, toronnyal együtt az városnak nagyobb része megégett, úgy hogy harmada ha megmaradt.” (Czegei Vass György és Vass László naplói 1659–1739. Közli NAGY GYULA. Bp. 1896. 248.)

29–32 Ugyanezzel érvelt az 1655-ös vers, és Tótfalusi Kis Miklós alkotása is.

31 L. még a 18. sor jegyzetét!

39 Vö. Kiv (2 Móz) 7, 11.

45–46 L. a 21–24. sor jegyzetét!

51 Phalaris – vö. RMKT XVII/2. 216., 236.

53–55 A kolozsvári Szent Mihály-templom építését tévesen tulajdonították Zsigmond császárnak. Valójában már Károly Róbert idejében (megh. 1342) megkezdődhetett, s Zsigmond hosszú uralkodása (1387–1437) alatt fejeződött be. A templom nyugati része mutat Zsigmond-kori sajátosságokat. (Vö. KELEMEN LAJOS: Kolozsvár építészeti és művészeti emlékei a XIX. század közepéig. In: Művészettörténeti tanulmányok. Bukarest 1984. 109–119.)

75 triumphussal – diadalmas győzelemmel.

77–88 Mátyás király egykori szülőháza az Óvár kapujával szemben állhatott. A ma látható épületről feljegyezték, hogy Hunyadi János kormányzónak gyakran volt szállása, midőn a várban megfordult. A ház Mátyás király születésekor Méhfi Jakab szőlősgazda birtokában volt. Szilágyi Erzsébet átutazóban Méhfi Jakab házában szállt meg, s itt született Mátyás. (KELEMEN LAJOS: i. m. 121–123.)

79 Szent Imréhez Metset békre mentél – 1442 márciusában Mezőid bég Erdély ellen indult 80 000 főnyi csapatával. Marosszentimrénél megütköztek, a vajda seregét a törökök törbe csalták és szétverték, Gyulafehérvár körül azonban Hunyadi kerekedett felül, a török vezér is elesett. (PÓR ANTAL: Hunyadi János. Bp. 1873. 55–58.)

94 Hol az hamis bíró meg fult volt három fán – utalás a hamis kolozsvári bíró történetére. A Heltai-féle Bonfini-krónikában azonban a király a poroszlót akasztatja fel, aki megütötte.

95 Azaz most nem csonkítják meg a nyúzó-fosztó hivatalnokok kezét.

98 Achánoknak – A lopásért megkövezett Ákán történetét l. József 7. (Vö. még RMKT XVII/11. 275, XVII/12. 649.)

99 nádaly – pióca.

107 Tótfalusi is utal versében a tüzet megelőző nagy szárazságra. (Vö. RMKT XVII/13. 531.)

109–110 L. Czegei Vass feljegyzését a 21–24. sorhoz fűzött jegyzetben!

119 Esetleg szörendeserével – *városunk romlását* – vagy *városnak* alakkal a sor értelmessé tehető.

122 Monostor, Hid, Szappan uttzák – a város északi részén levő utcák, az Óvartól keletre. A Monostor utca a Lábasház sor folytatása nyugat felé. A Hid utca az Óvár keleti falával volt párhuzamos, a Malomárkon és a Szamoson átvezető hídra vezető utca neve. A Szappanos utca házai többnyire fából épültek, ezért terjedt rohamosan a tűz.

123 a nagy templom körül lévő boltok, szerek – a Nagypiac – Főter – közepén levő Szent Mihály-templomot körülvevő házak, házsorok.

125 Plebánia sor – a Nagypiac nyugati házsora, itt volt a római katolikus plébánia.

126 Ujj collegiummal edgyütt azon rendben – vsz. az unitáriusok iskolája a Nagypiac nyugati oldalán, a templommal szemben. 1695-től építették, az 1697-es tűz martaléka lett. (Vö. GÁL KELEMEN: A kolozsvári unitárius kollégium története. H. n. 1935. I. 165–168.)

127 Lábos ház – a Nagypiac északi sora, az ott álló árkados – lábas – házról nevezték el; Piatz sorok – vsz. a Lábasház utcát és a Nagypiacot keletről lezáró Ószer.

128 Kis Mester uttzával – a Nagypiacról nyugatra eső utcával; Hid kapuval – azzal az erősített tornyos kapuval, mely a Hid utca végén volt.

129 Magyar és Közép uttzákis – A Belső Magyar utca a Nagypiac északkeleti sarkától a Magyar kapuig teijedt. A várfalon belül eső része volt a Magyar utcának. Nevét a németektől kapta, mivel a magyarok főleg ide telepedtek. – A Közép utca a Nagypiac délkeleti sarkától a Középkapuig terjedt, a városnak a várfalakon belüli legtágasabb, legforgalmasabb utcája volt.

139–140 Versének 199–204. sorában Tótfalusi is szót emelt a tolvajlás ellen. Az idegen nemzet a német katonaság volt.

147 pergelte – pörkölte, perzselte.

150 Maiorokra – a külvárosok majorokból álltak.

157–160 Czegei Vass május 24-én jegyezte fel naplójába: „... éjczaka rettenetes nagy szélvész, zivatar és égi háború lött, úgy hogy Kolozsvárat egynehány kéményeket lerontott, az kémények boltokat rontottak le, és gyermeket is ütött meg.” (Uo. 249.)

163 A Szenczi Molnár Albert-féle 29. zsoltár 30. sorának reminiscenciája. (Vö. RMKT XVII/6. 76.)

165–168 A már idézett Czegei Vass-naplóban jún. 7-i dátummal olvasható: „... estve hét-nyolcz óra között nagy mennydörgéssel s villamásokkal nagy zápor jövé az városra, az farkas-utcai templomunknak közép kapu felől való végít szintén az gombnál az istennyila megütötte, egyik az schola felől menvén le az kőfalig és onnét kiugrott a schola kert és kerítés közzé, másik az Szakmári uram háza felől szintén az farán lévő szegelet szarufán lejövé és az bolt fészken által az templomban bémenvén, az

székek hátok megett megint kijöven, ugyan az Szakmári uram háza felől az fundamentom mellé ment az földben, de istennek kiváltképen való gondviseléséből nem gyűjtött.” (Uo. 249.) (L. még Tótfalusi versének 275–295. sorát!)

175 Egy szótaggal rövidebb sor.

184 Zsoltáros ihletettségi kép. (L. pl. Zsolt 7, 11.; 18, 3.; 89, 19.)

185 Szintén bibliai eredetű kép. (L. pl. Mt 3,12.; Lk 3, 17.)

A versben előforduló utcanévek azonosításához – külön hivatkozás nélkül – felhasználtam: SZABÓ T. ATTILA: Kolozsvár települése a XIX. század végéig. Kolozsvár 1946, illetve HERPEI JÁNOS: Kolozsvári utcák Felvinczi György versében. (Adattár III. 523–534) c. munkáját.

90.

Kézirata: **Viski János kézírata.** (1697) 34a–37a.

A verset – a kézirat címlapja szerint – Balogh Máté preceptora, Viski János másolta Algyógyon, 1697. augusztus 3-án. Belső címlapján áll a mű címe, és a cáfolatára született Balogh László-vers szereztetésének körülményeiről szóló feljegyzés: „Anno 1697. 8 Julij. Tekintetes Nemzetes All Pestesi Balogh László Uram p. t. All-Gyogyon lévő Thecája melle (hihető valamely Fejervári Déáktul) el rejtetet, és ugyan ott Balogh Mathétul meg találtatot mocskos verseknek Seriesse, Mellyeket ő kglme extempore le irván sequenti die i. e. 4 Julij mindgyart refutálni kezdet; mely mocskos versek, cum subsequenti refutatione így következnek: *Az ki terjesztetet kerék kék égből mindeneket fényességével meg örvendeztető napnak ellenében gyujtot Lámpásnak világosságot ugato Arius, meg vakult Coccejus kölykének hatán ülő némely varjaknak meg mellyesztésérül irattatot PHILOMELISMA.*

Praestat ea scribere quae priores Orthodoxi docuerunt, quam ex novandi prurigine contradicendi cachoete et singularitatis studio ea adaptare aut interpolare quae Haeretici somniarunt &c. In Coroll. Mares. De Sabbatho, Item. Ea est humanae mentis ingeniosa infelicitas, ut verbi Divini ipsiusque veritatis simplicitate aegrè acquiescat, et suo mentiaturo modulo Divina mysteria. Vendel, in Epist. Dedic.” – A vers végén: „Allata per Dominum Michaellem Görgei alumnus Collegij Albensis.”

A Coccejus ellen írt paszkvillust tehát Görgei Mihály az 1697. júl. 4-ét megelőző napokban írta, s Alpestesi Balogh László 4-én kezdte cáfolatát írni. (L. kötetünkben a következő verset!) Viski János – Balogh László fiának, Máténak preceptora – készített róla másolatot.

A szerzőről, Görgei Mihályról annyi információval rendelkezünk csupán, amennyit a sárospataki iskola diáknévsora megőrzött számunkra: „Ductus Igenium pro Rectore, iterumque salutavit Collegium, tandem ivit Kereszturinum pro Rectore ibique Peste correptus.” A kollégiumba Michael B. Görgei néven 1672. febr. 25-én iratkozott be. (ROMÁN JÁNOS: Catalogus Studiosorum Illustris Scholae S. Patakiana. Egyh. 1958. 76.)

A másolóról Benkő Samu úgy véli, hogy a Hátszeg vidéken lehetett református lelkész. Nyelveket tudó, képzett literátornak tartja. A Kolozsvári Református Kollégium könyvtárában van egy román zsoldárokat tartalmazó kéziratos kötete, mely dicséreteket és imákat is tartalmaz. A CL. zsoldár után, a 158/r oldala ezt írta be: „Szversitul Soltarelor. Kezdettemirni Boldogfalván, el végeztem AllGyogyon 1697. Die VI. Augusti reggel. Viski János mpra.” A 174/r oldalon pedig ez áll: „All Gyogyini 1697 Die 19 Augusti.” (BENKŐ SAMU: Szenci Molnár Albert. Napló és más írások. Bukarest 1984. 54.)

Tehát Viski János Algyógyon az itt közölt versekkel egyidejűleg román zsoldárokat is másolt. Egyelőre nem tudjuk minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy Viski János azonos személy-e azzal a Viski Jánossal, aki 1712 és 1719 között volt Szatmárnémeti papja, ahonnan 1719-ben Szigetre hívták, majd ott esperes lett. (SARKADI NAGY MIHÁLY: Szatmár-németi szabad királyi város egyházi és polgári története. Szatmár 1860. 170.)

Görgei anticoccejista célzatú írásának közvetlen okát nehéz meghatározni. Létrejöttét ösztönözhatték esetleg az 1696-ban Tótfalusi kolozsvári nyomdájában megjelent Szathmárnémeti Sámuel-féle tankönyv – *Metaphysica Contracta* (RMK I, 1830.) – körül fellángolt viták. De kiválthatta a Szathmárnémeti elnöklete alatt 1697-ben tartott Mikó Ferenc-értekezés „de vocatione Abrahami ac foedere dei cum ipso inito et speciali promissione ipsi facta”. (RMK I, 1884.) (Vö. ZOVÁNYI JENŐ: A coccejanismus története. Bp. 1890. 173, illetve KÖPECZI BÉLA: A kartezianizmus politikája Magyarországon és Erdélyben a XVII. században és a XVIII. század elején. In: Függelenség és haladás. Bp. 1977. 31–60.) Görgei Mihály bizonyára az anticoccejánus és antikartezianus Pósa-házi János tanítványa és eszméinek terjesztője volt, 1697-ben viszont valószínűleg már nem volt diák.

A kézirat könyvcímlapot utánzó versóján ez áll: „NB. Nestor Princeps Pyliorum sine scriptura sapiens evasi... licet sub cursu multorum annorum propterea scholastici dicunt: Vivat Nestoreos annos. Arnobius qui vivit Anno 330 Fortem causam simplici mente prolatam, nullis esse coinquinatam mendacijs, veritatem fucum de Lapis Lydius testari, cum de rebus agitur ab ostentatione submotis, quid dicatur, non quali cum amaenitate dicatur esse spectandum. Dissolutur pectoris esse rebus in serijs quaerere voluptatem; Idem non peccasse veteres quod inventis frugibus glandes sive verint. Porro Religionis autoritas non est tempore aestimanda sed numine. Item. Non quod sequimur novum est, sed nos sero didicimus.” Ezután a lap alján fejtetőre állított írással: „Az mocskos írás így következik”.

A címben szereplő *Philomelisma* szó jelentése: barátságos, kedveskedő ének.

5–8 Vö. Jel 12, 1–4. A versben a sárkányon – Sátánon – Coccejust és követőit érti a szerző.

11 haeresiarchát – az eretnekfőnököt.

16 Jesus mátkájának – az egyháznak.

18 szemet – szemét.

21 ujjit – új tant vezet be.

25 controversia – vita.

26 arbiter summus – legfőbb döntőbíró; decidallya – dönti el.

27 authentizállya – tekintélyére hivatkozva támasztja alá.

28 Ha ki szakad – ha valaki eltér; αἰωροῦσα – ő maga (ti. a megfellebbezhetetlen mester). – Az ω hibásan szerepel az o helyett.

29 Coccejus – Johannes Coccejus (1603–1669), német származású hébertanár és a teológia tanára Brémában, Franekerben, majd Leidenben. Alapelve a Bibliához való visszatérés és a belső vallásosság megerősítése volt.

30 Arius – alexandriai pap (kb. 280–336), az arianizmus megalapítója.

35 erudiálna – kiművelne.

37 Chartes – René Descartes (1596–1650) francia filozófus, matematikus, természettudós. A karteziánizmus Magyarországon is elterjedt a XVII. sz. második felében.

38 oda fel – az északnyugat-európai protestáns országokban.

39 properáltak – siettek.

42 noha nem in totum tamen ejuráltak – noha nem egészen, mégis törvényen kívül helyezték.

43 profiteáltak – vallották.

45 nemzet – olv. nemzett; némely tanítóink – Csemátoni Pál, Dési Márton, Hunyadi Pál, Pataki István.

48 decrescalt – elfogyott, meggyengült.

51 sentiált – vélekedett.

52 Post humum opusban – halála után kiadott műben.

55 eveniált – jött ki, azaz aszerint kaptak állást, tisztséget.

56 meg – olv. még.

57 occultè – rejtetten.

58 pribékké – hitehagyottá.

59 nolo nominare – nem akarom megnevezni.

60 cave – óvakodj.

64 tácens reponállyak – hallgatva, csöndben feleljek.

66 Ki jelentésére – kinyilvánítására.

67 publicè köztök utrumban hozatot – nyíltan kérdésessé tétetett.

69 thesesek – állítások.

74–76 E sorok szövege magyarul: Gyalázatos állítás, hogy: vajon van-e Isten? Vajon az atyáknak részükül jutott-e az üdv, a pogányok lelkébe előbb hatolt-e be, később keresni az eretnekséget táplálja.

80 Manifestáltak – nyilvánvalóan megmutattak.

85 vindicáltak – igényt tartottak rá.

89 fulminálnom – villámlanom, villámokat szórnom.

90 spontè – önként, jószándékból.

92 poenátis luál – megbűnhődik.

93 inter essentiád – érdekeltséged.

94 poenitentiád – bűnbánatod.

98 philololuscinus – elvakultságot kedvelő [?]

99-100 A sorok szövege magyarul: Írta ezt egy névtelen, aki mindenütt jelen van, és bensőségesen ellensége a csupasz coccejánusoknak. – A 90–91. sz. versek latin szövegének fordítása SZÖRÉNYI LÁSZLÓ munkája.

91.

Kézirata: **Viski János kézírata.** (1697) 2a–12b.

A nyomtatványt imitáló kéziratcímlapon ez áll: „APOC. XII. SÁRKÁNY KÖLYÖK OKÁDÁSA az az Az Pokolbéli ördögnek, száját, szívét, irigy indulatját egy rabjának (.mint amaz régi kígyonak.) valo adása, mellyel az az Ördög rabja nagy hírű s ártatlan COCCEJUS JÁNOST. és Tanítványit ujjab geniussal csak nem az Pokolra taszította, mellyet keserülvén Coccejus Jánosnak egy unoka tanítványa kedves Praeceptorát minden gyalazattal vindicallya, és az mocskolodonak mocskát fejére tiz mértékben viszsza fordította, geniusábul formált genealogiáját le írja; mind ezekben pedig magát Szent írással támogattya. Melly kegyesség munkája All Pestesi BALOG LÁSZLONak az Erdélyi Méltóságos Törvényes Táblának edgyik hites Assessorának; pennájának idő közt valo mulatsági közt költ világra. All GYOGYON 1697. észt.” – A vers végén ez áll: „Finis. Az Jehova adjon erőt segítségét, hogy az ki ezt most refutálta és ezzel Coccejus tisztességét oltalmazta, maszszoris oltalmazhassa.”

E vers Görgei Mihály Coccejus ellen írt paszkvillusának hatására keletkezett, annak cáfolata és visszautasítása. (L. az előző verset és jegyzetét!) A másoló – Viski János – tudósítása szerint alpestesi Balogh László amint elolvasta az anticoccejánus paszkvillust, azonnal – 1697. júl. 4-én – elkezdte írni rá a cáfolatot, s augusztus 3-án már kész volt a mű tisztázata is, Viski másolatában.

A szerzőről mindössze annyit tudunk, hogy Balogh Máté és Szacsali Erzsébet fia volt, 1711-ben halt meg. (Vö. BÖJTHE ÖDÖN: Hunyadmegye Sztrigymelléki részének és nemes családainak története, tekintettel a birtokviszonyokra. Bp. 1891. 80.) Részt vállalt a gubernium jogi irányításában, SZINNYEI említi *Tökölyi járása 1690 c.* kiadatlan naplóját.

A címlap versőjén az alábbi szöveg áll:

„Maresius in Praefationem ad Theologum Paradorum.

Absit ab honesto viro, et qui studiorum suorum habet aliquam fiduciam ut non audeat loqui, nisi stipatus appareat magna testium caterva, et malit esse designator vel Nomenclator eorum, qui de sua facultate scripserunt, quam in illa Professor Publicus. Textualis volo esse Theologus, non scholastico logus. Rationalis non autoritativus, Realis non Nominális; Argumentis ago non praejudicijs; Nec curo quid hic aut ille dixerit, sed quid ex analogia fidei, usu scripturae, rectae rationis dictamine, dicere debuerit.

Ibidem Clar. D. Voetium sic alloquitur D. Mar.

Hoc unum addo in postrum missis hominum testimonijs, quae ad pompam non ad rem faciunt, ex scriptura et rationibus pressè et nervosè, omni relictâ circuitione mecum agas; Auctorum, quos praeferre nominatim soles nomina sine argumentis nihil faciunt, et argumenta si valida fuerint mihi sine nominibus sufficere potuerunt.

Wolfgangus Musculus pag. 687. Loc. Com. edit Hervag.

Quod si illud non agnoscunt, descendant nobiscum in palastram veritatis, ac concedant id esse antiquum quod est verum.

Paulo post.

Non mox verum est quod est antiquum. De antiquo non sic potest praedicari veritas, sicuti vero recte tribuitur antiquitatis praescriptio. Quare consultius multo quaeretur in religione, quid sit verum quam quid sit antiquum.”

A bibliai utalásokat a főszövegben kiegészítettük. (Vö. RMKT XVII/8. 161–174.)

5 thecam – szekrényem, könyvszekrényem; Rudimentáját – a korban több tankönyv címének kezdőszava (pl. Piscator: *Rudimenta rhetoricae*, 1635; *Rudimenta oratoriae*, 1645; Alsted: *Rudimenta linguae hebraicae*, 1635).

6 chartáját – papírját, írását.

8 geniusát – tehetségét, lángelméjét (a 344. és 406. sorban is).

9–10 L. az előző vers címleírását!

14 praebendáját – járandóságát.

14–20 Utalás arra, hogy a szerző valószínűleg a Sárospatakról Gyulafehérvárra menekült iskola tagja lehetett, melynek vezetői, Buzinkai Mihály és Pósházi János anticoccejánus és antikarteziánus szellemben tanítottak.

21 Phymata – gennyedő fekély.

22 venter – gyomor.

23 látenter – rejtve, titkon.

24 patenter – nyilván.

25 aetasunk – évszázadunk.

32 syllabustokkal – Minden bizonnyal Pósházi János *Syllabus assertionum, thesium et hypothesisium* (Kolozsvár 1685. – RMK II, 1567.) c. művére vonatkozik az utalás, amely az enyedi és a kolozsvári coccejánus teológusok ellen készített vitairat. (Dési Márton *Summája az Pósházi uram Syllabusára való replicának* címmel írt latin és magyar nyelvű cáfolatot ellene.) – meg mellyesztem – megtépem.

35–36 L. az előző vers 5–8. sorához fűzött jegyzetet!

39–40 A krokodilról ezt tanították. Vö. Apáczai Csere János: *Magyar Encyclopaedia*. S. a. r., bev., jegyz. SZIGETI JÓZSEF. Bukarest 1977. 284.

41 retrográdállyá – visszaminősítse, egy osztállyal lejjebb helyezze.

42 clarissimusnak – méltóságosnak.

43 Az publica classist miért frequentállyá – miért jár a nyilvános osztályba.

44 coetus – iskolai társaság.

45 vindex veritatis esset – az igazság védelmezője volna.

46 suffecisset – alkalmas volna.

47 non dignus fuisset – nem volna méltó.

51 demonstratioval – bizonyítással, bemutatással.

52 potens s győző scripturával – hathatós s győzelmes írással.

57–60 L. az előző vers 5–8. sorához fűzött jegyzetet!

66 lakság – lakóhely.

70 haeresist – eretnekséget; állatni – állítani (a 138., 174., 177. sorban is).

82 szemet – szemét.

85 A tormaiba nőtt fereg példája gyakori a kor képes beszédében: kényelemből vagy megszokásból még előnyös változás kedvéért sem akar változtatni helyzetén. (Vö. RMKT XVII/12. 198.)

88 hereg – morog.

90 Locusokon – bibliai helyeken, idézeteken.

91 Nehéz eldönteni, melyik Coccejus-műre gondol: *Summa theologiae*; *Summa doctrinae de foedero et testamento Dei*; *De potentia Sanctae Scripturae*; *Lexicon et commentarius sermonis hebraici et chaldaici*.

95 arbiter summust – legfőbb döntőbíró.

97 exceptiod – ellenvetésed, kifogásod.

98 újság – újítás a tanban.

109 javal – olv. javall.

118 chatédrában – székben.

121 Per aránzom – vélekedés szerint, vaktában; testificálást – bizonyítást.

129 conscientia – lelkiismeret.

130 vana scientia – semmire való, hiú tudomány.

131–132 A sorok szövege magyarul: Nem gondoltad volna így az előzőeket, féld legalább az Isten ítéletét.

141 ihlettél – érintettél. (Vö. a 160. és 170. sorral!)

142 regulta – régóta.

143 bankais – bűdösbanka nevű madár is.

144 Fraterek – testvérek, atyafiak.

145 bono sensu – jó értelemben.

146 id jam venit usu – az már következik a (szó)használatból.

147–148 A sorok szövege magyarul: Krisztust is mondják, alacsony állásában, holttestnek, amely szagával odagyűjti a sasokat.

154 haeresiarchaval – eretnekfőnökkel.

155 L. az előző vers 30. sorának jegyzetét!

- 160 Illetetvén – érintvén (a 170. sorban is).
- 165–168 A sorok szövege magyarul: Az iskola a kegyesség műhelye és szülője, bizonyára nem írja elő a hiábavalóság szavait, a vizsályt szító Sátán kormányozza a szívedet, kenyeret sem érdemelsz te, aki ilyeneket beszélsz.
- 171 bámult el – elcsodálkozott, elkábult.
- 173 Confusum chaosra – zűrzavarra.
- 192 dispensálni – sáfárkodni.
- 199–200 A sorok szövege magyarul: A lényegben az egyházatyákkal értett egyet, a kivitelben nagyon sok dolgot világosabban tanított.
- 203 velleitással huc non penetrabit – akarnoksággal ide nem fog behatolni.
- 204 praejudiciummal in vanum arabit – előítélettel szelet fog örölni.
- 208 Meg alut – elaludt.
- 209 philisthaeus – képmutató.
- 217 Belgiumban – Descartes ugyanis a vallásüldözés elől menekülve Hollandiában telepedett le.
- 218 Egy szótaggal hosszabb sor.
- 221 sana ratiot – józan észt.
- 226 ejuráltak – megtagadták.
- 229–231 Azaz a hollandiai egyetemekre ment magyar diákok, akik tőlük tanultak.
- 236 in contrarium – ellenkezőleg; kocka szerencsét vét – a kocka hatost mutat.
- 238 szemérmet – szégyent; observállya – megfigyeli.
- 244 Pribékeket nemzet profiteálásban – tanításával hitehagyottakat nemzett.
- 245 non vis nominare – nem akarod megnevezni.
- 246 non audes quare – miért nem mered.
- 247 fare – szólani.
- 248 notaris per haec tu garrire – megismerszel ezáltal, hogy csak üresen fecsegsz.
- 257–260 A coccejisták a radnóti zsinaton megmagyarázták evangéliumértelmezésüket: „... szélesebb értelemben véve Mózes idejéig is létezett az ószövetség, de szűkebb értelemben csak a törvény kiadása óta.” Azt is kijelentették, hogy „... az újszövetségi hívek nem kötelesek az ószövetségi szertartások megtartására.” (Vö. ZOVÁNYI JENŐ: A coccejanismus története. Bp. 1890. 132.)
- 262 Egy szótaggal hosszabb sor.
- 269 Besoranak – ?
- 271 Bisternek – ?
- 272 distinctiojak – megkülönböztetésük.
- 273 Propudiosának – szégyenletesnek; thesist – állítást.
- 274 dubitanter – kétségeskedően.
- 275 An non detur Deus? – Vajon nincs-e Isten?
- 275 dosist – adagot, tételt.
- 276 aránza – véli, célozza; sist – ?
- 278 de qua dubitemus – amiről kérdést teszünk fel, amiről kételyünk van.
- 279–280 Van abban valami, amit meg kell világosítanunk, és ami kétséges, felderítenünk. (Vö. Descartes: A módszerről. Bev. és magyarázta TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS. Bukarest 1977. 68.)
- 285–288 Hámánt arra az akasztófára akasztották, melyet ő készítettett Márdokeusnak.
- 298 tudót – olv. tudót.
- 299 In vanum – hiába.
- 300 rátot – rántotta.
- 304–308 Aesopus keselyűről és csókáról szóló meséjének változata. Ott a csigát törik fel hasonlóképpen. (Vö. Esopus fabulái. Pesti Gábor szerint. Vál., szerk., jegyz., utószó: ÁCS PÁL. Bp. 1980. 41.)
- 317 bos inter vaccas abbas – az ökör apátúr a tehének között.
- 318 aetas – kor (a 326. sorban is).
- 319 Ad conscientiam kedves demonstrálás – lelkiismerethez szóló bizonyítás.
- 325 antiquitasra – régi időre.
- 326 origodat – eredetedet.
- 328 truncusra – törzsre (ős értelemben).
- 329–330 Vö. Ter (1 Móz) 8, 7.
- 341 apostatáknak – hitehagyottaknak.

- 353–354 Vö. a 38. zsoltár 13. versével!
356 Fris – szép.
357–360 Utalás az 1673. jan. 16-án összehívott radnóti zsinatra, ahol a coccejánus–kartéziánus teológusok ellen Pósaázi, Buzinkai és Tófaeus támadást indított. (Vö. ZOVÁNYI: i. m. II. 287.)
362–363 nolentes publicarunt errül / Veritatem – akaruk ellenére nyilvánosságra hozták az igazságot; Dési uramékrül – Dési Márton (1639–1691) kézdivásárhelyi lelkész, majd az enyedi kollégium tanára, a coccejanizmus egyik meghonosítója Erdélyben. Az 1673-as radnóti zsinat eltiltotta elvei hirdetésétől.
364 censurais – felülvizsgálat, ítélet; inquiraltak – nyomoztak, vallattak (a 375. sorban is).
367 lök – voltam.
368 tök – tettem.
372 Censurat, menceséget corpusban – vizsgálatot, ítéletet, védekezést egészben, együtt.
379 Censortul – kivizsgálótól, bírótól.
380 tönek – tettek.
381 Fulminálásodra – villámlásodra (a 384. sorban is).
383 Parturiunt montes, natus est parvus mus – Vajúdnak a hegyek és születik egy kicsiny egér. – Horatius: *Epist.* II, 139.
386 Mahumetistáknál – Mohammed követőinél, mohamedánoknál.
393 Egy szótaggal rövidebb sor.
394 válét – istenhozzádot.
395 galicz követ – rézszulfátot.
396 gallesét – tinta festésére gubacsból nyert anyagot.
399 effectummal – hatással.
402 cognomine hic scriptor est fimus – ez az író itt szar vezetéknévű.
403 ultimus – utolsó, legrosszabb.
404 Quia totus quantus invidiae Mimus – Mivel teljes mivoltodban irigykedő komédiás vagy.
409 directorral – jogügyi igazgatóval.
410 Evocáltatnanak – perbe hívnának.
411 Tábla – ítéletábra.
414 Lycaonicusra – ?
415 az pennára – pennáért, írásodért.
418 szolgainak voxait – szolgáinak véleményét.
444 Egy szótaggal hosszabb sor.
445–446 Egy szótaggal hosszabb sorok. Az *Int:* és a *Fel:* figyelmen kívül hagyásával helyes a szótagszám. (Vö. a 463. sorral!)
- 447 A *Schibboletet* Sch-ja s-nek ejtendő.
460 Azaz kegyelmet kér, hogy ne járjon úgy, mint Uzza, aki a frigyládához nyúlt és halállal sújtott. (Vö. 2 Sám 6, 7.)
463 L. a 445–446. sor jegyzetét!
490 effectummal – eredménnyel, hatással.
491 tromfot ütünk sidosággal – megtromfoljuk, legyőzzük a zsidóságot.
500 becsülteti fennyen – megbecsülésben részesített.
573 maga hitt – elbizakodott.
591 munkás – munkálkodik.
604 censurát – megrovást, szigorú ítéletet.
656 többire – többnyire.
658 tárgyul – követendő célul.
660 tarcs regulájul – tartsd szabályként.
663 Abraham keblében – Ábrahám kebelének azt a helyet tartották, ahol a kiváló szentek tartózkodtak holtuk után az alvilágban. (Vö. Lk 16, 22.)
690–692 Vö. Mt 7, 3.
693 tanics több moresre – tanítsd több erkölcsre.
697 Vö. Lk 2, 34–35.
702 lötte – olv. lőtte.
703 periodussit – több tagból álló mondatait.
708 sale, vale – élj boldogul, isten hozzád.

Kéziratai:

I. Komáromi-ék. (1701) 20a–23a. Kiad. THALY, Adal. I. 275–278; ERDÉLYI, 143–145; MKBR 243–245; KKK 388–389. – A vers végén: „Finis jucundus”.

II. Szentsei-dk. (1704) 79b–81b. Kiad. THALY, Adal. I. 281; BUDA, SZD 87–90; VARGA, SZD 216–221; KKK 390–393. – Csonka, a vége is hiányzik.

A verset megőrző oldalak közül a *Szentsei-dk.* eredeti számozása szerinti 152. és 155–156. oldal hosszában kettészakítva. A hiányzó sorok egy része a *Komáromi-ék.* alapján pótolható, az ott nem szereplő versszakok hiányát kipontozással jelezzük. (30–31., 33–34., 38., 45–48., 53–54. vsz.)

A *Komáromi-ék.* szövege az eredetibb. A *Szentsei-dk.* megőrizte változat amannak jezsuita kéztől eredő átdolgozásából bővítése. (Vö. ESZE TAMÁS: Újváry Tamás versei. ItK 1965. 232–234.)

A *Komáromi-ék.* szövegének kolofonja szerint a verset az ismeretlen szerző 1697. júniusának harmadik hetében írta. A megénekelt felkelés azonban akkor még el sem kezdődött, így a vers legkorábban július harmadik hetében keletkezhetett.

A vers keletkezésének körülményeiről, kiváltó okáról VARGA IMRE jegyzete kellő alapossággal tájékoztat: „A gazdasági, politikai, protestáns sérelmek miatt a volt Thököly-tisztektől szervezett hegyaljai felkelés kirobbanására – bár azt egy régebbre visszanyúló, szerteágazó szervezkedés előzte meg –, a közvetlen okot a császári katonaságnak a sátoraljaújhelyi vásáron elkövetett erőszakossága szolgáltatta. 1697. jún. 30-án, a vásár másodnapján itt verték agyon a parasztok a zálogoló császári katonákat, akik Patakról jöttek a vásár vigyázására. Júl. 1-re virradó éjjel Tokajt és Sárospatakot Tokaji Ferenc, illetőleg Szalontai György vezetésével megrohanták és elfoglalták a kuruc felkelők. Sikereikről azonnal értesítették a portát és a portán keresztül Thökölyt; pátenseket adtak ki a vármegyékhez és környező helységekhez, a császári megszállók elleni harcra szólítva fel a nemességet és a föld népét. Tervük azon alapult, hogy Thököly török segédcsapatokkal kellő időben a mozgalom színhelyére érkezik. A császári csapatok azonban Ritschan alezredes vezetésével júl. 7-én Böcs falunál megverték a felkelőket. Pár nap múlva Pál deák ezrede mért rájuk újabb csapást ugyanazon a helyen (júl. 11.). Vaudemont Károly parancsnoksága alatt három lovas- és egy gyalogezred tartott Hegyalja felé, mely sereg útközben más egységekkel gyarapodva júl. 17-én megrohanta Tokaj városát, két napi ágyúzás után pedig, miután Tokaji Ferenc vezetésével a várvédő kurucok zöme onnan kimenekült, elfoglalta a várat. Sárospatak alá júl. 21-én érkeztek a császáriak. 23-án a jezsuiták rábírták a várvédő kurucokat a feladásra, s így rövid ostrom után a pataki vár is a császáriak kezére került.

Az ostrom alatt is sokat szenvedő Tokaj veszedelmét énekli meg az itt közölt epiko-lírikus vers. A várost védő kurucok a házakban vonták meg magukat, a császáriak csak úgy bírtak velük, hogy rájuk gyújtották a házakat. Az ének is említi azt a vérengzést, melyet a Rákóczi-házban vittek végbe. ... Az ének többes szám első személyben, gyónásszerűen, elkeseredéssel beszél a történeletről, s még a kuruc vezéreket is elátkozza, mivel az ő felkelésük váltotta ki a vérengzést. Nem kiált bosszúért, nem kárhoztatja a vérontókat; Tokaj szomorú sorsa szolgáljon tanulságul, mondja – »Tanuljanak rólunk ártatlan magzatok«. Ami történt, bűneink megérdemelt büntetése.” (KKK 802.) – Lásd még a hegyaljai felkelést megénekelő Zilahi János *Phaëton tüze* c. versét kötetünkben a 95. sz. alatt!

I 33 A Rákóczi-házban történeletről Babocsay Izsák tudósít: „A Mélt. Rákóczy Ferencz Fejedeleme és Földes-Ur ő Nagysága’ ott való Curiájában a’ catholicus atyafiak szinte akkor egy csomóban Mise szolgáltatásban lévén, a’ szánakozni nem tudó hadaknak ártatlanok vérében úszni kívánczó éles fegyverek által nagy sokan megölettetnek és levágattatnak, a’ nemnek és időbeli állapotnak megkülömböztetése nélkül.” (Fata Tarczaliensia. Kiad. RUMY KÁROLY. Pest 1817. 158.)

I 34–40 Ugyancsak a tarcali nótárius soraival világítható meg a tokaji pusztítás: „Ugyan akkor Tokaj’ városát is felverik, és sok fő német és magyar Tiszteknék minden javaikat felpredálják, némelyeket közzűlök meg is ölnek, és így mind a’ várat, mind a’ várost nagy könnyen birodalma alá hajtják, az ellent-álókat fegyverre hányják, és temérdeki sok kincset, kiváltképen a’ sóházakból, a Harminczadtól, és a’ Commissárius házából gyűjtenek rakásra, mellyekkel annakutánna a’ Harangodi-pusztán lett szerencsétlen csata miatt történt nagy riadásban nagyobb részént az alávalók és gazok osztoznak és töltöztének.” (Uo. 147.)

I 40 válagatás – olv. válogatás.

I 41 fertál oráig – negyedóráig.

I 43 Vö. Ter (I. Móz) 19.

I 51 Pataki Péter a törökországi thökölyánusok vezetője volt, majd II. Rákóczi Ferenchez csatlakozott. Valószínűleg 1704-ben halt meg, ötvenéves korában. Halotti búcsúztatóját l. KKK, 512–516.

– Kövér Ferenc jómódú középbirtokos volt. Csapatával rátámadt Pál deák hadaira, hogy az elrablott javakat visszaszerezze, s elesett a második böcsi csatában, mint a kurucok kapitánya.

I 52 Bakos Gergelynek sikerült Tokajból elmenekülnie, de augusztus 5-én a császáriak fogságába esett. – Tokaji Ferenc Rákóczi jobbjából lett Thököly gyalogoshadnagya. Egy időben faluról falura járva kereskedett is. Ez év augusztusában őt is elfogták, Bécsbe vitték, s ott raboskodott.

I 66 A Szent Iván hava – június – valószínűleg elírás a *Szent Mihály* hava – szeptember – helyett. Az előadott események ugyanis július folyamán történtek.

II Cím: Síralmas ének a tokaji veszedelemről.

II 20–22 A vers rímélése meglehetősen következetes, ezért valószínűleg *károkkal*, illetve *sokakkal* állhatott eredetileg a sorvégeken.

II 36–37 A Thökölyre történő utalás nem egyértelmű. Vagy arra vonatkozik, hogy Tokaj várát 1684-től kisebb-nagyobb megszakításokkal ő bírta, s most elvesztette, vagy azon gúnyolódik, hogy a hegyaljai felkelés élére őt akarták behívni Törökországból. (Vö. BENCZÉDI LÁSZLÓ: A hegyaljai felkelés. Bp. 1953. Idézi VARGA, KKK 411.)

II 41 Ignác fiaira – a jezsuitákra, Loyola Ignác követőire.

II 83 A *minket* kikövetkeztetett alak.

II 83–86 E sorokat I. kötetünk 113. sz. versének 93–96. sorában!

93.

Nyomtatott kiadása: **Tallián Péten Titkos Értelmű Liliom...** Nagyszombat 1697. A4b.

A vers annak a prédikációnak a versbetéte, amelyet Máriathalban mondott el Tallián Péter pálos rendi szerzetes, akinek életrajzáról nem rendelkezünk adatokkal, csupán ez a műve ismeretes.

Lehetséges, hogy nem eredeti műve a vers, hanem korábbi alkotás átvétele, amint jelzi, az „elmés Magyar Versista” soraira azonban nem sikerült rátalálni. A költemény gondolatilag is és képileg is közel áll több, a Mária-kultuszhoz tartozó darabhoz, különösen a *Boldog aszony születéséről* címűhöz. (L. RMKT XVII/7. 347–348.)

6 Tallián megjegyzi prédikációjában, hogy Bölcs Salamon nevezte Szűz Máriát liliomnak.

94.

Kézirata: **Viski János kézirata.** (1697) 13b.

A vers – bár önmagában is megáll – valószínűleg egy hosszabb kompozícióból kiszakított darab. Szintén Viski János kézírásával maradt fenn, szerzőjét nem ismerjük.

Az indiai eredetű, s hosszú vándorutat bejárt cigányok eredet-legendamotívuma szerint azért kellett hazájukból örökre elbújdosniuk, mert Krisztus szegeinek kovácsai voltak. Más változat Heródes gyermekgyilkosságával hozza kapcsolatba a vándorlást. (Vö. VEKERDI JÓZSEF: A cigány népmese. Bp. 1970. 10.) – Noha a vers címe azonos az RMKT XVII/11. 127. sz. alatt közölt darabjával, a két mű között csak tematikai rokonság van. – A kérdéshez l. még VARGA IMRE jegyzetét, uo. 818–819.

2 Amorraeusok – Amoreus – a Noétól megátkozott és testvérei szolgájává tett Kám leszármazottja – népéből való. Vö. Ter (1 Móz) 10, 16. – A sor értelme: Amorraeus követői voltunk, de vasból volt szekerünk.

95.

Kézirata: **Pápai M. Mihály kéziratai.** (1727–1728) II. 1–8. Kiad. HARSÁNYI, ItK 1917. 330–336; KKK 393–397.

A mű teljes címe: *Phaëtonis Incendium, Sortem Hungariae modernam Threnis Lyricis Allegoricè repraesentans. Phaëton 'Tüze, Melly Magyar Országának mostani sorsát különböző rendű énekben befoglalja. Irattatott 1698. eszt. Z. J. a Tállyai Ref. Scholának akkori Mestere által. Pro usu autem suo anno 1728. die 29. Januarii, recens transcriptum à Michaele M. Pápai. I. C. S. P. C. S. Patakin.* – A vers után: „Amen.”

A versfők a JOHANNES ZILAHÍ RECTOR SCHOLAE THÁLYAIENSIS ITA LAMENTÁBATUR HUNGARIAM – Zilahi János, a tállyai iskola rektora így siratta Magyarországot – olvasatot adják.

Az allegorikus költemény – gyászdal, szomorú ének – szerzője, Zilahi János (?–1737) életéről kevés adattal rendelkezünk. A sárospataki-gyulafehérvári kollégiumnak volt tanulója, majd 1693. nov. 3.

és 1695. jan. 15. között szeniora is. A tőle előkerült autográf dokumentum szerint már 1692. máj. 19-én mint szenior írja alá legációsi levelét, amellyel diáktársait küldi adományt gyűjteni. Vö. JANKOVICS JÓZSEF. Zilahi János legációsi levele Bethlen Miklóshoz (?) 1692-ből. AHLH IX. (1969) 103–105. (Klly: Irodalomtörténeti Dolgozatok 60.)

Iskoláit befejezve Kassára költözött.

1695-ben a Göncről Kassára menekült sárospataki kollégiumhoz csatlakozott, s a rákövetkező évben a kollégium szeniora lett. Tállyán vállalt rektori állást, majd borkezelő quaestor lett, 1707-ben pedig lelkes pályára lépett, s a borsodi traktusban – előbb Edelényben, később Bikken és Zsolcán, illetve más helyeken – működött. 1737-ben halt meg. (Vö. KONCZ JÓZSEF: A marosvásárhelyi ev. ref. koll. története. Marosvásárhely 1896. 176.)

A költemény Pápai M(olitoris) Mihály 1728. dec. 29-én készített másolatában maradt fenn. Ő 1726. május 26-án szubszkribált a sárospataki kollégium diákjaként.

Bár a másoló szerint a vers 1698-ban keletkezett, a 62. versszak tanúsága szerint már 1697 is felmerülhet, mint a szerzetetés éve. A tállyai iskolamester az 1697-es hegyaljai felkelés előzményeit és következményeit verselte meg művében. Ezáltal tematikai rokonságot mutat a *Cantio Tokaijal*, (L. kötetünk 92. sz. versét és annak jegyzetét!) A szerző tállyai lakosként maga is megtapasztalta a császári katonák garázdálkodásait, majd pedig a hegyaljai kuruc felkelés nyomában támadt kegyetlen pusztítást. Ennek apokaliptikus megjelenítésére választotta ki Ovidius *Metamorphoses*ének második könyvét (1–325. sor), s Phaëthon történetének szabad feldolgozásával (1–33. strófa) mitologikus párhuzamot vont Phaëthon meggondolatlan, felelőtlen vállalkozása és a kuruc felkelés (34–62. strófa) között. A vers harmadik, önálló egysége, a 63. strófa könyörgés Istenhez oltalomért.

1 A sor fölötti alcím szövege magyarul: Tétel, bevezetés.

13 Gomorát Sodomával együtt pusztította el Isten a lakók bűnei miatt. Vö. Ter (1 Móz) 19.

14 hámorát – kohóját.

15 seprös – üledékes.

20 Járt ut kívül – azaz a Phoebus által bejárt utat elhagyva.

26 Scythák – a Fekete- és Kaspi-tengertől északra fekvő síkság lakói.

28 Boótes – ember alakú csillagkép, melyet a Medvék őrizőjének vagy a Göncölszekér melletti ökörhajtonak képzeltek.

29 Északi kigyó – Kígyótartó (Serpentarius) az északi égbolton.

47 scorpiora – a Skorpió csillagképre; bökkent – talált, bukkant.

64 meg-nyilatkozni – megnyílni.

77 Taurus – hegység Nyugat-Ázsiában; Oeta – hegyes vidék Hellász középső részén; Pindus – hegy Tesszáliában; Helicon – hegy Thébai és Delphoi között, a múzsák lakóhelye; Parnassus – hegy Phocisban, Delphoi közelében.

78 Caucasus – hegység Indiában.

80 Rodope – hegység Trákiában; Atlás – hegység Mauritániában; Ossa – hegy Tesszáliában, a kentaurok tartózkodási helye; Cynthus – hegy Délosz szigetén.

101 Tanais – Don; Oxus – Amur.

102 Mélás – folyó Mügdon-földön; Eurotas – folyó Spártában (az *Eurotas* három szótagúnak ejtendő; – Alphaeus – folyó Éliszben.

103 Erydanus – a római Padus (Pó), melyről azt tartották, hogy az Alvilágban ered; vagy: folyó a föld legtávolabbi nyugati vidékén.

104 Cephysus – Phókiszt és Boiótiát átszelő folyócska; Evenus – folyócska Kalüdön közelében.

105 Apsus – Apszosz folyó (ma: Semani)?, esetleg Apidanosz – a tesszáliai Péneiosz (Peneus) egyik mellékfolyója; Peneus – Tesszália fő folyója.

106 Cayster – a hattyúíró híres Kaüsztrosz folyó a kisázsiai Lídiában. – A *Cayster* három szótagúnak olvasandó.

108 Neanderben – helyesen: Meanderben; kisázsiai folyó, melynek partjain a legenda szerint sok hattyú lakott. – Kedvelt költői kép a XVI–XVII. századi magyar költészetben: vö. RMKT XVII/1. 261; XVII/3. 136–146.

110 Strymon – a folyó Thrakia és Makedonia között.

111 Hermus – folyó Lídiában; Pactolus – aranytartalmú homokjáról nevezetes folyó Lídiában.

113 Tágus – folyó Lusitániában (ma: Tajo).

114 Feltehetően az erdélyi, aranytartalmáról ugyancsak ismert Aranyas vagy Aranyos folyóra utal, mely a Maros jobb oldali mellékfolyója.

- 116 Tybrist – Tiberist, ma: Tevere; Athesist – felső-itáliai folyót, ma: Adige; Pádust – folyót Felső-Itáliában, ma: Pó.
117 Mósát – Mösel folyót; Rhénust – a Rajna (Rhein) folyót.
118 Albist – az Elba (Elbe) folyót; Moenust – a Majna (Main) folyót.
119 Vártát – a Warta folyót; Viadrust – az Odera (Oder) folyót.
120 Lygerist – a Loire folyót; Rhodanust – a Rhône folyót.
121 Vislában – a Visztula (Wisla) folyóban.
122 Nester 's-Néper – a Dnyeszter és a Dnyeper folyók.
128 Az *Eufratesben* négy szótagúnak ejtendő.
129 Hebrusban – a trákiai folyóban.
130 Iberus – az Ebro folyó.
131 Tróásban – a kisázsiai Tróasz, fővárosa Trója. A Xanthosz Trója folyója, jelentése: Szőke.
132 Orontest – szíriai folyót, ma: Nahr el-Asi.
135 Dojnát – a Don folyót.
136 Hijjultt – megüresedett, kiürült.
141 Átlás – Atlas titán, aki a föld nyugati szélén tartotta az égboltot (a 261. sorban is).
151 Yslandia – Izland, Hecla – Hekla, ma is működő tűzhányó.
155 Campániában – Campania közép-itáliai tartományban.
165 A sor utáni alcím szövege magyarul: Főrész.
175 tóditotta – növelte.
176 öregbitik – növelik.
201 Acheron – alvilági folyó, általában: az Alvilág; Alecto – a három alvilági fűria egyike, kígyóhajakkal is ábrázolták.
(Vö. a 211. sorral!)
- 205 pártolásban – elpártolásban, pártütésben.
211 zomok – a kígyók korabeli jelzője: vastag, kövér.
221A sor arra utal, hogy a hegyaljai felkelők 1697. júl. 1-én éjjel vették be Patak s Tokaj várát.
227 Utalás a Habsburg-ház sasos címerére.
231 sasos Jupiter – Juppiter fegyvemöke a sas volt, ezért a jelző.
234 toditá – keverte.
236 Hárpiákat – félig madár-, félig nőtestű mitológiai rablókat.
243 El-epedtünk – elbágyadtunk.
257 böltsi halom – Böcs falunál, a harangodi pusztán verték meg a felkelőket Adam Ritschan császári generális csapatai
1697. júl. 7-én.
259 gyalom – csúszó- vagy húzóháló.
263–265 Vö. 1 Sám 17; illetve Bír 15.
266–270 E sorok Hercules vitézi tetteire utalnak: a lernai hydra vagy vizikígyó minden levágott feje helyett kettő nőtt.
Hercules végzett vele; megfojtotta a nemeai oroszlánt, elrabolta a Hesperisek kertjéből a sárkány őrizte aranyalmát, elejtette az
Árkádia mezeit dúló vadkant.
272 Polyphemus cyclops – a monda szerint az Aetna oldalában lakott, Ulixes bolyongásai során társaival eljutott
barlangjába, s amikor az néhányat megevett közülük, Ulixes kiszúrta a szemét.
274 takarmányidat – gyűjtött vagyont.
275 Cacus – Vulcanus szörnyeteg fia, útonálló, Hercules ölte meg.
276 Curtiusod – Marcus Curtius római ifjú, aki a monda szerint i. e. 362-ben feldíszített lovon és teljes fegyverzetben a
mélységbe ugrott, hogy önmagát feláldozva engesztelje meg az isteneket.
283 Toxus – Toxeus, akit Oineus boristen agyoncsapott, mert átugrott egy szőlőtőkét.
284 Hunyodinus – Hunyadi János.
290 Pán – a pásztorok, nyájak, erdők, mezők kecskelábú, kecskeszarvú istene; főtál – csoportban, nyájban; göblyeidet –
hizlalt marháidat.
294 Palinurusnak hívták Aeneas hajókormányosát.
296 Vö. Jón 2, 1.
297–299 Vö. Jel 12, 15–16.
301 A Silumrul – Valószínűleg Siló városára (a nyugalom, biztonság, gond nélkülség helye) utal, ahol a szövetség sátora
háromszáz évig volt. (Vö. Józs 18, 1.; 21, 2.) A Ter (1 Móz) 49, 10. az eljövendő Messiásra utalván szól Siló-ról.
311 A sor arra a bibliai történetre vonatkozik, amikor Mózes vizet fakasztott a kősziklából Hóreb hegyén. Vö. Kiv (2
Móz) 17.

A mitológiai személy- és földrajzi nevek azonosításához felhasználtam SZEPESSY TIBOR jegyzetszótárát. In: Ovidius: Átváltozások. Ford. DEVECSERI GÁBOR. Bp. 1975.

96.

Nyomtatott kiadása: **Pápai Páriz Ferenc: Pax Sepulchri.** Kolozsvár 1698. B8a–b. – A vers aláírása: „Atyafiúi szeretetből írta, KIS KOMAROMI ISTVÁN, A' Fejérvári Colleg. Sz. I. M. Professora.”

A kötet ajánlásának dátuma 1698. máj. 26. így az üdvözlőversnek is ezen időpont körül, de inkább előbb kellett keletkeznie. (L. a következő verset, mely 1698. ápr. 15-én íródott!)

A vers szerzője Kiskomáromi István (Komáromi Kis István, Komáromi István, Kiskomáromi P. István, Stephanus Pastoris Kiskomáromi névalakjai ismertek még), református lelkész, tanár. Bod Péter „nagylelkű isten embere s minden kegyességnek tükrö” jelzővel illette. (*A Smyrnai szent Polikárpus* – Nagyenyed 1766 – 192.)

Jelen volt az anticoccejánus, antikarteziánus szellemiségű radnóti zsinaton, melynek végzéseit aláírta. (Vö. ProtKözl 1889. 39. sz. 364.) 1674-ben a sárospatak-gyulafehérvári kollégium retorika tanára volt. Innen került Teleki Mihályhoz, akinél Mihály és László tanítója lett. 1680-ban indult külföldi akadémiákra, elindulása előtt kötelezvényt adott Telekinek – akinek támogatását tanulmányai során élvezte –, hogy ott „Semminémű az Helvetica Confessioval ellenkező, és az ide alá való Ecclesiákat megh botrankoztató dolgokban, ujjításokban magamat semmiképpen nem elegyitem, olyat nem tanulok, sem tanítok soha. Isten kegyelmességéből ez Hazában le érkezvén, senkihez máshoz ő kegyelmén kívül nem mégjek, eő kegyelméhez, szerelmes Házas-Társához devotiomat és kötelességemet, kíváltképpen ő kegyelmek szép Gyermekei tanulásokban és taníttatásokban igazán és fegyhetetlenül megh-tartom, ő kegyelmek és maradékjok hire, akarattya, s-engedelmek kívül magamat senkihez nem kötelezem.” (OL Teleki cs. lt., P 659, Missiles, 7. cs. 231.) 1683-ban Utrechtben volt, 1684 végén jött haza, s lett Teleki Mihály udvari papja. 1686-tól a gyulafehérvári kollégium szentírásmagyarázó – teológia – professzora, 1700-ig, amikor is Szászvárosra hívták lelkésznek, ahol hat évig működött. (Vö. KONCZ JÓZSEF: A marosvásárhelyi ev. ref. koll. története. Marosvásárhely 1896. 131–134.) Több levelét őrzi a Teleki cs. levéltárának missilis osztálya: 164., 221., 231., 241., illetve a P 662, Teleki Sándor-osztály, 5031.

Műve: *De Symbolo Apostolorum vel de Oratione Dominica 1681. 12. et 16. Febr. in Academia Ultrajectina Praes. Hermanno Witsio.*

12 sebhettet – sebesültet, sebest.

13–20 A szerző Pápai Páriz négy művére utal: *Pax Animae.* Kolozsvár 1680. (RMK I, 1246.); *Pax Corporis.* Kolozsvár 1690. (RMK I, 1387.); *Pax Aulae.* Kolozsvár 1696. (RMK I, 1488.); *Pax Sepulchri.* Kolozsvár 1698. (RMK I, 1526.)

29 Bálami élet – hűtlen, erkölcstelen. Vö. Szám (4 Móz) 31, 16.

37–40 Pápai e könyvét Teleki Mihály és Vér Judit leányának, Teleki Krisztinának ajánlotta, aki Kendefi János felesége volt, s 1694 óta özvegy. Tábita alakja kötetünk több versében is előbukkan, mint az egyház és az iskolák kegyes támogatójaé. Tábita, a joppebeli női tanítvány kegyes cselekedeteiről és alamizsnálkodásáról volt híres. (Vö. ApCsel 9, 36–41.)

97.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** B8b–B9a. – A vers aláírása: „Mellyet irt, e' munkában Lelki javunkat kereső, minden betsültre méltó, széles tudományú Pápai P. Ferencz Uram ő Kelme tisztességére, egy nem régen lábaitól ki-költ Tanítvánnya: Malomvizen 1698. 15 Apr. BEKESI FERENCZ, H. V. M. M. Q. P.”

Az 1698. ápr. 15-én kelt üdvözlővers szerzőjéről a nagyenyedi diákok matrikulája az alábbi adatot őrizte meg: „Franciscus Békési, 2 Febr. Paedag. Petri Daniel. Pastor Haczogiensis laudatissimus.” (1687.) (Vö. JAKÓ–JUHÁSZ 111.)

Az alcímben felsorolt Pápai-művekről l. az előző vers jegyzetét!

20 kísértet – kísértés.

98.

Kézirata: Marosvásárhelyi Teleki-Ist. (OL) P 658, Új rendezés, 15. cs. 3251. Versek. 645.
A vers szerzőjét nem ismerjük, a keletkezés körülményeiről a vers címe tudósít.

99.

Kézirata: **Tarcsafalvi János: Palimpsestus seu Collectaneorum Libellus Johannis B. Tarcsafalvi ab Anno Epocae 1698. die 4. decembris tractatus in inclyto Gymnasio Unitariorum Claudiopolitano, et alio in loco.** 1a–1b.

A versek–találós kérdések összemásolójának – egyes esetekben talán: fordítójának – Tarcsafalvi B. Jánosnak életrajzi adatait nem ismerjük. Mindössze annyit tudunk róla, amennyit jegyzetkönyvében elárul magáról. Kéziratára Font Zsuzsanna hívta fel a figyelmet.

Az iskolai jegyzőfüzet a különféle feljegyzések közt az 1a–1b oldalon tartalmazza az a), b), c) fordításokat. A d)-t – azonos jellege miatt – a 3a oldalon olvasható *Compendiosa variarum rerum metrica oratione comprehensio* c. gyűjtemény *Vinum variè homines efficit ut in his versibus comprehenditur* 18 latin mondása közül csoportosítottuk ide.

A találós kérdések megfejtései általában a szöveg után olvashatóak, de némely esetben elmaradtak.

b) Weber János *Amuletum* c. kötetének verses betétében – „az elmének indulatiról” – Johannes Stigeliusnak tulajdonítja e bölcsességet. (Vö. RMKT XVII/9. 242. – A kötet sajtó alá rendezője, VARGA IMRE nem találta fel az eredetijét a Magyarországon hozzáférhető Stigelius-kötetekben.)

1 Weber fordításában *bús kedvét* áll.

3–4 Weber fordításában e sorok rendje felcserélve.

Bod Péternél éppen ellenkező jelentésben bukkan fel: „Halálakor mit csinált a fősvény? Maga eleibe vitetvén rakásra gyűjtött sok ezüst-, aranypénzét, nézte, hányta-vetette elméjét, kire marad, hová tészik, hogy költik el. Kinek a pénz azt felelte: Akire marad, az gondot visel arra, hogy amit te sokáig egybegyűjtöttél, sokáig ne légyen együtt. *Kurva, lator, muzsika ezt hamar ágra osztja.*” (BOD PÉTER: Szent Hilárus. A szöveget gond., bev., jegyz. HARGITTAY EMIL. Bp. 1987. 211.) Bod szövege gondolatilag közel áll a 116. d) vershez is.

c) Ugyanez Bod Péternél: „Hány ábrázolja vagyon a médikusnak? Azt mondják, három: mikor a beteghez mégyen, mintha *angyal* lépnék be az ajtaján; mikor meggyógyítja, úgy becsüli, mint az *ISTENT*; de mikor osztán elmégyen jutalmat kívánván, úgy nézik, mint az *ördögöt*. Azért *medicus trifrons*, három képe vagyon az orvosnak.” (Bod: I. m. 201.)

d) Bod rokon gondolatát l. a 116. c) vers jegyzetében!

100.

Kézirata: Uo. 5b–6b.

Az egyes találós kérdések „Más.” alcímmel elválasztva egymástól.

4 Maga – noha. – Egy szótaggal hosszabb sor.

b) Vö. Sallustius: *Iugurtha* 10.

A témát Beniczky Péter is megverselte. (L. RMKT XVII/12. 151.)

c) 4 bagaziánál – színes kelmefajtánál.

e) A megfejtés az *Eli*, *zab* és a *béta* szavakból tevődik össze, ahol az *Eli* Istent, a *béta* pedig céklát, vörösrépát jelent. Megfejtésének szövege magyarul: Föld, hó, Nap.

i) 1 Gordius göcsi – gordiuszi csomó.

2 Hogyha ki – ha valaki.

j) Megfejtése hiányzik.

k) Megfejtésének szövege magyarul: Világ, év, hónapok, napok, Nap és Hold. (Variánsát l. RMKT XVII/10. 577.)

l) E verses találós kérdés csekély eltéréseket mutató változata: *Kalendarium*. Kolozsvár 1701. Az esztendő 4 kantorinak Astronomiai meg-visgáltatásokról.

Megfejtése nincs feltüntetve, de valószínűleg az élet mulandóságát jelképezi. Az évszakok, hónapok, hetek és napok alkotják a kocsit, amit a Nap és a Hold irányít. Utasukat – az embert – oda viszik, ahonnan eredt: por volt és porrá lesz.

8 Egy szótaggal rövidebb sor.

101.

Kézirata: Uo. 23a–23b.

Címe magyarul: Következnek lírai versben előadott találós kérdések.

b) 2 hiszom – olv. hízom.

megfejtése: Egér.

c) 4 elöt – olv. élöt; fogjattam – fogyasztottam.

e) 2 lovatis ki futok – a lovat is megelőzőm.

g) A rákról szóló találós kérdés egy másik változatát l. RMKT XVII/10. 577.

2 boltban – szobában.

h) Egyik variánsát l. RMKT XVII/10. 575. A kötetünkben lábjegyzetben közölt variáns szintén sárospataki anyagból való, de néhány évtizeddel későbbi. Vö. HARSÁNYI ISTVÁN: XVII. és XVIII. századi verses találós mesék a sárospataki könyvtárból. ItK 1918. 315–321. A Harsányi közölte húsz találós kérdésből három a *Schola Curiositatis* c. kötet előzéklapján található, mely lapra a könyv egyik tulajdonosa az 1694-es évszámot írta. Ez azonban természetesen csak a lejegyzés megközelítő dátuma lehet.

i) Variánsát kiad. HARSÁNYI, ItK 1918. 318.

102.

Nyomtatott kiadása: **Hajdani emlekezetes [n]emes Nagy Kunságnak vitézek annyana[k] es taplalojanak mo[s]tani nagy romlása, es Azon örülő es csufolódó embereknek megfeddettetések. Es minden rendnek és helyeknek ez példával meg-térésre való intettetések. Végezetre Istenhez való indulatos foházkodások. Anno 1698.** Esztend. Kiad. THALY, VÉ I. 249–260; BUDA, SzD 169–175. – A vers végén: „VEGE.”

A versfők – megkettőzött – kezdőbetűiből a HARSÁNYI EV FERENCZ BUJDOSO TANITO olvasható össze.

Nótajelzése a 46. zsoltár parafrázisára utal (1590). Metrikus eredetű dallama Illyés István *Soltári énekek* (1693) c. gyűjteményében jelent meg először. (Vö. RMDT I. 211. sz. dallam.)

A vers szerzője Harsányi Ferenc evangélikus lelkész. Neve 1671-ben bukkan fel a debreceni református főiskola tanulóinak névsorában: „Franciscus Harsányi. 1671. Ductus Böszörményinum rectoratus, tandem pastoratus.” (THURY ETELE: Iskolatörténeti adattár. Pápa 1908. II. 143.) 1686-ban Dadára ordináltatott papnak, 1691-ben Balkányon hirdette az ígét, végül Fehértón lelkéskedett.

Latin költeménnyel szerepel a *Hedera Poeticá*ban (Debrecen 1686. – RMK II, 1580.); és Szenczi Pál halálára is szerzett egy latin nyelvű verset. (*Epicedium Perennitati*... Debrecen 1691. RMK I, 1682.)

A Kunság vidéke a XVII. század utolsó két évtizedében több alkalommal szenvedett tatárdúlást (1683, 1694), a vers azonban az 1697. évi általános török támadással összefüggő tatárdúlást énekli meg, magába foglalván immanensen az előzményeket is.

Az erősen rongálódott nyomtatvány unikum példány. Címlapjának versóján ez áll: „Foelix Quem faciunt aliena pericula cautum. Tum tua res agitur paries Cum proximus ardet. I Cor. 10. v. 1. Ezek pedig mi példáink voltak hogy gonosz dolgokat ne kívánnunk.”

14–15 A sorok melletti bibliai locus megjelölése nem pontos. A következő versszak alapján legvalószínűbb: Bír 2, 14.

20 Karcagújszállás pusztulásáról Debrecen jegyzőkönyve tudósít 1697. szept. 12-én: „A nagy armada felé hírek tudakozására expediált lovasaink és némely katonák, kik az ellenség előtt szaladnak, hírül hozzák, hogy Karczag-Újszállását a tatár megütötte ma csorda kihajtáskor. A népnek nagyobb részét elrablotta circiter 650 embert és sok marhát hajtott el.” (Idézi GYÖRFFY ISTVÁN a verset bemutató írásában. Nagykunsági krónika. Sajtó alá rendezte és az utószót írta BELLON TIBOR. Karcag 1984. 60.)

33–36 Vö. Iz 5, 27. – A próféta vagy néző kifejezésére vonatkozik a 38. sor 1 Sám 9, 9. utalása.

37–49 A bibliai hely pontosabban: Iz 5, 27–30.

42 kézivek – kézijük.

53–56 Még az Iz 5, 30-ban szereplő kép kibontása.

54 széntén dél színben – déli verőfényben.

56 vir színben – vér színben.

65–68 A bibliai helymegjelölés pontatlan, inkább az MTörv (5 Móz) 28-tól ihletett sorok.

70 magasztala – emelt.

76 kényeskedés – pajkosság, arcátlanság.

79 minden – mindenki.

81–84 A bibliai helymegjelölés pontosabban: Jer 5, 11–12.

106 Az egykorú becslések szerint 650–800 között mozgott a fogságba esett emberek száma, közülük többen visszaszöktek, másokat kivágtak. Harsányi megbízható adatokkal szolgál a kérdésben. (Vö. GYÖRFFY: i. m. 60.)

109–111 Természeti-csillagászati jelenségre utaló sorok. A szerző szerint ezt jelnek, intésnek kellett volna felfogniok. – A *szovatis* esetleg sajtóhibás alak a *szóval is* helyett, de így is értelmes.

113–116 Babilon romlását l. Iz 13.

125 Bokros – sűrűn egymás mellett álló.

134 szivessen – szívből.

136 Izetlen – oktalan, balga.

143 A *csofolásra* alakot – bár létrejöhetett a *csoválásra* hatására – nem javítottuk, jóllehet a versben ezen előfordulás kivételével *csúfolás* alakban szerepel.

156 Esau Bátyáknak – Utalás arra, hogy Ézsau egy tál lencséért eladta elsőszülöttségi jogát öccsének, Jákobnak. Ter (1 Móz) 25, 30–34.

157 Edomnak Leánya – Edom országában éltek Ézsau utódai. Vö. Ter (1 Móz) 36, 8.

159 Meg – olv. még.

164 A sorkezdő betű féregrágás miatt nem olvasható, lehet *E* is.

172 A bibliai helymegjelölés inkább a 173–174. sorra vonatkozik.

176 A szótagszám a zárójelbe tett szó nélkül helyes. A hivatkozott bibliai helyen az *Egyiptom* is szerepel.

190–196 A bibliai hely pontosabban: Iz 61, 1–4.

192 siralmasokat – gyászolókat.

193 az sionban – a magyar protestáns egyházban.

210 Nem szövegszerűen, hanem csak általánosságban hozható összefüggésbe a jelzett bibliai hellyel.

217–224 A bibliai hely pontosan: 137. zsoltár, 8–9. vers.

226 A szó vége kiszakadva. Értelemszerűleg a *felelj* kínálkozhatna megoldásnak.

103.

Kéziratai:

I. Bartók Miklós-ék. (1753) 19–27.

II. Kismarjai György-ék. (1742) 43a–46a.

Közlésünk alapjául azért választottuk a későbbi forrást, mert a *Kismarjai György-ék.* mikrofilmje szinte teljesen olvashatatlan. E döntésünket alátámasztja az is, hogy a *Bartók-ék.* a *Kismarjai-ék.*

másolata. A két szöveget – az objektív akadályok ellenére – egybevetettük, lényegi eltéréseiket jelezzük.

A vers szerzője ismeretlen, szerzetetésének körülményeiről a kolofon ad tájékoztatást. 1698-ban írták Erdélyben, valahol a Maros folyása mentén.

Nótajelzéséhez l. az előző vers nótajelzéséről írtakat.

A vers a magyar irodalomban komoly hagyománnyal rendelkező ítéletnap versek közé tartozik. (Vö. Sarlóközi névtelen verse RMKT XVI/V. 37–47; Dobai András verse XVI/III. 143; illetve Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum*ának második része, RMKT XVII/2. 188–197; a *Historia az Maria Magdolnanak...* vonatkozó sorai, RMKT XVII/4. 431–432; a *Cantus catholici Itilet napjaról* c. verse, RMKT XVII/7. 369–372.)

Az utolsó ítélet eljöttét megjelentő tizenöt jelről Hyeronimus Chrysostomus ismeretlen írására hivatkozva ad számot Beda Venerabilis, Petrus Comestor és Aquinói Tamás.

A végítélet tematikával foglalkozó versek általános forrása még: Mt 24, Mk 13, Lk 21.

42 el epednek – emésztődnek.

55 Meg gondolhatatlan – elképzelhetetlen.

57 északi szél felől – északra.

59 Josafát völgyéről – Josafát – avagy az ítélet – völgye, ahova az Isten összegyűjti a népeket az ítéletre. (Vö. Jo 3, 2.; 12.; 14.)

65 Kö szál üregében – sziklabarlangba.

69 Ti. Jézus Krisztus.

93–132 E sorok közvetlen forrása: Mt 25, 31–46.

104.

Kézirata a Károlyi család levéltárában volt. Kiad. THALY KÁLMÁN: Károlyi Sándor versei az „ál-Károlyi”-ról. Száz 1873. 513–516. – A kézirat elveszett, vagy lappang, ma már nem található sem a Károlyi-levéltárban, sem az OSzK Thaly-gyűjteményében.

A Károlyi Sándor fogalmazványaként fennmaradt verses kézirat már THALY idejében is töredék volt, a vers 56 szakaszával annak mintegy első harmada vált olvashatóvá. Sajnos, a költeményt közlője kivonatolva adta ki. Az általa elhagyott részek minél teljesebb rekonstrukciója érdekében idézzük THALY összekötőszövegét.

A hosszában kettéhajtott kézirat külsejére Károlyi Sándor ezt írta: „Nagy Geczirül való notatiók és delegatorium az váradi püspökre. – Szükséges. – Revisae 25. Jan. 1700.” THALY szerint a vers valószínűleg a magát Károlyi Istvánnak kiadó Nagy Geczi halálát követően – 1699. július – készülhetett, „mert 1700 elején, a levéltár rendezésekor már »revideált« kézirat”. Valójában akkor már nem lett volna értelme ilyen propagandisztikus célzatú verszet megírásának. Inkább a perfolium idején készülhetett – 1698. okt. 16-át követően –, amelynek első tárgyalási napja 1699. jan. 22. volt, s a vizsgáló bizottság vezetője a kézirat felzetén megjelölt váradi püspök, Benkovics Ágost.

A vers szerzője Károlyi Sándor (1669–1743), báró, Károlyi László és Sennyei Erzsébet fia. Irodalmi tevékenységéről – naplóján kívül – nincs különösebb bizonyíték. Szatmár főispánjaként különböző katonai tisztségek betöltésével játszott történelmi szerepet. 1703-tól II. Rákóczi Ferenc tábornoka, majd bizalmasa, 1711-ben a szatmári béke megkötője mint a kuruc hadsereg főparancsnoka. (Részletes életrajzát l.: KOVÁCS ÁGNES: Károlyi Sándor. Bp. 1988.)

Károlyi Sándor bátyja, Károlyi István a Szatmár megyei bandériumhoz csatlakozván több helyütt harcolt a török ellen, így Erdélyben, majd Budánál is. 1686. október 5-én jelen volt a szegedi ostrom megkezdésekor, ahonnan Veteránival átment a Szegedet ellensúlyozni kívánó török-tatár segédcsapatok ellen Zenta tájékára. A Barkóczy Ferenc vezetése alatt álló szatmári lovassági had egyik kapitányaként vett részt az ütközetben, melynek az elején egy török dzsidától átszúrva elesett. Kapitánytársa, Sennyei István látta sebesülését. A csata helyén a mező meggyulladt, a holttestek felismerhetetlenné égtek. Az azonnali temetés elmaradván, Károlyi összeégett holttemét sem azonosíthatták később. A család halottnak tekintette.

Károlyi Sándor e versét kiváltó ok az volt, hogy 1697. júl. 14-én török fogságból egy rab érkezett Bécsbe, ki „arcra, arcszínre, termetre, kézmozdulatra, járásra, szóval egész külső alakjára nézve annyira hasonlított a zentai hőshöz, mikép az ismerősök első pillanatra azt mondták, miszerint a megérkezett nem lehet más, mint Károlyi István”. (WALTHER IMRE: Az ál-Károlyi. Száz 1873. 189.) A fővárosban

tartózkodó szatmári küldöttek is Károlyira ismertek a férfiban, s értesítették Károlyi Sándort fivére megérkeztéről. Károlyi jelentkezett Kollonics Lipótnál, majd a császártól is magánkihallgatást kapott, ahol előadta hőstettei és fogságba esése történetét. A rabot Smyrna városában egy angol kereskedő szabadította ki.

Károlyi Sándor és István gyermekkorukban alig látták egymást, így a találkozásukkor Sándor „megnyugodott a kiszabadult saját vallomásaiban, mások igenlő állításában, és a megérkezett örömmel vallotta s fogadta testvérének...” (WALTHER: i. m. 193.)

Az újonnan hazatért azonnal óvását nyilvánította ki a váradi káptalan előtt a fogsága alatt történt osztozás ellen, s a közben végbement mindennemű cserét, eladást és zálogosítást semmisnek nyilvánított, amennyiben őt mint törvényes örököszt az ősi és szerzett javakból kizárták. Jogainak s vagyonának visszaszerzését próbálta elérni, s Károlyi Sándort tekintette főhatalmazottjának, intézkedéseihez előre is beleegyezését adta.

Károlyi Sándort feltehetően aggasztotta a hirtelen előkerült örökös, aki kiforgatná őt eddigi birtokai jelentős részéből. Ezért nagyon óvatosan nyúlt a dologhoz, ráadásul felkeltette gyanúját, hogy Károlyi István a fogságba esése előtti dolgokra nem emlékezett, s nyers modorát, durva viselkedését, műveletlenségét a rokonok és barátok emlékei egyaránt ellentétessé tartották az egykori Károlyi István jellemével.

Közben István igyekezett távol kerülni Sándor környezetétől, megnősült, s Csáky László ezredes özvegyét feleségül véve, lakását Micskére tette át.

1698. okt. 16-án Károlyi Sándor óvást tett az udvarnál, ahol Benkovics Ágost bihari főispán, váradi püspök vezetésével bizottságot neveztek ki az ügyben való nyomozásra. A bizottságnak tagja volt még Klobusiczky Ferenc zárandi főispán és Krucsay Márton szabolcsi alispán. Az első tárgyalási napot 1699. jan. 22-re tűzték ki Nagykárolyban. István – félvén a nyilvánosságtól – kérte Sándort, hogy barátságosan egyezzenek meg, s közben Bécsben sikerült elérnie, hogy az első tárgyalási napot febr. 26-ra halasszák.

A tanúkihallgatások általában tagadták az azonosságot, s Öry János Ugocsa megyei péterfalvi birtokos meg is nevezte, hogy az ál-Károlyi nem más, mint Nagy Mihály péterfalvi nemes fia, Gergely. Több tanú is igazolta ezt. Nagy Mihály gyermekei azt vallották, hogy az ál-Károlyi kényszerítette az apjukat, hogy őt valóságos Károlynak vallja, illetve hallották, hogy Nagy Mihály az ál-Károlyit saját gyermekének tartotta. Nagy Mihály vallomásaiban is megerősítette ezt. Károlyi István betegségére hivatkozva nem jelent meg a szembesítésen, majd megszökött, s Erdélybe ment, ahol ismerőseitől, felesége rokonaitól pénzeket vett fel arra a célra, hogy katonákat fogadván, Nagykárolyra támadjon.

1699. júl. 15-én Lipót királyi ítéletben mondja ki Nagy Gergely bűnösségét, s elfogatását elrendelve Károlyi Sándort felmenti az örökösödési per alól.

A magát Károlyi Istvánnak kiadó Nagy Gergely azonban ekkor már halott volt. (Búcsúztatóját l. kötetünk következő versében!)

196–200 Buda 1686. szept. 2-i felszabadításáról van szó.

205–208 Szeged 1686. szept. 23-án került a szövetséges hadak kezére.

208 succurráljanak – siessenek a segítségére.

210 Veterányi – Veterani, Johann Friedrich (1630–1695) császári tábornagy, titkos tanácsos, 1692-től Erdély főparancsnoka, a lugosi csatában esett el. – Id. Barkóczy Ferenc (megh. 1709), zempléni birtokos, kassai vicegenerális, 1703-ban átállt a kurucokhoz, altábornagy lett, a Duna–Tisza köze főkapitánya.

213 sintai – zentai.

219 csida – dzsida.

222 hajházták – hajhászták, kutatták.

Kézirata: **Politikai íráskönyvtár**. ff. 150–151. Kiad. HARSÁNYI-GULYÁS, ItK 1917. 342–344.

A verset megőrző kézirat XIX. századi másolat, a 9., 15., 26., 37. és 41. sorokban a *világ* szó elé későbbi kéz a névelőt írt be utólag, ezeket a szótagszámhibákat okozó beszúrásokat a közlésnél nem vettük figyelembe.

A vers a magát Károlyi Istvánnak kiadó Nagy Gergely temetésére íródott, szerzőjét nem ismerjük. (L. az előző verset és jegyzetét! Waltherr annyit tud e temetésről, hogy az özvegy páter Vizkelety Zsigmondot szeretete volna megnyerni a gyászbeszed elmondására, aki nem vállalta el a megbízatást. (Vö. WALTHER IMRE: AZ ál-Károlyi. Száz 1873. 275.)

5–8 Utalás arra, hogy az annyira óhajtott hazából Erdélybe kellett menekülnie. Taktikája egyébként bevált, mert Erdélyben hittek meséjének. „... mindazáltal bizonyos és csalhatatlan jelekkel a német császár s a minisztérium előtt megbizonyítja, hogy ő volna Károlyi István, mégis az öccse, Sándor, nem akarja vala a bátyját megismerni, tisztségét s jószágát féltve tőle, de csak meg kelle lenni, mert in contrarium ellene nem bizonyíthatna.” (Cserei Mihály: Erdély története. 1661–1711. S. a. r., bev., jegyz. BÁNKÚTI IMRE. Bp. 1983. 223.) Azt is Csereitől tudjuk, hogy felesége jobbágyságot verték agyon Hesdátton. (Uo.) Bethlen Miklós nem foglal állást, „akár igaz, akár hamis”-nak nevezi. (Bethlen Miklós önéletrajza. Az előszót írta TOLNAI GÁBOR. S. a. r., jegyz. V. WINDISCH ÉVA. Bp. 1955. II. 73.)

9 Hét bölcs – az ún. hét görög bölcs. Így nevezték a bölcs görög férfiak azon csoportját, akik koruk gyakorlati életbölcsességeit velősen meg tudták fogalmazni, illetve azokat az államirányításban alkalmazták. Több név fordul azonban elő, köztük legtöbbször az athéni Szolón, a spártai Khilon, a milétoszi Thalész, a mütilénei Pittakosz, a priénéi Biasz, és a korinthuszi Periandrosz szerepel. De említik még Kleobuloszt, Epimenidészt és Püthagorasz is.

13–16 Püthagorasz (i. e. 580–500) szamoszi görög matematikus és filozófus írásai nem maradtak fenn. Az itt neki tulajdonított – Shakespeare által híressé tett – mondás már az ókori irodalomban is közhely.

16–20 Szókratész (i. e. 469–399) idealista görög filozófus sem hagyott maga után írásos örökséget. E neki tulajdonított gondolat is közhely az ókori irodalomban, terjesztéséhez Seneca járult nagyban hozzá.

31A sor arra utal, hogy Károlyi Sándor nem engedte őt beülni a birtokába.

33–36 Az ösbűnre való hivatkozás.

36 Egy szótaggal hosszabb sor.

37 menyen – olv. mennyien.

44 A sor utáni alcím szövege magyarul: Tekintetes és nagyságos Károlyi Sándor úrhoz, vér szerinti testvéréhez.

51 torskön – törzsen.

53 Sennyey István tiszántúli nagybirtokos, Szabolcs főispánja. A császári hadseregben együtt katonáskodtak. Az első között állt át II. Rákóczi Ferenchez, ezereskapitánya lett.

57 Koncz József és Károly (vagy Gábor?) az elhunyt feleségének előző férjétől, Koncz Gábortól született gyermekei.

62 Jósika Judit Jósika Gábor és Keresztesi Zsuzsa leánya volt. Előbb Koncz Gábor, majd Csáky László felesége.

68 Csáky Mária Jósika Judit és Csáky László lánya volt.

70 Károlyi Zsuzsanna nem volt apáca, hanem Perényi Pálhoz ment feleségül, Károlyi Borbála pedig Palocsay István felesége volt. (Alexandra volt a pozsonyi, Klára pedig a nagyszombati zárda tagja.)

73 Prényi Jánosnéval – Károlyi Krisztina volt 1674-től Perényi János neje.

74 Prényi Pálnéval – Károlyi Zsuzsanna 1674-től báró Perényi Pál felesége, 1711-ben még élt.

75 Károlyi Terézia 1694-től tasnádszántói Becsky György felesége, 1716-ban már néhaiként említik.

106.

Kézirata ismeretlen helyen van. Béldi István családi levéltárából kiad. DEÁK FARKAS, TT 1881. 351–356.

DEÁK FARKAS szerint az ifjú Béldi Kelemen 1699. december 9-én hétfőn virradatkor halt meg, s 1700. január 12-én temették el Árapatakon. Az elhunyt gyermek Béldi Pál unokája, idősebb Béldi Kelemen és Henter Krisztina fia volt.

2 Vö. a 102. zsoltár Szenczi Molnár Albert-féle fordításának 11. sorával. (RMKT XVII/6. 233.)

49–52 Vö. Iz 6, 3.

59 Béldi Kelemen, az elhunyt azonos nevű apja Béldi Pál és Vitéz Zsuzsanna fia volt. Pápai Páriz Ferenc 1670-ben jegyezte fel naplókönyvébe: „Június 1. Uzoni Béldi Kelemen nemes ifjú tanítását

vállaltam teljes ellátással.” (Pápai Páriz Ferenc: Békességet magamnak, másoknak. Bev. jegyz. közzéteszi NAGY GÉZA. Bukarest 1977. 143.)

65 Henter Mihály lánya, Henter Krisztina volt ifj. Béldi Kelemen anyja, Béldi Kelemen második felesége.

85 Kálnoki Sámuel (1640–1706), Háromszék főkirálybírája, Erdély Bécsben lakó alkancellárja, 1697-től gróf. Rokoni kapcsolatuk alapja: Kálnoki Sámuel Kálnoki István és Béldi Anna házasságából született.

87 császártól – I. Lipóttól.

94 Kálnoki Sámuel felesége, Lázár Erzsébet (megh. 1709) Lázár István és Petki Kata lánya volt.

99 Keresztesi Sámuel (megh. 1706), Keresztesi Ferenc és Béldi Kata fia. Fehér vármegye főispánja, a fejedelmi tábla ülnöke, a Deputatio tagja, 1690-től II. Apafi Mihály gyámja, guberniumi tanácsos. – Egy szótaggal hosszabb sor.

100 Keresztesi Sámuel felesége Kassai Borbála (megh. 1730 k.) volt.

101 Valószínűleg az 1686-ban elhunyt Mikes Kelemen feleségéről van szó.

106 Béldi Zsuzsanna Béldi Pál és Vitéz Zsuzsanna lánya, Wesselényi Pál felesége volt. Férjét 1694 óta gyászolta.

109 Wesselényi István (1674–1734), naplóíró, Béldi Zsuzsanna és Wesselényi Pál fia. Bánffy György gubernátor veje, Közép-Szolnok és Kolozs főispánja.

110 Bethlen Lászlóné Wesselényi István testvére volt, Wesselényi Pál és Béldi Zsuzsanna lánya.

111 sógorommal – Bethlen Lászlóval (1675–1717), Bethlen Farkas és Ostrosith Borbála fiával, Küküllő főispánjával.

113 Mikes Mihály (1667–1721), Mikes Kelemen és Kálnoki Zsuzsanna fia. Háromszék főkapitánya, főkirálybírája, ítélőmester. A kurucok fogságba ejtették, Rákóczihoz csatlakozott. Előbb ezereskapitány, később a székelyek generálisa lett. 1707-től a román fejedelemségekbe menekült kurucok vezetője volt.

126 Bethlen Drusiánna (megh. 1724), Bethlen Farkas és Ostrosith Borbála lánya, Mikes Mihály felesége volt.

129–130 Az 1678-ban Béldi Pállal tartó Belényi Zsigmond – aki a Portára is Béldivel tartott – felesége, Vitéz Anna Vitéz II. Gábor lánya, majd Szalánczy Gábor, illetve Káli Kun István felesége.

134 Csáky István (megh. 1720) gróf Csáky László tábornok és Kálnoki Kata fia volt.

138 Kálnoki Ádám (megh. 1719), Kálnoki Sámuel fia, 1697-től gróf, 1710-ben csíki főkapitány.

139 tárgyát – célját.

141 Kálnoki Farkas – 1685–1690 között a fejedelmi tábla ülnöke, Cserei szerint a Rákóczi-időkben halt meg Brassóban.

143 Kálnoki József (megh. 1711) Kálnoki Farkas fia volt.

144 Kálnoki Éva Kálnoki Farkas lánya volt, a József testvére.

146 Daniel Mihály és Ferenc testvérek, Daniel István fiai voltak. Mihály részt vett a Rákóczi-mozgalomban, 1705-ben esett el Kolozsvárnál. Ferenc királyi táblai ülnök volt, 1747-ben halt meg.

147 Daniel Judit, Klára és Zsuzsanna a fentebb említett Mihály és Ferenc testvérei. Judit Bánffy Lászlóné, Klára Bíró Sámuelné, Zsuzsa pedig Petrichevich Horváth Boldizsárné lesz.

148 aszszonyom ángyomot – vsz. Daniel István feleségére, Kemény Zsófiára utal.

149 Feltehetőleg hídvégi Nemes Tamást említi, aki a kuruc felkelés egyik kezdeményezője volt Székelyföldön.

153 Szilvási János (megh. 1730) Szilvási Boldizsár fia.

154 Boldogfalvi János a Hunyad vármegyei család tagja lehetett.

155 Kálnoki Zsófia, Boldogfalvi János felesége, fiatalon meghalt.

157 Lugosi Ferenc feltehetőleg I. Apafi Mihály titkárának, az 1692-ben meghalt Lugosi Ferencnek volt leszármazottja.

158–160 A Kálnoki lányok életrajzi adatai ma már nem deríthetők fel pontosan, mert – NAGY IVÁN szerint – a családfáról lehagyták a lányneveket. Valószínűleg mind Kálnoki Sámuel lánya volt: Kálnoki Borbála Apor Péterrel élt viszontagságos házasságban; Ágnes a nápolyi származású gróf Ferrati Bertalanhoz ment feleségül, Zsuzsanna pedig klarisszaként élt Pozsonyban, Budán, majd Pesten.

161 Daniel Péter és István a már korábban említett Daniel fiúk testvérei. Péter (megh. 1741) Rákóczi fegyvernöke, követ a svéd királynál és a moldvai vajdánál. István (1684–1774) Pekry Lőrinc hadsegéde, főgondnok, főkirálybíró.

162 Vitéz András Vitéz Gábor fia volt, aki mint a Rákóczi-mozgalom ellensége halt meg, s temettetett el nagy pompával 1704-ben.

166 Lázár Ferenc (1675–1742), Lázár István és Keresztúri Krisztina fia, Csík– Gyergyó–Kászsónszék főkapitánya, főkirálybírája.

167 Kornis Margit, Kornis Gáspár marosszéki főkapitány lánya, Lázár Ferenc felesége.

174 Béli Pál és János, az elhunyt testvérei, Béldi Kelemen első feleségétől, Keresztúri Krisztinától születtek.

175 Béldi Borbála nem szerepel a család leszármazási tábláján.

185 Toldalagi János (megh. 1712), Toldalagi Mihály és Huszár Margit fia, koronai birtokos.

186 Keresztúri Mihály és István feltehetőleg Béldi Kelemen első feleségének voltak közeli hozzátartozói.

189 Keresztúri János elhagyott árvái – NAGY IVÁN szerint a Sajó-keresztúri Keresztúri családnak, amely Dobokában élt, 1680 táján volt egy János nevű tagja, aki Teleki Annát, czegei Vas László özvegyét vette feleségül.

190 Horváth Ferenc s Miklós – Feltehetően a széplaki Horváth család II. Ferenc és IV. Miklós tagjára történik utalás.

195 szabadosoknak – a libertinusoknak, akik nem voltak sem nemesi, sem jobbágyi sorban.

107.

Kézirata: Czegei Vass György naplójából kiad. NAGY GYULA: Czegei Vass György és Vass László naplói. Bp. 1896. 320–321; MKBR 263–264.

E névnapi köszöntővel Czegei Vass Györgyöt, az erdélyi gubemium Bécsben tartózkodó követét 1700. ápr. 24-én tisztelte meg Teleki László (1674 k.–1714), Fehér vármegye főispánja. A napló tulajdonosa jóvoltából maradt fenn, aki *Teleki László öcsém uram szent György napi köszöntése* címmel másolta be diáriumába.

Teleki László Teleki Mihály és Vér Judit fia, irodalmi tevékenységéről nincs egyéb bizonyítékunk, kivéve a kötetünk 21. b) sz. versét, amelyet – Bornemisza Anna halálára – valószínűleg csak az ő nevében szereztek.

5 ordók – rendek.

7 Az Aranygyapjas-rendet nem Szent György, hanem Szent András tiszteletére alapították, de ausztriai jelvényén arany szalagon egy sárkányölő férfi látható, ez téveszthette meg Teleki Lászlót.

8 A Térdszalagrend az angol királyság legmagasabb érdemrendje volt, III. Edward alapította 1350-ben Isten, Szűz Mária és Szent György tiszteletére.

11 Vö. Jel 12. rész.

21 A két erős sárkány a halál és a rossz hírnév.

32 epekedni – pusztítani magad.

36 sükere – sikere, eredménye.

108.

Kézirata a branyicskai báró Jósika család hitbizományi levéltárában van. (Kolozsvár, az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának a Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött anyagában.) – A vers végén: „Amen. Anno 1700 Junio. Numerus 107.” – A kézirat eredetileg 105 versszakos volt, ehhez még utólag készített a szerző kettőt. (Kiadásunkban a 38. és az 50. versszak.)

Kiadásunk az MTAK A 21/XV. sz. mikrofilmje alapján készült.

A halotti búcsúztató 1700 júniusában keletkezett – a kézirat a nap dátuma olvashatatlan mázolóddott –, Vay Péter és csepei Zoltán Anna fiának, Vay Ábrahámnak temetésére. (Az ő születési időpontját nem ismerjük, 1666-ban már van róla adat.)

A költemény szerzője ismeretlen.

5 mindennél – mindenkinél.

8 gorombán – tudatlanon.

9–12 Utalás az ősbűnre.

11 Személy válasz – személyválogatás.

13 Ama – ti. az élet.

14 Ettől – ti. a haláltól.

- 20 A sor a Mt 3, 12.-re utal vissza.
- 26 A *vettem* helyett esetleg a *vittem* helyes.
- 42 liberére – könyvébe. – Egy szótaggal hosszabb sor.
- 70 Krutsai Márton (megh. 1732 után), Zemplén megyei család tagja, 1699–1700-ban szabolcsi, 1705-ben ugocsai alispán.
- 85 Váratkai István, Szabolcs vármegyei család tagja, 1687-ben már volt alispán.
- 92 ház – madáríjesztő.
- 93 Vér Judit (1631–1707), Toldi Miklós, majd Teleki Mihály felesége, ekkor már özvegy.
- 101–112 A Kemény családtól azért búcsúzik, mert Kemény Simon Vay Ádám lányát, Annát vette feleségül.
- 113 Vay Erzsébet, Ábrahám húga, Váradai István, majd Palásthy Ferenc felesége volt.
- 125 Vay Mihály (megh. 1707), Ábrahám öccse, Teleki Mihály lányának, Teleki Zsuzsannának férje. Rabutin Rákóczi-val való kapcsolata miatt bebörtönöztette.
- 133 Egjes tsemetéje – egyetlen gyermeke; Teleki Zsuzsannától nem maradt gyermeke, Borbála nevű lánya első feleségétől, Kendeffy Máriától született.
- 137 Vay Ádám (1656–1719), az elhunyt öccse, Szabolcs megyei birtokos nemes. A Thököly- és a Rákóczi-mozgalom résztvevője. Jász, kun főkapitány, Békés főispánja. Lengyelországi emigrációban halt meg.
- 138 Vö. a 133. zsolnárt Szenczi Molnár Albert-féle fordításával. (RMKT XVII/6. 305.)
- 145 Zay Anna, Zay András leánya, Vay Ádám második felesége. Orvosságos könyve ismert.
- 149–150 Vay Ádám és Zay Anna leányai: Judit, gróf Wass, majd Rhédey Mihály felesége; Anna, Kemény Simon felesége; Katát Teleki Pál vette nőül, Krisztinát nem ismerjük.
- 153 Ádám és Samuél – Vay Ádám azonos nevű fia hazatért Lengyelországból, katolizált, s Heves főispánja lett. (Megh. 1744 után.) Sámuelről annyit tudunk, hogy Bethlen Évát vette feleségül.
- 157 Az elhunyt Vay Kata nevű húga Szemere I. László zempléni alispán felesége volt.
- 158 elő – olv. élő.
- 161 Szemere Pál Zemplén vármegye követe volt, 1686-ban Caraffa Eperjesen fogva tartotta, de 1687-ben kiszabadult.
- 162 ezentúl – most, hamarosan.
- 165 Szemere László Rákóczi dandárnokaként vett részt a szabadságharcban, 1714 után halt meg.
- 170 Szemere Györgyről mindössze annyit tudunk, hogy Bossányi Krisztinát vette feleségül.
- 173 Ibrányi László, Vay Ábrahám feleségének, Ibrányi Annának testvére, 1707-ben halt meg a trencsényi csatában.
- 181 Ibrányi László felesége, Bellevári Éva valószínűleg a kihalt Beleváry család tagja lehetett.
- 185 Váradai István, Váradai Pál fia, Vay Erzsébet férje.
- 195 Ábrahám kebleben – azaz a kiváló szentek helyén az Alvilágban.
- 197–198 Váradai István és Vay Erzsébet lányának, Annának Máriássy Pál – Máriássy László fia – gömöri alispán (1704–1708) volt a férje. Erzsébetnek három házassága is volt: Bertóthy Istvánnal, Kalmanczay Istvánnal és Palásthy Ferencsel lépett frigyre.
- 199 Váradai István az azonos nevű apa és Vay Erzsébet fia.
- 201 Betlem Mihály – Bethlen Mihály (1673–1706), Bethlen Miklós és Kun Ilona fia, Vay Ádám leányának, Vay Erzsébetnek első férje. Peregrinációs naplója maradt fenn.
- 205 Kemény Simon, báró. Kemény Simon és Perényi Kata fia. Felesége Vay Ádám Anna nevű lánya volt.
- 209 Teleki Pál (1677–1731), gróf, Teleki Mihály és Vér Judit fia. Egyetemjárásáról albuma maradt fenn. 1709-ben csatlakozott Rákóczihoz. Felesége Vay Ádám Kata nevű lánya volt.
- 213–224 Zoltány Farkas, Péter és Jós a szabolcs-szatmári csepei Zoltán család tagjai lehettek, Zoltán Anna, az elhunyt anyja révén rokonok. Egy 1669. dec. 20-i, Aranyosmeggyesen kelt levelében Lónyay Anna Zoltány Farkas és Saly Kata (Saly István árvája) lakodalmára hívta meg Teleki Mihályt. (GenFüz 1911. 60.) Ismerünk egy Zoltán Farkast, aki 1704-ben Rákóczi seregében kapitányi tiszteletet viselt. (Turul 1935. 93.) Nem tudni, azonos-e a két személy. Péterről és Jósáról nem sikerült adatokat találni.
- 227 Tussai Márton, Zemplén vármegyei család tagja, 1685-ben a megye szolgabírája.
- 229 Bors János a Zemplén megyei – kihalt – Bors család tagja lehetett.
- 233 Kökényesdi Ferenc Szatmár vármegye alispánja 1691-ben és 1693-ban. 1701-ben és 1702-ben a vármegye alispánja ő vagy azonos nevű fia.
- 257 Vay Ábrahám felesége Ibrányi Anna, Ibrányi III. Ferenc lánya volt.

271 zajjal – zajlással.

272 Öregbült – nőtt.

302 závort – závárt, azaz zárat.

305 Vay László, az elhunyt és Ibrányi Anna fia, később kuruc brigadéros. A szatmári békét aláírta. (Megh. 1725 után.)

308 ived – íjad.

317 Teleki Borbála, Teleki Mihály és Vér Judit lánya, Vay László első felesége.

321 Az elhunyt unokája, Vay Ábrahám (megh. 1762), királyi tanácsos.

322 Engadi szeleje – vö. Én 1, 13.

326 Vay Lászlóék Éva nevű lányát nem tartja számon a családtörténeti szakirodalom.

329 Vay Anna Teleki László Fehér megyei főispán felesége volt. (NAGY IVÁN tévesen Vay László leányának tartja csakúgy, mint Vay Borbálát. Tévedését kiigazítja PETROVAY GYÖRGY A Vayak és az Ibrányiak c. közleményében: Turul 1910. 65–75.)

342 Teleki László (1674 k.–1714), Vay Ábrahám veje, Teleki Mihály és Vér Judit fia. (Versét I. kötetünkben a 107. sz. alatt!)

361 Vay Borbála később Plathy Sándor felesége lett. NAGY IVÁN tévesen őt sem Vay Ábrahám, hanem Vay László lányaként tartja számon. (L. a 329. sor jegyzetét!)

365 Élméden – olv. elméden.

378 fejeres gyászbul – Az ország egyes részein nem a fekete, hanem a fehér volt a gyász színe.

109.

Nyomtatott kiadása: **Siralmas beszélgetések...** Debrecen 1703. B1b–C1b. (Azonos nyomtatványban szerepel az elhunyt félje, Révay Imre *Siralmas beszélgetések* c. halotti búcsúztatójával, I. kötetünkben a 18. sz. verset és jegyzetét is!)

Az elhunyt Révay Imréné, divékújfalusi Újfalusi Kata, Újfalusi Gergely és Máriássy Anna leánya volt. 1700. dec. 4-én halt meg, temetése a következő év májusában volt. A vers írása mindjárt a halál napját követően elkezdődött.

Újfalusi Kata gyászversei – nem szó szerinti megfelelésben – szlovák nyelven is megjelentek nyomtatásban, *Srdečné a veľmi žalostivé slzy...* címmel. (Zsolna é. n. Kiad. RUDO BRITAN. Liptovský Mikuláš 1948.) A magyar és a szlovák nyelvű versekből is részleteket közöl VARGA IMRE, KKK 412–418.

A szakirodalom felvetette annak lehetőségét, hogy a verseket az elhunyt lánya, Révay Erzsébet szerezte. (L. a 82. sz. vershez fűzött jegyzetét!) A 111. sz. vers 81–88. sorai is alátámasztani látszanak ezt a vélekedést. A kész változat csiszoltsága, a stíluskritikai érvek azonban – a versek erős személyessége, az egy szerzőre utaló motívumrendszere ellenére is – megkérdőjelezzik a Petrőczy Istvánhoz írott verses levél és a halotti búcsúztatók szerzőjének azonosságát. (A kérdés vizsgálatába bevonandó még a Petrőczy István halálára 1712-ben készült vers is. L. KKK 687–688.)

Jelenlegi ismereteink alapján nem tudjuk minden kétséget kizáróan eldönteni a szerzőség kérdését. A Révay család gazdasági iratai között megtalálható a temetési költségek jegyzéke, s abban ennyi áll: „Gillani Uram Fiának magyar verseknek olvasásául fl. 1, 50.” Nem tudni, hogy az említett csak felolvasta a verseket, vagy szerezte is őket. (A három prédikációszerző 5-5 forintot kapott halotti prédikációjáért. A feljegyzés szerint „páter Kardos, Bonis uram, és Felkonius” oráltak.) (Pozsony, P. A. Zay Archiv. Thurzoiana. Fasc. LXI.)

A versszakok végén gyakran hiányzó írásjelet jelölés nélkül pótoltuk.

3 szíves – szívbéli (a 106., 130., 193., 217., 221., 285., 288. sorban is).

9–10 A „síró” Heraclitust – Hérakleitosz, i. e. 6–5. sz. –, aki a világ visszásságait nagy szenvedéllyel ostromozta, szembe szokták állítani a „nevető” Démokritosszal.

19 sepreibül – üledékéből.

21–24 Férjével, Petrőczy Istvánnal, aki a Thököly-mozgalomban való részvétele miatt bujdosni kényszerült, ő is Erdélybe menekült. (Petrőczy István versét I. kötetünkben az 51. szám alatt!)

38 Apja, Révay Imre, turóci főispán 1688-ban halt meg. (Búcsúztatóját I. kötetünkben a 18. sz. alatt!)

53 Ráhel Lábán fiatalabbik leánya, Jákob kedvenc felesége volt. A fiait sirató Ráhelről I. Jer 31, 15.

57–60 A szerencse efféle ábrázolása gyakori közhely a XVI–XVII. századi magyar költészetben és prózában. Vö. RJÖM 141, DSB 173.

65 A pusztában bujdosó pelikánt a 102. zsoltár említi. (L. Szenczi Molnár Albert fordítását, RMKT XVII/6. 233.) Itt a férj távollétére utal vele, csakúgy, mint a 173. sorban.

74 Aspis fulánkjához – szintén zsoltáros eredetű kép: l. az 58. zsoltárt Szenczi Molnár Albert fordításában. (RMKT XVII/6. 142–143. Az áspis kígyó családságát l. Miskolczi Gáspár: Egy jeles Vad-Kert. Vál. gond., jegyz. és az utószót írta: STIRLING JÁNOS. Bp. 1983. 385.)

90 Carbunculus – „A karbunkul éjjel tűz módra világoskodó gyöngy. Mindennél nemesebb és mindenek erejével bíró gyöngy” – írja róla Apáczai Csere János. (Magyar Encyclopaedia. S. a. r., bev., jegyz. SZIGETI JÓZSEF. Bukarest 1977. 323.) Vö. még Péld 3, 15.

98 Szklabinya vára a Révay család birtoka volt Turóc vármegyében. – Sklabinský Podzámok (CS).

112 bár találly – találj ki.

125–128 A képpel kapcsolatban l. ECKHARDT SÁNDOR: Középkori természetszemlélet a magyar költészetben. EphK 1929. 81–99, illetve TOLNAI VILMOS: Árva gerlice. EphK 1929. 236–240.

134 pisegetéséhez – csipogásához.

145 A sor utalás az Újfalusi család címerére. L. a 260–276. sort!

149 L. a 265. sort, illetve Jel 7, 9.

163 keserves – gyászoló (a 197. sorban is).

173 L. a 65. sor jegyzetét!

178 Clenodiotok – drága ékszeretek.

210 töredelmességet – szívből való bánkódást, türelmet (a 271. sorban is).

235 evező-is – aki evezett. (Vö. a 112. sz. vers 89–92. sorával!)

247–248 Vö. Iz 6, 3.

253–256 Vö. 2 Tim 4, 7–8.

257–284 E sorokban az Újfalusi család címerének képét bontja ki a szerző. (A címet l. NAGY IVÁN XI. 377.)

261–262 E sorok inspirációja lehetett bibliai eredetű – vö. MTörv (5 Móz) 32, 11. –, de érdekesen egybevág az *Egy jeles Vad-Kert* megállapításával (i. m. 194), illetve a *Magyar Encyclopaedia* tanításával (i. m. 289).

110.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** C2–Db.

31–36 Vö. DSB 153, 172.

36 vér sohol – ver sehol.

51 L. az előző vers 125–128. sorának jegyzetét!

52 L. az előző vers 65. sorának jegyzetét!

72 vét – vet, dob; végtére – végül.

119 Naómit az Úr megsanyargatta, de nem hagyta el. (Vö. Rut 1, 20–21.) Kérte, hogy a neve Mára – keserűség legyen. A motívum felbukkan az elhunyt férjét búcsúztató vers – kötetünkben a 18. sz. – 18. sorában is.

121 Szent Anna özvegy és próféta, aki nyolcvannégy éves korában a gyermek Jézusban felismerte az Izraelnek megígért Messiást.

130 Hideggel kötődött – hidegben kivirágzott (s megtermékenyült).

158 Az minden láto szem – Isten.

111.

Nyomtatott kiadása és kézirata:

I. **Uo.** D1b–D2b.

II. A Kálischi és Kis Biróczi báró Kálisch család okirattára. Zay család. Thurzoiana. Fasc. LXI. Pozsony, Ústrední Archív. – A kézirat végén, más kézzel: „Néhai Tekintetes és Nagyságos Ujfalussy Katta Aszszony temetésén mondott versek.”

A fogalmazványnak tűnő kéziratról nem sikerült megállapítani, kinek a kezétől származik. A nyomtatvány szövege csiszoltabbnak, kidolgozottabbnak látszik, esetleg a nyomdász keze nyomát is őrizheti.

8 A sor egy szótaggal hosszabb, valószínűleg a *REVAI*-t ejtették két szótagúnak.

15 Szives – szívbéli.

26 szerelmes – szeretett.

30 tágitottak – könnyítettek, megszüntették (a 71. sorban is).

41 L. a 8. sor jegyzetét!

69 L. a 109. sz. vers 125–128. sorához fűzött jegyzetet!

81–88 E sorok árulkodnak leginkább arról, hogy esetleg valóban Révay Erzsébet a szerző, s e verset mindjárt az anyja halála után következő napon írta.

112.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** D2b–E2b. – A vers – és a nyomtatvány – végén: „AMEN.”

5 jószág – erény.

8 L. az 55. zsoltár Szenczi Molnár Albert-féle fordítását! (RMKT XVII/6. 137.)

13–16 Vö. Préd 1, 2.

25–40 E sorok Gyöngyösi István *Kemény Jánosa* második könyvének ötödik részéből való, majdnem szó szerinti átvételek. (L. Gyöngyösi István Munkái. S. a. r., bev. BADICS FERENC. Bp. 1905. III. 271–272.)

40 épen – éppen.

41–52 Szintén Gyöngyösi-sorok. (I. m. 273.)

48 minden – mindenki.

53–56 Bár nem szó szerinti átvétel Gyöngyösitől, szintén általa inspirált sorok. (I. m. 273.)

61, 74 Egy szótaggal hosszab sor, a *REVAI* két szótagúnak ejtendő.

89–92 Vö. a 109. sz. vers 235. sorával!

103 Felséges Tsászáruk – I. Lipót; meg-grátiáz – megkegyelmez. (A vejére, Petrőczy Istvánra vonatkozó tudnivalókat l. az 51. sz. vers jegyzetében!)

114 L. a 109. sz. vers 65. sorához fűzött jegyzetet! – árra – ára.

117–120 Vö. Péld 19, 14.

139 Lármák – lármát fúni, készülőt fúni: dare signum militibus (NySz).

168 A szó eleje kiszakadva: akár *utamat* akár *Uramat*, akár *uramat* – férjemet – alak is lehetett.

113.

Kéziratai:

I. Komáromi-ék. (1701) 56b–61a. Kiad. SZEKERES MIHÁLY, Sárospataki Füzetek 1865. 843; ERDÉLYI 147–153; KKK 407–411. – A vers után: „Ely sokáig kegyes és légy kedves Isten előtt jo Componalo s jott akaro hazájának fia Amen.”

II. Szentsei-dk. (1704) 113b–118a. Kiad. THALY, Adal. I. 287–296; BUDA, SzD 122–127; VARGA, SzD 287–294. – A vers címét e forrásból vettük. – A vers után: „Finis hujus cantionis.”

III. Szakmári Ötves János jegyzőkönyve. (XVIII. sz. első fele) 112a–118b. Címe: *Jaj szó, melyben edes hazaja romasat sirattya egy poeta.* – A vers végén: „Finis.”

IV. Acta Religionaria. (1771) 296b–297a. – Ez a változat az 1728-as újabb ellenreformációs hullám sérelmeit, templomfoglalásait idézi. Ezért a 109. sorban az évszámot 1720-ra változtatták, s a 69–72., 74. és 77–84. sorok szövegét átdolgozták, ilyenképpen:

69–72 Példa vagy Szent György Völgy és Nemes Nép ebben,
Szent Groth, Görbö, Istvánd, a' Szala mentében,
Berény, Gelse, Szent Király, Somogy vármegyében,
Bánok, Szent György, Esztergnye, Szent Balással egyben.

74 Vármegye népe megy rád olly nagy sereggel

77–84 Radocz, Polány, Szecsöd, Kis Falud, Koltha illyen,
Ládony, Geresd, Szemere a' Répcze mentében,
Farád, Beled, s' többek Sopron vármegyében,
Pápa, Veszprém, Tihany hasonlatosképpen.

El szedék egyenként tölök templomokat,
Sok helyekre vöven magyar praedalókat,
Sok száz foréntokat huztak birságokat,
Templomban kergették nagy büntetés alatt.

Az ismeretlen szerzőjű vers az 1700-as év ellenreformációs eseményei következtében keletkezett, a *Komáromi-ék* tanúsága szerint 1701-ben készült róla másolat, így kelte 1700–1701-re tehető. A Dunántúlon írhatták.

Ezt a szöveget kivételesen a kötet többi versétől eltérő módon közöljük: 1. Az egyes források saját tolihibáit, javításait nem vettük figyelembe. 2. A főszövegben nem egy kiválasztott forrás ún. alapszövegét adjuk közre, hanem a rekonstruált szerzői szöveget mai helyesírással és köznyelvi formában. 3. Ha a források között eltérés mutatkozik, akkor az apparátusban valamennyi forrás szövegét közöljük; első helyen a főszövegbe került változatét.

Nótajelzése a *Komáromi-ék*-ben *Czeplédi István históriájának* incipitjére utal (vö. RMKT XVII/11. 404), amely viszont a *Miként Égyiptusban egy Pellikán madár*, illetve az *Ifjuságom vétke gyakran jut eszembe* kezdetű versek dallamára utal. (Vö. RMDT II. 151.)

A II. és III. változat a kötetünkben is többször hivatkozott *Mikor Sennakerib a Jeruzsálemet* kezdetű vers dallamát adja meg nótajelzésül. (L. a 102–103. sz. vers, illetve RMDT I. 211. sz. dallam.)

5 A török uralomra utaló szakasz.

9 Vö. Jel 9, 12.

13 A Habsburg-uralomra történik utalás.

25 porciónak – a katonák napi ellátására szolgáló, természetben fizetett hadiadónak.

27 dica – állami rovásadó.

36–40 Vö. Jel 9, 1–12. Abaddon a pusztulást, megsemmisülést jelentette. A két tanúról 1. Jel 11.

45 Mátyus földje – A Duna és a Vág mentén elterülő rész.

46 két Csalló víz köze – A Kis-Duna és a Duna által közrefogott Csallóköz. (A Kis-Dunát hívták ez idő tájt Csallónak.)

49 Pannon hegye – Pannonhalma.

60 parochus – parókus, pap.

66 Kiesen – szépen.

68 Dágón pogány istenség – hal testtel, emberi fejjel és kézzel – a földművelés istene volt Mezopotámiában és Kánaánban.

80 Pilátus a római helytartó volt a zsidók felett – az idegen hatalom katonáira utal említésével a szerző (a 104. sorban is).

82 vőnek rák – vittek rájuk.

88 mestert – tanítót, iskolamestert.

93–96 A *Cantio flebillis de periculo Tokajensi* c. vers 83–86. sorainak átvétele. (L. kötetünkben a 92/II. sz. verset!)

98 darabontjok – zsoldos katonájuk.

109–110 A spanyol örökösödési háború tárgyalásaira utal a szerző.

113 E verssor esetleg egy azonos incipitű vers hatását mutatja, vö. RMKT XVII/11. 690.

115 El folyta – elárasztotta.

121 Istvánt, az első keresztény vértanút megkövezték. (Vö. ApCsel 7, 59.)

122 A zsidó hagyomány szerint Izaiás prófétát Manasszesz király kettéfűrészeltette.

123 János apostolt Domitianus császár száműzte Patmosz szigetére.

125 Vö. Ter (1 Móz) 4, 8.

126 Hámán a perzsa király főminisztere volt, a zsidók ellensége és üldözője. (Vö. Esz 7, 7–10.)

127 Heródiás táncáról, illetve Keresztelő János fejevételéről 1. Mt 14, 6–11.

129–130 Vö. 1 Kir 18, 22.

133 A száz prófétát megmentő Abdiás történetét 1.1 Kir 18, 4., 13.

134 Vö. Lk 22, 1–6.

137 Vö. 1 Kir 19,18.

138 Általában a pogány istenfogalmat jelentette a föníciaiak és kananeusok természet-istensége nyomán; Illés próféta küzdött kultusza ellen.

142 Melly vasát – vértjét, páncélját. – A *paizsát* három szótagúnak olvasandó. Ábnerről, Saul hadvezéréről 1. 2 Sám 2–3. rész.

149 Vö. Jel 9, 2.

156 Ahitófel Dávid egyik tanácsadója volt, de később a lázadó Absolon mellé állt. Absolon nem fogadta meg tanácsát, hogy azonnal induljon Dávid üldözésére – ezért felakasztotta magát. (Vö. 2 Sám 17, 1–23.)

162 A szőlőt pusztító vaddisznóról l. a 80. zsoltár 14. versét!

166 Keserves – szomorú, gyászoló.

SOLYMOSI N. MIHÁLY

ÉLETE

Életéről igen kevés adat áll rendelkezésünkre. Hazai iskolai befejeztével, 1696-ban mint a nagyszebeni magyar iskola preceptora tűnik fel. A következő év végén már az Odera menti Frankfurt, majd 1698. nov. 9-től Leiden egyetemi hallgatói közt találkozunk nevével. Hazatérte után 1712-ig Nagyteremi, 1712-től Déva lelkésze. 1713-tól a vajdahunyadi egyházmegye esperese. 1715-től 1723-ig Vízaknán lelkészkedett, amikor is Szatmárra tette át működését, ahol a következő évben esperes lett, mely állásában 1729-ben bekövetkezett haláláig maradt. (Vö. ZovLex 549, illetve VARGA IMRE: Magyar nyelvű iskolaelőadások a XVII. század második feléből. Bp. 1967. 213–240.)

Nyomtatásban meg nem jelent szebeni születésű versei Vett János György iskolai jegyzetkönyvében maradtak fenn. (Vö. STOLL 130. sz.)

Vett György, 1672-ben Nagyszebenben letelepedett porosz származású gyógyszerész fia, Solymosi tanítványa volt, maga is külföldi egyetemen szerzett diplomát, majd a város orvosa és gyógyszerésze lett. (Teleki Sándorhoz 1714–1727 között írott leveleit l. OL, Marosvásárhelyi Teleki-lt., P 662, Teleki Sándor osztály, Missiles, Nr. 9796–9805.)

MŰVEI

Kötetünkben kiadott verses köszöntőin, alkalmi versein kívül: *Dissertatio Theologico-Practica, De Tentationibus jesu Servatoris Hominum*. Leyden 1699. (RMK III, 4138.)

Dissertatio Theologica De Hominis Nomine, ejusque Creatione. Leyden 1699. (RMK III, 4139.)

Disputatio Theologica De Hominis Creatione. Leyden 1699. (RMK III, 4140.)

Ugyanezen évben latin üdvözlőverset írt Zilahi Sebes Andrásához és Pelsőci Kovács Jánoshoz.

1720-ban halotti beszédét mondott Köleséri Sámuelné gr. Bethlen Judit felett, illetve gyászbeszédet és gyászverset írt Teleki Józsefné Kun Borbála halálára. (Vö. ZovLex 549.)

Műfaji okok miatt – jóllehet, nehezen különíthetők el az itt közölt versektől – nem közöljük Solymosi N. Mihály verses iskoladrámáját, mely majd a Régi Magyar Drámai Emlékek megfelelő kötetében lát újra napvilágot. (Kiadva: VARGA IMRE: i. m. 213–220. *Cantio valedictoria* címmel.)

114.

Nyomtatott kiadása: **Solymosi N. Mihály: GENETHLIACON...** Nagyszeben 1696.

A vers születésnapjára, amit a nagyszebeni magyar iskola grammatikai osztályának tanulói adtak elő tanáruk – a vers szerzője –, Solymosi Nagy Mihály vezetésével Wéber Péter (megh. 1707) szász polgármester, majd 1704–1707 között királybíró tiszteletére.

a) A kiadvány A2–A5b lapjain található.

Cantio Eggregiae, Notae – A kiváló dallam éneklése. Nótajelzés nincs.

1 A verset a szerző közhelyszerű képpel indítja, amely bizonyára a XVII. században közkedvelt „Poéták, hol vagytok, talán mind alusztok” toposzra utal vissza. (Vö. kötetünkben a 71. sz. verset és jegyzetét!)

7 Péter napja jún. 29-én van.

15 Affectusát – szeretetét, jóakarátát.

54 mindennek – mindenkinek.

80 Nationk – a szász nemzet.

83 Publicum javait, procurallya fogytig – a köz javainak viselje gondját élete fogytáig.

103 Summátim – röviden, ezért.

b) A nyomtatvány A5b–A7 lapjain található.

Nótajelzése: Magyar ének a *Mennyel* etc. dallamára. Mivel a nótajelzés olvasata bizonytalan, a számos *Mennyei* vagy *Menj el* kezdetű vers közül nem lehet pontosan megállapítani, melyikre történik utalás.

19 Fiát Wéber János Péternek hívták, 1703-ban halt meg.

22 Udvaricè – udvari, udvarló módon.

27 Talán arra vonatkozik, hogy inasból deákká lett.

115.

Nyomtatott kiadása: **Solymosi N. Mihály; Genethliacon.** Nagyszeben 1696. – A nyomtatvány második darabja, külön címlappal. Bár címlapján az 1697-es dátum szerepel, a versnek már 1696 nyarán készen kellett állnia, mert az elbúcsúztatott diákok 1696 őszén iratkoztak be Lipcsében. A propempticon – búcsúvers – ugyanis abból az alkalomból készült, hogy Wéber Péter fia, János két társával külföldi akadémiákra indult. A vers a *Cantio valedictoria* c. dramatizált játék bevezetőjéül szolgált. (A dráma szövegét l. VARGA IMRE: Magyar nyelvű iskolaelőadások a XVII. század második feléből. Bp. 1967. 213–224.)

a) Az Exordium – bevezetés – a nyomtatvány A1–A4b lapjain található.

1 bujdosásnál – peregrinációnál, akadémiajárásnál.

15 tanúság – tanultság, tapasztaltság.

24 A sor utáni szöveg magyarul: Johannes Gasnerus ilyen versekkel bocsátotta útjára Germániába a nemes és nagytudású peregrinust.

27 Azaz boldog, aki így szerezhet tapasztalatot.

28 perfectiora – tökéletességre.

29 Vö. Tób 5, 4., illetve 12, 15.

32 A sor utáni szöveg magyarul: Szívből kívánja Stephanus Simonius.

40 ott sem ül gradusban – ott sem küzd feljebb magát.

41 Mind hárman – A lipcsei matrikula szerint Jacob Zabanius, Johannes Weberus és Sámuel Conrad de Heidendorff iratkozott be egyszerre. (Vö. Archiv des Vereines für Siebenbürgen. Neue Folge X. 1872. 399.)

44 A sor utáni szöveg magyarul: Isten elrendelte, Stephanus Váldhütter kéri.

52 A sor utáni szöveg magyarul: Tettetés nélkül hozzáfűzte Paulus Gündesch.

60 A sor utáni szöveg magyarul: Őszintén mondja Johann Georg. Vett.

68 A sor utáni szöveg magyarul: Örömmel előadta Georg. Lutsch.

75 extollálja – felemelje, ékesítse.

b) A nyomtatvány A4b–A5 lapjain található.

A címben szereplő szöveg magyarul: Tisztességes csúfolódások. Ezen kiegészítésekkel: A tisztességes fülnek minden tisztességes.

5 Kovent és Kaldavt – A Kofent vagy Kovent az a világos sör, amit a laikus testvérek a kolostorokban ittak, ellentétben az atyák úrisörével. A Kaldaut a kérődzők étkezésre megtisztított előgyomra volt.

10 Kakasdémiákra – Szójáték az *akadémia* szóval, mint a következő sor mutatja, erotikus felhanggal. (Az akadémia szó – úgy látszik – ösztökélte a szójátékkészítőket. L. a *Cacademiában* szót az RMKT XVII/10. 390.)

11 leány bergára – Szójáték *Wittenberg* nevével, ezoterikus jelentését a berg = hegy adja.

12 Files Sófiára – Szójáték a *filozófia* szóval. E szójáték sem eredeti találmánya a versszerzőnek. Már Bethlen Miklós is használta önéletrészében: „... vesztegetődik abban a két classisban el az ifjúság elméje, a filozófia helyét praecooccupálja a füles Zsófia, és a theológiát az atheológia.” (Bethlen Miklós

Önéletírása. S. a. r., jegyz. V. WINDISCH ÉVA. AZ előszót írta: TOLNAI GÁBOR. Bp. 1955. I. 166.) – A füles Zsófia a *kancsót* jelentette a korabeli eufémisztikus szóhasználatban.

14 borsos – erősen fűszerezett, illetve drága.

16 feltsapnám – elkölteném. – A sor utáni szöveg magyarul: Barátian figyelmeztet benneteket Andreas Lesch, hogy óvakodjatok Germániába menni.

116.

Nyomtatott kiadása: **Solymosi N. Mihály: Obsequium Honore...** Nagyszeben 1697.

a) A kiadvány A2–A2b lapjain található.

A vers Franck Bálint (1643–1697) szász comes, nagyszebeni királybíró, fejedelmi, majd guberniumi tanácsos névnapki köszöntéséül készült.

Nótajelzése kötetünk 182. sz. énekére utal.

7 Natio – a szász nemzet.

16 Prómótorunk – támogatónk, jótevőnk.

b) A kiadvány A3b–A4 lapjain található.

6–7 Franck Bálint ekkor már súlyos beteg lehetett, még ebben az évben meg is halt.

13 tudós férjfiú – Franck Bálint támogatta a tudományt és a művészeteket, s maga is írt verset és történelmi s közjogi érdekű műveket. (Életrajzát és műveit l. RMKT XVII/11. 821–822.)

c) A kiadvány A4b lapján.

2 épület – épülés, fejlődés.

d) A kiadvány A5–A6b lapjain.

1 A sor előtti szöveg magyarul: Rövidre fogott óhajok. – A fönixmadárról l. kötetünk 46. sz. versének jegyzetét!

9–10 Felesége, Rosenauer Anna Mária 1696-ban halt meg – talán erre is utalnak e sorok.

26 L. a b) vers 13. sorához fűzött jegyzetet!

27 háború – nyugtalan, háborgó.

37 Vaj ki – oh, mely.

48 Szárazság, 's nehézség – betegségek, nyavalyák.

54 Osztályunk kiáltja, élj, Bálint!

e) A kiadvány B2b–B3 lapján.

1A sor visszaütal kötetünk 114. sz. versének kezdősorára. (L. a sorhoz fűzött jegyzetet!)

117.

Nyomtatott kiadása: **Solymosi N. Mihály: Obsequium Honore...** Nagyszeben 1697. B3a–B4b. (RMK II, 1910. = RMK I, 1511.) – A vers végén: „VÉGE”.

Az előző verset tartalmazó nyomtatvány folytatása a B₃ laptól, számozatlan és ívjelzés nélküli lapokon.

A vers címében szereplő rózsza vagy rózsakoszorú minden bizonnyal a szerző finoman burkolt, tudós utalása a *Rosetum Franckianum* c. versgyűjteményre (Bécs 1692. RMK III, 3725.), mely részben Franck Bálint saját verseit, részben pedig a hozzá intézett nagyszámú dicsőítő verset, vigasztaló költeményt tartalmazta. (Vö. PUKÁNSZKY BÉLA: Erdélyi szászok és magyarok. Pécs 1943. 66.)

a) 15 leptses – lapos, idomtalan.

23 Mohai oláhból – vsz. utalás a románok hegyvidéki pásztor eredetére.

29 Rugd-el méntás könyve – A szójáték a *Rudimenta* címkezetű tankönyvekre utal.

b) A nótajelzés szövege magyarul: Énekeljük a Primiissimam nótájára! Nótajelzése ismeretlen szövegre és dallamra utal.

1 opintstól – bocskortól (a román *opincă* szóból).

- 3 lapyétől – valamilyen tejes ételtől.
- 4 korpás tziberétől – korpából készült savanyúlevestől.
- 8 aba – durva posztófajta (török eredetű szó).
- 10 A sor utáni szöveg magyarul: Tisztes csipkelődés.

c) Az alcím magyarul: Záró éneklés.

- 1 Declamatio – szavalás.
- 2 Peroratio – előadás, szónoklat.
- 3 Stúdió – készakarva, szántszándékkal.
- 8 Publicumra – a közjóra.

10 A tizenkét oszlop a tanácsi rendet jelképezi: 3-3 tanácsúr képviselte a katolikusokat, a reformátusokat, a lutheránusokat és az unitáriusokat.

- 11 Comes Nationkban – szászok főispánja.

118.

Kézirata: **Vett-jegyzetkönyv.** (1694–1697) 18b–20a. – A cím után: „Anno M DCLXXXX VII Dje 29 Martij Anno veró defuncti VI.” – A vers végén: „Ammen.”

Szövegkiadásunkhoz a kolozsvári Egyetemi Könyvtár 970. sz. kéziratáról készült mikrofilmet használtuk. Jelzete: MTAK A 3/III. (E forráshivatkozás a *Vett-jegyzetkönyv*-ből közölt minden további darabra – kötetünkben a 118–130. sz. alatt – is vonatkozik.)

A halotti búcsúztatót Solymosi Nagy Mihály az 1697. márc. 29-i temetést megelőzően szerezte marosvásárhelyi Simonfi Mihály (megh. 1709 előtt) táblai protonotárius, ítélőmester, majd fiscalis director hatéves fiának, Simonfi Györgynek halála alkalmából.

2 Sem Croesus, Sem Irus – A közmondásosan gazdag líd király, Kroiszosz (i. e. 560–547), és a koldust, csavargót jelentő Irosz szembe-, illetve párhuzamba állítása a halotti költészet kedvelt és gyakori közhelye.

3 Sámson – A rendkívüli erejéről híres bibliai Sámson történetét 1. Bír 14–16. rész.; Plátó – Platón (i. e. 427–347), idealista athéni filozófus.

- 8 A sor utáni alcím magyarul: Nemes és nemzetes atyjaurától.

17 Mért – olv. mert.

- 44 A sor utáni alcím magyarul: Nemes anyjától.

46 esdektél – esedeztél.

49 almaidat – olv. álmaidat.

- 64 A sor utáni alcím magyarul: Vér szerinti nénjeitől és bátyjaitól.

68 A sor utáni alcím magyarul: Minden rokonától.

- 72 A sor utáni alcím magyarul: A teljes gyülekezettől.

119.

Kéziratai:

I. **Uo.** 45a–45b. Kiad. VARGA IMRE: Magyar nyelvű iskolaelőadások a XVII. század második feléből. Bp. 1967. 227. – A vers végén: „Amen. Gerhardus Thomas Murgaschius, Martinus Leo & Georgius Vakszman”.

II. **Uo.** 31b–32b. *Cantio ad dominum consulem.* – A vers végén: „Amen.”

A vers – mint külön lejegyzése is mutatja – valószínűleg nem része volt, hanem előtte hangzott el annak az iskolai színjátéknak, amely a *Vett-jegyzetkönyv* 45a–51a lapjain található az alábbi címmel: *Prodromus Coemediae in quo Applauditur Spectabili, G[ene]roso Ampl[issimo] Prudentissimo ac Circumspecto D[omi]no D. M. Johan[ni] Zabanio, regii Transylvaniae Gubernii Consiliario Intimo Commissario Regni Meritissimo, Aequissimo, nec non Urbis Metropolitanae Cibiniensis Consul[i] Spectatissimo Solerti ac Gravissimo Scholae Hungaricae Cibi[iensis] et Moecoenati Optimo, Omnique Honore Colendo etc. Dum ex Generalis Regni Comitibus ab 1697 Dje 9 Martii ad 16 Aprilis Urbe Claudiop[oli] Salvus et incolumnis [!] Rediret in Urbem Metrop[olitanam] Cibiniensem. Ablegatus hic Prodromus à Michaël[e] Solymosi Praec[eptore] Cib[iniense], Promulgatus à Discip[ulis] ejusdem.* – E dráma szövegét l. VARGA IMRE: i. m. 225–240.

A nótajelzésben említett *Adj szállást, gazda asszony* kezdetű ének, s így a dallam ismeretlen.

Az e verssel bevezetett *Prodromus Comediae* – mint azt VARGA IMRE leszögezi – 1697. ápr. 16-án került előadásra Zabanius János házában. A diákok már régóta készültek egy komédiát előadni a ház ura tiszteletére, de Zabanius távolléte és bizonytalan hazaérkezése miatt nem tudták eljátszani. Ezért a most sebtében összeütt játékkal arra a másik, régóta tervezett előadásra kívánják meghívni a tanácsurat. E darab nem volt más, mint a névtelen *Comico-Tragoedia*, melynek prológusát ugyancsak megőrizte a *Vett-jegyzetkönyv*. (L. kötetünkben a 128. sz. alatt!)

120.

Kézirata: **Uo.** 41a–44b. – A vers végén: „FINIS”.

A vers 1697. április 24-ére íródott, Franck Bálint fiának, Franck Györgynek névnapi köszöntésül. Az ünnepelt szebeni folnagy volt, majd 1702–1704-ben Stadtmann. Harmincöt éves korában halt meg 1704-ben. (Vö. Wesselényi István: Sanyarú világ. Napló 1703–1708. Közzéteszi: DEMÉNY LAJOS, MAGYARI ANDRÁS. Bukarest 1985.1. 77–78.)

Nótajelzése ismeretlen. A más forrásokban *Salomon* címmel idézett dallamra nem utalhat, mert annak más a versformája. (Vö. RMDT II. 200. sz.)

a) **Uo.** 41a–42a.

1 a Bikában – A Bika jegyében: április 22–május 21.

13 Franck Bálint köszöntőjét l. kötetünk 116. sz. versében!

b) **Uo.** 42a–44b.

14 Szives – szívbéli.

21A sor utolsó szava bizonyára a másoló hibája.

26 A *helyet* helyén az eredetiben *legyen* állhatott.

53 Fortuna non omnibus una – A szerencse nem mindenkinek azonos.

62 pertzegés – ketyegés.

70 szappanoson – szappangyártón.

73 in auguráltaknak – beiktatnak, felszentelnek. – Az *inauguráltaknak* hat szótagúnak olvasandó.

91 sohol is – sehol se.

98 Fegyér – fehér; malajért – köles kásáért.

100 sude – ?

102 conceptusokat s ritmusokat – tervezeteket és verseket.

103 Arithmetikában nagy fő computáló – jól számoló.

c) **Uo.** 44b.

12 nagy atyad – Nem a nagyapjára, hanem apjára, Franck Bálintra vonatkozó utalás.

121.

Kézirata: **Uo.** 51b.

A latin nyelvű György-napi köszöntőt is bizonyára Franck György tiszteletére adták elő, mint az előző verset.

11 nagy hívség mia hamar ki nem sülljen – a nagy meleg miatt hamar ki ne égjen, el ne száradjon.

122.

Kézirata: **Uo.** 33a–38a.

A vers – amint azt címe is mutatja – Zabanius János fia születésének alkalmából szereztetett, néhány nappal János-nap, 1697. jún. 24. előtt.

a) **Uo.** 33a–33b.

27 örzön – őrizzen.

29 Kissebségtől – a család alacsony sorba jutásától.

32 Egyen egygyen – külön-külön.

b) **Uo.** 34a–37b.

1 Első eset – az első bukás (utalás az ősbűnre).

5–6 Vö. Ter (1 Móz) 21, 1–8.

7 Vö. Ter (1 Móz) 25, 26.

8 Vö. Ter (1 Móz) 29, 31–35.

9 Vö. Ter (1 Móz) 30, 23–24.

11 Vö. Lk 1, 7., 41., 57–60. – János születésének története a gyermek János Herman neve miatt, illetve az apa János és az anya Erzsébet neve miatt került a versbe. Miként az előző sorok bibliai utalásai is példázzák, a fiú későn született.

17 ki nyilatkozta – kinyílt.

21 Nemzetemnek – családomnak.

25 violánál – ibolyánál.

34 soha nem érkeznek – nem érnek fel vele.

40 Utalás Nagyszeben német nevére: Hermannstadt.

41 Szent János havában – júniusban.

75 szent Iván havakat – júniusokat.

90 nadrágom mérik – a verés eufemisztikus megnevezése.

91 meg – olv. még; minden – mindenki.

99 vadolok – olv. vádollar.

107 kaptát – kaptafát.

115 komputálni – számolni.

121 hegedűs – olv. hegedűs.

122 mély helyébe – műhelyébe.

125–128 A strófa a versmondó – *Aurifabri*, aranyműves – nevére alapozódik.

141 Futúro – jövődében.

144 nem uralunk – nem tartunk urunknak.

150 szikrázó szénével – paraszával.

c) **Uo.** 38a.

3 contingal – találunk.

4 condonolni – megbocsátani.

123.

Kézirata: **Uo.** 28a. – A vers végén: „Amen”.

A cím – amely inkább a jegyzetkönyv egy nagyobb egységének főcíme – magyarul: Magyar és latin énekek. Mint a vers jellege mutatja, az utána következő köszöntőket vezeti be – noha nem tudjuk pontosan kötni valamelyik konkrét darabhoz –, ugyanazzal a mentegetőző szándékkal, mint a 127. sz. versben, ahol a produkciókat ért hallgatói kifogásokra utal.

1 nevedékeny – nevendékeny, növésben levő, serdülő. (Itt a diákság életkorára utal.)

124.

Kézirata: **Uo.** 28a–29a.

A vers Zabanius János (magyarul Szász Jánosnak hívták) (1664–1703) köszöntése céljából született. A címzett Zabanius Izsák szebeni evangélikus lelkész fia volt. A Habsburg-uralom alatt gyors karriert futott be: szebeni székbíró, polgármester, tanácsos volt, végül szebeni királybíró lett. Szász érdekeket képviselő politikája, a katolikus vallás pártfogása miatt Bécsben jelentős befolyással bírt, megkapta – Johann Sachs von Harteneck néven – a birodalmi lovag címet. Törvénytelen tettei, zsarnokoskodása, súlyos büntetési miatt 1703-ban kivégezték.

1 Az álomból felserkentés Solymosi Nagy Mihály kedvelt versindító motívuma. (L. a 114. vers kezdősorát és jegyzetét!)

7 krapulás – bormámoros.
10 musikákkal – zeneszerszámokkal.
12 Alba – Alba Julia, Gyulafehérvár, ahol az országgyűlést tartották.
18 minden – mindenki vagy mindegyikük.

125.

Kézirata: **Uo.** 29b–30b.
E vers is Zabanius János név- és születésnapjára köszöntése alkalmából íródott. (L. a 124. sz. vers jegyzetét!)

2 Virgyinával – A virginál a csembalóhoz hasonló, billentyűs hangszer.
17 Promotora – támogatója, jótevője.
23–33 E sorok szerepelnek kötetünk 126. sz. versének 23–33. soraként is.
53 Egy szótaggal rövidebb sor.
54 Mind belső -s mind külső társaságnak – egyházi és világi közösségeknek egyaránt.
59–60 Egy nyolc szótagú sor hiányzik.

126.

Kézirata: **Uo.** 30b–31b.
A vers címe magyarul: A székbíró úrnak Péter napra.
E költemény is Wéber Péter születés- és névnapi köszöntése alkalmából készült – egy évvel később, mint kötetünk 114. sz. alatt közölt verse.

1 Solymosi Nagy Mihály versindító sablonjáról l. a 114. sz. vershez fűzött jegyzetet! – E versben az egyes strófák megfelelő sorainak szótagszáma nem következetes, erősen ingadozó, így az eltérésekre külön nem hívjuk fel a figyelmet.
11 Ni mus hát. – ?
20 dukállya – számítja.
23–33 E sorok fellelhetők az előző vers azonos számú soraiban.

127.

Kézirata: **Uo.** 20a–23b.
A vers címe magyarul: Köleséri úrnál Sámuel napon elzengett ének.
Az alkalmi versezet 1697 augusztusában készült Köleséri Sámuel (1661–1732) orvos és tudós névnapi köszöntéséül. (Köleséri saját versét, illetve életrajzát l. kötetünk 21. sz. verse alatt, illetve annak jegyzetei között!)

a) **Uo.** 20a–20b. Az első négy strófa áthúzva megtalálható még a 40a lapon is. Nótajelzése magyarul: Mondjátok, mondjátok, éljen, éljen.

Nótajelzése ismeretlen énekre utal.
7 Phoebus menne az ékes zűz jegyében – A napisten a szűz jegyében járt: aug. 23. és szept. 22. között.
8 Nejedik lépésének – vagyis a negyedik napnak kezdetén, azaz augusztus 26-án.
11 sás – olv. sas. – E sorok Köleséri címerére vonatkoznak.
13 Hypocrene – Pegazus patkója nyomán keletkezett forrás a Heliconon.
27 Késértedben – kísértéseidben.

b) **Uo.** 20b–23a.

11–12 E sorok arra engednek következtetni, hogy a szebeni magyar iskola és tanítója alkalmi előadásainak nem volt nagy sikere a kortársak között. (E mozzanatot l. még a 123. sz. versben is!)

16 A sor utáni szöveg magyarul: Elszavalta Johannes Gasner. – E sor után a jegyzetkönyvben Solymosi Nagy Péter – aki valószínűleg a szerző fia lehetett – latin nyelven előadott peroratiója következik, melyben prózai sorokkal adja elő az iskola jókívánságait és üdvözlését.

22 minden féle állat van ujságban – minden élőlény megújul, illetve születik.
25 Az *Augustus* négy szótagúnak olvasandó. – Sámuel napja augusztus 21-én van.
30 Egy szótaggal rövidebb sor.

- 42 jürüt – olv. gyűrűt.
- 45 szívesen – szívből (a 63. és a 75. sorban is).
- 50 Egy szótaggal rövidebb sor – így értelmetlen.
- 65 Kis Aszszony havában – augusztusban.
- 69 Summa rei – a dolog lényege, összefoglalva.
- 70 Aszszonyom anyammal – az ünnepelt feleségével.

c) Uo. 23a–23b.

- 6 Egy szótaggal hosszabb sor.
- 9 turbáltatott – megzavartatott. (E sor feltehetőleg arra vonatkozik, amit versében korábban is említett, hogy nem fogadták verselményeiket és előadásukat kedvezően.)
- 17 szívesbeket – szívből jövőbbeket.

128.

Kézirata: Uo. 32b–33a. Kiad. DÖMÖTÖR TEKLA, FilKözl 1955.418–419.

Címe magyarul: Ének a magyar komédiához. Nótajelzése ismeretlen.

Mint Dömötör Tekla megállapította, e verses prolóógus egy magyar nyelven előadott komédia verses prolóógusa. A darab szereplőinek nevét sorolja fel. A szereplők listája alapján „kétségkívül a Comico Tragoedia előadásáról van szó, mert a szereplők kivétel nélkül azonosak a darab szereplőivel, s még a sorrend is nagyjából követi a drámában való előfordulást.” (DÖMÖTÖR TEKLA: A magyar Lázár-dráma nagyszabású előadásához. FilKözl 1955. 412.)

Az 1646-ban keletkezett névtelen *Comico Tragoedia* előadását a *Vett-jegyzetkönyv*^{ben} ránk maradt *Prodromus Comediae* c. darabbal jelentették be a tanulók. (L. kötetünk 119. sz. versét!)

- 2 Virtus – Erény.
- 3 Vitium – Bűn; regnál – uralkodik.
- 4 Plutoval – az alvilág istenével.
- 5 Justitia – Igazságosság.
- 6 Temperantia – Mértékletesség.
- 7 Fortitudo – Rettenthetetlenség.
- 9 Constantia – Állhatatosság.
- 10 Voluptas – Bujaság; Superbia – Dölyfősség.
- 11 Ébrietas – Részegség; Injustitia – Igazságtalanság.
- 12 Inconstantia – Állhatatlanság. – Egy szótaggal hosszabb sor, a *Deidrici* három szótagúnak olvasandó.
- 13 Molestia – Kedvetlenség.
- 14 Impatentia – Türelmetlenség.
- 15 Ingratitudo – Hálátlanság; de Gits – Johannes Gits; Ira – Harag.
- 16 Crudelitas – Kegyetlenség; Cupido – Vágy, illetve a szerelem istene. – A *Les* az előadó, Lesch András neve.
- 21 Patientia – Türelem.
- 22 Tollerantia – Tűrés.
- 23 morbus – betegség.

129.

Kézirata: Uo. 53b–55a.

- 1 szárad – lábad szárát.
- 4 Simplex – egyszerű.
- 5 tsuportra – csoportba.
- 6 kiálnak itt botra – azaz botra szólítanak fel.
- 8 A második szó olvasata bizonytalan.
- 7 pulya – gyerek; fordulj sutra – menj a kemence mögé.
- 11–12 Zó asa csuponye opints csoretsz gluga, / Bun dom jeszt ahela káre da la szluga – A román nyelvű szöveg helyesen: Eu aş şi pune, opinci cioareci glugă / Bun domn este acela care dă la slugă. – Magyarul: Fölvennék én bocskort, posztóharisnyát, csuklyát, / Jó úr az, ki a szolgájának is ad.

13 tok – olv. tök.

14 desztül jeszte la noj almma – Helyesen: Destul este la noi alună. – Van elég mogyoró nálunk. (A szöveg értelmezéséért és fordításáért BORSI-KÁLMÁN BÉLÁT illeti köszönet.)

15 Constructor – összerendező, egybeszerkesztő.

17 Bráder – testvér.

20 bólt – szoba, terem.

22 Constructiót – Az utalás a szónoklattanbeli összefűzés, összeillesztés feladatára vonatkozik; svadbul – beszédből.

24 A sor így értelmetlen.

25 Constructive vadnak, de majd distingválom – össze vannak fűzve, de majd szétválasztom őket.

27 Simplex, legitime – Simplex, helyesen.

30 száznak – századnak.

32 Nomen – név, főnév.

38 verbum – ige.

40 A sor utolsó szavát nem tudtuk elolvasni.

46 participált – vett részt.

49 Benè malè fiant tu non curas ista – Jól vagy rosszul legyen, te ne törődj azzal.

52 Inteijectio – közbevetés, indulatszó.

55 offerállja – ajánlja.

59 Haton – olv. hatan.

130.

Kézirata: **Uo.** 56b.

Epylogus Examinis – A vizsga berekesztése.

5 Leszen lakásunknak nyilván torna ferge – Beniczky Péter sorainak távoli visszhangja: Mint a torna féreg, / Nem rija hogy méreg, / Hanem mézben harapott. (Vö. RMKT XVII/12. 198.)

9 mindenek – olv. mindennek, mindenkinek (a 18. sorban is).

12 A kiolvashatatlan szó talán *fűdzet*, *fizet* értelemben.

15 pésmát – illatszert.

24 conter – ?; alapallyon – alafáljon, verjen meg.

131.

Kézirata Wesselényi István naplójában, kiad. DEMÉNY LAJOS–MAGYARI ANDRÁS, in: Wesselényi István: Sanyarú világ. Bukarest 1985. II. 771–779. – Kézirat híján a szöveget a kiadás alapján adjuk.

E Bethlen Sámuel-búcsúztatót, mely már a 18. században keletkezett, a Solymosi-életmű teljessége miatt vettük fel kötetünkbe. A költemény a történetíró és kancellár Bethlen János és második felesége, Fricsei Fekete Klára fiának, Bethlen Sámuelnek (1663–1708) Küiküllő főispánjának, marosszéki kapitánynak halálára íródott. Bethlen 1708. febr. 7-én hunyt el, s április 15-én temették. A versben elbúcsúzik feleségétől, borsai Nagy Borbálától (**meg.** 1718), Bánffy György gubernátortól, Bethlen Lászlótól (1675–1717), valamint gyermekeitől: Bethlen Farkastól (1705–1763), Györgytől (megh. 1735 k.), Ádámától (1691–1748), Sámuelától (megh. 1755), Imrétől (1698–1765) s Kata lányától (1700–1759), a későbbi írónőtől.

A versfőkbén M SÁMUÉL BETLÉN áll.

168 olykor Podolia – Utalás Kemény János lengyelországi hadjáratára.

235–246 Verstörténeti szempontból is érdekes Wesselényi István feljegyzése e sorok előzménye kapcsán: „Ugyan ma a búcsúztatót, akit Solymosi componált volt megolvasván, mivelhogy a nagyobbik úrfi iránt, Bethlen György iránt darabos szók voltak, úgymint hogy mennyit intette az apja, de csak intette, és talám most is csak siketnek beszél, azért ne légyen nemzete gyalázatja etc., mely terminusokat nem ítélvén alkalmasnak, hogy publice kiénekeljenek, azt a verset kihagyatók.” (Uo. 488.)

A GYŐRI GYÖRGY-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN HALOTTI BÚCSÚZTATÓI

A *Győri György-ék.* – 1692 – (STOLL 124. sz.) keltezett darabjait részben az RMKT XVII/11. kötetében közölte VARGA IMRE, részben jelen kötetünkben láttak napvilágot. Itt tesszük közzé azokat a halotti búcsúztatókat, amelyeket a kéziratos gyűjtemény összeállítója nem datált, és a szövegükben sem található olyan fogódzó, amelynek segítségével megállapíthatnánk a keletkezés idejét. Olyan szövegen kívüli támpontot sem sikerült fellelni, amire támaszkodhattunk volna keltezésüknél. Annyi valószínűsíthető, hogy a búcsúztatók az 1680-as évek második felében elhunyt személyek temetésén hangzottak el, s a kötet egybemásolását – 1692. jún. 1. – közvetlenül megelőző időszakban.

132.

Kézirata: **Győri György-ék.** (1692) 19b–21a. – A vers végén : „De famulis et subditis vide alibj.” Vagyis a búcsúztató nem ért véget a 60. strófával, hanem néhány versszakkal bővebb volt. Ebből is látszik, hogy a jobbágyoktól és a szolgálóktól való búcsúzásnak a kor kívánalma szerint nem kellett egyénített szövegnek lennie, hanem ugyanazon formulákat mondták el szinte minden temetésen.

Szerzőjét nem ismerjük. Az elhunyt Szécsényi Mária volt, Szécsényi Péter és Pogány Mária lánya, Perényi Zsigmond harmadik felesége. Hat évig élt együtt férjével. Búcsúztatójának egyes szakaszai a *Győri György-ék.* más verseiben is előfordulnak; szó szerinti átvitelek, illetve az alkalomnak megfelelően aktualizálva és variálva.

5–8 L. Csomaközi László halotti búcsúztatójának (a továbbiakban: Csomaközi) 5–8. sorát! (Kötetünkben a 134. sz. alatti vers.)

9–12 L. Kökényesdi Zsuzsanna halotti búcsúztatójának (a továbbiakban: Kökényesdi) 5–8. sorát! (Kötetünkben a 135. sz. vers.)

13–16 L. Kökényesdi 261–264. sor!

21–32 L. Kökényesdi 17–28. sor!

25 Perényi Zsigmond, Perényi István abaúji főispán fia, III. Zsigmond.

33–36 L. Kökényesdi 169–172. sor!

41–44 Uo. 173–176.

45–48 L. Kökényesdi 181–184., 385–388. sor, Újhelyi Mária-búcsúztató (kötetünkben a 47. sz. alatti vers – a továbbiakban: Újhelyi) 226–230. sor és Csomaközi 186–190. sor!

55 Pogány Mária, a halott anyja, Szécsényi Péter felesége.

57–60 L. Kökényesdi 37–40. sor!

78 Szécsényi Mihály valószínűleg az apa, Szécsényi Péter testvére volt vagy az elhunyt vér szerinti testvére.

89–92 L. Kökényesdi 117–120. sor!

97–100 L. Kökényesdi 389–392. sor!

109 Pogány Anna, Pogány Zsigmond és Szirmay Anna lánya, Kölcsey Sándor felesége.

113–116 L. Újhelyi 191–195., Kökényesdi 97–100. és Csomaközi 146–150. sor!

117–120 L. Kökényesdi 209–212., 273–276. sor!

121–124 L. uo. 221–224. sor!

125–128 L. uo. 353–356. sor! A rímeket l. még: RMKT XVII/11. 630. Pogány Éva, Pogány Zsigmond és Szirmay Anna lánya, Zoltán Ferenc felesége.

133–136 L. Kökényesdi 81–84. sor!

137 Pogány Borbála, Pogány Zsigmond és Szirmay Anna lánya, Újhelyi Ferenc felesége.
141–144 L. Kökényesdi 73–76., illetve 136–140. sor!
145–148 L. uo. 145–148. sor, illetve RMKT/11. 529, 638.
154 legeltet – éltet, táplál.
155 Perényi István abaúji főispán, az elhunyt apósa.
156 Vigyázzon – figyeljen.
165–168 L. Kökényesdi 189–192. sor!
169 Kölcsey Sándor Pogány Anna férje. 1651–1699 között említik, tatár fogságot szenvedett, Milotán lakott.
177–180 L. Kökényesdi 41–44. sor, illetve: RMKT XVII/11. 362.
181–184 L. Kökényesdi 121–124. sor!
185–188 L. Kökényesdi 125–128., Újhelyi 126–130. és Csomaközi 37–40. sor, illetve RMKT XVII/11. 637.
189–192 L. Kökényesdi 129–132. sor!
193–196 L. uo. 45–48. sor!
197–200 L. uo. 133–136. sor!
199 Budai István 1688–1701 között Bihar vármegye alispánja.
205–208 L. Kökényesdi 105–108., 241–244., Csomaközi 181–185. sor, illetve RMKT XVII/11. 632.
209–211 L. Kökényesdi 193–196. sor; Thabita a jótéteményeiről híres joppebeli nő volt, akit Péter feltámasztott. (Vö. ApCsel 9, 36–43.) Orosz Borbála, Orosz János ungi alispán és Jósza Zsófia lánya, Budai István felesége.
217–218 A Hídi családot nem sikerült azonosítani.
225–228 L. Újhelyi 51–55. sor, Lónyay Anna halotti búcsúztatója (kötetünkben a 43. sz. alatt) 131–135. sor, Kökényesdi 201–204. és Csomaközi 451–455. sor!
233–236 L. Kökényesdi 393–396., Csomaközi 311–315. sor!

133.

Kézirata: **Uo.** 21a–22a. – A vers végén: „Amen.”

A vers a Szécsényi Máriát búcsúztató költemény után került bemásolásra *Győri György-ék*-be. A két mű közötti szorosabb összetartozás – a személyre való konkrét utalás hiányában – nem mutatható ki. Szerzője ismeretlen, szövege annyit árul el csupán, hogy idősebb személy temetésén hangzott el.

A vers címe magyarul: Gyászdal, temetési ének.

A vers incipitje Dányádi János 1693 októberében kelt *Siralmas versek*ének nótajelzése. Dallamát nem ismerjük. (L. kötetünkben a 61. sz. alatt!)

6–10 A gyászversek, a halotti költészet kedvelt közhelye az emberi élet – szerencse, változandóság – és az üveg törékenységének párhuzamba állítása. L. még a Kállai Miklós-búcsúztató (kötetünkben a 141. sz. alatt) 11–15. sorát!

16–17 fertály – negyed.

29 vadgyára – olv. vádjára.

30 mirt – miért.

38 vonsznak – vonzódnak.

71 nyomott – járt.

74 sikamodott – elcsúszott.

86 postája – hírnöke.

134.

Kézirata: **Uo.** 53a–58b.

A Csomaközi László temetésekor elmondott halotti búcsúztató szerzője ismeretlen. A fiatal korában elhunyt László a Szatmár vármegyei Csomaközi család tagja volt: Csomaközi Zsigmond és Becski Judit fia. Halálának dátumát nem ismerjük, mivel Lónyay Anna halotti versében tőle is búcsúzik – l. kötetünk 43. sz. versének 247. sorát –, így annak 1690 áprilisa és 1692. jún. 1. közé kellett esnie.

A vers címe magyarul: Halotti versek, melyekben a Krisztusban kegyesen elhunyt Csomaközi László úrnak végtisztesség koszorúja adatik.

A versbe mozaikszerűen más halotti búcsúztatók elemei vannak beleépítve.

1–12 E sorok variánsát l. a Kállai Miklós-búcsúztató *Replica ad strophas antedaneas decantatas* 5–16. soraiban! L. még az 1–4. sor előfordulását: RMKT XVII/11. 637.

4 A sort vö. RMKT XVII/4. 238. l. 24. sor.

5–8 L. Szécsényi Mária halotti búcsúztatójának (a továbbiakban: Szécsényi Mária) 5–8. sorát! (Kötetünkben a 132. sz. alatti vers.)

10 kárját – olv. karját.

13–20 Variánsát l. RMKT XVII/11. 637.

13 hat – olv. hát.

21–24 Utalás az ösbűnre.

26 Jonathán szerelmetessége – Jonathán baráti szeretete Dávid iránt. – A Sámson–Salamon párhuzamot l. RMKT XVII/11. 629.

29–32 L. Kökényesdi 233–236. sor!

33–44 Vö. RMKT XVII/11. 637.

34 A sor értelme: Lelki szent lényvé való lényegülés.

37–40 L. Újhelyi 126–130., Szécsényi Mária 185–188. és Kökényesdi 125–128. sor!

41–44 L. Újhelyi 116–120., Kökényesdi 281–284. sor!

54 Szélhűtt – szilaj.

57–60 L. Újhelyi 221–225., Kökényesdi 185–188. sor, illetve RMKT XVII/11. 630. A strófa erős hatását mutatja a *Szentsei-dk. Cantio flebilis*ének. („Vígágnak töretik gyöngye szép üvege...” Vö. Szentsei György daloskönyve. Hasonmás kiadás. S. a. r., bev., jegyz. VARGA IMRE. Bp. 1977. 120. 1–5. sor.)

59 Megh hitt – amiben megbíztak.

65–68 L. Újhelyi 191–195., Kökényesdi 97–100. sor!

69–72 A sor elemeit felhasználja ugyanezen vers 321–325. sorában is, illetve l. még Lónyay Anna első halotti búcsúztatójának (a továbbiakban Lónyay I) 186–190. sorát! (Kötetünkben a 43. sz. alatti vers.)

72 bizott – biztos.

73–80 Vö. RMKT XVII/11. 260.

92 hivatalt – hívást.

93 Vö. RMKT XVII/2. 215.1421–1425. sor.

94 agasztal – aggaszt.

95 akasztal – akaszt.

96 magasztal – emel. (A rimbokor Rimaytól származik, vö. RJÖM 140.)

97 Ted le – feledkezz meg.

100 A sor utáni alcím magyarul: Énekelendő versszakok.

106 Csomaközi Zsigmondról, az elhunyt apjáról nem sikerült adatokat találni.

110 szerelmed – szereteted.

116–125 E strófák variánsát – fordított sorrendben – l. RMKT XVII/11. 539.

131–135 Variánsát l. RMKT/ 11. 362.

141 Becski Judit, tasnádszántói Becski György lánya, Csomaközi Zsigmond felesége.

143 Mára – Noémi kérte magának ezt a nevet: keserűség, szomorúság. (Vö. Rut 1, 20.)

146–150 L. Újhelyi 191–195. sor!

161–165 L. Rhédey Zsigmond második búcsúztatójának (kötetünkben a 8. sz. alatt) 41–44. sorát, illetve RMKT XVII/11. 253.

167 frissült – ékesült.

171–172 Ibrányi Zsófia az elhunyt nagyapjának, Csomaközi Zsigmondnak volt özvegye, akiről 1647-ben van feljegyzés. – A sorok az 56. zsoltár reminiscenciái, vö. RMKT XVII/6. 139.

176–180 L. RMKT XVII/11. 631.

181–185 L. uo. 632., illetve Kökényesdi 241–244. és a Kállai Miklós-gyászbeszéd (kötetünkben a 141. sz. alatt) betétének 5–8. sorát!

185 széket ültem – tanácskoztam.

186–190 L. Újhelyi 226–230. és Kökényesdi 181–184. sor!

196 Ibrányi Ádám, Ibrányi Mihály fia, 1661-ben török fogságba esett.

201–205 L. Kökényesdi 293–296. sor!

206–210 L. Újhelyi 161–165. sor, illetve RMKT XVII/11. 631.

210 A sor a paradicsomi kígyó almájára vonatkozó utalás.

- 211–215 L. Újhelyi 166–170. és Kökényesdi 109–112. sor!
221 Némethi Klára a Zemplénben, Szabolcsban és Szatmárban is birtokos Némethy család tagja lehetett.
222 L. a 143. sor jegyzetét!
231–235 L. Kökényesdi 33–36. sor, illetve RMKT XVII/11. 362.
246–250 L. Újhelyi 136–140. sor!
246 Csomaközi Kata, az elhunyt nővére, Ilosvai Péter első felesége volt.
247 Ilosvai Péter Bereg megyei esküdt 1685-ben; a megye legvagyonosabb rétegéhez tartozott.
251–255 L. Kökényesdi 357–360. sor!
256–260 L. Lónyay I, 206–210. sor, Újhelyi 206–210. sor, Kállai Miklós első búcsúztatója (141. sz.) 171–176. sor és Kökényesdi 29–32. sor!
257 borzas – vad. (A *borzas tél* kifejezés szintén átvétel, vö. RMKT XVII/11. 630.)
266–270 L. Újhelyi 146–150. sor!
267 Engedgyed meg – bocsásd meg.
271 Csomaközi Zsófiát, az elhunyt húgát 1698-ban már mint Pogány György feleségét említik.
276–280 Távolabbi variánsát l. RMKT XVII/11. 633.
281–285 L. uo. 633–634.
286–290 L. uo. 634.
286 azértán mordultság – azért civakodás.
291–295 L. Újhelyi 46–50. sor!
297 viola – ibolya.
301–305 L. Kökényesdi 365–368. sor!
306–310 L. Szécsényi Mária 25–28., Újhelyi 151–155. és Kökényesdi 21–24. sor! (A *Zsigmond* név egyébként általában ezt a rímekrot hívja elő, vö. RMKT XVII/9. 318.)
306 Az öccsei közül Zsigmondról tudjuk, hogy 1745-ben még élt.
311–315 L. Kökényesdi 393–396. sor, illetve RMKT XVII/11. 541.
311 Szerelmes – szeretett (a 331. sorban is).
316–320 L. Kökényesdi 361–364. sor!
318 hatra – olv. hátra.
319 bajra ki nem kért – bajviadalra ki nem hívott.
321–325 A sorok egy távoli variánsát l. a vers 69–72. sorában!
326–330 L. RMKT XVII/11. 540.
336–340 L. RMKT XVII/11. 540.
346 L. a 247. sor jegyzetét!
351–355 L. RMKT XVII/11. 529.
354 tavuly – távol.
356–360 L. Kökényesdi 145–148. sor, illetve RMKT XVII/11. 529., 638.
361 Pogány György, Csomaközi Zsófia férje, 1714-ben szatmári alispán, 1740-ben még él.
363–375 L. RMKT XVII/11. 632.
376–380 L. Kökényesdi 141–144. sor!
381–386 L. Kökényesdi 53–65. sor, illetve RMKT XVII/11. 540. (Szintén Becski Györgyöt említő versszak!)
381 Becski György, 1684–86-ban, majd 1693-ban Szatmár megye alispánja volt.
384 savát – sóját.
386–390 L. Kökényesdi 157–160. sor!
396–400 L. RMKT XVII/11. 529, illetve Lónyay I, 221–225. sor. Becski Zsuzsanna Becski György lánya.
401–405 L. Kökényesdi 197–200. sor, illetve a rímekrot: RMKT XVII/11. 541.
406 Becski Éva is Becski György lánya volt. (L. még a 381–386. sor jegyzetét!)
416 Semsei János 1686-ban Torna vármegyében volt birtokos.
426 Pribék Éva az Ung vármegyei Pribék család tagja lehetett.
431–435 L. Lónyay I, 141–145., Újhelyi 276–280. és Kökényesdi 397–400. sor!
436 L. a 426. sor jegyzetét!
441–445 L. Újhelyi 256–260. sor!
446 Görgei Sára a Szepes vármegyei Görgey család tagja lehetett.
451–455 L. Lónyay I, 131–135., Újhelyi 51–55. sor!

455 A sor utáni alcím magyarul: Alattvalóihoz és szolgálaihoz.

464 Az *apolgattatok* itt nem a *csókolgattatok*, hanem az *ápolgattatok* jelentéssel bír.

466–470 A versszak méreg–kéreg–féreg rimbokra Balassi nyomán terjedt el a XVII. századi magyar költészetben. (L. a *Kiben a maga ok nélkül való gyanúságában bánkodik* c. vers második szakaszát. BÖM 1.128.)

471–475 L. Kökényesdi 413–416. sor!

A clausula dallama esetleg azonos lehetett az Újhelyi Máriát búcsúztató záradék dallamával.

484 Fénletek – fényeskedjete.

491–492 L. Újhelyi clausulájának 298–299. sorát!

505–508 L. uo. 308–311. sor!

135.

Kézirata: Uo. 59a–62a. – A vers végén: „Clausulam vide alibi.” A vers címe magyarul: Nemes Kökényesdi Zsuzsanna asszony, néhai Szilágyi Ferenc úr felesége végső tisztességekor mondott halotti ritmusok.

A vers szerzőjét nem ismerjük, s nem tudjuk pontosan keletkezésének dátumát sem. Az elhunyt, Kökényesdi Zsuzsanna Kökényesdi Péter lánya és Szilágyi Péter felesége, majd özvegye volt. 1651-ben egy perben már mint feleség tiltakozik, férje, aki a szilágysomlyói Szilágyi családhoz tartozott, 1642 és 1657 között volt szatmári alispán.

5–8 L. Szécsényi Mária 9–12. sor!

17–20 L. Szécsényi Mária 21–24. sor!

21–24 L. Szécsényi Mária 25–28., Újhelyi 151–155. és Csomaközi 306–310. sor! Belényi Zsigmond a nagybölöni Bölöni család leszármazottja. Béli Pál sógoraként részt vett annak mozgalmában, és a Jedikulában fogságot is szenvedett.

25–28 L. Szécsényi Mária 29–32. sor!

29–32 L. Lónyay I. 206–210., Újhelyi 206–210., Kállai 171–176. sor!

33–36 L. Csomaközi 231–235. sor, illetve RMKT XVII/11. 362.

37–40 L. Szécsényi Mária 57–60. sor!

41–44 L. uo. 177–180. sor, illetve RMKT XVII/11. 362.

45–48 L. Szécsényi Mária 193–196. sor!

49–52 Belényi Zsigmond felesége Vitéz Anna volt, Béli Pálné testvére.

53–56 L. Csomaközi 381–385. sor!

61 A Dolhai család Máramaros és Bereg megyében volt birtokos. Kökényesdi Zsuzsanna testvére, Borbála Dolhai Pál felesége volt, innen a rokonság. Györgyről nem sikerült adatot lelni. (Vö. RMKT XVII/11. 431.)

67 sebhető – sebesítő.

73–76 L. Szécsényi Mária 141–144. sor, illetve a szakasz egy szó módosulással visszatér e vers 137–140. sorában.

81–84 L. Szécsényi Mária 133–136. sor!

93 Vetési Kökényesdi Ferenc, báró, 1693-ban, 1701–1702-ben Szatmár vármegye alispánja.

97–100 L. Újhelyi 191–195., Szécsényi Mária 113–116., Csomaközi 65–68. sor!

103 Terheidben – terheidből.

105–108 L. ugyanezen vers 241–244. sorát, illetve RMKT XVII/11. 632.

109–112 L. Csomaközi 211–215. sor!

117–120 L. Szécsényi Mária 89–92. sor!

121–124 L. uo. 181–184. sor!

125–128 L. Újhelyi 126–130., Szécsényi Mária 185–188., Csomaközi 37–40. sor, illetve RMKT XVII/11. 637.

129–132 L. Szécsényi Mária 189–192. sor!

133–136 L. Szécsényi Mária 197–200. sor!

135 Kende Mária bizonyára a bujdosóvezér Kende Gábor lánya volt.

137–140 L. ugyanezen vers 73–76., illetve Szécsényi Mária 141–144. sor!

141–144 L. Csomaközi 376–380. sor!

145–148 L. Szécsényi Mária 145–148., Csomaközi 356–360. sor, illetve RMKT XVII/11. 638.

- 145 vad – olv. vād.
157–160 L. Csomaközi 386–390. sor!
161–164 L. Újhelyi 266–270. sor, illetve a Kállai Miklóst búcsúztató első vers (141. sz.) 176–180. sor!
169–172 L. Szécsényi Mária 33–36. sor!
173–176 L. uo. 41–44. sor!
178 kesztségem – szívbeli indulatom.
181–184 L. Újhelyi Mária 226–230., Szécsényi Mária 45–48., Csomaközi 186–189. sor!
185–188 L. Újhelyi 221–225., Csomaközi 56–60. sor!
185 sikámlo – síkos, csúszós.
189–192 L. Szécsényi Mária 165–168. sor!
193–196 L. uo. 209–212. sor!
197–200 L. Csomaközi 401–405. sor!
201–204 L. Lónyay I, 131–135., Szécsényi Mária 225–228., Csomaközi 451–455. sor!
204 A sor utáni alcím magyarul: Nemes Szilágyi György úrhoz, ki anyját gondozta.
209–212 L. Szécsényi Mária 117–120. sor!
221–224 L. uo. 121–124. sor!
233–236 L. Csomaközi 29–32. sor!
241–244 L. ugyanezen vers 105–108., Szécsényi Mária 205–208., Csomaközi 181–185. sor!
252 rajta az szer – rá kerül a sor.
255–256 A sorok értelme: az ember bűja annál több és teljesebb lesz.
257 sellér bért – zsellér bért, napszámot. – Utalás a bibliai kifejezésre, hogy csak zsellérek s jövevények az emberek a földön. Vö. Lev (3 Móz) 25, 23.
261–264 L. Szécsényi Mária 13–16. sor!
273–276 L. variánsát ugyanezen vers 209–212. sorában, illetve Szécsényi Mária 117–120. sor!
281–284 L. Újhelyi 116–120., Csomaközi 41–44. sor, illetve RMKT XVII/11. 637.
291 Sűrű zajt – erős zajlást, áradást.
293–296 L. Csomaközi 201–205. sor!
301–304 Variánsát l. ugyanezen vers 341–344. sorában!
329–332 L. Lónyay Anna második búcsúztatójának (kötetünkben 44. sz. vers) 56–60. sorát!
330 Szilágyi András ifj. Szilágyi Ferenc és Horváth Erzsébet fia volt.
333–336 L. Újhelyi 61–65., illetve Lónyay Anna második búcsúztatójának 61–65. sorát!
341–344 L. ugyanezen vers 301–304. sorát!
348 Rutolná – rútitaná, becsteleníténé.
353–356 L. Szécsényi Mária 125–128. sor!
357–360 L. Csomaközi 251–255. sor!
358 viola – ibolya.
361–364 L. Csomaközi 316–320. sor!
361 vert – olv. vért.
363 kert – olv. kért.
365–368 L. Csomaközi 301–305. sor!
370 Mára – Noémi kérte, hogy hívják Márának, azaz keserűségnek, szomorúságnak. (Vö. Rut 1, 20.)
376 Gondolhad – gondolhatod.
377–380 L. kötetünkben a Rhédey Zsigmond második búcsúztatójának (8. sz.) 65–68. sorát, illetve a hozzáfűzött jegyzetet! L. még RMKT XVII/11. 252, 528.
385–388 L. ugyanezen vers 181–184., illetve Szécsényi Mária 45–48. sor!
389–392 L. Szécsényi Mária 97–100. sor!
393–396 L. uo. a 233–236. sort, illetve Csomaközi 311–315. sorát!
397–400 L. Lónyay I, 141–145., Újhelyi 276–280., Csomaközi 431–435. sor!
405 Ti. az Úrnak.
413–416 L. Csomaközi 471–475. sor!

136.

Kézirata: **Uo.** 63a–65a. – Az utolsó betétvers végén: „Amen.”

A halotti prédikáció szerzőjét sem ismerjük, versbetéteihez korábbi halotti búcsúztatók mozaikjait használja fel. Ahol nem sikerült azok eredetét kimutatni, feltehetőleg ott sem állunk eredeti szerzeménnyel szemben.

a) E versbetét – az utolsó sor kivételével – Tonsoris Sámuel Újlaki Ferenc felett mondott halotti búcsúztatójából származik. (Vö. RMKT XVII/11. 260.)

b) Az első két sora Dányádi György Újlaki Ferenc felett elmondott halotti prédikációjának versbetétére megy vissza. (Vö. RMKT XVII/11. 248.)

c) Nem sikerült előzményre bukkanni.

d) Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum*ának 1357–1360. sorai szolgáltak alapul e versbetéthez. (Vö. RMKT XVII/2. 213.)

e) Forrása a Rajki Zsigmond temetésén mondott halotti beszéd versbetéte. (Vö. RMKT XVII/11. 538.)

f) Szintén tipikus záróstrófa. L. a Szendi Éva-búcsúztató 41–44. sorát! Ezután következett a verses halotti búcsúztató.

137.

Kézirata: **Uo.** 65a–66b. – A vers végén: „Ámen.”

A vers Érsekújvári Karai Orbán és Kovács Kis Anna gyermekének halotti búcsúztatója, szerzője ismeretlen. 1690 – az apa halála – előtt keletkezett, valószínűleg Szatmár vagy Németi városában, ahová a fiú iskolába járt. (A szatmári református kollégium diákjainak anyakönyvében nem szerepel a neve. MONOK ISTVÁNNak tartozom köszönettel, hogy a matrikula sajtó alá rendezett kéziratát a rendelkezésemre bocsátotta.) Az apa viszont korábban lelkészkedett Szatmárnémetiben, így érthető, ha tokaji lelkészként vagy a debreceni egyházmegye espereseként ott taníttatta fiát.

A vers címe magyarul: Egy kegyes emlékü ifjú, Érsekújvári temetésén énekelt halotti versek.

12 A magyar reformátusok szerint az iskola a templom előcsarnoka és az egyház veteményes kertje volt.

17 Az atyja hollandiai akadémiákat megjárta lelkészként az Alföld több településén működött, 1684-ben Tokajon, 1689-ben Csobajon volt pap. 1690-ben halt meg. (Részletes életrajzát, illetve műveit l. ZovLex 182.) – Egy szótaggal hosszabb sor, az *Ersek Ujvárj* négy szótagúnak olvasandó.

20 szerelem – szeretet (a 141. sorban is).

28 mire – miért.

39 nézél – néz.

43 árra – ára.

75 soldos – zsoldos, ti. akinek a halál a bére.

91 Sigo – a Zsigmond becézett alakja.

104 kedveddé – kedvedre, kedved szerint.

106 A *Cselekedetidben* helyett esetleg *Cselekedetimben* a jó alak.

111 nemzetemnek – családomnak, nemzetségemnek.

113 Mássát tötte – ?

116 elő – első, vagy pedig: élő.

118 baja – párviadala.

120 Nem előnek – olv. nem élőnek.

124 Engedgy – bocsáss meg; vetettem – olv. vétettem.

126 A fiú valószínűleg Máthé István szatmári polgár házában volt szálláson, s Böttösi János volt a felügyelője, afféle házitanítója.

129 halálom – olv. hálálom.

130 tronpholhatom – tetézve nem viszonzozhatom.
136 bölcsesség fiai – egyházi és iskolai előljárói.
155 nyomja hol – ahol nyomja, nyomhassa.

138.

Kézirata: **Uo.** 71b–74a. – A vers végén: „Amen.”

A Farkas János temetésén elhangzott két vers szerzőjét nem ismerjük. Az elhunyt fiatal házas korában halt meg, Borbély János földesúr familiárisa lehetett, s a város – feltehetően Szatmár – bírāja körül lehetett valamiféle alsóbb hivatalnoki beosztásban.

A vers címe magyarul: Tiszteletreméltó nemes Farkas János úr temetésén mondott gyászvers.

1–4 Kis változtatással megismétli a következő vers 29–32. sora.

2 mirigy – mérges, csomós daganat, fekély.

5–12 Megismétli a következő vers 61–68. sora.

18 jószágos – erényes.

19 hectorj erősség – Hektór Priamosz fia volt, a legvitézebb trójai hős.

20 ketség – bizonytalanság.

27 mulattam – mulasztottam.

38 kedvedént – kedvedre, kedved szerint.

40 maga ként – a maga útján.

61 szerelmes – szeretett.

62 A sor esetleg a *Kovács Jánosra* szórenddel helyes, vagy pedig a *kovács* foglalkozásnév értelemben használatos szó itt.

81 nemzetemnek – családomnak.

84 tutora – vezetője, gondviselője.

143 meg engednj – megbocsátani.

151–152 Utalás az ösbűnre.

154 A *Gyakorlod* valószínűleg felszólító módban értendő.

156 szivessen – szívből.

163 serelmesim – sérelmeseim, akiket megsértettem.

139.

Kézirata: **Uo.** 74a–75a. – A vers végén: „Amen.”

A vers címe magyarul: Bármelyik nemesúr halálára írt gyászvers.

A költemény 1–6. szakasza Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum*a 69., 84., 85., 91., 93. és 94. szakaszainak többé-kevésbé átdolgozott változata. (RMKT XVII/2. 93. sz.)

29–32 L. az előző vers 1–4. sorát!

52 szinessé – azaz nem csak színlelő, tettető.

61–68 L. az előző vers 5–12. sorát!

70 A sor értelme: Nem tágít attól, akit el akar vinni.

72 A királyt és a kapást – nem ilyen sorrendben és kontextusban – szintén említi Nyéki Vörös *Tintinnabulum*ának 523. sora. (RMKT XVII/2.190.)

76 erére – patakjára.

140.

Kézirata: **Uo.** 75a–76a. – A vers végén: „Amen.”

A vers nem ad elégséges információt ahhoz, hogy a korszakban a környéken élő Horváth családok közül kiválaszthassuk, melyiknek a gyermekeit siratják el benne.

4 nadgya – olv. naggya.

51 Pál szavait az elhunytak felőli reménységről l. 1. Tessz. 4, 13–16.

141.

Kézirata: **Uo.** 76a–80b. – Az utolsó versbetét után: „Amen.”

A halotti prédikáció versbetétei – csakúgy, mint a következő két vers – III. Kállai Miklós temetésén hangzottak el. VII. István fia a család újraalapítója volt, életéről alig rendelkezünk adatokkal. Az epeijesi mészárlás hatására katolikus hitre tért, viszonylag korán halhatott meg. Felesége Sztánkay Éva volt.

A prédikáció és a halotti búcsúztatók szerzőjét nem ismerjük.

a) Bizonyára nem eredeti alkotás, l. Csomaközi (kötetünkben: 134. sz.) 57–60. sorához fűzött jegyzetet!

b) L. Csomaközi 13–16. sor, illetve RMKT XVII/11. 637.

f) L. a 75. és 103. sz. versekhez fűzött jegyzeteket, illetve RMKT XVII/11. 452.

i) Az 1–4. sor variánsát l. RMKT XVII/11. 631. Az 5–8. sor variánsát l. Csomaközi 181–185. sorában, illetve RMKT XVII/11. 632.

j) 1 mi – mert.

142.

Kézirata: **Uo.** 81a–83b.

L. az előző szám alatt közölt betétversek jegyzetét!

6–10 L. a Szendi Éva-búcsúztató (a továbbiakban: Szendi) 25–28. sorát! (Kötetünkben a 42. sz. alatti vers.)

6 postája – követe.

11–15 L. a 130. sz. vers 11–15. sorát!

16–20 L. az Újhelyi (47. sz.) 6–10. sorát!

20 szarandokság – zarándokság, vándorlás. – Utalás Pál apostol zsidókhoz írt levele 11. részének 13. versére.

23–25 Vagyis az első emberpár bűne miatt kell halált szenvednie.

26–30 L. Szendi 33–36. sor!

41–45 A sorok e vershelyzetben tipikusak voltak, távolabbi variánsát l. Szendi 41–44. sor!

59 El palásztlására – palástolására, leplezésére.

62 érdekel – illet.

64 A kép az 56. zsoltár 9. versére utal vissza. (Vö. RMKT XVII/6.139.)

67 assessorj – ülnökei.

72 Josaphát kegyes országlását l. 2 Krón 17–20.

77 Prinyj – azaz Perényi – István Perényi Zsigmond és Kállai Klára fia, abaúji főispán volt.

86 Meg frisselt – megékesített, megújított.

94 kességet – olv. készséget.

96 Egy bizonyos Lipcsei János 1689-ben Bilkén adott el egy kertet. (Turul XI. 175.)

99 arantad dohos – irányodban dohos, bűdös.

100 ne légy unalmas – ne legyen terhedre.

102 ohajtást – sóhajtozást.

106 Borbély Judit Palágyi István felesége volt.

109 vég nélkül – búcsú nélkül.

120 L. a 20. sor jegyzetét!

121 Felesége, Sztánkay Éva a Sáros megyében főbb hivatalokat ellátó nemesi család tagja volt.

143 A zárójeles betoldás miatt egy szótaggal hosszabb sor.

147 Fia, Kállai Ferenc indította el a család történetében az ún. napkori ágat.

151–152 Szendi 49–50. sorával rokon sorok.

155 fulákja – fullánkja. – Szent Pál a bűnt tartotta a halál fullánkjának. (Vö. 1. Kor 15, 56.)

157 Kállai János az orosi ágat indítja el a család történetében.
161–162 L. Szendi 77–78. sor, illetve MTörv (5 Móz) 33, 16.
171–175 A sorok variánsát l. Újhelyi 206–210., Csomaközi 256–260. sorában!
175 Kállai István a VIII. volt e néven a családban.
176–180 L. Újhelyi 266–270., Kökényesdi 161–164. sor!
181 Kállai György, az elhunyt legifjabb fia III. György néven található a családfán.
196 Kállai Máriát nem tartja számon a családtörténet.

143.

Kézirata: **Uo.** 83b–86a. – A vers végén: „Amen.”
A vers címe magyarul: Válasz az előbb énekelt versekre.
A versben előforduló nevek magyarázatát – amennyiben lehetett – megadtuk az előző vers jegyzetében.
5–16 L. Csomaközi 1–12. sorát és a hozzáfűzött jegyzetet! (Az 5–8. sorhoz l. még RMKT XVII/11. 637.)
15 tárgyat – célpontját.
28 nyugotoja – nyugtatója.
69–72 Vö. Jel 21, 19–23.
78 folytatta – folytatja.
95 Vö. Jób 39, 38., illetve 39. zsoltár 10. vers.
97 el végtére – végül, végső.
102 tamadásban – a feltámadáskor.
131 meg frisseltyen – felékesítsen, felfrissítsen.
138 hazánakis – olv. házának is; azaz: testednek.
148 A sor utáni alcím magyarul: Az egész gyülekezet.

144.

Kézirata: **Uo.** 90b–93b. – A vers után: „etc.”
A vers szerzőjét, illetve a költemény keletkezési időpontját nem ismerjük. 1671-ből származó adat említi Püspöky János Szatmár vármegyei szolgabíróát. (Turul XXXIV. 68.) Valószínűleg az ő temetésén hangzott el az 1680-as, 1690-es évek fordulóján.
17 Károlyi Sándor (1669–1743) 1687 ősztől volt apja utóda a szatmári főkapitányságban. (Életrajzát l. a 104. sz. vers jegyzetében!) így e halotti búcsúztató csak ezt a dátumot követően keletkezhetett.
34 Horváth János valószínűleg azonos azzal a személlyel, akinek gyermekeit – Ferencet és Máriát – szintén a *Győri György-ék*-ben fennmaradt verssel búcsúztatták. (L. kötetünkben a 140. sz. verset!) Szatmár vármegye vezető rétegéhez tartozhatott.
45 Az elhunyt felesége, Rádi Erzsébet az Abaúj vármegyei Rádi család tagja lehetett.
78–80 A sors istennői. Klóthó fonja az emberi sors fonalát, Lakheszisz eresztí hozzá a kendert, s végül Atroposz vágja el a fonalat.
106 atyai jussom kívül – atyai jussomon kívül.
122 széles uton ne járj – azaz a bűnök veszedelemre vivő széles útján. (Vö. Mt 7, 13.)
145–148 A strofa különös átalakuláson ment keresztül, mire e versbe beleépült. Eredetileg Hajnal Mátyás *Jesu dulcis memoria*-fordításának – ugyancsak – 37. versszaka volt:

JESUS Nap-fénynél fényesebb,
Balsam-illatnál kedvesebb,
Méz édességnél édesebb,
Mindeneknél szerelmesebb. (RMKT XVII/7. 81.)

A verses imádság, a népszerű középkori jubilus fordítása igen elterjedtté vált a XVII. században. Utóéletét l. RMKT XVII/7.511–512.
145 mért – olv. mert.

149 vajki bánom – mennyire bánom; vetet – olv. vétett.
150 üres – itt: büntől, vétségtől mentes.
160 L. a 78–80. sor jegyzetét!
163 szivessen – szívből.
180 érdekel – érint, illet.
188 tész – teszel (ti. ha megbocsátasz).
196 arány – olv. arany.
232 postán – azaz: gyorsan.
252 Bujdosástok – földi életetek. Vö. Ter (1 Mózes) 4. 12.

145.

Kézirata: **Uo.** 100a–103a. – Az utolsó versbetét végén: „Amen.”

A halotti prédikáció teljes címe: *ORATIO FUNEBRIS. Super obitu D. Joh. Atányi Civis et Alumni Collegij Nagy Enyediensis peracta et declamata; per D. Petrum Nad Udvarj. Coll. Al.*

A prédikációt a későbbi prédikátor, Nádudvari P. Péter (?–1726) írta Nagyenyeden, diáktársa, Atányi L. János halála alkalmából. (Részletes életrajzát és munkásságát l. ZovLex 420.)

Nádudvari 1692. szept. 3-án lett a Bethlen Kollégium tanulója, Atányi pedig 1693. jan. 27-én. (A diáknévsor a halál dátumát nem jelzi, a tényt viszont igen.) Atányi valószínűleg a beiratkozást követően hamarosan meghalt. (Az orációt tartalmazó kéziratos kötet összemásolója, Győri György is 1693-ban kezdte el Enyeden tanulmányait, így lehetséges, hogy mindkettejüket ismerte.) Vö. JAKÓ–JUHÁSZ 114–115.

Az 1693-ban vagy nem sokkal később keletkezett szöveg élénkítéséhez használt versbetétek egy részét bizonyíthatóan nem Nádudvari Péter szerezte. Dányádi György 1674-ben megjelent – Újlaki Ferenc felett mondott – prédikációjának betéteit alkalmazta az elhunyra vonatkoztatva. Ezért lehetséges, hogy ahol azt nem tudtuk kimutatni, ott is átvételről-átdolgozásról van szó, s nem eredeti szerzeménnyről. (Vö. RMKT XVII/11. 248, illetve 792.)

a) Dányádi szövegét változtatás nélkül veszi át. (Vö. RMKT XVII/11. 248.)

b) Az utolsó két sor kivételével szintén Dányádi-szöveg. (Uo.)

c) Nem sikerült előzményét találni.

d) A versbetét második sora az elhunyra vonatkozó új szöveg, a többi megtalálható Dányádinál. (Uo. 249.)

146.

Kéziratai:

I. **Uo.** 103a–105b. – A vers végén: „Amen.”; „53. numero.” – ami a versszakok számát jelzi.

II. **Szinyei Gerzson-ék.** (XVII. sz. vége) 26–32. Kiad. HARSÁNYI, ItK 1918. 83–87.

A vers szerzőjét és keletkezésének időpontját nem ismerjük. Mivel Győri György e búcsúztatót az 1693-ban vagy közelesem utána elhunyt Atányi János halotti orációja mögé, utolsóként másolta be gyűjteményébe, feltételezhetjük, hogy Tarczali Ádám is 1693-ban vagy hamarosan azt követően hunyt el.

Címe magyarul: Rövid gyászének, amelyet a nemes férfiú, Tarczali Ádám úr halálakor énekeltek.

Nótajelzése a *Világ gyönyörűségének meg utalasarol valo enek* c. vers kezdősorára utal. (Vö. RMKT XVII/11. 344.) Dallama ismeretlen.

Tarczali Ádám a Zemplén megyei kihalt Tarczali család tagja lehetett, aki Szabolcs vármegye hivatali életében tölthetett be valamilyen alsóbb tisztséget.

5–8 L. a kötetünk 8. sz. versének 25–28. sorához fűzött jegyzetet, illetve RMKT XVII/11. 255.

13 táblaj – ablakai (a 47. sorban is).

24 váz – madárijesztő.

29 Assur – Asszíria, mely többször viselt hadat Izráel ellen, s fogságba is vitte Izráel népét i. e. 721-ben.

31 Vö. Kiv (2 Móz) 1, 14. – A versszak erős rokonságot mutat a *Magyar Cronica* c. vers 186–190. sorával. (Vö. RMKT XVII/11. 484.)

56 A sor utáni alcím magyarul: Az ítélőszéki hivatalhoz.

57 Jonathán Saul legidősebb fia volt, Dávid barátja. A vers kettejük önzetlen barátságával próbálja kifejezni az elhunyt és a hivatal jó viszonyát.

60 táblán – ítélőszéken.

86 Márám – Noémi kérte, hogy hívják őt Márának, keserűség forrásnak. (Vö. Rut 1, 20.) (A 106. sorban is.)

101 A *záros kapu* kifejezés is illik a kontextusba, valószínűbb azonban a II. változat *szoros kapuja*. (Vö. Mt 7, 14.)

113–116 E sorokkal rokonságot mutat a Csomaközi-búcsúztató (kötetünkben: 134. sz.) 77–80. sora, illetve l. RMKT XVII/11. 260.

120 A sor utáni alcím magyarul: Az anyósához.

126 Ráhel Lábán kisebbik lánya, Jákob kedvelt felesége volt.

128 A sor utáni alcím magyarul: A sógoraihoz.

129 Kende János Szatmár vármegye egyik legrégebbi családjának volt tagja, Kölcse lakott.

130 Ilosvai György 1708-ban Ugocsa másodalispánja, 1716-ban pedig első alispánja volt.

136 A sor utáni alcím magyarul: Az ipához.

140 A sor utáni alcím magyarul: A sógorasszonyához.

144 A sor utáni alcím magyarul: Szabolcs vármegye es ispánjának.

145 Váratkai Ferenc szabolcsi ispán.

148 fautora – pártfogója, védője.

149 Nem állapítható meg bizonyossággal, hogy Bessenyi Ferenc Szatmár, Ugocsa és Zemplén több azonos nevű családjának melyikéhez tartozott.

151 Gamálielel farizeus tanácsára bocsátották az apostolokat szabadon. (Vö. ApCsel 5, 34–40.) A *Gamálielel lábainál* kifejezés az ApCsel 22, 3. versében olvasható, általában a tanulásra utalnak vele a korban.

156 A sor utáni alcím magyarul: A sógorához.

160 A sor utáni alcím magyarul: Barátjához és őszinte jóakarójához.

161–168 Vö. 1 Sám 18–20. rész, különösen 20, 41–42. – A sor utáni alcím magyarul: A sógorához.

176 A sor utáni alcím magyarul: A testvéréhez.

181–184 A versszak variánsát l. a Rhédey Zsigmondot búcsúztató második vers (kötetünkben: 8. sz.) 73–76. sorában, illetve RMKT XVII/11. 261.

184 A sor utáni alcím magyarul: Lelkipásztorához.

192 A sor utáni alcím magyarul: Jóakaróihoz.

196 A sor utáni alcím magyarul: Alattvalóihoz.

201 cselédemnek – családornak.

205–208 A sorok variánsát l. a fentebb említett Rhédey Zsigmond-búcsúztató 93–96. sorában, illetve RMKT XVII/11. 262.

210 Azaz a Jézussal való egyesülésre.

A THOROCZKAI ZSIGMOND-ÉNEKESKÖNYV KELTEZETLEN ÉNEKEI

A hozzávetőlegesen 1695 utánra datált *Thoroczkai Zsigmond-ék.* (STOLL 134. sz.) szerelmi énekeit az RMKT XVII/3., történeti és búcsúztató jellegű darabjait a sorozat 9. és 10. kötete közölte, illetve jelen kötetünk más helyén – a folklorizálódott szövegek között – látnak napvilágot. Itt azokat a keltezetlen énekeket adjuk közre – Csík István verse mellett –, amelyek a karácsonyi, újévi, húsvéti és pünkösdi ünnepkör köszöntőiként egy tematikai csoportot alkotnak. (Hasonló jellegű művek: Privigyei Miklós versei – kötetünkben a 10–16. sz. alatt –, illetve az RMKT XVII/11. 207–208., 211–224., 232–236. sz. darabjai.) – Az ék. másolója meglehetősen hanyag munkát végzett, s különösen a szótagszámra volt érzéketlen. Számos ilyen jellegű hibájára a jegyzetekben külön-külön nem utalunk.

147.

Kézirata: **Thoroczkai Zsigmond-ék.** 7a–8a.

A versfők a TsEPHANUS TSIK szerzőnevet adják, akiről nem sikerült érdemleges adatot fellelni. Az első versszak hiányzik.

13 Hazamot – Egyaránt lehet *hazámot* vagy *háزامot* az olvasat.

35 A szótaghiányos sor szövege romlott, az *erettem* helyén értelemszerűleg *én ellenem* típusú sorvég állhatott.

38 Szintén romlott szöveg: a *nezik* helyén valószínűleg *veszik* állt.

148.

Kézirata: **Uo.** 42a–42b.

149.

Kézirata: **Uo.** 43a–43b.

150.

Kézirata: **Uo.** 44a–45b.

151.

Kézirata: **Uo.** 45b–47a. – A vers végén: „Finis”.

15–18 Vö. Ter (1 Móz) 3, 15.

19–24 Vö. Teér (1 Móz) 22, 17.

42 Ajakink gyümölcseivel – imánkkal.

49–50 E két sorral hosszabb strófa.

152.

Kézirata: **Uo.** 47a–48a.

27 arra – azért, abból a célból.

153.

Kézirata: **Uo.** 48a–49b.

45 öröködjünk – örökre legyünk.

47–48 Ugyanis a meghalt kiváló szentek lelke az ítéletnapig „Ábrahám kebelében” tartózkodik. (Vö. Lk 16, 22.)

154.

Kézirata: **Uo.** 49b–50b. – A vers végén: „Finis”.

18 minden – egész, teljes.

155.

Kézirata: **Uo.** 51a–52a.

A másolat e verstől kezdve kevésbé olvasható, darabosabb kézírással készült.

2 szók – olv. sok.

13–24 Vö. Ter (1 Móz) 1–3.

156.

Kézirata: **Uo.** 52b–53a.

157.

Kézirata: **Uo.** 53b.

A kézirat e két sornyi töredékkal megszakad, az oldal többi része üresen hagyva.

KELTEZETLEN SZÖVEGEK A SZÁZAD MÁSODIK FELÉBŐL

Az itt közreadott versek egy része külső és belső érvek alapján több-kevesebb valószínűséggel 1686–1700 közé keltezhető. Egyes darabokról úgy véltük, hogy azok valamivel a századforduló előtt készülhettek, mivel a XVIII. század legelején kerültek lejegyzésre. A versanyag végén közreadott bujdosó énekek keltezése még ennél is bizonytalanabb. A magyar irodalom története akadémiai kézikönyvében VARGA IMRE az 1690–1740 közötti korszakban tárgyalja, ugyanő az 1660-as évek versei között publikálja a bujdosó énekeket. (KKK 89–94. sz.) Egyes darabjai akár a XVIII. század első felében is keletkezhetnek.

158.

Kézirata: **Hölischer-kódex.** (1686–1693) 39a–42a. Kiad. SZEDER FÁBIÁN, Felső Magyarországi Minerva 1829. I. 137–142.

Az ismeretlen szerzőjű vers a farsang végének és a nagyböjt kezdetének (hamvazó szerda) időszakát próbálja a certamen vagy a komikus eposz eszközeivel ellentétbe állítani. A farsangi evés-ivást jelképező Bacchus-sereg vereséget szenved Jejunium, a böjt népétől, ám a versíró a mű végén már alig várja, hogy a rabságba ejtett Bacchus kiszabaduljon.

A vers folyamán a böjti eledelek győzedelmeskednek a húsos ételek felett.

A vers előképül talán a *Mars és Bacchus egymással való viaskodásáról* c. certamen szolgált. (Vö. RMKT XVII/10. 597–606.)

1–2 A verskezdet Rimay Balassi-epicédiumának első sorait idézi. (Vö. RJÖM 29.)

24 szeőknek – táncra perdülnek.

26 Egy szótaggal hosszabb sor.

27 Egy szótaggal hosszabb sor.

34 Jéjumium – Jejunium (= böjt).

43 keszöczét – savanyított korpa levéből készült böjti levest, ciberét.

52 csik mák – csikmák, mácsik, metélt tészta (a 139. sorban is).

59 austriga – osztriga.

78 A pálma ága, illetve a pálmafa a győzelem jelképe volt.

88 haz héyakot – a háztetőket; a háztetőkön.

95 sebes – sebesült.

113 temerdek – vastag.

115 nyul czimer – nyúlcomb. – Egy szótaggal rövidebb sor.

152 jásszal – jászkeszeggel.

160 habarnicza – polip, tengeri pók.

162 Fa olay – olívaolaj.

168 Teőreött levet – egyfajta halászlét, melyben a húst összetörve adják.

169 Kétsége – olv. kecsege.

172 csik – csikhal, Erdélyben főleg káposztalében kedvelték.

208 fekete lév – sülttekhez készített mártásfésleség.

211 megh bizá – elbizta.

213 A *ki* helyett esetleg *kin* a helyes szöveg.

214 Egy szótaggal rövidebb sor.

218 megh tollyaték – megnyomták, megszorították (a seregét).
230 feönn peök – gögös, önhitt, nyegle.
276 sérítt – sebesít.
282 Egy szótaggal hosszabb sor.
301 seöpreös – a bor alját, sűrűjét tartalmazó.
328 Szabadics megh – szabadíts meg.

159.

Kézirata: **Uo.** 42b–45b. *Novum carmen. Paucos Aula beavit, plures perdidit, sed hucusque qvos beavit, perdidit. Udvari Viola.* – A vers végén: „Exeat ex Aula, qvi cupit esse pius.” [Lucan. 8. 493.]

A költemény a magyarországi udvarellenes költészet kései, összefoglaló jellegű darabja. Már a századvég *náj modira* figyelő divatjelenségeit veszi célba. (Vö. JANKOVICS JÓZSEF: Udvarellenes tendenciák a 17. század eleji magyar költészetben. In: Magyar reneszánsz udvari kultúra. Szerk. R. VÁRKONYI ÁGNES. Bp. 1987. 86–103.)

Cím: viola – viola, ibolya.

28 Egy szótaggal rövidebb sor.

31–32 Azaz az is legfeljebb életének delénél tart.

40 conventjoyok – kialakított fizetségük.

43 nyalkák – tányérnyalók.

48 A macskamajom hosszúfarkú majomféle.

54 fél szer mentécskeyek – egyrétegű mentéjük.

55 beörhejek – nadrágjuk.

79 Azaz parókákkal.

88 trapulya – ?

92 Egy szótaggal rövidebb sor.

96 promotiot – előléptetést.

102 Eleőbb mosdik – az étkezésnél rang szerint történt a kézmosás; kendik – törülközik.

112 commendállya – beajánlja.

116 Simon biro hayttya â lovakat – A korban elterjedt szólás arra a házra, ahol az asszony uralkodik.

118 képest arathat – ért az aratáshoz.

121 feöl vonta â beörhét – nadrágot húzott magára, átvette az irányítást.

122 péntelyes eüngét – alsó fehérneműjét.

124 puskája reteszt vét – A székelyeknél a *reteszt vetett* vagy *mondott* kifejezést használták, ha a fegyver nem sült el: csütörtököt mondott.

136 hivalkodásban – semmittevésben.

137 ostábla – A sakkhöz hasonlóan hatvannégy kockára osztott tábla, melyen a játékosok fa- vagy csontkarikákkal játszottak.

144 Tyukmonyakat – tyúktojásokat.

160.

Kézirata: **Uo.** 50a.

A XVII. század végét, XVIII. század elejét jellemző divatváltást bíráló vers feltételezett címét a kézirat eredeti tartalomjegyzéke alapján adtuk. A költemény a kötet eredeti számozása szerinti 101. oldalán található. A kötet 96–100. oldala azonban hiányzik. A tartalomjegyzék szerint a 97. oldalon kezdődött a „Német Aszszonyok és Leányok Bobitáyoknak le írása” c. vers, mely cím mögött talán e vers egészére gondolhatunk, mivel a tartalomjegyzék ezekre az oldalakra nem jelez egyéb címet. (Ez azonban nem abszolút érv, mert a tartalomjegyzék is töredékes, csak az I-vel kezdődő címektől vagy incipitektől sorolja fel a tartalmat.)

3 Tobák pixisekben – tubákos szelencékben.

5 modira – divat szerint.

7 lábét, piket, tersák – német eredetű kártyajátékok.

10 schén észen – csemege, ínycséség.

- 11 hérbate – herbatea, különféle füvekből készült gyógyfőzet.
- 15 praemzett – olv. prémzett.
- 16 sinyorral – olv. zsinórral; salavárdija – térdig érő lovagló bőmadrágia.
- 17 lodingya – lódingja, löpor- vagy tölténytartója, illetve annak vállszíja.

161.

Kézirata: **Szinyei Gerzson-ék.** (XVII. sz. vége) 13–20. Kiad. HARSÁNYI ISTVÁN, ItK 1918. 75–80.

A kiadás számos olvasati hibáját az apparátusban nem jelezzük.

A vers szerzője ismeretlen, datálásához támpontot nyújthat, hogy Perényi Pál 1691-től volt ugocsai főispán, így a versnek 1691-ben, illetve az azt követő években kellett keletkeznie. Az elhunyt, Kovács János Ugocsa vármegye tisztségviselője lehetett.

A vers címe magyarul: Kovács János szomorúéneke.

4 A másoló valószínűleg nem értette a szöveget.

6–10 L. kötetünk 133. sz. verse 6–10. sorának jegyzetét!

9 Egy szótaggal rövidebb sor.

10 Két szótaggal hosszabb sor.

12 agság – aggódás.

18 A *Hazám* helyett valószínűleg *házam* állt a másoló előtt.

22 Szintén romlott szövegű sor.

26 E sor kötetünk más versében is felbukkan, l. a 134. sz. vers 1. sorát, illetve jegyzetét!

27 szines – színelt.

37 csemellett – csömörlött.

38 Egy szótaggal hosszabb sor.

40 A sor utáni alcím magyarul: Az elhunyt beszéde a főispánhoz.

42 Prenyi Pál – Perényi Pál abaúji, majd 1691-től ugocsai főispán.

45 Vég – víg.

50 A sor utáni alcím magyarul: Ugyanazon vármegye két alispánjához.

65 A sor utáni alcím magyarul: A híres vármegyéhez.

80 engedelmet – bocsánatot. – A sor utáni alcím magyarul: A jegyzőhöz.

81 Újhelyi István 1688-tól, illetve 1704-ben volt Ugocsa jegyzője. – Az *Ujhely* három szótagúnak olvasandó.

85 A „Sub pondere crescit palma” – mondásra utaló sor.

91 esetem – botlásom.

95 E sor után az alcímek hiányoznak, feltehetőleg szövegrész is kimaradt.

97 Apósa, Vadászi Simon a Zemplén megyei nemes család tagja lehetett.

98 A *szolgassam* valószínűleg szövegromlás eredménye.

101 enyhödeset – oldódását.

116 A fügei (Gömör vm.) Csató család tagjai a 17. század 90-es éveiben Ugocsa vármegyében is viseltek különféle tisztségeket, András is közéjük tartozhatott.

119 Két szótaggal rövidebb sor.

121 Szives – szívbéli.

127 Egy szótaggal rövidebb sor.

133 kivanlak – kívánom neked.

139 Elő folyamatra – az örök életre.

146 meg – olv. még.

151 A *Mária* jelentése máig sem tisztázott.

153 Mara – Noémi kérte, hogy nevezzék Márának, keserűség forrásának. (Vö. Rut 1, 20.) (A 181. sorban is.)

161 Fénylek – olv. fényljk.

162 Hered – híred.

163 töre – olv. törre.

170 meg – olv. még.

175 elő víz – élő víz. – L. a 139. sor jegyzetét!

179 arány – olv. arany.

197 erkölcsel Clara – A Klára jelentése ugyanis kitűnő, ragyogó, fényes.

202 czimeres – nemes, kitűnő.

222 A sor így is értelmes, lehetséges azonban, hogy a másoló a *hirem* helyett írt *hívent*.

226–230 Phoebus-Apollo, Juppiter fia, a tudományok istene, miként Pallas a tudományok istennője. (A Pallas ivadéakai – lipsiusi formulával: proles palladis – kifejezés magyarországi előéletéről l. KLANICZAY TIBOR: AZ akadémiai mozgalom és Magyarország a reneszánsz korában. In: Pallas magyar ivadéakai. Bp. 1985. 28–29.)

231 Szeled – szelíd.

234 nevelői – nevelői.

241 Az Erzsébet név jelentése: Isten az én esküvésem, Istennek szentelt.

249 árra – olv. ára.

260 Meg engedni – megbocsátani.

162.

Nyomtatott kiadása: **Lelki fegyvertartó ház.** H. n. [1688–1697] A címlap verzóján. Kiad. ZOVÁNYI JENŐ, ItK 1903. 350.

Mivel az unikum példány a második világháború folyamán eltűnt Sárospatakról, ZOVÁNYI lejegyzését és észrevételeit vettük alapul.

A kötetet 1688 és 1697 közé datálta megtalálójá. A szerzőt a könyv szerzőjével azonosította, mivel az a C. 3. levélen hivatkozott a címlap hátsó oldalán tett ígéretére. A szerzőről annyi derül ki a szövegből, hogy valószínűleg Hegyfaluban született és ott is működött, lutheránus volt, járt Tübingában és iskolamester volt Győrben. ZOVÁNYI JENŐ szerint: „Szinte hajlandó volna azt hinni az ember, hogy Lövei Balázs vagy még inkább Hegyfalusi György az író.”

Hegyfalusi mellett szól még az az érv is, hogy a versforma azonos az egyetlen ismert Hegyfalusi-versével. (L. kötetünkben a 24. sz. verset!)

Terminológiai-stilisztikai érvekkel is alátámaszthatók ZOVÁNYI attribúciós ötletei. Ilyen képi párhuzamok pl. az zöld laurus és a borostyánkoszorú emlegetése, ami még a könyv szövegében is szerepel: I. Lipótról írja: „Kit az Jehova Isten az hold szarva és liliomi rendek ellen napkelet s napnyugatra tovább is diadalommal, győződelemmel, dicséretes triumphusokkal, laureával s zöld borostyán koszorúval ékesítsen!” (Idézi ZOVÁNYI: i. m. 348.)

Ilyen gondolatpárhuzam az *A musák táborán – A Krisztus Táborán* sorokban is kimutatható, illetve fontos megemlékezni a Balassi-sorok használatáról. A mű ismeretlen szerzője – önéletrajzi elemeket közölve munkájában – élete jelentős eseményei közé sorolja, hogy szülei korán elhaltak, gyerekkorát Bécsben, majd Alsó-Pannóniában töltötte, amikor is megismerte Balassi Bálint verseit. Valószínűleg Hegyfalusi felé billenti a mérleg nyelvét az a versbéli utalása is, mely itt könyve egy részére, de egy korábbi munkájára is vonatkozhat:

Mi Conscientia?

Kisértet Oskola?

Rövid summában vettem.

A ZovLex szerint Hegyfalusi György 1692-ben Wittenbergben jelentette meg a *De conscientia* c. művét.

23 szérőben – szérűn.

46 Conscientia – lelkiismeret.

47 Kisértet – kísértés.

163.

Kézirata a Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtárában, Sárospatakon. Bejegyzés a címlap nélküli „Schola Curiositatis” – RMK I, 1459. – kötetben. (Jelzete: LL 416.) Kiad. HARSÁNYI ISTVÁN, ItK 1918. 318.

A kötet egyik tulajdonosa a verset is tartalmazó lapra az 1694-es évszámot írta, így a vers is valószínűleg ezen időpont körül került lejegyzésre. HARSÁNYI három verset – találós kérdést – közöl még e forrása alapján, itt azonban csak egyet vettünk át, mivel a másik három korábbra datálhatóan már időrendi helyére került. (Vö. RMKT XVII/10. 575. lapon az f), illetve kötetünk 101. sz. versének jegyzetében a h) és i) variánsok.)

A forrás megadja a találós kérdés megfejtését is: Czöts, azaz szűcs.

164.

Kézirata a kolozsvári református kollégium nagykönyvtárában *Rosaeus Alexander: Virgilii Evangelizantis Christiados Libri XIII.* – RMK II, 1534. Debrecen 1684. – kötetáblájának hátsó belső borítóján. Kiad. HERPEI JÁNOS, ItK 1962. 487.

A verses mesét – találós kérdést – valószínűleg (Sár)Pataki János szerezte vagy örököltette meg, aki nevét 1695-ös dátummal feljegyezte ugyanezen oldalra. Róla még annyit közöl HERPEI, hogy latin nyelvű verset szerzett az 1698. szept. 11-én elhunyt Báta B. György kolozsvári lelképásztor emlékére kinyomtatott halotti kártára. (A kárta egyetlen példánya a kolozsvári Farkas utcai templom papi székének hátára volt felszegezve.)

(Sár)Pataki János később a kentelkei papi tisztet töltötte be. HERPEI adja a találós kérdés megfejtését is: a három ujjal közrefogott, hasított fejű lúdtollnak a fehér papíron való száguldása. (E kép nem ritka, a HARSÁNYI ISTVÁN közölte találós kérdések megfejtése között háromszor is szerepel a paripa. Vö. ItK 1918. 315–326.)

165.

Kéziratai:

I. Marosvásárhelyi Teleki-I. (OL) P 658, Új rendezés, 15. cs. 3251. Versek. 652.

II. Uo. 650.

A XVII. század végi kézírással fennmaradt vers szerzőjét nem ismerjük.

Címe magyarul: Végső istenhozzád.

I, 14 ohajtottál – vágyakoztál.

II, 8 kivél – kívül.

166.

Kézirata: Uo. 957.

Címe magyarul: Új ének.

Szerzője vagy másolója ugyanaz a személy, mint a következő versé.

167.

Kézirata: Uo. 961.

Ugyanazon kéz írásával maradt fenn, mint az előző vers.

3 éppen – épen, épségben.

7 kétleli – kétli; kétséges – bizonytalan – az útja.

168.

Nyomtatott kiadása: **Laus Podagrae.** (H. n., é. n.) – A vers végén: „VEGE”. A *Toldalék* a nyomdász munkája. A vers alatt korabeli kézírással: „Meg-köszönöm néked jo Poëta Uram, vagy kedves ujsággal.” Kiad. TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF. Gyoma 1936.

TURÓCZI-TROSTLER kiadása utószavában Az ironikus dicséret-forma (enkodium) és a Laus Podagrae címmel rajzolja meg a versezet előtörténetét, mutatja ki forrásait. Az ő eredményeit foglaljuk össze az alábbiakban.

A XVI–XVII. században – már csak a betegség rendkívüli elterjedtsége miatt is – a köszvénydicséret volt az enkodium műfajának leggyakoribb képviselője. Ősforrását a Lukianosznak

tulajdonított *Tragópodagra* c. dialógusban lelte fel a kutatás. A mintát követő Wilibald Pirckheimer (1470–1530), nürnbergi humanista közzvénydicsérte (*Apologia seu Podagrae Laus*, Nürnberg 1522) is hamarosan népszerűvé vált, németre, angolra, franciára fordították, bővítették, parafrázták. Pirckheimer műve – amint azt TURÓCZI-TROSTLER megállapította – a közzvényt ültette a vádlottak padjára, s vele mondatta el védelmét és dicséretét. Érvrendszere már nagyjából azonos azzal, amit a *Laus Podagrae*-ben olvashatunk. De az ismeretlen magyar szerző nem a Pirckheimer-művet dolgozta át. Közvetlen forrása Jac. Pontanus jezsuita szerző *Morbidi duo, et Laus Podagrae* c. prózai dialógusa volt. (In: Amphitheatrum Sapientiae Socraticae II. 214–215.) E művében a közzvényes (Podagricus) vitatkozik a hólyagbántalomban szenvedővel (Calculosus). Ez utóbbi mondja el tulajdonképpen a tréfás dicséretet, ami nem más, mint Pirckheimer érvelésének sűrítőmánya.

A magyar átdolgozó látszólag megszünteti a dialógust, de megtartja annak belső formáját: a betegség – láthatatlan – ócsárlójával szemben dicséri a Podagrárt. „Különbén évről évre, ötletről ötletre haladva követi, hol megrövidíti, hol népies szólásokkal, helyi, korszerű célzásokkal bővíti Pontanus szövegét; több ízben változtat a sorrenden, ismétlésekbe bocsátkozik, a maga szakállára okoskodik; általános jellegű elmélkedéssel vezeti be a tulajdonképpeni enkomiumot. Munkája lesüllyedt emléke az európai humanizmusnak...” (TURÓCZI-TROSTLER-kiad. 9.)

A *Laus Podagrae* egyetlen, címlap nélküli példányban maradt fenn. A nyomtatvány a XVII. sz. vége felé készülhetett, KNER IMRE véleménye szerint a fejléc és a záródísz inkább a XVIII. századra vall. Maga a szöveg azonban feltétlenül XVII. századi eredetű (TURÓCZI-TROSTLER-kiad.)

Szerzőjét nem ismerjük, ha hihetünk a helymegjelölésnek, a vers Székelyszentmihályon keletkezett.

A vers mottója rejtve utal a mű fordítás voltára, latin előzményére.

5 Succisivum tempus – a felesleges, ráérő idő.

6 seriumot – komoly dolgot.

8 legeltetem – táplálom.

11 Vö. Esopus Fabulái Pesti Gábor szerint. Vál. szerk. jegyz. Ács PÁL. Bp. 1980. 137–138. – A 124. sz. mese *Az pókról és közzvénről*. De Lukianos *A podagrahoz* c. epigrammája is ezt az ötletet dolgozza fel.

12 pádimentomát – padlózatát.

16 jo elől – előre.

18 cogalnak – hívnak.

19 Méltó tekinteti excusatiódnak – tekintetbe veszi mentségedet.

20 kerekidet – lábadat.

22 Azaz a keréknyomot át tudja ugrani.

25 tsavarodnánk – fordulnánk.

26 Azaz még meg sem fogtuk a madarat, s máris tépjük a tollát.

37–40 A közzvény szó körüli etimológiai vitáról érdemes idézni Szenczi Molnár Albert előszavát a *Dictionarium Ungarico-Latinum*hoz. „Később Göncön, Károlyi Gáspár úrnál nemegyszer hallhattam bizonyos szók eredetéről tudós beszélgetéseket. Megfordult néha társaságában Salánki Imre, aki elmondotta, hogy Szegedi (Kis) István úrnál, egy vendégség alkalmából, Sztárai és Skaricza úr az *podagra*, azaz közzvény szóról vitatkozott. Sztárai szerint a szó összetétel a *köz*-ből és a *vén*-ből, mivel a közzvény közönséges betegsége a véneknek. Skaricza viszont azt állította, hogy a *kész*-ből és a *vén*-ből van összetéve: kész legyen, készüljön fel a vén, aki közzvényben szenved. Salánki távollétében Károlyi Gáspár azt mondotta, hogy ő a szót inkább a *kötözzvény*-ből, latinul *ligamén*-ből eredeztetné.”

(Szenei Molnár Albert válogatott művei. S. a. r. VÁSÁRHELYI JUDIT. Bev. TOLNAI GÁBOR. Bp. 1976. 192–193.)

48 pedoka – mankó, bot.

58 Alecto – Aléktó a bosszúállás egyik istennője volt a görög mitológiában. Már a *Tragópodagrán* is történik rá utalás.

59 Minósz a krétai Knosszosz királya volt. Halála után az Alvilág egyik bírója.

70 Arena, Kolyika – vesekő, hasgörcs (a 74–75., és a 79. sorban is).

83 Lüsizimakhosz trák király Nagy Sándor egyik hadvezére volt.

90 elől talál – találkozik veled.

98 Gregori taligáján – gyalog.

100 coleszában – kocsiba.

102 czendera – ?

- 106 Sellyét – kényelmes karosszéket.
109 lakásban – lakomán.
124 capitalis – főbenjáró vétek.
136 halomban nem raknak – mint a harctéren elesetteket.
152 szakványossal – napszámossal.
153–156 Vö. Ter (1 Móz) 3, 19.
186 délczeg lóra – kényeskedve lépő, betanított lóra.
223 posog – bizsereg.
233 lakóstul – a jóllakástól.
239 meg-is zabálodik – felfújódik, felpuffad.
246 porisát – A pórís (borax) kesernyészó.
251 igaz láto – ítélőbíró.
264 igyében – ügyében; valójában, igazából.
274 Civilitást – udvariasságot.
279 Gazdálkodtak ennek – vendégül látták.
287 kösséggel – a köznéppel.
291 reczét a’ rámán – hímzést vagy csipkét a kereten.
297 A *lo fõ* itt valószínűleg a székely lovasrendre utal.
298 temérdek fénkö – vastag fenőkő.
299 Görög fejr – fehérítő arcfesték, a barna bőrűek használták; bor seprő – a bor alja a hordóban.
316 E mondás valószínűleg azonos értelmű a „kiteszi az ablakba” mondással: a juhász a táskájára tette, amit közszemlére akart bocsátani.
320 diszleti – értéke, megbecsülése.
327 Nesztor Pülosz királya volt, a Trója alatt harcoló görögök legöregebb vezére.
329 tisztnél – hivatalnál, tisztségviselésnél.
336 eset – véletlen.
353 eleven – friss, élő, mozgékony.
356 meg-is nyugot – meg is nyugtat.
357 Szent Mihály faluján – Székelyszentmihályon.
360 A sor utáni szöveg már a nyomdász toldaléka.
365 erre – erről.
380 A sor eleje kikopva, egyaránt állhatott *Üdvösségtekhez* és *Dicsösségtekhez* is a szövegben.
383 polturát – másfél krajcár vagy félgaras értékű aprópénzt.

169.

Kéziratai:

- I. A Nádasdy cs. levéltára (OL), P 507, 1197. k. Series K. 8. Perek. 262a-262b. Kiad. KKK 385–387.
II. Kecskemét város levéltárából kiad. HORNYIK JÁNOS: Kecskemét város története oklevéltárral. Kecskemét 1866. IV. 3–7. L. még: MKBR 239–243. (A kézirat elkallódott.)
A *Porcióénekekkel* – I. kötetünkben a 87. sz. alatt – erős hangulati és tartalmi rokonságot mutató – s így feltehetőleg a XVII. sz. utolsó évtizedében íródott – vers szerője ismeretlen.
A költő a mezővárosi polgárság nevében panaszolja el az idegen nemzettől bevezetett új adórendszer és a hódító katonaság embertelen túlkapásai okozta nyomorúságos sorsot.
A vers címe magyarul: A magyarok nyomorúságai felől való panaszolkodás.
6 armalisát – címeres nemeslevelét.
7 immunitassat – adómentességét.
12 megé – mögött.
17 Az erős heleket – az erődített várakat, városokat.
33 comissarus – biztos, hadbiztos.
35 kapo – kopó, illetve: rabló, ragadozó.
37–40 E sorok rokonsága a *Porcióének* 13–20. sorával még hangsúlyosabb.
37 accisa – fogyasztási adó; repartitio – megosztott közadó.
38 servis – ?; portio – természetben fizetett hadiadó.

39 contributio – járulékadó.
42 az idegen szálló – a házakhoz beszállásolt idegen katona.
48 quartélyos falura – abba a faluba, ahol megszállhat.
51–52 L. a *Porcióének* 45–46. sorát!
51 forspontal – fuvarszolgálattal.
52 féltöd - féltetni valód.
57 turcicum jusnak – török jognak. – A bécsi kormányzat a visszahódítás címén állt elő követelésekkel.
66 funt – font.
68 Mind azoktul – mindazokért.
78 agyar – agyarkodik.
81 czifraságát – díszességét, formáját.
82 gorombaságát – darabosságát.
84 fontra adgya magát – könnyű megmérni, megfontolni.
95 paenitentiahoz – bűnbánathoz. – Egy szótaggal hosszabb sor.
108 ne vádd el – ne vádold.

170.

Nyomtatott kiadása: XVII. századi nyomtatványtöredék, mely Szilády Áron hagyatékában volt a kecskeméti városi könyvtárban. Kiad. HAJNÓCZY IVÁN, MKSZ 1926.121–122.

A közlő szerint az egy lapnyi töredék betűi azonosak a XVII. századi lőcsei nyomtatványokéval. (A töredék valószínűleg elkallódott, Szilády Áron MTAK-beli hagyatékában nem sikerült rátalálni.)

9–12. Vö. 50. zsoltár, 14. vers.
17 zuhatar – vihar, szélvész, zivatar.

171.

Kézirata: *Fausti Socini... ad amicos epistolae* c. kötet utolsó levelén. (Racoviae 1618.) Brassó, Állami Levéltár. 14.445. lt. sz. – A vers után: „AMEN”.

A bejegyzés a XVII. század fordulójára jellemző kézírással készült. A szöveget STOLL BÉLA másolatában közöljük.

172.

Kézirata: *Seneca: Sententiae* (Brassó 1555. – RMK II, 64.) OSzK-beli példányának üres lapjára XVII. századi kézírással bejegyezve.

A másoló kétszer is megpróbálkozott a vers leírásával: a néhány lappal hátrább leírt töredék iniciáléja arra mutat, hogy énekeskönyvből másolták. A vers címe is csak ott olvasható. Közel egykorú possessor-bejegyzések: Pauli Sükösd, Valentinus Szent Martoni, Andreas T. Arka.

173.

Kézirata az *In exequiis de functorum canendae. Halot temeteskorra való enek* (Kolozsvár 1697. – RMK I, 1504.) OSzK-beli példányának hátsó kötetáblájának belső oldalán XVII. század végi kézírással bejegyezve. – A vers végén: „Finis Amen Finis”.

A könyv tulajdonosa Joannes Somlyai, illetve Joannes Bözödi volt, s 1707-es dátum is szerepel a bejegyzések között. A vers nagy valószínűséggel a megjelenés és e dátum között keletkezhetett.

24 A sor eleje javítás miatt nem olvasható ki pontosan, de minden bizonnyal *Kiből en ram* a valószínűsíthető.

174.

Kézirata a *Minden esztendőre szolgáló örök Calendarivm* (Lőcse 1641. – RMK I, 1612/g.) OSzK-beli példánya utolsó nyomtatott oldalának üres hátlapjára XVII. századi kézzel beírva. Az elhalványult tintát utólag felerősítették.

175.

Kéziratai:

I. **Komáromi-ék.** (1701) 28b–30b. Kiad. ERDÉLYI PÁL, EphK 1899. 421–423. – A vers végén: „Finis.” – A másoló kommentálja: „Mind jo s – mind veres (!) ditséret találhatik, akinek kedve vagyon az az [!] olvasáshoz, olvassa, akinek pedig nintsen tehát <ad> hadgya el és jobbat olvasson a mint it vagyon.”

II. **Szentsei-dk.** (1704) 16a–16b. Kiad. THALY, VÉ I. 375; BUDA, SzD 22; VARGA, SzD 78–79. – A vers végén: „Amen Finis.” Ez a változat töredékes, mert a daloskönyv eredeti számozás szerinti 21–24. oldala hiányzik. A tartalomjegyzék tanúsága szerint ezzel az incipittel a 23. oldalon kezdődött a vers.

Szerzőjéről és keletkezésének körülményeiről nem rendelkezünk információval. ERDÉLYI a XVI. század közepére datálja moralizáló jellege és ostromzó hangja miatt. Archaikusabb hangvétele, erősen romlott szövege miatt valószínűleg valóban korábbra datálható kötetünk 1686–1700-as korszakhatáránál.

A vers tematikailag rokonságban áll a pokoljárások vízióit megörökítő énekekkel. (Vö. Fiátfalvi György *Pokolbeli látomásával*, RMKT XVII/4. 138–152, illetve Nyéki Vörös Mátyás *Dialógusával*, RMKT XVII/2. 133–171 és *Tintinnabulumával* uo. 175–219.)

176.

Kézirata: **Szentsei-dk.** (1704) 38a–40a. Kiad. THALY, VÉ II. 106–112; BUDA, SzD 46–48; VARGA, SzD 124–129; KKK 345–348. – A vers végén: „Finis.”

Címe magyarul: Más ének.

A középkori vágáns diákénekek kései leszármazottjának, e szegénylegény- vagy bujdosóéneknek szerzőjét nem ismerjük, szereztetésének körülményeiről nem rendelkezünk adatokkal. A XVII. század utolsó évtizedeiben írhatták. (Vö. VARGA IMRE: Szegénylegény dolga. In: A régi magyar vers. Szerk. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1979. 331–350.)

42 patvarista – ügyvéd vagy bíró mellett működő jegyző, íródeák.

46 prevendályok – prebendájuk, fizetésük.

54 hurittyák – feddik, szidalmazták.

81 Jobbágyságot üzni – jobbágyságra adni a fejét.

82 Föl faluban – a falu felső részén.

108 fajlendis – finom londoni posztó.

109 Azaz csak az asztal végén foglalhat helyet.

119 ött – olv. öt.

177.

Kéziratai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 125b–127b. Kiad. THALY, Adal. II. 95–104; BUDA, SzD 133–135; MKBR 318–321; VARGA, SzD 310–314; KKK 483–486. – A vers végén: „Finis.”

II. **Bocskor-kódex.** (1716–1739) 82a–83a. Kiad. THALY, Adal. II. 102–104. – A vers töredékben maradt ránk.

III. **Bathó Mihály-ék.** (1728) 204–207. Kiad. KÓCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után. Bukarest 1956. 85–88.

Címe magyarul: Más ének.

A vers – a *Csínom Palkóval* együtt – a kuruc költészet egyik legrejtélyesebb darabja. Szerzője és szereztetési körülményei mellett műfaja is bizonytalan. Tartalmi vonatkozásai között számos homályos

elem van, szaggatott-kihagyásos szerkezete s esetleges hiányai miatt bizonyos összefüggései érthetetlenek, vagy pedig rejtve maradtak.

THALY közlése óta él a vers az irodalmi köztudatban *Erdélyi hajdútánc* címen és 1705-ös szerzetési dátummal. A szakirodalom a közlő datálását a közelmúltig nem vette revízió alá, s így a vers mint a „Rákóczi-szabadságharc legszebb éneke” ment át a köztudatba. (Vö. KLANICZAY TIBOR, It 1954. 19–22.)

Miután semmi komoly alapja nincs THALY datálásának – már magát a Szentsei-daloskönyvet is lejegyezték 1704 augusztusa előtt –, és nem található olyan fogódzó, amely révén a költeményt a Rákóczi-szabadságharcra köthetnénk, jogosult a hadtörténész Nagy László véleménye, aki a verset a XVII. századi kuruc világ alkotásai közé sorolja be. Egészen pontosan az 1689–1690-es évek eseménytörténetével hozza összefüggésbe. (Vö. NAGY LÁSZLÓ: „Nem jöttünk égi hadak-útján...” Bp. 1982. 228–251.) Egyben felveti Felvinczi György szerzőségének a lehetőségét is az *Erdélyi városokról* és a *Magyarországi városokról* szerzett versek párhuzamai, technikai rokonsága alapján. (Ezeket l. a következő szám alatt!)

Ha elfogadjuk is Nagy László hadi eseményeken alapuló versértelmezését, Felvinczi György szerzőségének kérdése még további bizonyításra szorul. A szerzőről csupán annyit enged sejteni a vers, hogy Thököly Imre pártján állt – esetleg a környezetébe tartozott –, és „Amennyiben a tizenharmadik strófa a szerző tényleges székelyföldi hazatéréséről számol be, akkor még az is megkockáztatható, hogy 1690. október 19-ét – ti. a Keresztényszigeten tartott országgyűlést, J. J. – követően” írta versét. (NAGY LÁSZLÓ: i. m. 234–235.)

A vers datálásához azonban figyelembe veendő még egy – eddig észrevétlenül maradt – adalék. A *Szentsei-dk.* 127a oldalának jobb oldali margóján a 16. versszak után ugyanis korabeli kéztől származó 1697-es évszám áll. Jelentőségét az is növeli, hogy ez az egyetlen szövegen kívüli dátum a kéziratban, s ez nem vonatkozhat a másolás időpontjára, hiszen előtte már 1702-ből származó vers is bemásolásra került. Ezért feltételezhető, hogy valamiképpen a vers tartalmával van összefüggésben. Talán nem véletlen, hogy a dátum éppen a 17. versszak előtt van, ahol is a szerző átvált a személyes hangvételre s a vers szerzetésével kapcsolatos körülményekre.

8 A korban a kurucok *tollas* elnevezéssel nem éltek a labancok csúfolásakor. Ezért valószínűleg helytálló NAGY LÁSZLÓ értelmezése, mely szerint „több mint valószínűleg a saját előjáróikra, tisztjeikre, akiknek a hordott toll jelezte rangját és beosztását” vonatkozik a felszólítás. (I. m. 268.)

9–10 Ugyancsak NAGY LÁSZLÓ szerint e sorok a kurucok strázsamesterére vonatkozhatnak. (Uo.)

12 E kitétel NAGY LÁSZLÓ szerint kettős értelmű: egyrészt a katona ne maradjon a „bal”, tehát rossz oldalon, másrészt utalás arra, hogy a bal kézre eső oldal a védtelenebb a küzdelemben a jobb kézzel küzdő katonának.

13 A sorban szereplő *ránduly* és *Viduly* egyaránt lehet román személynév (Ráduly, Viduly), illetve felszólító módbeli ige.

14 A *bagi tánca* ismeretlen tánc. Esetleg: baráttánc? Lehet olyan közmondások kontaminációja, mint a *Köszöntött a bagi barát*, illetve *Nincs rosszabb tánc, mint a baráttánc*. (Vö. ERDÉLYI JÁNOS: Magyar közmondások könyve. Pest 1851. 22.)

18 sarját – saruját.

19–20 A sorok értelmezése NAGY LÁSZLÓ szerint: „Eger várából a szokásos füstjelzéssel figyelmeztetnek az ellenséges veszélyre.” (I. m. 236.)

21 Karánsebes, Krassó-Szörény vármegyei mezőváros; Kisbelényes, Bihar vármegyei település.

23 A *tokos* a császári szolgálatban álló katonák elnevezése volt, főleg a kuruc katonák használták. (Az 52., 59. sorban is.)

31 Májré, csájre, Molduváre – A sor legújabb értelmezése: Mare tare-i Moldova-re = Nagy ország Moldova... (Vö. KOVÁCS ÁGNES: Két régi magyar–román vegyesszövegű táncnóta kérdéséhez. Ethn 1972. 293–296.) NAGY LÁSZLÓ szerint e versszakban az 1689. szeptemberi császári előrenyomulás következtében beállott változás követhető nyomon: „A császári csapatok ekkor *átkelve a Dunán, betörték Havasalföldre*, mire a havasalföldi fejedelem a mellette lévő *román és magyar* katonákkal, valamint udvarával *Moldvába* menekült.” (I. m. 233.)

33 Ungur, bungur – a magyarok román gúnyneve; rumily – román.

35 Szátuly Májre, pita nályre – Míg korábban Szatmár (Satu Mare) vonatkoztatták e sort, a legújabb értelmezés szerint: Satu-i mare, pita n’are = Nagy a falu, nincs kenyere. (Vö. KOVÁCS ÁGNES: i. m.)

37 Lippa **T**emes vármegyei mezőváros; Bronitska – Branyicska, Hunyad vármegyei falu.

41 dudorgasz – guggolsz, kuporogsz.

43 Alsóbánya és Felsőbánya, Nagybánya környéki települések Máramaros vármegyében.

49–54 Utalás az 1686–1690 között a kvártélyozó császári csapatok által teljesen felélt Máramarosra.

71 Szalma maggal – gabonával.

79–80 E sorok Nagyszeben 1690-es Thököly-szimpatizáns magatartására vonatkozhatnak.

81 ne fus gazra – ne búj a bozótba.

83 félen vonsz – félre vonulsz.

85–86 Déva és Görgény Hunyad, illetve Torda vármegyei várak NAGY LÁSZLÓ véleménye szerint azért említődnek a versben, mert az 1690 szeptemberében tartott keresztényszigeti országgyűlés Thökölynek ajándékozta e várakat. (I. m. 234.) Vö. még: KKK 546, 606.

87 Utalás Brassó várának és városának 1689-es nagy tűzvészére, melyben a falak erősen megrongálódtak. NAGY LÁSZLÓ szerint esetleg még a Thökölyvel rokonszenvező brassaiaknak a zernyesti csatát követő élelmiszerszállítmányaira is vonatkozhat ezen utalás. (I. m. 237.)

90 Füles – füllel, fogóval ellátott edény; habarnicza – tengeri polip, a *füles* jelző arra is utalhat, hogy *kötésben* szokták árulni. (Vö. SzT IV. 855.)

91 hariska – haricska, pohánka; tatár búza – ?

109–120 A 19. és 20. versszak kéziratban lévő sorrendjét – KLANICZAY TIBOR logikai és művészi érvei alapján – felcseréltük. (Vö. It 1954. 22.)

II, 11 **THALY**nál: Borterméssel.

II, 19 Egy szótaggal hosszabb sor.

II, 39 ficsorkanak – legénykének. (A román fecior = legény szóból.) (Erdélyben gyakori szó. Vö. SzT IV. 106.)

II, 40 malajka – köleskása.

II, 49 bivor pancsi – ?

II, 55–60 E versszak valószínűleg az I. változat 19–20. versszakának összeolvadásából keletkezett.

II, 61–66 E szakasz valószínűleg valamelyik másoló toldaléka.

III, Címe magyarul: Új ének.

III, 6 czuppot – ?

III, 13 rodulj – KÓCZIÁNY Ráduly román névként olvassa és magyarázza.

III, 37 Baranjocska – Branyicska.

III, 40 jobb anyad – nagyanyád.

III, 46 Egy szótaggal hosszabb sor.

III, 47 Egy szótaggal hosszabb sor.

III, 48 Buzades – olv. búzád is.

III, 49–50 Két sorral hosszabb versszak.

III, 56 KÓCZIÁNYnál: Koplaltatna.

III, 57 KÓCZIÁNY meghagyta a kézirat *Fövön* alakját.

III, 67 KÓCZIÁNY az eredeti alakot őrizte meg kiadásában.

III, 80 KÓCZIÁNY e sorhoz fűzött magyarázata: főkötő. A SzT azonban ilyen jelentést nem regisztrál.

III, 82 pojaszka – a puliszka népies neve.

178.

Kéziratai és (IX) nyomtatott kiadása:

I. **Erdélyi-ék.** (1779) 120–123. – Címe: *Más*. Kiad. THALY, Adal. II. 130–133; VARGA, KKK 606–608.

II. **Szádeczky Miscellania.** (1755) 249–250. – Címe: *Mas*.

III. **Alsókubini kézirat.** (1782) 68b–69a. – Címe: *Más Ének*. Az utolsó sor mellett: „Vivat repete”.

IV. **Aranka György gyűjteménye.** (1782–1790) I, 59b–60a. Kiad. HARGITTAY EMIL, Hatvanhat csúfos gjd. Bp. 1983. 273–274. – Címe: *Más*. Igen hiányos, romlott szöveg. Hogy Hargittay miért pont ezt választotta?

V. **Kresznerics Ferenc dalgyűjteménye.** I, 77b–78b. – Versünk 1797-ben került beírásra.

VI. **Vass János-ék.** 22a–b. Kiad. THALY, Adal. II. 137–139. – A vers után: „A: 1800 17a martij JV.”

VII. **Győri ék.** (XIX. sz. eleje) 17–18.

VIII. **Uo.** 12.

IX. **Budai kalendárium** 1806. Kiad. DÖMÖTÖR SÁNDOR, Népünk és Nyelvünk 1932, 155–156. A kalendáriumban egy anekdota keretében közölték a verset ezekkel a bevezető sorokkal: „Egy Debretzeni Deák Akademiára indulván, bé száll Győrött egy Vendégfogadóba, jól eszik iszik, de hogy költsége annál kevesebbe teljen, másképp-is furtsa ifjú lévén, azt mondja a’ Vendég fogadósna, hogy pénze nints, nem fizethet, hanem igen szép éneket fog énekelni. A’ Vendég fogadós attáz teremtetéz, hogy neki pénz kell, és nem ének, mit néki az ének. Ugy de ha igen szép éneket mondok, felele a’ Deák. – „No mondd hadd halljam!” Ezután következik a vers, majd utána: „A’ Vendég-fogadósna az ének nem tetszett, hanem tsak egyedül pénzt kért. No még egyet énekelek, melly bizonyára tetszeni fog, mond a’ Deák; azontúl ki-rántja az erszényét, és meg-rázza. Az az, mond a’ Vendég fogadós, az tetszik nékem. Mellyre a Deák el teszi erszényét, mondván, ha az tetszik, tehát meg-van kend fizetve.” (DÖMÖTÖR SÁNDOR a közlés további részében a Poggio-ra visszavezethető anekdotával és népi falucsúfolókkal foglalkozik.)

X. **Benitzky Antal-gyűjtemény.** (1825) 69b–70b. – Címe: *Anno 1806 concinatum de urbibus Hungariae*. Szó szerint azonos a kalendárium szövegével.

XI. **Pálóczi Horváth Ádám: Ötöd félszáz énekek.** (1813) 248. sz. Kiad. THALY, Adal. II. 140–142; Ötödfélszáz énekek. Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1813. évből. S. a. r.: BARTHA DÉNES és Kiss JÓZSEF. Bp. 1953. 364–365.

1. versszaka **Kovács Ferenc (1777–1801)** is megvan, a 70b. lapon:

Fennyen tartád az orrodát
Karthago városa,
Mert panaszos amit eszel,
Noha pénzed ára.
Miattad van sok szegénynek
Keserves nagy kára,
Meg mondták, így lesz dolgod
Tudod, nem sokóra.

A kézirat 19b. lapján a dallama is megvan. Kiad. BARTHA DÉNES: A XVIII. század magyar dallamai. Bp. 1935. 101–102.

179.

Kéziratai:

I. **Ekeli gyűjtemény.** 279a–b. – A vers 1779-ben került bemásolásra.

II. **Rákosi Sámuel Holmija.** (1791) 75b–76b. - Kiad. KLANICZAY, MTA I. OK V. 381–382.

III. **Veres József kézirata.** – A szöveg után: „Vége: Veres Joseph mp. Sig K. Fejérvár. 14dik Jan. 1801. Ann:”

A vers – miként az előző is – a kuruc költészet rejtélyes szövegei közé tartozik. Pontosabban: azóta vált rejtélyessé, amióta Nagy László történész kétségbe vonta Thaly keltezését. Nagy László koncepciója igen vonzó: Thököly mozgalmanak alábecsülése már magánál Rákóczinál megkezdődött, s csúcspontját érte el Thaly munkásságában. Ami a költészetet illeti: Thaly nemcsak álkuruc versek írásával „gazdagította” a Rákóczi-szabadságharc költészetét, hanem úgy is, hogy korábbi-későbbi verseket 1703–1711 közé sűrített össze. A későbbre keltezettek közé tartozik a *Csínom Palkó...*, melyet sorozatunk 11. kötetében már közöltünk; a *Nosza hajdú...* kezdetű (lásd az előző szám alatt), s az erdélyi, illetőleg magyarországi várakat – városokat megéneklő darab. Kár, hogy NAGY LÁSZLÓ jó ötletei, eredeti problémafelvetései nem társulnak a részletes bizonyítás pontosságával. Hivatkozásai gyakran hibásak, felületesek. Jó példa erre a Felvinczi György és Thököly Imre kapcsolatára való hivatkozása (i. m. 241, 455): „L. erről Thököly Imre Levelei, 262., 265. o.” Az adat rendkívül érdekes lenne, mert Felvinczi életének egy olyan szakaszát világítaná meg, amelyről semmit sem tudunk. (Vö. RMKT XVII/13. 576.) Valójában azonban sem az idézett helyen, sem az egész Thököly-levelezéskötetben nincs Felvinczire utaló vagy vele kapcsolatba hozható adat. Ennek ellenére Nagy

László érdemei nagyok: Riedl óta ő az első, aki az ún. kuruc költészetről lényeges megállapításokat tett. Jó lenne, ha valaki venné a fáradságot, és a történeti tények aprólékos szembesítésével igazolná vagy cáfolná Nagy László tételeit. Addig is részünkről a szövegek közreadásával járunk hozzá a kérdés majdani tisztázásához.

A városokról szóló vers variánsai ugyanolyan folklorisztikus jellegűek, mint például a névtelen szerelmi költészet vagy a jelen kötetben közölt bujdosó énekek változatai. Gyűjtött népköltési változatairól azonban nem tudunk. Nem lehet tehát a szerzői szöveget a variánsok segítségével rekonstruálni, s az is bizonytalan, hogy a fennmaradt szövegek közül melyik a korábbi. A két nagy csoport közül – amint ezt KLANICZAY TIBOR a B/II. változat közreadása során bebizonyította – az erdélyi készült előbb. Minthogy a magyarországi városokról szóló változatok rövidebb darabjai (II–IV. sz.) több közös szakaszt tartalmaznak az erdélyi változattal, arra gondolhatunk, hogy a további versszakok utólag kerültek a szövegbe. Ennek a feltevésnek azonban ellentmond az, hogy Nagy László éppen ezekben talált a Thököly-korra vonatkozó utalásokat. I. változatként gyakorlati okokból közöljük az *Erdélyi-ék.* szövegét, nem pedig azért, mert ezt tekintjük a leghitelesebbnek vagy a legkorábbinak. Így ugyanis a többi változat valamennyi szakaszánál utalni lehetett az I. változatra, ami annál is inkább szükséges volt, mert a szakaszok sorrendje csaknem mindegyik változatban más és más. Ez az oka annak is, hogy előbb közöljük a magyarországi redakció szövegeit.

A versnek Felvinczi György egyik hiteles versével való rokonságára többen utaltak. VARGA IMRE Felvinczi verseinek kritikai kiadásában (RMKT XVII/13. 583–584) a Felvinczi esetleges szerzőségére vonatkozó véleményeket nem tartja megalapozottnak. Kétségtelen, hogy három verset: a *Nosza hajdú...* kezdetűt, a várak-városokról szólót, továbbá Felvinczi hiteles szerzeményét, Kolozsvár 1706-i leírását (i. m. 20. sz.) szoros szálak fűznek össze. Versformájuk azonos; mindhárom vers földrajzi egységeket versel meg tréfásan: vármegyéket és folyókat; várakat és városokat, valamint Kolozsvár utcáit. A *Nosza hajdú...* 15. szakasza szövegileg is egyezik a városokról szóló vers 1. és 5. szakaszával. Ugyanígy, mintegy önidézetként (?) szerepel Felvinczi *Természet próbája* c. versének (i. m. 629) 52. és 145. versszaka a *Tunyaság az életnek...* kezdetű darab 9., illetőleg 13. szakaszaként. VARGA IMRE meg is jegyzi: „Lehet, hogy ezt is Felvinczi írta?” A régi magyar irodalomtörténet szenzációja lenne, ha Felvinczi kisebb, nyomtatásban meg nem jelent versei előkerülnének.

A sorokhoz fűzött jegyzetekkel takarékosan bántunk. Thaly utalásai voluntaristák, azok részben Nagy Lászlóé is. Varga Imre az egyes városok Rákóczi-kori történetére utal anélkül, hogy ezek közvetlen kapcsolatban állnának a vers szövegével.

25–29 NAGY LÁSZLÓ szerint német és lengyel csapatok csupán a Bécs ostromát követő években harcoltak együtt Magyarországon. (I. m. 248.)

29 A kurucok 1685. szept. 29-én foglalták el Tokajt.

41–44 THALY keltezésének alapja ez a versszak. (Adal. II. 134–135.) A labancok 1706. november elején megszállták Kőszeget, s Vak Bottyán december végén űzte el őket. Thaly szerint tehát nyilvánvaló, hogy az ének e két időpont között keletkezett. Nagy László szerint ez a strófa az 1683-as harcokra utal. A hivatkozott füzetben azonban (GANTNER A.: Török-tatár-kuruc világ Nyugat-Magyarországon és Bécs ostroma. Sopron é. n. 7–8) nincs szó Kőszegről.

46 vitorla = szélkakas.

48 NAGY LÁSZLÓ szerint e szakasz „minden bizonnyal a Nádasdy Ferenc 1671-es kivégeztetésével bekövetkezett állapotokat idézi”. (I. m. 248.)

57 hostyás = külváros. – Bohem (máshol Bohám): „határhegy Júda és Benjámín törzse között a Jordán mellett.” (VARGA I.)

Kéziratai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 154–155b. Kiad. THALY, VÉ II. 81–84; BUDA, SZD 160–161; VARGA, SZD 366–368. – A vers végén: „Finis.”

II. **Bathó Mihály-ék.** (1728) 58–60. Kiad. KÓCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után... Bukarest 1956. 57–59. – A vers végén: „Amen”.

III. **Szádeczky Miscellania.** (1755) 115–116.

IV. **Jankovich Miklós: Magyar világi énekek.** (1789–1793) 49b.

V. **Bölöni Kozma István-ék.** (1765) 52b–53b. – Címe: *Versus Natalis.*

A vers egy sajátos, a barokk korban ismét népszerűvé lett verstípust testesít meg: a tótágast álló világban a hagyományos értékek eltűnnek, a nagyotmondók, hazudozó talpnyalók érvényesülnek igazán. (Vö. TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: A tótágastálló világ. In. Magyar irodalom – világirodalom. Bp. 1961. 281–307; illetve az *El fordult világh sorsa* c. verset és jegyzetét. RMKT XVII/11. 375–376, 823–825.)

2 el költ – elfogyott, értékét veszítette. – A sornak jelentős előélete van régi magyar költészetünkben. A szállóige több vers gondolati alkotóeleme lett. Pécseli Király Imrénél: „El-költ az igasság meg-hólt Mátyás Király” (RMKT XVII/2. 18). A *Cantio nova in expugnationem Divin* c. versben: „Most mondhatjuk bizvást, elfordult az ország / Megholt Mátyás király, elkölt az igasság. (RMKT XVITI/10. 301.) 1671 után pedig antikatolikus tartalommal telítve:

Jgen helyös mondás, megh holt Mattyás király,
Nem kell az igasság, papista hitre ály.
Magad mentségere akar mennyt instály,
Bé dugiak az szádat, mondvan, ne predicály.

(RMKT XVII/11. 231.)

- 4 mendicás is mast asztal félre hág – kolduló diák is asztalfőre ül (6., 12. sorban is).
7 kandál – kandit.
8 fekete lébe – a sült húsokhoz készített mártásban.
9 Vitám Bergában – szójáték Wittenberg névvel.
14 tormás tsukát – a század egyik legkedveltebb halétele volt a csuka tormával.
16 zifat mendikalnyi – ujjatlan köntöst koldulni.
16–20 L. a *Czombó-ék.* vonatkozó sorait. (KÓCZIÁNY 202.)
17 szurdikban – a kemence mögötti kuckóban.
21 Azon – arra; picca – szarka (pica).
24 peticulle – a tetű (pediculus) megszólító esete.
25 Dati vigtum várban – A II. variáns *dativi cum verbo* alakja (igei részeshatározó), mely a latinos iskolázottságon gúnyolódott, lehet a helyes.
28 constructio – mondatszerkesztés. – Azaz: evés-ivás után jobban menne a verselés is.
32 bohán – bolhával. – Egy szótaggal rövidebb sor.
49 Egy szótaggal rövidebb sor.
50 Azaz akkorákat pislog, hogy lencsét tudna vele csépelni.
54 polturat – aprópénzt, fél garast.
56 éb rudon ki vetnek – megalázó módon távolítják el, kiebrudalják.
58–60 Bod Péter Pliniusra hivatkozva ír olyan emberekről, „akik csak szaglással élnek”. (Szent Hilárius. A szöveget gond., bev. jegyz. HARGITTAY EMIL. Bp. 1987. 63.)
60 Egymásra köszöntek – levegővel koccintottak.
61 többé nem hallotta – máskor nem hallotta.
64 kaléfaktorsagra – kályhafűtőszékre. (A sornak valószínűleg ezoterikus-erotikus vonatkozása is van!)
II, 4 vág – törekszik.
II, 5 kantál – énekel.
II, 12 A szövegromlást KÓCZIÁNY „Vagyonban nagy rangban kását kuldulgatni”-val emendálja. Minden változat arra utal azonban, hogy csak a *nadrág*, a rongyos, vásott nadrág képzetköréből kiindulva lehetne az emendációt elvégezni.
II, 13 Egy szótaggal rövidebb sor. A szótagszámhiba javítására egyaránt kínálkozik az *iskola* vagy *oskola* alak. (Csakúgy, mint a 25. és a 29. sorban.)
II, 16 Két szótaggal hosszabb sor.
II, 17 dativi cum verbo – igei részeshatározó. – A szerző a latinos műveltségűeken gúnyolódik.
II, 22 sustakot – hatkrajcárost.
II, 24 cseber rudon – vízhordó **ruddal**. – Egy szótaggal rövidebb sor.
II, 25 puczkokban – a kemence mögötti sutban. – L. a 13. sor jegyzetét!
II, 29 L. a 13. sor jegyzetét!
II, 31 A *Mihok* a Mihály beceneve.
III, 7 kandasz – kandikál, nézeget.
III, 12 Ribanczos – rongyos.

III, 25 Így a sorban kétszer – magyarul és latinul is – szerepel a *szarka* szó!

III, 39 benne – belőle.

III, 41–42 A sorok szövege magyarul: Pattanj fel, disznó testvér, Menjünk el innen, / Nincs itt becsület, ha nem tudsz hazudni.

IV, 18 petakot – hétkrajcárost.

IV, 36 lompos mézet – ?

IV, 37 armatus ablato – ablativusszal felfegyverkezett.

IV, 39 pintes – kb. másfél literes.

IV, 49 inde – innen.

IV, 50–52 A sorok szövege magyarul: Nincs itt becsület, ennél fogva hazudozzál, / Megszokván azt, hogy idegyere csalárdzsággal / Itt megkülönböztetett módon nagy huncutság van.

IV, 55 csincsás – furulyás.

Az V. változat 4. szakaszát és a 14. versszakot beírták egy kéziratos Herbáriumba a XVIII. sz. 1. felében:

Surge supra Frater abeamus inde,
Quidquid defurasti ad tarisnyam pone,
Hic non scis mentiri, non est hic becsület,
Cum mendacionem solent hic vivere.

Maid ollyat hazudok, s- hogy magam sem hiszem,
az Vrakhoz megyek, egy Máriást vetnek,
Vagy pedigh engemet ajtón kívül ültetnek.

(OSzK Fol. Hung. 111. 17a.)

181.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 75b–76a. Kiad. THALY, VÉ II. 141–142; BUDA, SzD 84; VARGA, SzD 207–208. – A vers végén: „Amen. Finis”

II. **Bathó Mihály-ék.** (1728) 222–225. – Szövege csaknem azonos a *Szentsei-dk.* szövegével; az eltérések többsége másolási hiba: szókihagyás, szóismétlés stb. (Ezeket nem soroljuk fel.)

III. **A’ jó Szerencsének irigylői ellen...** H. n. 1722. Esler Márton. – Szó szerint azonos szöveg van a hely és év nélküli, de ugyancsak Esler Márton által közzétett kiadásban. Egy későbbi kiadásban (H. n. 1752) csak sajtóhibából keletkezett variánsok vannak, melyeket nem vettünk figyelembe. – E ponyvakiadások az Apollonius-széphistória kiadásainak függelékei.

IV. **Erdélyi-ék.** (1779) 16. – Címe: *Más*. Rövidített és változtatott szöveg, melyet teljes egészében közlünk.

A verset a SzD-ben és a ponyvanyomtatványokban a *Szerencsével akinek van frigye...* kezdetű vers követi (lásd a következő sz. alatt); ez utóbbit már 1697-ben idézi nótajelzésként Solymosi N. Mihály. (116. sz.) Ugyancsak a XVII. század végére utal, hogy a vers első négy sorát Kassa város levéltárának egyik reverzálisára jegyezte fel 1696-ban egy Szathmári András nevű jegyző. A vers szövege egyezik a SzD szövegével, kivéve, hogy a 2. sor első szava: *Drágább*. (Lásd a SzD áthúzott változatát!) A közlő Kemény Lajos Szathmárit tartja a vers szerzőjének is. Sz[ilárdy Áron] szerkesztői jegyzetében utal a vers forrására, s lehetségesnek tartja, hogy a vers a Lőcsén é. n., de a XVII. században megjelent Apollonius-kiadás (RMKT I, 1596) végén megvolt; az egyetlen megmaradt példány ugyanis a végén csonka. Valószínű, hogy a SzD szövegét is nyomtatványból másolták.

182.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 76b–78a. Kiad. THALY, VÉ I. 399–403; BUDA, SzD 84–86; VARGA, SzD 209–212. – Címe: *MÁS Enek*. A vers végén: „Finis.”

II. **A' jó Szerencsének irigylői ellen...** H. n. 1722. – Lásd az előző vers III. forrását!

III. **Világi énekek és versek** (1802) 100b–101a. – Ezt az átdolgozott változatot teljes egészében közöljük.

A vers szövegkritikai és kelezési problémái teljesen azonosak az előző versével, amellyel a legtöbbször együtt szerepel.

183.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 131a. Kiad. BUDA, SZD 138; VARGA, SZD 321. – A kézirat megcsonkulása miatt csak az utolsó három szakaszt tartalmazza. – A szöveg végén: „Amen. Finis.”

II. **Szakolczai-ék.** (1762) 85a–86a. – Címe: 92. *Világi Ének*. A vers végén: „Amen.”

III. **Világi énekek gyűjteménye** (XVIII. sz. vége) 1a–2a. – A címet innen vettük.

IV. **Erdélyi-ék.** (1779) 78–79. – Címe: *Más.* az 1–3., 8., 6., 7. és 9. versszakot tartalmazza.

V. **Kresznerics Ferenc dalgyűjteménye** (1790–1809) I 43a–b. – Címe: *Reménység*. A 8–9. vsz. híján.

VI. **Thaly-kolligátum** (XVIII. sz. vége–XIX. sz. eleje) 238b–239a. – A versszakok sorrendje: 1., 2., 6., 7., 3., 5., 4., 8., 9.

VII. **Keszthelyi kézirat.** Kiad. MKBR 203–204. – A versszakok sorrendje ugyanaz, mint a VI. forrásban, csak a 3. szakasz hiányzik. Variánsait a kiadás alapján adjuk, mert az eredeti kézirat lappang.

VIII. **Magyar énekek** (1804) 23a–b. – A versszakok sorrendje: 1–3., 5–7., 4., 9.

*

IX. **Jankovich Miklós: Magyar Világi Énekek** (1789–1793) 6b–7a. – Jankovich két változatot másolt le. A másodiknak csak az eltéréseit közli oly módon, hogy jellel az 1. változat megfelelő szavára vagy sorára utalva a versszak alatt (olykor v [=vel] betűvel) közli a másik változat szövegét. Versszakainak sorrendje csaknem azonos a II. forrásával, csak a 4–5. szakasz van fordított sorrendben.

*

X. **A' szántó vétő embernek igen-igen szép hármas éneki.** II. é. n. – Megvan még (egy-két sajtóhibától eltekintve változatlan szöveggel) a következő ponyvanyomtatványokban is: *Öt világi énekek*. H. é. n. – *A' szántó-ember énekes dallai*. H. é. n.

XI. **Ráth Károly-ék.** (XVIII. sz. vége) 15a–b. – A ponyvaszöveg 1–2. és 6–7. szakaszainak változatát tartalmazza.

XII. **Molnár József-ék.** (1844) 13a–14a. Kiad. ERDÉLYI JÁNOS: *Népdalok és mondák*. I. Pest 1846. 309. sz. – Címe: *A reménységről nótá. A ponyvaszövegen alapul, de annak 2. szakaszát átírva tartalmazza, a 4. vsz. után.*

16 A javítás alapja V változata és ez az 1662-ből származó példamondat: „Vízben haló ember az habhoz is kap.” (SZT IV. 854.)

17 folytatta – nem értem. (VI kiadásában valószínűleg a közlő változtatta erre: biztatja.)

18 Csak VI és VIII változata látszik kielégítőnek, vagy mégis II *guláját* szava lenne jó? A szakasz homályos értelme miatt maradhatott ki az *Erdélyi-ék.*-ből és a ponyvanyomtatványokból.

27 Érdekes SzD változata, amely pont az ellentéte a többinek. A *sarcot tesz* kifejezés értelmét kellene megfejteni; a. m. 'váltságdíjat tűz ki', vagy: 'megfizeti a váltságdíjat'?

*

Egy XIX. század eleji érzékeny dal szerzője az ének 1., 4., 3. és 6. szakaszának motívumait használta fel. Egy 1830-as évből való *Mindenes Gyűjtemény* 53a lapjáról közöljük; megvan a *Nyitrai-ék.* 47b–48a lapján is:

A' Reménységhez

Reménység táplálja a' Föld mívelőket,
Reménység a' Tenger színén evezőket.
Remény fogja meg a húros madarakat,
Az hozza horogra az éhes pontyokat.
Szegény rabokat is a' remény biztatty
Bilincsekben erről daljokat mondottya.
De én bár nyugodnám Gyulán sirhalomba
Nem lennék Sólmoson ennyi bú gondomba.
Nem dolgozna bennem a' bús érzékenység
Noha bár biztatna a' böldeg reménység.
Nem is más igéri fájdalommal mulását
És bús napjaimnak vigra fordulását
De talám addig tart sok ígéretével
Nem győzheti Lelkem többé életével.

184.

Kéziratai:

I. **Bartók Miklós-ék.** (1753) 187–198.

II. **Szentsei-dk.** (1704) 82a. Kiad. BUDA, SzD 91; VARGA, SzD 222. – A kézirat csonkasága miatt csak a 36–40. sor. Hiányos első sora a kézirat eredeti tartalomjegyzékében, a 157a lapon olvasható.

III. **Bocskor-kódex** (1716) 77a–78b. Kiad. THALY, Adal. II. 326–327. – Címe: *alja Cantio*. Az 1. szakaszt nem tartalmazza.

IV. **Pálffy-dk.** (1736) la–b. – Címe: *Cantio*. A vers után: „Vége Anno 1736.”

V. **Szabó Samu-ék.** (XVIII. sz. 1. fele) 4b–6a. – Címe: *X Mas*.

VI. **Aranka György gyűjteménye** (1782–1790) 60a–b. – A 4–7. és 9. vsz. hiányzik.

VII. **Szádeczky-Miscellania** (1755) 78. – A 6. vsz. a 77. lapra van leírva, s jellel a helyére utalva.

VIII. **Jankovich Miklós: Magyar világi énekek** (1789–1793) 14b–15a. Kiad. THALY, VÉ II. 86–88. – Címe (valószínűleg Jankovichtól): *El keseredett éneke*. A 8. és 10. vsz. hiányzik; a 9. vsz. után ez a felsor olvasható: „De vallyon még --”. (THALY a szöveget a Szentsei-daloskönyv alapján kiegészítette.)

IX. **Énekeskönyv.** (XIX. sz. 1. fele) MTAK RUI 8r. 161. 7b–8b.

X. **Szeel Imre-ék.** (1790–1794) 145–146. – Címe: *Mas Nota*.

XI. **Dávidné Soltári** (1790–1791) No. 175. – Címe: *Nota*.

XII. **Komorózi Terka-ék.** (1796–1810) 27b–28b. – Címe: *XIVdik Nóta*.

XIII. **Kiss Pál-ék.** (1807–1808) 91–92. – Címe: *Nota CLIIa*.

*

XIV. **Kulcsár-melodiárium** (1775–1785) II. 96. Kottával. Kiad. BARTHA DÉNES: A XVIII. század magyar dallamai. Bp. 1935. 117. sz. A dallam a Szarka János-melodiárium 242. lapján is megvan. A szövegből csak ennyit írt le a másoló: „Bokros bú habjaim [!] ream todultanak, Sebess”.

XV. **Veress Márton-ék.** (1793) 74b–75a.

XVI. **Vári Szabó Sámuel-ék.** (1834) 151. – Címe: *Nota CXCV*.

XVII. **Tóth István: Áriák és Dallok** (1832) 115. Kottával. Csak az 1. vsz.

XVIII. **Kápolnásnyéki kt.** (1870) 20. – 1906-ban készített másolata: EA 3669. – Csak a 1–2. versszak.

*

XIX. **Pápai-ék.** (1800–1806) 10b. – Címe: *55dik Nota*.

XX. **Csokonai dalgyűjteményének töredéke** (1800 k.) 107a, 100b. Kiad. OLÁH GÁBOR, ItK 1907. 502. (Csokonai keze írásában.)

XXI. **Énekeskönyv** (XIX. sz. 1. fele) MTAK RUI 8r. 206. – Szakaszainak sorrendje a XIX. változathoz képest ez: 1., 4., 3., 2.

XXII. **Thaly Lajos-ék.** (1807) 92b–93a. Kiad. THALY, VÉ II. 89–90.

Az I–IX. forrás szövegeinek eredetije a XVII. századból származhat. Az eredeti szöveg helyreállítása nem lehetséges. A viszonylag legépebb változatot közöljük elsőnek; a feltehetőleg a másolótól származó hibákat javítottuk. A II–VI. forrás eltéréseit a lap alján közöljük. (Ezek elvileg egyenértékűek.) A VII–IX. forrás szövegét teljes egészükben közreadjuk, mert az eltérések itt már számosabbak. (A IX. kéziratban a sorok szótagszáma megváltozott.)

A X–XIII. forrás szövege a XVIII. sz. 2. felében készült átdolgozás. Az átdolgozó a 2. vsz. kivételével a korábbi változat valamennyi szakaszát felhasználta, s négy új szakaszt iktatott a 2. után.

A XIV–XVIII. forrás szövege ugyancsak a XVIII. sz. 2. felében keletkezhetett. A kétszakaszos változatot a XVII. századi szöveg 1–3. szakaszából alakították.

A XIX–XXII. forrás szövegeire az jellemző, hogy a régi változat 1–3. szakaszának teljes szövegét, s ezenkívül még egy versszakot tartalmaz. (Csokonai kézírata csak az 1–2. szakaszt.) XIX. század eleji forrásokban fordul elő.

185.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Keservesen kesergő ... négy énekek.** H. é. n. – Ezzel csaknem teljesen egyező ponyvaszöveget adott ki THALY, VÉ II. 270–272. Thaly egy azóta felbontott ponyvanyomtatvány-kolligátumra hivatkozik. A kolligátum az Országos Széchényi Könyvtárban volt. A közlés alapjául szolgáló nyomtatvány nem található.

II. **A házasulandó legények históriája.** H. é. n.

III. **Négy szép énekek.** H. n. 1790.

IV. **Jankovich Miklós: Magyar világi énekek.** (1789–1793) 23b. – Jankovich által adott címe: *Irigyektől el nyomtatott fohászkodási*. Csak az 1–9. vsz.

V. **Bándi Péter-ék.** (1837) 7. sz. – Címe: *Más. Nota tulajdon.*

Erdélyi Pál ismerte egy töredékes kéziratát is: „Thaly sejtelmét, hogy még a XVII. századból való, megerősítette egy töredék, mely megtekintésre nálam volt, mely a XVIII. század legelejéről való írással az előző századra utal.” (ERDÉLYI 268.)

Erdélyi János népköltési gyűjtése őrizte meg azt a XIX. század első felében leírt szöveget, melyben énekünk négy szakaszának változata is megtalálható:

- (1) Oh mely szerencsétlen ödöre juttottam,
Ez csalárd világal mint addig jádzottam,
Irigyek nyelvére bezek ra jutottam
- (2) Születésem nékem erre az Világra
Szerentsétlen vala mar minden orája
- (3) Rutul meg gyalázot az gonosz szerencse
Földre le tapodot az irégyek nyelve
Kiért az Ur Isten őket szégyenicse
Mint Anticust őket Világból ki üze.
- (6) Nem volna nehezem szivem fájdalmának
Nálamnal jól volna fejem gyalazója
Hiremnek nevemnek el takaritoja
Édes nemzetemnek gyazban borittoja

Ki voltal én nékem szével fájdalmara
Hiremnek nevemnek el takaritoja
Édes Nemzetemnek gyázban boritoja
Légyen Lucifernek fű zázlo tartoja.

Nem gyün csendes álmom éjél a szememre
Ebédem vacsoram nem esek kedvemre
Miglen szeretőmel nem lehettek szembe.

Aldgyon meg az Isten téged is engem is
Ha meg bántottalak bocsasd meg arul is
Adgyon az Ur Isten csendes jó éczakat,
Az holnapi napra boldog fel virradást
Kivanom szívemből szályon reá aldas,
Minden utaitban szerencés utazás.

(MTAK Irod. 8r. 206/193/33.)

Kálmány Lajos gyűjtéséből származik az alábbi szöveg:

- (7) Nem vétők sönkinek,
Mégis bűnös vagyok,
Az irigyök között
Mégis csak csúf vagyok.

Valamőre mögyők,
Kelők vagy fáradok,
Mindönütt fejemre
Gyalázatot hozok.

- (8) Engegy mög Istenöm
Ily álnok hamisnak!
Oly végöm ne lögyön
Mint Antiókusnak:

Ki sohase látytya
Fényét a szép napnak.

(KÁLMÁNY LAJOS: Alföldi népballadák. Bp. 1954. 103.)

Kodály 1907-ben Lédecen (Bars megye) gyűjtötte ezt a népdalt:

- (1) Jaj de szerencsétlen időre jutottam!
Ez csalárd világba mindaddig játszottam,
Ez csalárd világba mindaddig játszottam,
Irigyek nyelvére jaj de rájutottam.
- (4) Kinek tegyek panaszt, istenem nem tudom!
Az irigyek között, látom, nincs gyámolom,
Mindeniknek szája reám tátva vagyon,
Közöttük nyugtomat nem lelhetem sohun.
- (7) Nem vétek senkinek, mégis bűnös vagyok,
Az irigyek között, látom, csak csúf vagyok,
Valamerre mégyek, kelek, vagy fáradok,
Mindenütt fejemre gyalázatot hallok.
- (12) Látod én Krisztusom, hogy megszomorodtam,
Az irigyek között mint megnyomorodtam.
Ha szent istenséged nem könyörül rajtam,
Szegény árva fejem, meghal nagy bánatban.

- (13) Hozd fel reám, kérlek, azt a drága időt,
Kiben vigasztalj meg az irigyek előtt,
Hogy ne vegyen rajtam minden irigy erőt,
Hirem s nevem légyen gyöngy mindenek előtt.

(KODÁLY ZOLTÁN–VARGYAS LAJOS: A magyar népzene. Bp. 1952. 358. sz.)

186.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Szentsei-dk.** (1704) 138b–139b. – Címe: *Cantio alia*. A vers végén: „Amen.” Kiad. THALY, VÉ II, 283–286; BUDA, SZD 146–147; VARGA, SZD 335–337.

II. **Thoroczkai Zsigmond-ék.** (1695 után) 24b–25b. – A 14. vsz. hiányzik. A 15. vsz. után a vers közvetlenül folytatódik két szerelmi tárgyú, nem ide tartozó szakasszal. (RMKT XVII/3. 641.)

III. **Szabó Samu-ék.** (XVIII. sz. 1. fele) 1b–4a. – Címe: *Mas*. A vers végén: „Finis.” A 14. vsz. után egy, a többi forrásban nem szereplő versszak.

IV. **Kolligátum.** (1788 körül) 45a–46a. – Címe: *Más*. A 6. és a 13. vsz. fel van cserélve.

V. **Lóskay-k.** (XVIII. sz. vége) 181b–182a. – Címe: *Cantio Elegans*. Az 5., 9. és 13–14. vsz. hiányzik.

VI. **A' szántó-ember énekes dallai.** H. é. n. – Szó szerint azonos szöveg jelent meg az *Öt világi énekek* három különböző, h. é. nélküli kiadásában is. (OSzK 803.104; 821.153. és 2954.) A 14. vsz. hiányzik.

VII. **Szlavóniai szöveg.** – Kiss Lajos gyűjtötte 1957-ben a szlavóniai Szentlászlón. Kiadva: MTA I. OK XIV. 298–299. – Énekelt folklórváltozat, de annyira közel áll a fenti ponyvaszöveghez, hogy közvetlen forrása annak valamelyik kiadása lehetett. A 14. vsz.-on kívül a 6. is hiányzik.

VIII. **Czombó Mózes-ék.** (1801) 259–260. – Csak az 1–4. vsz., a többi az ék. csonkasága miatt hiányzik.

IX. **Petrőczy Kata Szidónia verseinek kézirata.** 78b–79b. – XIX. sz. eleji kézzel. – Címe: *Szomoru Enek*.

X. **Gazdag Mihály-ék.** (1822) 57b–58a. – Címe: *Eletében kesergő Eneke Iffjunak*. A 2–5. és 14. vsz. hiányzik.

A fenti forrásokra ugyanaz jellemző, mint az *Ideje bujdosásimnak...* I–IX. szövegére: a szöveg keveset változott, s a szakaszok sorrendje (egy kivétellel) azonos. Stemma itt sem készíthető. – Az alábbi változatok nagyobb mérvű alakulás és alakítás jeleit mutatják:

XI. **Melczér-ék.** (XVIII. sz. 1. fele) 1a–2a. – Az átalakított szöveg versfői a STEPHANUS POSONI nevet adják. Egy későbbi kéz a szöveget több helyen visszajavította. Ezeket úgy jelöljük, hogy leírjuk az eredeti szöveg szavait, majd egy nyíl után az új szöveget.

XII. **Bathó Mihály-ék.** (1728 k.) 220–221. Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ: *Őszi harmat után...* Bukarest 1957. 93–95.

XIII. **Bölöni Kozma István-ék.** (1767–1768) 49a–50a. – A másoló sorokra tördelve írta le a szöveget, mégpedig a szakaszokat három sorosakká alakítva. A szöveget eszerint adjuk mi is.

XIV. **Saator Péter-ék.** (1774) 70a–b. – Címe *Alia*.

XV. **Bathó István-ék.** (1778–1785) 5. sz. – A vers után: „Vege vagy ennek Amen.”

XVI. **Dávidné Soltári** (1790) No. 155. – Címe: *Mas Nota CXXXI*. A szöveg átalakítása következtében az eredeti, 6/6/8/8-as versforma 6/6/7/7-essé változott. Kiad. ERDÉLYI 44–45. (A Dávidné Soltári Jankovich-féle másolata alapján.)

XVII. **Veress Márton daloskönyve** (1793) 65b–66a. – Címe: *Mas e. b. l. é.* (= egy bujdosó legény éneke.)

XVIII. **Keservessen kesergő ... énekek.** H. é. n.

XIX. **Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek.** (1813) 191. sz. – Pálóczi Horváth által adott címe: *Siralom és bizodalom*. Kiad. Ötödfélszáz énekek. Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteménye az 1813. évből. S. a. r.: BARTHA DÉNES és Kiss JÓZSEF. Bp. 1953. 324–325.

XX. **Horvát György-ék.** (1813) 21b–22a. – Címe: *Más ének*.

XXI. **Bándi Péter-ék.** (1837) 67. sz.

Az ének első szakaszát tollpróbaként beírták a *Komáromi-ék.* 69b lapjára, 1714 körül.

Az ének kezdősora megegyezik Fodor Pál 1638-i halotti búcsúztatójának kezdősorával. (RMKT XVII/9. 66. sz.)

Népköltési változatai Dégh Linda jellemzése szerint „kevésbé folklorizált, inkább eltöredékesedett” változatok, s feltehetőleg a ponyvanyomtatványok révén terjedtek el.

- (1) Siralmas volt nekem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Mellyeket nem reménylettem.

- (2) Tigris téjen talám
Tartott fel én anyám,
Jaj ki volt az én mostohám?
Bánátját ruházta reám.

- (9) Siratom magamat,
El multt napjaimat,
Bizom Istenre dolgomat,
El igazítja bajomat.

- (12) Bánátim ujullnak,
Siralmim sem mullnak,
Könnyeim orczámon folynak,
Ugy tetszik, a' fák is sirnak.

(Az Erdélyi János gyűjteményéhez beküldött anyagban, ismeretlen helyről. MTAK Irod. 8r. 206/178. 3a.)

- (1) Siralmas volt nekem
E világra lennem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Melyeket nem érdemlettem.

- (12) Siralmim nem múlnak,
Bánátim újulnak,
Keserveim rám tódulnak,
Engem a fák is siratnak.

- (9) Siratom magamat,
Elmult napjaimat,
Bízom Istenre dolgomat,
Eligazítja bajomat.

- (4) Siratván magamat,
Elhagytam hazámat,
Reménységtől lelkem megszűnt,
Jó anyám engem miért szült?!...

(TÖRÖK KÁROLY: Csongrádmegyei gyűjtés. Pest 1872.114–115. MNGy II.)

- (9) Siratom magamat,
Elmult napjaimat,
Bizom Istenre dolgomat,
Eligazította bajomat.

- (12) Siralmim nem mulnak,
Bánatim ujulnak,
Orczámrul könnyeim hulnak,
Engöm a fák is siratnak.
- (2) Tigris téjjel tartott
Fölnevelő dajkám,
Nem tom, ki vót és mustohám,
Ki bánatját ruházta rám?
- (11) Hol vannak napjaim?
Tengörnek habjai
Keserűségnek árjai,
Életömnnek vig órái.

(KÁLMÁNY LAJOS: Szeged népe. I. Arad 1881. 30.)

- (11) Oh napom napjai,
Tengernek hobjai,
Oh életem víg órái,
Oh életem víg órái!
- (3) Élek, de nem tudom,
Hol késik halálom,
Óráként jődögél kinom,
Jaj, hová légyek, nem tudom.
- (2) Talám tigristéjen
Tartott volt fel anyám,
Bánatját ruházta reám,
Bánatját ruházta reám.
- (12) Bánatim ujulnak,
Siralmim nem múlnak,
Oh de még a fák es sírnak,
Oh de még a fák es sírnak.

(Atyha, Udvarhely m., VIKÁR-áttétel VII. 474. sz. és EA 2299. 336. – A lejegyzés közvetlenül folytatódik egy XVII. századi szerelmi ének néhány szakaszának változatával: Én csak olyan vagyok... L. RMKT XVII/3. 650. A két szöveg összetartozása kétséges, mert versformájuk különbözik.)

- (1) Siralmas volt nekem
Világra születnem,
Hogy ezeket kell szenvednem,
Melyeket nem érdemlettem.
- (2) Tigris téjen talán
Tartott volt fenn anyám,
Jaj ki volt az én mostohám,
Bánatját ruházta reám!
- (11) Oh napom napjai,
Bokros bú habjai,
Életemnek vig órái,
Keserűségnek napjai.

- (3) Hogy éljek, nem tudom,
Hol késik halálom,
Óráként nőttöl női kinom,
Jaj hová legyek, nem tudom.
- (7) Nékem es irigyim,
Titkon ellenségim
Mérget ...lának barátim,
Kétszinű jó akaróim.
- (13) Álljon Isten boszút,
Azoknak is csak bűt
Szerzett volt nékem háborút,
Jaj de mégis arra jút.
- (4) Pusztákba került
Lelkem bűba merült,
Jó reménység tőlem már meghült,
Jaj engem anyám mire szült.
- (12) Siralmim nem múlnak,
Bánátim ujulnak,
Orcámon könyeim hulnak,
Úgy tetszik, a fák is sirnak,
Mert irigyim szaporodnak.

(VIKÁR-áttétel, Siklód, Udvarhely vm. EA 2299. 448. – Első két szakasza ugyanonnan, ugyanazzal a szöveggel: MF 433. Első szakaszát és dallamát KODÁLY közölte, párhuzamosan Pálóczi Horváth Ádám dallamával: A magyar népzene. Bp. 1943. 50.)

Dobaji énekének 9. szakasza vándorversszakká lett. Egy XVIII. század végi vers így kezdődik:

Siratom magam s magamat,
El tölt kedves napjaimat,
Álly meg kérlek, halld meg szómat,
Sirva kezdem panaszimat.

(*Dávidné Soltári*. 1790. 23–25. – Megvan a *Bathó István-ék*-ben is, 1. sz. és egy XIX. század közepi énekeskönyvben: MTAK RUI 4r. 374. II. 13.)

Egy lakodalmi ének 24. szakasza:

Siratom magamat,
Elmúlt napjaimat,
Istenemre bízom
Minden dolgaimat.

(Ghymes, Nyitra, MNT III/A. 181. sz.)

„Bujdosó számadó nótájának” 6., utolsó szakasza:

Siratom magamat,
Eltelt napjaimat,
Bízom Istenre dolgomat,
Eligazítja sorsomat.

(ECSEDI ISTVÁN: Hortobágyi pásztor- és betyár-nóták. Debrecen 1927. 145.)

A 11. vsz. változatával kezdődik egy rabének:

Napomnak napjai,
Tengörnek habjai,
Sok szép víg napomnak
Szomorú sorsai!

(KÁLMÁNY LAJOS: Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 20. sz.)

Valószínű, hogy a magyar népköltészet egyik legelterjedtebb képe Dobai énekének 12. szakaszán alapul:

Azhol én elmegyek,
Még az fák es sírnak,
Gyenge ágairól
Levelek lehullnak.

(Rengeteg változat az ország minden részéből.)

187.

Kéziratai:

I. **Thoroczkai Zsigmond-ék.** (XVII. sz. vége) 20a–21b. Kiad. VARGA, KKK 91. sz. – A vers után: „Finis”.

II. **Komáromi-ék.** (1701) 54a–55b. Kiad. THALY, Adal. I. 259–261. – Címe: *Cantio Alia*. A vers után: „finis”.

III. **Divini István-ék.** (1707) 3a–7b. – Címe: *Első Enek*.

IV. **Bocskor-k.** (1716) 75b–77a. Kiad. THALY, Adal. I. 263–265. – A vers után: „Finis.”

V. **Bathó Mihály-ék.** (1728) 199–201. – Az ének eleje a kézirat csonkasága miatt hiányzik.

VI. **Jankovich-Erdélyi-k.** (1740 előtt). Az ismeretlen helyen levő kódex szövegének Jankovich Miklós által készített másolata: Quart. Hung. 173. VII. 5a–6b. Kiadta az eredeti kéziratból THALY, Adal. I. 250–254. Kiadása megbízhatóbbnak látszik a másolatnál, ezért ezt követjük, s a másolat eltéréseit J jelzéssel a lap alján közöljük. A cím csak Thalynál van meg. A 25. sort másképpen javítottuk, mint Thaly.

VII. **Tarcsafalvi-ék.** (XVIII. sz. 1. fele) 12b. – A kézirat csonkasága miatt csak három szakaszt és két sort tartalmaz.

VIII. **Tsorik András-ék.** (1750–1751) 226–230. – A vers után: „Finis hujus Cantionis.”

IX. **Szikszai András-ék.** (1750–1752) 59a–60a. – Címe: *Alia Cantio*. A vers után: „Vege.”

X. **Énekeskönyv** (1761) 8b–9a.

XI. **Kozma-ék.** (1777) 14b–15a.

XII. **Osvát Péter-ék.** (1781–1785) 22a–23b. – A vers után: „Finis.”

XIII. **Alsókubini-kt.** (1782 k.) 67b–68a. – Címe: *Szép Világi Bujdosó Ének*.

XIV. **Czombó Mózes-ék.** 25–30. Az ék. 1772 körüli, nem Czombó által leírt részében. Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ, Őszi harmat után... Bukarest 1957. 145–147. – Címe: *Mas*.

XV. **János Sándor-ék.** (1802) 181–183.

XVI. **Benczédi Sámuel-ék.** (1807–1809) 3a–4a. – A vers után: „Finis.” Romlott, több helyen olvashatatlan szöveg. A hibás szótagszámú sorok egyértelműen nem javíthatók.

XVII. **Kriza Borka-ék.** (1812) 15b–16b. – Címe: *MAS*.

XVIII. **Vikár-másolat.** EA 2299. 442, 845–846. – Vikár Béla a vers alá ezt írta: „Siklód, Hegyi F.-né.” Kiadta a Budapesti Hírlap 1907. márc. 10-i számában.. Nem derül ki, hogy Vikár énekelt szöveget jegyzett-e le, vagy pedig – ami más esetben is előfordult – füzetből másolta le a szöveget. A cím és az évszámot tartalmazó záróstrófa inkább az utóbbit valószínűsítik. Az első szakasz az *Egy bujdosó szegénylegény...* (188. sz.) 1. szakaszának a változata.

A *Szentsei-daloskönyv* (1704) tartalomjegyzékében az ének kezdősora olvasható: „Gond uiselő Edes Atyám 157” A kötet 157–168. lapja kiszakadt és elveszett.

Az ének megvan az 1751-i *Török Sámuel-ék.*-ben is. (Új Auróra, Békéscsaba 1977. 87.) Szövegét nem adhatjuk, mert az ék. tulajdonosa, Katona Imre professzor – filológus körökben példátlanul – nem tette lehetővé, hogy a kéziratot tanulmányozhassuk.

Az I–II. és VIII. változat kezdő szakaszai a GESZTI, a II. változat 7–11. szakasza az ISTNV, a VI. változat 8–13. szakasza az ISTVEN betűsört adják. Lehetséges tehát, hogy az ének szerzőjét Geszti Istvánnak hívták.

A 9–12. szakasz változata a *Bánatimnak örvényében...* kezdetű, 1664 nyarán keletkezett ének 1800 körül leírt változatának 5–8. szakasza. (RMKT XVII/10. 265.)

Az *Ideje bujdosásomnak...* (a jelen kötetben 189. sz.) XI. változatának 2–3. szakasza a *Gondviselő édes anyám* 5. és 8. szakaszának variánsa.

Kresznerics Ferenc dalgyűjteményében (127b) 1809-ben jegyezték le az alábbi verset, amely különböző XVII. századi bujdosó és szerelmi ének versszakaiából van összeállítva:

1. Jaj én keseredett fogoly,
Kinek párja nintsen sehol,
Tsak az idő meg fordulna,
Hogy a szél más felül fujna,
A' ki nékem jó hirt hozna.
2. Ne hidj rósám te azoknak,
A'kik hozzád szépen szólnak,
Szemben nevet, titkon gyaláz,
Mások előtt földig aláz.
3. Majd elmegyek valamerre,
Valamelly ország szélére,
Jó hirt nevet ottan szerzek,
A' hol bötsületem lészen.
4. Majd ott már jobban kedveznek
Az idegen jövevénynek,
Semmi bötsü a' szegénynek,
A' szép ifjú legényeknek.
5. Az ur Isten tudgya, hol lesz maradásom,
Az idegen földön ki lesz én gyámolom.
6. Hogy ha le betegszem, ki fog ápolgatni,
Tsak egy ital vizet ki fog innom adni.
7. A' tüzet a' vizzel el lehet oltani,
Sok irigy nyelvét meg sem lehet fogni.

Az 1. versszakot, mint a népszerű *Ifjúság mint sólyommadár...* kezdetű szerelmi ének 9. szakaszának variánsát már idéztük: RMKT XVII/3. 662. A 3. szakasz énekünk 5. szakaszának, a 4. szakasz az *Ideje bujdosásimnak...* (189. sz.) 3. szakaszának, az 5. szakasz a *Bujdosik, bujdosik...* (191. sz.) 11. szakaszának variánsa. A 6. vsz. a *Hová készülsz, szívem...* kezdetű, 1660-ból való ének 3. sorából alakult. (RMKT XVII/3.102. sz.)

*

Márki István 1862-ben Sarkad vidékén, Bihar megyében gyűjtötte (vagy füzetből másolta?) az alábbi két mesterlegénydalt, melyekben a *Gondviselő édesatyám...* szakaszai, illetőleg motívumai fedezhetők fel:

1. Mester legény akkor hizik,
Mikor egy kis jó bort iszik,
Haragszik rá a mestere,
Mert nincs otthon a műhelybe.

2. Fölkél a mester jó korán,
Hát te legény dolgozol mán?
Én mest'uram nem dolgozok,
Inkább batyumba pakolok.
3. Be van a batyum pakolva,
A nadrágom föl van húzva,
Batyum szija a kezembe',
Ugy sétálok a herbergre.
4. Be van a város kerítve,
Jaj hogy megyek ki belőle?
Kedves rózsám közepébe,
Hogyan válhatok el tőle?
5. Majd elmegyek valamerre,
Valamely ország szélére,
Nem mondanak ott egyébnek,
Szegény vándorló legénynek.
6. Az erdön elesteledtem,
A batyumat levetettem,
Fáradt testem rája tettem,
Ott egy kicsinyt pihentettem.
7. Zsebemben van egy rosz bankó,
Most látom én, bús vándorló,
Megpróbálom a vándorlást,
Hegyen völgyön masérozást.
8. Én Istenem, adj kis szállást,
Mert megúntam a vándorlást,
Mert megúntam a vándorlást,
A keserves kutyagolást.

(MTAK RUI 8r. 149. 75–76. – Az 5. vsz. a *Gondviselő édes atyám...* 5. versszakának, a 8. pedig 13. versszakának variánsa. A 6–7. szakasz is ismert bujdosó motívumokat tartalmaz.)

1. Elment, elment az én párom,
Békességes uton járjon,
Ha visszajön, visszavárom,
Szomorú szivembe zárom.
2. Minden jókat már ezeknek
A vándorló legényeknek:
Békességes úton járást,
És gyönyörűszip vándorlást.
3. Oh én édes ifjúságom!
Rabbá tettél, amint látom,
Vasat visel kezem, lábom
Teéretted, gyöngyvirágom.
4. Majd elmegyek valamerre,
Valamely ország szélire,
Ott egyebet nem csinállok,
Keservesen sirdogálok.

5. Van még öt forintos bankóm,
Majd megeszem, majd megiszom,
Többet is ad a jó Isten,
Isten hozzád, édes kincsem.

(Uo. 63. – Az 1. szakasz elterjedt XVIII. századi szerelmi-bujdosó ének változata, legkorábbi, 1748-i szövege kiadva: Erdélyi Múzeum 1892. 553. A 2. és 4. szakasz a *Gondviselő édes atyám...* emlékével készült.)

*

A 3. versszak népköltési változata:

Jaj Istenem, hová legyek?
Idegeny földre hogy mennek?
Idegeny föld határába
Bujdosok, mint szegény árva.

(ECSEDI ISTVÁN: Hortobágyi pásztor- és betyár-nóták. Debrecen 1927. 137.)

*

Az 5. és 8. versszakból alakult szakasz gyakori a kéziratos közköltésben és a népköltészetben, legtöbbször vándorversszakként. Legkorábban a XVIII. század végi *Ráth Károly-ék.* 14–15. lapjain, egy 12 szakaszos szerelmi ének első szakaszaként:

Majd el megyünk valamere,
Valamelly ország szélére,
Fészket rakunk álma [!] fára,
Gerlitze madar módjára.

Az ERDÉLYI JÁNOS-féle gyűjtés anyagában is más szakaszok között kerül elének:

Árva vagyok, árva lettem...

3. Majd elmegyek valamerre,
Valamelly ország szélére,
Fészket rakni füge fára,
Sok irigyeknek dacára.

(MTAK Irod. 8r. 206/131. 10. sz. Kiadva: Népdalok és mondák III. 58. sz.)

Ki ki derül meg beborul...

2. Majd elmegyek valamerre,
Valamelly ország szélére,
Fészket rakok almafára,
Árva gerlicze módjára.

(MTAK Irod. 8r. 206/57. 1.)

Az ötösi halom alatt...

7. Majd el megyünk valamerre,
Valamelly ország szélire,
Rászállunk egy rózsza fára,
Árva gilicze módjára.

(MTAK Irod. 8r. 206/126. 52b.)

Megváltam én szeretőmtől...

Elmegyek én valamerre,
Valamely ország szélére,
Fészket rakok pálmaágra,
Árva gerlice módjára.

(ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. Pest 1847. 1. 158. sz.)

Későbbi gyűjtésekben:

Elmennék én valamerre,
Valamely ország szélére,
Fészket raknék pálmaágra,
Árva gerlice módjára.

(TÖRÖK KÁROLY: Csongrádmegyei gyűjtés. Pest 1872. 97. MNGy II.)

Már elmegyek valamerre,
Valamely ország szélére.
Fészket rakok ott egy fára,
Árva gerlice módjára.

(MAILAND OSZKÁR: Székelyföldi gyűjtés. Bp. 1905. 139. MNGy VII.)

Távolabbi változat a Néprajzi Múzeumban:

Szivárványos az ég alja...
Úgy elmegyek arra helyre,
Mellről madár sem jó ide,
Fészket raknék egy útszélre,
Fügefának tetejébe.

(Csíkmadaras, 1907. MSz 1170.)

Lásd még az *Ideje bujdosásimnak...* (189. sz.) VI. változatának 2. szakaszát is.

*

A 9., illetőleg 9–10. szakasz változataival több, különböző szövegű ének kezdődik:

Az ég alatt s a föld felett
Nincsen olyan árva, mint én,
A hegyek közt s a völgyek közt
Nem is termett olyan szegény.

(13 versszakos bánkodó szerelmi ének kezdőszakasza. *Benczédi György-ék.* 1814 körül. 9a–10a.)

Az ég alatt, a' föld színén
Nintsen olyan árva, mint én.
Nintsen nékem atyám, anyám,
Gondot visel az Isten rám.

(Árva leány panasza. *Sebestyén Gábor-ék.* 1809 körül. 60b–6la. Ugyanez: *Kelecsényi Gábor: Mulattatók tára.* 1832–1840. 121b.)

Az alábbi szöveg 4. szakaszában a *Gondviselő édes atyám...* „b”-vel jelölt versszakának emléke is megmaradt. (Különösen az V. változaté.)

1. Az ég alatt, a' föld' színén
Nincsen nagyobb árva, mint én.
Nincsen se' apám, se' anyám,
Ki gondot viseljen énrám.
2. Minden virág virágozik,
Csak az enyim hervadozik,
Hadd hervadjon, hadd száradjon,
Csak az isten el ne hagyjon.
3. Várda-város kies helység,
Benne lakik gyönyörűség,
Akárkinek gyönyörűség,
Csak énnékem keserűség.
4. Segélj-meg, oh, én-istenem,
'S legyél nékem te vezérem,
Hogy egy társat találhassak,
'S holtig véle maradhassak.

(MTAK Irod. 8r. 206/56. 46b–47a. Kiadta javítva ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. I. 166. sz.)

Még egy darab az Erdélyi János-féle népköltési gyűjtés anyagából:

1. Az ég alatt, a' föld színén
Nincsen olyan árva, mint én,
Nincsen nekem apám, anyám,
Gondot visel az Isten rám.
2. Meg kell a búzának fagyni,
A' sok essőtől lerogyni,
Olyan bágyadt az én szívem,
Hogy nincs nekem igaz hivem.

(MTAK Irod. 8r. 206/70. 5b.)

A népköltési változatokban már csak a 9. versszak 1. sora maradt meg, állandósult alakban:

Az ég alatt, a föld színén
Nincsen olyan árva, mint én.
Sirat engem a madár is,
Lehajlik értem az ág is.

(KÁLMÁNY: Koszorúk. Arad 1877. I. 78. 45. sz. – Szó szerint azonos, „Debrecen s több helyről”:

MNGy I. 262.)

Ugyanez Rábaközéből:

Az ég alatt, a föld színén
Nincs más olyan árva, mint én,
Értem hajlik még az ág is,
Engem sirat a madár is.

(EA 127. sz. 35.)

Erdélyben és Moldvában az árvaság panaszolására alkalmazták:

Az ég alatt s a föld színén
Egy sincs olyan árva, mint én;
Árva vagyok apa nélkül,
Árva biz én rózsám nélkül.

(KRIZA 353. sz.)

S az ég alatt s a föld színén
Több olyan árva nincs, mint én,
Árva vagyok apa nélkül,
Hétszer árvább anya nélkül.

(FARAGÓ JÓZSEF–JAGAMAS JÁNOS: Moldvai csángó népdalok és népballadák. Bukarest 1954. 270. Alig eltérő változata uo. 293.)

Jer bé a temető kertbe, írd fel a sírom kövire:
A világon, a föld színén olyan árva nincsen, mint én.
Árva vagyok apa nélkül, de még árvább anya nélkül,
Kérem az nagy Istenemet, hogy el ne hagyjon ingemet...

(LAJTHA LÁSZLÓ: Széki gyűjtés. Bp. 1954. 248.)

Az ég alatt, a föld színyén
Több nincs olyan árva mind én.
Árva vagyok apa nélkül,
Hétszer árvább anya nélkül.
Tízszor árvább jó társ nélkül.
A jó Isten az én apám,
Szűz Mária édesanyám,
Ők viselnek gondot rivám,
Hogy ne jussak bódórgássan,
Egyik ajtóról a másra.

Moldva, 1976. (BÁNDY SÁNDOR–FALUHELYI BÁLINT: Moldvai magyar daloskönyv. 80. sz.)

*

A 10. szakasz népi változatai erősen variálódnak, és más, bujdosó motívumokat tartalmazó szakaszokkal kapcsolódnak össze. Elsőnek egy XVIII. század végi énekeskönyv 6 szakaszos, a katonák keserves sorsán panaszolkodó énekéből idézzük:

Az katonák masíroznak...

3. Nints itt nekem atyám 's anyám,
A ki gondot viselne rám,
Az Ur isten az én Dajkam,
Ez visel gondot én reám.
4. Magyar Ország kedves hazám,
De idegen lettél hozzám,
Sem ebédem, sem vatsorom,
Az bú nélkül nints egy órá.

(Ráth Károly-ék. 6b–7a. Kiadta ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. III. 236. sz.)

Petrás Incze János az 1840-es években Moldvában jegyzett le egy hosszú éneket, amelyből két szakaszt (átírásban) mutatunk be:

Nincsen nekem apám s anyám,
Ki gondot viseljen reám.

A jó Isten édes apám,
Gondviselő legjobb anyám.

(DOMOKOS PÁL PÉTER–RAJECZKY BENJAMIN: Csángó népzene. Bp. 1956. I. 60.)

A KÁLMÁNY-gyűjtötte változatban az *Egy bujdosó szegény legény* (kötetünkben 188. sz.) és a *Bolondság volt...* (RMKT XVII/3 226) emléke is megmaradt:

Engöm hinak jövevénynek,
Szögény vándorló legénynek:
Én vagyok az a jövevény,
Messze földre kerü't legény.

Nem szólok én, csak hallgatok,
Mer' idegöny fattyú vagyok,
Idegöny föld az én hazám,
Mindön asszony édes anyám.

(Koszorúk 123.)

Domokos Pál Péter Moldvában gyűjtötte az alábbi népdalt:

Édesanyám, valahára
Viselj gondot az árvára

Mert én igaz árva vagyok,
S árvátul es árvább vagyok.

Nekem nincsen apám s anyám,
Ki gondot viseljen reám.

Vagyon nekem egy mostohám,
Ki még ügyet sem vet reám.

.....

(DOMOKOS PÁL PÉTER: Mert akkor az idő napkeletre fordul. Cluj-Kolozsvár 1940. 46. – Átírtuk köznyelvre.)

Három erdélyi népdal:

Ha kiindulsz Erdély felől,
Ne nézz rózsám visszafelé.
Szívednek ne legyen nehéz,
Hogy az idegen földre mész.

Idegen földre ne siess,
Ha a hazádban megélhetsz,
Idegen föld az én hazám,
Sok jó asszony édesanyám.

Idegen földön jártomban
Jutott nékem a bánatból.
Jut es nékem, amig élek,
Még a földön fejjel élek.

(Bartók Béla gyűjtése Csíkvacsárcsiban, MF 1015/c. BARTÓK BÉLA: A magyar népdal. Bp. 1924. 16. sz. csak az 1 vsz. szövegét közli.)

Idegen föld az én hazám,
Idegen az ember hozzám.

Szűz Mária édesanyám,
A jó Isten édesapám,
Ő jó gondot visel reám.

(Lajtha László gyűjtése Csíkban. MF 1597/c.)

Megengedje Szék városa,
Ha nem vótam jó lakosa.
Isten veled, édesanyám,
Nem viselsz több gondat reám.

(LAJTHA LÁSZLÓ: Széki gyűjtés. Bp. 1954. 196.)

A szakasz egy további változatát lásd az *Egy bujdosó szegény legény...* (188. sz.) jegyzetében közölt moldvai változatban.

*

A 12. versszak az alábbi három székely népköltési változatát ismerem:

Mikor bujdosni indultam,
Szinem se volt, úgy búsultam,
Kezem fejemre kapcsoltam,
Magamat úgy siratgattam.

Jártam járatlan utakon,
Ismeretlen országokon,
Tángálatlan határokon,
Tángálatlan határokon.

(Kadicsfalva, Udvarhely. VIKÁR-áttétel IX. 73. sz.)

Járok, bolygok az utakon,
Ismeretlen országokon,
Utat veszetettek szemeim,
Orcámon sűrű könnyeim.

Mikor hazul' elindultam,
Szinem sem volt, úgy búsultam,
Kezem fejemre kapcsoltam,
Én magamat úgy sirattam.

(HALÁSZ ANTAL: A hazatértek. A bukovinai magyarok kétszáz esztendeje. Nagyvárad 1941. 109.)

Tőtik a nagy erdő útját,
Viszik a székely katonát,
Viszik, viszik szegényeket,
Szegény székely legényeket.

Ugy elviszik szegényeket,
Honnét madár sem jó ide,
Viszik járatlan utakon,
S ismeretlen határokon.

(Bartók gyűjtése Csíkszenttamáson. MF 1025/a. Dallama *Felsütött a nap sugára...* kezdetű szöveggel kiadva: BARTÓK–KODÁLY: Erdélyi magyarság. Népdalok. Bp. 1921. 88. sz.)

*

A 13. versszak változatai számos népdalszövegben kerülnek elénk; Bartók és Kodály feldolgozásai révén talán ez a szakasz vált a legismertebbé a nagyközönség körében is.

Jaj istenöm, rendőj szállást,
Mett meguntam a bújdosást,
Idegön földön a lakást,
Éjjel-nappal a sok sírást.

(KRIZA 63. sz.)

... Akar lássak, akar se mást,
Úgy meguntam a bódorgást.
A bódorgást, s a bújdosást,
S az idegen földön lakást.

(DOMOKOS PÁL PÉTER–RAJECZKY BENJÁMIN: Csángó népzene. Bp. 1956. I. 38. – A szöveget köznyelvi alakra hoztuk.)

Meguntam én a vándorlást,
Más tűzhelyen vacsorálást,
Házról házra kolindálást,
Azt a soha meg nem nyugvást.

(MAJLAND OSZKÁR: Székelyföldi gyűjtés. Bp. 1905. 304. MNGY VII.)

Én Istenem, rendelj szállást,
Adjál egy kis megnyugovást.

(Uo. 305.)

Jaj Istenem, rendelj szállást,
Be meguntam a bújdosást.

Be meguntam a bújdosást,
Az idegen földön lakást.

Idegen földre ne siess,
Mer a hazádba megélhetsz.

A hazámba nem élhettem,
Idegen földre széledtem.

(Kadicsfalva, Udvarhely m. VIKÁR-áttétel IX. 84. sz.)

Meguntam már a bújdosást,
Hegyen-völgyön a mulatást,
Papot illet a szentírás,
Szegény legényt katonaház.

(SEBESTYÉN GYULA: Dunántúli gyűjtés. Bp. 1906. 273. MNGy VIII.)

Erdők, mezők, vad ligetök,
De sokat jártam bennetök!
Ott jártam én az vadakkal,
Sírtam a kis madarakkal.

Én Istenöm, röndölj szállást!
Möguntam már a bujkálást,
Sűrű erdőbe bujkálást,
Sík mezőbe a nagy futást.

(KISS GÉZA: Ormányság. Bp. 1937. 402.)

Agyon csaptam a viczispányt,
Mer' elszerette a rúzsám.

Kerestetett az vármegye,
De nem estem a kezibe.

Még azon nap eszaladtam,
Hegyet-vögyet összejártam.

Zód erdőbe estelettem,
Kitlim fejem alá tettem.

Kitlim fejem alá tettem,
Fáratt testem rávetettem.

Éfétájba fölíbrettem,
Szemem az égre vetettem:

Én Istenem, adgy megnyugvást,
Mert meguntam az vándúllást.

Az vándúllást, a sok bolygást,
A sok idegen országlást.

De a kijé' így szenvedek,
Lelkit a pokóra vessed!

(KÁLMÁNY LAJOS: Alföldi népballadák. Bp. 1954. 112.)

Jaj be hojszu az éccaka,
Talán meg se virjad soha.

Dehogy virjad! hajnal sincsen,
Az én búmnak vége sincsen.

Én Istenem, rendejj szállást,
Be meguntam a bódorgást!

Idegen földön a járást,
Más ember házán a lakást.

.....

(Gerlén, Moldva 1959. Néprajzi Közlemények 1960/1. 34–35.)

Ne menj, szívem, kételegve
Arra nagy idegen földre.
Le találol betegenni,
Ki tud, szívem, rivád nézni?

Vaj egy falást enned adni,
Vaj egy szóval megbiztatni.
Egy csepp vízzel megkínálni,
Egy csepp vízzel megkínálni.

Idegennek, jövevínnek
Nincsen becsüje szegínynek,
Idegen vagy, jövevín vagy,
Nincsen becsőd, mert szegín vagy.

Én istenem, rendelj szállást,
Min meguntam e kódorgást,
Idegen ajtókon járást,
Idegen ajtókon járást.

(Trunk, Moldova 1953. Romániai magyar népdalok. Közzéteszi JAGAMAS JÁNOS és FARAGÓ JÓZSEF. Bukarest 1974. 27–28. – A 3. szakasz az *Ideje bujdosásimnak*... kezdetű, kötetünkben 189. sz. alatt közölt ének 3. szakaszának változata. A szöveget a köznyelvi ejtéshez közelítettük.)

Úgy elmegyek, meglássátok,
Hogy a hírem se halljátok,
Ha halljátok, majd bánjátok,
Hozzám való gonoszságtok.

Én Istenem, adj nyugovást,
Békés földön való szállást,
Had múljon el a háborgás,
Meg az örökös bujdosás.

.....

(Lajtha László gyűjtése, Bogyiszló, Pest m. 1922. MF 2635/c.)

Herberkfater, aggyál szállást,
Mert meguntam a fechtolást,
Mert meguntam a fechtolást,
A sok kilincsnymogatást.

Minden falu édes hazám,
Minden asszony édes anyám,
Minden kislány feleségem,
Kivel a világon éltém.

(BODGÁL FERENC: Egy munkásdal változatai. 1953. 277–281. – További változatokkal.)

Erdő mellet estvéledtem,
Subám fejem alá tettem,
Összetettem két kezemet,
Úgy kértem jó Istenemet.

Én Istenem adjál szállást,
Már meguntam a járkálást,
A járkálást, a bujdosást,
Az idegen földön lakást.

Adjon Isten jó éjszakát,
Küldje hozzám szent angyalát,
Bátorítsa szívünk álmát,
Adjon Isten jó éjtszakát.

(Kodály gyűjtése, Pásztó, Heves m. KODÁLY ZOLTÁN: A magyar népzene. A példatárt szerkesztette VARGYAS LAJOS. Bp. 1952. 322. sz.)

Elindultam szép hazámból,
Hires kis Magyarországból,
Visszanéztem félutamból,
Szememből a könny kicsordult.

Bú ebédem, bú vacsorám,
Boldogtalan minden órám,
Nézem a csillagos eget,
Sírok alatta eleget.

Jaj Istenem, rendelj szállást,
Mert meguntam a bujdosást,
Idegen földön a lakást,
Éjjel-nappal a sok sírást.

(Bartók gyűjtése, Békésgyula. Uo. 117. sz. – Az 1. szakasz az *Ideje bujdosásimnak...* XI. változatában is megvan.)

Az „f”-fel jelölt, először a VI. változatban feltűnő versszakot egy XIX. század eleji vers szerzője használta fel szerzeményéhez. Legkorábbi szövege a *Némely elegyes dalok* c. énekeskönyvben (30a–b):

1. Kertemben van egy rósa fa,
Piros rósa vagyon rajta,
Hej rósa rósa, be szeretlek,
Ugy hogy szivemből ki sem vetlek.
2. Jaj be szegény legény vagyok,
Egy pénznek ura nem vagyok,
Kérnék kölcsönn, de nem kaphatok,
Mert nagy interest nem adhatok.
3. Ugyis mind szerentsétlenek
Mi nállunk a' nőtelenek,
Karjok az üress nyoszolyába,
Árnyékot ölelnek hijába.
4. Nosza tehát majd úgy tészek,
Feleséget szépen vészek,
Nem bánom, légyen ha szegény is,
Ha háztól való vagyok én is.

5. Azért is hát hugom asszony,
Légyen feleségem asszony,
Építsünk tsak a szereteten,
Boldogok leszünk mind a' ketten.
6. Nosza tehát szívem Martsa!
Éltünk' tsak Isten meg tartsa,
Majd a' télen még öszve kelünk,
Apró gyermekeket nevelünk.

Az Erdélyi János-féle népköltési gyűjteményben sok változata van; a 2., minket érdeklő szakasz szövege nem variálódott: MTAK Irod. 8r. 206/4. 7b–8a; Uo. 206/55/a. 3b.; Uo. 206/56. 54b.; Uo. 206/130. 9–10.; Uo. 206/168. Ez utóbbi kéziratban valamennyi sor nyolcassá változott; a 2. szakasz ilyenképpen:

Jaj de szegény legény vagyok,
Egy pénznek ura nem vagyok,
Kölcsön kérnék, de nem kapok,
Nagy interest nem adhatok.

(Egy ismeretlen helyen levő változatát kiadta ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. I. 47.)

A szakasz egyik változatát a *Rongyos a házam teteje...* kezdetű, Losonczy László: *Nyomoruság...* c. költeményén alapuló vers utolsó szakaszaként jegyezte le Kálmány Lajos:

Én hát most semmi sem vagyok,
Egy pénznek ura nem vagyok,
Köcsön kérnék, de nem kapok,
Mert idegön földön lakok.

(KÁLMÁNY LAJOS: Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 268.)

Néhány népköltési változat:

Vékony cérna kőménymag,
Jaj be szegény legény vagy,
Egy pénznek ura nem vagy,
Mégis olyan kevély vagy.

(KRIZA 471. sz., utolsó vsz.)

Jaj de nagyon szegény vagyok,
Egy pénznek ura sem vagyok,
Kölcsön kérnék de nem adnak,
Árva vagyok, árván hagynak.

(VIKÁR-áttétel. Pusztaföldvár, Békés m. MF 39/a.)

Olyan szegény legény vagyok,
Egy pénznek ura nem vagyok,
Köcsönkérek, úgy sem kapok,
Mert tudják, hogy szegény vagyok.

(Molnár Antal gyűjtése. Gyergyóújfalu, 1911. MF 1531/a.)

*

Az utolsó szakasz mintájára több szerző zárta versét:

Gyönyörű tavasz idő...

Ez az vége Enekemnek,
Ki neveztetem tsak egy szegény legénynek,
Bujdosó szegény jövevénynek.

(*Vízkeleti-ék.* 1764 k. Kiadva: ItK 1932. 177.)

Beteg vagyok testemben...

Ez az vége versemnek,
Engem kinek neveznek,
Keseredett szívűnek,
Életü keservessnek.

(*Dunántúli verseskönyv.* 1802. 30b–31a.)

Ej most élem világom...

Ez a vége versemnek
Kiről engem neveznek
Szomorodott szívűnek.
Élete kesergőnek.

(JANKOVICH MIKLÓS: Nemzeti dalok gyűjteménye. Kiadva: KÁLMÁNY LAJOS: Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 216.)

188.

Kéziratai:

I. Szentsei-dk. (1704) 108b–109b. – Címe: *Cantio Alia*. Kiad. THALY, Adal. I. 239–242; BUDA, SzD 117–118; VARGA, SzD 276–278; VARGA, KKK 89. sz. – A szöveg után: „Amen Finis.”

II. Bocskor-kódex (1716) 74a–75b. Kiad. THALY, Adal. I. 243–245. – A szöveg után: „Finis.”

III. Thoroczkai Zsigmond-ék. (1695 után) 30a–31b. – Az ének vége a kézirat csonkasága miatt hiányzik.

Az ének 1–2. szakaszából alakult a *Gondviselő édesanyám...* (187. sz.) XVI. változatának első szakasza.

Az 1–3. szakasz motívumaival kezdődik az alábbi, Petrás Incze János által az 1840-es években Moldvában leírt szöveg:

Ó szegény bujdosó legény,
Idegen földről jövevény,
Szennyes szakadozott ingben,
Fejér rojtos köpönyegben.

Ő meghúzta szegény magát,
Hol őt még a nap sem süti,
Nap sem süti világossan,
Még a hold is homályossan.

Napom, napom, fényes napom,
Süss még egyszer világosson,
Nem mindenkor homályosson,
Hogy hazámot ne sirassam.

Ha az erdőt levághatnám,
Szép hazámot megláthatnám,
Látom füstjét, de csak alig,
Hogy az égen feketéllik.

Nincsen nekem atyám s anyám,
Ki gondot viseljen reám,
Gondviselő szent úristen,
Csak ő visel gondot reám.

Én Istenem, valahára
Viselj gondot az árvára,
Hogy ne jusson búdosásra,
Egyik ajtóról a másra.

(DOMOKOS PÁL PÉTER–RAJECZKY BENJÁMIN: Csángó népzene I. Bp. 1956. 71–72. – A 3. szakasz XVII. századi variánsa: RMKT XVII/10. 262, népköltési variánsa: BARTÓK BÉLA: A magyar népdal. Bp. 1924.12. sz.)

Az 1. szakasz emléke néhány más versben is megtalálható:

Ittas vagyok, boros vagyok,
Haza mennék, de nem tudok,
A'ki tudja, mirt nem mondja,
Merre menjek én már haza.

Bort iszik a' szegény legény,
Mikor útnak indul szegény,
Ámbár olyan, mint a' Nap fény,
Bort iszik a' szegény legény.

(Komorótzsi Terka-ék., 1796/1810. 68b–69a.)

Bort iszik a' szegény legény,
Mikor utra indul szegény,
'S ha olyan is, mint a' napfény,
Mégis csak egy szegény legény.

Minden kintse tsak baltája,
'S vigasztaló furuglája,
Tüske bokor a' párnája,
A' madár is kiált rája.

Vissza tekint haza felé,
Szeretője háza felé,
Füstjét látja, de tsak alig,
Hogy az égen sötétedik.

(MTAK Irod. 8r. 206/192. 1a-b.)

Egy 1826-ban Makón összeírt énekeskönyvben (melyre Küllös Imola volt kedves felhívni figyelmemet) olvasható az alábbi szöveg (65b–66a), melyben kötetünk három bújdosóénekének egy-egy szakasza variálódott:

Bort iszik a szegény legény,
Mikor utazik ő szegény,
Ha ojan is mint az napfény,
Meg is tsak egy szegény legény.

Ideje bujdosasomnak,
Sok sűrű változasimnak,
Sok okai vagynak annak,
Sok [okai vagynak annak].

Esik eső zug a malom,
Bort iszik az én galambom,
Nem banom én tsak had igyék,
... hogy rollam gondolkod[gyék].

Erdő erdő de magas vagy,
Edes hazám de messze vagy,
Füstyit latom de tsak hallik, [!]
Hogy az égen setitellik.

El indultam onnét hazul,
Azt gondoltam, jomra fordul,
Nem fordult az nékem jomra,
Fordult szomoru orámra.

Ájatok meg hegyek völgyek,
Had panaszkodjak néktek,
Így van dolga a szegénynek,
Szegény vándorló legénynek.

En Istenem adj jo szállást,
De meguntam a vándorlást,
Idegen földön bujdosást,
Idegen földön bujdosást.

*

Főleg ez az ének ihlette Thalyt, amikor ugyanígy kezdődő hamisítványát megírta (Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1889. 410–411. A Thaly-féle szöveg folklorizálódott változata: KÁLMÁNY LAJOS: Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 21. sz.)

5 állapot = tehetőség, jó mód (SzT I. 247).

15 göcsöre = gebe (NySz) göthös (SzT IV. 641).

16 E sort nem értem. VARGA (idézett kiadásában) így értelmezi: most nem sokszor üli meg szőrin (nyereg nélkül) a lovat.

25 fehér – a lovat mondták így, mint a *Pajkos-énekben* is: Dúdó, fehér, dúdó...

53–54 E két sort nem értem, talán bort árult az énekes? – cégér = 1. kocsmároló jel, 2. kereskedő-jelvény (SzT).

II, 21 abverteis – a III. változat 25. sorában: eb verte is, ami alighanem téves értelmesítése a másoló által nem ismert (általunk sem ismert) *abvert* szónak.

189.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

I. Négy szép új világi énekek. H. n. 1785.

II. Öt világi énekek. H. é. n.

III. Hat világi énekek. H. é. n.

IV. Hat szép világi új énekek. H. é. n.

V. Szívetek újító bokréta (1770) V. sz. A 6–7., 11., 14–15. és 20–21. vsz. hiányzik. Kiad. VERSÉNYI GYÖRGY: Szívetek újító bokréta. XVIII. évszázadbéli dalgyűjtemény. Bp. 1914. 29–31.

VI. Jankovich Miklós: Magyar világi énekek (1789–1793) 35b–36a, 21b–22a. Jankovich előbb a 10–21. szakaszt írta le a 21b–22a lapra, majd Initium de Cantione 55a felirattal pótlólag leírta a

35b–36a. lapra az 1–9. szakaszt és a 10. szakasz 1–2. sorát. Nótajelzése: „Nota megjelentem panaszimat”. Kiad. THALY, VÉ I. 263–267 és Adal. I. 266–269.

VII. Bándi-ék. (1837) 20. sz. – Címe: *Más Nota Tulajdon 19.*

VIII. Kálmány-kézirat. – Kiadva: KÁLMÁNY LAJOS: Történeti énekek és katonadalok. Bp. 1952. 209–211. DÉGH LINDA jegyzeteiből idézzük: „1913 után Csanád-Apácán talált kézirat másolata. Eredetije elveszett, tehát leírásának korát nem tudjuk megállapítani.”

IX. Csíkmadarasi szöveg. – Bodon Pál 1907-ben Csíkmadarason gyűjtötte ezt a változatot. (MSz 1178.) A szöveg csak kevésbé tér el a ponyvaváltozatoktól, ezért valószínű, hogy közvetlen forrása nyomtatott vagy írott szöveg volt. A 14–17. vsz. hiányzik.

A fenti források szövege lényegében egyezik, a szakaszok sorrendje is azonos. Mindamellett a közös hibák száma kevés ahhoz, hogy a források összefüggése megállapítható legyen. Alapszövegül egy keltezett ponyvanyomtatvány szövegét választottuk, s javítottuk nyilvánvalóan hibás helyeit. – Az alábbi két forrás szövegét teljes egészében közreadjuk, minthogy idegen versszakokkal keveredtek:

X. Adorján Ferenc diáriuma (1778) 75a–b. – Címe: *Secvatur Alia*. Néhány nyilvánvaló tollhibát (távozásomkak, Istenen stb.) hallgatólagosan javítottunk.

XI. Erdélyi Tár nótáskönyve (1833–1835 k.) 31a–32a. – Kiad. ERDÉLYI PÁL: Kurucz költészet. Bp. é. n. 244.

Megvan a *Kopácsi-ék.*-ben (1822) is. (Magyar Képes Újság 1975. 8. sz.)

Az éneket, versfői szerint IANOTZI ANDRAS TSINALTA. Az I. és VI. forrásban olvasható nótajelzés egy XVII. századi szerelmi énekre utal. (RMKT XVII/3. 261. sz.)

Az ének 14. és 16–17. versszakának változata a *Bánátimnak örvényében...* kezdetű, 1664 nyarán keletkezett ének 1800 körül leírt változatának 9–11. szakasza. (RMKT XVII/10. 265.)

Egy 1801-ben leírt ének szövegébe az *Ideje bujdosasimnak...* 1–2. szakasza került be. A teljes szöveget közöljük:

1. Győzhetetlen szép kövaram,
Szemmilljemben ki vagj három,
A kereszt fan draga aron
Olltallmimmot tölled varom.
2. Read biztam en igyemmet
En Istenem en lellkemmet,
En szegen arva fejemmet
Tolled varam sedellmimet [!]
3. Ellensegim szabolazd meg,
Szandikomban tartoztasd meg,
Szegény fejem koronazd meg,
Menynyen fölldon bolldogits meg.
- (1) 4. Ideje bujdosasimnak
Eljöt mar tavorzasimnak
Sót okai vadnak annak
Szomorú valltozasimnak.
- (2) 5. Angallidot en Istenem
Küllldell hogj keserjen engem,
Utaidban vazerelljen,
Minden gonosztoll meg mentsen.
6. Edes kedves Erdellj ország,
Teged mar szep neped it hagj,
Edes kedves szep magjarsag,
Mondhatom mar en Istenem.

(*Czombó Mózes-ék.* 218–220. Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ: *Őszi harmat után...* Bukarest 1957. 204–205. – Más változatait Rákóczi Ferencnek tulajdonították az énekeskönyvek összeírói, lásd például KKK 224. sz.)

Bartók Béla Gyergyóújfaluban gyűjtötte az alábbi népdalt, amely a ponyvaszövegéből származik ugyan, de már jelentős változtatások figyelhetők meg rajta:

(1)	1.	Ideje bujdosásimnak
Eljött már utazásimnak,
Sok okai vadnak annak
Az én elbujdosásimnak.
	2.	Zöld az útnak a két szélje,
De bánatos a közepe,
Masérodzom búval benne,
Masérodzom búval benne.
	3.	A két lábam masérodzik,
A két szemem búsalkodik;
A két lábam masérodzik,
A két szemem búsalkodik.
	4.	Fejem felett az nagy felhő,
De nem abból hull az eső,
A két szemem sűrű felhő,
Mind onnét csurog az eső.
(3)	5.	Idehaza a legénynek
Nincsen becsüje szegénynek,
Mert itthon inkább kedveznek
Az idegen jövevénynek.
(4)	6.	Ha a tengeren túll menyek,
Ott es jó hírt-nevet szerzek;
Ha a tengeren túll menyek,
Ott es jó hírt-nevet szerzek.
(5)	7.	De itthon nem fogják tudni,
Szegény fejem él-e, hal-e,
Szegény fejem él-e, hale,
S az életbe módja van-e?
(16)	8.	Isten veled, jó pajtásim,
Barátim s felekezetim!
Akik velem jót tettetek,
Isten fizesse meg nektek!
(17)	9.	Akik velem jót tettetek,
Isten fizesse meg nektek,
Hosszabítsa meg éltetek,
Hogy ötet dicsérhessétek!
(2)	10.	Angyalidat, én istenem,
Küldjed, vezerijjen engem,
Hogy őrizjen, s óltalmazjon,
Ahol nem ismérnek engem.

- (21) 11. Áldás a szentháromságnak,
Isten fia szent anyjának,
Ki angyalt küld kalauznak,
Az igaz úton járóknak.

(BARTÓK BÉLA: A magyar népdal. Bp. 1924. 188. sz.)

Az *Ideje bujdosásimnak...* 2. szakaszának változata a *Bolondság volt...* kezdetű, Kodály által Gyergyóújfaluban gyűjtött népdal 3. szakasza:

Angyalidot én Istenem
Küldjed, hadd kísérjen engem,
Utaimba vezéreljen,
Minden gonosztól megmentsen.

(Néprajzi Múzeum, MF 1267/c. Első két szakaszát lásd: RMKT XVII/3. 673.)

A 3. szakasz népdalváltozata Udvarhelyszékről:

Idegön földre ne siess,
Hogyha hazádba megélhetsz.
Idegönnek s jövevének
Nincsen böcsüje szegének.

(KRIZA 197. sz.)

A szakasz egy másik népköltési változatát a *Gondviselő édesatyám...* (187. sz.) jegyzetében, a 13. szakasz variánsai között közöljük.

A XI. sz. alatt közölt szöveg változata:

Kibujdostam országombul,
Híres kis magyar hazámbul,
Viszanéztem félutamrul,
Szememből könyvem kitsordult.

Halgasatok hegyek, völgyek,
Had panaszkodjam nektek,
Hogy az szegény katonának
Miképpen vagynak sorjay.

Panaszolkodom tisztemnek:
Nintsen ereje testemnek.
Morgo száját rám forditya,
Atta-teremtettett mondja.

.....

(*Kopácsi-ék.* [1822–1825] 70–71., 28. sz. Kiad. KATONA IMRE, Bács-Baranyai Hírlap – Dunatáj 1977. szept 20. – A szöveg az énekeskönyvet összeíró Csöbrös István által szerzett versszakokkal folytatódik.)

A XI. sz. alatt közölt szöveg 1. szakaszának Békésgyulán gyűjtött változatát lásd a *Gondviselő édesatyám...* (187. sz.) 13. szakaszának variánsai között. Ugyanezt a szakaszt Gyimesen az alábbi formában találták:

Elindultam szép hazámbúl,
Híres kis Magyarországbúl,
Visszanéztem fél utambúl,
Szememből a könny kicsordult.

Egy könnyem hullt bujdosásaimért,
Egy könnyem hullt a jó pajtásaimért,
Egy könnyem hullt apámért, anyámért,
Többi hullott a régi babámért.

(MSz 1490.)

A XI. szöveg 2. szakaszának népköltési változata:

Hegyek, völgyek között állok,
Szívemet öli a bánat;
Hegyek, völgyek, állatok meg,
Hogy panaszkodjam meg nektek.

Engem anyám megátkozott,
Mikor a világra hozott.
Azt az átkot mondta reám:
Ország-világ legyen hazám!

Ott se legyen megállásom,
Csipkebokor a szállásom.
Ott se legyen megállásom,
Csipkebokor a szállásom.

(KODÁLY ZOLTÁN: A magyar népzene. A példatárt szerkesztette VARGYAS LAJOS. Bp. 1952. 191. sz.)

190.

Kéziratai:

I. OL Kapuváry-lt. 7. cs. – Versfői: BAROT JANS.

II. Világi énekek és versek (1800) 18a–b. – Címe: N° 31°. Versfői: BAROTI JASN.

III. Furuglys-ék. (1764) 25–28. – A 2. vsz. a 7.-nek, az 5. sz. vsz. a 16.-nak a változata. Az 1. és 3–5. vsz. az előző szám alatt közölt énekből való. A 6. szakasztól kezdve a versfők a BAROTÉ JANOS szöveget adják.

IV. Alsókubini-kt. (1782 k.) 1a. – Csak az 1–5. vsz. Lehetséges, hogy a szöveg folytatása csak a zavaros mikrofilmen hiányzik.

V. Jankovich Miklós: Magyar világi énekek (1789–1793) 13a. – Címe Jankovichtól származhat: „Idegen jövevény nyomorusaga.”

VI. Czombó-ék. 34–35. Az ék. 1772 körüli, nem Czombó Mózes által leírt részében. Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után... Bukarest 1957. 149–150.

VII. Vikár-másolat. EA 2299. 209. – A másolaton levő megjegyzés szerint „régí kéziratból”. A versfők szerint az ének szerzője Baróti János, akiről nevén kívül semmit sem tudunk.

Az ének néhány versszaka megvan a következő szám alatt közölt, *Bujdosik, bujdosik...* kezdetű énekben is. (Lásd az ottani jegyzetet!)

Két XVIII. századi kesergő ének ugyanazzal a strófával kezdődik, mint Baróti János éneke. Mindkét éneknek közöljük egy-egy változatát:

1. Boldogtalan sorsa siralmas életemnek
Arad napról napra gyötrelme lelkemnek,
Nem virrad fel soha vig kedve életemnek,
Ujjúi nagy banattya szomorú szívemnek.

2. Buban én életem siralomban habzik,
Örömem pálmája soha nem virágzik,
Sokan én keserves életemet nézik,
Azzal azoknak irigysége hizik.
3. Szerentsétlenségem holtamig siratom,
Mely gyász, melyet szívem visel, ha fontolom,
Egész életemet hogyha meggondolom,
Nem egyéb tsak bánat, s szív agadolom.
4. Minden állapotom félelem, reménség,
Szerentsém állása reméntelen kétség,
Vége szándékomnak kin lesz vagy nyereség,
Nem tudom, hervadok, környül vött sok inség.
5. Oh mert szerentsémet szél vészek tanalják,
Titkos ellensegim futasimat allyak,
Valyon eiletemet de minek sajnallyák,
Kiknek nem vétettem, azok ostromollyák.
6. Ily sok szenvedésben hogy kelletik elnem,
Unalmas napjaim magamban töltenem,
Enyi sok gyötrelmem s bánatok közt elnem,
Igy kell életemet látam el végezmem.

(*Világi énekek*. 1764. 101–104. – Megvan még: *Erdélyi-ék*. 1779. 52. – *Dávidné Soltári* 1790–1791. 109. – *Wén József-ék*. 1809-1810.12–13. – *Bándi Péter-ék*. 1837. 21.)

Egy meg epedett szívnek siralma

1. Boldogtalan sorsa siralmas életemnek
Árad napról napra gyötrelme lelkelemnek,
Nem virrad fel immár vig napja kedvemnek,
Ujjul nagy bánatja szomorú szívemnek.
2. Jaj nem tanálhatok semmi vigasztalást,
Mivel hogy szívemben érzek nagy meg romlást,
És hogy e valaha vehessen vidulást,
Nem találász én elmém modot s szabadulást.
3. Keserves fájdalom, mellynek orvosságát
Senki nem tudhatya valóságos okát,
Hanem tsak az, aki maga érzi sujját,
Es ki nem mondhatya szívének fájdalmát.
4. Én vagyok így olyan, ki titkon kesergek,
Ámbátor ha látszik, hogy néha nevetek,
Nints tellyes öröömöm, kinomban epedek,
Vig napokat immár soha nem reméllek.
5. Ambátor az egész világ kintsét nyerjem,
Aranyát, ezüstyét magamévá tégyem,
Tellyes vig öröömöm, tudom, hogy nem leszen,
Mig fel nem talállya contentumát szívem.

6. Sok keserves bus szív ha szerét tehetné,
Szerentsétlenséget ha meg terithetne,
Örömost mindenét azért ki fizetné,
Szükölködő lenne, tsak hogy meg nyerhetné.
7. Énis szerentsémet holtomig siratom,
Szivemnek fájdalmat hogy ha el gondolom,
S egész életemet ha jól meg fontolom,
Nem egyéb, hanem tsak bánat, aggodolom.
8. Hogy sem azt szenvedjem, kész vagyok éltetem
Halálnak áldozni, tsak hogy hiv szivemet
Példának fel tégyem s holtam után légyen
Vezére azoknak, kik követnek engem.

(Rákosi Sámuel Holmija. 1791. 166a–b. – Egyéb előfordulásai: Vutskits-ék. 1798. 109. – Jánosi Sándor-ék. 1802. 91a. – Világi énekek. 1818. 9b. – Demjén Sámuel-ék. XIX. sz. 1. fele. 9–10.)

191.

Kéziratai:

I. Jankovich Miklós: Magyar világi énekek (1789–1793) 33b–34a. A vers fölött: „Bujdosó ének. össze kevert ex 20–21.” A kézirat 13a lapjára utal, ahol 20. sz. alatt a *Boldogtalan sorsa...* kezdetű ének (kötetünkben a következő sz. alatt), és a *Bujdosik, bujdosik...* II. változatának szövege található.

II. Uo. 13a. Címe: *Bujdosó éneke*. Az I–II. változatot összeolvastva és a 9. szakaszt kihagyva kiadta THALY, VÉ I. 221–224.

III. Dunántúli verseskönyv (1802) 21a–22a.

IV. L. J. énekeskönyve (XIX. sz. 1. fele) 139b–140b. – Címe: 227. *Ének*.

V. Kopácsi ék. (1822–1825). Kiad. PATAKY ANDRÁS, Magyar Képesűjság (Zágráb) 1975. július 1. 13. sz. 23. – A közlő a szöveg énekeskönyvbeli helyét így adja meg: „A daloskönyv első 14 oldala egész füzérre való bujdosóéneket tartalmaz. Helyhiány miatt csak egy részletét közlöm.” Kiadásunk Pataky András közlésén alapul. – E változat 6–10. és 12. szakasza – amint erre a közlő is utal – az énekeskönyvet összeíró Csöbrös István paraszt származású katona szerzeménye. A 11. vsz. változatait lásd: RMKT XVII/3. 593. A 17. szakasz azonos annak a rabéneknek első szakaszával, amelyet a *Czombó-ék*. 1772-ben másolt részéből közölt KOCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után... Bukarest é. n. 155.

VI. Makói-ék. (1826) 67a–b.

Az ének versszakai keveredtek a Boldogtalan sorsa... kezdetű, az előző szám alatt közölt ének versszakaival: 6. vsz. = I, 5. vsz.; 7. vsz. = I, 1. vsz.; 9. vsz. = I, 9. vsz.; 10. vsz. = I, 8. vsz.; 1–3. vsz. = III, 1., 3–4. vsz.

Népköltési változatainak két főtípusa van. Az egyik a 9–11. szakaszból alakult. Néhány példája:

Sirass édesanyám, míg előttd járok,
Azután ne sirass, ha útnak indulok.
Tudja a jóisten, hogy hol lesz halálom,
Erdőn-e vagy mezőn, vagy a tengerparton?

Ha az erdőn lészen, ki temet el engem?
Eltemetnek engem az erdei vadak,
Megsiratnak engem az égi madarak,
Megsiratnak engem az égi madarak, (!)
Tengernek két partja koporsóm is lészen,
Tengernek zúgása a harangszóm lészen.

(Énlaka, Udvarhely. VIKÁR-áttétel VII. 348/a.)

/:Ehol én elmenek, Még a fák es sirnak,:/
/:Gyenge ágairól Levelek lehullnak,:/
/:Hulljatok levelek, Takarjatok ingem,:/
/:Mert ez én édesem Sirva keres engem,:/
/:Sirass rózsám, sirass, Mig előtted láthatsz,:/
/:Hol lesz e halálod, Hol lesz e halálod:/
/:Erdőben, mezőben, Tenger közepiben,:/
/:Ez apró halacskák Lesznek temeteim,:/
/:Ez égi madárcák Lesznek énekeim,:/

(Trunk, Moldova, 1987. BÁNDY SÁNDOR–FALUHELYI BÁLINT: Moldvai magyar daloskönyv. 107. sz.)

Sirass anyám, sirass, mig előtted járok,
Azután ne sirass, ha útnak indulok.

Búsulni nem tudtam, de már megtanultam,
Idegen országban igen elhervadtam.

Nem tud anyám, nem tud, hol lesz az halálom,
Erdőben, mezőben, vagy a Duna-parton.

Koporsómnak alja az kerék vágása,
Koporsóm teteje cserfának levélje.

Kisérőim lesznek az erdei vadak,
Siratóim lesznek az égi madarak.
Elhagytam hazámat, elhagytam anyámat,
Az árnyék világnak eladtam magamat.

(Nyitra. MTA Népk. 92. 22.)

Sirass rózsám, sirass, amig előtted látsz,
Mert csak Isten tudja, hol leszen halálom,
Erdőbe, mezőbe, tenger fenekibe,
Tengernek feneke az én vetett ágyam.

Veress keramida az én fekvő párnám,
Az apró halacskák az én háló társam,
A veress hangyácskák lesznek megevőim,
S az égi madárcák elénekelőim.

(Trunk, Moldova. DOMOKOS PÁL PÉTER: Moldvai magyarság. Bp. 1941. 299.)

Csonka változatai, melyekben csak a 10–11. versszak emléke maradt meg:

Sirass éldes anyám, mig előtted járok,
Mer aztán sirathatsz, ha tőled elválok.
A jó Isten tudja hol történ halálom,
A jó Isten tudja hol történ halálom.

Az én ágyam lába rozsmarint a fája,
A felső deszkája ezüstbe van vágva.

Kodály, Gyergyószentmiklós, 1910. MF 1262a. Kiadva a második, hiányos szakasz híjával: BARTÓK–KODÁLY: Erdélyi magyar népdalok. Bp. 90. sz. és BARTÓK: A magyar népdal. Bp. 1924. 3. sz. Ez utóbbi közlésben a jelzet sajtóhibásan: 1272a.)

Sirass anyám, sirass, mig előtted állok,
Met ugyan nem tudom, hol leszen halálom.
Erdőn-e, mezőn-e, tenger tetején-e?
Tengernek feneke az én derekaljam,
Tengernek teteje az én takaródzóm,
Kígyók, békák szemik s az én égő gyertyám.

(FARAGÓ JÓZSEF–JAGAMAS JÁNOS: Moldvai csángó népdalok és népballadák. Bukarest 1954. 296.)

Sirass anyám, sirass, mig előtted járok,
De aztán ne sirass, ha útnak indulok.

Lesznek siratóim az égi madarak,
Kik eltemettetnek, az erdei vadak.

Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én kedvesem sirva keres engem.

(Győr. ERDÉLYI JÁNOS: Népdalok és mondák. III. Pest 1848. 76.)

Két további változat érdekessége, hogy egyéb versszakai a XVII. századi szerelmi közköltés alászállt változata. (Vö. RMKT XVII/3. 269, illetőleg 102. sz.)

Szomorú jaz idő meg akar változni,
Szomorú ja szívem el akar búdosni.

Bujdosó nem voltam apámétt s anyámétt,
Bujdosóvá lettem a katonaságétt.

Sirathatod magad gyenge éfiacska,
A szekered rúdja kihajlott az útra.

De nem tudom mire jóra-e vagy rosszra,
Jóra-e vagy rosszra vagy hóttig bánatra.

Sirass anyám, sirass mig előtted járok,
Azután ne sirass, ha tőled megválok.

Megsiratnak engem az égi madarak,
S eltemetnek engem az erdei vadak.

Az hol én eljárók, még a fák es sirnak,
Gyenge ágairól levelek lehullnak.

Hulljatok levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én éldesem mást szeret, nem engem.

(Bukovina 1933. Eth. 1935. 127.)

Ki tudja hol leszen az én meghalásom?
Erdőn avagy mezőn vagy a puszta tájon?
Majd ha beteg leszek, ki fog megsiratni?
Meg talállok halni, ki fog eltemetni?

Tengernek nagy partja koporsóm oldala,
Tengernek mélysége koporsóm feneke.
A tenger halai lesznek siratóim,
Az égi madarak lesznek kesergőim,
Tenger sűrű habja leszen szemfődelem.

(Zetelaka, Udvarhely. VIKÁR-áttétel X. 150. – Ugyanez a szöveg, néhány variánssal: Székelyföldi gyűjtés. Bp. 1882. 206. MNGy III.)

A másik típus a 11. szakasz változatával kezdődik:

Istenem, Istenem, hol léssz a halálom,
Erdőn-e vaj mezőn, vaj pedig tengeren?

Ha erdőn veszek el, ki temet el engem?
Ha tengeren veszek, ki sirat meg engem?

El is eltemetnek az erdei vadak,
Meg is megsiratnak az égi madarak.

(MAJLAND OSZKÁR: Székelyföldi gyűjtés. Bp. 1905. 307. MNGy VII.)

Istenem, Istenem, hol lesz a halálom,
Erdőn-e vaj mezőn, vaj pedig tengeren?

Ha tengeren veszek, végtire elveszek,
Apró halacskáknak eledele leszek.

Harangszóm is lészen: Küküllő zúgása,
A temető dombom Tiszának két martja.

Ha erdőn veszek el, ki temet el engem?
El is eltemetnek az erdei vadak,
Meg is megsiratnak az égi madarak.

(Oroszhegy, Udvarhely. EA 2299. – Első két szakasza: BARTÓK-KODÁLY: Erdélyi magyar népdalok. Bp. 1922. 41. sz.)

Istenem, országom, hol lesz meghálásom?
Erdőn-e vagy mezőn vagy a pusztaságon?

Ha erdőn meghalok, megesznek a vadak,
Kikésérnek engem az égi madarak...

(Nábrád, Szatmár. MF 2597/a.)

A nagyközönség körében az alábbi változat vált a legismertebbé:

Sirass éldesanyám, mig előttem járok,
Mer aztán sirathatsz, ha tőled elválok,
A jó isten tudja, hol történ halálom,
A jó isten tudja, hol történ halálom.

Istenem, istenem, hol leszen halálom,
Erdőn-e, vaj mezőn, vaj pedig tengeren?
Ha erdőn veszek el, ki temet el engem,
Ha tengeren veszek, ki sirat meg engem.

El is eltemetnek az erdei vadak,
Meg is megsiratnak az égi madarak,
Tengernek nagy habja szemfedelem leszen,
Tengernek zúgása harangszó is leszen.

Ez a változat úgy keletkezett, hogy Kodály az általa Gyergyószentmiklóson gyűjtött változatot (lásd fentebb) kiegészítette a Majland Oszkár gyűjtötte változattal (lásd fentebb), és további két sorral, melynek szó szerinti népköltési megfelelőjét nem találtam. Vargyas Lajos ezt a művészi célokra kompilált szöveget közölte (KODÁLY ZOLTÁN: A magyar népzene. A példatárt szerkesztette VARGYAS LAJOS. Bp. 1952. 178. sz.), lelőhelyként az első szakasz sajtóhibás fonográfjelzetét (1272a) adva meg. (BERECZKY JÁNOS–DOMOKOS MÁRIA–OLSVAI IMRE–PAKSA KATALIN–SZALAY OLGA: Kodály népdalfeldolgozásainak dallam- és szövegforrásai. Bp. 1984. 34, 195.)

A 9. szakasz motívuma („erdei vadak – égi madarak”) igen gyakori a népköltésben is. Számtalan előfordulása közül csak néhányat idézünk:

Ha meghalok kerek erdő mellett,
Senki meg ne sirasson engemet.
Megsiratnak az égi madarak,
Eltemetnek a mezei vadak.

(Réde, Veszprém vm. EA 121. 27a.)

Ma meghalok idegen országba,
Még a se lesz, aki megsiratna.
Megsiratnak az égi madarak,
Eltemetnek az erdei vadak.

(Kibéd, Marosszék. Ethn 1906. 303.)

Falu vigin van egy jegenyefa,
A'ra van egy betyár felakasztva;
Ha leesik, megeszik a vadak,
Megsiratják az égi madarak.

(SZENDREY ZSIGMOND–KODÁLY ZOLTÁN: Nagyszalontai gyűjtés. Bp. 1924. 92. MNGy XIV.)

A 7. versszaknak két népköltési változatát ismerem:

Boldogtalan sorsa siralmas éltömnek,
Árad napról-napra bánatja szívemnek,
Nem virad föl többet vig napja éltömnek,
Mert végire jártam szabad éltömnek.

(Stb. még három szakasz. KÁLMÁNY LAJOS: Szeged népe. III. 14–15.)

Nem arról hajnallik, amerről hajnallott,
Magam sorsa felől szomorú hirt hallok.

Árad napról-napra bánatja szívemnek,
Már végire jártam szabad éltömnek.

(Ehed, Maros-Torda. BARTÓK BÉLA: A magyar népdal. Bp. 1924. 4. sz.)

KALENDÁRIUMI VERSEK

Kötetünk 192–206. száma alatt az 1686–1701 között megjelent, s ma még hozzáférhető kalendáriumok versanyagát közöljük. Az 1701-es naptárak versei 1700-ban vagy még korábban keletkeztek, így feltétlenül a kötet korszakhatárai közé esnek. Ha bizonyos darabok korábbi naptárakból való, jelentősebb változás nélküli átvételek, azokat nem közöljük újra, az adott naptár egyéb verseinek közlésekor a jegyzetben feltüntettük az itt elhagyott versek RMKT-beli megjelenésének adatait.

Itt említjük meg az 1698-as löcsei kalendárium (RMK I. 1532.) *Prognostica Perpetua*jának tizenkét, (A' Szőlő és Vetemény veszedelemben áll), illetve a *Jövendölés a karácsonyról* c. versének hét versszakát (Jó Telet és Tavaszt, száraz Nyarat térszen), amelyekre időrendi helyén – más, kiadatlan vers híján – nem tudunk hivatkozni, s amelyek az RMKT XVII/11. 712–714. lapjain olvashatók.

Az 1701-es kolozsvári kalendárium (RMK I. 1626/a.) versbetéte korábbra datálható, így l. kötetünkben a 100. l) sz. alatt.

A jegyzetekben igyekeztünk rámutatni azokra a szövegösszefüggésekre, amelyek az itt közölt szerzeményeket a korábbi naptárversekhez vagy más műköltői alkotásokhoz fűzik.

192.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Csíksomlyó 1686.

Az 1686-os csíksomlyói kalendárium hónapversei az 1680-ra szóló nagyszombati naptár hónapverseit veszik alapul – a februári első két sorát kivéve, mely eredetinek tűnik, vagy máshonnan kölcsönzött –, s azokat az eredeti kontextusból kiszakítva helyezik új szerkezetbe. (Az 1680-as nagyszombati naptár verseit l. RMKT XVII/11. 724–728.)

A vers egyes sorainak naptártörténeti előzményeit, illetve a két naptár versei közötti eltéréseket l. RMKT XVII/11. 881–882.

Az 1686-os csíksomlyói kalendárium hónapverseit követő *Prognostica Perpetua* az 1677-re szóló kolozsvári kalendárium azonos típusú verseit veszi át. Szövegét l. RMKT XVII/11. 717–718. Azzal a különbséggel, hogy az ott romlott szövegűnek tűnő 40. sort („Hidd-el az esztendő csak fél szerű felé”) az alábbi, érthetőbbre javítja: „Hidd-el, hogy a' bornak nem lesz bő termése”.

13 homlittas – szőlővesszőket bújttass.

16 meczhedd az üröket – herélheted az üröket, a kosokat.

31 vemhek – csikók.

193.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kalendárium. Lőcse 1693. C7b.

II. Kalendarium. Kolozsvár 1693.

Vö. Horatius: *Epist.* I. 12. 5–6.: „si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil / divitiae poterunt regales addere maius.”

194.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1695.

195.

Nyomtatott kiadása: **Kalendárium**. Kolozsvár 1695.

A versek az ez évről szóló „Rövid Astrologiai Visgalas” betétversei.

2 Sobrák – zsobrák, fősvény, zsugori.

4 valamit eltekint – amire csak ránéz.

7 megtsökönt – megfogyatkozott.

196.

Nyomtatott kiadása: **Kalendariom**. Lőcse 1695.

Decemberre nem készült hónapvers. Az alább jelzendő helyeken a naptárkészítő Beniczky Péter *Magyar Rithmusok* c. művének második részét, *A közönséges magyar példa beszédekről* címmel megverselt közmondásgyűjteményt használta fel.

A naptár asztrológiai versei Tél, Tavasz, Nyár, Ősz sorrendben pedig Beniczky *Az esztendőnek négy részeinek mivoltáról* c. versének négy strófáját közülük újra, a lőcsei típusú szövegahagyományt követve. (Vö. RMKT XVII/12. 213–214, illetve 743.) L. a 199. sz. vers jegyzetét is!

3–11 L. Beniczky gyűjteményének 766–774. sorát! (RMKT XVII/12.164–165.)

12–17 L. Beniczky gyűjteményének 1570–1575. sorát! (Uo. 191.) A naptárkészítő a szakasz első három sorát elhagyta.

18 Egy szótaggal hosszabb sor.

21–23 Beniczky gyűjteményének 58–60. sora által inspirált sorok. (Uo. 141.)

27–32 Beniczky gyűjteményének 1927–1929., illetve 1933–1935. sorát módosította némileg a kalendárium összeállítója.

A strófa középső három sorát elhagyta. (Uo. 203.)

33–41 Beniczky gyűjteménye 2035–2043. sorának némi módosítása. (Uo. 206.)

48–53 Beniczky gyűjteménye 1828–1833. sorának némi módosítása. (Uo. 199.) A strófa utolsó három sorát elhagyta a naptár összeállítója.

197.

Nyomtatott kiadása: **Kalendárium**. Kolozsvár 1696.

A hónapversek az 1631-es kolozsvári kalendárium azonos jellegű darabjaival mutatnak erős rokonságot. (Vö. RMKT XVII/9. 545–546.)

1 Pál fordulása jan. 25-re, Vince napja jan. 22-re esik.

3 Űszögös Szent Péter febr. 22-én, Mátyás napja febr. 24-én van.

8 rajt – méhrajt.

11 Medárdus napján – Medárd napja jún. 8-án van.

13 Jakab ’s Kis Aszszony – július, augusztus.

14 Szent Mihály napjai – szeptember.

15 Szent Bertalan – aug. 24.

18 Simon Júda – okt. 28.; Szent Mártonig – nov. 11-ig.

20 Szent Márton napján háború van – nov. 11-én égiháború, vihar van.

198.

Nyomtatott kiadása: **Kalendárium**. Kolozsvár 1696.

8 takarsz – gyűjtesz, betakarítász.

9 Nem adnának Hét Télen-is el – Hét télért sem adnának.

199.

Nyomtatott kiadása: **Kalendariom**. Lőcse 1696.

Január, március, május, szeptember és december hónapok után nem olvasható vers.

A naptár asztrológiai versei azonosak az 1695. évi löcsei kalendárium asztrológiai verseivel. Mivel azok Beniczky *Az esztendőnek négy részeinek mivoltáról* c. versének négy versszakát Tél, Tavasz, Nyár, Ősz sorrendben közlik újra, szövegüket itt – mint a 196. sz. versnél sem – nem adjuk. (Vö. RMKT XVII/12. 213–214.)

A kalendárium hónapversei – július kivételével – Beniczky Péter *Magyar Rithmusok* c. művének második részéből, *A közönséges magyar példa beszédekről* címmel megverselt közmondásgyűjteményből válogat szemelvényrészleteket. (L. Beniczky gyűjteményének 64–69., 85–96., 217–222. és 355–366. sorát!)

200.

Nyomtatott kiadása: **Kalendárium**. Kolozsvár 1697.

Az egyes hónapok után versszakokra bontva található a hol Kaposi Sámuelnek, hol Tótfalusi Kis Miklósnak tulajdonított *Brevis Ethica* c. vers. (Vö. RMKT XVII/9. 447–448.) Valószínű azonban, hogy a vers 1660 előtt készült, s az 1660-as kolozsvári kalendáriumban már fellelhető volt. (Uo. 732.)

5 Húshagyó kedd a húsvét előtti hetedik vasárnapot követő kedd.

6 Nagyböjt ideje a hamvazószerdától húsvétig terjedő hat hét.

12 hó-harmat – Baranyában és a székelyeknél a deret, zúzmarát hívták hóharmatnak.

13 Húsvét napja a márc. 21-ét követő első holdtölte utáni vasárnap.

16 Porcéd – disznód.

17 Orbán – máj. 25.

20 Pünkösd a húsvét utáni hetedik vasárnap.

21 Szent János (Iván) – jún. 24.

23 helyt – helyett.

25 Sárlos Boldog Aszszony – júl. 2.

27 Jakab – júl. 25.

29 Bóldog Aszszony – Nagyboldogasszony, aug. 15.

33 Búga – gubacs; vagy a napraforgó tányéra.

201.

Nyomtatott kiadása: **Kalendárium**. Kolozsvár 1697.

8 Azaz: még az Isten sem képes mindenkinek egyaránt tetszeni, kedvében járni.

202.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Debrecen 1698.

Közlésünkben elhagytuk a kiadvány *Prognostica Perpetua* verseit, mivel azok az 1675-ös löcsei naptárból már közölve lettek. (Vö. RMKT XVII/11. 712–714.) Ugyancsak elhagytuk a *Jövendölés karácsonyról* hét strófáját, melyek ugyanarra a kiadványra vezethetők vissza, s így már szintén napvilágot láttak. (Uo. 714–715.)

2 Urára igazittya – urához küldi.

4 dedergést – didergést; étét – ételét, étkét.

6 vas törrel – csapdával.

8 küllő – harkály.

10 Csüri – csüre; Rovását hoszszabbittya – a csürbe beszállított termésről készített rovást, feljegyzést szaporítja.

14 Abárlásra – kövesztésre, főzésre.

203.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1698.

11–14 Ha húsvét és pünkösd között nem esik az eső, szűkösen lesz kenyér.

26 Ptrücsök hívokodik – a tücsök nem dolgozik. – E sorok a tücsök és a hangya jól ismert esopusi meséjét idézik.

204.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Kolozsvár 1699.

b) 1 Az év szekéreként való metaforikus ábrázolása nem volt ritka a korban, találós kérdésben is szerepelt, naptárversben is találkozhattunk vele. (L. a 100. l) sz. vers jegyzetét kötetünkben!)

4 oda kerül elő – oda jut vissza.

205.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Bártfa 1701. A vers a *Sokadalmok* c., a vásárok dátumait közlő rész előtt áll.

Ugyanez a vers található meg az 1701-es debreceni és az ugyancsak 1701-es lőcsei kalendárium azonos helyén is. (RMK I, 1621., 1634.)

3 szívesen – szívből.

5 történetből – véletlenül.

206.

Nyomtatott kiadása: **Kalendarium**. Debrecen 1701.

Az e naptárban is szereplő versbetétet l. az előző szám alatt!

5 Elébb állott – elment.

7 Cloris – Chloris a tavasz, a virágzás istennője volt.

9 Ceres a föld és a földművelés istennője volt.

12 tarthassa mint Quartelyost száját – hogy úgy táplálhassa magát, mint egy szállóvendéget, beszállásoltat.

13 Aristeus – Aristaeus a nyáj, a vad, a méhek védőistene volt.

14 Tonnában – hordószerű alkotmányban.

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A KÉPEK JEGYZÉKE

1. A Komáromi-énekeskönyv 82/b lapja (23. sz.)
2. A Komáromi-énekeskönyv 83/a lapja (23. sz.)
3. A Győri György-énekeskönyv 89/a lapja (42. sz.)
4. A Czombó Mózes-énekeskönyv 302. lapja (71. sz.)
5. A Czombó Mózes-énekeskönyv 303. lapja (71. sz.)
6. Viski János kéziratának címlapja (91. sz.)
7. A Komáromi-énekeskönyv 21/b lapja (92/I. sz.)
8. A Komáromi-énekeskönyv 22/a lapja (92/I. sz.)
9. A Vett-jegyzetkönyv 28/a lapja (123. sz.)
10. A Vett-jegyzetkönyv 29/a lapja (124. sz.)
11. A Bartók-énekeskönyv 20. lapja (184. sz.)
12. A Bartók-énekeskönyv 21. lapja (184. sz.)

A FORRÁSOK JEGYZÉKE

a) KÉZIRATOK

- Acta Religionaria*. 1771. OSzK Fol. Lat. 2059. STOLL 301. sz. – 113.
- Adorján Ferenc diáriuma*. 1778–1780. Ismeretlen helyen. (A debreceni egyetem Néprajzi Intézetéből elveszett.) STOLL 329. sz. – 189.
- Alsókubini kézirat*. 1782. Alsókubin, Csaplovics-könyvtár c. 3/117. Mf: MTAK 1078/IV. STOLL 344. sz. – 178, 187, 190.
- Aranka György gyűjteménye*. 1782–1790. OSzK Fol. Hung. 126. STOLL 345. sz. – 178, 184.
- Balyi Mihály-ék*. 1800. Sárospatak, Kt. 1342. STOLL 550. sz. – 85.
- Bándi Péter-ék*. 1837. Csíksomlyó, volt ferences zárda. Másolata Domokos Pál Péter tulajdonában. STOLL 819. sz. – 185, 186, 189, 190.
- Bartók Miklós-ék*. 1753. Kolozsvár, magántulajdon. Mf: MTAK 165/III. STOLL 245. sz. – 45, 103, **184**.
- Bathó István-ék*. 1778–1785. Székelykeresztúr, múzeum. Mf: MTAK 193/11. STOLL 350. sz. – 186.
- Bathó Mihály-ék*. 1728. Székelykeresztúr, múzeum. Mf: MTAK 193/1. STOLL 189. sz. – 177, 180, 181, 186, 187.
- Bejegyzés a brassói Állami Levéltár Fausti Socini... ad amicos epistolae c. kötetébe*. – **171**.
- Bejegyzés az RMK I, 695. OSzK-példányában*. – **6**.
- Bejegyzés az RMK I, 811. OSzK-példányában*. – **5**.
- Bejegyzés az RMK I, 1459. sárospataki példányában*. – **163**.
- Bejegyzés az RMK I, 1504. OSzK-példányában*. – **173**.
- Bejegyzés az RMK I, 1612/g OSzK-példányában*. – **174**.
- Bejegyzés az RMK II, 64. OSzK-példányában*. – **172**.
- Bejegyzés az RMK II, 1534. kolozsvári (akadémiai könyvtár) példányában*. – **164**.
- Béldi kézirat*. Ismeretlen helyen. STOLL Függ. 434. l. – **106**.
- Benczédi György-ék*. 1814. Kolozsvár, EK 3017. Mf: MTAK 369/XII. STOLL 644. sz. – 187.
- Benczédi Sámuel-ék*. 1807–1809. Kolozsvár, 3. sz. akadémiai könyvtár 1236/1–II. Mf: MTAK 298/11. STOLL 585. sz. – 187.
- Benitzky Antal-gyűjtemény* 1825. MTAK Vegyes 8r. 17. STOLL 725. sz. – 178.
- Bezzegh család lt.-a verskézirata*. Ismeretlen helyen. – **31**.
- Bocskor-kódex*. 1716–1739. Kolozsvár, EK 12. Mf: OSzK FM 1/22. STOLL 180. sz. – 177, 184, 187, 188.
- Bod Péter: Gellius Transilvanicus*. XVIII. sz. 1. fele. Marosvásárhely, Teleki-könyvtár 9. Mf: MTAK 734/1. STOLL 234. sz. – **50**.
- Boér Márton versének másolata*. XIX. sz. eleje. Nagyszeben, Bruckenthal-könyvtár, Benignische Sammlung 71. n. 13. Heft, N. 53. Mf: MTAK 219/V. STOLL 519. sz. – **17**.
- Bölöni Kozma István-ék*. 1765–1768. OSzK növ. napló sz.: 569/36/86. – 180, 186.
- Collectio Tsétsiana*. Sárospatak, Kt. 205/3. STOLL Függ. 430. l. – **27**.
- Csokonai dalgyűjteményének töredéke*. 1800 k. MTAK K 674. 94a–107b. – 184.
- Czegei Vass György naplója*. Ismeretlen helyen. – **107**.
- Czombó Mózes-ék*. 1801. Székelykeresztúr, múzeum 56. Mf: MTAK 193/III. STOLL 558. sz. – **26, 71**, 186, 187, 189.
- Dávidné Soltári*. 1790–1791. Sárospatak, Kt. 630. Mf: MTAK 3206/III. STOLL 393. sz. – 184, 186, 190.

- Demjén Sámuel-ék.* XIX. sz. 1. fele. MTAK Irod. 8r. 206/54. STOLL 844. sz. – 190.
Divini István-ék. 1707. OSzK Duod. Hung. 67. STOLL 172. sz. – 187.
Dunántúli verseskönyv. 1802. OSzK Quart. Lat. 700. STOLL 563. sz. – 187, 191.
Ekeli gyűjtemény. 1767–1790. OSzK Quart. Hung. 3651. VARGA IMRE, MKSZ 1983. 57–66. – 179.
Énekeskönyv. 1761. OSzK Oct. Hung. 962. STOLL 263. sz. – 187.
Énekeskönyv. XIX. sz. 1. fele. MTAK RUI 8r. 206/172/e. – 184.
Énekeskönyv. XIX. sz. 1. fele. MTAK RUI 8r. 161. STOLL 849. sz. – 184.
Erdélyi-ék. 1779. MTAK RUI 8r. 136. STOLL 332. sz. – **178**, 181, 183, 190.
Erdélyi Tár nótáskönyve. 1833–1835 k. Budapest, magántulajdon. STOLL 790. sz. – 189.
Furuglyás-ék. 1764. Győr, papnevelő int. H. XIX. b. 11. Mf: MTAK 269/VIII. STOLL 272. sz. – 190.
Gazdag Mihály-ék. 1822. Kolozsvár, magántulajdon. Mf: MTAK 249/X. STOLL 700. sz. – 85, 186.
Győri-ék. XIX. sz. eleje. Győr, múzeum. Mf: MTAK 269/VI. STOLL 527. sz. – 178.
Győri György-ék. 1692. OSzK Oct. Hung. 1098. STOLL 124. sz. – **7, 8, 22, 29, 42–43, 132–146.**
Hajdúhadház városi jegyzőkönyve. Ismeretlen helyen. – **62.**
Horvát György-ék. 1813. Székelyudvarhely, múzeum. Mf: MTAK 143/VI. STOLL 638. sz. – 186.
Hölischer-kódex. 1686–1693. OSzK Quart. Lat. 2530. STOLL 118. sz. – **158–160.**
Jankovich–Erdélyi-kódex. 1740 előtt. STOLL 200. sz. – 187.
Jankovich Miklós: Magyar világi énekek. 1789–1793. OSzK Quart. Hung. 175. STOLL 383. sz. – 180, 183–185, 189, 190,
- 191.**
Jánosi Sándor-ék. 1802. Kolozsvár, 3. sz. akadémiai könyvtár 1058. Mf: MTAK 24/II. STOLL 568. sz. – 187, 190.
Kálisch család okirattára. Pozsony, Zay-lt. – 111.
Kapuváry-lt. (OL) kézírata. 7. cs. – **190.**
Károlyi Sándor versének kézírata. Ismeretlen helyen. – **104.**
Kecskemét lt.-ban a „Lamentatio” kézírata. Ismeretlen helyen. – 169.
Kelecsényi Gábor: Mulattatók tára. 1832–1840. OSzK Oct. Hung. 497. STOLL 783. sz. – 187.
Keszthelyi kézirat. 1953-ban a keszthelyi Helikon-könyvtárban volt, jelenleg ismeretlen helyen. – 183.
Kiss Pál-ék. 1807–1808. Hódmezővásárhely, gimnázium. Mf: MTAK 1988/II. STOLL 587. sz. – 184.
Kismarjai György-ék. 1742. Kolozsvár, EK Mf: MTAK 134/IV. STOLL 205. sz. – **45, 103.**
Kolligátum. 1788. körül. OSzK Oct. Hung. 919. STOLL 378. sz. – 186.
Kolozsvár siralmi. 1699. XIX. századi másolata: Kolozsvár, 1. sz. akadémiai könyvtár, Aranka-gyűjtemény V, 1. Mf: MTAK 357/1. STOLL 141. sz. – **89.**
Kolozsvári Állami Lt. kéziratai. – **70, 108.**
Kolozsvári református kollégium lt.-ának iratai. Kolozsvár, Akadémiai lt. STOLL Függ. 432. l. – **68, 81.**
Komáromi-ék. 1701. OSzK Oct. Hung. 483. STOLL 162. sz. – **23, 92, 113, 175,** 187.
Komoróczy Terka-ék. 1796–1810. MTAK RUI 8r. 123. STOLL 427. sz. – 184, 188.
Kopácsi ék. 1822. Jugoszlávia, magántulajdon. Pataky András, Magyar Képesújság (Zágráb) 1975. 8–12. sz. – 189, 191.
Kovács Ferenc-ék. 1777–1801. MTAK RUI 8r. 62. STOLL 326. sz. – 178.
Kozma-ék. 1777–1781. OSzK Oct. Hung. 685. STOLL 327. sz. – 187.
Kresznerics Ferenc dalgyűjteménye. 1790–1809. MTAK Irod. 8r. 206/184. STOLL 399. sz. – 178, 183, 187.
Kriza Borka-ék. 1812. OSzK Ernyey József-hagyaték. Fond 75. XVI. fasc. – 187.
Kulcsár-melodiárium. 1775–1785. Sárospatak, Kt. 1770. Mf: MTAK 113/VI. STOLL 319. sz. – 184.
L. J. énekeskönyve. XIX. sz. 1. fele. OSzK Oct Hung. 1697. STOLL 864. sz. – 191/IV.
Lepsényi István: Poesis ludens. 1700–1706. OSzK Quart. Hung. 1551. STOLL 161. sz. – **22.**
Lipóczi Keczer kézirat. Ismeretlen helyen. STOLL Függ. 434. l. – 88.
Lóskay-kódex. XVIII. sz. vége. OSzK Oct. Hung. 706. STOLL 500. sz. – 19, 186.
Lugossy József imádságoskönyve. Ismeretlen helyen. STOLL 194. sz. – 22.
Magyar énekek. 1804. OSzK Quart. Hung. 177. STOLL 573. sz. – 183.
Makói ék. 1826. Makó, Református Egyház irattára, M. 151. – 188, 191.

Méheskert. Ismeretlen helyen. (A csíksomlyói katolikus gimnázium könyvtárában volt.) STOLL Függ. 431. l. – **57**.
Melczér-ék. XVIII. sz. 1. fele. OL P 1839. Melczér család lt.-a Vegyes iratok 9. sz. – 186.
Mindenes Gyűjtemény. 1830-as évek. OSzK Oct. Hung. 1115. – 183.
Molnár József-ék. 1844. MTAK Irod. 8r. 206/47II. – 183.
Nádasy család lt.-ának kézírata. OL P 507, 1197. k. Series K. 8. – **169**.
Némely elegyes dalok. 1830-as évek. OSzK Duod. Hung. 52. STOLL 838. sz. – 187.
Nyíry Dániel kézírata. XVIII. sz. 2. fele. Ismeretlen helyen. (1963-ban a miskolci állami lt.-ban volt.) STOLL 472. sz. –

27.

Osvát Péter-ék. 1781–1785. Kolozsvár, 3. sz. akadémiai könyvtár U 1184. Mf: MTAK 134/I. STOLL 341. sz. – 187.
Pálffy-dk. 1736. Kolozsvár, EK 1813. Mf: OSzK FM 1/034. STOLL 198. sz. – **184**.
Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek. 1813. MTAK RUI 8r. 46. STOLL 639. sz. – 178, 186.
Pápai-ék. 1800–1806. OSzK Oct. Hung. 926. STOLL 555. sz. – 184.
Pápai M. Mihály kézíratai. 1727–1728. Sárospatak, Kt. 1340. STOLL 188. sz. – **95**.
Petrőczy Kata Szidónia verseinek kézírata. MTAK RUI 8r. 139. STOLL 149. sz. – 186.
Petrőczy István leveleskönyve. Ismeretlen helyen. STOLL Függ. 431. l. – **51, 82**.
Poetica miscellanea. OSzK Fol. Hung. 127. STOLL Függ. 428. l. – **64, 65**.
Politikai írárok gyűjteménye. XIX. sz. Sárospatak, Kt. 1127. STOLL Függ. 430. l. – **105**.
Privigyei Miklós versgyűjteménye. 1688. Berlin, Hallei Magyar Könyvtár Ms. 52. MTAK Ms. 127. Mf: MTAK 271/XI. –

10–16.

Radványi verseskönyv. XVIII. sz. 2. fele. OL Radvánszky család lt. P 566, 77. cs. STOLL 476. sz. – **88**.
Rákosi Sámuel Holmija. 1791. Kolozsvár, EK 353. Mf: MTAK 151/V. STOLL 409. sz. – 179, 190.
Ráth Károly-ék. XVIII. sz. vége. MTAK Irod. 8r. 206/140. STOLL 504. sz. – 183, 187.
Saator Péter-ék. 1774. Kecskemét, református egyház, K 186. Mf: MTAK 6400/IV. – 186.
Sebestyén Gábor-ék. 1809. OSzK Oct. Hung. 545. STOLL 607. sz. – 187.
Szabó Samu-ék. XVIII. sz. 1. fele. Kolozsvár, EK 1812. Mf: MTAK 21/III. STOLL 230. sz. – 184, 186.
Szádeczky Miscellania. 1755. Szeged, EK Ms. 394. Mf: MTAK 5509/VII. STOLL 251. sz., ItK 1981. 619. – 178, 180,

184.

Szackmári Ötves János jegyzőkönyve. XVIII. sz. 1. fele. Marosvásárhely, Bolyai-könyvtár 337. Mf: MTAK 195/III. STOLL 231. sz. – 113.

Szakolczai-ék. 1762. OSzK Oct. Hung. 1085. STOLL 266. sz. – 183.
Szeel Imre-ék. 1790–1794. MTAK RUI 8r. 141. STOLL 404. sz. – 184.
Szentsei-dk. 1704. OSzK Oct. Hung. 70. STOLL 168. sz. – **19, 84, 87, 92, 113, 175, 176, 177, 180–183, 184, 186, 188**.
Sziksai András-ék. 1750–1752. MTAK RUI 8r. 137. STOLL 239. sz. – 185.
Szinyei Gerson-ék. XVII. sz. vége. Sárospatak, Kt. 1704. STOLL 155. sz. – 146, 161.
Szíveket újító bokréta. 1770. Ismeretlen helyen. STOLL 299. sz. – 189.
Tarcsafalvi-ék. XVIII. sz. 1. fele. Kolozsvár, EK 1815. Mf: MTAK 21/VII. STOLL 232. sz. – 187.
Tarcsafalvi János: Palimpsestus. 1698. Szeged, EK Ms. 788. – **99–101**.
Tatai János jegyzőkönyve. 1706–1722. OSzK Oct. Hung. 612. – 85.
Teleki család kendilónai lt.-ának kézírata. Kolozsvár, Akadémiai Lt. Mf: MTAK 293/III. – **2**.
Teleki család marosvásárhelyi lt.-ának kézíratai. OL. – **1, 20, 53, 59, 60, 78, 98, 165–167**.
Thaly Lajos-ék. 1807. OSzK Fol. Hung. 1390. 70a–93b. STOLL 590. sz. – 184.
Thaly-kolligátum. XVIII. sz. vége–XIX. sz. eleje. OSzK Oct. Hung. 73. STOLL 511. sz. – 183.
Thoroczkai Zsigmond-ék. 1695 után. Kolozsvár, EK 2682. Mf: MTAK 18/11. STOLL 134. sz. – **147–157, 186–188**.
Tizsáninnení egyházkerületi lt. verskézírata. Ismeretlen helyen. STOLL Függ. 430. l. – **76**.
Tóth István: Ariák és Dallok. 1832–1843. MTAK RUI 8r. 63. STOLL 786. sz. – 184.
Török Sámuel-ék. 1751. Katona Imre professzor birtokában. – 187.
Tsorik András-ék. 1750–1751. Nagyenyed, Bethlen-könyvtár 248. Mf: MTAK 165/1. STOLL 240. sz. – 187.
Vári Szabó Sámuel-ék. 1834. Prága, EK, Kubelik-gyűjt. č. 23. Mf: MTAK 132/IV. STOLL 803. sz. – 184.

- Vass János-ék.* 1797–1812. OSzK Oct. Hung. 161. STOLL 434. sz. – 178.
Vegyes kolligátum. 1744. Kolozsvár, EK 3204. Mf: MTAK 21/I. – **85.**
Veres József kézírata. 1801. MTAK Vegyes 2r. 43/11. 15. – 179.
Veress Márton-ék. 1793. OSzK Oct. Hung. 496. STOLL 419. sz. – 184, 186.
Versek Újfalusi Kata tiszteletére. 1675–1693. Pozsony, Szlovák Központi lt. Zaiovské Archív, fond: Uhorská lénia rodu
Kališ Kališovské písomnosti – irreg. – **41, 63.**
Vett-jegyzetkönyv. 1694–1697. Kolozsvár, EK 970. Mf: MTAK 3/III. STOLL 130. sz. – **118–130.**
Világi énekek. 1764. Kolozsvár, EK. Mf: MTAK 151/II. – 190.
Világi énekek. 1818. Nagynyed, Bethlen-könyvtár 49. Mf: MTAK 199/X. STOLL 677. sz. – 190.
Világi énekek és versek. 1802. OSzK Quart. Hung. 2910. STOLL 557. sz. – 182, 190.
Világi énekek gyűjteménye. XVIII. sz. vége. OSzK Quart. Hung. 1556. STOLL 516. sz. – 183.
Viski János kézírata. 1697. OSzK Oct. Hung. 144. STOLL 136. sz. – **90, 91, 94.**
Vizaknai Briccius György naplója. 1693–1717. „Kemény József-gyűjtemény.” Kolozsvár, az Erdélyi Nemzeti Múzeum
Lt.-ának a Kolozsvári Állami Lt.-ban őrzött anyagában. – **72.**
Vízkeleti-ék. 1764 k. Szeged, EK Ms 352. STOLL 278. sz. – 187.
Vutskits-ék. 1798. Kolozsvár, EK 1625. Mf: MTAK 19/I. STOLL 442. sz. – 190.
Wén József-ék. 1809–1810. Sárospatak, Kt. a. 277. STOLL 610. sz. – 190.
Wesselényi István naplója. Ismeretlen helyen. – **131.**

b) NYOMTATVÁNYOK

- Ács Mihály: Zöngedező mennyei kar.* Lőcse 1696. RMK I, 1490. MTAK. – **52, 83, 84.**
Ua. Lőcse 1703. RMK I, 1673. OSzK. – 52.
Auspicii laetioris... Kolozsvár 1694. OSzK RMK I, 1453/a. – **69.**
Bándi Sámuel Rövid magyarázattya. Franeker 1690. RMK I, 1383. OSzK. – **46.**
Beregszászi Pál: Keserves zokogo sirással tellyes historia. Lőcse 1696. RMK I, 1492. OSzK. – **85.**
BPAXY TΩN APETΩN OΔOIIΠOIKON. Kolozsvár 1693. RMK II, 1731. Kolozsvár, EK. Mf: OSzK FM 2/067. – **58.**
Budai kalendárium. 1806. – 178.
A' Christus halala Congregatiojanak... Regulái. Nagyszombat 1686. RMK I, 1355. Bp. EK. – **3, 4.**
Dányádi János: Siralmas versek. H. n. 1694. RMK I, 1467. OSzK. – **61.**
Debreczeni K János: Istenes ajandekaval való kereskedes. Debrecen 1693. RMK I, 1435. OSzK. – **55, 56.**
Égről le-esett nagy csillag. Nagyszombat 1697. RMK I, 1514. OSzK. – **86.**
Emlekezetnek romolhatatlan szegely köve. Kolozsvár 1688. Marosvásárhely, Teleki-könyvtár 14.106. Mf: OSzK. – **21.**
[Ének a részegségből. Lőcse, XVII. sz.] Ismeretlen helyen. (A kecskeméti városi könyvtárban volt, Szilády Áron hagyatékában.) – **170.**
Erdődi János: A' léleknek Istennel való maganos beszélgetesei. Debrecen 1689. RMK I, 1372. OSzK. – **34–40.**
Harsányi Ferenc: Hajdani emlekezetes nemes Nagy Kunságnak... romlása. H. n. 1698. MKsz 1884. 114. OSzK Oct. Hung. 70.-hez kötve. – **102.**
Hat szép világi új énekek. H. é. n. Kolozsvár, 3. sz. akadémiai könyvtár 1813. Mf: MTAK 271/I. – 189.
Hat világi énekek. H. é. n. OSzK 821.156. – 189.
A házasúlándó legények históriája. H. é. n. Kolozsvár, 2. sz. akadémiai könyvtár. Mise. LVII. 475. Mf: MTAK 271/II. – 184.
Jaklin Balázs: Keserves gyasz. Nagyszombat 1687. RMK I, 1365. OSzK. – **9.**
A' jó Szerencsének irigylői ellen. H. n. 1722. München, Bayerische Staatsbibliothek. Mf: OSzK FM 2/2163. BORSA, OSzK 1981-i Évkönyve, 407. – 181, 182.
Ua. H. n. 1752. OSzK Apróny. 2871. – 181, 182.
Kalendariom. Bártfa 1701. RMK I, 1620. MTAK. – **205.**
Kalendariom. Csíksomlyó 1686. RMK I, 1347. Kolozsvár, EK. Mf: OSzK FM 2/0131. – **192.**
Kalendariom. Debrecen 1698. RMK I, 1520. MTAK – **202.**
Kalendariom. Debrecen 1701. RMK I, 1621. MTAK. – **206.**

- Kalendárium*. Kolozsvár 1693. RMK I, 1438. Kolozsvár, EK. Mf: MTAK10/I. – 193.
Kalendárium. Kolozsvár 1695. RMK I, 1471. Kolozsvár, EK. Fénykép: OSzK – **194, 195**.
Kalendariom. Kolozsvár 1696. RMK I, 1487. Kolozsvár, EK. Mf: OSzK FM 2/1704. – **197, 198**.
Kalendárium. Kolozsvár 1697. MKsz 1940. 93. Kolozsvár, EK. Mf: OSzK FM 2/3090. – **200, 201**.
Kalendárium. Kolozsvár 1698. RMK I, 1525. MTAK – **203**.
Kalendariom. Kolozsvár 1699. RMK I, 1542. Kolozsvár, EK Mf: OSzK FM 2/1751. – **204**.
Kalendariom. Kolozsvár 1701. MKsz 1930. 133. OSzK RMK I, 1626a. Mf: OSzK FM 2/1777. – 100/l.
Kalendárium. Lőcse 1693. RMK I, 1443. OSzK – **193**.
Kalendariom. Lőcse 1695. RMK I, 1477. OSzK – **196**.
Kalendariom. Lőcse 1696. MKsz 1882. 256; 1883. 29; 1932/4. 99. OSzK RMK I, 1492b. Mf: OSzK FM 2/3338. – **199**.
Keservesen kesergő... négy énekek. H. é. n. Kolozsvár, 2. sz. akadémiai könyvtár. Mise. LVII. 475. Mf: MTAK 271/11. – 185, 186.
Két história, egy dal. Vén kofáé, Nanasie. H. é. n. [1818–1821 között.] OSzK L.eleg.m. 935sx.; Apróny. 65/14. – 19.
Landovics István: Novus succursus. Nagyszombat 1689. RMK I, 1380. OSzK – **32**.
Laus podagrae. H. é. n. MKsz 1879. 34. OSzK RMK I, 1786/f. – **168**.
Lelki fegyvertartó ház. H. n. [1688–1697.] Ismeretlen helyen. (Korábban Sárospatakon.) – **162**.
Matusek András: Arbor tangens caelum... Nagyszombat 1695. RMK I, 1478. OSzK – **75**.
Miskolczy Gáspár: Egy jeles Vad-kert. Lőcse 1702. RMK I, 1658. OSzK – **49**.
Nagy dücsösségre emeltetett hiv szolgál. Nagyszombat 1695. RMK I, 1480. OSzK. – **77**.
Nánási nótárius versei. H. é. n. [1746 után.] Debrecen, református kollégium. Fénykép: OSzK RMK I, 1369/b. – **19**.
Négy szép énekek. H. n. 1790. OSzK Apróny. 710. – 185.
Négy szép új világi énekek. H. n. 1785. OSzK 817.743. – **189**.
Nosce te ipsum. H. n. 1689. OSzK RMK I, 1381/a. – **33**.
Onadi János: Practici Algorithmi... Kassa 1693. RMK I, 1437. OSzK – **67**.
Otrokocsi Főris Ferenc: Isten előtt járóknak tökéletessége. Nagyszombat 1699. RMK I, 1547. OSzK. – **123**.
Öt világi énekek. H. é. n. OSzK Apróny. 2954.; 803.104.; 820.837.; 821.153. – 183, 186, 189.
Pápai Páriz Ferenc: Pax Corporis. Kolozsvár 1690. RMK I, 1387. OSzK – **48**.
Ua. Kolozsvár 1695. RMK I, 1474. OSzK – 48, **79, 80**.
Pápai Páriz Ferenc: Pax Sepulchri. Kolozsvár 1698. RMK I, 1526. OSzK. – **96, 97**.
Röschelius, Joh. Baptista–Wagner, Joh. Nicolaus: Ex historia naturali. Wittenberg 1695. – **74**.
Síralmas beszélgetések. Debrecen 1703. MKsz 1917. 98. OSzK RMK I, 1684/a. – **18, 109–112**.
Síralmas Cronica. Lőcse 1696. RMK I, 1498. Budapest, EK – **30, 54**.
Solymosi N. Mihály: Genethliacon. Nagyszeben 1696. RMK I, 1495. Kolozsvár, EK. Mf: OSzK FM 2/0116. – **114, 115**.
Solymosi N. Mihály: Obsequium Honore... Nagyszeben 1697. RMK I, 1511.; RMK II, 1910. Kolozsvár, EK Mf: OSzK FM 2/042. – **116, 117**.
A' szántó-enber énekes dallai. H. é. n. OSzK Fol. Hung. 1390. 155. – 183, 186.
A' szántó vető embernek igen-igen szép hármass éneke. H. é. n. OSzK Fol. Hung. 1390. 167.; 819.060. – 183.
Az Szikszai Templomon gyakorlott Istennek itileti. Lőcse 1694. MKsz 1881. 40. Berlin, hallei Magyar Könyvtár. – **28, 52**, **73**.
Tallián Péter: Titkos Értelmű Liliom. Nagyszombat 1697. RMK I, 1513. OSzK. – **93**.
Via Jacobaea. Lőcse 1693. RMK I, 1439. OSzK, MTAK – **66**.
Votivae acclamationes in nuptias Martini Albrichius et Marthae Hirschlerin. Brassó 1688. MKsz 1930. 142. OSzK – **25**.
Zabanius János: Dissertatio Academica De ideis. Tübingen 1688. RMK III, 3516. – **24**.

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AHLH	= Acta Historiae Litterarum Hungaricarum
BÖM	= Balassi Bálint összes művei. Kiad. ECKHARDT SÁNDOR. I–II. Bp. 1951–1955.
BUDA, SzD	= Szentsei-daloskönyv. Kiad. BUDA JÁNOS. Bp. 1943.
DSB	= Szenci Molnár Albert: Discursus de Summo Bono. Kiad. VÁSÁRHELYI JUDIT. Bp. 1975.
EA	= Ethnológiai Adattár (Néprajzi Múzeum, Bp.)
Egyht	= Egyháztörténet
EK	= Egyetemi Könyvtár
EPhK	= Egyetemes Philológiai Közlöny
ERDÉLYI	= ERDÉLYI PÁL: Kurucz költészet. Bp. [1903.]
ErdMúz	= Erdélyi Múzeum
Ethn	= Ethnographia
FilKözl	= Filológiai Közlöny
GenFüz	= Genealógiai Füzetek
HEREPEI, Adattár	= Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. (HEREPEI JÁNOS cikkei.) Szerk. KESERŐ BÁLINT. I–III. Bp–Szeged 1965–1971.
It	= Irodalomtörténet
ItK	= Irodalomtörténeti Közlemények
JAKÓ–JUHÁSZ	= JAKÓ ZSIGMOND–JUHÁSZ ISTVÁN: Nagyenyedi diákok 1662–1848. Bukarest 1979.
KKK	= A kuruc küzdelmek költészete. S. a. r. VARGA IMRE. Bp. 1977.
KRIZA	= Vadrózsák. Székely népköltési gyűjtemény. Kiadja: KRIZA JÁNOS. I. Kolozsvár 1863.
MF	= A Néprajzi Múzeum fonográfhangjainak táblái
MKBR	= Magyar költészet Bocskaytól Rákócziig. Kiad. ESZE TAMÁS–KISS JÓZSEF–KLANICZAY TIBOR. Bp. 1953.
MKsz	= Magyar Könyvszemle
MNGy	= Magyar Népköltési Gyűjtemény
MNy	= Magyar Nyelv
MNT	= Magyar Népzene Tára
MSz	= A Néprajzi Múzeum fonográfra fel nem vett gyűjteménye
MTA I. OK	= A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei
MTAK	= A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
MTESZ I.	= A magyar nyelv történeti etimológiai szótára. I. Bp. 1967. Főszerk. BENKŐ LORÁND
MTT	= Magyar Történelmi Tár
NAGY IVÁN	= NAGY IVÁN: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal. I–XII. Pest 1857–1868.
OL	= Országos Levéltár
OSzK	= Országos Széchényi Könyvtár

ProtKözl	= Protestáns Közlöny
RJÖM	= Rimay János összes művei. Kiad. ECKHARDT SÁNDOR. Bp. 1955.
RMDE	= Régi Magyar Drámai Emlékek. Kiad. KARDOS TIBOR–DÖMÖTÖR TEKLA. I–II. Bp. 1960.
RMDT I.	= Régi Magyar Dallamok Tára I. CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN: A XVI. század magyar dallamai. Bp. 1958.
RMDT II.	= Régi Magyar Dallamok Tára II. PAPP GÉZA: A XVII. század énekelt dallamai. Bp. 1970.
RMK	= SZABÓ KÁROLY: Régi Magyar Könyvtár. I–III. Bp. 1879–1898.
RMKT	= Régi Magyar Költők Tára. XVI. század. I–VIII. Bp. 1877–1930.
RMKT XVII. sz.	= Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. I–XIII. Bp. 1959–1989.
SpFüz	= Sárospataki Füzetek
STOLL	= STOLL BÉLA: A magyar kéziratok énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája. Bp. 1963.
Száz	= Századok
SZINNYEI	= SZINNYEI JÓZSEF: Magyar írók élete és munkái. I–XIV. Bp. 1891–1914.
SzT	= SZABÓ T. ATTILA: Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár. I–IV. Bukarest 1975–1984.
THALY, Adal.	= THALY KÁLMÁN: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor költészetéhez. I–II. Pest 1872.
THALY, Tan.	= THALY KÁLMÁN: Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1885.
THALY, VÉ	= THALY KÁLMÁN: Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. I–II. Pest 1864.
TT	= Történelmi Tár
VARGA, SZD	= Szentsei György daloskönyve. Kiad. VARGA IMRE. I–II. Bp. 1977.
VIKÁR-áttétel	= VIKÁR BÉLA gyorsírásban feljegyzett népdalszövegeinek áttételei a Néprajzi Múzeumban
WALTHER, Prov.	= HANS WALTHER: Proverbia sententiaeque latinitatis medii aevi. Göttingen 1965.
ZovLex	= ZOVÁNYI JENŐ: Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon. 3. javított és bővített kiad. Szerk. LADÁNYI SÁNDOR. Bp. 1977.

AZ ÉNEKEK KEZDŐSORAINAK MUTATÓJA

	Éneksorszám
A deák könyveknek ha számát fontolod	55
A gonoszul gyűlt jó nem száll harmad örökösre	49/z
Agyoncsaptam a vicispánt	187(j)
A húros madár legkedvesb a madarak közt	49/g'
A jó galamb epe nélkül is szép	49/d'
Akár lássak akár se mást	187(j)
A katonák masíroznak	187(j)
Aki a föld színén kenyeret kereshet	72
Aki e könyvecskét gyakorta forgatja	40
Aki e világnak bölcs ismeretiben	74
Aki gyönyörködik a szent írásokban	34
Akik egyetértnek, senkit meg nem sértnek	49/p
Akik igaz hittel bíznak az Istenben	39
Akik kétségesek, varázslóktól várnak	9
Aki ma Krésus volt, még holnap a lehet Irus	49/a'
Aki mást csúfolsz, ide jár	33
Aki voltál ártalmamra	2
Áldott légyen az úr, kezdéshez hogy segedelmet	49/h'
A leborultaknak kedvezni tud az oroszlán	49/d
A madarak közt nincs feketébb nálamnál	101/a
A mennyei király, ki előtt most udvarl	10
Amíg ifjú vagyok, senkinek nem kellem	101/h
Aminémű jókat magamnak Istentől	31
A mi ősrünk hajdan volt szép Kánaán földje	94
A múzsák táborán	24
A nap sugaritól veszik világokat	57
Angyalidat, én Istenem	189(j)
Angyali karoknak dicső királyának	13
Anyámmal egy órán születtem világra	100/g
Anyám tején nőttem s a fejemen laktam	101/c
A rabotás nyárnak tél megenyhítője	201
Aranyi ág, kire most hág	141/h
Arra igyekezzél	58/g
Árva vagyok, árva lettem	187(j)
A szép virtus mint zöld mirtus	136/c
A tatáros tatár, midőn látta immár	62
A tél mint agg vén szüle	195
A tudománynak tanulása	49/c
A tudományt senki, csak aki tudatlan, utálja	49/b
Az áldott husvétnek jelen van ünnepe	156
Az ég alatt s a föld színén	187(j)

Az égről a nap földre nem szállhat	80
Az elmének igen nemes találánya	67
Az emberi testnek ezer nyavalyái	79
Az én életemnek csak Isten szánója	171
Azhol én elmegyek, még a fák is sírnak	186(j), 191(j)
Az Isten bünteti a hitetleneket	175
Az Istennek titkát tudni örök élet	36
Az ötösi halom alatt	187(j)
Bánat s keserűség emészti lelkemet	76
Barátság, egyesség tart minden dolgokat	174
Bár gyászban öltözzél immár, Erdélyország	71
Becsületemet elejtém	19/III
Becsületemet elvesztém	19
Békesség földön legyen a földi lakosnak	16
Beteg vagyok testemben	187(j)
Bizony nehéz dolog szélvésztes tengeren	167
Bizonynal ismérem rajtam nagy haragod	(Nj.) 51
Bokros bük hajjai reám tódultanak	184
Boldog ember volt, ki pogány kézben élteben nem esett	85
Boldogtalan sorsa bús árva fejemnek	190/VII
Boldogtalan sorsa siralmas életemnek	191(j)
Boldogtalan sorsa siralmas szívemnek	190
Bornemisza háznak utolsó törzsöke	21/g
Bort iszik a szegény legény	188(j)
Borzas hajjal, mord szakállal	202
Bölcs uralkodása hogy Istennek legyen	42
Bujdosik, bujdosik	190/III, 191
Búval teljes s jaj keserves életének céljára	21/e
Clio, Calliope a nagy Apollóval	3
Csak az Isten legyen urunk	66/a
Csalárd világ, mivel teremtmőkhöz mégyek	112
Csendes partomat mossza nagy árja	147
Csoda fénnel vannak mi mindezek benned	141/j
Csodálatos nagy dolog	158
De minekelőtte világnak utára	136/f
De ó, kínzó s elmúlándó vigasság	145/b
Dicsérték régenten a köszvényt deákul	168
Disznóhús bor nélkül	194
Dohos köddel, fagyoló dérral a tél ihon jó	198
Édesanyám valahára	187(j)
Édes kedves atyám, ki vagy Venter Mátyás	68
Édes leányimnak	58/m
Eddig volt édes atyánk a declamatio	117/c
Ég alatt semmi rend nem bír a halállal	118
Egészséggel, köszönettel tanítónktól	122/a
Egy bujdosó szegény legény	188

Egy friss állat sétál Brassóban két lábon	25
Egy ha rühes juh lejénd	49/j
Egy kis ajtó nélkül való házban lakom	101/b
Egy meredek hegy van egy nagy kősziklában	69/c
Egy ország szegletibe	187/V
Ej, most élem világom	187(j)
Elbolyog a juh maga	49/i
Elbúcsúzom országomtól	188/XI
Életem folyását, sorsom változását	162
Eleven kenyérnek	58/k
Elindultam szép hazámból	187(j), 189(j)
El kell mennem, noha nehéz szívemnek	184/III
Ellene most állhatsz, míg füst gyuladásra nem indul	49/f
Elmennék én valamerre	187(j)
Elment, elment az én párom	187(j)
Elsőben is azért tölem végső szókat	144
Első eset után Éva örült igen	122/b
Éltében mint árva, csak feketében jár	101/g
Ember tekints kétfelé egy kevéssé	46
Engem hívnak jövevénynek	187(j)
Én hát most semmi sem vagyok	187(j)
Én Istenem, rendelj szállást	187(j)
Én kis legény lévén, ha kezdek regnálni	100/b
Én mint kicsiny diákocska	11
Épületre ha kell, ez holnapban vágj fát	192
Erdő mellett estvéledtem	187(j)
Erdők, mezők, vad ligetek	187(j)
Eszemben forogván a halálnak sorsa	111
Examenünk s magyar skólának e vége	130
Ez ám jutalma a király kedvében való lételnek	49/l
Ez a tanács, senki télben mezítelen	206
Ez a vége énekemnek	187(j)
Ez bevett szokása az irigy halálnak	88/b
Ez egész világon semmi nincs magától	53
Ezek az ember víg kedvét	99/b
Ez sírban nyugosznak Nyiresi Bálintnak	50
Ez széles világ dolga ha felvizsgáltatik	17
Ezt az úri címet ha jól megvizsgálom	77
Ez világnak dolgainak folyása	146
Falu végén van egy jegenyefa	191(j)
Fehér lovat láték egy fehér mezőben	164
Félre tartod az orrod	178/IV, VII, VIII
Felső, közép s alsó rendű keresztények	65
Fenekkel felfordult már ez széles világ	180
Fennen tartod az orrod	178
Fő, köz s alsó rendből álló gyülekezet	64
Gánza nevét ne csudáld, Plinius így nevezi	49/u
Gondviselő édes anyám	187/IV
Gondviselő édes atyám	187

Gyászos koporsóig léptemig az óra	90
Gyöngy szavai között bölcsen mondja Szent Pál	47
Gyönyörű tavasz idő	187(j)
Győzhetetlen szép kőváram	189(j)
Háborúsága Dávid királynak (Nj.)	85
Ha egészségben vannak tagjaid	193
Ha kiindulsz Erdély felől	187(j)
Hála a nagy úrnak, ki még köztünk éltet	116/c
Halál, nem várt követ ily nehéz hírt lövet	141/a
Halandó emberek, halálra nézzetek	29
Halljátok meg zokogását	73
Hallod-é, te csalárd, szemfényvesztő világ	139
Ha meghalok kerek erdő mellett	191(j)
Ha meghalok kerek erdő mellett	191(j)
Ha Pál fordulása s Vince napja fénylik	197
Három ábrázatja vagyon a doktornak	99/c
Ha saskeselyű vagy, lássad a dögöt	49/m
Hatalmas császárok, nagy földi királyok	155
Hát elmentek ugyan, no, jól meglássátok	115/b
Hegyek völgyek között állok	189(j)
Helyesen mondták a hajdani bölcsek	21/b
Herberkfater adjál szállást	187(j)
Hervadozott s fonnyadt árva, te, Nagykunság	102
Hogy Ágoston doktort ily móddal újítod	37
Hogy múltó javain világnak nem örült	141 /i
Húsvét s pünkösöd között	58/r
Idegen föld az én hazám	187(j)
Idegen földre ne siess	189(j)
Ideje bujdosásomnak	189
Ideje már egyszer, ha lelkem fájdalmát	105
Igen szép ajándék testi bölcsességet	35
Igétünk szerint ímé előjöttünk	127/b
Így tetszett mostan vigadni s örvendni	122/c
Illatozó temjén az aétatosság	58/d
Ímé feltetszett már örömünk csillaga	157
Indulj meg lelkedben, emberi nemzetség	152
Isten áldásának háza	83
Isten hozzád, jó atyánk	120/c
Istenem, Istenem, hol lesz a halálom	191(j)
Istenem, mely meddő ez idő s mégis szül	96
Istenem, országom, hol lesz meghalásom	191(j)
Istennek szent híve és választott népe	153
Isten tárházának jó gondviselői	70
Istentől nyeretett fénylő arany alma	161
Isthmusunk két sebes tengernek köziben	21/c
Ittas vagyok, boros vagyok	188(j)
Itt Prinyi Katának	58/s
Jaj, az én sorsomnak, jaj, én életemnek	110
Jaj be hosszú az éjszaka	187(j)
Jaj de nagyon szegény vagyok	187(j)

Jaj de szegény legény vagyok	187(j)
Jaj de szerencsétlen időre jutottam	185(j)
Jaj, elfordult s búban borult rossz világ	145/a
Jaj, én keseredett fogoly	187(j)
Jaj, én szerencsétlen, honnét sírásimat	109
Jaj, gyásszal beborult napok	7
Jaj, Istenem, hová legyek	187(j)
Jaj, Istenem, rendelj szállást	187(j)
Jaj, jaj, megsárgító s fonnyasztó rút halál	142
Jaj, kis édességet búval felejtető	1
Jaj, mely rettenetes hír ötlék szívünkben	143
Jaj, mely siralmas ez világ (Nj.)	73
Jaj, mely szerencsétlen időre jutottam	185
Jaj, micsoda titkos végezésbül vagyok	134
Jaj, nincs halál előtt úgy látom semmi frigy	138
Jajos esetünket el ne hallgassátok	95
Jajszó, siralom közt kétséges világnak	133
Jajszó, siralom közt kétséges világnak (Nj.)	61
Jaj, végső romlásra jutott Magyarország	92
Jaj, véletlen halál mikor fog megszűnni	140
Járok, bolygok az utakon	187(j)
Jer bé a temetőkertbe	187(j)
Jer férfiak és asszonyok	52
Jó illatú rózsát	8/e
Jóllehet, mióta tanulunk Szebenbe	120/b
Kegyességgel fénylő Krisztusnak serege	149
Kelepel a tornyon piros orrú gólya tavasszal	49/s
Kertemben van egy rózsafa	187(j)
Keserűség nélkül élni	58/j
Kész haza minden föld jámbornak	49/e
Két gyertya, két fillér	58/f
Kétséges az holnap	58/b
Két szeretet által mondja szent Ágoston	38
Kibujdostam országomból	189(j)
Kiki amit szeret, kedves az annál	181
Ki kiderül meg beborul	187(j)
Kockajáték, borital, szerelem tégedet szegényének	99/d
Közép, alsó, kicsiny s nagy rendből elegyült	81
Krisztus, ki megtartál engem	66/b
Lassabban, jó János, a szárad meg ne csapd	129
Látom, hogy vigadni szükség mai napon	114/b
Láttam egy élő fát minden ága nélkül	100/f
Mái komédia ily personákból áll	128
Majd elmegyek valamerre	187(j)
Ma meghalok idegen országba	191(j)
Márvány kőfalai Priamus várának	89
Más madarak vígan	58/i
Más vadak húsa között jobbnak dicsértetik a nyúl	49/h
Ma születik egek fényessége	93
Ma vigadnak az angyalok	14

Megállj útonjáró, énhozzám hasonló	18
Megbocsáss minékünk, kérünk az Istenre	145/d
Megengedje Szék városa	187(j)
Meggyászolhatatlan, siralmas állapot	61
Megmaradott kevés számú magyar skóla, kelj fel	127/a
Megmosdom, könyörgök, éneklek, ebédlek, aluszom	99/a
Megrútula, sírban szálla	141/g
Megszabadultam én az opincstól	117/b
Meguntam én a vándorlást	187(j)
Megváltam én szeretőmtől	187(j)
Méltóságos jó úr, gróf Betlen Sámuel	131
Méltóságos úri köz s alsó rendű nép	108
Méltó tisztességre, örök dicséretre	150
Mentől többet eszem, annál inkább fogyok	101/f
Menny, föld, tenger, csodálkozzál	12
Mese, mese, ki volt, ki mihelt született	100/h
Mesterlegény akkor hízik	187(j)
Midőn a fényes nap tiszta égen fénylik	98
Midőn dicsőségnek neveltetett tornya	141/e
Miért hogy az ember oly természetes és szép	141/b
Míg lovamon ülök, semmit nem haladok	101/e
Mikor bujdosni indultam	187(j)
Mikor néha az emberek ártani akarnak	196
Mikoron Orpheus szemünket felnyitá	41
Mindenekkel köz a halál	75
Mindennek köz, személyünkhöz	141/f
Mint e seculumban ez esztendő végső	204/a
Mint kesereg, mert a méreg	141/c
Mint Noé bárkája	58/p
Mint phoenix vénsége után	116/d
Mit bízik e világ(Nj.)	54
Mit forog ez példa emberek szájában	44
Mit használ nemedet renddel mutogatni	32/a
Mit horgássz utánam	58/n
Mit ítél sz koporsót ki gyakorta látod	21/d
Mivel Istenéért	58/o
Most jöttem hozzátok, ím vőlegény uram	100/a
Nagy hálaadással a szent Istent áldom	148
Nagy hálaadással mindnyájan Istennek	154
Nagyobbat ugrott	32/b
Nagyszebenben lévő magyar skóla	116/a
Nagy szomorúsága van magyar skólának	119
Napomnak napjai tengernek habjai	186(j)
Ne engedj nyelvednek	199
Négy fejedelmeknek édes maradékját	58/a
Négy kereken forog	204/b
Négykerekű szekeret tizenkét ló vonja	100/l
Ne igyál, amikor nem kell	49/a
Nem arról hajnallik, amerről hajnallott	191(j)
Nem ember szült engem, higyed, ez világra	100/d
Ne menj szívem, kételegve	187(j)
Nem használ embernek régi nemessége	86/a
Nem nyer az Istentől másként gratiát	26
Nem szeretek többet, csak egyet ez háznál	100/c

Nem véték senkinek	185(j)
Nézd el szemeiddel az emberi nemzet	136/e
Nézd kis zászlócskáját az árva legénynek	88/a
Nincs anyja földön	49/f
Nincsen nekem apám s anyám	187(j)
Nincs jobb kincs a világon a jó bujdosásnál	115/a
Nincs tele, s tavasza	58/c
Noha hegy, völgy és darabos	177/II
No hasonlóképpen hamis magtalanok	175/II
Noha tél unalmas	203
No már szegény fejem, készülj elbujdosni	165
Nosza hajdú, fürgé varjú	177
Nosza istenfélő, kegyességgel fénylő	151
N yerget ökör, paripák jármot ma viselni kívánnak	49/v
N yugta minek néha nincs, nem soká lesz maradandó	49/e'
Ó, ártatlan bárány, ki súlyos keresztfán	5
Ó, ember éltének boldogtalansága	172
Ó, erős Istennek felgerjedt haragja	60
Ó, halálnak, rút állatnak irtóztató, rút mérge	145/c
O, Jézus, éltetnek fénye	6
Ó, kimondhatatlan örömmel órája	136/d
Olyan szegény legény vagyok	187(j)
Oly királynét látok, imhol jó előmben	69/b
Oly nagy az Istennek tökéletessége	78
Ó, mely szerencsétlen időre jutottam	185/V, 185(j)
Ó, nagy gyászos idő, akire jutottunk	28
Ó, napom napjai	186/XXI
Ó, sárga halálnak szörnyű dühössége	136/a
Ó, siralmat hozó, gyászos sárga halál	8
Ó, szegény bujdosó legény	188(j)
Ó, szegény idegen legény	187/XVIII
Ó, szegény magyarság, mit gondolsz magadban	87
Ó, te kis maroknyi, szegény magyar nemzet	169
Ó, te mindenható, felséges Isten	84
Ó, véletlen, reménytelen nyavalya	136/b
Öten beköszöntünk im még reggel ajtón	100/j
Panaszim árjával szívem már alig bír	51
Parnassus hegyén lakó, nevedékeny múzsák	123
Poenitentia tartó, szent lator	3
Poéták serege, kelj fel immár	114/a
Poéták seregi, mit alusztok ennyit	126
Porrá váló, jaj, elmúló életem (Nj.)	146
Régenten is pusztákon bujdosnak a szentek	82
Régi igaz mondás, sokan sokat tudnak	48
Régi terhes kérdés volt ez a bölcsseknél	45
Reménység az embert gyakorta táplálja	183
Reménység táplálja a földművelőket	183(j)

Sárga halál, ímé hol áll	141/d
Senki halálába jóreménységedet te ne vessed	49/n
Senkinek nem kedvez a kegyetlen halál	86/b
Senkivel mód nélkül te ne barátkozzál	49/c'
Serkenj fel álmodból, poéták serege	116/e
Serkenj fel, keresztény, a te mély álmodból	103
Sion várán törekedő szívünknek	30
Síralmas rabságból, a bűnnek sárából	166
Síralmas volt nékem	186
Sirass anyám, sirass, míg előtted járok	191 (j)
Sirass édesanyám, míg előtted járok	191(j)
Sirass rózsám, sirass, amíg előtted látsz	191(j)
Siratom magamat, elmúlt napjaimat	186(j)
Siratom magam s magamat	186(j)
Sírjatok szemeim, folytatok könnyeim	22
Skólánk serkenj fel ismétlen álmodból	124
Soha ács nem voltam, de házat csináltam	101/d
Sokan csodálják, hogy e jeles idők	205
Sok búval s gonddal tölt esztendeim után	173
Sok nyavalyák között	58/h
Sok Semeit küldtél ellenem, úristen	59
Sokszáz esztendeig a jeles bölcs elmék	21/f
Sokszor megbántott szelídség végre dühösség	49/r
Surge supra frater, abeamus inde	180(j)
Sülve forog rozsdás nyáron számunkra kövér lúd	49/t
Szegény legény dolga és keserves gondja	176
Szélvész s tenger habja	58/l
Szemfényvesztő hír és világ dicsősége	106
Szent Györgyöt az világ ez hírrel becsüli	107
Szentül éneklették (Nj.)	30
Szép tavasz előjött, béhozván szent Györgyöt	120/a
Szerencsével akinek van frigye	182
Szerencsével akinek van frigye (Nj.)	116/a
Szertelen rút dolog volt bűnnel megrakódni (Nj.)	17
Szivárványos az ég alja	187(j)
Szólít minket Krisztus urunk (Nj.)	52
Szomorú az idő, meg akar változni	191(j)
Szomorú követem juta	135
Születésem előtt engem szem nem látott	69/a
Talán gyenge mesém nem Gordius göcsi	100/i
Tanuljon minden nép rajtam tölt példamból	170
Tavasszal szedjük bé a hasznos füveket	97
Tegnap történetből, midőn pihenésben	91
Tekintetes úri s nemzeti személyek	20
Télben, nyárban tele sárral Enyednek utcája	179/II
Természet méhében elrejtett dolog	21/a
Te sem sokat mondál, mégis mást pirongatsz	121
Tobák pixisekben függő órácskákban	160
Tollaiban angyal, lába pajkos, torka gyeheña	49/o
Töltik a nagy erdő útját	187(j)